

Sinop

Kültür ve Turizm Sempozyumu

21-24 Ekim 2021 - Sinop

BİLDİRİLER KİTABI

CİLT - I

ISBN 978-605-71203-2-8

SİNOP ÜNİVERSİTESİ

SİNOP

KÜLTÜR VE TURİZM SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER KİTABI

CİLT-I

Sinop

Culture and Tourism Symposium

Proceedings Book

Volume-I

21-24 EKİM 2021 / SİNOP

Sinop Üniversitesinin 42. Bilimsel Yayınıdır.

ISBN 978-605-71203-2-8

SİNOP
KÜLTÜR VE TURİZM SEMPOZYUMU
BİLDİRİLER KİTABI
CİLT-I

Sinop
Culture and Tourism Symposium
Proceedings Book
Volume-I

ISBN 978-605-71203-2-8

Sinop Üniversitesi Adına Sahibi | Owner on behalf of Sinop University

Prof. Dr. Nihat DALGIN

Rektör | Rector

Editörler | Editors

Doç. Dr. Ercan KARAÇAR

Dr. Öğr. Üyesi Doğan FIRINCI

Design/Tasarım

Sinop Üniversitesi Basın-Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğü

Baskı Yeri ve Tarihi / Publication Place and Date

Birinci Baskı, Ankara, Şubat 2022

Baskı/Printing

Sistem Ofset Bas. Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Strazburg Caddesi No: 31/17 Sıhhiye/Ankara Tel: 0312 229 18 81

Sertifika No: 46660

Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı Sinop Üniversitesinin bilimsel bir yayınıdır. Kitapta yayımlanan yazıların her türlü içerik sorumluluğu yazara aittir. Yazılar, yayıncı kuruluşun izni olmadan kısmen veya tamamen bir başka yerde yayımlanamaz.

İletişim | Communication

Korucuk Mah. Trafo Sok. 15 Temmuz Yerleşkesi No:36 57000 | SİNOP | TÜRKİYE
Tel: +90 (368) 2715757-58-59-60 | Faks: +90 (368) 2715763 | web: <https://sktsemp.sinop.edu.tr/>

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Nihat DALGIN

Sinop Üniversitesi Rektörü

SEMPOZYUM KURULLARI

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Ercan KARAÇAR	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Alpay TIRIL	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Olca SEZEN DOĞANCILI	Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu
Dr. Öğr. Üyesi Doğan FIRINCI	İlahiyat Fakültesi
Öğr. Gör. Volkan AVUő	Meslek Yüksekokulu

YÜRÜTME KURULU

Doç. Dr. Ali Turan BAYRAM	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Gül ERKOL BAYRAM	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Serdar YENER	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERAVCI	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aysun GARGACI KINAY	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cenk DEMİR	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Doğan FIRINCI	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ersin ARIKAN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülseren KAN şAHİN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Handan ÖZÇELİK BOZKURT	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hasan BARLAK	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hasibe YAZIT	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hazar KABA	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÜÇLÜ	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kerem KAPTANGİL	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Mehmet KESKİN	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Recep AYKAN	Sinop Üniversitesi

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ali YAYLI	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Bilgehan GÜLCAN	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Cevdet YILMAZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Emrah ÖZKUL	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Gökarp N. SELÇUK	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Gülgün KÖROĞLU	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Halit ÇAL	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim BAŞAĞAOĞLU (Emekli)	Cerrahpaşa Tıp Fakùltesi
Prof. Dr. İrfan YAZICIOĞLU	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Kutay OKTAY	Kastamonu Üniversitesi
Prof. Dr. Muharrem TUNA	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÖZSARI	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Nilüfer ŞAHİN PERÇİN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray TÜRKER	Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. R. Pars ŞAHBAZ	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Selma MEYDAN UYGUR	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Şafak ÜNÜVAR	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Şule AYDIN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Prof. Dr. T. Melih GÖRGÜN (Emekli)	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Ali KOCATAŞ	Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Turan BAYRAM	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Aydoğan AYDOĞDU	Kastamonu Üniversitesi
Doç. Dr. Aziz Gökhan ÖZKOÇ	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Cenk Murat KOÇOĞLU	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Cüneyt TOKMAK	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Demet KOCATEPE	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Duran CANKÜL	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Doç. Dr. Duygu EREN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Ebru GÜNEREN ÖZDEMİR	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Emrah DİNDİ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Ercan KARAÇAR	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Ercan YAVUZ	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Evren GÜÇER	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Gül ERKOL BAYRAM	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan KOÇ	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Hüseyin AVNİ KIRMACI	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Nurettin AYAZ	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem ALTUNÖZ	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Rahman TEMİZKAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. S. Pınar TEMİZKAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Taşkın DENİZ	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Uğur AKDU	Gümüşhane Üniversitesi
Doç. Dr. Üzeyir KEMENT	Bingöl Üniversitesi
Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ	Karabük Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERAVCI	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adem ORAKÇI	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali SOLUNOĞLU	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Alpay TIRIL	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan DAĞDEVİREN	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aykut ŞİMŞEK	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Gargacı KINAY	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegöl ACAR	Karabük Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegöl DÜZGÜN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Burcu AYŞENUR SAKLI	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Doğan FIRINCI	Sinop Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Emin ARSLAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emre ÇİLESİZ	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Eray POLAT	Gümüşhane Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul DÜZGÜN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gönül GÖKER	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gözde SEVAL ERGÜN	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülseren KAN ŞAHİN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hakan KENDİR	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Handan ÖZÇELİK BOZKURT	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hasan BARLAK	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hasibe YAZIT	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hazar KABA	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ÖZDEMİR	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kerem KAPTANGİL	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi M. Mert PASLI	Giresun Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mikail KARA	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Muharrem AVCI	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖDEMİŞ	Gümüşhane Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Cüneyt ŞAPCILAR	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Olca SEZEN DOĞANCILI	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özgür YAYLA	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Salih YILDIZ	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Samet GÖKKAYA	Karabük Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sinan GÖKDEMİR	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şaban KARGİGLİOĞLU	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tolga GÜL	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba KARA	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zümrüt Hatun DEMİREL	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Hüseyin VURAL	Sinop Arkeoloji Müzesi

SEMPOZYUM KATILIMCI LİSTESİ

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Fügen DURLU ÖZKAYA	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Gülgün KÖROĞLU	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Prof. Dr. Nuray TÜRKER	Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Suphi SAATÇI	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Doç. Dr. Akın TEMÜR	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Turan BAYRAM	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Davut YİĞİTPAŞA	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Ercan KARAÇAR	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Ergün ACAR	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Funda ÜSTÜN	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Hacı İsmail KESİK	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Hüseyin Avni KIRMACI	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Kibar AKTIN	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa GÜNAY	Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Mutlu KAYA	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Nilgün GÜNERİ	Sinop Üniversitesi
Doç. Dr. Nilgün SANALAN BİLİCİ	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Nurettin AYAZ	Karabük Üniversitesi
Doç. Dr. Songül ÇEK	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERAVCI	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Adem ARMAN	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Alpay TIRIL	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan IŞIK	Karabük Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aykut ŞİMŞEK	Kastamonu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aysun Gargacı KINAY	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Babür Mehmet AKARSU	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Duygu ŞENOL	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Emre ÇİLESİZ	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ersin ARIKAN	Sinop Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gönül GÖKER	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülnur KARAKAŞ TANDOĞAN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gülseren KAN ŞAHİN	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Günseli ACAR	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Handan ÖZÇELİK BOZKURT	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Harun Reşit BAĞCI	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hazar KABA	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hülya KARACALI TAZE	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÜÇLÜ	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kasım OYARÇIN	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kerem KAPTANGİL	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Olca SEZEN DOĞANCILI	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖZDEN	İstanbul Üniversitesi (Emekli)
Dr. Öğr. Üyesi Şaban KARGİGLİOĞLU	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Türkan MÜGE ÖZBEKLER	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yakup ERDEM	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Serkal YILDIRIM	Karabük Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Benan KURT YILMAZ	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Gülay EKREN	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Hakan ALİUSTA	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Öner EKİCİ	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Yeşim SÜRMELİOĞLU	Sinop Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Kübra AŞAN	Sinop Üniversitesi
Dr. Esra YILDIZ	İstanbul Üniversitesi
Dr. Sibel ÇELİKEL	Milli Eğitim Bakanlığı
Öğr. Gör. Adem ADEMOĞLU	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Öğr. Gör. Ayhan GİRGIN	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Bora İYİAT	Amasya Üniversitesi
Öğr. Gör. Bülent ESKİCİ	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Ceyhun AKYOL	Artvin Çoruh Üniversitesi
Öğr. Gör. Emel BULMUŞ	Sinop Üniversitesi
Öğr. Gör. Levent PAYZIN	Sinop Üniversitesi

Öğr. Gör. Mehmet Mesut DEMİREL	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Melahat AVŞAR	Amasya niversitesi
Öğr. Gör. Melek ŞARDAĞ KARABULUT	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Nerc AYDIN	Gazi Osman Paşa niversitesi
Öğr. Gör. Recep AYKAN	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Refika ZUHAL GILIÇ	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Samet DİNÇER	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Sevgi ÇAĞALTAY KAYAOĞLU	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Şemseddin ULUÇAM	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Tolga Acar YEŞİL	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Tuba AYHAN	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Ufuk SAMAV	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Yüksel DOĞDU	Sinop niversitesi
Öğr. Gör. Zehra BAŞHAN	Sinop Üniversitesi
Arş. Gör. Cemil TOPRAK	Sinop Üniversitesi
Arş. Gör. Hikmet Can ÇETİN	İstanbul Üniversitesi
Arş. Gör. Yusuf KILIÇ	Sinop Üniversitesi
Arş. Gör. Zeyneb Ayla KİRENCİ ERUZUN	Samsun Üniversitesi
Ahmet KÜÇÜKBAŞ	Araştırmacı-Yazar
Ali ARSLAN	Milli Eğitim Bakanlığı
Ali ŞAHİN	Milli Eğitim Bakanlığı
Ali Tugay TEKEŞEN	Milli Eğitim Bakanlığı
Alparslan SANTUR	Etnolog
Asuman YILMAZ	Milli Eğitim Bakanlığı
Ayşe AKMAN	Kültür ve Turizm Bakanlığı
Buse KSEREN	Sinop Üniversitesi
Emine CEBECİ	Durağan İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Emre AKMANOğLU	Karabük Üniversitesi
Erhan ÇELEM	Milli Eğitim Bakanlığı
Esra CAYMAZ	Karabük Üniversitesi
Faruk NAL	Milli Eğitim Bakanlığı
Fatma ALBAYRAKOğLU	Milli Eğitim Bakanlığı

Gözde DURMUŞ	Milli Eğitim Bakanlığı
Gözde YENİAY	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Hanife BAŞAR ÖZCAN	Milli Eğitim Bakanlığı
Hasan ŞAHİN	Milli Eğitim Bakanlığı
Hasibe ERDOĞAN	Milli Eğitim Bakanlığı
Hüseyin Fatih ZARARSIZ	Karabük Üniversitesi
Hülya CANPOLAT YILMAZ	Milli Eğitim Bakanlığı
İbrahim SADIK	Milli Eğitim Bakanlığı
Musa Uğur ÇELİK	Arkeolog
Mustafa KARADURAK	Milli Eğitim Bakanlığı
Nagihan ÇAKIR	Arkeolog
Nazmiye ÖZ	Durağan İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
Necati Celal ÇATAL	Emekli öğretmen
Orhan OKUR	Milli Eğitim Bakanlığı
Oya MİNEZ	Karabük Üniversitesi
Ozan HETTO	Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Ömer Faruk ÇAKICI	Sinop Üniversitesi
Öncü Ozan ALTIN	KUZKA
Özge KORKMAZ	Kastamonu Üniversitesi
Recep BAKAR	Sinop Üniversitesi
Sebahattin KILINÇ	Milli Savunma Üniversitesi
Seher DİNÇKAN	Milli Eğitim Bakanlığı
Serkan ASLAN	Milli Eğitim Bakanlığı
Serkan DOĞRU	KUZKA
Serkan SEMİNT	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Süheyla GÖKSU	Milli Eğitim Bakanlığı
Turgut Neşet YURDAKUL	Milli Eğitim Bakanlığı
Ufuk BOSTAN	Milli Eğitim Bakanlığı
Ufuk ÖZYILDIRIM	Milli Eğitim Bakanlığı
Vedat PEHLİVAN	Milli Eğitim Bakanlığı
Yavuz ÇETİN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Zeynep KURNAZ	Milli Eğitim Bakanlığı

İÇİNDEKİLER

Sempozyum Kurulları.....	iii
Sempozyum Katılımcı Listesi.....	vii
İçindekiler.....	xi
Ön Söz.....	xix

AÇILIŞ KONUSMALARI

Doç. Dr. Ercan KARAÇAR.....	xxi
Prof. Dr. Nihat DALGIN, Sinop Üniversitesi Rektörü.....	xxiii
Erol KARAÖMEROĞLU, Sinop Valisi.....	xxv

I. OTURUM BİLDİRİLERİ

21 EKİM 2021 PERŞEMBE 13.30-14.30

Ufuk ÖZYILDIRIM & Doç. Dr. Mustafa GÜNAY

Mutlu Şehrin Bağlanmaya Karşı Duran Bilge Sakini: Sinoplu Diogenes	1

Doç. Dr. Ali Turan BAYRAM & Yavuz ÇETİN

Mutlu Ülkeden Mutlu Şehre: Sinop Turizmi için Bhutan Örneği	9

Nedim Emre GÜRGEN

Destinasyon Sinop: Beklenti ve Memnuniyet Araştırması.....	13

Doç. Dr. Ali Turan BAYRAM & Serkan DOĞRU & Öncü Ozan ALTIN

Sinop’u Ziyaret Edenlerin Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyeti Üzerine Bir Araştırma	25

Arş. Gör. Dr. Kübra AŞAN

Sinop Lakerda Festivali.....	35

Dr. Öğr. Üyesi Babür Mehmet AKARSU

Sinop'ta Arkeolojik Gezi Rotası	45

Doç. Dr. Kibar AKTIN & Dr. Öğr. Üyesi Hülya KARAÇALI TAZE

Tarihsel Düşünme Becerilerini Geliştirilmesinde Yerel Tarih: Sinop Tarih Mekân ve Müzeleri.....	63

Prof. Dr. Gülgün KÖROĞLU & Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Serkal YILDIRIM & Dr. Öğr. Üyesi Gülseren KAN ŞAHİN & Ozan HETTO

Dünü ve Bugünüyle Balatlar Kilisesi Kazıları	75

II. OTURUM BİLDİRİLERİ

21 EKİM 2021 PERŞEMBE 14.30-14.45

Öğr. Gör. Melek ŞARDAĞ KARABULUT

Blok Zincir ile Turizm Sektöründe Dijital Tutundurma..... 87

Öğr. Gör. Nercü AYDIN & Dr. Öğr. Üyesi Emre ÇİLESİZ

e-Şikayet Yönetimi: Sinop Örneği..... 97

Hülya CANPOLAT YILMAZ & Gözde DURMUŞ

Erfelek Tatlıca Takım Şelaleleri'nin Sürdürülebilir Turizm Açısından Sorunları ve Çözüm Önerileri 117

Dr. Öğr. Üyesi Handan ÖZÇELİK BOZKURT

Sinop Turizmine Yönelik Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi..... 121

Doç. Dr. Nurettin AYAZ & Recep BAKAR

Sinop Şehir İmajı Üzerine Bir Araştırma..... 127

Doç. Dr. Ergün ACAR

Sinop'ta İmece ve Bazı İmece Eğlenceleri 139

Doç. Dr. Songül ÇEK

Sinop'ta Yaşayan “Çoban Oyunu”nun Halk Kùltürü İçerisindeki Yeri ve Bugüne Katkısı 147

Doç. Dr. Ergün ACAR

Sinop'ta Bazı Baharı Karşılama Ritüelleri 159

III. OTURUM BİLDİRİLERİ

21 EKİM 2021 PERŞEMBE 16.00-17.00

Öğr. Gör. Dr. Hakan ALİUSTA

Sinop Şehri Turizm Sektörü Performansının Finansal Analizi 165

Alparslan SANTUR

Sinop Yöresinde Yayılım Gösteren Bazı Bitki Türlerinin Halk Hekimliği ve Modern Tıp / Eczacılık Bakımından Önemi..... 173

Dr. Öğr. Üyesi Gülseren KAN ŞAHİN

Tarihi Kent Sinop'un Kùltür Mirasının Korunmasına İlişkin Öneriler: İtalya Taranto Örneği..... 183

Doç. Dr. Nilgün SANALAN BİLİCİ & Öğr. Gör. Nercü AYDIN

Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Çevreye Duyarlı Uygulamalar: Yeşil Yıldız ve Yeşil Pazarlama 195

Arş. Gör. Yusuf KILIÇ

Sinop'a Ulaşan Roma Dönemi Yolları..... 207

Doç. Dr. Davut YİĞİTPAŞA & Arş. Gör. Musa Uğur ÇELİK

Sinop Müzesindeki Bir Grup Erken Tunç Çağı Seramiği 215

Doç. Dr. Davut YİĞİTPAŞA & Nagihan ÇAKIR

Sinop Müzesi'nde Bulunan Tunç Çağına Tarihlenen Bir Grup Metal Silah..... 231

Ali Tugay TEKEŞEN

Sinop'un Kùltürel Değeri; Bir Değer Ahmet Muhip Dıranas..... 243

I. OTURUM BİLDİRİLERİ

22 EKİM 2021 CUMA 09.45-10.45

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan IŞIK

Sinop'ta Medfun Seyyid Bilal ve Neslinin İlim ve Kùltür Hayatına Katkıları..... 247

Dr. Esra YILDIZ

Şeyhülislamlık Belgelerinde Sinop Uleması..... 261

Buse KÖSEREN

Sinop İlinde İnanç Turizmi Destinasyonu Açısından Bir Mavi Okyanus Stratejisi Önerisi..... 279

Erhan ÇELEM, Öğr. Gör. Dr. Yeşim SÜRMELİOĞLU

İlkokul Öğrencilerinin Gözünden Sinop Yerli Malı Posterİ..... 285

Oya MİNEZ, Esra CAYMAZ, Prof. Dr. Nuray TÜRKER

Coğrafi İşaretili Ürünlerin Sinop'un ve Yöresel Mutfağının Tanıtımına Katkısı: Nitel Bir Araştırma 291

Dr. Öğr. Üyesi Aysun GARGACI KINAY & Dr. Öğr. Üyesi Kerem KAPTANGİL & Arş. Gör. Dr. Kübra AŞAN

Besin Değeri Yüksek Bir Çorba Yapılanması..... 301

Ayşe AKMAN

Sinop İlinin Bazı Yerlerinde Geleneksel Takvim ve Meteoroloji Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme..... 305

II. OTURUM BİLDİRİLERİ

22 EKİM 2021 CUMA 11.00-12.00

Dr. Öğr. Üyesi Şaban KARGİGLİOĞLU

Sinop İlinin Etkinlik Turizm Potansiyelinin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi..... 321

Öğr. Gör. Melahat AVŞAR & Dr. Öğr. Üyesi Gülnur KARAKAŞ TANDOĞAN

Sinop İlinde Düzenlenen Festivallerin Turizme Etkileri Açısından Değerlendirilmesi..... 329

Dr. Öğr. Üyesi Gönül GÖKER & Serkan SEMİNT

Yaratıcı Turizm Bağlamında Sinop Değerlerinin İncelenmesi..... 337

Doç. Dr. Akın TEMÜR & Güzde YENİAY

Samsun Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Sinope Amphorası..... 347

Dr. Öğr. Üyesi Kerem KAPTANGİL & Dr. Öğr. Üyesi Hazar KABA

Destinasyon Çekiciliğinin Arttırılmasında Sinop Arkeoloji Müzesine Yönelik Bir Model Önerisi.. 363

Dr. Öğr. Üyesi Aykut ŞİMŞEK & Özge KORKMAZ

Sinop Yöresel Yemeklerinin Bilinirliğinin Test Edilmesi: Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencileri Örneği..... 379

III. OTURUM BİLDİRİLERİ**22 EKİM 2021 CUMA 14.00-15.00****Arş. Gör. Dr. Kübra AŞAN & Recep BAKAR**

Kitle Kaynak (Crowdsourcing) Tabanlı Doğa Etkinlik Rotaları: Sinop Örneğinde Betimsel Bir Araştırma..... 389

Doç. Dr. Ergün ACAR & Dr. Sibel ÇELİKEL

Sinop Manilerinin Dili..... 398

Dr. Öğr. Üyesi Alpay TIRIL

Bir İç Turizm Destinasyonu Olarak Sinop'u Tanıtmak ya da Tanıt(a)mamak: Sinop Tanıtım Materyalleri ve Çeşitli Yayın Ortamları Üzerine Bir Değerlendirme..... 403

Dr. Öğr. Üyesi Adem ARMAN & Arş. Gör. Hikmet Can ÇETİN

Sinop İlinde Gerçekleştirilen Kùltür ve İnanç Temelli Etkinliklerde Üretilen Yemekler Üzerine Bir İnceleme..... 437

Dr. Öğr. Üyesi Handan ÖZÇELİK BOZKURT

Gastronomi Turizmi Kapsamında Sinop'taki Balık Restoranlarının İncelenmesi..... 445

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖZDEN

Sinop ve Kùltür Turizminin Önemi..... 453

Dr. Öğr. Üyesi Ersin ARIKAN

Sinop Turizminin Digital Medya Haberlerinde Temsili..... 461

IV. OTURUM BİLDİRİLERİ**22 EKİM 2021 CUMA 15.15-16.15****Doç. Dr. Hüseyin Avni KIRMACI & Emre AKMANOĞLU & Hüseyin Fatih ZARARSIZ**

Gastronomik Bir Ürün Olarak Sinop Mantısı'nın Çevrim İçi Turist Deneyimlerinin İncelenmesi... 469

Ömer Faruk ÇAKICI & Doç. Dr. Ercan KARAÇAR

Aile İçi Rekreasyon Faaliyetlerinin Teknoloji Bağımlılığına Etkisi Sinop Örneği..... 479

  r. Gör. Adem ADEMO LU & Prof. Dr. Fügen DURLU ÖZKAYA

Yaşamanın  nemli Evrelerinde Uygulanan Gastronomi Değerleri: Sinop  rne i..... 489

Doç. Dr. Hüseyin AVN  KIRMACI & Emre AKMANO LU & Hüseyin Fatih ZARARSIZ

Sinop  linin Gastronomi Turizm Potansiyelini SWOT Analizi Yöntemiyle  ncelenmesi..... 499

Dr. Öğr. Üyesi Olca SEZEN DO ANCILI

Sinop Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi..... 505

Dr. Öğr. Üyesi Alpay TIRIL

Sinop'un Edebiyat Turizmi Potansiyeli  zerine Düşünceler..... 515

Doç. Dr. Hüseyin AVN  KIRMACI & Emre AKMANO LU & Hüseyin Fatih ZARARSIZ

Sinop  lindeki Restoranların Sosyal Medyadaki  majı..... 523

POSTER OTURUMU**22 EK M 2021 CUMA****Arş. Gör. Yusuf KILIÇ**

Doğu Roma (Bizans) Dönemi Köprüsü..... 533

Doç. Dr. Nil  n G NER  & Dr. Öğr. Üyesi Yakup ERDEM & Doç. Dr. Funda ÜSTÜN

Sinop'ta Deniz ve Balık Kültürü..... 535

I. OTURUM B LD R LER  (AYANCIK)**23 EK M 2021 CUMARTES  11.00-12.00****  r. Gör. Tuba AYHAN, Arş. Gör. Cemil TOPRAK**

Sinop'un Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcısı Asuman Yılmaz..... 545

  r. Gör. Sevgi  A ALTAY KAYAOĞLU &   r. Gör. Tolga Acar YE  L & Dr. Öğr. Üyesi  smail GÜÇLÜ

Türkeli  l esi'nin Ekoturizm Potansiyeli..... 553

  r. Gör. Bora  Y AT,   r. Gör. Şemseddin ULUÇAM

Ayancık için Kent Markası çalışmalarında önerilebilir Bir Model Olarak "Kent Tarihi Araştırma-ları Merkezi"..... 561

Dr. Öğr. Üyesi Türkan MÜGE ÖZBEKLER

Algılanan Destinasyon  majı Faktörlerinin Best-Worst Yöntemine Göre Değerlendirilmesi: Ayan-cık  l esi  rne i..... 569

  r. Gör. Dr. Benan KURT YILMAZ

Ayancık  l esi Turizm Sorunları ve çözüm  nerileri: Nitel Bir Araştırma..... 579

  r. Gör. Tuba AYHAN & Arş. Gör. Cemil TOPRAK

Tohumdan Düzene Ayancık Dokumasında Ketenin Yolculuğu..... 587

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ & Doç. Dr. Mutlu KAYA

1930'lu Yıllarda Ayancık'ta Turizm..... 599

Dr. Öğr. Üyesi Duygu ŞENOL & Öğr. Gör. Recep AYKAN & Asuman YILMAZ & Ali ARSLAN & Hanife BAŞAR ÖZCAN

Tarihsel Süreçte Ayancık Keteni Dokuma Kumaş Üretimi ve Yeni Üretim ve Kullanım Alanlarının İncelenmesi..... 607

II. OTURUM BİLDİRİLERİ (AYANCIK)**23 EKİM 2021 CUMARTESİ 13.30-14.30****Öğr. Gör. Dr. Gülay EKREN**

Sinop ile İlgili Turizm Araştırmaları Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz..... 613

Öğr. Gör. Refika ZUHAL GILIÇ

Sinop İlinin Ayancık İlçesi Özelinde Güncel Turizm Potansiyel ve Nesneleri..... 627

Dr. Öğr. Üyesi Günseli ACAR

Hizmet İhracatı ve Turizm Sektörü..... 641

Doç. Dr. Hacı İsmail KESİK & Öğr. Gör. Recep AYKAN

Ayancık'taki Kùltürel Varlıklarımızdan Keten Tohumu Yağı ve Doğu Kayını Kerestesinin Eğitim Araç ve Gereçlerinde Kullanımı..... 651

I. OTURUM BİLDİRİLERİ (BOYABAT)**23 EKİM 2021 CUMARTESİ 11.00-12.00****Hasibe ERDOĞAN**

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Boyabat Kazasındaki Eğitim Faaliyetleri (1839-1923)..... 655

Turgut Neşet YURDAKUL

Kùltürel, Tarihi ve Turistik Önemi Bakımından Boyabat Evlerinin Korunması..... 667

Orhan OKUR

Kastamonu Vilayet Salnamelerine Göre Boyabat Kazasının İdari, Sosyal, Kùltürel, Coğrafi, Tarihi ve Ekonomik Yapısı (1869-1903)..... 679

Öğr. Gör. Ceyhun AKYOL

Belediye Web Sitelerinin Turizm Perspektifinden İncelenmesi; Sinop İli Geneline Değerlendirme 691

Sebahattin KILINÇ

Turizm Sektöründe Aile, İş, Toplum ve Kişisel Yaşam Dengesi için Bütüncül Liderlik Yaklaşımı: Sinop Turizm Sektörü için Bir Öneri..... 699

Süheyla GÖKSU & Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERAVCI

Boyabat Yöresinde Giyim Kùltürü..... 705

Faruk ÜNAL

Boyabat Yiyecek İçecek Kùltürü..... 717

Arş. Gör. Zeyneb Ayla KİRENCİ ERUZUN & Prof. Dr. Suphi SAATÇİ

Kùltürel Miras Alanı Olarak Boyabat ve Geleneksel Evleri..... 727

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERAVCI

Sinop İli: Boyabat, Durağan ve Saraydüzü İlçeleri Miras Pazarlaması..... 741

Ahmet KÜÇÜKBAŞ & Dr. Öğr. Üyesi Abdullah ERAVCI

Boyabat Kalesi ve Çırabozan Dehlizi..... 755

Necati Celal ÇATAL & Abdullah ERAVCI

Boyabat Yöresinin İnanç Turizmi Üzerinden Pazarlanması: Türbeler ve Tekkeler..... 765

I. OTURUM BİLDİRİLERİ (DURAĞAN)

23 EKİM 2021 CUMARTESİ 11.00-12.00

Zeynep KURNAZ & Öğr. Gör. Samet DİNÇER

Jeoturizmde Yeni Bir Rota: Karakaya Kayalıkları (Durağan)..... 777

Zeynep KURNAZ & Öğr. Gör. Samet DİNÇER

Kızılırmak Kanyon'unun (Durağan/Sinop) Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi..... 793

Ali ŞAHİN & Seher DİNÇKAN

Geleneksel Durağan Çember Dokumacılığı..... 809

Ali ŞAHİN & Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN

Geleneksel Durağan Mahrama Dokumacılığı..... 821

İbrahim SADIK & Öğr. Gör. Samet DİNÇER & Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN

Yaşayan Tarih Terelek Kaya Mezarları..... 833

Mustafa KARADURAK & Dr. Öğr. Üyesi Harun Reşit BAĞCI

Erenköy (Durağan/Sinop) Volkanik Şekilleri..... 838

Mustafa KARADURAK & Dr. Öğr. Üyesi Harun Reşit BAĞCI

Buzluk Tabiat Parkı (Durağan/Sinop)..... 847

Ufuk BOSTAN & Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN

Durağan'ın Unutulmaya Yüz Tutmuş Dini Eserleri..... 857

II. OTURUM BİLDİRİLERİ (DURAĞAN)

23 EKİM 2021 CUMARTESİ 13.30-14.30

Serkan ASLAN & Ümran DEMİRCAN Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN

Durağan'da Yaşayan Lezzetler..... 867

Emine CEBECİ & Öğr. Gör. Zehra BAŞHAN

Durağan İlçesindeki Çeltik Ziraatı..... 875

Emine CEBECİ & Öğr. Gör. Zehra BAŞHAN

Durağan İlçesindeki Sumak ve Menengiç Ağaçları..... 881

Nazmiye ÖZ & Öğr. Gör. Dr. Öner EKİCİ

Durağan Kemerbahçe İnciri..... 887

Nazmiye ÖZ & Öğr. Gör. Dr. Öner EKİCİ

Durağanda Zeytin Yetiştiriciliği..... 891

Fatma ALBAYRAKOĞLU & Öğr. Gör. Samet DİNÇER & Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN

Paphlogonia Bölgesi Olan Durağan'da Kaya Mezarları / Ambarkaya Kaya Mezarı..... 895

Hasan ŞAHİN & Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Hüsamettin BARAN

Tarihi ve Kùltürel Bir Değer Olarak “Durakhan”..... 903

Arş. Gör. Dr. Kübra AŞAN & Dr. Öğr. Üyesi Olca SEZEN DOĞANCILI & Recep BAKAR

Doğa Yürüyüşleri Kapsamında Durağan ve Çevresinin Potansiyelinin Değerlendirilmesi..... 913

Dr. Öğr. Üyesi Olca SEZEN DOĞANCILI & Recep Bakar & Arş. Gör. Dr. Kübra AŞAN

Durağan ve Çevresinin Kamp Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi..... 925

Vedat PEHLİVAN & Dr. Öğr. Üyesi A. Hüsamettin BARAN

Durağan Yaylalarının Ekonomisi ve Turizmi..... 937

I. OTURUM BİLDİRİLERİ (GERZE)**23 EKİM 2021 CUMARTESİ 11.00-12.00****Öğr. Gör. Yüksel DOĞDU & Öğr. Gör. Emel BULMUŞ**

Gerze Pirahmet Köyü Tarihi Gelinlik Örneği..... 945

Öğr. Gör. Levent PAYZIN, Öğr. Gör. Bülent ESKİCİ, Öğr. Gör. Ayhan GİRGİN

Sinop'ta Türbelerle İlgili İnanış ve Uygulamalara Örnek: Çeçe Sultan..... 949

Öğr. Gör. Ayhan GİRGİN, Dr. Öğr. Üyesi Kasım OYARÇIN

Sinope Roma Koloni Sikkelerindeki Tanrı, Tanrıça ve Personifikasyonlar..... 967

Öğr. Gör. Ufuk SAMAV

Sinop Mutfak Kùltürünün Değerlendirilmesi Bakımından İndeksinin Oluşturulması..... 978

Öğr. Gör. Mehmet Mesut DEMİREL, Öğr. Gör. Ufuk SAMAV

Gerze'nin Yenilebilir Yabani Otları..... 985

ÖNSÖZ

Sinop Üniversitesi tarafından 21-24 Ekim 2021 arasında düzenlenen “Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumu” nun amacı, Sinop il merkezi ve ilçelerde yer alan kùltür ve turizm açısından değeri taşıyan unsurları saptamak ve var olan bu değerielerin ùlkemizin akademisyen ve araştırmacıları tarafından gün yüzüne çıkarılmasını, araştırılmasını ve bilimsel bir platformda müzakere edilmesini sağlamaktır. Söz konusu amaçlara yönelik olarak 3 gün süren Sempozyum kapsamında yaklaşık 180 akademisyen ve araştırmancının katıldığı ve 104 bildirinin sunulduğu Sempozyumda genel olarak Diyojen, Ahmet Muhip Dıranas, alternatif turizm, markalaşma, mahrama dokumacılığı, ketencilik, zeytincilik, inanç turizm destinasyonları, arkeolojik kalıntılar, kitabeler vb. birçok tarihi, kùltürel ve doğal güzelliklerini içeren konularda bildiriler yer almıştır.

Tarihi geçmişindeki zenginliği, masmavi denizi, uzun ve sakın kumsalları, tabiat parkları, eşsiz Erfelek Şelaleleri, mağaraları ve sahip olduğu kùltürel değerileriyle yılın her ayında ziyaret edilebilecek, huzur dolu atmosfer sunmaktadır. Bunun yanında kendine has şekli ile Sinop mantısı, farklı çeşitleriyle Sinop nokulu, coğrafi işaret ve patenti alınmış kestane balı gibi birçok gastronomik değeri yanı sıra, şiirlere ve şarkılara konu olmuş Sinop Tarihi Cezaevi ile hüznün turizminde ön plana çıkmaktadır. ùlkemizde Müzeciliğin ilk başladığı şehirler arasında olan Sinop’ta inanç turizmi, dağ turizmi, mağara turizmi gibi birçok turizm çeşidine rastlamak mümkündür. Ayrıca keten dokumacılığı, kotra yapımı, bıçakçılık, ahşap oymacılığı gibi zengin kùltürel değerieleri bünyesinde barındırmaktadır. Türkiye’de 18 tane olan ve yaşamaktan zevk alınacak Cittaslow şehirlerinden Gerze, bu ilin sınırları içerisinde yer almaktadır.

Resmi istatistiklere göre Türkiye’nin en mutlu şehri olan Sinop’un kùltürel ve turizm değerieleri hakkında ùlkemizin dört bir tarafından fedakarlık yaparak Sempozyum’a katılıp bildiri sunan ve bu konularda Sinop’un değerielerine ışık tutan değerieli akademisyen ve araştırmacılara, bizlere süreç başından beridir hep destek olan Sinop Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sayın Nihat DALGIN hocamıza, Sempozyum’un plan ve programının yürütülmesinde başından beri emeği geçen Sempozyum Düzenleme Kurulu Üyelerine, Yürütme ve Bilim Kuruluna, Sempozyum Sekreteryasına, İlçe Kaymakamlıkları ve Belediye Başkanlıklarına, Üniversitemiz Basın Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğü çalışanlarına, konaklama, karşılama ve uğurlamada emeği geçenlere ve maddi desteklerini esirgemeyerek sponsorluk yapan şahıs ve kurumlara teşekkür ederiz.

Sempozyum bildirilerinden oluşan bu kitabın Sinop’un, ilçelerinin ve Sinop Üniversitesi’nin tanıtımına katkı sağlaması dileğiyle.

Saygılarımızla.

01.12.2021

Sempozyum Düzenleme Kurulu

AÇILIŞ KONUSMASI

Ercan KARAÇAR *

Sayın Valim, Sayın Belediye Başkanım, Sayın Rektörüm, Saygıdeğer Rektör Yardımcılarım ve Dekanlarım, üniversitemizin seçkin akademik personeli, kıymetli misafirler.....

Üniversitemizin ev sahipliğinde düzenlenen Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumu’nun açılış programına hoş geldiniz diyor, sizleri en derin sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

Değerli misafirlerimiz;

Bilindiği üzere Sinop, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlere ilişkin kültürel mirasını günümüze kadar taşıyan kadim şehirlerimizdendir. Tarihi ve kültürel izlerinin yanı sıra turizm çeşitleriyle de ön plana çıkan Sinop ilimiz, sadece deniz-kum-güneş üçlüsü ile değil; doğal, kültürel ve tarihi öğeleriyle de yılın her ayında, yerli ve yabancı turisti çekecek cazibeye ve potansiyele sahiptir.

Bu potansiyelin ön plana çıkarılması amacıyla Üniversitemiz ev sahipliğinde 21-24 Ekim tarihleri arasında gerçekleştireceğimiz “Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumu” ile şehrimizde yer alan kültür ve turizm zenginliklerinin siz değerli bilim insanları ve araştırmacılar tarafından akademik platformda ön plana çıkarılması ve tanıtılması amaçlanmaktadır.

Bununla birlikte sempozyumumuz, benzerlerinden farklı olarak yalnızca Sinop Merkezde değil; Ayancık, Boyabat, Durağan ve Gerze ilçelerimizde de icra edilecek olup, ilçelerimizin öne çıkan kültürel ve turistik değerleri bu organizasyonda etraflıca ele alınacaktır.

Sempozyumumuz bu yönüyle, Sinop’ta bugüne kadar yapılan en geniş katılımlı ve kapsamlı kültür ve turizm organizasyonlardan biri olma özelliğine sahiptir.

Sayın Rektörümüz Prof. Dr. Nihat DALGIN’ın talimatlarıyla; uzun bir hazırlık aşamasının ardından düzenlemiş olduğumuz Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumun, Sinop ilimizin tüm değerleriyle ön plana çıkarılmasına ve tanıtılmasına maksimum fayda sağlamasını ümit ediyor, bildirileriyle bizlere katkı sağlayan tüm akademisyenlerimize ve genç araştırmacılarımıza teşekkürlerimi sunuyorum.

Elbette, açılış programımızı teşrif eden Sayın Valimize, Sayın Belediye Başkanımıza, sempozyumumuzun hazırlık sürecinden itibaren gerekli tüm desteği bizler için seferber eden kıymetli Rektörümüze, ilçelerimizde bizlere ev sahipliği yapacak kıymetli kaymakamlarımıza ve ilçe belediye başkanlarımıza, sempozyumumuzun organizasyonunda önemli mesai harcayan değerli bilim kuruluna ve düzenleme kuruluna, sürece katkı sağlayan tüm akademik ve idari personelimize şükranlarımız arz ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

* Doç. Dr., Sempozyum Başkanı, İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu.

AÇILIŞ KONUSMASI

Nihat DALGIN*

Sayın Valim, Sayın Belediye Başkanım, kurumlarımızın çok değerli amirleri, kıymetli mesai arkadaşlarım, Sinop’u teşrif eden çok değerli akademisyen dostlarımız ve yerel basınımızın güzide temsilcileri...

Üniversitemizin düzenlediği **Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumuna** hoş geldiniz diyor, sizleri saygıyla selamlıyorum. Vaktinizi ayırarak Sempozyumu şereflendirdiğiniz için de şükranlarımı arz ediyorum.

Antik çağlarda bir süre başkentlik yapan Sinop; Roma, Bizans, Trabzon Rum İmparatorluğu, Anadolu Selçuklu Devleti, Pervaneoğulları ve Candaroğulları dönemlerine ev sahipliği yapmış 1461 yılında Osmanlı idaresine girmiş olup antik dönemden günümüze kadar birçok topluma ve kùltüre tanıklık etmiş bir şehirdir.

Bu nedenle de bağrında çok farklı dönemlere ait tarihi eserler barındırmakta, Sinop halkının örfünde adetlerinde ve günlük yaşantısında değişik kùltürlerden esintiler görülebilmektedir. Tabir yerindeyse Beş kat medeniyet tabakasına sahip olan Sinop, önemli bir kùltür potansiyeline sahiptir. Sadece somut kùltür varlığı açısından şehre bakıldığında 500 ün üzerinde kùltür ve tabiat varlığını listelemek mümkündür.

Sinop tarihin her döneminde önemli bir liman kenti olma özelliğini sürdürmüştür. Modern dönemdeki Stratejik kalkınma planlarında ise Sinop için Kùltür ve Turizm ana hedef olarak seçilmiştir. Yani Sinop Kùltür ve Turizm şehridir. Ancak, ilk ve orta öğretimdeki güçlü kadrosu ve modern imkânlarının yanında; 2007 yılında kurulan ve her geçen gün emin adımlarla tırmanışta olan Üniversitesi sayesinde Sinop Eğitim şehri olmaya da namzettir. Bu nedenle biz Sinop’u Eğitim, Kùltür ve Turizm şehri olarak tanıtıyor ve ülke sahtında Sinop’un bu özellikleri ile tanınmasına gayret ediyoruz.

Yeraltı ve yerüstünde barındırdığı Kùltür varlıklarının zenginliği, doğal güzellikleri ve turizme yatkın halkıyla önemli bir turizm potansiyeline sahip olan Sinop, turizmdeki sorunlarını çözerek Karadeniz’e kıyısı olan iller arasında öne çıkma çabası içerisinde.

Türkiye’nin en mutlu şehri olan Sinop’taki tarihi ve kùltürel varlıkların tanıtılarak Şehir ve bölgedeki turizmin gelişmesine katkı sadedinde gerek Üniversitemiz tarafından gerekse diğer kurumlar tarafından irili ufaklı birçok etkinlik yapılmıştır. Bunlardan bazılarını burada sizlerle paylaşmak istiyorum.

1. 2013 yılında Sinop Valiliği İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayımlanan; **“Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri”**,

2. 2013 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 10. Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yayımlanan; **“Sinop Doğa Turizmi”** adlı rapor,

* Prof. Dr., Sinop Üniversitesi Rektörü.

3. 2015 yılında 22. Dönem Sinop İl Genel Meclisinin katkılarıyla hazırlanan; **Sinop’un Su Altı Dünyası** isimli görsel katalog,

4. 2015 yılında Sinop Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen ve kitaplaştırılan; **“Sinop İli Değerleri Sempozyumu”**,

5. 2015 yılında Üniversitemiz Fen Edebiyat Fakùltesi Öğretim elemanlarından Dr. Ergun Acar tarafından hazırlanıp yayımlanan **“Sinop Yöresi Söz Varlığı”** isimli kitap,

6. Üniversitemiz öğretim elemanları tarafından kaleme alınan; **“Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop”** isimli kitap,

7. 2018 yılında Sinop Üniversitesi tarafından gerçekleştirilip iki cilt halinde yayımlanan, **“Geçmişten Günümüze Sinop’ta Türk İslam Kùltürü “** adlı Uluslararası Sempozyum,

8. 2019 yılında Üniversitemiz Gerze Meslek Yüksekokulu Tasarım Bölümü öğretim elemanlarından Dr. Asım Topaklı’nın **“Çevresel Grafik tasarım Kapsamında Bilgilendirme Tasarımı (Sinop İli Örneği”** başlıklı doktora tezi,

9. İki yıldır Üniversitemizdeki öğretim elemanlarının üzerinde çalıştığı **“Sinop Biyoçeşitliliği”** isimli kitap, (yakında basıma verilecektir),

10. Üniversitemiz **“Doğal Ürünler Uygulama ve Araştırma Merkezi”** tarafından bir yıllık çalışma neticesinde Sinop kestane balına coğrafi işaret alınması,

11. Aynı Merkezimiz tarafından bölgemizde üretilen kestane balının ülke içinde ve yurt dışında tanıtılabilmesi, bu alanda yöremizden bir markanın çıkması adına, **SİNATE ismi ile kestane balı markası tescil ettirilmiş olması,**

12. Üniversitemiz bünyesinde **“Bal Dolum ve Paketleme Tesisi”** nin kurulmasında, hızla yol alınmıştır. Önümüzdeki bal sezonuna söz konusu tesis kurulmuş olacaktır. Bu tür tesislerin de Sinop’un tanıtımında, ekonomik açıdan kalkınmasında katkısı olacağı muhakkaktır.

13. Sinop Kùltür ve Turizminin tanıtımında önemli bir rol üstlenen ve bugün açılışını yapıyor olduğumuz **“Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumu”** Sinop Merkezde ve dört ilçemizde üç gün süreyle gerçekleştirilecektir. Sempozyum oturumlarında sunulan bildiriler kısa zamanda kitaplaştırılarak kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Bu sempozyumu gerçekleştirmedeki amaçlarımızdan biri; Sinop’taki kùltürel varlıkların zenginliği ve tarihin derinliklerine tuttuğu ışık hakkındaki farkındalığı canlı tutmak, diğeri ise Sinop il merkezi ve ilçelerinde mevcut olup şimdiye kadar herhangi bir yazılı kayda girmeyen somut ya da somut olmayan kùltürel varlıkları ve turizme açılma potansiyeli bulunan coğrafi güzellikleri tespit ederek kayıt altına almak, ilgili görselleri paylaşmak ve yaşayan/bilinen hikayelerini sunum haline getirmektir. Sempozyumun bu amaçların gerçekleşmesine ciddi katkı sağlayacağına inanmaktayım.

Sempozyumun planlanmasından bildirilerin hazırlanmasına kadar geçen süreçte akademik katkı sağlayan tüm katılımcılara; sempozyum için ihtiyaç duyulan bütün imkanlarını seferber eden ve bizimle işbirliği içinde olan ilçe kaymakamlarımıza, belediye başkanlarımıza ve ekiplerine, mesai arkadaşlarıma, ayrıca Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu personeline teşekkür ediyorum.

Sinop Kùltür ve Turizm Sempozyumunun; Sinop’un tarihi ve kùltürel açıdan tanıtımına ve Sinop turizminin gelişmesine katkı sağlaması ümidiyle hazırunu saygıyla selamlıyorum. 21. 10.2021

AÇILIŞ KONUSMASI

Abdullah ŞAHİN*

Sayın Belediye Başkanım, Sayın Rektörüm, Değerli Akademisyenlerimiz ve Saygıdeğer davetliler,

Sinop Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen Uluslararası Aile Sempozyumuna hoş geldiniz.

Ülkemizin; coğrafi, kültürel ve doğal bütün güzellikleri bünyesinde barındıran ve tarih öncesi dönemden beri süregelen stratejik konumuyla Sinop İlimiz; Türkiye'nin Kaptan Köşkü, Karadeniz'in İnci Gerdanlığı, Suya Tutunan Şehir, Karadeniz'in Sinesine Taktığı Zümrüt, Türkiye'nin En Kuzey Ucundaki Cennet diye tabir edilerek seyyahlara, gezginlere, şairlere ve yazarlara ilham kaynağı olmuştur.

Sinop, turizm merkezi ilan edilmiş yaylaları ile; ilan edilmiş tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiat alanları ile, şelaleleri, kanyonları, mağaraları, macera ve av turizmi, rafting, trekking, kano kürek, of road, foto safari gibi doğa sporları için ilan edilmiş turizm amaçlı sportif faaliyet parkurları gibi sahip olduğu doğal güzellikler ile de bir tabiat harikası, bir eko turizm merkezidir.

Bunların yanı sıra, Türkiye'nin en mutlu şehri olan Sinop'umuz; dalış turizmi ve su altı fotoğrafçılığına elverişli su altı kültürel mirasımız, deniz turizmi hizmeti veren gezi teknelerimiz, turizm amaçlı su üstü spor parkurlarımız, kaya tırmanışı ve yamaç paraşütü için elverişli parkurlarımız ile Ülkemizin en kuzeyinde en büyük doğal liman olma özelliğine sahiptir. Türkiye'nin en mutlu şehri, deniz, kum ve güneşle bütünleşen en uzun kumsal, Türkiye'nin en eski mozaik kalıntıları, en ekolojik endemik bitki örtüsü gibi enlere sahip olan İlimiz, önemli bir film platosu ve önemli bir kongre merkezi olma potansiyeli de taşımaktadır.

Değerli katılımcılar;

Saydığımız birçok özelliği ve sahip olduğu değerleri ile Sinop'umuzun, yaptığımız çalışmalar ve yatırımlarla birlikte, tanıtımımızı da çok iyi yaparak bölge turizminde kısa sürede daha iyi yerlere geleceğine inanıyorum.

Bizlerde, Turizm potansiyelini her alanda kazanmak, bu alanda yatırımları ilimize çekmek ve Türkiye turizmine damga vuran bir şehir haline dönüştürmek için el birliğiyle, üzerimize düşen görevi yerine getirecek ve Sinop'u bölgenin cazibe merkezi haline getireceğiz.

Ben bu vesileyle; Üniversitemiz öncülüğünde düzenlenen Kùltür ve Turizm Sempozyumumuzun İlimiz ve Bölgemiz için hayırlara vesile olmasını diliyor, bu Sempozyumun düzenlenmesinde emeği geçen herkese teşekkür ediyor, saygı ve selamlarımı sunuyorum.

* Sinop Vali Yardımcısı.

MUTLU ŞEHRİN BAĞLANMAYA KARŞI DURAN BİLGE SAKİNİ: SİNOPLU DİOGENES

Ufuk ÖZYILDIRIM*

Mustafa GÜNAY*

Öz

Son dönemde yapılan araştırmalarda en mutlu şehir olarak seçilen Sinop'un yüzyıllar öncesinde bir sakini vardı ki insanlık için mutlu olmanın doğru yolunu bulmayı kendine dert edinmişti. Öğretileri Roma İmparatorluğu'nun resmi dini gibi benimsenecek, Marcus Aurelius gibi Roma Krallarının filozofu olmaktan gurur duyacağı Stoa Okulunun ve Dünya Hükümdarı Büyük İskender'in büyük övgüsüne mazhar olmuş, Sinoplu Diogenes. Diogenes'in düşünce dünyası için önemi mutlu ve erdemli bir yaşamın ölçütünü doğa ile uyum içinde olmakta bulması ve gereğinden fazla şeye sahip olmanın insanı bu amacından nasıl uzaklaştırdığını kendi yaşamından örnek olaylarla somutlaştırmasıdır. Bu çalışmanın amacı hem Sinop'un bir değeri olarak Diogenes'i daha görünür kılmak, hem de geniş bir coğrafyada dünya düşünce tarihinde büyük etki yaratmayı başarmış Kinik etiğinin bugünün dünyasına sesini duyurabilmektir. Buna ek olarak onun ortaya koyduğu "dünya vatandaşlığı" fikri de bugünkü devletler arası sorunlara çözüm bulmak açısından ciddiyle ele alınmalıdır. Bugünün mutlu ve huzurlu şehri Sinop'un M.Ö 412'de doğmuş ve yaşamı boyunca doğru mutluluk anlayışını oluşturmaya çalışmış sakini Diogenes'in gördüğümüz gibi yaşadığı dönemde yarattığı etki kadar bugüne de ulaşan bir vizyonu vardır. Etik çıkmazların, nesneye bağımlı hale gelişlerin, bu arada kendi değer ve anlamını kaybetmenin revaçta olduğu modern dünyada Diogenes'nin öğretisinin farkına varmak bu sorunların çözümü için iyi bir yol olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sinoplu Diogenes, Kinikler, Dünya Vatandaşlığı, Ahlak, Doğaya Uygun Yaşam.

The Wise Resident of the Happy City Dissenting to Commitment: Diogenes of Sinop

Abstract

Sinop, which has been chosen as the happiest city in recent research, had a resident centuries ago who concerned about finding the right way to be happy for all humanity. His teachings were adopted as the official religion of the Roman Empire, Roman kings such as Marcus Aurelius were so proud him to be the philosopher of themselves, he got the great praise of the Stoa School and Alexander the Great, ruler of the world, Diogenes of Sinop. Diogenes' importance for the world of philosophy is that he finds the criterion of a happy and virtuous life in harmony with nature and embodies with example events from his own life that having more than necessary distracts a person from this purpose. The aim of this study is to make Diogenes more visible as a value of Sinop, as well as to make his voice heard in today's world of cynical ethics, which have managed to make a great impact on the history of world thought in a wide geography. Furthermore, the idea of "world citizenship" that he came up with should be taken seriously in terms of finding solutions to today's interstate problems. Today's happy and peaceful city, Sinop, Diogenes, a resident who was born in 412 BC and tried to create the right understanding of happiness throughout his life, has a vision that reaches today as well as the impact it created during the period in which he lived, as we have seen. In the modern world, where ethical impasse, object-dependent decadence, and loss of their own value and meaning are popular, it would be a good way to solve these problems to become aware of Diogenes' teaching.

Keywords: Diogenes of Sinop, Cynics, World Citizenship, Ethic, Nature Living.

* Çukurova Üniversitesi Felsefe Grubu Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacı Sani Konukoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi, İslahiye/Gaziantep, ufukyildirimgazi@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-1281-1359>.

* Doç. Dr. , Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi, Felsefe Grubu Eğitimi Bölümü, mgunay@cu.edu.tr, <https://avesis.cu.edu.tr/mgunay>.

Giriş

Sinop'un kültürel ve tarihi değerlerinin konu edinildiği bir sempozyumda birçok anlamda özel bir yere sahip, bu şehrin hem tarihine hem de yaşama bakış açısını somutlaştırması açısından yaşama kültürüne çokça etki etmiş bir sakinini ele almanın tüm bu çalışmaları besleyeceğini düşünüyoruz. Diogenes; adı Sinop ile özdeşleşmiş, yaşamı boyunca etik yorumlamalar ile ilgilenmiş, insanlar tarafından mutluluğun doğru olarak tanımlanması ve doğru değerler adına bir mücadele vermesi amacıyla yaşamını vakfetmiş önemli bir filozoftur. Diogenes'in daha sonra Kinik ve Stoa Felsefesinin temellerini oluşturacak görüşleri, dönemin etik değerler üzerine yapılan felsefe etkinliklerini doğrudan etkilemesi bakımından felsefe tarihinde özel bir yere sahiptir. Bu görüşler Stoa Okulu eliyle sistematikleştirilmiş ve dönemin en önemli devleti olan Roma İmparatorluğunun resmi dini olarak kabul edilecek kadar önemsenen öğretiler haline getirilmiştir.

Sinoplu Diogenes'nin felsefesini anlamaya çalışmak özellikle doğaya uygun yaşam ve dünya vatandaşlığı kavramlarının çerçevesini çizebilmek ve yaşamımıza aktarabilmek bugünün sorunlarına alternatif bir yol sunmak anlamına gelecektir. Günümüz insanı doğa ile sonunda mağlup olacağı aşikar olan bir mücadeleye girmiştir. Bilim ve teknolojinin durdurulamaz ilerleyişi insanı doğayı hakimiyet altına almayı başarabileceğine inandırmıştır. Fakat günümüz insanı acı tecrübelerle görmektedir ki doğayla mücadele, doğaya ve doğal olana rağmen bir yaşam alanı kurmak beyhude bir çabadır. Ancak çıkış yolu onunla uzlaşmak, teknoloji ve bilimi doğanın faydası ve dolaylı olarak da insanın faydası için kullanmaktır. Mutluluk ile arasına yapay araçlar koyan, bir süre sonra da mutluluk yerine aradaki araçlara bağlanan insan hem mutluluğu yanlış yorumlamakta hem de mutsuzluğu kendinden sonraki nesillere miras olarak bırakmaktadır. Bu bakımdan yaşamında birincil ihtiyaç olmayan şeylere bağlanmayı reddederek gerçek anlamda mutluluğu arayan hem şehrimizin kendi yaşamından ortaya koyduğu öğretileri dikkatle dinlemek faydalı olacaktır.

Sınırların sadece birer kabulden ibaret olduğu, insanların birden fazla devletin yasal vatandaşı olabildiği, dünyanın bir ucundaki herhangi bir olumsuzluğun en uzak bölgelere kadar insan ve diğer canlı yaşamına etki ettiği bugünün dünyasında hepimizin dünyanın vatandaşı olduğumuzu kabul etmemiz gerekmektedir. Kuşkusuz insan bir kültüre, bir topluma doğuştan üye olarak doğar ama sorunların global olduğu bugün çözümlere ve mutluluğa da hep beraber ulaşılacağına farkına varılması gerekmektedir. Kendinden istediği bir şey olup olmadığını soran Büyük İskender'e "Gölge etme başka ihsan istemez" dese de İskender'in yaratmaya çalıştığı devletin tam bir dünya devleti olduğu ve yaratmaya çalıştığı toplumun da dünya toplumu olduğunu görmezden gelemeyiz. "İmparator olmasaydım Diogenes olmak isterdim" diyen bu büyük imparator Diogenes'in bu büyük ideasından pay almışa benziyor.

Diogenes; felsefe tarihi çalışan tüm araştırmacıların özellikle etik ve yaşamın anlamlandırılması, mutluluk gibi konularda başvurabileceği önemli bir mihenk taşıdır. Diogenes üzerine yapılan lisans üstü ve doktora çalışmaları az olmakla birlikte ele aldığı konular ve verdiği marjinal cevaplar açısından gün geçtikçe daha çok dikkat çekmeye başladığı da aşikardır. Sözleriyle yaşamının birbirini desteklediği filozof bu anlamda da yüzyıllar sonrasına önemli bir etik mesaj vermektedir.

1. Sinoplu Diogenes'in Yaşamı

Sinoplu Diogenes M.Ö 404 ya da 412 yılında Karadeniz kıyısında Pontus ve Bitinya arasında kalan eski bir bölge olan Eski Yunanca Karadeniz anlamındaki Euxine denizinin güney sahilinin orta kesimlerinde yani bugün Sinop dediğimiz eski adıyla Sinope'de doğmuştur. Doğduğu dönemde Sinope, zengin ve ferah dönemlerini yaşayan oldukça gelişmiş bir Yunan kentiydi. Kaynaklarda farklı bilgiler

olmakla birlikte genel kanı olarak banker olan babası Hicesias'ın sahte para basması sonucu Sinop'tan sürüldüğü ya da kendi isteğiyle gittiği bilinmektedir. Sinop'tan bu ayrılış onun hayatında dönüm noktası yaratacak ve en çok etkilendiği filozof olan Antisthenes ile tanışmasını sağlayacaktır. İlk zamanlar öğrencisi olmak için oldukça ısrar eden Diogenes'i reddeden Antisthenes bu ısrarcı öğrenciye daha fazla direnemeyip öğrencisi olarak kabul etmiştir. Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri kitabında bu ısrarlar ile ilgili hikâyeye göre Diogenes, Antisthenes tarafından gitmesi için sopayla uzaklaştırılmaya çalışıldığında başını uzatıp “Hadi vur, bana söyleyecek bir şeyin olduğunu düşündüğüm sürece beni senden uzaklaştırmaya yetecek sertlikte bir sopa yoktur” demiştir (Laertius, 1925: 213).

Sinoplu Diogenes, daha sonrasında Antisthenes'in öğrencisi olarak sade bir yaşam sürmeye başlamıştır. Felsefi görüşleri ve etik bakış açısıyla uyumlu bir yaşam tarzı süren filozofun ölümü de yaşamı gibi sıra dışı olmuştur. Yine kesin bir bilgi olmamakla birlikte kaynaklarda 3 ölüm şekli kaydedilmektedir: Kendi isteğiyle nefesini tutarak intihar etmek, ahtapotu en doğal şekliyle yani çiğ biçimde yiyerek zehirlenmek, ahtapotu köpeğine yem olarak verirken köpeği tarafından ısırılarak ölmek. Ama kesin olan bir şey vardır ki Diogenes oldukça geç bir yaşta vefat etmiştir.

2. Kinik Öğretisi ve Etiği

Kinik Felsefesinin ve öğretisinin en önemli temsilcisi ve Diogenes'in de yaşamı boyunca en çok etkilendiği filozof Atinalı Antisthenes'tir. Antisthenes; Gorgias ve Sokrates gibi büyük filozofların öğrenciliğini yapmış önemli bir figürdür. Kinik kavramının kökeniyle ilgili birçok öneri olmakla birlikte en çok kabul gören görüşlerden birisi Yunanca “köpek” isminin sıfat formu olan “Kynikos” kelimesinden türediği şeklindedir. Kynikos, köpek gibi olmak, köpek tutumunda olma gibi anlamlara gelmektedir. Bu görüş Diogenes tarafından da kabul edilmekte ve kendini “köpek” olarak adlandırmaktadır. Kendi ve kendisi gibi düşünenlerin tüm uygarlık değerleri denilen şeylere saldırgan tavırları ve bunları tamamen reddetmeleri de bu sıfatı yeteri kadar hak ettiklerini göstermektedir (Gökberk, 2007: 48).

Hem Kinik Felsefesinde hem de Diogenes'in dünya görüşünde bilgi insanın erdemli olmasına hizmet ettiği oranda değerli bir şey olarak görülmüştür. Erdem hem Kinik Felsefesinde hem de onun temelleri üzerine inşaa edilmiş ve Roma İmparatorluğunu oldukça etkilemiş Stoa Okul Felsefesinde oldukça önemli bir kavramdır. Hatta denilebilir ki insan yaşamındaki her şeyin ereğini erdeme kavuşmak oluşturmaktadır. Erdemin insan yaşamına kattığı en önemli değerlerden birisi de özgür olmaktır. Burada sözü edilen özgürlük bireysel özgürlük anlamında ele alınmalıdır. İnsanın kişiliğini, varoluşunu engelleyen her türlü gelenek ve görenek bu yüzden Diogenes tarafından reddedilmiştir. Ona göre mülkiyet edinmek ve zorunlu sonucu olarak eşyaya bağlanma yanlış gelenek ve görenek öğretilerinin bir ürünü olması bakımından tehlikelidir. Olması gereken en az düzeyde “şey”lere bağlanmak ve ihtiyaç duymak yani yalın yaşamaktır.

Kinik ve dolayısıyla da Diogenes'in ele aldığı ve felsefelerinin temeline oturttukları problem elbette ki etikdir. Etik, ahlak, dolayısıyla da insanın felsefenin ana konusu olması Sokrates ile başlayan bir gelenek olarak karşımıza çıkar. Ahlak ile ilgilenen birçok filozofta olduğu gibi Diogenes'de de mutluluğun tüm ahlaki eylemlerin temelinde yer aldığı görülür. Fakat bu nasıl bir mutluluk? Ahlaki erdemin eşlik ettiği, yaşam ereğini bulduran ve buna hizmet ettiren bir mutluluk... Saf bir hazcılığa dayanan bir mutluluktan bahsedilmemektedir, Diogenes'de. Diogenes için yaşamın tek ereği arete denilen işte bu erdemdir. Erdem ise ancak ve ancak tam anlamıyla gerçekleştirilebilecek bir özgürlük ile ulaşılabilecek bir özelliktir. Bu özgürlüğe, her türlü gereksinimden ve bağılıktan tam anlamıyla bağımsız yaşamak şeklinde ulaşılabilir. Sokrates'in de ifade ettiği gibi insanın amacı yaşamak değil iyi yaşamaktır. O halde

bu iyi yaşamın dayalı olduğu bir takım soyut ahlaki ilkelerden bahsetmek gerekir. İşte erdem bu soyut ilkeleri somut yaşamda hayata geçirmekte, insanın ruhuna yönelmesini sağlamakta ve mutlulukla özdeş olan bir hal durumuna ulaşmasına imk n vermektedir (Cevizci, 2015:140)

Diogenes'in erdemden anladığı klasik Yunan etiğinde bahsedildiği anlamından biraz daha geniş bir özelliğe sahiptir. Diogenes erdem anlayışında; irade, özgürlük,  n yargısız olma ve özellikle de fiziksel ve ahlaki zorluk ve bunlara karşı dayanıklılık fikirleri yer almaktadır. Buna ek olarak belki de Sokrates'ten gördükleri gibi erdemli yaşamın ilkelerini bir yerlere yazmak yerine kendi yaşamında somutlaştıran bir filozoftur. Diogenes de Sokrates ve Antisthenes'in net şekilde çerçevesini çizdikleri ahlaki yaşam halini kendi yaşamında somutlaştırmıştır. Toplumu ve onun değerlerini reddetmiş ve daha basit bir yaşam sürmeyi tercih etmiştir.

3. Doğaya Uygun Yaşam

Akıl,  z yeterlilik ve bunların sonucu olan özgürlük kavramları üzerine inşa edilen iyi yaşamın nasıl yaşanacağı veya bu yaşamın örneğine nereden ulaşılacağı sorusunun cevabı Diogenes ve Kiniklere göre doğadadır. Diogenes'e göre insanları bu  zg r ve olması gerektiği gibi yaşam biçimi olan doğal halden uzaklaştıran geleneklerin dayattığı davranış kurallarıdır. Bu kuralları benimseyen ve bunlara göre yaşayan insan asıl olması gereken yaşam biçimini ona sunan doğadan onu uzaklaştırır. Gelenekler Diogenes tarafından tamamen reddedilmemekte, yok sayılmamakta fakat özellikle içerindeki tutarsızlıklar ve insan doğasına uygun olmayan emirler barındırmaları sebebiyle saçma ve gereksiz olarak görülmüştür.

Diogenes'e göre insan ahlaki yaşamını kısıtlayan her türlü toplumsal davranış kalıplarından kendini uzak tutmayı başarmalı ve kendi ruhunu eğitip kendi kendine yetmeyi öğrenmelidir. Bu yaşam tarzı şatafattan uzak, yoksul bir yaşam olsa da doğal hale en yakın hal yaratacağından insana da en çok mutluluk veren yaşam olacaktır.

Sinoplu Diogenes, kabul ettiği bir etik görüşle o günlerin en parlak toplumsal yapısı olarak görülen Atina toplumunun sosyal, geleneksel, dinsel tüm kurallarını eleştirmekte, tutarsızlıkları ortaya koymakta hatta açıkça reddetmektedir. Yerleşik güçlü değerlere karşı yine en az onlar kadar güçlü bir reddediştir bu. Bunun için kendi yaşamını hatta kendi bedenini kullanmaktan da çekinmemiştir, belki de etkisi buradan gelmektedir. Kendinden yüzyıllar sonra F. Nietzsche'nin de ifade ettiği gibi değerlerin tekrardan değerlendirilmesi konusunda bir kıvılcım yaratabilmek bu alanda ortaya koyduğu tüm marjinal davranışların ana motivasyon noktasıdır. Atina'da toplum içinde yapılması ayıp karşılanacak bir çok davranışı arşı meydanlarında yapması bu marjinal davranışlara örnek gösterilebilir.

Doğaya uygun yaşamın karşıtı olan, doğal bir durum olmayan sağlık, güzellik, şan, şöhret, mal varlığı gibi  zellikler Diogenes'e göre kayıtsız kalınması gereken (adiaphora), hatta kaçınılması gereken olumsuz özelliklerdir. Bunlar bizi mutlu edemez çünkü doğamızda yer almaz hatta doğamıza aykırıdır. Bizi mutlu edebilecek tek şey iyi yaşamın sonucunda elde edeceğimiz erdemdir (Gökberk, 2007: 49).

4. Dünya Vatandaşlığı

Kinikler ve özelde onların öğretilerinin somutlaşmış hali olan Diogenes, askesis adı verilen zihinsel ve fiziksel eğitim odaklı bir maddi ihtiyaçların azaltılarak ortadan kaldırıldığı bir etik anlayışına sahiptir. Mülk, şöhret, g  gibi özellikleri değersiz görmüşler bunun sebebi olarak da bunların doğada gerçekçi bir karşılıklarının olmamasını göstermişlerdir. Diogenes'in yaşadığı dönem dikkate alındığında

az önce adı sayılan özelliklerin ne kadar önemli olduğu göz ardı edilemeyecektir. Hele de devlet yönetiminde statü ve söz sahibi olunması oldukça değerli sayılan özellikler olarak kabul edilmektedir. Buna karşın Diogenes bu özelliği de aşağı ve bayağı görmekte hele de bu yolla elde edilen hakların kullanılması konusunda insanların aslında oldukça küçüldüklerini belirtmektedir. Site devletlerinin bir yönetim şekli olarak kabul edildiği ve bir şehirli olmanın diğerleri arasında statü sebebi olduğu bir çağda kendini dünya vatandaşı olarak görüp bu ayrıcalığı reddetmesi de bu görüşünü yaşamıyla nasıl desteklediğini bize kanıtlamaktadır.

Sinop o dönemde zenginlik ve huzurlu oluşuyla ün sanmış bir şehir olmakla birlikte kendisine nereden geldiği sorulduğunda kendisi “Dünya Vatandaşı” olduğunu ifade etmiştir. Böylece Sinoplu olmanın sağlayacağı avantajları kullanmak istememiştir. Günümüzdeki insan ilişkilerine de yakından baktığında yeni bir ortama girildiğinde öncelikle nereli olunduğunun sorulması ve verilen cevaba göre insanların ortamlarda ekstra avantajlara sahip olmayı hedeflemeleri, çoğu zaman bu “kayırmaların” gerçekleştiğini görmekteyiz. Bunun bir toplumun özelliği olarak övülmesi ve yarattığı ahlaki olumsuzlukları görmezden gelmek de Diogenes’in ifade etmeye çalıştığı bakış açısını net şekilde gözler önüne sermektedir.

Bir şehir devletine ait olmanın güçlü bir değer görme sebebi olarak görüldüğü o dönemde bunu tam tersi anlamda insanın özgürlüğünü kısıtlayıcı ve hatta ortadan kaldıracak bir özellik olarak görmeleri Diogenes ve arkadaşlarını diğer insanlardan ayıran önemli bir özellik olarak görülebilecektir. Dünya vatandaşı olma fikri insanlar arasında bir değer farkı görmemek, üstün ırk sorununu ortaya çıkmadan sonlandırmak, sorunların ve mutlulukların tüm insanlar için olduğunun farkına varılarak daha duyarlı olmak gibi olumlu sonuçlar ortaya çıkaracak doğru bir bakış açısıdır.

Sonuç ve Öneriler

Defalarca üst üste Türkiye’nin en huzurlu ve yaşanılabilir şehri seçilen, hem sakinleri hem de gelen turistlerin ifadeleriyle de bu özelliği defalarca kanıtlanmış bir kent olan Sinop’un yüzyıllar önce yine aynı özelliklere sahipken bir sakini olan Diogenes, hem felsefe tarihine hem de toplumsal sorunlara farklı önerileri ile renk katmış önemli bir filozoftur. Değerlerin tekrardan değerlendirilmesi gerektiğine inandığı bir dönemde bunu yazılarıyla somutlaştırmak yerine yaşamında tatbik ederek ölümsüzleşen bir figürdür. Yaşamı boyunca ortaya koyduğu felsefe anlayışında her daim insan yaşamının ereği ve mutluluğa giden doğru yolu arayan bir filozof portresi çizmiştir. Yerleşik toplumsal değerlere karşı onlar kadar güçlü reddedişler ortaya koymuş ve marjinal yaşamıyla da insanların bu durumun farkına varmalarını sağlamaya çalışmıştır. Zira ona göre insanlar gelenek ve görenek dedikleri ve kendileri için iyi bir yaşam yaratacağına inandıkları kurallara körü körüne ve sıkı sıkıya bağlıdırlar. Bu kuralların en önemli tehlikesi ona göre insanları doğalarına uygun yaşamasının önündeki en önemli engel olmasıdır. Tekrar değerlendirilmek zorunda olduğunu ifade ettiği gelenek ve görenekler insanların gözlerini o kadar boyamaktadır ki insanlar bu sarmala kendilerini bilerek ve isteyerek atmakta ve özgürlüklerinden böylece vazgeçmektedirler. Bu vazgeçiş nihai amaç olan erdeme ulaşmayı da hayal haline getirmektedir. İnsanlar böylece sonunda erdemin sağlayacağı mutlu yaşama da ulaşamamaktadır.

Sinoplu Diogenes’in fıçı içinde yaşama, gereksiz gördüğü nesneleri kullanmadan ihtiyaçlarını giderme gibi davranışları insanlığa nesnelere bağımlılık, araç olanın amaç haline gelmesi gibi konularda verdiği önemli öğüt içeren mesajlarıdır. Günümüz insanı bugün de yanlış şeyleri amaç edinme, para, ün, şöhret gibi geçici özelliklere her şeyden fazla değer verme gibi değer krizleri ile karşı karşıyadır. Manga’nın bir şarkısında belirttiği gibi “sahip olduklarının kendisine sahip olduğu” günümüz insanı

farkında olarak veya olmadan kendi ontolojik ve etik değerini yok etme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bilimsel ilerlemeler ile etik değerler birlikte yol alamamakta, gelişim adına her şey mubah görülmektedir. Erdem ve iyi yaşama hizmet etmeyen herhangi bir yaşam tarzı Kinikler ve Diogenes tarafından şiddetle reddedilmiştir.

Sosyal bilimlerden tarafından “büyük bir köy” olarak nitelendirilen dünyamızda sadece bir bölgeye ait bir insan olmak pratik düzlemde pek de gerçekçi görülemeyecektir. Diogenes’in “Dünya Vatandaşlığı” kavramıyla anlatmak istediği ırksal farklılıkları ve üstünlükleri reddetmesi ve her olayın sonucunun kendi yaşam alanında insanı etkilediği yanlış algısının geçersizliğini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bugün yaşanan pandemi koşullarının sebep ve sonuçları düşünülecek olursa hepimizin dünya denen aynı gemi içerisinde yaşamımızı devam ettirmeye çalıştığımız ve ancak Diogenes’in bu kavramındaki ve Barış Manço’nun şarkısındaki “Hemşehrim memleket nire? Dedim ya yahu bu dünya benim memleket.” Sözlerindeki motivasyonu anladığımız ve buna uygun yaşamayı tercih ettiğimiz anda hayalini kurduğumuz düzene ulaşabileceğimizi görmemiz gerekmektedir. Bu düzen birbirimizi memleketli-miz olarak değil insan olarak sevmeyi başardığımız bir düzen olacaktır. Bu sevgide dayandığımız güç gelenek ve göreneklerimizin gücü değil ontolojik bir güç, insan olarak değer görme ve gösterme gücü olacaktır.

Bugünün insanı; tam da onu, o yapan değerlerden uzaklaştıran, nesnelere tapar hale getiren, doğasına aykırı gelenek ve göreneklerle onun özgürlüğünü kısıtlayan ve onu erdem ve iyi yaşam idealinden uzaklaştıran her türlü tavra Diogenes’in sesinden “Gölge etme başka ihsan istemez” tavrına ihtiyaç duymaktadır. Sinoplu bilginin önerdiği gibi ruhumuzu eğitmeye ve mümkün olan en yüksek seviyede yalın yaşama hiç olmadığı kadar ihtiyacımız vardır. Gerçek mutluluk ve huzur, yaşama bu pence-renden bakmaya bağlıdır.

Sinoplu şair ve çevirmen İlyas Tunç’un şu dizeleri Diogenes’in Çağdaş Yorumu olan Sinoplu Tarzan Kemal üzerinden bir toplumsal değer eleştirisi vermesi açısından oldukça önemlidir:

“İrin ve kan çağı bu; seyirlik nesneler, iğrenç imgeler, estetik tacirler çağı! Larvalar, amipler, eşeysiz bölünmeler çağı! Döl bankaları çağı, kapsüllü mutluluklar çağı!

Ey insanlar, insancıklar! Çağdaşınız değilim...

Kuzu bebektir, dedim, kestiniz, kırdınız kemiklerini, iliklerini emdiniz... Yasaları çıkardınız, kendinize yonttunuz... Hijyenik mendilleriniz vardı, ince zevkleriniz, pahalı gömlekleriniz, beyaz don- larınız...

Lonca Kapısı'ndan girdim, dolaştım Pazaryeri'ni; hortumcular, tefeciler, davul duymazlar...

Uzandım tepesine Ada' nın, haykırdım: Ey kinikler! Neredesiniz?

Diyojen gitmiş, fişsızım, fenerim ölgün. Gölgeler size kalsın, güzellikler de. Tüylerimi yaktır- madım, ütületmedim kırıksıklarımı, göğüslerimi gerdirmedim. Soyundum; suya adadım kendimi, Kara- kum'a, güneşe, kokusuna böğürtlenin...

Gülüp geçtiniz...

Lonca Kapısı'ndan çıktım, yürüdüm İnceburun'a. Otlar, böcekler, kaplumbağalar, oklu kirpi- ler...

Eğildi denizkulağı; fısıldadım:

Ben, Sinoplu Tarzan Kemal. Sizden biriyim..."

Diogenes’in düşünce damarı, hayata ve dünyaya bakışı, felsefe tarihinde yer alan filozoflarda olduğu gibi, sanat ve edebiyat alanında ve şiirlerde de etkisini göstermeye devam etmektedir. Mutlulukla, huzurla yaşamanın ve yalnızca bir ülkenin değil bir “dünyanın vatandaşı” olmanın ipuçları ve temelleri Sinoplu filozofumuzun düşünce mirası olarak bize yol göstermektedir.

Sinop, bu değerine sahip çıkmalı ve tüm etkinliklerinde mutlaka Diogenes esintisi yaratmalıdır. Tatil beldesi özelliğine sahip şehrimizde oluşturulacak “Mutluluk Köyü”nde hem şehirdeki okullarımızda eğitim gören öğrenciler okul dışı etkinlikler yapabilecekler hem de filozofumuzun

ğretileri üzerinden farkındalık geliştirilecektir. Fıçı şeklinde dizayn edilecek ortamlarda turistlere farklı bir deneyim yaşatılabilecektir. Ayrıca il genelindeki okullarımız Erasmus+ ve E-twinning projelerine katılım konusunda teşvik edilmeli ve ilimize gelecek yabancı öğretmenler, öğrenciler ve onların ailelerine ilimizin turizm reklamı yapılmalıdır. Böylece Sinop bölgesinde ve ülke genelinde bir “Felsefe Turizmi” merkezi haline getirilebilecektir. Filozof hemşehrimiz bu ortamlarda günümüz insanına daha rahat sesini duyurabilecekken, Sinop da dünyaya kendi sesini duyuracak bir fırsat yakalayacaktır.

Kaynakça

- Arslan, A. (1996). Felsefeye Giriş. Ankara: Vadi Yayınları
- Cevizci, A. (2015). Etik-Ahlak Felsefesi. İstanbul: Say Yayınları
- Gökberk, M. (2007). Felsefe Tarihi. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Laertius, D. (1925). Lives of Eminent Philosophers. Vol. 2. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Tepe, H. ve Çotuksöken, B. (2015). Sinoplu Filozof Diogenes. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Tunç, İ. (2004). Savrulmalar. Ankara: Ekin Yayınları.
- Yardımcı, A.B. (2018). Sinoplu Filozof Diogenes ve Etik Anlayışı. Ed. . Kıran, Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop (pp. 385-397). Ankara: Berikan Yayıncılık.

MUTLU ÜLKEDEN MUTLU ŞEHRE: S NOP TURİZM  İÇİN BHUTAN  RNEĞ 

Ali Turan BAYRAM*

Yavuz  ET N*

 z

Bu  alışma, Bhutan örneğinden yola çıkararak Sinop turizm gelişimini pazarlamama yaklaşımı perspektifinden irdelemeyi amaçlamaktadır. Bhutan ve Sinop’un mutluluk öğesi perspektifinden turizm markası oluşturma çabaları bu iki destinasyonun kıyaslanarak artı ve eksilerini görmeleri açısından bir imkan sunmaktadır. Çalışma kapsamında Bhutan turizm stratejilerinin olumlu ve olumsuz yönleri ele alınmış, Sinop turizmi gelişimi açısından hangi uygulamalardan yararlanılacağı ve hangi uygulamalardan kaçınılması gerektiği sunulmuştur. Bu bağlamda Sinop’a yönelik turist hareketlerini kısıtlayıcı  onerilerin belirli şartlar altında geliştirilmesinin  onemine vurgu yapılmıştır. Bhutan ve Sinop’un mutluluk öğesi perspektifinden turizm markası oluşturma çabaları bu iki destinasyonun kıyaslanarak artı ve eksilerini görmeleri açısından bir imkan sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Bhutan, Turizm.

From Happy Country to Happy City: The Case of Bhutan for Sinop Tourism

Abstract

This study aims to determine to Sinop tourism development from the perspective of non-marketing approach, based on the example of Bhutan. The efforts of Bhutan and Sinop to create a tourism brand from the perspective of happiness provide an opportunity to compare these two destinations and see the pros and cons. Within the scope of the study, the positive and negative aspects of Bhutan tourism strategies were discussed, and which applications should be used in terms of Sinop tourism development and which applications should be avoided. In this context, the importance of developing proposals restricting tourist movements to Sinop under certain conditions was emphasized. The efforts of Bhutan and Sinop to create a tourism brand from the perspective of happiness provide an opportunity to compare these two destinations and see the pros and cons.

Keywords: Sinop, Bhutan, Tourism.

Giriş

Sinop ve ilçeleri sahip olduğu k lt rel ve doğal güzellikler ile turizm için  onemli destinasyonlardan birisi olarak kabul edilmektedir.  zellikle doğal güzellikleri tercih edilebilirliğini arttıran bir husus olarak ön plana çıkmaktadır. 2019 yılında gerçekleştirilen “Günübirlik Ziyaretçi/Turist Memnuniyet Araştırması” sonuçları da Sinop’u tercih eden ziyaretçilerin geliş amaçlarının öncelikli olarak doğal güzellikler olduğunu göstermektedir. Sinop turizminin sürdürülebilirliğinin sağlanması mevcut çekiciliklerin korunmasına bağlı olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda Sinop turizminin sürdürülebilmesi için önlemlerin alınması, stratejilerin belirlenmesi ve bir model çerçevesinde turizmin gerçekleştirilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Bu  alışma Sinop turizmi için Bhutan örneğinden yola çıkararak demarketing (pazarlamama) perspektifinden  oneriler sunmaktadır.

* Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm Rehberliği Bölümü orcid.org/0000-0003-1655-4043.

* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ABD Yüksek Lisans  Ğrencisi orcid.org/0000-0002-7435-590X.

1. Pazarlamama

Pazarlama kavramı denildiğinde genel olarak hırçın bir satış tekniğiyle tüm tüketicilere ulaşarak mümkün olduğunca satış yapmak fikri yaygın olarak d ş n lmektedir. Fakat bazen mal ve hizmetlerin satışı ve kullanımı azaltılmak ya da kısıtlanmak istenebilmektedir. İlk olarak Kotler ve Levy tarafından 1971 yılında bir makale ile literatüre giren kavram, “*genel bir müşteri kitlesinin ya da belirli bir grup müşterinin geçici ya da kalıcı olarak talep etmekten uzaklaştırması, satın alma isteğinin azaltılmasına yönelik faaliyetler bütünü*” olarak tanımlanmaktadır (Altınay ve Sert, 2012: 70). Pazarlamama farklı Şekillerde uygulanabilecek bir yaklaşımdır. Sınırlı bir ürün üretildiğinde talebi düşürmek için, daha iyi hizmet verebileceği talebe odaklanmak için, kıtlık algısı oluşturmak için (Memiş, 2017: 772) veya zararlı bir ürünün satışını engellemek için bu yaklaşım kullanılabilir. Genel anlamda bakıldığında pazarlamama kavramı, kaynakların verimli kullanılarak mal ve hizmetlerin satışından maksimum fayda sağlamayı içermektedir. Turizm endüstrisi içerisinde pazarlamama kavramı destinasyon bazında ele alındığında öncelikli olarak taşıma kapasitesi konusu ön plana çıkmaktadır. Destinasyonlar sahip oldukları kaynakları korumak için turist girişinde kısıtlamalara gidebilmektedir. Bazen taşıma kapasitesinin aşılmasını engellemek için de çeşitli vergi ve bürokratik engellerden yararlanabilmektedirler. Taşıma kapasitesi sadece ziyaretçi sayılarını içeren bir kavram olarak görülmemekte çevresel taşıma kapasitenin yanı sıra sosyal, psikolojik ve ekonomik taşıma kapasitesi (Bayram ve Erkol Bayram, 2016: 26) de destinasyonlar için önem arz etmektedir. Pazarlamama kavramı da çevresel, sosyal, psikolojik ya da ekonomik taşıma kapasitesinin aşılmasını engelleyecek bir yaklaşım olarak görülebilmektedir. Bu bağlamada yerel halkın tolerans düzeyi, turist memnuniyeti veya ekonomik bağımlılıktan kurtulmak adına pazarlamamadan yararlanılabilmektedir. Bu noktada ise muhtemel pazarlamama araçlarının tamamının turizm kalıpları üzerindeki etkinliğini ve etkisini, değişen bir ekonomik çevrede zaman içindeki etkilerini ve fiziksel evre üzerindeki etkilerini belirlemek için daha fazla çalışma ve pratik uygulama gereklidir (Beeton ve Benfield, 2002: 512).

2. Mutlu  lke Bhutan

Sinop turizmine yönelik bir örnek olarak ele alınan Bhutan  rneğinde pazarlamamaya yönelik bazı faaliyetler gerçekleşmiş fakat zaman içerisinde kitle turizmine yöneliş de söz konusu olmuştur. Her ne kadar pazarlamama faaliyetlerinden yavaş yavaş bir uzaklaşma söz konusu olsa da Bhutan örneğinin incelenmesi Sinop turizmine katkı sağlayıcı bir konu olarak görülmüştür. Bhutan, kuzeyde Çin ve güneyde Hindistan olmak üzere iki dev ve kalabalık ulus arasında sıkışmış, toplam 38.394 km2 arazi alanına sahip, denize kıyısı olmayan küçük bir Himalaya Budist krallığıdır. Sadece 708.265 nüfusu ile Bhutan, 1974'te dördüncü Kralın ta giyme töreni için dış Dünya'ya kapılarını aana kadar Bhutan'da turizm olmadığı için Dünya'nın en seçkin seyahat noktalarından biri olarak kabul edilmektedir (Bhutan Ulusal İstatistik Bürosu, 2021). Bhutan'da genel olarak, d hili geliştirme faaliyetleri ancak 1960 yılında ilk yarısından sonra başlamıştır. Daha sonra 1974 yılında Bhutan'ı ziyaret eden 287 turist ile turizme giriş yapmıştır. 1983 yılında mevcut tek uluslararası havalimanı açılmıştır. (Bhutan Turizm Konseyi, 2021).

Bhutan'ın eşsiz kültürü ve bozulmamış çevresi ve onu turizmin istenmeyen etkilerinden korumanın belirsizliği nedeniyle, ülke liderleri yıllar boyunca turizme fazla bağımlı hale gelmemeye dikkat etmişlerdir. Bu nedenle, Bhutan Kraliyet H k meti (RGOB)  lkede kitle turizmini önlemek için hali hazırda uygulanan turizm politikaları ve yönergelerini uzunca bir süre onaylamamışlardır (Nyaupane ve Timothy, 2010). Bhutan, Dünya'nın en mutlu ulusu olarak uluslararası pazarlarda muazzam bir tanıtım kazanmıştır. Bunun nedeni, Bhutan'ın Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) yerine

Gayri Safi Milli Mutluluk (GSMM) olarak bilinen benzersiz kalkınma felsefesini izlemesidir. Ancak bununla birlikte GSMM'yi duymuş turistler için ziyaretlerinde büyük bir beklenti ortaya çıkmıştır. Tanrıların kutsallığını yakından korumanın yanı sıra, her hükümet geliştirme stratejisi ve aynı zamanda GSMM felsefesini de bütünleştirmiştir. GSMM kavramı, yalnızca bireysel vatandaşların mutluluğuna ülkenin maddi zenginliğinden daha yüksek bir öncelik veren dört önemli madde üzerine kurulmuştur. Bhutan Turizm Konseyi, şimdilerde, GSMM felsefesi etrafında bir destinasyon marka sloganı geliştirerek, pazarlama stratejilerinde GSMM'den yararlanmaktadır: “Mutluluk bir yerdir” sloganı ile benzersiz bir turizm destinasyonu olmayı hedeflemektedir (Bhutan Turizm Konseyi, 2021). Bu etkin slogan ile Bhutan, Bhutan'a ulaşmanın pahalı olduğu ve girişin yalnızca yetkili vize ile yapıldığı ve ayrıca bir turizm destinasyonu olarak sıkı bir şekilde kontrol edildiği algısını ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bhutan, olağanüstü nadir bulunan ve ziyaretin maliyetine değer bir yer olarak tanıtılmak istenmektedir. Ülkede turizmin tanıtılması, desteklenmesi ve iyi işlemesi halinde sayısız sosyo-ekonomik sorunun ortadan kaldırılmasına yardımcı olabileceğini ve nüfusun pek çok kesimine geçim kaynağı sağlayabileceği öne sürülmektedir.

Bhutan'da ve Dünya genelinde seyahat ve turizm endüstrisi, özellikle gezgin davranışının değişen dinamikleri ve seyahat pazarları ile birlikte önemli bir büyüme ve değişim geçirmiştir. Bu gelişmeler ve belgelenmiş kapsamlı politika çerçevesinin yokluğu, turizm endüstrisinin geliştirilmesi, tanıtılması ve düzenlenmesi için politika netliği, planlama ve koordinasyon ile ilgili zorluklarla sonuçlanmıştır. Turizm politikamızın temeli, Gayri Safi Milli Mutluluk (GSMM)' un genel kalkınma felsefesine dayanmaktadır ve gelecek için fırsatları artırırken ve sağlarken, mevcut ziyaretçilerin ve destinasyonların ihtiyaçlarını karşılayan sürdürülebilir turizmi teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bhutan sürekli olarak fiziksel, sosyo-kültürel ve doğal çevremizin taşıma kapasitesi dâhilinde olan temkinli bir turizm endüstrisi büyümesini sağlamaya çalışmaktadır. Minimum Günlük Paket Ücreti (MGPU) ve Sürdürülebilir Kalkınma Ücreti ücretleri Bhutan 2020 Turizm Vergisi Yasası uyarınca ülkeyi ziyaret eden turistlerden alınmaktadır. ABD, Çin, Singapur, Tayland, Japonya, Birleşik Krallık ve Almanya'dan gelen turistler, MGPU'yü ödeyenler arasında turizm endüstrisine en çok katkıda bulunanlar olmaya devam etmektedir. Uluslararası turistlerin yarısından fazlası Asya-Pasifik'ten, ardından yüzde 24,8'i Avrupa ve Kuzey Amerika'dan gelmektedir. Ayrıca Bangladeş, Hindistan ve Maldivlerden gelen turistler de hacim bakımından oldukça fazladır. (Bhutan Turizm Konseyi, 2021).

Mutlu Ülke sloganı ile anılan Bhutan'ın ilk dönem turizm stratejileri yol gösterici nitelikte iken son dönem stratejiler ise ders alınması gereken bir niteliktedir. Bhutan turizminde uygulanan ulusal politikalar halkın aktif katılımı ile şekillendirilmiştir. Bu şekilde halkın turizm gelişiminde söz sahibi olması sosyal taşıma kapasite ve buna bağlı olarak psikolojik taşıma kapasitesinin aşılmasını engelleyebilecektir. Sürdürülebilir kitle turizminin ötesinde bir turizm anlayışına sahip olan Bhutan doğal ve kültürel turizm kaynaklarını koruyarak turizmi geliştirmeyi başarmıştır (Song, 2019: 9).

2019 yılından sonra ve özellikle destinasyonun popülaritesinin artması ile birlikte düşük etki yerini yüksek etkiye bırakmaya başlamış ve “misafirler ve hacılar turistlere dönüşmüş” böylelikle turist profilindeki değişiklik sadece sayısal olarak değil davranış açısından da endüstrinin şeklini değiştirmeye başlamıştır. Destinasyona, yerel halka ve yerel kültüre saygılı turist profilinin yerini standart kitle turistine bırakması Bhutan'ı lüks bir destinasyon olmaktan çıkartmaya başlamıştır. Artan ziyaretçi sayısı ile birlikte trafik, güvenlik sorunları, hizmet kalitesinde düşüş, gelir kaçakçılığı, kaçak turizm tesisleri, çevre kirliliği, rehbersiz turlar, etik olmayan uygulamalar gibi sorunlar ön plana çıkmaya başlamıştır. (A Deep Dive into Tourism in Bhutan, 2019:2; Dhradhul, 2019:7).

Sonuc ve  neriler

Bhutan  rneği ele alındığında ilk dönemler turizm gelişimi için olumlu örnekleri içermekte fakat son yıllarda yaşananlar destinasyonların dikkat etmesi gereken hususları barındırmaktadır. Sinop  l eğinde ele alındığında turizm gelişim dönemi ve elde bulunan doğal ve kültürel zenginliklerin korunması bağlamında Bhutan  rneğinde ifade edilen taşıma kapasitesine uyumlu ve yerel kültüre sahip çıkan bir yaklaşım benimsenmelidir. Özellikle doğal kaynakların korunması adına bazı bölgelerde ziyaretçi kısıtlamalarına gidilmesi ve genel anlamda pazarlamama yaklaşımı ile Sinop turizmine yönelik bir yol haritası belirlenmelidir. Sinop turizmi için Bhutan  rneğinde yer alan ‐yüksek değer düşük etki‐ felsefesi ile birlikte turist sayısını sınırlı tutmalı ve turizm hareketlerinden ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda yüksek kazanç sağlanmalıdır. Sinop turizmi için önerilen bir diğer husus ise genel anlamda bir pazarlamama stratejisidir. Bu strateji çerçevesinde şehirde belirli bölgelere yönelik giriş ücretleri, ziyaretçilerden alınacak konaklama ve seyahat vergileri, vize uygulanmasının getirilmesi gibi hususlarla yüksek değer elde edilebilmesi mümkündür. Fakat bu noktada destinasyonda  evre düzenlemesi, temizlik, trafik gibi sorunlara çözümler bulunması, kültürel yapıların aslına uygun olarak restore edilmesi ve korunmasının sağlanması, hizmet kalitesinin arttırılması, yerel halkın ve yerel kültürün ön plana çıkartılması, turist deneyiminin arttırılarak memnuniyetin yükseltilmesi gibi hususlar gerçekleştirilmelidir. Bu hususlar gerçekleştirilmeden uygulanmaya çalışacak pazarlamama stratejisi beklenen etkiyi vermekten ziyade destinasyondaki turizm hareketlerini olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Mutlu şehir sloganı tek başına çok fazla anlam i ermeyebilmektedir. Mutlu şehirde sadece yaşayan değil çalışan, turizmden kazanç sağlayan insanların da mutluluğu önem arz etmektedir. Turistlerle etkileşimi en fazla sağlayan kesim olarak turizm çalışanlarının mutluluğu turist algısını oluşurmaktadır. O zaman mutluluk sadece yerel halkta değil tüm paydaşlarda gerçekleşmektedir. Bu hususta çalışanlara yönelik politikaların da geliştirilmesi, çalışma şartlarının iyileştirilmesi, eğitimlerin verilmesi gibi hususlar da bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır

Kaynakça

- A Deep Dive into Tourism in Bhutan, (2019). Edit rial, The Druk Journal, 5(2), 2-6.
- Bayram, A.T. ve Erkol Bayram, G. (2016), Sürdürülebilir Turizm Politikası ve Planlaması (Editörler: Yaylı, A. Sürücü,  .)  zel İlgi Turizmi içinde, Detay Yayıncılık: Ankara.
- Beeton, S. ve Benfield, R. (2002). Demand Control: The Case for Demarketing as a Visitor and Environmental Management Tool, Journal of Sustainable Tourism, 10(6), 497-513.
- Bhutan Ulusal İstatistik Bürosu. (2021). (Erişim tarihi: 25/07/2021), <https://www.nsb.gov.bt/>
- Butan Turizm Konseyi. (2021). (Erişim tarihi: 27/07/2021), <https://www.tourism.gov.bt/>
- Dhradhul, D. (2019). Tourism Policy-The Way Forward, The Druk Journal, 5(2), 7-10.
- Kotler, P. and Levy, S.J. (1971) Demarketing? Yes, Demarketing! Harvard Business Review 49 (6), 74–80.
- Memiş, S. (2017). Pazarlamama Kavramı Ve Uygulamadaki Bazı  rnekler, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 10 Sayı: 50.
- Nyaupane, G. P., Timothy, D. J. (2010). Power, Regionalism And Tourism Policy in Bhutan, Annals of Tourism Research, Vol. 37, No. 4, pp. 969–988, 2010.
- Song, K.B. (2019). The Bhutan Brand. The Druk Journal, 5(2), 11-14.

DESTİNASYON SİNOP: BEKLENTİ VE MEMNUNİYET ARAŞTIRMASI

Nedim Emre G RGEN*

 z

Sinop’a gelmiş turist veya ziyaretçilerin beklenti ve memnuniyetlerinin belirlenmesi, turistik deneyimin nasıl algılandığının belirlenmesi ve katılımcıların demografik özellikleri ile beklenti/memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkinin kontrollü olarak belirlenerek turist profilinin ortaya konması araştırmanın temel amaçlarını oluşturmaktadır. Bölgenin yerel turistik arzının mevcut durumunun nesnel biçimde ortaya konması, altyapı, üstyapı ve temel donatı elemanlarına ilişkin yatırım ve turizm amaçlı tanıtım kararlarının başarısını etkilemektedir. Bu nedenle, araştırmanın turistik arzın iyileştirilmesine yönelik yatırım kararlarına ve tanıtım çalışmalarına bilimsel bir temel kazandırması açısından önem taşıdığı d ş n lmektedir. Araştırmada, nicel yöntemlerden yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Beklenti ve memnuniyeti ölçmek amacıyla oluşturulan ankette; açık uçlu, çoktan seçmeli ve 5’li likert ölçeğiyle hazırlanmış sorular bulunmaktadır. Ankette, mevcut donatı elemanlarının beklentiyi ne kadar karşıladığını ve katılımcı gözünde memnuniyet düzeyini ne  l de artıracıcağını, ziyaret sadakatini, g zerg h tercihlerini, seyahat türünü, tanınırılığının kaynağını ölçmeye yönelik sorulara ve katılımcıların yaşı, cinsiyeti, seyahat tercihi ve ikametg h gibi demografik yapıyı belirlemeye yönelik değişkenlere ilişkin ifadelere yer verilmiştir. Sinop İlinin muhtelif yerlerinde tablet üzerinden dijital olarak uygulanan ankete 438 kişi katılmıştır. Araştırmanın saha uygulaması, 2020 yılının Ağustos ayında tamamlanmıştır. Araştırma sonucunda genel memnuniyet düzeyinin %81 olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Destinasyon, Beklenti, Memnuniyet, Sinop.

Destination Sinop: Expectation and Satisfaction Survey

Abstract

The main objectives of the research are to determine the expectations and satisfaction of the tourists or visitors who have come to Sinop, to determine how the touristic experience is perceived, and to reveal the tourist profile by determining the relationship between the demographic characteristics of the participants and their expectation/satisfaction levels in a controlled manner. Objectively revealing the current situation of the local touristic supply of the region affects the success of investment and tourism promotion decisions regarding infrastructure, superstructure, and basic equipment. For this reason, it is thought that the research is important in terms of providing a scientific basis for investment decisions and promotional activities for the improvement of touristic supply. Face-to-face survey technique, one of the quantitative methods, was used in the research. In the survey prepared to measure expectations and satisfaction, there are open-ended, multiple-choice, and 5-point Likert scale questions. In the survey, the questions to measure how well the existing equipment meet the expectations and to what extent they can increase the level of satisfaction in the eyes of the participant and to measure visit loyalty, route preferences, travel type, and the source of recognition, and the expressions regarding the variables to determine the demographic structure such as the age, gender, travel preference and residence of the participants were included. 438 people participated in the survey, which was applied digitally on tablets in various parts of Sinop Province. The field application of the research was completed in August 2020. As a result of the research, it was seen that the general satisfaction level was 81%. It has been determined that expectations and satisfaction differ by some variables, and various suggestions have been made accordingly.

Keywords: Tourism, Destination, Expectation, Satisfaction, Sinop.

* Uzman, KUZKA, şehir Tanıtımı ve Markalaşma Birimi, negurgen@kuzka.gov.tr.

Giriş

Türkiye'nin 2023 yılı turizm hedefleri, sürdürülebilir turizm yaklaşımı benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması ve Türkiye'nin 2023 yılına kadar uluslararası pazarda turist sayısı ve turizm geliri bakımından ilk beş ülke arasında önemli bir varış noktası ve uluslararası bir marka haline getirilmesinin sağlanması olarak çizilmiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2019 yılı Eylül ayında açıklanan "Türkiye Turizm Stratejisi 2023" yeni eylem planı belgesinde ise "Yerli turiste yönelik başta az keşfedilmiş ya da gelişmekte olan turizm bölgeleri olmak üzere, yeni ürün ve destinasyon çalışmalarına ağırlık verilecektir." vurgusu yapılmaktadır. Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerini kapsayan TR82 Bölgesi, sahip olduğu doğal, kültürel, tarihi, fiziki varlıkları ve birçok turizm türüne uygun yapısıyla bu hedeflere ulaşılmasında önemli bir rol alabilecek potansiyele sahiptir. 2019 yılı son çeyreğinde başlayan ve dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemi sürecinin en çok etkilediği sektörlerin başında turizm sektörü gelmektedir. Buna karşın, tüketici davranışlarında kalıcı değişiklikler olması beklenen COVID-19 dönemi ve sonrasında doğal, organik yaşama olan ilgi hiç olmadığı kadar artmış, bu yönde doğal değerlere ve yetkinliklere sahip varış noktaları için yeni fırsatlar doğmuştur. TR82 Bölgesi'nde yer alan iller, bu noktada, metropollerden çok yakın talep gören doğal yaşam alanları, doğal çekicilikler, az nüfus gibi avantajları ile rekabetçiliğini artırma noktasında ciddi bir potansiyele sahiptir. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda faaliyet gösteren 26 kalkınma ajansından birisi olarak Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZA), 2015 yılından itibaren faaliyet bölgesinde destinasyon yönetim yaklaşımı ile bölge turizminin geliştirilmesine yönelik çalışmalara eşgüdüm sağlamayı amaçlayan Bütünleşik Turizm Projesi'ni (BTP) başlatmıştır. 2018 yılında Kastamonu'da, 2019 yılında Sinop'ta uygulamaya konulan İl Turizm Eylem Planları ile turizm sektörüne müdahalelerin çerçevesi diğer kurumların katkısı ile genişlemiş, olgunlaşan çalışmalar Kalkınma Ajansları Sonuç Odaklı Program (SOP) yaklaşımı sonrasında Şehir Tanıtımı ve Markalaşma SOP'una (2021-2023) dönüşmüştür. Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerinin kent cazibesinin ve marka değerinin artırılmasına katkı sağlamayı amaçlayan Şehir Tanıtımı ve Markalaşma SOP'unun sonuç göstergeleri arasında "Günübirlik ziyaretçi/turistlerin Bölge destinasyonlarındaki (fiziki altyapıdan, yerel halk davranış ve tutumlarından, güvenlik durumundan, sosyal imkânlardan, şehir içi ve şehirlerarası ulaşımından, şehir esnafından memnuniyet vb.) ortalama memnuniyet düzeyleri" yer almakta olup, SOP dönemi sonucunda %85'lik bir memnuniyet düzeyi hedefi konulmuştur.

1. Metodoloji

Bilimsel bilgiye ulaşmak için tasvir, tarif, ölçüm ve tasnif aşamalarının tamamlanması gerekmektedir (turkpsikiyatri, 2021). Bu nedenle araştırmanın metodolojisi, araştırmanın kurgusundan raporlama sürecine kadar tüm aşamaları kapsamaktadır. Metodoloji içerisinde araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, yöntemi, veri toplama aracı, verilerin analizi, evren-örneklem yer almaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Sinop Destinasyonu'na gelmiş turist veya ziyaretçilerin beklenti ve memnuniyetlerinin belirlenmesi, unsur özelinde turistik deneyimin nasıl algılandığı ve turistik arzın tekrar gelme niyeti üzerindeki etkisinin belirlenmesi, temel amaçları oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri ile beklenti/memnuniyet düzeyleri arasındaki ilişkinin kontrollü olarak belirlenerek turist profilinin ortaya konması, araştırmanın bir diğer amacıdır.

1.2. Araştırmanın  nemi

Bölgenin turizm potansiyeli ile ilgili kararların planlanması sürecinde yerel turistik arzın nesnel biçimde ortaya konması, altyapı, üstyapı ve temel donatı elemanlarına ilişkin yatırım ve turizm amaçlı tanıtım kararlarının başarısını etkilemektedir. Bu nedenle, araştırmanın turistik arzın iyileştirilmesine yönelik yatırım kararlarına ve tanıtım çalışmalarına bilimsel bir temel kazandırması açısından önem taşıdığı d ş n lmektedir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada, anket sorularının katılımcılar tarafından doğru algılandığı ve verilen yanıtların tamamının doğru ve güvenilir olduğu, belirlenen örneklemenin evreni temsil etme gücü olduğu, seçilen araştırma yönteminin bu araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Ursur bazlı beklenti ve memnuniyeti ölçmek amacıyla oluşturulan ankette; açık uçlu, çoktan seçmeli ve 5’li likert  l eğiyle (1=Hi  Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) hazırlanmış toplam 17 soru bulunmaktadır. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda; mevcut donatı elemanlarının beklentiyi ne kadar karşıladığını ve katılımcı gözünde memnuniyet düzeyini ne  l de artırabileceğini ortaya koymayı amaçlayan sorular sorulmuştur. İkinci kısımda; unsur bazlı ziyaret sadakatini, g zerg h tercihlerini, seyahat türünü ve unsur tanınırlığının kaynağını ölçmeye yönelik sorulara ve katılımcıların yaşı, cinsiyeti, seyahat tercihi ve ikametg h gibi demografik yapıyı belirlemeye yönelik değişkenlere ilişkin ifadelere yer verilmiştir.

1.5. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, nicel yöntemlerden yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Ağrılıklı olarak Sinop merkezde muhtelif cadde, sokak, tarihi mekanlar, otel ve restoranlarda olmak üzere tablet üzerinden dijital olarak uygulanan ankete toplam 438 katılımcı cevap vermiştir. Araştırmanın saha uygulaması, 2020 yılının Ağustos ayında tamamlanmıştır.

1.6. Verilerin Analizi

Araştırmada, sosyal bilimlerde veri  z mlleme işlemleri için sıklıkla başvurulan bir istatistik programı kullanılmıştır. Katılımcıların unsur bazlı ziyaret deneyimlerini ölçmek için frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır.

Verilerin analizinde, aşağıdaki araştırma sorularının yanıtlarına ulaşılması hedeflenmiştir.

- (i) Ziyaretçilerin yaşı, eğitim durumu, yaşadığı yer gibi demografik özellikleri nelerdir?
- (ii) Katılımcılar Sinop Destinasyonu’na hangi amaçla gelmektedir?
- (iii) Konaklamayı tercih eden ziyaretçiler, bölgede ortalama kaç gün kalmaktadır?
- (iv) Katılımcılar mevcut turistik arzda hangi noktaların yetersiz olduğunu düşünmektedir?
- (v) Katılımcıların olumlu olarak nitelediği ifadeler nelerdir?

1.7. Evren ve  rneklem

Anketin hedef kitlesini, Sinop Destinasyonu’na turistik deneyim için en az bir kez gelmiş turist veya ziyaretçiler oluştırmaktadır. 2017 yılında Sinop’a gelen turist sayısı, 934.010 olarak gerçekleşmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021). Literatürde, evrenin homojen olmadığı ve büyüklüğünün 1 milyon üzerinde olduğu durumlar için $\pm$ %5 örneklem hatası ile elde edilmesi gereken örneklem sayısının en az 384 olduğu belirtilmektedir (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2004; Saruhan &  zdemirci, 2013). Bu nedenle, 438 katılımcının evreni temsil edeceği kabul edilmiştir.

2. Nicel Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, ölçek ifadeleri analiz edilmiş ve genel bulgulara yer verilmiştir. Sosyo-demografik yapıyı belirlemek için frekans analizi uygulanmıştır. Temel demografik veriler olan cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve yerleşim yerlerinin dağılımına ilişkin çeşitli tablolara yer verilmiştir. Katılımcıların Sinop’lu olma oranı, ziyaret grubu, seyahat rotası, ziyaret amacı, ziyaret sayısı, tekrar gelme olasılığı, destinasyonda geçirilen süre, konaklama şekli, katılımcı gözünden unsurun en sevilen özelliğı, çeşitli unsurlar bakımından mevcut durumun değerlendirilmesi, genel memnuniyet düzeyi gibi konulara ilişkin genel sonuçlar, bu kısımda ele alınmıştır.

2.1. Temel Demografik Veriler

2.1.1. Cinsiyet Dağılımı

2020 Destinasyon Sinop Beklenti ve Memnuniyet Araştırmasına katılanların 118’i kadın, 320’si erkektir.

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet Dağılımı	Frekans	Yüzde
Kadın	118	26,9
Erkek	320	73,1
Toplam	438	100

2.1.2. Yaş Dağılımı

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin yaş dağılımı incelendiğinde, büyük bir kısmının (%80,4) 26-45 yaş aralığında olduğu gör÷lmektedir. 46-54 yaş arasındaki katılımcı oranı %9 bandında gerçekleşmiştir. Katılımcıların yaklaşık %8’i 16-25 yaş aralığında olan turist ve ziyaretçilerden oluşmaktadır. En düşük düzeyde katılımcı oranının, %2,5 ile 55-64 yaş aralığındaki kişilerden oluştuğu gör÷lmektedir.

Tablo 2: Yaş Dağılımı

Yaş Dağılımı	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
36-45	197	45	45
26-35	155	35,4	80,4
46-54	41	9,4	89,8
16-25	34	7,8	97,6
55-64	11	2,4	100
Toplam	438	100	

2.1.3. Öğrenim Durumu Dağılımı

Katılımcıların öğrenim durumu dağılımına bakıldığında, yaklaşık %42’sinin lise mezunu, %27’sinin ise önlisans mezunu olduğu gör÷lmektedir. Ortaokul mezunu katılımcı oranı, yaklaşık %21’dir. Öğrenim durumu ilkokul olan katılımcı oranı %1,6, lisansüstü olan katılımcı oranı ise %0,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3: Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Lise	182	41,6	41,6
Ön lisans	119	27,2	68,8
Ortaokul	91	20,8	89,6
Lisans	38	8,7	98,3
İlkokul	7	1,6	99,9
Lisansüstü	1	0,1	100
Toplam	438	100	

2.1.4. Katılımcıların Yerleşim Yeri

Araştırmaya katılan kişilerin neredeyse yarısı (%45,9), Samsun’da ikamet etmektedir. Ankara’da ikamet eden katılımcı oranı yaklaşık %17 olup, İstanbul’da ikamet edenlerin oranı ise %14 bandındadır. Katılımcıların %13’  İzmir’de ikamet etmekte olup, Amasya veya Ordu’da ikamet edenlerin oranı ise toplam %7,4 olarak gerçekleşmiştir. Yaklaşık %2,5 oranında katılımcı, araştırmaya Kastamonu veya diğ r illerden katılmıştır.

Tablo 4: Katılımcıların Yerleşim Yeri

İller	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Samsun	201	45,9	45,9
Ankara	73	16,7	62,6
İstanbul	64	14,6	77,2
İzmir	57	13	90,2
Amasya	16	3,7	93,9
Ordu	16	3,7	97,6
Yurtdışı	6	1,4	99
Kastamonu	4	0,8	99,8
Diğ�r	1	0,2	100
Toplam	438	100	

2.1.5 Katılımcıların Sinop’lu Olma Oranı

Daha genel bir bakış açısı yakalayabilmek adına, katılımcıların doğum yerlerinin Sinop dışındaki illerden seçilmesine dikkat edilmiştir. Doğum yeri Sinop olmayan katılımcıların oranı, yaklaşık %80 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların Sinop’lu Olma Oranı

Sinop Doğumlu	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Evet	95	21,7	21,7
Hayır	343	78,3	100,0
Toplam	438	100,0	

2.1.6. Katılımcıların Seyahat Grupları

Araştırmaya katılan katılımcıların yaklaşık yarısı (%48,9)  ocuklu ailelerdir. Arkadaş grubuyla seyahat edenlerin oranı %30 bandında gerçekleşmiştir. Çift olarak seyahat eden kişiler, katılımcıların %18’lik kısmını oluşturmaktadır. Yalnız seyahat eden katılımcılar ise %2,5 ile en düşük yüzdeye sahiptir.

Tablo 6: Katılımcıların Seyahat Grupları

Seyahat Grupları	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Aile (�ocuklu)	214	48,9	48,9
Arkadaş grubu	134	30,6	79,5
Çift	79	18	97,5
Yalnız	11	2,5	100
Toplam	438	100	

2.1.7. Katılımcıların Seyahat Rotası

Katılımcıların yarısından fazlasının (%52,5) seyahat rotası, yalnızca il merkezi olarak gerçekleşmiştir. İl merkezi ve ilçelerini rota olarak belirlemiş katılımcıların oranı ise %47’dir. Başka şehirleri de kapsayan bir rotanın parçası olarak Sinop’u ziyaret eden kişiler, %0,5 gibi düşük bir oranda karşılık bulmuştur. Bu sonuçlar ışığında, katılımcıların neredeyse tamamının doğrudan Sinop ve ilçelerini ziyaret amacıyla seyahatlerini planladıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Katılımcıların Seyahat Rotası

Seyahat Rotası	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Yalnızca İl merkezi	230	52,5	52,5
İl merkezi ve ilçeler	206	47,0	99,5
Başka şehirleri de kapsayan rotanın bir parçası	2	0,5	100,0
Toplam	438	100,0	

2.1.8. Ziyaret Etme Amacı

Sinop’u ziyaret etme amacını ortaya koymak adına sorulan soruya katılımcıların birden çok yanıt verebilmesine olanak tanınmıştır. Kümülatif toplamda ilk sırada deniz/kum/güneş tatili amacıyla Sinop’a gelen katılımcılar yer almaktadır. İkinci sırada ise doğal güzellikleri görme amacı güden katılımcılar gelmektedir. Katılımcıların %28’i tarihi mek nları ziyaret etme amacıyla şehre geldiğini belirtmiştir. Akrafa, eş dost ziyareti için gelenlerin oranı %11 bandında gerçekleşmiştir.

Ziyaret amaçları dinlenme olan katılımcı oranı %7, gece hayatı amacıyla gelenlerin oranı %5’tir. Amacı iş seyahati olan katılımcı oranı %1 ve inanç amacıyla şehre gelenlerin oranı ise %0,2 olduğu görülmektedir. Sonuçlar ışığında, Sinop şehrinin yeşili ve maviyi birleştiren doğal yapısının ve tarihi mek nlarının, ön plana çıkan turistik çekicilik unsurları olduğu görülmektedir. Geçmiş tecrübelerde Sinop merkez ağırlıklı turistik hareketlilik kaydedilirken, sonuçlardan hareketle Sinop ilçelerde de turistik hareketin olgunlaşmaya başladığı görülmektedir. Bu durum turistik yatırım planlamalarının daha geniş bir alan içerinde planlanması için ön şart kabul edilen talebin ilçeler özelinde olgunlaşmaya başladığı şeklinde değerlendirilmektedir.

Tablo 8: Ziyaret Etme Amacı

Seyahat Amacı	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Deniz/Kum/Güneş	244	34,3	34,3
Doğal güzellikleri görmek	235	33,05	67,35
Tarihi mek�nları ziyaret	122	17,16	84,51
Akraba, eş, dost ziyareti	50	7,03	91,54
Dinlenme	31	4,36	95,9
Gece hayatı	23	3,23	99,13
İş seyahati	5	0,7	99,83
İnanç	1	0,17	100
Toplam	711	100	

2.1.9. Ziyaret Sayısı

Katılımcıların neredeyse tamamı, Sinop’u daha önce ziyaret etmiştir. Oransal olarak en düşük olan ifade, ilk kez şehre geldiklerini belirten katılımcılara aittir.

Tablo 9: Ziyaret Sayısı

Ziyaret Sayısı	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
3 kez	166	37,9	37,9
5 kez ve daha fazla	152	34,7	72,6
2 kez	78	17,8	90,4
4 kez	34	7,8	98,2
1 kez	8	1,8	100
Toplam	438	100	

2.1.10 Sinop’a Tekrar Gelme Olasılığı

Ziyaretçilerin %84,7’si, Sinop’a tekrar gelme olasılıklarını “yüksek ihtimalle” ve “kesinlikle” olarak ifade etmişlerdir. “Belki tekrar gelirim” diyen katılımcı oranı %13’tür. Ziyaretçilerin çok az bir

kısmı (%2,1) şehre tekrar gelmelerinin uzak bir ihtimal olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlardan, ziyaretçilerin memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 10: Sinop'a Tekrar Gelme Olasılığı

Tekrar Gelme Olasılığı	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Yüksek ihtimalle	257	58,7	58,7
Kesinlikle	114	26	84,7
Belki	58	13,2	97,9
Uzak ihtimal	9	2,1	100
Toplam	438	100	

2.1.11. Sinop Destinasyonunda Geçirilen Süre

Sinop ilindeki konaklama sürelerini 2 gün ve 3 gün olarak tercih eden katılımcı oranı %60 olarak gerçekleşmiştir. 4-6 gün konaklamayı tercih edenlerin oranı %16,4'tür. Bir tam gün geçiren katılımcı oranı ise %14,8 olarak gerçekleşmiştir. %4 oranında ziyaretçi ise ziyaret süresini 1-2 gün olarak belirlemektedir. Şehirde 1-2 saat geçiren katılımcı oranı %2 olarak gerçekleşirken, bir haftadan fazla kalan katılımcı oranının ise %2,5 olduğu görölmektedir.

Tablo 11: Sinop Destinasyonunda Geçirilen Süre

İlde Geçirilen Süre	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
2 gece-3 gün	135	30,8	30,8
1 gece-2 gün	128	29,2	60
4-6 gün	72	16,4	76,4
Tam Gün	65	14,8	91,2
1-2 Gün	18	4,1	95,3
1 haftadan fazla	11	2,5	97,8
Yanıt yok	9	2,2	100
Toplam	438	100	

2.1.12. Katılımcıların Konaklama Şekli

Araştırmaya katılan turistlerin %30,6'sının otelde, %26,5'inin günlük kiralık dairede, %14,4'ünün ise pansiyonda konaklamayı tercih ettiği görölmektedir. Kamp yapan katılımcı oranı, %7 bandında gerçekleşmiştir. Yüzdelik dilimde en küçük oranın ise aile veya akraba yanında kalmayı tercih eden katılımcılara ait olduğu görölmektedir.

Tablo12: Katılımcıların Konaklama Şekli

Konaklama Şekli	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Otel	134	30,6	30,6
Günlük Kiralık Daire	116	26,5	57,1
Pansiyon	63	14,4	71,5
Kamp	33	7,5	79
Aile Akraba	18	4,1	83,1
Toplam	364	83,1	
Ziyaretçiler	74	16,9	100
Genel Toplam	438	100	

2.1.13. Katılımcılar Gözünde İlin En Büyük Sorunu

Katılımcıların %41'ine göre ilin en büyük sorunu otopark, %35'ine göre ise trafiktir. Bu iki ifadeyi birbirine yakın oranlarda pahalılık ve hizmet kalitesindeki yetersizliklerin izlediği görölmektedir. Yaklaşık %4 oranında katılımcı, eğlence merkezi eksikliğini en önemli sorun olarak tanımlarken,

%3,6'lık kısım, temizliği en büyük sorun olarak ifade etmiştir. şehrin düzensiz oluşunu en büyük sorun olarak nitelendirenlerin oranı ise %1,9 ile son sıradadır.

Tablo 13: Katılımcılar Gözünde İlin En Büyük Sorunu

En Büyük Sorun	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Otopark	170	38,8	38,8
Trafik	144	32,9	71,7
Pahalılık	31	7,1	78,8
Kafe-Restoranların yetersiz olması	29	6,6	85,4
Yanıt vermeyen katılımcı	25	5,7	91,1
Eğlence merkezleri eksikliği	16	3,7	94,8
Temizlik	15	3,4	98,2
Düzensizlik	8	1,8	100
Toplam	438	100	

2.1.14. Sinop'un En Sevilen  zelliği

Katılımcıların %62'si için ilin en sevilen özelliği doğasıdır. %15,3'  denizi, %8'i havasını, %6,6'sı sakinliğini, %4'  huzurlu olmasını, %4,5'i ise coğrafi konumunu en sevilen özellik olarak tanımlamıştır.

Tablo14: Sinop'un En Sevilen  zelliği

En Sevilen �zellik	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Doğa	263	60	60
Deniz	65	14,8	74,8
Havası	34	7,8	82,6
Sakinliği	28	6,4	89
Coğrafi konum	19	4,3	93,3
Huzur	16	3,7	97
Yanıt vermeyen katılımcı	13	3	100
Toplam	438	100	

2.1.15. şehrin Gelişimi İçin Yöneticilere  neriler

Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlası (%51,9), şehrin gelişimi için öncelikli olarak trafik sorununun düzeltilmesini önermektedir. Kafe, restoran veya eğlence mek nlarının hizmet kalitesinin iyileştirilmesini öneren katılımcı oranı, %15,7 olarak karşılık bulmuştur. Otopark sorununun üzülmesini önerenlerin oranı %5'tir. Katılımcıların %3'  AVM yapılmasını önermektedir. Yaklaşık %2 oranında katılımcı, şehrin pahalılığı konusunda aksiyon alınması gerektiğini d ş nrken, aynı oranda katılımcı, deniz kenarına oturma alanları yapılmasını önermektedir.

Tablo15: şehrin Gelişimi İçin Yöneticilere  neriler

Yöneticilere �neriler	Frekans	Yüzdelik Oran	Kümülatif Toplam
Trafik sorununun üzülmesi	232	53,5	53,5
Eğlenme mekanlarının sayısının artırılması	34	16,7	70,2
Kafe ve restoran sayısının artırılması	7	16,7	86,9
Otopark sorununun üzülmesi	11	5,7	92,6
Alışveriş Merkezi Yapılması	7	3,6	96,2
Pahalılığa �z�m bulunması	4	1,9	98,1
Deniz kenarına oturma alanları yapılması	4	1,9	100
Toplam	299	100	

2.1.16. Çeşitli Unsurlar Bakımından Mevcut Durumun Değerlendirilmesi

Katılımcıların birden çok yanıt verebildiği ve çeşitli unsurlar bakımından ildeki imk nların yeterliliğini değerlendirdiği soru özelinde;

Katılımcıların %70-78'inin yeterli bulduğu unsurlar şunlardır;

- Plaj/deniz imk nları ve temizliği
- Yöresel hediyelik eşya çeşitliliği/kalitesi
- şehrin güvenliği
- Yerel halkın genel tutumu
- Kültürel ve tarihi  ekicilikler
- Doğal güzellikler
- Katılımcıların %60-67'sinin yeterli bulduğu unsurlar şunlardır;
- Yeme-içme hizmetleri (Cafe & Restoran vb.)
- Ziyaret edilen yerlerdeki sıcak nokta hizmetleri
- şehir içi bilgilendirme ve yönlendirme levhaları
- şehir içi toplu ulaşım hizmetleri
- Yerel rehberlik hizmetleri
- Yararlı turistik bilgilere ulaşılabilirlik
- şehrin temizliği
- Konaklama hizmetleridir.

Katılımcıların %49-54'ünün yeterli bulduğu unsurlar ise şunlardır;

- Otopark imk nları
- Dışarıda yapılabilecek aktivitelerin çeşitliliği
- şehirde sunulan hizmet/imk nların fiyat düzeyi
- Ziyaretçiler tarafından en az yeterli bulunan unsur ise %46 oranı ile şehir içi trafik sorunudur.

Tablo 16: Çeşitli Unsurlar Bakımından Mevcut Durumun Değerlendirilmesi

Katılımcıların Mevcut Durum Değerlendirmesi	Yüzdelik Oran
Doğal güzellikler	78,6
Kültürel ve tarihi �ekicilikler	77,4
Yerel halkın genel tutumu	74,3
şehrin güvenliği	73,2
Yöresel hediyelik eşya çeşitliliği / kalitesi	72,1
Plaj / deniz imkanları ve temizliği	70,6
Konaklama hizmetleri	67,4
şehrin temizliği	67,3
Yararlı turistik bilgilere ulaşılabilirlik	66,1
Yerel rehberlik hizmetleri	64,7
Toplu ulaşım hizmetleri	63,2
Bilgilendirme ve yönlendirme levhaları	62,7
WC, mescit	61,9
Yeme-içme hizmetleri	60,8
şehirde sunulan hizmetlerin fiyat düzeyi	54,8
Dışarıda yapılabilecek faaliyetlerin �eşitliliği	53,9
Otopark İmkanları	49
şehir içi trafik	46,4

2.1.17 “Mutlu Şehir Sinop” İfadesine Katılım Oranı

Genel memnuniyet düzeyi düşünülerek cevap verilmesi istenen son soruda ise Mutlu Şehir Sinop ifadesine katılanların oranı %81’dir.

Sonuç

Bu  alışmada, Sinop Destinasyonu’na gelmiş ziyaretçi ve turist gözünden beklenti ve memnuniyet düzeyi ortaya konmuştur. Araştırmada, nicel yöntemlerden yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Ağırlıklı olarak Sinop merkezde muhtelif cadde, sokak, tarihi mekanlar, otel ve restoranlarda olmak üzere, tablet üzerinden dijital olarak uygulanan ankete toplam 438 katılımcı cevap vermiştir.

(i) Ziyaretçilerin yaşı, eğitim durumu, yaşadığı yer gibi demografik özellikleri nelerdir?

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin yaş dağılımı incelendiğinde, büyük bir kısmının (%80,4) 26-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 46-54 yaş arasındaki katılımcı oranı %9 bandında gerçekleşmiştir. Katılımcıların yaklaşık %8’i 16-25 yaş aralığında olan turist ve ziyaretçilerden oluşmaktadır. En düşük düzeyde katılımcı oranının, %2,5 ile 55-64 yaş aralığındaki kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Katılımcıların  ğrenim durumu dağılımına bakıldığında, yaklaşık %42’sinin lise mezunu, %27’sinin ise  nlisans mezunu olduğu görülmektedir. Ortaokul mezunu katılımcı oranı, yaklaşık %21’dir.  ğrenim durumu ilkokul olan katılımcı oranı %1,6, lisansüstü olan katılımcı oranı ise %0,2 olarak gerçekleşmiştir.

Daha genel bir bakış açısı yakalayabilmek adına, katılımcıların doğum yerlerinin Sinop dışındaki illerden seçilmesine dikkat edilmiştir. Doğum yeri Sinop olmayan katılımcıların oranı, yaklaşık olarak %80 olarak gerçekleşmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısı (%45,9), Samsun’da ikamet etmektedir. Ankara’da ikamet eden katılımcı oranı yaklaşık %17 olup, İstanbul’da ikamet edenlerin oranı ise %14 bandındadır. Katılımcıların %13’  İzmir’de ikamet etmekte olup, Amasya veya Ordu’da ikamet edenlerin oranı ise toplam %7,4 olarak gerçekleşmiştir. Yaklaşık %2,5 oranında katılımcı, araştırmaya Kastamonu veya diğer illerden katılmıştır.

(ii) Katılımcılar Sinop Destinasyonu’na hangi amaçla gelmektedir?

Sinop’u ziyaret etme amacını ortaya koymak adına sorulan soruya katılımcıların birden çok yanıt verebilmesine olanak tanınmıştır. Kümülatif toplamda ilk sırada deniz/kum/güneş tatili amacıyla Sinop’a gelen katılımcılar yer almaktadır. İkinci sırada ise doğal g zelli leri görme ama ı güden katılımcılar gelmektedir. Katılımcıların %28’i tarihi me anları ziyaret etme amacıyla şehre geldiğini belirtmiştir. Akriba, eş dost ziyareti için gelenlerin oranı %11 bandında gerçekleşmiştir.

Ziyaret amaçları dinlenme olan katılımcı oranı %7, gece hayatı amacıyla gelenlerin oranı %5’tir. Ama ı iş seyahati olan katılımcı oranı %1 ve inanç amacıyla şehre gelenlerin oranı ise %0,2 olduğu görülmektedir. Sonuçlar ışığında, Sinop şehrinin yeşili ve maviyi birleştiren doğal yapısının ve tarihi mekanlarının, ön plana çıkan turistik çekicilik unsurları olduğu görülmektedir.

(iii) Konaklamayı tercih eden ziyaretçiler, bölgede ortalama kaç gün kalmaktadır?

Katılımcıların neredeyse tamamı, Sinop’u daha önce ziyaret etmiştir. Oransal olarak en düşük olan ifade, ilk kez şehre geldiklerini belirten katılımcılara aittir. Konaklama süresini 2 gün ve 3 gün olarak tercih eden katılımcı oranı %60 olarak gerçekleşmiştir. 4-6 gün konaklamayı tercih edenlerin oranı %16,4’tür. Bir tam gün geçiren katılımcı oranı ise %14,8 olarak gerçekleşmiştir. %4 oranında ziyaretçi ise ziyaret süresini 1-2 gün olarak ifade etmiştir. Şehirde 1-2 saat geçiren katılımcı oranı %2 olarak gerçekleşirken, bir haftadan fazla kalan katılımcı oranının ise %2,5 olduğu görülmektedir.

(iv) Katılımcıların Sinop Destinasyonu’nu tekrar ziyaret etme niyetleri ne düzeydedir?

Ziyaretçilerin %84,7'si, Sinop'a tekrar gelme olasılıklarını "yüksek ihtimalle" ve "kesinlikle" olarak ifade etmişlerdir. "Belki tekrar gelirim" diyen katılımcı oranı %13'tür. Ziyaretçilerin çok az bir kısmı (%2,1) şehre tekrar gelmelerinin uzak bir ihtimal olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlardan, ziyaretçilerin memnuniyet düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

(v) *Katılımcılar mevcut turistik arzda hangi noktaların yetersiz olduğunu düşünmektedir?*

Katılımcıların %41'ine göre ilin en büyük sorunu otopark, %35'ine göre ise trafiktir. Bu iki ifadeyi birbirine yakın oranlarda pahalılık ve hizmet kalitesindeki yetersizliklerin izlediği görölmektedir. Yaklaşık %4 oranında katılımcı, eğlence merkezi eksikliğini en önemli sorun olarak tanımlarken, %3,6'lık kısım, temizliği en büyük sorun olarak ifade etmiştir. Şehrin düzensiz oluşunu en büyük sorun olarak nitelendirenlerin oranı ise %1,9 ile son sıradadır.

(vi) *Katılımcıların olumlu olarak nitelediği ifadeler nelerdir?*

Katılımcıların %62'si için ilin en sevilen özelliği doğasıdır. %15,3'ü denizi, %8'i havasını, %6,6'sı sakinliğini, %4'ü huzurlu olmasını, %4,5'i ise coğrafi konumunu en sevilen özellik olarak tanımlamıştır. Genel memnuniyet düzeyi düşünülerek cevap verilmesi istenen son soruda ise Mutlu Şehir Sinop ifadesine katılanların oranı %81'dir.

Çalışma sonucunda Sinop Destinasyonunun temel turistik çekiciliğinin deniz/kum/güneş kaynaklı olduğu görölmekle birlikte doğal güzelliklere ilişkin yeteneklerin artan bir ivme ile turist ve ziyaretçilerde daha güçlü bir karşılık bulmaya başladığı görölmektedir. Bu durum destinasyonun alternatif turizm türlerine dair potansiyeline ilişkin talebin olgunlaşmaya başladığını düşündürmektedir.

Bu noktada Sinop Destinasyonunun parçalı yapılardan kaynaklı mevzuat problemlerinin çözülebildiği turistik noktaları için kamu müdahaleleri açısından uygun bir zaman diliminde olduğu değerlendirilmektedir. Müdahale edilecek noktalara ilişkin planlamaların, turistik beklentilerinin merkeze alındığı, mekansal ve tematik bütünlüğü koruyan, rotasal hareketlilik ile birbirine bağlanabilen, faaliyet ve ürün çeşitliliğine ve ürün kıymetlendirmesine katkı sağlayan, bütüncül bir bakış açısıyla hazırlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Saruhan, Ş. C., & Özdemirci, A. (2013-2020). Bilim Felsefe ve Metodoloji. Beta Basım Yayın.
- Yazıcıoğlu, Y., ve Erdoğan, S. (2004). SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- İnternet Kaynakları
- <https://www.sanayi.gov.tr/anasayfa>
- <https://www.kuzka.gov.tr>
- <https://www.ktb.gov.tr/TR-96696/turkiye-turizm-stratejisi.html>
- <http://www.turkpsikiyatri.org/>
- <http://www.tuik.gov.tr>

S NOP’U Z YARET EDENLER N MEMNUN YET VE TEKRAR Z YARET N YET   ZER NE B R ARAŞTIRMA

Ali Turan BAYRAM*

Serkan DOĞRU*

 nc  Ozan ALTIN*

 z

Bu araştırmada Sinop’ a gelen ziyaretçilerin memnuniyet ve tekrar ziyaret niyetlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada memnuniyet ve tekrara ziyaret niyetine yönelik demografik değişkenler ve seyahat alıŐkanlıklarına göre farklılıkları inceleme alt amaç olarak belirlenmiştir. Araştırma 12 Temmuz- 15 AĞustos 2019 tarihleri arasında Sinop’u ziyaret 1800 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anket yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda Sinop’a yönelik genel memnuniyetin ve tekrar ziyaret niyetinin yüksek olduğu ve bazı değişkenlere göre farklılaştığı tespit edilmiş, bu bağlamda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Turizm, Memnuniyet, Tekrar Ziyaret Niyeti.

A Research on Satisfaction and Revisit Intention of Sinop Visitors

Abstract

In this research, it is aimed to determine the satisfaction and revisit intentions of the visitors coming to Sinop. In the research, it was determined as the sub-purpose to examine the differences according to demographic variables and travel habits for satisfaction and repeat visit intention. The research was carried out with 1800 participants who visited Sinop between 12 July and 15 August 2019. Questionnaire method was used in the research. As a result of the research, it was determined that the general satisfaction and revisit intention towards Sinop were high and differed according to some variables, and suggestions were presented in this context.

Keywords: Sinop, Tourism, Satisfaction, Revisit Intention.

Giriş

Memnuniyet kavramı TDK’ya (2021) göre memnun olma, sevinç duyma anlamına gelmekte, bir mal ya da hizmetin beklentiyi karşılaması ya da aÇması ile ilgili olarak bireylerin değerlendirmelerinin bir sonucu olarak da tanımlanabilmektedir (Koç, 2017: 18). Ziyaretçi memnuniyeti ise ziyaretçinin destinasyona gelmeden önceki beklentileri ve ziyareti sırasında ve sonucunda algıladığı performans arasındaki karşılaştırma sonucu oluşan bir duygu olarak ifade edilebilmektedir (Kesim, 2010:87). Ziyaretçi memnuniyeti ya da müşteri memnuniyeti kavramı temel bazı hususlar üzerinde durmaktadır. Literatürde yer alan bazı tanımlamalar ise bu hususları vurgulamaktadır. Örneğin Hunt (1977) (“Deneyimin olması gerektiği kadar iyi olduğu Đeklinde yorumlanması üzerine yapılan değerlendirme”) tanımlamasında deneyimi vurgularken; Dünya Turizm  rg t  (WTO) (1985) beklentinin karşılanması sonucu ortaya çıkan hazzı; Solomon (1996) kullanım sonrası tüketicinin sergilediği davranıŐa; Schiffman ve Kanuk (2004) beklenti ve performans ilişkisine vurgu yapmıştır. Bu hususlar çerçevesinde müşteri ya da ziyaretçi

* Doç. Dr., Sinop Üniversitesi Turizm  ŐletmeciliĐi ve Otelcilik Yüksekokulu Turizm Rehberliği Bölümü, alibayram@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0003-1655-4043>.

* Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.

* Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.

memnuniyeti olarak tanımlanan kavramı; tüketicilerin beklentilerini karşılamak amacıyla deneyimledikleri mal ve hizmetlerden elde ettikleri haz sonucunda sergiledikleri davranış ya da beklenti performans ilişkisi sonucu hissettikleri duygu olarak tanımlamak mümkündür.

Memnuniyet kavramı işletmeler için ne kadar önemli ise destinasyonlar için de o kadar önem arz eden bir kavram olarak görülmektedir. Örneğin işletmeler, mevcut müşterileri korumak, yeni müşteriler bulmak ve eski müşterileri tekrardan kazanabilmek için faaliyetlerinin odağında müşterilere ne kadar yer vermek zorunda (Saydan, 2010: 106) ise destinasyonlarda da ziyaretçiler o kadar belki de daha fazla odak noktasında tutulmalıdır. Çünkü destinasyonlar da işletmeler gibi rekabet içerisinde yer almakta ve devamlılığını sürdürebilmek için beklentileri anlamak, hizmet kalitesini arttırmak ve sürekli olarak mal ve hizmetleri geliştirmek zorundadırlar (Demir, 2012: 681). Bunun sonucu olarak da ziyaretçilerde destinasyon sadakati oluşturulabilecektir. Destinasyon sadakati ise destinasyonların tekrar ziyaret edilebilirliklerini sağlamadaki en temel unsur (Atsız ve Türkmen, 2020: 2054) olarak görülmektedir. Destinasyon sadakati ve tekrar ziyaretlerin gerçekleşmesi destinasyonların sürdürülebilirliği, markalaşması ve tanıtım maliyetlerinin azaltılması açısından oldukça önem arz eden konulardır. Bu bağlamda destinasyonlara yönelik ziyaretçi memnuniyeti ve tekrar ziyaret niyeti ölçülmesi elzem bir husus olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada da Sinop destinasyonuna yönelik memnuniyet ve tekrar ziyaret niyetlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1. Yöntem

Sinop’a gelen ziyaretçilerin memnuniyet ve tekrar ziyaret niyetlerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen araştırma kapsamında Sinop’u ziyaret eden turistlere yüz yüze anket uygulanmıştır. Sinop İl Turizm Eylem Planı çalışmaları çerçevesinde “Günübirlik Ziyaretçi/Turist Memnuniyet Araştırması” kapsamında anket çalışması 12 Temmuz- 15 Ağustos 2019 tarihleri arasında 1800 ziyaretçiye Sinop Merkez, Gerze ve Erfelek Tatlıca Şelaleleri’nde dokuz farklı noktada gerçekleştirilmiştir. Örneklem dâhil edilen ziyaretçiler basit tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmada katılımcıların demografik bilgilerine ve seyahat alışkanlarına yönelik sorulan sorulara ek olarak, tekrar ziyaret, memnuniyet, Sinop’a yönelik olumlu ve olumsuz fikirleri sorulmuştur. Çalışma kapsamında elde edilen verilere frekans analizi, ortalama hesaplama ve farklılık analizleri uygulanmıştır.

2. Bulgular

Araştırmaya katılan bin sekiz yüz (1800) katılımcıdan elde edilen verilere yönelik analizler bu bölümde sunulmaktadır.

Tablo 1: Katılımcılara Yönelik Tanımlayıcı Bilgiler

		n	%			n	%
Yaş	16-25 yaş	326	18,1	Cinsiyet	Kadın	774	43,0
	26-35 yaş	625	34,7		Erkek	1028	57,0
	36-45 yaş	472	26,2	İkamet	İstanbul	508	28,2
	46-55 yaş	290	16,1		Ankara	210	11,7
	56-65 yaş	62	3,4		İzmir	77	4,3
	65 yaş üzeri	27	1,5		Samsun	370	20,5
Eğitim	İlkokul	113	6,3	Sinoplu Olma	Kastamonu	152	8,4
	Ortaokul	182	10,1		Diğer	387	21,5
	Lise	430	23,9		Yurtdışı	98	5,4
	Önlisans/Lisans	977	54,2		Evet	333	18,5
	Lisansüstü	100	5,5		Hayır	1469	81,5

Tablo 1’de katılımcılara yönelik tanımlayıcı bilgiler yer almaktadır. Tablo incelendiğinde katılımcıların %57’sinin erkek, %43’ünün kadın olduğu, yarısından fazlasının (%52,8) 35 yaş ve altında olduğu, çoğunluğun (%59,7) en az önlisans mezunu olduğu, sadece %18,5’inin Sinoplu olduğu ve İstanbul (%28,2) ile Samsun’dan (%20,5) daha fazla turist Sinop’u tercih ettiği görülmektedir. İkamet değişkeninde yer alan diğer seçeneği incelendiğinde ise Trabzon, Çorum, Tokat, Ordu ve Amasya illerinden gelenlerin çoğunlukta olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Seyahatlerine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

		n	%			n	%
Sinop’ u Ziyaret Sayısı	İlk kez	594	33,0	Sinop’ ta Kalış Süresi	1-2 saat	23	1,3
	2 kez	275	15,3		Yarım gün (ortalama 5-6 saat)	46	2,6
	3 kez ve daha fazla	933	51,8		Tam gün (günübirlik)	313	17,4
Rota	Yalnızca Sinop	569	31,6	Sinop’ ta Kalış Süresi	1 gece 2 gün	215	11,9
	Sinop Merkez ve İlçeler	1172	65,0		2 gece 3 gün	375	20,8
	Başka şehirleri de kapsayan rota	61	3,4		4-6 gün	259	14,4
Seyahat Grubu	Çocuklu aile	893	49,6	Konaklama Türü	1 haftadan fazla	571	31,7
	Çift	302	16,8		Otel	240	13,3
	Arkadaş grubu	418	23,2		Pansiyon	163	9,0
	Yalnız Gezgin	189	10,5		Apart	127	7,0
Tekrar Ziyaret Niyeti	İmkansız	25	1,4		Kamp Alanı	157	8,7
	Uzak ihtimal	76	4,2		Günlük Kiralık Daire	163	9,0
	Belki	345	19,1		Diğer	97	5,4
	Yüksek ihtimal	608	33,7		Akraba Yanı	116	6,4
	Kesinlikle	748	41,5		Ev/ Yazlık ev	357	19,8
					Cevapsız	382	21,2

Tablo 2’de katılımcıların seyahatlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tablo incelendiğinde katılımcıların %51,8’inin Sinop’a 3 veya daha fazla ziyaret gerçekleştirdiği %33’ünün ise ilk kez Sinop’a geldiği görülmüştür. Katılımcıların Sinop’ta kalış süresi incelendiğinde %31,7’sinin 1 haftadan fazla süreli bir seyahate çıktığı görülmek ile birlikte anketlerin yapıldığı dönemin bayram tatiline denk gelmesi bu oranın yüksek olmasını açıklayabilmektedir. Seyahat rotası incelendiğinde ise katılımcıların Sinop ve ilçelerini daha fazla tercih ettiği (%65), konaklamalarını ise ev/yazlık ev (%19,8) ve otellerde (%13,3) gerçekleştirdikleri görülmektedir. Sinop’a tekrar gelme niyetinin ise ağırlıklı olarak (%75,2) olumlu olduğu ifade edilebilmektedir.

Tablo 3: Sinop’a Geliş Amacı

Sinop’a Geliş Amacı	n	%
Deniz Kum Güneş Tatili	877	48,7
Tarihi Mekânları Ziyaret	500	27,7
Doğal Güzellikleri Görmek	1028	57,0
Dini Mekânları Ziyaret	151	8,4
Akraba Eş Dost Ziyareti	416	23,1
Dinlenme	1023	56,8
İş Seyahati	84	4,7
Gece Hayatı	31	1,7

Tablo 3’te katılımcılara Sinop’a geliş amaçlarına yönelik sorulan sorulara ilişkin cevapların frekansları verilmektedir. Katılımcıların Sinop’u ziyaret etme amaçları sırasıyla “Doğal Güzellikleri Görmek” (%57), “Dinlenme” (%56,8), “Deniz Kum Güneş” (%48,7), “Tarihi Mekanları Ziyaret” (%27,7), “Akraba Eş Dost Ziyareti” (%23,1), “Dini Mekanları Ziyaret” (%8,4), “İş Seyahati” (%4,7) ve “Gece Hayatı” (%1,7) olarak belirtilmiştir.

Tablo 4: Sinop’ta Sunulan Hizmetlere Yönelik Memnuniyet Ortalamaları

Sinop’ta Sunulan Hizmetler	$\bar{X}$	S. S.
Şehir içi toplu ulaşım hizmetleri	2,79	1,309
Şehir içi trafik	3,05	1,521
Otopark imkânları	3,24	1,531
Şehir içi bilgilendirme ve yönlendirme levhaları	3,17	1,360
Yararlı turistik bilgilere ulaşılabilirlik	3,28	1,317
Yeme-içme hizmetleri (Cafe & Restoran vb.)	3,59	1,377
Yöresel hediyelik eşya çeşitliliği/kalitesi	3,58	1,361
Kültürel ve tarihi çekicilikler	4,24	1,053
Doğal güzellikler	4,67	,755
Dışarıda yapılabilecek faaliyetlerin çeşitliliği (boş zaman aktivitesi)	3,40	1,389
Şehirde Sunulan hizmet/imkânların fiyat düzeyi	2,56	1,510
Ziyaret edilen yerlerdeki sıcak nokta hizmetleri (WC, lavabo, mescit vs.)	3,15	1,436
Plaj/ deniz imkânları ve temizliği	3,65	1,413
Yerel halkın genel tutumu	4,05	1,184
Şehrin temizliği	3,99	1,216
Şehrin güvenliği	4,35	1,006
Konaklama hizmetleri	3,73	1,214
Yerel rehberlik hizmetleri	3,25	1,358
Genel Memnuniyet	3,95	,924

Tablo 4’te Sinop’ta sunulan hizmetlere yönelik katılımcıların memnuniyet düzeyleri verilmiştir. Tabloya göre katılımcıların Sinop’ta en fazla doğal güzelliklerden (4,67), şehrin güvenliğinden (4,35) ve kültürel ve tarihi çekiciliklerden (4,24) memnun kaldıkları söylenebilirken en düşük memnuniyet ortalamasına fiyat düzeyi (2,56) ve Şehir içi toplu ulaşım (2,796) ifadelerinin sahip olduğu söylenebilmektedir. Sinop’ta geçirilen tatili bir bütün halinde düşünüldüğünde ise memnuniyet düzeyinin ortalamasının üzerinde (3,95) olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Sinop’un En Fazla Sevilen Özelliği

Özellik	n	%
Doğal güzellik	817	45,3
Plaj	43	2,4
Sakin	169	9,4
Deniz	536	29,7
Güvenlik	13	,7
Tarihi değerler	70	3,9
Yerel halk	19	1,1
Yeme içme	6	,3
Diğer	116	6,4
Cevapsız	13	,7

Katılımcılardan Sinop'un en sevdikleri özelliğini tek kelime ile ifade etmeleri istenmiş ve elde edilen cevaplar Tablo 5'te verilmiştir. Tabloya göre katılımcıların en fazla beğendiği özellikler sırasıyla doğal güzellik (%45,3), deniz (29,7) ve sakinliktir (%9,4). Katılımcıların %0,7'si soruyu cevapsız bırakırken %6,4'ünün verdiği cevaplar diğer kategorisinde değerlendirilmiştir. Diğer seçeneğinin altında ise güvenlik, küçük olması, trafikte saygı, mutlu şehir olması gibi ifadeler yer almaktadır.

Tablo 6: Sinop'un En Büyük Sorunu

Sinop'un En Büyük Sorunu	n	%
Plaj	18	1,0
Duyarsızlık	24	1,3
Fiyat	327	18,1
Altyapı	148	8,2
Ulaşım	183	10,2
Pazarlama	90	5,0
Konaklama	23	1,3
Rekreasyon	35	1,9
Trafik	223	12,4
Hizmet Kalitesi	68	3,8
Otopark	50	2,8
WC	21	1,2
Temizlik	121	6,7
Rekreasyon-Koruma	24	1,3
Halkın tutumu	64	3,6
Kalabalık	14	,8
Gelişim eksikliği	52	2,9
Yok	73	4,1
Diğer	203	11,3
Cevapsız	41	2,3

Katılımcılardan Sinop'un en büyük sorunun tek kelime ile ifade etmeleri istenmiş ve elde edilen cevaplar Tablo 6'da verilmiştir. Tablo incelendiğinde katılımcılara göre Sinop'un en büyük sorunları, fiyat (%18,1), trafik (%12,4), ulaşım (%10,2) ve altyapı (%8,2) olarak sıralanmaktadır. Diğer seçeneğinin altında ise çarpık kentleşme, ayrı kadın plajının olmaması, mescit eksikliği, kamp alanlarının yetersizliği ve denetimsizlik gibi ifadeler yer almaktadır.

Tablo 7: Cinsiyet Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi

Cinsiyet	n	$\bar{X}$	t	p
Kadın	774	3,89	-2,102	,036
Erkek	1028	3,99		
Kadın	774	4,12	,776	,438
Erkek	1028	4,08		

Tablo 7'de cinsiyet ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre cinsiyet ile memnuniyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre Sinop'a gerçekleştirilen seyahatten erkeklerin kadınlara oranla daha fazla memnun oldukları söylenebilmektedir. Tekrar ziyaret niyeti ile cinsiyet değişkeni arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Tablo 8: *İkamet Edilen Yer Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi*

İkamet	n	$\bar{X}$	F	p
İstanbul	508	4,23	14,066	,000
Ankara	210	3,91		
İzmir	77	3,45		
Samsun	370	3,84		
Kastamonu	152	3,82		
Diğer	387	3,87		
Yurtdışı	98	3,87		
İstanbul	508	4,47	33,046	,000
Ankara	210	3,95		
İzmir	77	3,36		
Samsun	370	4,12		
Kastamonu	152	4,11		
Diğer	387	3,78		
Yurtdışı	98	4,22		

Tablo 8’de ikamet edilen yer değişkeni ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre ikamet edilen yer değişkeni ile memnuniyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre bu farklılık İstanbul ve diğer gruplar ile İzmir ve diğer gruplar arasında görülmektedir. Bu sonuçlara göre İstanbul’da ikamet edenlerin diğer gruplara göre Sinop seyahatinden daha memnun, İzmir’de ikamet edenlerin ise diğer gruplara oranla daha az memnun olduğu söylenebilmektedir. İkamet edilen yer değişkeni ile tekrar ziyaret niyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tukey sonuçlarına göre farklılık İstanbul ve yurtdışı hariç diğer grupla ve İzmir ile diğer gruplar arasında gerçekleşmektedir. Bu sonuca göre İstanbul’da ikamet edenlerin tekrar ziyaret niyetlerinin yurtdışı hariç diğer gruplara göre anlamlı düzeyde daha yüksek, İzmir’de ikamet edenlerin ise tekrar ziyaret niyetlerinin diğer gruplara göre daha düşük olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 9: *Seyahate Çıkılan Grup Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi*

Grup	n	$\bar{X}$	F	p
Çocuklu aile	893	4,12	27,145	,000
Çift	302	3,85		
Arkadaş grubu	418	3,82		
Yalnız Gezgin	189	3,56		
Çocuklu aile	893	4,27	20,884	,000
Çift	302	3,88		
Arkadaş grubu	418	3,91		
Yalnız Gezgin	189	4,06		

Tablo 9’da seyahate çıkılan grup değişkeni ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre seyahate çıkılan grup değişkeni ile memnuniyet arasında ve seyahate çıkılan grup ile tekrar ziyaret niyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre bu farklılık çocuklu aile ve diğer gruplar ile yalnız gezgin ve diğer gruplar arasında görülmektedir. Bu sonuçlara göre çocuklu ailelerin diğer gruplara göre Sinop seyahatinden daha memnun, yalnız gezginlerin ise diğer gruplara oranla daha az memnun olduğu söylenebilmektedir. Seyahate çıkılan grup değişkeni ile tekrar ziyaret niyeti arasında gerçekleşen farklılık

çocuklu aile ve diğer gruplar arasında gerçekleşmektedir. Bu sonuca göre çocuklu ailelerin tekrar ziyaret niyetlerinin diğer gruplara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 10: *Seyahat Rotası Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi*

Rota	n	$\bar{X}$	F	p
Yalnızca Sinop	569	3,46	157,763	,000
Sinop Merkez ve İlçeler	1172	4,21		
Başka şehirleri de kapsayan rota	61	3,51		
Yalnızca Sinop	569	3,89	46,323	,000
Sinop Merkez ve İlçeler	1172	4,23		
Başka şehirleri de kapsayan rota	61	3,36		

Tablo 10'da seyahat rotası değişkeni ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre seyahat rotası değişkeni ile memnuniyet arasında ve seyahat rotası değişkeni ile tekrar ziyaret niyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tukey testi sonuçlarına göre memnuniyete yönelik bu farklılık Sinop Merkez ve ilçeler ve diğer gruplar arasında görülmektedir. Bu sonuçlara göre Sinop Merkez ve ilçeler rotasında seyahat eden katılımcıların Sinop seyahatinden diğer gruplara oranla daha memnun olduğu söylenebilmektedir. Seyahat rotası değişkeni ile tekrar ziyaret niyeti arasında gerçekleşen farklılık ise tüm gruplar arasında gerçekleşmektedir. Bu sonuca göre Sinop Merkez ve ilçeler rotasında seyahat gerçekleştirilen katılımcıların tekrar ziyaret niyetleri en yüksek, yalnızca Sinop rotasında seyahat edenlerin orta düzeyde ve başka şehirleri kapsayan bir rota izleyen katılımcıların ise tekrar ziyaret niyetlerinin en düşük düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 11: *Sinop'u Ziyaret Sayısı Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi*

Ziyaret Sayısı	n	$\bar{X}$	F	p
İlk kez	594	4,08	22,864	,000
2 kez	275	3,63		
3 kez ve daha fazla	933	3,95		
İlk kez	594	3,66	286,881	,000
2 kez	275	3,52		
3 kez ve daha fazla	933	4,54		

Tablo 11'de ziyaret sayısı değişkeni ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Tablo incelendiğinde ziyaret sayısı ile memnuniyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Tukey sonuçlarına göre bu farklılık tüm gruplar arasında gerçekleşmektedir. İlk kez Sinop'u ziyaret edenlerin en yüksek memnuniyet ortalamasına sahip iken 2 kez Sinop'u ziyaret edenlerin memnuniyet ortalaması en düşük düzeydedir. 3 kez ve daha fazla Sinop'u ziyaret edenlerin ortalamasının 2 kez ziyaret edenlerin ortalamasından daha yüksek olması 3 kez ve daha fazla ziyaret edenlerin muhtemelen Sinoplu olmalarından kaynaklanmış olabilir. Yapılan çapraz tablo analizi de bu yorumu doğrulayabilmektedir. Ziyaret sayısı ile tekrar ziyaret niyeti arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanılmıştır. Bu farklılığın 3 kez ve daha fazla ziyaret edenler ile diğer gruplar arasında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Fakat yapılan çapraz tablo analizinde 3 kez ve daha fazla ziyaret edenlerin ağırlıklı olarak Sinoplu olması tekrar ziyaret niyeti ortalamalarındaki bu farklılığı açıklayabilmektedir.

Tablo 12: Sinop'ta Geçirilen Süre Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi

Ziyaret Süresi	n	$\bar{X}$	F	p
Günübirlik	382	3,94	16,361	,000
1 gece 2 gün	215	3,79		
2 gece 3 gün	375	3,79		
4-6 gün	259	3,78		
1 haftadan fazla	571	4,19		
Günübirlik	382	3,66	165,771	,000
1 gece 2 gün	215	3,56		
2 gece 3 gün	375	3,83		
4-6 gün	259	4,05		
1 haftadan fazla	571	4,79		

Tablo 12'de görülmekte olan Sinop'ta geçirilen süre ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Memnuniyet ile ziyaret süresi arasındaki farklılık 1 haftadan fazla ziyaret süresine sahip olan ziyaretçiler ile diğer gruplar arasında görülmektedir. Tabloya göre Sinop'ta 1 hafta ve daha fazla süre geçirenlerin memnuniyet ortalamaları diğer gruplara göre daha yüksektir. Tekrar ziyaret niyeti ile ziyaret süresi arasındaki farklılığın ise günübirlik ziyaretçiler ile 1 gece 2 gün ziyaret edenler dışındaki diğer gruplarla gerçekleştiği görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle Sinop'ta geçirilen süre arttıkça tekrar ziyaret niyetinin de arttığını söyleyebilmek mümkündür.

Tablo 13: Konaklama Türü Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi

Konaklama Türü	n	$\bar{X}$	F	p
Otel	240	3,95	11,462	,000
Pansiyon	163	3,87		
Apart	127	3,84		
Kamp Alanı	157	3,74		
Günlük Kiralık Daire	163	3,96		
Diğer	97	3,54		
Akraba yanı	116	4,49		
Ev yazlık ev	357	4,04		
Otel	240	3,91	48,301	,000
Pansiyon	163	3,80		
Apart	127	3,81		
Kamp Alanı	157	3,87		
Günlük Kiralık Daire	163	4,16		
Diğer	97	4,51		
Akraba yanı	116	4,75		
Ev/ yazlık ev	357	4,68		

Tablo 13'te konaklama türü değişkeni ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklara rastlanılmıştır. Akraba yanında kalanların memnuniyet düzeylerinin diğer gruplara göre daha yüksek, Yine akraba yanı, yazlık ev, diğer konaklama türlerin tercih edenlerin tekrar ziyaret niyeti ortalamalarının daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 14: Yaş Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık Analizi

Yaş	n	$\bar{X}$	F	p
16-25 yaş	326	4,04	13,021	,000
26-35 yaş	625	3,73		
36-45 yaş	472	3,99		
46-55 yaş	290	4,16		
56-65 yaş	62	4,05		
65 yaş üzeri	27	4,48		
16-25 yaş	326	4,22	12,462	,000
26-35 yaş	625	3,87		
36-45 yaş	472	4,17		
46-55 yaş	290	4,28		
56-65 yaş	62	4,21		
65 yaş üzeri	27	4,41		

Tablo 14'te yaş değişkeni ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre yaş değişkeni ile memnuniyet arasında ve yaş değişkeni ile tekrar ziyaret niyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Tablo incelendiğinde genel olarak yaş arttıkça memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti ortalamalarının arttığı sadece 26-35 yaş arası grupta ortalamaların düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 15: Eğitim Değişkeni ile Sinop'a Yönelik Genel Memnuniyet ve Tekrar Ziyaret Niyetine Yönelik Farklılık An.

Eğitim	n	$\bar{X}$	F	p
İlkokul	113	4,20	4,047	,003
Ortaokul	182	3,97		
Lise	430	3,94		
Önlisans/Lisans	977	3,94		
Lisansüstü	100	3,70		
İlkokul	113	4,41	4,478	,001
Ortaokul	182	4,05		
Lise	430	4,13		
Önlisans/Lisans	977	4,04		
Lisansüstü	100	4,21		

Tablo 15'te eğitim değişkeni ile memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti arasındaki farklılık analizi sonuçları verilmiştir. Tabloya göre eğitim değişkeni ile memnuniyet arasında ve eğitim değişkeni ile tekrar ziyaret niyeti arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Genel anlamda eğitim düzeyi arttıkça memnuniyet ve tekrara ziyaret niyeti ortalamalarının düştüğü söylenebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi ve tekrar ziyaret niyetinin tespit edilmesi turizm için oldukça önemli iki konu olarak görülebilmektedir. Memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi sürdürülebilir bir gelişim ve etkili pazarlama çalışmaları için verimli bir kaynak olarak görülmeli, tekrar ziyaret niyetinin belirlenmesi ise çalışmaların nereye ne şekilde yoğunlaştırılması gerektiğine öncülük etmektedir. Sinop ilinde gerçekleştirilen araştırmada ise Sinop turizm gelişimi ve turizm pazarlaması için yol gösterici bir niteliğe sahiptir.

Sinop'u ziyaret eden katılımcıların özelliklerine genel olarak bakıldığında ağırlıklı olarak orta yaş grubu, eğitim seviyesi yüksek ziyaretçiler olduğu ve İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirler veya

Kastamonu, Samsun gibi kom  u şehirlerden ziyaretlerin daha yoğun olduğu görülmektedir. Katılımcılara göre Sinop'un en büyük sorunları arasında ulaşım seçeneğinin bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda ziyaret yoğunluğunun neden bu şehirlerde yo unla tı ı daha anlaşılır olabilmektedir. Sinop'un bir ara geçiş rotasında bulunmamasının ulaşım imkanlarının kısıtlı olmasına neden olarak gösterilebilmektedir.

Katılımcıların Sinop'u ziyaret nedenleri arasında doğal güzellikler ve dinlenme seçeneklerinin ön plana çıkması Sinop'un doğası bozulmamış, sakin bir  ehir imajı sunmasının katkı sağlamaktadır. Buna ek olarak deniz, kum ve güneş için Sinop'u tercih edenlerin oranı da azımsanmayacak kadar fazla olduğu için doğal güzellikler ve sakinlik imajı bozulmadan deniz tatiline yönelik geliştirici çalışmaların yapılması önem arz etmektedir. Alt yapı ve üst yapı olanakları geliştirilirken sürdürülebilirlik perspektifinden yakla ılmalı ve doğa ile bütünleşik tesis ve aktiviteler sunulmalıdır.

Sinop'ta sunulan hizmetler içerisinde memnuniyet düzeyi en düşük olan ve katılımcılara göre Sinop'un en büyük problemlerinden birisi olarak görülen fiyatlandırma konusu tüm şehrin imajı için önem arz etmektedir. Bu bağlamda fiyatlandırma yapılırken turist potansiyeli, rakiplerin analizi, hizmet kalitesi gibi hususlar göz önünde bulundurulmalı ve  ehir içerisinde sunulan hizmetlere taban ve tavan fiyat uygulamaları getirilmeli, turistik işletmelerin hem fiyat hem de hizmet kalitesi gibi hususlarda denetlenmesi sağlanmalıdır. Bu konuda fiyatlandırma yoluyla sınırlı turizm uygulaması ve pazarlamama seçenekleri de göz önünde bulundurularak detaylı bir çalışma ger ekle tirilebilece i d   n lmektedir.

Genel anlamda Sinop'a yönelik memnuniyet ve tekrar ziyaret niyeti ortalamaları yüksektir fakat ikamet edilen yer, seyahate çıkılan grup, seyahat rotası, ziyaret sayısı, geçirilen süre, konaklama türü, ya , eğitim de i kenlerinde anlamlı farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkların dikkate alınarak her bir değişken ve her bir seçenek için ayrı ayrı çalışmaların yapılması Sinop turizminin gelişmesine büyük katkılar sağlayabilecektir.

Kaynakça

- Atsız, N. Ve Türkmen, S. (2020). Turist Duyguları, Turist Memnuniyeti, Destinasyon A kı ve Destinasyon Sadakati Arasındaki Yapısal İlişkinin Belirlenmesi: Bozcaada  rne i. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(3), 2050-2071.
- Demir,  .  . (2012). Avrupa Müşteri Memnuniyeti Endeksi Modeli: Uluslararası Otel İ letmelerine Yönelik Bir Uygulama. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(1), 672- 695.
- Dünya Turizm  rg t  (WTO) (1985), Identification and Evaluation of those Components of Tourism Services which have a Bearing on Tourist Satisfaction and which can be Regulated, and State Measures to Ensure Adequate Quality of Tourism Services, World Tourism Organization, Madrid.
- Hunt, K.H. (Ed.) (1977), Conceptualization and Measurement of Consumer Satisfaction and Dissatisfaction, Marketing Science Institute, Cambridge, MA
- Kesim, G. E. (2010). Turistik Y relerden Memnuniyet ve Gelece e Yönelik Ziyaretçi Davranı ları: Antalya  rne i. Yayınlanmamı  Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Ko , D. E. (2017). Destinasyon Performansının Ziyaretçi Memnuniyeti Ve Gelece e Yönelik Ziyaretçi Davranışı  zerine Etkisi: Kapadokya  rne i. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Saydan, R. (2010). Müşteri Memnuniyeti. İ. Varinli, K.  atı (Editörler). *Güncel Pazarlama Yakla ımlarından Seçmeler*. 2. Basım. Ankara: Detay Yayıncılık, 105-125.
- Schiffman, L.G. & Kanuk, L.L. (2004). *Consumer Behavior*, 8th International Edition. Prentice Hall.
- Solomon, M. (1996). *Consumer Behavior*. 2.nd ed. Allyn&Bacon. Boston.
- TDK (2021) <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi 31.08.2021

S NOP LAKERDA FESTİVALİ

Kübra AŞAN*

 z

Festivaller, kentsel gelişim ve turizm anlamında önemli kültürel faaliyetlerdir. Festivaller destinasyon için bir çekicilik unsuru olduğu kadar başlı başına turistik bir ürün olarak da düşünülebilir. Bu bağlamda bu çalışmada Sinop Kültür ve Turizm Derneği tarafından 15-17 Kasım 2019 tarihlerinde organize edilen Sinop Lakerda Festivali kapsamında tanımlayıcı bir inceleme yapılması amaçlanmaktadır. Festival süresince alanda gözlem yapılmıştır. Alan gözlemleri ve festivalin resmi Instagram hesabında paylaşılan içerikler kapsamında incelemeler yürütülmüştür. Buna göre Festival adını, Sinop'ın deniz ve balık üzerine kurulu kent kültürünü temsil etmek üzere kullanılan ve Palamut/Torik balığından yapılan bir yiyecek olan Lakerda'dan almaktadır. Festival bünyesinde Lakerda yapım atölyesinin yanı sıra Sinop değerleriyle ilgili paneller, söyleşiler, yarışma, sergi ve konserler yer almıştır. Sinop'a özgü değerleri korumak, geliştirmek ve Sinop'un tanıtımını sağlamak amacıyla yapılan festivalde Helesa geleneğinin de canlandırmaıyla yaŐatıldıėı görülmüştür. Festival yeme-içme, eğlence ve kültürel unsurları bir arada bulundurarak bir birleşik ürün özelliği taşımaktadır. Ayrıca etkinliğin gönüllülük temelinde organize edildiği anlaşılmaktadır. Çalışma, gönüllülük temelinde yapılacak kültür festivallerinin destinasyon geliştirme kapsamındaki işlevlerine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Etkinlik Yönetimi, K lt r Festivali, Sinop, Sinop Lakerda Festivali.

Sinop Lakerda Festival

Abstract

Festivals are important cultural activities in terms of urban development and tourism. Festivals can be considered as a touristic product as well as an attraction for the destination. In this context, this study aims to make a descriptive analysis within the scope of the Sinop Lakerda Festival, which was organized by the Sinop Culture and Tourism Association on 15-17 November 2019. During the festival, observations were made in the area. Investigations were carried out within the scope of observation notes and the content shared on the official Instagram account of the festival. Accordingly, the Festival takes its name from Lakerda, a food made from Bonito fish, which is used to represent Sinop's city culture based on the sea and fishing. In addition to the Lakerda production workshop, the festival included panels, interviews, competitions, exhibitions, and concerts. The Helesa tradition was also interpreted at the festival, which was held to protect and develop the values unique to Sinop and to promote Sinop. The festival has the characteristics of a combined product by bringing together food and beverage, entertainment and cultural elements. Also, it is understood that the event was organized voluntarily. The study provides important clues about the functions of voluntarily cultural festivals within the scope of destination development.

Keywords: Event Management, Culture Festival, Sinop, Sinop Lakerda Festival.

Giriş

Festivaller, kentsel gelişim ve turizm anlamında önemli kültürel faaliyetlerdir. Sınırlı bir süreyi kapsayan, belli bir temanın kutlanması için halkın davet edildiği etkinlikler şeklinde tanımlanan festivaller serbest zaman, halk bilim, kentsel gelişim, turizm, etkinlik yönetimi gibi çeşitli bağlamlarda

* Ar, Gör., Dr., Sinop Üniversitesi, Turizm İŞletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Rekreatyon Yönetimi Bölümü, kubra.asan@hotmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-8739-3585>.

araştırmalara konu olmaktadır. Turizm açısında bakıldığında Dünya’da çok sayıda destinasyonun bùyuyen festival pazarından pay kapmak ve ziyaretçileri çekmek için festivaller organize ettiği ve festivallerin giderek arttığı gör÷lmektedir.

Festivaller destinasyon için bir çekicilik unsuru olduğu kadar başlı başına turistik bir ÷r÷n olarak da dñř÷n÷lebilir. T÷rkiye’de de yerel yönetimler, sivil toplum rg÷tleri ve çeşitli platformların organizasyonunda çok sayıda kùlt÷rel festival yapılmaktadır. Bu festivaller, çeşitli ölçeklerde turizm hareketliliğine neden olmaktadır.

Sinop Lakerda Festivali, ilk kez 2018 tarihinde Sinop şehrinin tanıtılması, sahip olduğu zenginliklerin turizm kapsamında değerlendirilmesine dikkat çekmek amacıyla Sinop Kùltür ve Turizm Derneği tarafından organize edilmiştir. Sinop’a zg÷ ve geniş çaplı kùlt÷rel bir etkinlik olması nedeniyle festivalin, şehrin kùltür turizm envanteri içinde sayılması gereken bir organizasyon olduğu dñř÷nmektedir. Bu kapsamında çalışmada 15-17 Kasım 2019 tarihlerinde ikincisi dñzenlenen Sinop Lakerda Festivali özelinde bir örnek olay incelemesi yapılmıştır.

Çalışma, gün÷ll÷l÷k temelinde yapılacak kùltür festivallerinin destinasyon geliştirme kapsamındaki işlevlerine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Ayrıca alışma Sinop Lakerda Festivali’nin ulusal literat÷re kazandırılması bağlamında önem taşımaktadır. Çalışma neticesinde festivalin geliştirilmesi ve daha çok insan tarafından tanınması adına öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

1. Etkinlik yönetimi ve festivaller

Etkinlik, dñzenlendiėi kentlerde bulunan doğal ve fiziksel kaynakları canlandırıcı, o yer için imaj oluşturucu ve bir turizm çekiciliği olarak birtakım faaliyetlerin sistematik planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması olarak da tanımlanabilmektedirler (Getz, 1997). Son yıllarda artan etkinlik arzı ve talebi, etkinlik sektör÷n÷n ortaya çıkmasını sağlamıştır. Etkinlik sektör÷n÷n hem katılımcılar hem de ev sahibi halk ÷zerinde olumlu sosyal ve ekonomik etkileri olduğu çok sayıda araştırma tarafından kanıtlanmıştır ve sektör÷n geliştirilmesi tavsiye edilmektedir (Gannon, Taheri ve Olya, 2019; Pavlukovic, Armenski ve Alcantara-Pilar, 2017; Y÷r÷k, Akyol ve Gölbaşı şimşek, 2017).

Etkinlikler kamu hizmetlerinin geliştirilmesine, kent mekânlarının yeniden yapılandırılmasına ve yeni altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır (Kim ve Petrick, 2005). Etkinlikler dñzenlendikleri destinasyon ya da bölgeye turist çekmelerinin yanı sıra, toplumsal kimliğin korunmasına ve gelişmesine de yardımcı olmaktadırlar (Derret, 2004: 39). En önemlisi rekreatif amaçlara hitap ettiğinden etkinlikler, insanların yaşam kalitesi ve mutluluk dñzeylerini artırmaya hizmet etmektedir (Hwang ve Lee, 2019). Dahası farklı kentlerden ve ÷lkelerden ziyaretçi çeken bu etkinlikler, önemli bir gelir kaynağı yaratma potansiyeline sahiptir (Yolal, 2017).

Yerel etkinliklerin organizasyonlarının yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve gün÷ll÷ platformlar ya da topluluklar tarafından yapıldığı gör÷lmektedir (Yolal, Gursoy, Uysal, Kim ve Karacaoğlu, 2016; Kim ve Cuskelly, 2017). Festivaller çok çeşitli konularda olabilir. Özellikle uluslararası, ulusal ya da yerel ölçekte çok sayıda kùltür festivali organize edilmektedir. Bunlar kùltür buluşmaları, şenlik, festival gibi isimlendirmeler almaktadır. Toplumların kùlt÷rel değerlerinin bir sunumu olarak da tanımlanabilecek bu etkinlikler, insanların kendi kùlt÷rlerini kutsamalarının yanı sıra farklı kùlt÷rleri tanıma ve g÷nl÷k yaşamlarından arta kalan kısa zamanlarını g÷zel ve hoş bir biçimde, zg÷re ve eğlenceli bir şekilde geçirme isteklerini karşılama olanağı sunmaktadırlar (Yolal, 2107).

Etkinlik yönetimi alanyazınına bakıldığında ekonomik faydasının daha fazla olmasından t÷r÷ akademik çalışmaların, sıklıkla uluslararası sergi ve festivaller gibi geniş çaplı mega etkinliklere odaklandığı gör÷lmektedir (Ok, Park, Park ve Jeon, 2020). Oysa kù÷k çaplı etkinliklerin yerel dñzeyde

sağlayacağı katkılar hem sosyal hem ekonomik sürdürülebilirlik anlamında çok değerlidir. Türkiye'nin etkinlik turizmi potansiyelini inceleyen Yolal (2017), Türkiye'deki etkinliklerin büyük bir çoğunluğunun iyi organize edilmemiş olması, duyurum ve tanıtımlarının yetersiz kalması ve finansal nedenlerden dolayı yerel yöneticilerin, yerel halkın ve düzenleyici kurum ve kuruluşların kısa ve uzun soluklu beklentilerinin karşılanamaması ile sonuçlandığına dikkat çekmektedir. Aynı çalışmada etkinliklerin başarısı için temel noktanın yerel halkın etkinliği benimsemesi, destek vermesi ve etkinliğe katkı sağlaması olduğu ifade edilmektedir.

2. İnceleme Yaklaşımı

Çalışmada bir kültür festivali olan Sinop Lakerda Festivali kapsamında bir örnek olay incelemesi yapılmıştır. 15-17 Kasım 2019 tarihlerinde şehrin önemli bir kültürel yapısı olan Buzhane binasında organize edilen etkinlikte    gün boyunca alan gözlemi yapılmıştır. Etkinlik sosyal medya sayfası incelenmiş ve organizatör ile görüşme yapılmıştır. İncelemeler sonucunda festivalin özelliklerine ilişkin betimsel sonuçlara ulaşılmıştır. Devam eden bölümde sırasıyla festival organizasyonu, etkinlik programı ve içeriği, etkinliğe ilişkin değerlendirmeler hakkında açıklamalar yer almaktadır.

2.1. Sinop Kültür ve Turizm Derneği

Sinop Lakerda Festivali, Sinop Kültür ve Turizm Derneği organizasyonunda gerçekleştirilmiştir. Sinop Kültür ve Turizm Derneği gönüllülük temelinde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüdür. Sinop Kültür ve Turizm Derneği, 1993 yılında Sinop'un turistik ve kültürel değerlerinin tanıtılması ve geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur. Derneğin, çoğunlukla turizm çalışanları, turizm işletmecileri, yerel esnaf ve sanatçılardan oluşan toplam  ye sayısı 2021 eylül ayı itibariyle 114'd r.

Dernek şehirde turizmi ve kültürel değerleri korumak ve sürdürmenin yanı sıra  ehre kültürel anlamda hareketlilik katmak adına çeşitli faaliyetler ve projeler gerçekleştirmekte, şehirdeki organizasyonlarda aktif olarak görev almaktadır. Örneğin, Balatlar Kazısı sunumu, "Buzda Değil Tuzda Balık" projesi, Bir Usta Bin Usta Projesi, Sinop'a ilişkin değerlerin ulusal medyada tanıtılması, festival film yarışması, Gezici Film Festivali, Emitt Turizm Fuarı Stand Organizasyonu, vb. (Sinop Kültür ve Turizm Derneği, 2021).

2.2. Festivalin Ortaya  ıkı ı ve Planlanması

Sinop Kültür ve Turizm Derneği, Dernek Başkanı Ahmet  obanoğlu ile yapılan görüşme sonucunda deniz ve balık kültürünün h kim olduğu Sinop  ehrinin tanıtımında Lakerda'yı sembolle tirme çabalarının festival öncesine dayandığı öğrenilmiştir. Buna göre şehrin eski çağlara dayanan tuzlu balık geleneği "buzda değil tuzda balık" sloganıyla 2016 yılından bu yana tanıtılmaya ve canlandırılmaya çalışılmaktadır. Lakerda, tuzla pişirme tekniğinin kullanıldığı bir üründür. Geleneksel olarak çok tutulan balığın uzun süre korunabilmesi amacıyla yapılan tuzlu balık yerine daha az tuzla yapılan, tüketimi ve sunumu daha kolay olan Lakerda'nın sembol olarak kullanımına karar verilmiştir. Bu kapsamda 2018 yılında yerel halkın katılımıyla, Sinop Lakerda Festivali'nin ilki olarak da tanımlanabilecek Lakerda yarışması yapılmıştır. Yarışma'da jüri başkanı olarak sosyal medya ve Televizyon'da aktif bir gastronomi  nl s  Süreyya  zmez yer almış ve yarışma ulusal medyada haber olmuştur. Ayrıca Sinop'ta yapılan kazılarda ortaya çıkan bilgilere göre balık tuzlama işleminin M. . 1000 yıllarına kadar dayandığının ortaya çıkması ve Sinop'un antik dönemdeki en önemli tuzlu balık, şarap ve zeytinyağı ihracat merkezi olması nedeniyle, yarışmada sembolik olarak 3001.Lakerda Yarışması mottosu kullanılmıştır.

2019 yılına gelindiğinde ise şehrin sahip olduğu deniz ve balıkçılık kùltürünü bütünsel bir şekilde ifadesini sağlamak üzere Lakerda yarışmasının kapsamının genişletildiğı ve böylece etkinliğin daha geniş katılımlı bir festivale dönüştüğü gör÷lmektedir. Fotoğraf, karikatür, tiyatro, müzik gösterileri ve çeşitli el sanatları atölyelerinin yer aldığı sanat etkinlikleri, çeşitli konularda yapılan söyleşiler, şehre özgü kùltürel ritüellerin canlandırılması gibi etkinlikler festival programına dahil edilerek, farklı konularda çok sayıda insanın ilgisini çekmek hem yerel hem de ulusal düzeyde katılım sağlamak amaçlanmıştır. Nitekim alan gözlemlerinden de anlaşıldığı üzere Kastamonu ve Samsun gibi çevre illerden festivale katılım olduğu anlaşılmaktadır.

Sinop Kùltür ve Turizm Derneğı organizasyonunda yapılan etkinlikte destekleyici kurumlar arasında Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Sinop Belediyesi, Turizm Bakanlığı, Sinop Ticaret Odası ve Sinop Esnaf ve Kefalet Kooperatifi yer almaktadır. Ayrıca atölye, söyleşi ve sunumlarla Sinop Üniversitesi Su Ürünleri Fakùltesi, Gerze Meslek Yüksekokulu ve çocuk programları ile Telvin Sanat Akademisi de etkinliğe katkı sağlamıştır. Etkinlik, şehrin önemli bir kùltürel değeri olması nedeniyle Tarihi Buzhane binasında yapılmıştır.

2.3. 2019 Sinop Lakerda Festival Programı ve Festival İçeriğı

İkinci kez düzenlenen festival, ilkinde kıyasla çok daha zengin bir içerik ve programla halk karşısına çıkmıştır. Görsel 1’de festival programı yer almaktadır. Festival programında gör÷ldüğü üzere atölye, söyleşi, panel, sergi, tiyatro gösterisi, lakerda yarışması ve çeşitli ritüel gösteri gibi çok çeşitli alan ve konularda etkinlikler yapılmıştır.

Program atölyeler açısından oldukça zengindir. Gastro Art Mutfak Akademisi tarafından balık yemekleri atölyesi, temel lakerda yapımı bilgileri atölyesi, balık ağı atölyesi, model ahşap tekne yapım atölyesi, çapari oltası hazırlama ve avlanma bilgileri atölyesi, yöresel balık sofraları atölyesi, balık tuzlama teknikleri ve palamut dışındaki balık tuzlama çeşitleri atölyesi, balık ağından file yapımı atölyesi, kâğıttan balık yapımı atölyesi, çocuk atölyesi, seramik atölyesi ve ahşap boyama atölyesi yapılmıştır.

Buzda Değil Tuzda Balık

1. GÜN 15 KASIM CUMA

- 15:00 Balık Yemekleri Atölyesi (Gastro Art)**
Yer: Buzhane Atölye Alanı
- 17:00 Söyleşi: OT Dergisi Yazarları İle Söyleşi**
Önder Hızal- Ömür Uzel- Tuna Kiremitçi
Yer: Buzhane
- 19:00 Festival Açılışı**
Yer: Buzhane

3. GÜN 17 KASIM PAZAR

- 10:00 3002. Lakerda Yarışması - Ön Eleme**
Yer: Vira Otel
- 10:30 Çocuk Tiyatrosu**
Sinop Telvin Sanat Akademisi
- 12:00 Çocuk Tiyatrosu**
Sinop Telvin Sanat Akademisi
- 14:00 3002. Lakerda Yarışması Final**
Yer: Buzhane
- 15:00 Çocuk Tiyatrosu**
Sinop Telvin Sanat Akademisi
- 16:00 Ödül Töreni**
Yer: Buzhane
- 17:00 Kapanış**

2. GÜN 16 KASIM CUMARTESİ

- 09:00 Sunum: Antik Dönemlerden Günümüze Palamutun Karadeniz'deki Serüveni**
Dr. Mustafa Zengin - Trabzon Su Ürünleri Geliştirme Enstitüsü
- 09:30 Söyleşi: Sinop'un Balıkçılık Potansiyeli ve Sürdürülebilir Balıkçılık**
Dr. Yakup Erdem - Sinop Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi
- 10:00 Söyleşi: Gelenekten Geleceğe Küçük Ölçekli Balıkçılık**
Kenan Gedikli - Geleneksel Balıkçılığı Yaşatma Derneği
- 10:20 Çocuk Tiyatrosu**
Sinop Telvin Sanat Akademisi
- 10:30 Panel: Bir Başarı Öyküsü - Dardanel Ton**
Mehmet Önen - Dardanel Ton İcra Kurulu Başkanı
- 11:00 Panel: Doğu Karadeniz Bölgesinde Küçük Ölçekli Balıkçılık İçin Alternatif Gelir Kaynağı Olarak Balıkçılık Turizmi**
Prof. Dr. Gökbuğ Dalgıç - Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Su Ürünleri Avlanma Ve İşleme Teknolojisi Bölümü
- 11:30 Panel: Dünyada Balıkçılık ve Turizm**
Orhan Atameriç - Active Tourism
- 12:00 Panel: Geçmişten Geleceğe Sinop Balık Atölyesi**
Emine Kuruoğlu - Kadın Girişimci
- 12:30 Panel: Balıkçılık ve Turizm**
Dr. Ali Turan Bayram - Sinop Üniversitesi Turizm Yüksekokulu
- 12:50 Çocuk Tiyatrosu**
Sinop Telvin Sanat Akademisi
- 13:30 Sunum: Küçük İşletmeler İçin Girişimcilik Sinop Su Ürünleri İşleme ve Depolama**
Berkol Alevli - Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZA), Sinop TSO Genç Girişimciler Kurulu
- 14:30 Söyleşi: Bir Başarı Öyküsü - Bir Butik Lakerda Deneyimi 'Aylak Lakerda'**
Aylin Örnek - Aylak Lakerda Kurucusu
- 15:00 Sunum: Balık ve Sağlık**
Prof. Dr. Mehmet Emin Erdem - Sinop Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi
- 15:30 Amatör Balıkçıların Denize Açılması**
Yer: Buzhane İskelesi
- 16:20 Çocuk Tiyatrosu**
Sinop Telvin Sanat Akademisi
- 18:00 Geleneksel Helesa Yürüyüşü**
Yer: Buzhane Önü
- 19:30 Konser - Fuat Saka**
Yer: Şehir Parkı

15-17 KASIM SERGİLERİ ve ATÖLYELER

Atölyeler

- Temel Lakerda Yapımı Bilgileri Atölyesi
- Balık Ağı Örmeye Atölyesi
- Model Ahşap Tekne Yapım Atölyesi
- Hediyelik Eşya Atölyesi
- Seramik Atölyesi
- Ahşap Boyama Atölyesi
- Çaparı Oltası Hazırlama ve Avlanma Bilgileri Atölyesi
- Balık Ağından File Yapımı Atölyesi
- Yöresel Balık Sofraları Atölyesi
- Balık Tuzlama Teknikleri ve Palamut Dışındaki Balık Tuzlama Çeşitleri Atölyesi
- Kağıttan Balık Yapımı Atölyesi
- Çocuk Atölyesi

Sergiler

- Sinop'un Dünü Sergisi**
Zeynel Zeki
- Balık Konulu Çocuk Karikatürleri Sergisi**
Yaratıcı Çocuklar Derneği
- Aydın Doğan Vakfı, Uluslararası Balık Konulu Karikatür Sergisi**
Vladimir Semerenko Rusya, Arif Sutristanto Endonezya, Monireh Ahmadi İran, Dragomir Dujkic Karadağ, Alain Rosman Belçika, Şenol Ata Türkiye, Gaymo Anatoliy Ukrayna, Setsuo Usami Japonya, Javad Takjoo İran, Masafumi Kikuchi Japonya, Luka Lagator Karadağ, Mahmood Nazari İran, Marlene Pohle Arjantin, Khadijeh Hatfina İran, Zhengyi Yin Çin, Li Xiaoyang Çin, Genrady Nazarov Ukrayna, Dong Jie Çin, Engin Selçuk Türkiye, Grahame Arnould, Nikolay Chernyshev Rusya, Ioan Szilveszter Romanya, Kamil Yavuz Türkiye, Valery Momot Ukrayna

Görsel 1: Festival Programı

SINOP LAKERDA FESTİVALİ

15 - 17 KASIM 2019
BUZHANE (Tersane Mevki)

Model Teker Yapım Atölyesi

Sinop Konulu Fotoğraf Sergisi

Balık Karikatürleri Sergisi

OT
"Söyleşi ve İnceleme"
Balıkçı, Balık, Deniz, Balık - Deniz Kültürü

FUAT SAKA
Konseri
16 KASIM
CUMARTESİ
19.30
iskele Meydanı

3002 YILLIK YARIŞMA

ÖDÜLLÜ LAKERDA YARIŞMASI
En iyi Lakerdayı BEN yaparım diyenler
Başvuru için www.sinoplakerdafestivali.com

Temel Lakerda Yapımı Bilgileri • Çocuk Tiyatrosu • Helele • Paneller • Sergiler • Söyleşiler
Atölyeler • Sokak Konserleri • Balık Ürünleri Satışı • Teknelerle Çaparı Açı ve daha Fazlası...

Sinop Kültür ve Turizm Derneği organizasyonunda

Görsel 2: Festival Tanıtım Görseli

Festivalde temelde balıkçılık olmak üzere çeşitli konularda uzman konukların katılımıyla söyleşi ve paneller de yapılmıştır.  ne çıkan konular arasında "sürdürülebilir balıkçılık", "balıkçılık turizmi", "küçük ölçekli balıkçılık" yer almaktadır. Alan gözlemlerine göre katılımcıların oldukça ilgisini çeken bu oturumlarda, balıkçılık ve balıkçılığın karşılaştığı temel sorunlar, balıkçılığın geliştirilmesi için yapılması gerekenler tartışılmıştır. Bunların dışında festivalin ilk günü Türkiye'nin önemli kültür ve sanat dergileri arasında yer alan OT Dergisi yazarları ile söyleşi yapılmıştır.

Festival dört farklı sergiye ev sahipliği yapmıştır. Zeynel Zeki'nin "Sinop'un D n " fotoğraf sergisi, Sinop'lu  ocukların Deniz ve Balık konulu karikatür sergisi, Yaratıcı  ocuklar Derneği'nin

Balık Konulu Çocuk Karikatürleri Sergisi ve Aydın Doğan Vakfı'nın Dünya'nın pek çok ülkesinden karikatüristin katıldığı Uluslararası Balık Konulu Karikatür Sergisi festival süresince Buzhane binasında görülebilmştir. Sinop Telvin Sanat Akademisi'nin düzenlediği Çocuk Tiyatrosu da festival süresince sahnelenmiştir. Ayrıca festival süresince çeşitli müzik etkinliklerinin yanı sıra ikinci gün sonunda İskele Meydanı'nda sahne alan Fuat Saka konseri, halkın büyük ilgisini görmüştür.

Festivalde Sinop'a özgü çeşitli ritüeller de canlandırılmıştır. Amatör balıkçıların denize açılması ve geleneksel Helesa Yürüşü temsili olarak canlandırılmıştır. Rivayetlere göre fırtınalı bir kış gününde Sinop limanına sığınan bir gemide bulunan kaptan ve tayfası kumanyası tükenip açlık baş gösterince, bir filikayı süsleyerek kaptanlarının öncülüğünde ve çeşitli maniler eşliğinden halktan yiyecek isteyerek karınlarını doyurmuştur (Sinop Valiliği, 2021). Zamanla Ramazan ayıyla özdeşleşen ve Sinop'a özel olan bu ritüel, şehrin soyut kültürel miras değerleri arasında sıralanabilir. Sinop Lakerda Festivali'nde temsili bir filika ve kaptanın ardında, tayfa rolünü üstelenen festival katılımcıları Helesa manileri söyleyerek oldukça ilgi çeken Helesa Yürüşü'nü gerçekleştirmiştir.

Festivalin en özel etkinlikleri arasında Lakerda Yarışması yer almıştır. 25 kişinin katılımıyla gerçekleşen yarışmada lakerdanın kokusu, tuz oranı ve diriliği değerlendirilerek yapılan puanlamada Mustafa Kavak birinci olmuştur. Alan gözlemlerine göre Lakerda yarışması, katılımcıların en çok ilgilendiği etkinliklerden biri olmuştur.

2.4. Festivale ilişkin değerlendirmeler

2018 yılında temelde Lakerda yarışması olarak gerçekleştirilen Sinop Lakerda Festivali, 2019 yılında kapsam ve içeriğini oldukça genişleterek Sinop'un farklı kesimlerinden çok sayıda insanı çekmeyi amaçlamıştır. Dahası sadece Sinop değil ulusal anlamda da festivale katılım beklenmiştir. Alanda bir kayıt sistemi ya da ziyaretçi izleme sistemi mevcut olmadığından katılımcı sayısı bilinmemektedir. Ancak alan gözlemlerine göre Samsun ve Kastamonu gibi çevre illerden katılım sağlanmış olmakla birlikte, etkinliğin ana kitlesini Sinop halkı oluşturmaktadır.

Her ne kadar Sinop kendi ölçüsünde zengin bir kültür sanat tabanına sahip olsa da Sinop Lakerda Festivali ölçeğinde bir etkinliğin şehir için yeni bir deneyim olduğunu söylemek mümkündür. Öyle ki festivalin, şehir insanının hayalini ötesine geçtiği anlaşılmaktadır. Balık ağı örme, çaparı oltası hazırlama ve balık ağından file yapma atölyeleriyle etkinliğe katkı sağlayan şehrin önemli isimlerinden olan Ayhan Turan'ın festivalin Instagram sayfasında yayınlanan röportajındaki ifadeleri bu durumu çok iyi ifade etmektedir:

“Ben birinciyi kaçırdım ne olduğun anlayamadım. Ama ikincinin içindeydim, çok şaşırdım. Yaptığım işlerden dolayı gelen insanların merakları, bize öğret demeleri falan beni bayağı şaşkın bir hale soktu. Ben bile daha etrafı gezip orada neler olduğunu anlayamadım. Ne zamanki insanlar dağıldı çevreyi gezdim ne içinde olduğumu anladım. Çok da güzel buldum. Bu daha birinci adım, bundan sonraki adımlarda bunun çok daha güzel olacağını ümit ediyorum. Bundan sonra ben de elimden geldiği kadar bu işin içinde bulunmaya çalışacağım.”

Dernek Başkanı Ahmet Çobanoğlu da görüşme sırasında benzer saptamaları olduğunu dile getirmiştir. Buna göre festival duyurum aşamasında daha temkinli bir tavır gösteren yerel katılımcıların festival sonrasında şaşkınlığa düştükleri ve olumlu geridönüşler verdikleri kaydedilmiştir. Çobanoğlu, sadece yerel halkın değil kurumların da gelecek festivallerle daha çok ilgileneceğini tahmin etmektedir. Ayrıca Çobanoğlu ile yapılan görüşme sonrasında festival organizasyonlarında, yerel dinamikler ve insan ilişkileri anlamında oldukça hassas olunması gerektiği anlaşılmaktadır.

2020 yılında Covid-19 Salgını nedeniyle festival yapılamamıştır. Salgın koşullarının kısmen devam ettiği 2021 yılında ise etkinliğin ölçeğinin küçülterek, Lakerda Yarışması şeklinde planlanmasına ilişkin görüşmeler devam etmektedir.

Sonuç

Çalışmada etkinlik turizmi bağlamında Sinop Lakerda Festivali kapsamında çeşitli incelemeler yapılmıştır. İlk olarak festival programı oldukça zengindir. Balık teması merkezinde fotoğraf, karikatür, müzik ve tiyatro gösterileri, el işçiliği ve el sanatı ürünleri ve gastronomi ürünleri sunulmuştur. Panel oturumlarda deniz kültürünün ve balıkçılığın geliştirilmesi üzerine tartışılmıştır. Lakerda yarışması ile katılımcıların da aktif olarak festivalin bir parçası olması sağlanmıştır. Festival için seçilen Lakerda, oldukça akılda kalıcı ve etkili bir sembolleştirmedir. Sinop şehrine özgü tuzlu balık geleneğinin devamlılığını temsil etmek üzere bir yiyecek olarak seçilen Lakerda merkezinde olsa da etkinlik, Sinop kültürel mirası ve balıkçılık konularını içeren bir kültür festivalidir. Ayrıca turizm açısından bakıldığında çok çeşitli faaliyetleri içeren Sinop Lakerda Festivali'ni bir birleşik ürün olarak tanımlamak mümkündür.

Festivallerin en önemli işlevleri arasında yerel değerlerin ve kimliğin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yer alır. Sinop Lakerda Festivali örneğinde de balık ve deniz üzerine şehrin kültürel değerlerinin bütünsel bir içerikle sunumu söz konusudur. Lakerda sembolü kullanılarak programlanan tüm faaliyetler, Sinop balık kültürünü anlamaya ve yaymaya katkı sağlamaktadır. Dahası uzman ve alanında öncü kişilerin katılımlarıyla gerçekleştirilen söyleşi ve paneller, festivalin bir eğlence etkinliği olmanın ötesinde entelektüel bir misyon edindiğini göstermektedir. Yerel halk tarafından da ilgi gören bu etkinlikler, şehrin sosyo-kültürel boyutta iyi bir potansiyele sahip olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca Helesa geleneğinin canlandırılması ya da balık tuzlama teknikleri hakkındaki sunumlar, şehirde az bilinen kültürel değerlerin açığa çıkarılması ve korunmasına hizmet etmektedir. Dolayısıyla bir kültür festivali olarak Sinop Lakerda Festivali'nin sürdürülmesi şehrin kültürel varlığını sürdürmesi anlamında değer yaratacaktır.

İncelemelerde dikkat çeken bir bulgu olarak, çocukların festivale dahil edilmesine özen gösterildiği anlaşılmaktadır. Programda çocuk tiyatrosu, çocuk karikatür sergisi ve çocuklara özel el işi atölyeleri mevcuttur. Bu durum festivalin temel gayelerinden biri olan Sinop değerlerinin tanıtılmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına doğrudan hizmet etmektedir. Aynı zamanda bu durum aileleri çocuklarıyla festivale katılmalarını teşvik etmektedir. Bu bağlamda festival Sinop halkının aileleriyle keyifli zaman geçireceği ve yaşam memnuniyetleri artırabilecek bir rekreasyonel etkinlik olarak görülmeli ve desteklenmelidir.

Alanyazına göre destinasyon tanıtımları, imaj geliştirme ve turizm hareketliliği anlamında festivallerin doğrudan işlevleri bulunmaktadır. Sinop örneğinde de deniz-kum-güneş temelli kitle turizmine alternatif bir yaklaşım olarak etkinlik turizmi bağlamında festivaller değerlendirilebilir. Böylece turizmin olumsuz ekonomik etkilerinden olan sezona bağlılık azaltılabilir, şehirde kültür sanat alanında faaliyet gösteren kesimler desteklenebilir. Dahası festivaller, balıkçılık turizmi ya da lakerda kapsamında ticari girişimleri özendirip destekleyebilir.

Daha önce de belirtildiği üzere festival organizatörü olan Sinop Kùltür ve Turizm Derneği bir sivil toplum örgütü olup, festivali gönüllülük temelinde gerçekleştirmiştir. Alanyazında görüldüğü üzere yerel kültürel etkinliklerin organizasyonunda sivil toplum sıklıkla yer almaktadır. Bu etkinlikte de sadece organizasyonda yer alan kişiler değil atölyeler ve sunumlar yapan kişiler de gönüllü olmuştur. Bu bakımdan Sinop Lakerda Festivali gönüllülük temelinde bir sivil toplum girişimi olarak örnek bir etkinliktir.

Alanyazında yerel halkın desteğinin festivallerin başarısında doğrudan etkili olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Lakerda Festivali örneğinde de festivalin başarısının ardında gönüllü olarak etkinliğe destek olan yerel aktörler vardır. Ancak başlangıçta yerel halkın festival fikrine ve

festivale ilişkin ön bilgilerinin kısıtlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda farkındalık artıracak uygulamalarla halk, festival konusunda daha çok bilgilendirilmeli ve edinecekleri fayda konusunda aydınlatılmalıdır. Bu bağlamda işbirlikçi kurumların ve yerel yönetimlerin çabaları etkili olacaktır. Ayrıca Sinop gibi küçük şehirlerde yerel dinamik ve kişisel ilişkilerin, festivale ilişkin iletişim süreçlerinde belirleyici olacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda yerel dinamikler konusunda hassas olunması, festival organizasyonunda şehri ve şehrin aktörlerini iyi tanıyan ekip üyelerinin dahil edilmesi önerilmektedir.

Festivalin geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması anlamında yerel kurumların festivali sahiplenmesi ve desteklemesi oldukça önemlidir. Dahası şehrin tanıtımı ve imajını geliştirilmeye talip, geniş ölçekli, yıllarca sürebilecek bir festival organizasyonu için tek başına bir sivil toplum kuruluşunun çabaları yeterli olmayabilir. Şimdiye dek Sinop Kùltür ve Turizm Derneği tarafından organize edilen festivalin kurumsal varlığını sürdürecektir bir sahiplik yapısına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Böylece planlama, bütçeleme, uygulama, denetim gibi etkinlik aşamaları kurumsal olarak işletilebilecek Sinop Lakerda Festivali, uzun yıllar devam eden ulusal ve hatta uluslararası düzeyde üne sahip bir etkinliğe dönüşebilir.

Kaynakça

- Derret, R. (2004). Festivals, Events and the Destination, içinde Yeoman, I., Robertson, M. ve Knight, J.A. (Ed.) Festival and Events Management: An International Arts and Culture Perspective (ss. 32-51). Amsterdam: Elsevier Butterworth Heinemann.
- Gannon, M., Taheri, B., and Olya, H. (2019), "Festival quality, self-connection, and bragging", *Annals of Tourism Research*, Vol. 76, pp. 239–252.
- Getz, D. (1997). Event Management and Event Tourism. New York: Cognizant Communication Corporation.
- Hwang, J., ve Lee, J. H. (Jay). (2019). A strategy for enhancing senior tourists' well-being perception: focusing on the experience economy. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 36(3), 314–329.
- Kim, E., ve Cuskelly, G. (2017). A systematic quantitative review of volunteer management in events. *Event Management*, 21(1), 83–100.
- Kim, S. ve Petrick, J., F., (2005). Residents' Perceptions on Impacts of the FIFA2002 World Cup: The Case of Seoul as a Host City. *Tourism Management*, 26, 25–38.
- Ok, C. M., Park, K., Park, S. B., ve Jeon, H. H. (2020). Event participation and advocacy: assessing the role of affective commitment and perceived benefits. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 37(1), 128–140.
- Pavluković, V., Armenski, T., ve Alcántara-Pilar, J. M. (2017). Social impacts of music festivals: Does culture impact locals' attitude toward events in Serbia and Hungary? *Tourism Management*, 63, 42–53.
- Sinop Kùltür ve Turizm Derneği Blog sayfası (2021). <https://turizmlegelisiyoruz.wordpress.com/category/dernek-projeleri/> (Erişim tarihi: 20.09.2021)
- Yolal, M. (2017). Türkiye'nin Etkinlik Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi, *ÇATALHÖYÜK International Journal of Tourism and Social Research*, 2, 35-51.
- Yolal, M., Gursöy, D., Uysal, M., Kim, H. ve Karacaoğlu, S. (2016). Impacts of Festivals and Events on Residents' Well-being. *Annals of Tourism Research*, 61, 1-18.
- Yürük, P., Akyol, A., ve Şimşek, G. G. (2017). Analyzing the effects of social impacts of events on satisfaction and loyalty. *Tourism Management*, 60, 367–378.

S NOP'TA ARKEOLOJİK GEZİ ROTASI

Babür Mehmet AKARSU*

 z

Sinop kent sınırları dahilinde, Neolitik Dönem'den itibaren iskanın varlığı bilimsel çalışmalar neticesinde ortaya çıkmıştır. Tarihi oldukça eskiye giden Sinop kenti, sahip olduğu arkeolojik eserler açısından etkileyicidir. Bu arkeolojik eserler, gezi rotasına d n st r lerek, ziyaretçilere sunulabilir zira bu arkeolojik eserlerde ziyaretçilerin fazla olmadığı g r lmekte, bazılarında ise nadir olduğu müşahede edilmekte. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü gibi kurumların   nc l ğ nde bu arkeolojik eserler tanıtılabilir, eserler ziyaret edilebilir hale getirilebilir, eserlere turlar düzenlenebilir. Bahsi geçen eserlerden birkaçı, iyi düzenlenmiş rota ile aynı gün içerisinde ziyaret edilebilir. Bu arkeolojik eserlerin bazıları şunlardır: Sinop Merkez'de olanlar; Antik Dönem şehir surları, Meydankapı mahallesindeki Bizans Dönemi kilise kalıntısı, Arkeoloji Müzesi bahçesindeki M  IV. yüzyıla tarihlenen Serapis Tapınağı, Balatlar Kilisesi olarak da bilinen Antik Dönem Yapı Topluluğu, Kefevi mahallesindeki Bizans Dönemi kilise, Ada mahallesindeki Roma Dönemi su deposu, Ada mahallesindeki hipoje mezarlar, Ada mahallesindeki tünel ağzı/t m l s girişi, Ada mahallesindeki potern. İlçelerde olanlardan bazıları ise şunlardır: Boyabat ilçesinde Salar Köyü Kaya Mezarı, Durağan ilçesinde Ambarkaya Kaya Mezarı ve Terelek Kaya Mezarı.

Anahtar Kelimeler: Sinop Kenti, Gezi Rotası, Serapis Tapınağı, Salar Köyü Kaya Mezarı, Turizm.

Archaeological Sightseeing Route in Sinop

Abstract

The existence of settlement within the city limits of Sinop since the Neolithic Period has emerged as a result of scientific studies. The city of Sinop, whose history goes back a long way, is impressive in terms of archaeological artifacts. These archaeological artifacts can be turned into a sightseeing route and presented to visitors because it is seen that there are not many visitors in these archeological artifacts, some are observed to be rare. Under the leadership of institutions such as the Provincial Directorate of Culture and Tourism, these archaeological artifacts can be promoted, can be made visitable and tours can be organized to these artifacts. A few of the aforementioned artifacts can be visited on the same day with the well-organized route. Some of these archaeological artifacts are: Which in the center of Sinop; Ancient city walls, church ruins in Meydankapı Neighborhood dated to Byzantine Period, the Temple of Serapis dated to the IV. century BC which is in the garden of the Archaeological Museum, Ancient Building Complex also known as Balatlar Church, Byzantine Period Church in Kefevi Neighborhood, Roman Period water tank in Ada Neighborhood, hypoje tombs in the Ada Neighborhood, tunnel mouth / tumulus entrance in Ada Neighborhood, Potern in Ada Neighborhood. Some of the archaeological artifacts in the districts are: Salar Village Rock Tomb in the district of Boyabat, Ambarkaya Rock Tomb and Terelek Rock Tomb in the district of Durağan.

Keywords: The City Of Sinop, Sightseeing Route, The Temple Of Serapis, Salar Village Rock Tomb, Tourism.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü. baburakarsu@sinop.edu.tr-
<https://orcid.org/0000-0003-0004-8963>

Giriş

Sinop kenti, yerleşik hayata geçişin gerçekleştiği Neolitik ağ’dan beri yaşamın g r ld ği ve Kolonizasyon Dönemi sonrası Antik Dönem’e ait arkeolojik eserlerin kent merkezinde veya Arkeoloji Müzesi’nde görülebildiği kadim bir kenttir (Dereli, 2013: 18). Kent merkezinde Kalkolitik ağ’dan kalma arkeolojik buluntular ele geçmiştir (Akarsu, 2017: 39). Günümüzde ‘‘Sinop’’ olarak kullanılan kentin Antik Dönem’deki ismi ‘‘Sinope’’dir ve isminin kaynağına dair çeşitli görüşler vardır. Bazı Antik Dönem yazarlarına göre Sinope isminin kökeni, Amazon Kraliçesi Marpasia’nın kızı olan diğer bir Amazon Kraliçesi Sinope’den gelmektedir (Akarsu, 2016: 44). Farklı görüşlerden bir başkasına göre ise ‘‘Sinope’’ ismi, Irmak Tanrısı Asopos’un kızlarından biri olan Sinope kaynaklıdır.

Sinop kent merkezinde bulunan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan alınmış olan turizm işletmesi belgeli tesisler statüsündeki yıldışlı otel sahipleri; kent merkezinde gezilecek arkeolojik bir rota olmadığından, müşterilerini şehir dışındaki arkeolojik eserleri göstermeye de g t remediklerini zira bu şekilde turistlerin bir günlerinin gittiğini belirtmişlerdir. Tam bir günü kaybetmek, bazı yerli veya yabancı turistler için kabul edilemeyecek kadar fazla zaman kaybı ve uzun yolculuk sebebiyle de yorucu olabilmekte. Kent merkezindeki ulaşımı rahat yegane turistik ziyaret noktası, ‘‘Mapushane şarkısı’’ adlı eseriyle ünlü olan Sabahattin Ali’nin de tutuklu kaldığı Sinop Tarihi Cezaevi’dir (Tırıl, 2018: 179).

Sinop kent merkezi, yerli ve yabancı turistleri tatmin edecek kadar arkeolojik esere haizdir. Bu arkeolojik unsurların bir kısmı günümüzde yüksek bilinirliğe ve ziyaret edilebilirliğe sahipken, bazılarının ise bilinirliği ve ziyaret edilebilirliği fazla değildir. Çalışmada konu edilecek bazı arkeolojik eserler Sinop kent merkezinde olmalarına rağmen; Sinopluların bir kısmı tarafından da bilinmemektedirler, unutulmuş durumdadırlar veya uzun süredir ziyaret edilmemiştirler. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sinop Valiliği, Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü gibi kurumlarımızın öncülüğünde; Sinop kent merkezindeki arkeolojik kültür mirası, daha fazla ziyaret edilir hale getirilebilir. Side Antik kentinde ve ülkemizin diğer bazı turizm merkezlerinde başarılı şekilde uygulanan, çok koltuklu elektrikli gezi arabaları ve aynı kategorideki diğer benzer ulaşım araçları ile bu kent içi turlar gerçekleştirilebilir. Bu çalışmanın  nerisi; kent içi arkeolojik turun, surlar ile başlaması ve ardından kentin doğu yönüne doğru ilerlemesidir.

Bu çalışmanın amaçlarından biri de; Sinop ilinde bulunan arkeolojik kültür mirasını, Sinop turizmine ve dolayısıyla Sinop kentine daha çok katkı yapar hale getirebilmektir. Bunun neticesinde de Sinop ilinde bulunan arkeolojik kültür mirası daha çok tanınır ve daha iyi korunur hale gelebilecektir. Tabii ki bahsi geçen arkeolojik unsurların varlığı, göz planında olmaları kent için prestijdir de. Bu alışmada Sinop’un sahip olduğu arkeolojik kültür mirasının yalnızca karada olanlarına değinilmiş, Sinop’un sahip olduğu su altı arkeolojik kültür mirası kapsam dışı bırakılmıştır. Bizans Dönemi eserleri ise çalışmanın kapsamı dahilinde tutulmuştur.

1. Sinop Kent Merkezindeki Arkeolojik Eserler

Sinop kent merkezinde Antik Dönem şehir surları, Meydankapı mahallesindeki Bizans Dönemi kilise kalıntısı, Arkeoloji Müzesi bahçesindeki M  IV. yüzyıla tarihlenen Serapis Tapınağı, Balatlar Kilisesi olarak da bilinen Antik Dönem Yapı Topluluğu, Kefevi Mahallesi’ndeki Bizans Dönemi kilise kalıntısı, Ada mahallesindeki Roma Dönemi su deposu, Ada mahallesindeki hipoje mezarlar, Ada mahallesindeki tünel ağzı / t m l s girişi, Ada mahallesindeki potern gibi arkeolojik eserler mevcuttur. Bunlarla birlikte, Sinop kent merkezindeki pek çok Antik Dönem sonrası eserde, Antik Dönem’e ait devşirme malzemeler bulunmaktadır.  rnek olarak da, her ikisi de Selçuklu

Dönemi eseri olan; Camikebir mahallesindeki, 66 metre uzunluğundaki, 22 metre genişliğindeki, dikdörtgen planlı, 3 girişi olan avlusunun girişlerinden birinin önünde Antik Dönem’e tarihli yazıtlı taş olan Alaaddin Cami ve Meydankapı mahallesindeki girlandlı boğa başlarından mürekkep bukranion dekorlu Antik Dönem devşirme malzemeli, Antik Döneme ait yazıtlı taşa haiz, 2,80x3,60 metre boyutlarındaki Aslan eşmesi verilebilir (Aslan eşmesi, 2013: 34; Alaaddin Cami, 2013, 24) .

şekil 1: Alaaddin Cami nndeki Yazıtlı Taş. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

şekil 2: Sinop Meydankapı Mahallesindeki Aslan eşmesi. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

1.1.Surlar

M VIII. yüzyılda Miletos'tan geldikleri antik metinlerde geçen Grek Kolonistlerce ilk defa inşa edildiği tahmin edilmektedir lakin ilk inşa tarihine dair kesin bilgi yoktur ve yarımada'nın en dar yeri olan boyun kısmını çevrelemektedir. Grek Kolonistlerin iskanına dair Sinop kent merkezinde ele geçen en erken arkeolojik buluntular M VII. yüzyıla tarihlenmektedir (Akarsu, 2021: 325). İç kalenin güney ve batı surlarıyla burçları; Hellenistik Dönem'den izler taşıtmaktadır. Strabon, eserinde, Sinope kentinin surlara, gymnasiona, agora ve stnlu caddelere sahip olduğunu bildirir. Surlar; Grek, Hellenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı Dönemleri boyunca onarım ve / veya ekleme görmüştür. XIII. yüzyılda Selçuklular tarafından tekrar onarım görmüş ve iç kale inşa edilerek, mevcut surlara eklenmiştir. Sinop Surları'nda, Selçuklu Dönemi'ne ait tek bilingual kitabe olan, Arapça-Grekçe bir kitabe de yer almaktadır (Bilici, 2018: 242). Toplam sur uzunluğu 2973 metredir ve kuzey tarafta 1800 metredir, güney tarafta 400 metredir, batı tarafta 273 metredir, doğu tarafta 500 metredir. Evliya elebi, eserinde; "Meydan kapısı", "Kum Kapı", "Tersane Kapısı", "Yenice Kapı", "Tabakhane Kapısı", "Lonca Kapısı", "Uğrun Kapı" ve Aşağı Kale'de "Deniz Kapısı" olmak üzere kentte sekiz kapı olduğunu bildirir (Bilici, 2018: 240).

şekil 3: Sinop Surları. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

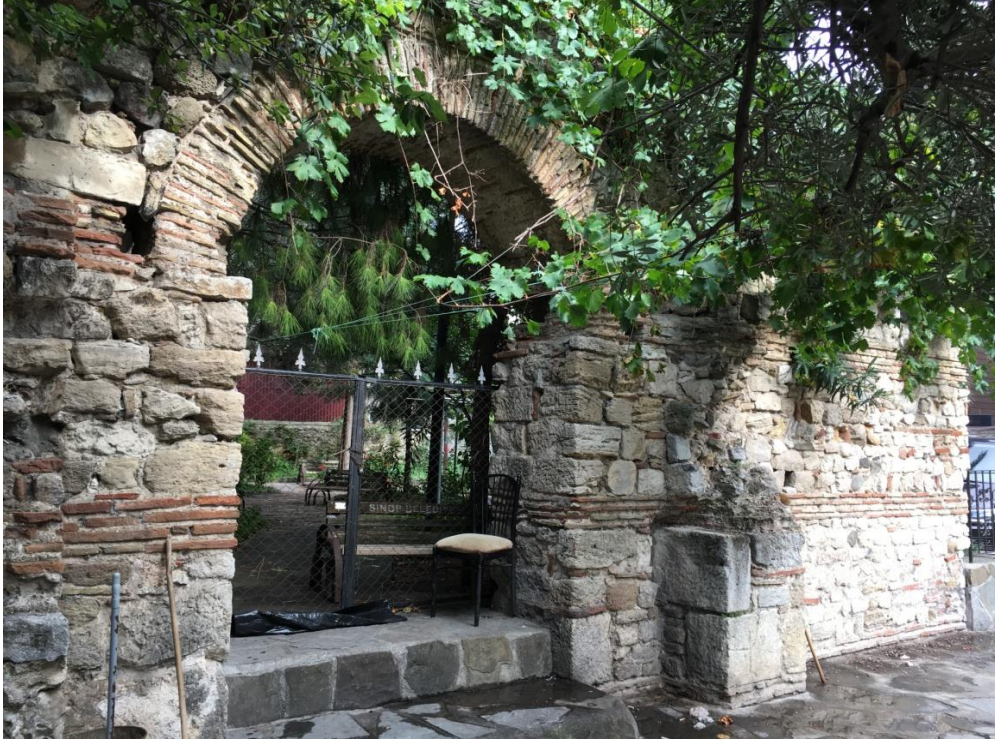
Şekil 4: Sinop Surlarından Bir Kesit. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

Şekil 5: Sinop Surlarında Yer Alan Arapça-Grekçe Bilingual Kitabe. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

1.2. Meydankapı mahallesindeki Kilise Kalıntısı

Bazı mimari unsurlarının, hemen yanındaki Meydankapı Cami inşasında kullanıldığı düşünülen, harabe halindeki, Meydankapı mahallesinde bulunan Kilise Kalıntısı olduğu tahmin edilen yapının kemer bölümü tüm güzelliğiyle ayaktadır. Batı duvarının bir kısmı görülebilir olan Kilise Kalıntısı'nın zemininde mozaiklerin ve büyük bir mahzenin olduğu dşnlmektedir (Kilise Kalıntısı, 2013: 28).

Şekil 6: Meydankapı Mahallesiindeki Muhtemel Kilise Kalıntısı'nın Batı Duvarı. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

1.3. Serapis Tapınağı ve Arkeoloji Müzesi

Arkeoloji Müzesi'nin bahçesinde bulunan Hellenistik Dönem'e ait Serapis Tapınağı, hemen yanındaki Müze ile beraber gezilebilecek olan, kent merkezindeki arkeolojik eserlerdendir. M  IV. yüzyılda inşa edilmiş olan dikdörtgen şeklindeki tapınak, 15 metre uzunluğunda ve 8,60 metre genişliğindedir. Mermer bloklardan mürekkep atlar kısmı, tapınağın güneyindedir (Serapis Tapınağı, 2013: 36).

Şekil 7: Serapis Tapınağı Ve Güney Cephesindeki Altar, Sinop Arkeoloji Müzesi Bahçesi. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

Şekil 8: Sinop Arkeoloji Müzesi Teşhir Salonu, Roma Dönemi Steli. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

Şekil 9: Sinop Arkeoloji Müzesi Teşhir Salonu, Mermer Lahit, MS I.-II. Yüzyıl. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

1.4. Balatlar Kilisesi Olarak Da Bilinen Antik Dönem Yapı Topluluğu

Bu Antik Dönem Yapı Topluluğu, M VI. yüzyıldan, XX. yüzyıla kadar kullanım görmüştür ve temelde, daha erken dönem kalıntılarının üzerine inşâ edilen Geç Roma Dönemi hamamıdır (Köroğlu ve Tok, 2018: 122). Hristiyanlığın resmi din olarak ilan edilmesinin ardından hamamın

caldarium bölümü kiliseye, frigidarium bölümü mezarlığa dntrlm; Balatlar Yapı Topluluğu'nun bazı kısımları 20. yüzyılda dahi kilise ve mezarlık olarak kullanım grmtr (Köroğlu ve Tok, 2018: 123). Etkileyici desen ve motiflere haiz mozaikler, Balatlar Antik Dönem Yapı Topluluğu'nda 2010 tarihinden itibaren gerçekleştirilen kazılar esnasında açığa çıkartılmıştır (Köroğlu ve Tok, 2018: 122-132).

Ziyaretçilere kapalı olan Balatlar Antik Dönem Yapı Topluluğu, yerli ve yabancı turistlerin ziyaretlerine açılarak, Sinop'un katma değerine ve prestijine yüksek katkı yapabilir. Bir yandan arkeolojik kazılar ve diğer çeşitli bilimsel çalışmalar devam ederken, diğer yandan turistlerin ziyaretleri gerçekleşebilir zira diğer pek çok kazıda, rneğin Pisidia Antiokheia'da kazılar ve diğer çeşitli bilimsel çalışmalar gerçekleştirilirken, yerli ve yabancı turistler ziyaretlerini gerekletirebilmekteler.

Şekil 10: Sinop Balatlar Antik Dönem Yapı Topluluğu'nun Genel Görünümü. (Köroğlu ve Tok, 2018: 122).

Şekil 11: *Kartal Figürlü Mozaik Ayrıntısı, Sinop Balatlar Antik Dönem Yapı Topluluğu.* (Köroğlu ve Tok, 2018: 130).

1.5. Kefevi Mahallesiindeki Bizans Dönemi Kilise Kalıntısı

Kefevi mahallesiindeki kilise kalıntısı yaklaşık olarak 25x20 metrekarelik bir alanı işgal etmektedir ve Horasan Harcı kullanılarak inşa edilmiş sağlam duvar örgüsüne haizdir. Apsis kısmı duvar örgüsünde; kesme taş, moloz taş, kiremit örgü görülmektedir ve apsis duvarının doğu kısmında bir ocağa ait kalıntılar mevcuttur (Bizans Kilise Kalıntısı, 2013: 44).

Şekil 12: *Kefevi Mahallesiindeki Bizans Dönemi Kilise Kalıntısı.* (Türkiye Kültür Portalı, 2021)

1.6. Ada Mahallesiindeki Roma Dönemi Su Deposu

Dikdörtgen planlı,  duvarla dört eşit bölüme ayrılmış, moloz ta ve çokça harç kullanılarak inşa edilmiş, Roma Dönemi'ne tarihli bir yapıdır. Bölümler arası geçiş, kemerli geçitlerle gerçekleştirilmiştir ve bölme duvarları sıvalıdır (Tarihi Su Deposu, 2013: 45).

Şekil 13: Ada Mahallesiindeki Roma Dönemi Su Deposu. (Tarihi Su Deposu, 2013: 45)

1.7. Ada Mahallesiindeki Hipoje Mezarlar

Birbirine bitişik iki tonozlu yapıdan mürekkep hipoje mezarlar Ada mahallesinde bulunmaktadır. Her iki yapının da tonoz kısımlarının yalnızca 1/3' günümüze kadar ulaabilmitir. Yapımında ta, tula ve çokça harcın kullanıldığı sağlam nitelikli yapının duvar kalınlığı 0,50 metredir (Sarnıç (Roma Yapı Kalıntısı), 2013: 56).

Şekil 14: Ada Mahallesiindeki Hipoje Mezarlar. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

1.8. Ada Mahallesiindeki Tünel Azı/Tümülüs Girişi

Kesme taşlarla inşa edilmiş olan bu tünel çıkış kapısının iç kısmı, toprak ve tala tıkanmış olduğu için, mahiyeti, ilerideki kısımları, irtibatları tam olarak açığa ıkartılamamıtır. Kent

merkezinin doğu kesiminde yer alan, yüksekliği 1,20 metre, genişliği 0,80 metre olan yapı batıya bakmaktadır. Roma Dönemi'ne tarihlenen bu yapının kazısı gerçekleştirilerek, tünel ziyarete açılabilir (Tümülüs Girişi (Tünel Ağzı), 2013: 57).

şekil 15: *Ada Mahallesi*ndeki Roma Dönemi Tünel Ağzı/Tümülüs Girişi. (Tümülüs Girişi (Tünel Ağzı), 2013: 57).

1.9. *Ada Mahallesi*ndeki Muhtemel Potern

Giriş kısımlarında düzgün taşların, sonrasında moloz taşların kullanıldığı tünel duvarlarına haiz olan muhtemel potern, yaklaşık 192 metre uzunluğundadır ve bazı kısımları ise kayaların oyulması suretiyle meydana getirilmiştir. Duvar kalınlığı yaklaşık 40-45 cm kalınlığında olan potern, doğu-batı konumludur (Potern, 2013: 58). Sinop Arkeoloji Müzesi'nin yaptığı son çalışmalar neticesinde, bu yapının, su sisteminin bir unsuru olabileceği görüşü zuhur etmiştir.

şekil 16: *Ada Mahallesi*ndeki Muhtemel Potern. (Potern, 2013: 58)

2. Sinop Kent Merkezi Civarındaki Arkeolojik Eserler

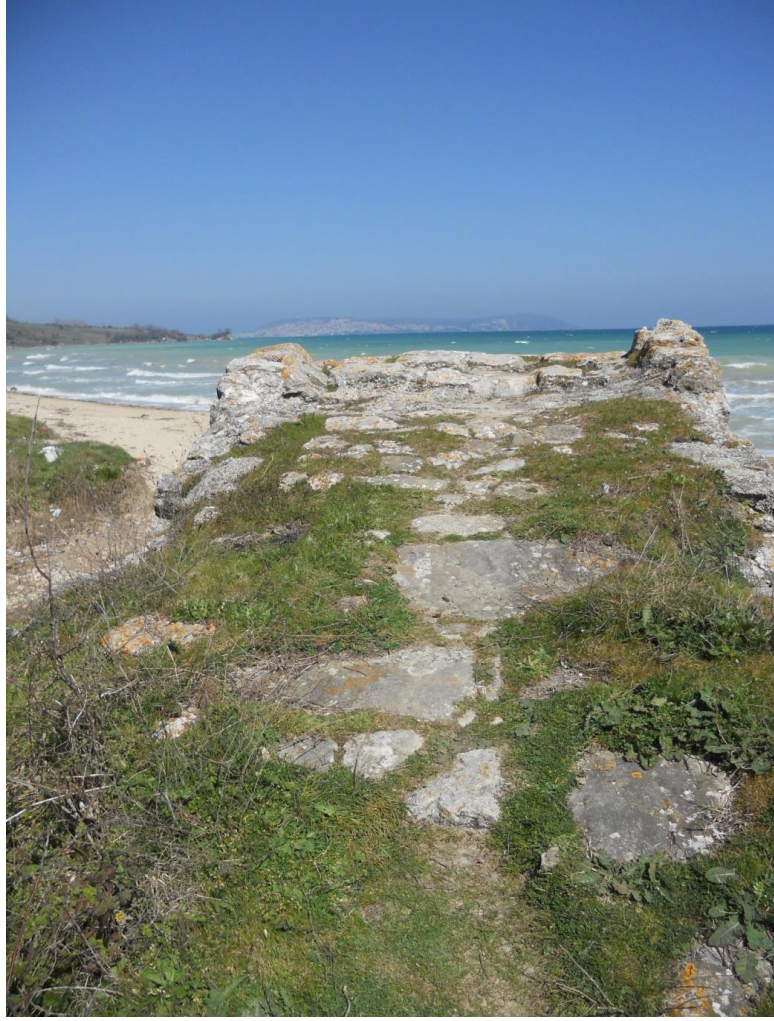
Sinop kent merkezi civarında; Aklıman'ın batısında Tatar Mezarlığı adlı mevkide Helenistik Dönem'e ait tmls mezarlar, çiftlik köyünde mimari unsurlar ve mozaikler gibi pek çok arkeolojik eser olduğu halde, bu çalışmada sadece çiftlik köyündeki Bizans köprüsüne ve Lala köyü Frenk mahallesindeki Roma hamamı kalıntısına değinilecektir. Bu çalışmanın nerisi; Sinop kent merkezi civarındaki arkeolojik turun, kent merkezine en yakın arkeolojik eser ile başlaması ve ardından daha uzaktakine doğru ilerlemesidir. Bu çalışmada değinilen iki eserden kent merkezine daha yakın olanı çiftlik köyündeki Bizans köprüsüdür ve daha uzak olanı ise Lala köyü Frenk mahallesindeki Roma hamamı kalıntısıdır.

2.1. Bizans Köprüsü

Çiftlik köyü Sazlı İmam mevkisindeki, 20 metre uzunluğunda, 3,65 metre genişliğindeki; doğu-batı doğrultulu 5,20x3,65 metre ölçülerindeki iki ayağa haiz olan köprü, Bizans Dönemi'ne tarihlidir. Genel olarak iyi durumda olan köprü, kemer kısmında iyi yontulmuş taşlara haizken, korkulukları günümüze kadar gelememiştir (Bizans Köprüsü, 2013: 61).

şekil 17: Çiftlik Köyü Sazlı İmam Mevkisindeki Bizans Köprüsü. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi).

Şekil 18: Çiftlik Köyü Sazlı İmam Mevkisindeki Bizans Köprüsü st Kısımları. (Babür Mehmet Akarsu Arşivi).

2.2. Roma Hamamı Kalıntısı

Lala köyü Frenk mahallesindeki Roma hamamı kalıntısı Kabalı Çayı yakınında yer almaktadır. Hipokaust sistemi görülebilir durumdadır ve yapının sıcak hava sirkülasyonu amaçlı deliklerin açılmış olduğu knkleri açığa çıkmıştır (Roma Hamamı Kalıntısı, 2013: 61).

Şekil 19: Lala Köyü Frenk Mahallesindeki Roma Hamamı Kalıntısı. (Roma Hamamı Kalıntısı, 2013: 61)

3. Sinop'un İlçelerindeki Arkeolojik Eserler

Sinop'un ilçelerinde; Boyabat ilçesi Yeşilköy su sarnıcı, Boyabat ilçesi Pa alıo lu Köyü Tünelleri, Boyabat ilçesi Beni li Tümülüsü, Boyabat ilçesi  ukurhan Kalesi, Gerze ilçesi Hamidiye mahallesi Hellenistik Dönem Mezar Odası, Gerze Abdalo lu köyü Hellenistik Dönem Mezar Odası, Durağan ilçesi Yassıalan Tümülüsü gibi pek çok arkeolojik eser ve çok sayıda h y k olduğu halde, bu çalışmada sadece Boyabat ilçesindeki Salar Köyü Kaya Mezarı'na, Antik Dönem unsurlarına haiz olan Boyabat Kalesi'ne, Durağan ilçesindeki Ambarkaya Kaya Mezarı'na ve Terelek Kaya Mezarı'na değinilecektir. Bu çalışmanın  onerisi; Sinop'un ilçelerindeki arkeolojik turun, çalışmada değinilen eserlerden Sinop kent merkezine en yakın olanı ile ba laması ve ardından daha uzaktakine doğru ilerlemesidir. Bu sıralama da  u şekildedir: Salar Köyü Kaya Mezarı, Boyabat Kalesi ve Durağan ilçesindeki iki kaya mezarı.

3.1. Boyabat Kalesi

Boyabat ilçesindeki Gazidere  ayı'nın doğu cephesinde yer alan ve Osmanlı Dönemi çizgisine sahip olan kale, Antik Dönem kalıntılarına da haizdir. Batı, kuzey ve güney cephelerinde sarp uçurumlar bulunan kalenin kuzeybatı kesiminde Gazidere  ayı'na ulaşan, kayaların oyulmasıyla yapılmış tünel ve bu tünelle bağlantılı tüneller mevcuttur (Boyabat Kalesi, 2013: 163, 184, 185).

Şekil 20: *Boyabat Kalesi.* (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

3.2. Salar Köyü Kaya Mezarı

Boyabat ilçesindeki Salar köyünde bulunan üçgen alınlıklı kaya mezarının, M  VII. yüzyıla ait olduğu d   n lmektedir. Öndeki üç adet sütunun arkasında antre kısmı ve ardından küçük bir kapı ile içeriye girilen dikdörtgen mezar odası vardır. Kaya mezarının her unsuru gibi kayaya oyularak yapılan klineli mezar odasının giriş kapısının sol tarafında, 30x30 cm ölçülerinde bir pencere bulunmaktadır (Salar Kaya Mezarı, 2013: 195).

Şekil 21: *Boyabat İlçesindeki Salar Köyü Kaya Mezarı.* (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

Şekil 22: *Boyabat İlçesindeki Salar Köyü Kaya Mezarı'nın st Kısımlarına Çıkılan Antik Dönem Tünel ve Merdiven.* (Babür Mehmet Akarsu Arşivi)

3.3. Ambarkaya Kaya Mezarı

Sinop ili, Durağan ilçesi Beybek köyü, Karadiğin mahallesinde bulunan Ambarkaya Kaya Mezarı, 20 metre yükseklikteki kalker kayaya oyulmuştur ve M VII. yüzyılda yapıldığı dşnlmektedir. Üçgen alınlıklı kaya mezarının n kısmında  sütün, stnların arkasında antre ve küçük bir kapıdan içeriye girilen mezar odası mevcuttur. Mezar odası da kayalara oyularak yapılmış dikdörtgen formdadır ve iki klineye haizdir (Ambarkaya Kaya Mezarı, 2013: 219).

şekil 23: Durağan İlçesinde Bulunan Ambarkaya Kaya Mezarı. (Ambarkaya Kaya Mezarı, 2013: 219)

3.4. Terelek Kaya Mezarı

Durağan ilçesindedir ve Ambarkaya Kaya Mezarı yakınındadır. M VII. yüzyılda yapıldığı düşünülen kaya mezarının haiz olduğu üç sütünün hemen arkasında antre ve ardından penceremsi bir kapıdan içeriye girilen mezar odası vardır (Terelek Kaya Mezarı, 2013: 220).

şekil 24: Durağan İlçesinde Bulunan Terelek Kaya Mezarı. (Terelek Kaya Mezarı, 2013: 220)

Sonuç

Sinop'ta çok sayıda turizm acentesi olduğu ve Sinop kent merkezinde de çok sayıda arkeolojik eser olduğu halde; Sinop kent merkezinde arkeolojik turların düzenlendiği pek vaki değildir. İsmi Antik Dönem'de "Sinope" olan günümüz Sinop'undaki arkeolojik eserlerin pek çoğunun etrafında tek bir gün bile turist görülmemiştir. Bu durum değiştirilebilir. Sinop günümüzde, kent imajı olarak arkeolojik eserlerin ön plana çıktığı bir turizm destinasyonu değildir. Genel itibariyle, tabiat güzellikleri ve edebiyat turizmi; Sinop destinasyonuna gelmeyi planlayan turistleri cezbeden unsurlardır. Erfelek şelaleleri, Hamsilos Koyu, İnceburun, Boyabat ilçesindeki Bazalt Kayalıkları; Sinop'a gelen turistlerin bildiği tabiat güzelliklerinden bazılarıdır ve edebiyat turizmi nevinden, Sinop'a gelen turistler, Sabahattin Ali'nin tutuklu olarak kalır iken meşhur "Mapushane şarkısı"nı yazdığı Sinop Tarihi Cezaevi'ni yoğun olarak ziyaret etmekte. Bunlara mukabil, Sinop kent merkezindeki ve civarındaki arkeolojik eserler, bir turizm destinasyonu olarak Sinop'un cezbedici unsurları yapılabilir. Bu  alışmada, Sinop kent merkezindeki, civarındaki ve ilçelerindeki arkeolojik eserlerin tamamı değil, yalnızca bir kısmı gündeme getirildiği halde; nicelik olarak turizmi ne kadar müspet etkileyeceği aşıkardır. Kültür turizmi kapsamında, bu çalışmada tanıtılan arkeolojik eserlerin yanına, Antik Dönem sonrası eserlerin de eklenmesiyle; ülkemizin en önde gelen turizm destinasyonlarından birisi olabilir Sinop kenti.

Sinop'a gelen turistler genelde Karadeniz Bölgesi ahalisi olmakta ve en fazla turist temmuz, ağustos aylarında görülürken, kiş aylarında az sayıda turist kenti ziyaret etmektedir. Sinop kent merkezindeki ve çevresindeki arkeolojik eserlerin tanıtılması ve ön plana çıkartılmasıyla; çoğunlukla yerli turistlerden oluşan ziyaretçilere; yabancı turistler ve Karadeniz Bölgesi haricindeki ziyaretçiler de eklenebilir. Örneğin  iftlik köyü Sazlı İmam mevkisindeki Bizans Dönemi'ne tarihlenen köprüye karşı yüzmek, onunla aynı sahilde güneşlenmek; diğer pek çok turizm destinasyonlarında yaşanmayan bir zenginliktir. Bu kazanımlara ilaveten, yaz aylarına sıkışmış olan kıyı kenti Sinop turizmine, diğer aylar da daha yoğun olarak katılabilir. Sinop kent merkezindeki ve çevresindeki bazı arkeolojik eserler, Sinoplular ve hatta Sinoplu turizmciler tarafından dahi bilinmemekte. Bu eksiklik giderilmeli, eserler ön plana çıkartılmalı ve bazı arkeolojik eserler, Sinop'taki ilgili kurumların desteği ile ziyaret edilebilir hale getirilmelidir.

Kaynakça

- Akarsu, B. M. (2016). Anadolu'da Adına Kentler Kurulan Antik Dönem Kadınları. Osman Köse (Ed.), *Geçmişten Günümüze şehir ve Kadın* (s. 39-50). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Akarsu, B. M. (2017). Sinope Natural Harbor. Hasan Arslan, Mehmet Ali İ bay ve Kosyo Stoychev (Ed.), *Current Researches in Geography* (s. 39-48). Bialystok: International Association of Social Science Research (IASSR) /E-BWN.
- Akarsu, B. M. ve İmamoğlu, H. V. (2021). Osmanlı Dönemi Sinop Mezar Taşları ve Antik Dönem Etkileri. Ayş Çatalcalı Ceylan, Ferhat  zbay, Zafer  zomay ve Mustafa Batuhan Kurt (Ed.), *Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler* (s. 323-352). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Alaaddin Cami (2013). Sinop İl Kültür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık  rnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri* (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Ambarkaya Kaya Mezarı (2013). Sinop İl Kültür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık  rnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), *Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri* (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

- Aslan Çeşmesi (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Bilici, Z. K. (2018). Sinop Dış Kale. Anadolu Selçuklu Çağı Mimarisi (s. 238-247). Ankara: Selçuklu Belediyesi Başkanlığı / Arkadaş Basım Sanayi Ltd. Şti.
- Bizans Kilise Kalıntısı (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Dereli, F. (2013). Sinop'un Tarihi. Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s. XVIII-XX). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Kilise Kalıntısı (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Köroğlu, G. ve Tok, E. (2018). Sinop Balatlar Kazısında Ortaya Çıkarılmaya Başlanan Erken Bizans Dönemi Döşeme Mozaikleriyle İlgili İlk Veriler. JMR, 11 (3), 121-135.
- Potern (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Roma Hamamı Kalıntısı (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Salar Kaya Mezarı (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Sarnıç (Roma Yapı Kalıntısı) (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Serapis Tapınağı (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Tarihi Su Deposu* (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), *Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri* (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Terelek Kaya Mezarı* (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), *Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri* (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Tırlı, A. (2018). Bir Özel İlgi Turizmi Olarak Edebiyat Turizmi ve Türkiye'nin Edebiyat Turizmi Potansiyeli. *IJSHS*, 2 (2), 161-184.
- Tümüls Girişi (Tünel Ağzı)* (2013). Sinop İl Kùltür Envanteri Sinop-Merkez (Anıtsal Mimarlık Örnekleri). Ahmet Cengiz, Ekrem Yaman, Hikmet Tosun ve Fuat Dereli (Ed.), *Sinop Tarihi ve Kùltür Envanteri* (s.1-81). Sinop: T.C. Sinop Valiliğı İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü.
- Türkiye Kùltür Portalı (2021). Bizans Kilise Kalıntısı- Sinop. Türkiye Kùltür Portalı / Kùltür Envanteri Anıt. <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/kulturenvanteri/bizans-kilise-kalintisi>. Erişim: 17.08.2021.

TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİNDE YEREL TARİH: SİNOP TARİH MEKÂN VE MÜZELERİ

Kibar AKTİN*

Hülya KARAÇALI TAZE *

Öz

Yirminci yüzyılın sonlarında gelişen yeni tarih öğretimi anlayışı bilgiden ziyade tarihsel düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik eğitimsel amaçlarını güncellemiştir. Bu yeni yaklaşım öğrencilere tarihsel kaynaklar üzerinde çalışan bir tarihçi gibi tarih disiplinine özgü çeşitli yeterlik ve becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu beceriler tarihsel kavrama, mekân bilinci, kronoloji duygusu, neden sonuç ilişkisi kurma, tarihsel kanıtları sorgulama ve değerlendirme gibi farklı becerileri içermektedir. Yerel tarih çalışmaları siyasi, sosyal ve kültürel tarihi içinde barındıran çeşitli kaynaklar sunarak öğrencilerin bu becerilerinin gelişimine yardımcı olmaktadır. İlgili araştırmalar bu bilgiyle uyumlu sonuçlar ortaya koymaktadır. Fakat Türkiye’de eğitim kurumları amaçlanan tarihsel düşünme becerilerine ulaşma noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu kapsamda araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih çalışmaları deneyimlerini ve planlayıp gerçekleştirdikleri tarihi mekân ve müze gezileriyle tarihsel düşünme becerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “durum çalışması” deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 3. sınıf 13 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın verileri uygulama sonrası öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilmiştir. Veriler içerik analiz tekniğine uygun olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları öğrencilerin, tarihsel sorgulama, kanıt değerlendirme, tarihsel kavrama, değişim ve sürekliliği algılama, neden sonuç ilişkisi kurma ve kronolojik düşünme gibi önemli tarihsel düşünme becerilerini edindiğini ortaya koymuştur. Aynı zamanda bu sonuçlar öğretmen adaylarının ulusal tarihe ve Sinop yerel tarihine ilişkin akademik bilgi düzeylerinin de arttığını göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzeler, Sinop, Tarihsel Düşünme Becerileri, Tarihi Mekânlar, Yerel Tarih.

Local History in Developing Historical Thinking Skills: Sinop History Places and Museums

Abstract

The new understanding of history teaching, which developed at the end of the twentieth century, emphasized gaining historical thinking skills rather than knowledge. This new approach aimed to provide students with various competencies and skills specific to the discipline of history, such as a historian working on historical sources. These skills include different skills such as historical comprehension, spatial awareness, sense of chronology, establishing cause-effect relationships, questioning and evaluating historical evidence. Local history studies help students develop these skills by providing various resources that include political, social and cultural history. Relevant literature and research reveal results consistent with this information. However, educational institutions in Turkey are insufficient in reaching the intended historical thinking skills. In this context, it was aimed to determine the experiences of social studies teacher candidates in local history studies and their historical thinking skills through their planned and realized historical places and museum visit. The "case study" design, one of the qualitative research methods, was used in the research. The study group of the research consisted

* Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, kibaraktin@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0001-6238-3500>.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, hkaracali@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-6592-0807>.

of thirteen 3rd grade Social Studies teacher candidates from the Faculty of Education of Sinop University. The data of the research were obtained from the interviews conducted with the pre-service teachers after the implementation. The data were analyzed in accordance with the content analysis technique. The results of the research revealed that students gained important historical thinking skills such as historical inquiry, evidence evaluation, historical comprehension, perceiving change and continuity, establishing cause-effect relationships and chronological thinking. At the same time, it has shown that the level of academic knowledge about national history and local history of Sinop has increased.

Keywords: Historical Places, Historical Thinking Skills, Local History, Museums, Sinop.

Giriş

Bilginin sürekli değişkenlik gösterdiği yeni yüzyılda eğitimde bilginin sorgulandığı ve öğrenenin yaparak yaşayarak öğrenmesini temel alan aktif öğretim yaklaşımları benimsenmektedir. Bu yeni yaklaşımlar derslerin öğretim ilkelerini değiştirmiştir. Birçok öğretim programında olduğu gibi yenden yapılandırılan tarih öğretim programlarında öğrencilerin tarihsel kaynaklar üzerinde çalışan birer tarihçi gibi tarih disiplinine özgü çeşitli yeterlik ve becerileri kazanmaları amaçlanmıştır. Rogers'ın bakış açısına göre, tarihsel becerilerin kazanımı uygulamalı olarak kaynaklar üzerinde çalışma ile ilişkilidir (Ashby, 2004). Bu yaklaşımda birer tarihçi gibi düşünülen öğrencilerin kanıtlar üzerinde çalışan, tarihsel düşünme becerileri gelişmiş bireyler olarak yetiştirilmesi temel hedeftir. Öğrencilerin tıpkı tarihçilerin yaptıkları gibi sorular sorup, cevapları araştırıp, ortaya çıkan cevaplardan yorum geliştirip, sonucu formüle edebilmeleri amaçlanır. Aynı zamanda karşılaşılan temel metodolojik problemlerin tanıkları olarak; geçmiş hakkında bilginin kısıtlı olduğunu ve yazılı tarihin bir insan yapımı olduğunu dolayısıyla geçmiş hakkındaki birçok yargının geçici ve tartışılabilir olduğunu daha iyi anlayabilir. Öte yandan dikkatli bir araştırmanın geçmişle ilgili sorunlar üzerindeki sis perdesini kaldırabileceğini ve daha önce ortaya atılmış iddiaları çürütebileceğini kavrayabilir (Aktın, 2016). Bu şekilde öğrencilerin sürece yönelik tarihsel düşünme ve bilgiyi almaya yönelik tarihsel kavrama becerileri geliştirilebilir.

Yerel tarih çevre; yeni tarih öğretim yaklaşımı bağlamında siyasi, sosyal ve kültürel tarihi içinde barındıran çeşitli kaynaklar sunarak öğrencilerin kronolojik düşünme, tarihsel kavrayış, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel araştırma yeterliliği, tarihsel konuları analiz etme ve karar verme gibi önemli tarihsel düşünme becerilerinin gelişimine yardımcı olabilecek önemli okul dışı öğrenme ortamlarıdır. Bu ortamlar Ata'ya (2015) göre okulun ve öğrencinin evinin bulunduğu yakın çevreyi kapsamaktadır. Yerel tarih Hoskins ve Preston'a göre "belirli insanların belirli bir zaman ve yerdeki (burası bir köy, kasaba, kent, kilise bölgesi, kontluk ya da herhangi bir anlamda bir bölge olabilir) öyküsü ya da geçmişinin bilgisi şeklinde nitelendirilebilir" (Aktaran Avcı Akçalı ve Aslan, 2013, s.145). Aslan (2010) yerel tarihi "ağaca bakarak ormanı görmek" olarak da tanımlar. Bu tanım genel ve yerel tarih arasındaki ilişkiye de önemli vurgu yapmaktadır. Danker da (2005) yerel tarih ortamında yapılan yerel çalışmalarının "tarihi kitaplar, dergiler, haritalar, arşivler, jeolojik ve coğrafi unsurlar, önemli tarihi karakterler, arkeolojik kanıtlar, tarihi binalar, fotoğraflar, müze ziyaretleri, önemli tarihi eserler, anıtlar, mezar taşları, kiliseler, yollar, televizyon programları gibi farklı tarihi değer taşıyan etkinliklerin üzerinde araştırmalar yapmayı" içerdiğini belirtmektedir (Aktaran Tunç Şahin, 2011, s.454). Öğrencilerin bu ortamlarda her gün göz ardı ettikleri evleri, cadde isimlerini, binaları ve diğer önemli tarihi eser ve kalıntıları, ait oldukları toplumu ve bireyleri nasıl etkilediğini görmeleri ve ulusal ve yerel tarih arasında bağlantıyı kurarak tarihin büyük temalarını anlayabilmeleri kolaylaşır. Yerel tarih çalışmalarıyla öğrenciler farklı kaynaklarla iletişime girerek meraklı olmaya, sabırla ve doğru gözlem yapmaya, bazı bağlantıları kurabilmek için çalışmalar üzerinde yoğunlaşmaya, soru sormaya, yorum yapmaya, delil-

lerden sonuç çıkarmaya ve düşüncelerini organize ederek mantıklı cümlelerle ifade etmeye başlayabilirler (Aktekin, 2009). Bu tür çalışmalar, çocukların yerel çevrelerindeki birçok bilgi kaynağının farkına varmalarına, bu bilgileri sentezlemelerine ve o bölgenin geçmişi hakkında bazı çıkarımlarda bulunmalarına imkân tanımaktadır (Harnett, tb.).

Sahada yapılan araştırmalar incelendiğinde Tunç Şahin (2011) yerel tarih uygulamaları sırasında öğrencilerin dersi zevkli ve eğlenceli buldukları, derse ilgilerinin arttığı, konuyu daha kolay öğrenmelerini sağladığı, yeni bilgiler edindikleri ve yakın çevrelerindeki tarihe meraklarının arttığı yönünde olumlu sonuçlara ulaşmıştır. Benzer çalışmalarda yerel tarihe ve kaynaklarına dayalı olarak ders işlenmesinin öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarını artırma konusunda geleneksel yöntemlere göre daha etkili olduğu sonuçlarına rastlanmıştır (Avcı Akçalı ve Aslan, 2013, 2016). Mustak (2017) ve Öner (2015) araştırmalarında öğretmenlerin alan gezisinin yararına inandıkları, onların bunu öğrenme içeriğini somutlaştıran ve öğrenmeyi kalıcı hâle getiren bir öğretim yöntemi olarak gördükleri bulgusuna ulaşmışlardır. Öner (2015) sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı yerel tarih çalışmalarına yapabileceklerine ilişkin farkındalıklarının orta seviyede olup yeterli düzeyde olmadığını saptamıştır. Yeni çalışmalarda bu durumun farklılaştığı görülebilir. Örneğin Yuvacı (2018) sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarihin gerekli olduğu görüşüne sahip olduklarını tespit etmiştir. Yılmaz ve Başkaya (2020) araştırmalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamının yerel tarih öğretiminin sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılması gerektiği ile ilgili olumlu görüşlere sahip olduğunu; benzer şekilde Şapar ve Şenşekerci (2021) sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihsel çevre hakkında belirli bir bilgi, farkındalık düzeyine ve olumlu tutuma sahip olduklarını ortaya koymuştur. Fakat Şapar ve Şenşekerci öğretmenlerdeki bu olumlu düzeyin ve olumlu tutumun tarihsel çevreden etkin yararlanmak için yeterli olmadığını ve tarihsel çevreden yararlanma sıklıklarının düşük olduğunu ve öğretmenlerin tarihsel çevreden kaçınmalarına yol açan çok sayıda olumsuz görüşlere rastladıklarını ifade etmişlerdir. Bu olumsuz durumların bir sonucu olarak eğitim kurumlarında amaçlanan tarihsel düşünme becerilerine ulaşma noktasında yerel çevrenin kullanımında öğretmenler yetersiz kalmaktadır (Yuvacı, 2018). Aktekin (2009) ve Demircioğlu'nun (2007) da belirttiği gibi her türlü koşulda öğretim kurumlarında gerçekleştirilecek yerel tarih çalışmaları, tarih dersinin işlenişini zenginleştirme ve tarih öğretiminin hedeflerini gerçekleştirme konusunda önemli katkılar sağlayabilir. Bu olumlu görüşler kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih çalışmaları deneyimlemelerini arttırmak ve bu deneyimleri doğrultusunda tarihi mekân ve müzelerde planlayıp gerçekleştirdikleri etkinliklerle tarihsel düşünme becerilerini kullanım durumlarını tespit etmek amaçlanmaktadır.

1. Yöntem

1.2. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre gerçekleştirilmiştir. Durum çalışması farklı çalışmalarda durumları ifade etmede kullanılır. Nitel araştırmalarda söz konusu durum “bir olayın yoğun şekilde çalışılmasıyla ilgilidir”. Durum bir birey olabildiği gibi, bir köy halkı ya da “belli bir programın uygulanması” gibi farklı durumları da içerebilir (Glesne, 2013, s. 30). Buradaki durum sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih çalışmaları deneyimlerini belirlemek ve bu deneyimleri çerçevesinde tarihi mekân ve müzelerde planlayıp gerçekleştirdikleri etkinliklerde tarihsel düşünme becerilerini kullanım durumlarını tespit etmektir.

1.3. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ve ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenen araştırmanın

çalışma grubu 3. sınıf 25 sosyal bilgiler öğretmen adayının yer aldığı 7 farklı yerel tarih grubudur. Ölçüt örnekleme ile bu farklı grupları temsil eden 13 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma öncesi katılımcılar bilgilendirilmiş, gönüllülük esasına göre araştırmaya dâhil edilmiştir.

1.4. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniğinde katılımcılara önceden hazırlanmış sorular yöneltilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İlgili sorular alan yazın çerçevesinde alanda uzmanlaşmış iki araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Görüşme soruları hazırlanırken soruların kısa cevaplı olmamasına, açık uçlu olmasına, sorularda katılımcıların cevaplarını yönlendirecek herhangi bir ifade bulunmamasına özen gösterilmiştir. Bu kapsamda formda 6 soruya yer verilmiştir:

- Yerel tarihi mekân ve/veya müze gezinizin araştırma kaynakları nelerdir?
- Çalışmanızda tarihi mekân/müze ile ilgili bilgi verici kaynaklara ulaşmada ne gibi sorunlarla karşılaştınız?
- Sinop'taki yerel tarihi mekân ve müzelere yönelik çalışmalarınızın size katkıları nelerdir?
- Etkinlik planlarınızı hazırlarken neleri göz önünde bulundurdunuz?
- Yerel tarih etkinliklerinizde hangi yöntem, teknik ve öğretim materyalleri kullandınız?
- Yerel müze ve tarihi mekân gezilerinin tarih öğretimi açısından faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu sorular tarih eğitimi alanında uzmanlaşmış iki araştırmacının görüşüne sunulmuştur. Alınan geri bildirimler çerçevesinde sorularda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

1.5. Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarından elde edilen veriler çözümlenirken içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknikte veriler, görüşmede kullanılan araştırma soruları kapsamında düzenlenip sunulmuştur. İçerik analizinde amaç görüşme verilerini etkili şekilde yansıtarak, doğrudan alıntılarla betimlemek ve sonuçlara ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu amaç kapsamında görüşme formundaki her bir soruya ilişkin görüşler okunarak sistematik kodlamaya geçilmiştir. Kodlamalarda kodlar arasındaki benzerlik ve farklılıklardan kategoriler oluşturulmuş, bu kategorilerden temalara ulaşılmıştır. Analizlerde öğretmen adaylarının görüşlerine doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak ve araştırmanın tutarlılığını artırmaktır. Araştırma deseninin, veri toplama araçlarının, veri analizi sürecinin açık ve anlaşılır bir dille yazılmasına özen gösterilerek araştırmanın dış geçerliği artırılmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

1.6. Araştırma Süreci

Çalışma 2018-2019 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde seçmeli “Tarih Öğretim Yöntemleri” dersi kapsamında gerçekleşmiştir. Araştırma sürecinde sosyal bilgiler öğretmen adayları dörder kişilik yedi gruba ayrılmıştır. Gruplar sırasıyla Sinop Merkezde bulunan tarihi camiler; Pervane Medresesi ve tarihi çeşmeler; Sinop Cezaevi; Arkeoloji Müzesi; Etnografya Müzesi ve Balatlar Kilisesi grubu olarak isimlendirilmiştir. Her grup sorumlu olduğu tarihi mekân ya da müzeleri ziyaret edip haklarında araştırmalar yapmak, ilgili mekânların ziyareti esnasında bu bilgileri arkadaşlarına aktarmak ve bu mekânlarda etkinlik yapmakla yükümlü kılınmıştır. Araştırma 12 haftalık (her biri 45 dakikadan ve haftalık 2 ders saatinden oluşan toplam 24 ders saati) bir süreci kapsamaktadır. Dersin ilk altı haftası tarih disiplinin felsefesi, tarih eğitimini ve öğretiminin amaçları, tarihsel düşünme becerileri ve tarih öğretim yöntemlerinin aktarımı ile geçmiştir. Diğer altı haftası öğretmen adaylarının planlayıp gerçekleştirdikleri müze ve tarihi mekân gezilerine ayrılmıştır. Uygulama sürecinde ilgili mekânlar

ziyaret edilmiş, öğretmen adayları tarafından bu mekânlarda rehberlik faaliyetleri ve etkinlik planları gerçekleştirilmiştir. Yerel tarih uygulamaları sonrasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimleri ve etkinlik süreçleri ile ilgili görüşleri alınmıştır.

2. Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarihi mekân ve müze gezileriyle gerçekleştirdikleri etkinliklerin ardından gerçekleştirilen görüşme sorularından elde edilen bulgular bu bölümde tablolar halinde sunulmuştur. Tablolarda her soru birer temayı içermektedir.

“Yerel tarihi mekân ve/veya müze gezinizin araştırma kaynakları nelerdir?” sorusuna ilişkin katılımcı görüşlerine Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. Yerel Tarihi Mekân ve/veya Müze Gezilerinde Araştırma Kaynakları

Kod	Temel Kategoriler	f
Kilise görevlisi Cami imamı Kurumda çalışan görevliler Kurum yöneticileri Cezaevi görevlileri Kütüphanede yetkili kişiler Müze Müdürlüğünde çalışanlar Müzedeki görevliler	Tarihi mekân ve ilgili kurumlarda çalışan görevliler.	18
Tarihi mekân çevresindekiler Orada yaşayanlar Sinop halkı	Tarihi mekân çevresinde bulunan kişiler	5
İnternet Kütüphanenin internet sitesinden Sinop İl Kültür Turizm Müdürlüğü internet sayfasından	İnternet ağları	17

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların, yerel tarih araştırmalarında kaynak olarak çoğunlukla ilgili kurumlarda çalışan görevlilere (f=18), ikinci sırada internet ağlarına (f=17) ve üçüncü sırada tarihi mekân ve çevresinde bulunan kişilere (n=5) başvurdukları görülmektedir.

“Çalışmanızda tarihi mekân/müze ile ilgili bilgi verici kaynaklara ulaşmada ne gibi sorunlarla karşılaştınız?” sorusuna verilen yanıtlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Yerel Tarih Çalışmasında Karşılaşılan Sorunlar

Kod	Temel Kategori	f	Örnek İfadeler
Mikro tarih çalışmalarının eksikliği Müzedeki tanıtıcı bilgilerin eksikliği	Bilgi verici yazılı kaynakların eksikliği	7	“Kütüphanede yeterli bilgiye ulaşamadım”. “Cezaevini araştırırken orada geçen olayları bulmada biraz sıkıntı yaşadık”. “Müzedeki eserler hakkında bilgiye ulaşmak zor oldu. Bu zorluğu müzeye tekrar tekrar gidip farklı kişilerden bilgi edinerek aldık”.
Tarihi yapı ve kurumda çalışan görevlilerin bilgi eksikliği	Görevlilerin çalıştıkları tarihi/kültürel kurum hakkında bilgi eksikliği	6	“... camisinin bilgisi kısıtlı olduğundan bilgi almakta zorlandım”. “Müzedeki eserler hakkında müze görevlisinin bilgisi yoktu”.
İnternette bilgiye erişememe İnternette güvenli bilgiye erişememe Farklı internet kaynaklarını sentezleme sorunu	İnternette yeterli ve tutarlı bilgiye erişememe	5	“Bazı eser hakkında internette bilgi bulmakta zorlanıyordum”. “En geniş bilgiye internet sayesinde ulaştım. Fakat internette tam olarak istediğim bilgilere ulaşamadım”. “İnternet kaynakları çöp bilgi ile dolu olduğu için aynı bilgiyi birden fazla siteden teyit ettik”. “İnternet kaynakları genelde farklı farklı olduğu için

			bütünleştirilmesi zor olabiliyor. Genel bir tarama yaparak bu zorlukları aştık”.
Bilgi teknolojisi	Bilgiye erişim	4	“Günümüz teknolojisinde bilgiye ulaşmak kadar kolay bir şey olmadığı için müze ile ilgili bilgi edinmede sıkıntı yaşamadık”.
Görevli desteği.	sorunsuz		“Kaynaklara ulaşmada sorun yaşamadım”.

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların yerel tarihle ilgili bilgi verici yazılı kaynakların eksikliği (f=7) ve dolayısıyla kurumlarda çalışan görevlilerin çalıştıkları tarihi kurum hakkında bilgiye sahip olmaması nedeniyle (f=6) yeterli bilgi verici kaynaklara ulaşmada zorlandıkları görülmektedir. Bu olumsuz durumlar karşısında tercih ettikleri internette de yeterli ve birbiriyle tutarlı bilgiye erişemediklerini (f=5) ifade etmektedirler. Dört katılımcının bilgi verici kaynaklara ulaşmada herhangi bir sorunla karşılaşmadığı görüşü dikkat çekmektedir.

“Sinop’taki yerel tarihi mekân ve müzelere yönelik çalışmalarınızın size katkıları nelerdir?” sorusuna ilişkin katılımcı görüşlerinin analizine Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. *Yerel Tarih Çalışmalarının Katkıları*

Kod	Temel Kategori	f	Örnek İfadeler
Müzelere ilgi artışı	Tarihe ve kültürel mirasa ilgi artışı	12	“Müze ve tarihi mekanlara zaten ilgim vardı. Daha da arttı”.
Müze ve tarihi mekânlara ilgi artışı			“Kendi tarihime ve kültürüme olan ilgim arttı”.
Milli tarih ve kültüre ilgi artışı			“Artık yeni yerler görmek için can atıyorum. Daha fazla tarihi yerler görmek istiyorum”.
Tarihi yerlere ilgi artışı			“Kültürel özelliklerimizin farkına vardım”.
Milli kültürün farkına varma			
Tarihi araştırma merakının pekişmesi	Araştırma merakının artması	5	“Tarihi araştırma isteğim arttı”.
Tarihi eserin kültürel ve eğitimsel açıdan önemini fark etme	Tarihi eser ve mekânların eğitimsel ve kültürel önemine yönelik farkındalık artışı	5	“Tarihi mekanların gezilmesi ve öğretilmesi gerektiği konusunda bir bilinç farkındalık oluştu”.
Yerel tarihin önemini fark etme			“Tarihi eserlerin çok önemli olduğunu fark ettim”.
Sanatsal değeri fark etme			“Sanat eserlerinin korunmasının önemini farkına vardım”.
			“Bir şehri çarşısı ya da başka şeyiyle değil tarihi ile tanıyabileceğimi fark ettim”.
Müzeleri gezme fırsatı bulma.	Tarihsel mekânları ziyaret etme fırsatını bulma	7	“Daha önce gitmediğim çoğu müzelere ve tarihi yerlere gitme fırsatı buldum”.
Müzeleri ve tarihi yerleri gezme fırsatı bulma			
Yerel tarihi yapılar hakkında ayrıntılı bilgi edinme	Sinop yerel tarihini keşfetme	11	“Sinop’ta adını duyduğum fakat içeriğini bilmediğim birçok tarihi mekân ve konuyu öğrenmiş oldum”.
Sinop’taki zengin kültürel mirası öğrenme			“Sinop’la ilgili çok fazla bilgi sağladı. Turgutlar Hamamı, Alaeddin Cami, Balatlar Kilisesi hakkında tarihi bilgilerim arttı”.
			“Sinop’un Selçuklu ve Osmanlı’ya ait eserler barındırdığını öğrendim”.
			“Sinop’ta zamanında bir kibrit fabrikası olduğunu öğrendim”.
			“Sinop’ta Kıyı taraflarında bulunan mezarların eski zaman denizcilerine ait olduğunu, Sinop’ta kullanılan paraların özelliklerini gibi... birçok bilgi edindim”.
Sinop’un farklı medeniyetleri barındırdığını fark etme	Sinop’un Dünya tarihindeki önemini fark etme	4	“Sinop’ta yaşayan medeniyetlere ait kalıntıları görmüş oldum. Aslında Sinop’un Dünya Tarihindeki yerinin önemli olduğunu gördüm”.
Liman şehri olduğunu fark etme			“Sinop’ta deniz ticareti yapılmış”.
Değişim ve sürekliliği fark	Tarihsel düşünme	9	“Eski yaşam tarzını öğrendim”.

etme	becerilerinin gelişimi	“Eskiden eşyaların nasıl kullanıldığı, kullanım şekilleri ve zorlukları beni etkiledi”.
Geçmiş takdir etme		“Kronolojik düşünme becerim arttı”.
Zamansal bağlantıyı fark etme		“Kendimi geçmişte yaşanan zamanları hayal ederken buluyorum”.
Tarihsel imgeleme yapma		

Tablo 3 incelendiğinde Sinop’taki yerel tarihi mekân ve müzelere yönelik çalışmalarda katılımcılar en çok “Tarihe ve kültürel mirasa” (f=12) olan ilgilerinin arttığı yönünde görüşler ifade etmektedir. Devamında katılımcılar Sinop yerel tarihini keşfettiklerini (f=11), yerel tarih çalışmalarının zaman, değişim ve sürekliliği fark etme, kronolojik düşünme becerisini geliştirme ve tarihsel imgeleme gibi tarihsel düşünme becerilerini (f=9) geliştirdiğini ifade eden görüşler ileri sürmektedirler. Katılımcıların yerel tarih çalışmalarıyla tarihsel mekânları ziyaret etme fırsatı bulma (f=7), tarihsel araştırma isteklerinin oluşması (f=5) ve tarihi eser ve mekânların önemine yönelik farkındalıklarının artması (f=5) gibi birçok olumlu ve önemli kazanımlarına dikkat çekmektedir.

Katılımcıların “Etkinlik planlarınızı hazırlarken neleri göz önünde bulundurdunuz?” sorusuna ilişkin yanıtların analizine Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. Etkinlik Planlarında Dikkat Edilen Unsurlar

Kod	Temel Kategori	f	Örnek İfadeler
Kazanım, değer ve becerilere uygunluk	Öğretim programına uygunluk	14	“Çocuklara kazandıracığım kazanım, değer ve becerilere uygun olmasına dikkat ettim”.
Bilişsel ve fiziksel gelişime uygunluk			“Çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygunluğuna önem verdim”.
İlgi çekici	Öğretim ilkelerine uygunluk	6	“Çocukların ilgisini çekecek etkinlikler planlamaya çalıştık”.
Yaparak yaşayarak öğrenme ilkesine uygunluk			“Çocuklara nasıl daha iyi bir gezi deneyimi yaşatırız.”.
Bilgi verici			“Çocukların yaparak yaşayarak öğreneceği etkinlikler tasarlamaya çalıştım”.
			“Etkinliklerin dikkat çekici ve ilginç olmasına çalıştık”.
			“Çocukları bilgilendirici, müzede eğlendirici ve eğitici etkinlikler hazırladım”.
Sanatsal değerleri fark etme	Tarihi eserlerin önemine yönelik farkındalık geliştirme	3	“Sanat eserlerinin değerini fark ettirmeye çalıştım”.
Müzenin önemini fark ettirme			“Müzenin önemini fark ettirmeye çalıştık”.
Zaman kavramını kazandırma	Tarihsel düşünme becerileri kazandırma	15	“Objeler ve eşyalar üzerinden ve yaptırılan araç gereçlerle kronolojik düşünme becerilerini geliştirmeye çalıştım”.
Süreklilik kavramını kazandırma			“Geçmiş ve günümüzü kıyaslamaya çalıştık”.
Değişim kavramını kazandırma			“Süreklilik kavramının kazandırmayı hedefledim”.
Kronolojik düşünme becerisi geliştirme			
Mekâna uygunluk	Etkinliğin mekâna ve diğer koşullara uygunluğunu sağlama	4	“Etkinliklerin mekâna uygun olması önem verdiğim ayrıntıydı.”
Müzenin büyüklüğü			
Zamanın kısıtlılığı			
Araç-gereçlerin uygunluğu			

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların yerel tarihi mekânlara yönelik etkinlikleri planlarken öncelikle tarihsel düşünme becerileri kazandıracak (f=15) ve ikinci sırada dersin öğretim programı çerçevesinde (f=14) çocukların bilişsel ve fiziksel gelişimine uygun, kazanım, değer ve becerileri gerçekleştirecek etkinlikler olmasını amaçladıkları görülmektedir. Ayrıca etkinliklerinin ilgi çekici, öğretici (f=6), mekâna ve diğer koşullara uygun ve tarihi eserlerin önemine yönelik farkındalık geliştirecek (f=4) içerik ve nitelikte olmasına dikkat ettikleri ifade edilebilir.

Katılımcıların “Yerel tarih çalışmalarında hangi yöntem ve teknikleri kullandınız?” sorusuna ilişkin yanıtlarına Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. *Yerel Tarih Etkinliklerinde Kullanılan Yöntem- Teknikler ve Öğretim Materyalleri*

Kod	Temel Kategori	f
Anlatım	Yöntem ve teknik	12
Gezi-Gözlem		13
Drama		10
Soru-cevap		10
Problem çözme		2
Beyin Fırtınası		8
Ara Bul Etkinliği	Etkinlik	13
Bil Bakalım Ben Kimim		2
Kronolojik Çizelge Oluşturma		4
Resimli Katalog Oluşturma	Öğretim materyali	4
Zaman Kapsülü oluşturma		2

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların yerel tarih etkinliklerinde en çok gezi-gözlem (f=13), anlatım yöntemi (f=12) ve sonra sırasıyla drama (f=10), soru-cevap (f=10), beyin fırtınası (f=8) yöntem ve tekniklerini kullandıkları görülmüştür. Etkinlik olarak ara bul etkinliğine (f=13) rastlanmıştır. Öğretim materyali olarak katılımcılar kronolojik zaman çizelgesi (f=4), resimli katalog (f=4) ve zaman kapsülü (f=2) hazırladıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların zaman, değişim ve sürekliliği fark ettirecek etkinlik tasarladıkları ve tarihsel düşünme becerilerini geliştirmeye çalıştıkları gözlenmiştir.

“Yerel müze ve tarihi mekân gezilerinin tarih öğretimi açısından faydalı olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna ilişkin katılımcı görüşlerinin analizine Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. *Yerel tarih çalışmalarının tarih öğretimine katkısı*

Kod	Temel Kategori	f	Örnek İfadeler
Yerel tarih ulusal tarihin tamamlayıcısı	Ulusal tarihi kavratma	5	“Parça bütün ilişkisi. Yerel tarih olmazsa ulusal tarih olmaz”. “Ulusal tarih zaten yerel tarihten oluşmaktadır. Bu yüzden yerel tarih çalışmak bir nevi o ulusun tarihini açığa çıkarmak, katkılar sunmak demektir”. “Sinop yerel tarihi araştırılırken ulusal tarihle ilişkilendirilebilir”.
Yakından uzağa öğretim ilkesine uygunluk Tarih öğretiminde soyut konuları somutlaştırma Gezerek öğrenmeyi sağlama	Öğretim ilkelerine uygun öğrenme	9	“İnsanların tarihi öğrenmesi ve tarihe ilgi duyması ilk olarak kendi yakın çevresinden başlayarak gelişecektir. Yerel tarih öğretimi ile başlayarak tarih öğretimi sağlanabilir”. “Çocuklar tarih öğrenmeyi önce kendi çevresinden başlayarak öğrenmeli.”. “Çocuklarda tarih öğretimi soyut kalmaktadır. Bu geziler sayesinde tarih öğretimi somut hale getirilerek kalıcı, etkili ve aktif öğrenmeler sağlandı”. “Yerel tarih çalışmaları sayesinde tarihimizi daha yakından ve somut olarak öğreniyoruz”. “Yerel tarih çalışmaları ile insanların önceki yaşamlarını, o dönemde nasıl yaşandığını gezerek öğreniyoruz”. “Bu eğitimin daha küçük yaşlarda verilmesi bu eğitimlerin daha etkin, somut bir şekilde kalıcı olmasını sağlar”.

				“.. yerel tarih çalışmaları tarihin daha kolay ve somut şekilde anlaşılması için faydalı olabilir”.
				“Böylece somut yaşantılar edinmiş olur. Soyut bilgileri öğrenmesine yardım etmiş olur”.
Geleceğe rehber olma	Geleceğe verme	yön	3	“... Geçmişini bilmeyen insan geleceğine de olumlu bir yön veremez bence”.
Geleceği anlamayı güçlendirme				“Yerel tarih çalışmaları şimdiki zamanı ve geleceği anlamamıza yardımcı olacaktır”.
				“Geçmişte insanların neler yaşadığını ve gelecekte neler yaşayabileceğini göstermemizi sağlıyor”.
Dünya tarihini kavratma	Milli tarih bilinci oluşturma		5	“Yaşadığımız coğrafyayı bilmek tarihimize sahip çıkmamızı da sağlar”.
Milli değerleri güçlendirme				“Milli değerlerimize sahip çıkmamızı sağlıyor”.
Tarih bilinci oluşturma				“Bir kentin yerel tarihi hakkında bilgi edinirken genel tarih bilinci de oluşturuluyor. Tarih öğretimi yapılıyor”.

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların genel olarak yerel tarih çalışmalarının öğretim ilkesine uygun olarak (f=9) yakın çevreden başlayarak tarih konularının öğretimini kolaylaştırıp bu şekilde soyut tarih konularının öğretimini somutlaştırdığı görüşlerine rastlanmaktadır. Bununla birlikte bu çalışmaların ulusal tarihle ilgili bilgileri kavratmış (f=5), milli tarih bilinci oluşturduğu (f=5) ve geçmiş bilmenin geleceğe yön vermeyi kolaylaştırdığı (f=3), görüşlerini de ifade ettikleri görülmektedir.

Sonuç

Araştırma sonuçları katılımcıların çalışmalarında kütüphane, müze vb. kurumlarda bilgi verici yerel tarih kaynakların eksikliği nedeniyle ilgili kurumlarda çalışan görevlilerden ve internet kaynaklarından bilgi edinmeye çalıştıklarını göstermiştir. Fakat kurumlarda çalışan görevlilerin kurum hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları ve internette yeterli ve tutarlı bilgiye erişememe nedeniyle katılımcıların yerel tarih çalışmalarında zorlandıkları görülmüştür. Bu olumsuz durumlara karşı katılımcılar yerel tarihi mekân ve müzelere yönelik çalışmalarda, birçok tarihsel mekânı ziyaret etme fırsatı bulduklarını, bu şekilde tarihe ve tarihsel mekâna olan ilgilerinin arttığını, tarihi araştırma meraklarının oluştuğunu, Sinop yerel tarihini öğrendiklerini, kültürel mirasın önemine yönelik duyarlılıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda katılımcıların yerel tarih çalışmalarının zaman, değişim ve sürekliliği fark etme, kronolojik düşünme becerisini geliştirme ve tarihsel imgeleme gibi tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiğini ifade eden önemli görüşlerine de rastlanmıştır. Danker (2005), Marino (2012), Stevens (2001) öğrencilerin tarihsel olayların gerçekliğini anlamalarını ve tarihin ders kitabından çıkarılan soyutlamalardan ve arşiv belgelerinden ibaret ve kendi tecrübelerinden bağımsız olmadığını görmelerini sağlayarak geniş perspektiflerin anlamlı bir yolla öğretilmesine yardımcı olur (Avcı Akçalı ve Aslan, 2013).

Katılımcılar uygulamada tarihsel düşünme becerilerini geliştirme odaklı etkinlikler hazırladıkları ve bu etkinlikleri öğretim programı kazanımlarına, beceri ve değerlerine, okul dışı öğrenme ortamına ve öğretim ilkelerine uygun olarak hazırladıkları görülmüştür. Katılımcıların yerel tarih etkinliklerinde en çok gezi-gözlem ve ara bul etkinliğine yer verdikleri görülmekle birlikte öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirecek drama, soru-cevap, beyin fırtınası, problem çözme, anlatım yöntemi ve kronolojik çizelge oluşturma, katalog oluşturma, zaman kapsülü oluşturma gibi öğretim materyalleri, ara bul, bil bakalım ben kimim etkinliklerini de kullandıklarına rastlanmıştır. Yerel tarih

çalışmalarının soyut tarih konularının öğretimini somutlaştırdığı, ulusal tarihi bilgileri anlamayı kolaylaştırdığı, bu şekilde geçmiş bilmenin geleceğe yön vermeyi sağladığı ve milli tarih bilinci oluşturduğu görüşleri dikkat çekmiştir. Araştırma sonucunu destekler şekilde Quest (2006) çalışmasında 11. sınıf tarih dersinde yerel tarihi kullanarak işlediği derslerin ardından öğrencilerin tarihin, kendi çevrelerinde yaşanan olaylarla ve insanlarla ilintisini gördüklerini, toplumun politik, sosyal, ekonomik ve coğrafi özelliklerini anladıklarını, zaman ve mekân bilinci geliştirdiklerini ortaya koymuştur (Akt. Avcı Akçalı ve Aslan, 2016). Benzer araştırmalarda Tunç Şahin (2011) ve Işık (2008) yaptığı araştırmada yerel tarih çalışmaları kendi bölgelerinin tarihini öğrenme fırsatı buldukları, konuyla ilgiyi bilgilerinin ve başarılarının arttığı yönünde önemli sonuçlara ulaşmıştır sosyal bilgiler dersinde 4. sınıf öğrencilerinin yerel tarih uygulamaları sayesinde kendi bölgelerinin tarihini öğrenme fırsatı buldukları, konuyla ilgiyi bilgilerinin ve başarılarının arttığı yönünde önemli sonuçlara ulaşmıştır. kişisel ve sosyal yönlerini olumlu yönde geliştirdikleri tespit edilmiştir (Öztaşçı, Kabapınar ve Tuncel, 2020).

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar üniversitelerde yerel tarihi çevrenin kullanımına yönelik uygulamalı derslere ağırlık verilmesinin sonraki süreçte öğretmen olarak sahada çalışacak öğretmen adaylarının yerel tarihi öğrenme ortamlarına yönelik olumlu tutum ve davranışlar geliştirmelerine imkân tanıyacağı düşünülmektedir. Kütüphanelerin yerel tarih kaynakları açısından zenginleştirilmesinin araştırmacıların, öğretmenlerin, öğrencilerin ve ziyaretçilerin yerel tarihi çevre ile ilgili kaynak sorunlarını azaltacağı ileri sürülebilir. Müzelerde ziyaretçilere rehberlik hizmeti verecek görevlilerin ya da bu hizmeti sağlayacak sesli bilgilendirme sistemleri, yazılı broşürler, bilgi verici kartlar vb. kaynakların artırılması ve yerel çevredeki müze vb. tarihi ve kültürel mekânları ayrıntılı olarak tanıtacak web sitelerinin tasarlanması ya da mevcut olanların zenginleştirilmesi doğru, tutarlı ve ayrıntılı bilgiye erişim sorununu ortadan kaldıracaktır. Söz konusu önerilerin gerçekleşmesi öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini güçlendirecektir.

Kaynakça

- Aktekin, S. (2009). Lise öğrencilerinin tarih derslerinde yerel tarih konularının öğretilmesiyle ilgili görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 331-352.
- Aktekin, S. (2010). Ortaöğretim tarih eğitiminde yerel tarihin yeri ve önemi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 6 (1), 86-105.
- Aktın, K. (2016). Sosyal bilgiler derslerinde tarih konularının öğretimi. D. Dilek (Ed.). *Sosyal Bilgiler Eğitimi içinde* (s.91-120). Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, E. (1998). *Çağdaş tarih öğretiminin yeri ve sorunları* (Yayımlanmamış doktora tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ashby, R. (2004). Developing a Concept of Historical Evidence: Students' ideas about testing singular factual claims. <http://www.heirnet.org/2004conference/papers/Ashby.doc> adresinden erişilmiştir
- Ata, B. (2015). Tarih derslerinde yerel tarih, müze ve öğren yerlerinin kullanımı. M. Demirel (Ed.). *Tarih Öğretim Yöntemleri içinde* (s.73-87). Ankara: Pegem Akademi.
- Avcı Akçalı, A. ve Aslan, E. (2013). Tarih derslerinin yerel tarihe ve kaynaklarına dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenmesinin öğrencilerin derse yönelik tutumlarına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6 (14) 141-174.
- Avcı Akçalı, A. ve Aslan, E. (2016). Tarih öğretiminde yerel tarih kullanımının akademik başarıya ve tarihsel düşünme becerilerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 36 (2), 375-397.
- Avcı, C. ve Öner, G. (2015). Tarihi mekânlar ile sosyal bilgiler öğretimi: Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(USBES Özel Sayısı I), 108.
- Demircioğlu, İ.H. (2007). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık

- Harnett, P. (2009). Tarihin yerel, bölgesel, ulusal, avrupa ve küresel boyutlarını dengeli bir şekilde ilişkilendirmek. Erişim Adresi: https://csd.erciyes.edu.tr/materyaller/tn_02.pdf#page=147.
- Işık, H. (2008), "İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih İle İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi", *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 1(4), 290-310.
- Mustak, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitime ilişkin görüşleri* (Denizli şehri örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarihi Eğitim Dergisi*, 4 (1), 89-121. <https://doi.org/10.17497/tuhed.185618>.
- Öztaşçı, C. A., Kabapınar, Y. ve Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: Tanı başında olan geçmiş görmek ve duyumsamak. *TUHED*, 9(1), 66-88.
- Tunç Şahin, C. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16), 453-463.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. ve Başkaya, M. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi, *Turkish Studies-Education*, 15(1), 457-479. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.38834>
- Yuvacı, İ. (2018). *Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih ile ilgili uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar Sivas ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.

DÜNÜ VE BUGÜNÜYLE BALATLAR KİLİSESİ KAZILARI

Gülgün KÖROĞLU*
Yaşar Serkal YILDIRIM*
Gülseren KAN ŞAHİN*
Ozan HETTO*

Öz

2010 yılından bu yana T.C. Bakanlar Kurulu Kararı ile Prof. Dr. Gülgün Köroğlu başkanlığında yürütülen Balatlar Kilisesi Kazıları 2021 yılı itibarıyla on ikinci yılını tamamlamıştır. Halk arasında ve uluslararası literatürde Balatlar Kilisesi olarak tanınan tarihi yapı kalıntısı, Sinop kentinde kullanım evreleri ve fonksiyonu net olarak saptanabilen yegane yapı olması bakımından önem arz etmektedir. Balatlar Kilisesi'nde tespit edilebilen verilere göre, daha eski kalıntılar üzerine M.S. 2. yüzyılda imparatorluk hamamı olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. M.S. 4. yüzyılda Hristiyanlığın Roma topraklarında serbest bırakılmasının ardından kiliseye çevrilen yapı, bu tarihten 1924 yılına kadar kesintisiz olarak manastır kilisesi ve mezarlık alanı olarak kullanılmıştır. Yapının erken denebilecek bir dönemde kiliseye çevrilmesi ve kazı çalışmalarında açığa çıkarılan verilerle önemli dini kimliklerle bağlantılı bir hac merkezi olduğu kanısını ortaya koymaktadır. Özellikle yapıda bulunan erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen röliker parçası ve adak mozaikleri, Balatlar Kilisesi'nin hem kent için hem de inançlar bağlamında önemli bir yapı olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmamızda Sinop'ta kullanım evreleri net olarak saptanabilmiş yegane yapı olan Balatlar Kilisesi'nde yürütülen kazı çalışmalarının dünü ve bugünü değerlendirilerek yeni bulgular tanıtılacak, kent içerisindeki konumu ve kent turizmine katkısı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Balatlar Kilisesi, Roma Dönemi, Bizans Dönemi, Hamam, Mozaik.

Excavations of Balatlar Church with Past and Present

Abstract

Since 2010 with the decision of the Council of Ministers, the Balatlar Church excavations, conducted under the direction of Professor Gülgün Köroğlu, completed its twelfth year as of 2021. The historical building, known as the Balatlar Church among the public and in the international literature, is important in terms of being the only structure in the city of Sinop whose phases and function can be clearly determined. According to the data that can be found in the Balatlar Church, it is understood that it was built as an Roman baths in the 2nd century AD. The building, which was converted into a church after the liberation of Christianity in the Roman lands in the 4th century AD, was used as a monastery church and cemetery from this date until 1924. The fact that the building was converted into a church and the data unearthed during the excavations reveal the opinion that it was a pilgrimage center associated with important religious identities. Particularly, the reliquary fragment and the votive mosaics dating to the early Byzantine Period in the building revealed that the Balatlar Church was an important structure both for the city and in terms of beliefs. In our study, the past and present of the excavations carried out in the Balatlar Church, which is the only structure in Sinop whose phases have been clearly determined, will be

* Prof. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul, gulgun.koroglu.27@hotmail.com.

* Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, yasaryildirim@karabuk.edu.tr

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, gksa-hin@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-8819-7666>.

* M.A., Sanat Tarihçi, Müze Uzmanı/Araştırmacısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balatlar Kilisesi Kazısı, Sinop, ozanhetto@hotmail.com.

evaluated and new findings will be introduced, its location in the city and its contribution to urban tourism will be emphasized.

Keywords: Balatlar Church, Roman Period, Byzantine Period, Baths, Mosaic.

Anadolu’da iki evrede yaşanan Yunan kolonizasyonu sürecinin ikinci evresinde Miletli kolonistler tarafından M.  630 yılında kurulduğu bilinen Sinop kenti kurulduğu ilk günden itibaren Karadeniz’in güney kıyısında önemli bir liman kenti olmuştur. Kent; bu dönemden itibaren pek çok uygarlığın egemenliğine girmiş olsa da M. . 183 yılında I. Pharnakes döneminde Pontos Krallığı’nın hakimiyetine girerek başkent konumuna yükselmiş, Mithridates Philopator döneminde kentin en parlak dönemi ve şüphesiz dünyaca ünlü hale gelmesi Pontus Krallığı döneminde VI. Mithridates Eupator’un hükümdarlığında olmuştur Strab. XII. 3. 11 (Belke, 1996 , s. 43). M. . 70 yılında Sinop’un Roma idaresine girmesi ile Helenistik Dönem’in ihtişamlı kentinde yaşanan kargaşalı dönemde korsan istilaları ile büyük yıkımlara sahne olduğu görülmektedir. Roma egemenliğiyle birlikte kentte yeniden başlayan yoğun imar faaliyetleri Helenistik bir kent olan Sinop’a şüphesiz Romalı bir siluet kazandırmış olmalıdır (Akurgal & Budde, 1956). Caesar döneminde Roma eyalet sistemleri içerisinde “*Colonia Julia Felix Sinope*” nin kurulması için yürütülen çalışmalar kentin Roma tarihinde önemli dönüm noktalarından birini oluşturmaktadır (Robinson D. M., 1905) (Robinson D. M.). 20. yüzyılın başından itibaren kent merkezinde yürütülen arkeolojik kazı çalışmaları ve yüzey araştırmaları Roma Dönemi Sinop’unun kent gelişimi hakkında önemli veriler sunmaktadır. Sinop’un Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Beylikler Dönemleri’ne ait görsel kanıtları bir arada sergileyen en gösterişli tarihi eseri, şehrın ve iç kalenin etrafını kuşatan surlarıdır. Kent surları dışında Sinop’un geç antik çağdan günümüze ulaşabilen yapılarından diğeri ise bugün örtü sistemine kadar ayakta olan, kimliği ve kullanım evreleri net olarak saptanabilmiş, yayınlarda ve halk arasında Balatlar Kilisesi olarak tanınan yapı topluluğudur.

Balatlar Kilisesi hakkında bilinen kapsamlı ilk bilgiler Anthony Bryer ve David Winfield tarafından hazırlanan “*The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos*” adlı yayında karşımıza çıkmaktadır (Bryer & Winfield, 1985). Bunun dışında 2010 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Prof. Dr. Gülgün KöROğLU başkanlığında başlayan ve halen devam etmekte olan kazı çalışmalarıyla birlikte yapılan yayınlar en kapsamlı çalışmaları oluřturmaktadır¹. Sinop il merkezi Ada Mahallesi, 24 pafta, 251 ada, 2 parselde yer alan yapı kalıntılarında yürütülen kazı  alışmaları Sinop tarihinde kent belleğine ışık tutan önemli veriler ortaya koymuştur. İnşa edildiği ilk günden itibaren tarihsel süreç içerisinde farklı işlevlerde kullanılmış olan yapı kalıntılarında stratigrafi nettir ve kullanım aşamaları kısaca; Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve erken Cumhuriyet Dönemleri’ni kapsamaktadır.

Kazı  alışmaları sırasında açığa çıkarılan en erken tarihli veriler, yapı kalıntılarının güney-batı bölümünün zemin seviyesinde keşfedilen büyük blok taşlardan oluşturulmuş stylobat olarak isimlendirilen temeldir. Helenistik Dönem’e tarihlendirilen bu büyük zemin blokları yanında aynı alan içerisinde ele geçen Helenistik Dönem’e ait seramik buluntuları da Helenistik yaşam izlerini net bir biçimde ortaya koymaktadır. Ele geçen bu seramik buluntuları M.  4. yüzyıldan 1. yüzyılın ortasına kadarki süreçte Sinop kentinde yaygın olarak görülen Helenistik Dönem seramik repertuarının anlaşılmasına olanak vermektedir. Siyah Astarlı Kaplar, Megara K seleri ve basit astarlı seramik gruplarına ait kase, tabak ve kantharos gibi formlar yanında testi, amphora gibi günlük kullanım kaplarına ait parçalar Balatlar Yapı

¹ Bu yayınların bir kısmı şu şekilde sıralanabilir: (Köroğlu & Güngör Alper, 2013), (Köroğlu , İnanan, & Güngör Alper, 2014) (Köroğlu & İnanan , 2014) (Köroğlu & Berkol, Sinop Balatlar Kazısında Ortaya  ıkarılan Mezar Odasında Ele Geçen Bronz Takılar ve Altın Dokuma Parçaları, 2015) (Köroğlu & Keskin, 2016) (Köroğlu & Tok, 2018) (Köroğlu & İnanan, 2018)

Topluluğu'nda yapılan kazılarda ele geçen en erken verileri oluşturmaktadır. Açığa çıkarılan tüm bu Helenistik Dönem kalıntıları Bryer, Winfield, Budde, Akurgal, Erzen gibi yerli ve yabancı araştırmacıların kentin Sakarya Caddesi'nden başlayarak Boztepe'ye doğru olan yamaç boyunca kurulu olduğunu öngördükleri Helenistik Dönem kentinin varlığına dair olumlu yönde katkı sunmaktadır (Bryer & Winfield, 1985) (Akurgal & Budde, 1956). Bilimsel yayınlarda ve halk arasında Mithridates'in Sarayı olarak da tanıtılan yapının bu bağlamda düşünüldüğünde Balatlar isminin kökeni olan "palladium" yani saray isim kökeni de göz önüne alındığında Helenistik Dönem saray bölgesi içerisinde kalmış olabileceği de düşünülebilir.

Bugün örtü sistemine kadar ayakta olan yapı kalıntısı ise Helenistik Dönem'e tarihlendirilen zemin üzerine inşa edilmiş bir Roma Dönemi yapısıdır. Kazı çalışmaları sırasında açığa çıkarılan maddi kültür kalıntıları yapının inşa tarihinin M.S. 2-3. yüzyıl olabileceğini göstermektedir. İlk kullanım evresinde hamam olarak inşa edildiği yapılan kazılar sonucunda elde edilen verilerle de net bir biçimde kanıtlanmaktadır. Günümüze ulaşabilmiş olan kalıntılardan hareketle yapının planı değerlendirildiğinde Balatlar Yapı Topluluğu'nda yer alan hamamın Roma hamam tipolojisi içerisinde Pompeii Hamam Tipinin alt gurubu olan "Sıra Tipi" olarak değerlendirilmesi mümkündür (Yegül, 2006, s. 55-59). Açık avlu ve kapalı mekanlardan oluşan yapının kapalı birimi plan tipolojisine uygun olarak Apoditarium, Frigidarium, Tepidarium ve Caldarium mekanlarının birbiri ardına dizilimi ile oluşturulmuştur. Roma evresinin hamam işlevine dair en net izler Tepidarium ve Caldarium mekanlarında karşımıza çıkmaktadır. Frigidarium ve Apoditarium mekanlarında Bizans Dönemi'nde yaşanan işlev değişikliğinde bu mekanların hamam dönemindeki kullanımına dair izler yok olmuştur. Ancak Tepidarium ve Caldarium mekanlarında yer alan sıcak su havuzlarının yapının kilise evresinde kısmen korunarak içerinin gömü işlevinde kullanılması bahsi geçen iki mekanda hamam dönemi silüetinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Bu doğrultuda Caldarium mekanı değerlendirildiğinde doğu, kuzey ve batı bölümlerde yer alan kemerli kapı açıklıklarıyla geçilen güney kolu daha uzun olmak üzere haç planlı bir mimari özelliğe sahip olduğu görülmektedir. Haç kollarında sıcak su havuzlarının yer aldığı mekanda kapı açıklıkları ile orta mekanı birbirine bağlayan yürüme bantlarının iki yanında havuzların yerleştirildiği görülmektedir. Güney haç kolu ise tamamıyla havuz olarak işlevlendirilmiş, kısmen bir nympheium (çeşme) tasarımına sahiptir. Haç kollarının var olan izlerden anlaşıldığı üzere üst örtüsü beşik tonoz olmalıdır. Mekanın merkezindeki kare bölümün üzeri ise bugün zeminde görülebilen izlerden de anlaşıldığı üzere dört yönde ikişerden toplam sekiz serbest ayak üzerine muhtemelen çapraz tonoz gibi merkezi bir örtü sistemi ile kapalıdır.

Tepidarium mekanı ise kısmen haç plan içerisinde değerlendirilebilecek bir plan özelliği sergilemektedir. Mekanın kuzey ve güney bölümlerinde yer alan ılık havuzlar tıpkı Caldarium mekanında olduğu gibi Bizans Dönemi'nde yapıya kilise işlevi kazandırıldığında gömü amacıyla kullanılmıştır. Hamam mimarisi içerisinde yıkanmadan ziyade özellikle bir geçiş mekanı olarak kullanılan bu birim Frigidarium, Caldarium, Apoditarium ve servis mekanları arasındaki geçişin sağlandığı bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır. Mimari olarak plan özelliklerinin kısmen görülebildiği Frigidarium mekanı ve Apoditarium mekanı ise ikinci evredeki kullanımlarından dolayı hamam dönemi hakkında mimari plan özellikleri dışında veri sunmamaktadır. Bu doğrultuda incelendiğinde frigidarium mekanı Roma hamam mimarisinde M.S. 3 yüzyıldan itibaren yaygın olarak görülmeye başlanan bazilikal planda inşa edilmiştir (Yegül, 2006, s. 63). Doğu bölümde üç apsise sahip olan mekanda hamam işlevinde kullanıldığı döneme ait su mimarisi ile alakalı izler Bizans Dönemi kullanımında işlev değişikliği yaşamasından dolayı görülememektedir. Hamam evresindeki işlevine dair kesin bilğimiz olan son mekan ise Apoditarium mekanıdır. Doğu-batı doğrultusunda dikdörtgen planlı olarak inşa edilen bu mekanın kuzey, güney

ve batı duvarlarında diğ r mekanlar ile bağlantısını sağlayan kemerli kapı açıklıkları görülmektedir. Hamamın soyunmalık mekanı olan bu birimde 10. yüzyılda kilise işlevi kazandırılarak çeşitli değişimler ya anmı tır. Bu birimde oturma sekileri ve kıyafetleri koymak için ni lerin olması gerekmektedir. Ancak bu mimari   elere dair izler bugün yapıda görülemez.

Yapı kompleksinin açık mekanı olan Palestra bölümü ise neredeyse kapalı kütle ile aynı    ilerde büyük bir alanı kapsamaktadır. 2020 ve 2021 yılında Palestra mekanının doğusunda kalan mekanların kazılması sonucunda açığa çıkarılmaya ba lanan daha küçük boyutlu mekanlar yapının Anadolu coğrafyasında sıklıkla karşılaşılan hamam-gymnasium birleşiminden oluşan bir kompleks olduğuna işaret etmektedir. Kazı  alı maları ile Palestra'nın çevresindeki bu mekanların kazılarının tamamlanması durumunda halihazırda bir sav olarak ileri sürdüğümüz hamam-gymnasium birlikteliği kesinle ecektir.

Yürütülen kazı çalışmalarında 2010 yılından bugüne mimari kalıntılar dışında Roma Dönemi'ne tarihlendirilen çeşitli seramik, sikke ve küçük buluntular da açığa çıkarılmıştır. Yapı kompleksinin farklı birimlerinde yürütülen kazı çalışmalarında açığa çıkarılan en erken tarihli Roma Dönemi buluntusu kesin tarih vermesinden dolayı 2020 yılında ele geçen M.S. 2. yüzyıla tarihlendirilen sikkedir. Bunun dışında özellikle M.S. 1.-7. yüzyıllar arasını kapsayan Roma- Geç Roma/Erken Bizans Dönemleri'ne ait sofra kapları kazı alanın çeşitli bölgelerinden ve tabakalarından açığa çıkarılmıştır. Bu dönemleri temsil eden Doğu Sigillatları, Afrika, Phokaia veya Açık Renkli Geç Roma Kırmızı Astarlı Seramiklerine ait fincan, kase, tabak, testi, testicik ve bunların alt gruplarından oluşan formlar dışında kandil ve unguentariumlar ele geçmiştir. Ayrıca günlük kullanım ve mutfak kapları, ticari amphoraların çeşitli formları sık görülen buluntular arasındadır. Roma Dönemi içerisinde değerlendirilebilecek olan diğ r buluntular ise mekanlarda yer ve duvar kaplamalarında kullanılan mermerlerdir. Çeşitli boyutlarda ve formlarda karşımıza çıkan bu mermer buluntular, yapıda Roma Dönemi'nde mermer kaplama yanında opus sectile taban ve duvar d  emelerinin varlığına da işaret etmektedir. Bunun dışında Roma Dönemi'ne ait özellikle heykel ve fig rin parçaları hristiyan dönemin pagan vandalizmine maruz kalmış olarak parçalar halinde ele geçmiştir. Bu sava en önemli örneklerden bir tanesi 2020 yılı kazı çalışmaları sırasında Bizans Dönemi apsis eklentisinin harç dolgusu arasında ele geçen pi mi  toprak bir demon figürü tasvirli fig rin parçasıdır. Pagan dönemin özelliklerinden sıyrılmaya çalışan yeni dinin bir önceki döneme karşı olan katı tutumunu belki de en açık şekilde bu buluntuyla anlatmak mümkündür.

M.S. 4. yüzyılın hemen başında yapının kilise işlevi kazandırılarak dev  irildiği yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilmiştir. Bilindiği  zere Aziz Andreas'ın M.S. 1. yüzyılda Sinop'a gelerek Hristiyanlığı tebliğ etmesinden sonra kentte azımsanamayacak derecede bir hristiyan nüfus oluşmuştur (Delaney, 1960). Ancak tüm Roma coğrafyasında olduğu gibi Sinop kentinde de Hristiyanlık ancak 313 yılındaki Milano Fermanı ile serbest bırakılmış ve bu dine inananlara serbest ibadet hakkı verilmiştir (Ostrogorsky, 2019) (Norwich, 2013). Bu tarihten itibaren Roma coğrafyasının neredeyse tamamında ba layan Hristiyan mimarisi yanında antik dönemin birçok yapısının da kiliseye dönüştürüldüğü bilinmektedir. Bu işlevleri değiştirilerek dev  irilen yapılar içerisinde hamamlar yadsınamayacak derecede büyük bir çoğunluğu olu urmaktadır. Ancak Balatlar  l eğinde değerlendirildiğinde h lihazırda kullanımda olan bir yapıda yaşanan bu işlev değişikliği yapının neden kiliseye dönüştürüldüğü ve Hristiyanlık dini için belli bir sembolizm içerip içermediği konusunda belli soruları da beraberinde getirmektedir. Kentin Hristiyanla ma sürecine bakıldığında kısmen bu soruyu cevaplamak mümkündür.

Kentin efsanele mi  erken dönem dini kimlikleri arasında özellikle Ioannes Chrysosthomos tarafından kutsal kalıntıları Konstantinopolis'e taşınarak kilise takvimi içerisinde yerini alan Aziz Phocas bilinmektedir. Denizcilerin ve bahçıvanların koruyucu azizi olarak  nlenen bu dini kimliğin hayatına bakıldığında Sinop'ta doğduğu, yaşadığı ve yine aynı kentte Romalı askerler tarafından bir hamamın

sıcak havuzunda haşlanarak öldürüldüğü bilinmektedir (Andrews, 1824, s. 36) (G r & G r, 2016, s. 1-37). Sinop kent tarihi göz önüne alındığında Balatlar Yapı Topluluğu'nda keşfedilen hamamdan başka kentte Roma Dönemi hamamı bilinmemektedir. Sinop Müzesi tarafından yapılan bir kazıda başka bir hamam kalıntısı açığa çıkarılmışsa da bu açığa çıkarılan hamam kalıntıları özel kullanıma ait bir hamam niteliğinde olup kentin kullanımına açık olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aksi iddia edilene kadar Sinop kentindeki bilinen tek Roma hamamı Balatlar Yapı Topluluğu'nda tespit edilen hamamdır. Bu bilgiler göz önüne alındığında Balatlar Yapı Topluluğu'nda Roma Dönemi hamamının kullanılabilir durumdayken M.S. 4. yüzyılda kiliseye çevrilmesi tarihsel bilgiler kapsamında Aziz Phokas ile bir bağlantısı olabileceği fikrini ortaya çıkarmaktadır. Bu dönemde özellikle hamamın soğukluk mekanının g m  işlevli bir yapı haline dönüştürülmesi ve bu birimin adak mozaikleri ile kaplı olması yapının ilk kilise evresinde ayrıcalıklı bir önemi olduğuna işaret etmektedir. Kazı  alışmalarında Aziz Phokas ile alakalı herhangi bir veri henüz ele geçmemişse de bahsettiğimiz bu veriler belli bir noktada yapının ziyaret merkezi olarak önem kazanmış olabileceği fikrini ortaya koymaktadır.

M.S. 4. yüzyılda yapıya kilise işlevi kazandırıldığında ha  planlı Caldarium mekanının doğu ha  kolunun doğu duvarının tamamen kaldırılarak bir apsis inşa edildiği tespit edilmiştir. Hamamın mimarisine uygun olarak almaşık duvar tekniğinin kullanıldığı bu birim kazı çalışmalarının ilk aşamasında Lacanicum (buhar odası) olarak değerlendirilmiştir. Ancak Caldarium mekanının duvarları ile bağlantısında görülen dilatasyon izleri, duvarlarda kullanılan malzemede görülen boyut farklılıkları ve buna benzer ayırt edici özellikler bu birimin hamam dönemiyle herhangi bir bağlantısı olmaksızın Erken Bizans Dönemi'nde yapıda tespit edilebilen ilk kilise evresinde inşa edildiğini ortaya koymuştur. Bu haliyle d ş n ld ğ nde Caldarium mekanı doğu bölümde eklenen apsisi ve havuzların içerisine yapılan g m leriyle birlikte su mimarisi özelliğinden sıyrılarak kilise işlevi kazandırılmıştır. Caldarium'un merkezinde ise zemin kırılarak atık su kanalının içerisine bir kripta eklendiği tespit edilmiştir. Kriptada içerisinde yürütülen kazı çalışmalarında açığa çıkarılan lahit biçimli bir r likere ait parçada bu bölümün Erken Bizans Dönemi'nde kullanıldığını göstermektedir. Kazılar sırasında insan iskeletine ait farklı parçaların bu bölüm içerisinden toplanması kripta mekanın pek çok farklı g m  içinde aynı anda kullanıldığını göstermektedir. Kriptadan batıya doğu kanal içerisinde ilerlendiğinde Roma Dönemi yoğun seramik verileri ile de karşılaşılmıştır.

Bu ilk kilise evresinde yapının Frigidarium mekanı ise g m  işlevi kazandırılmış ve yapıya kısmen narteks oluşturacak şekilde bir  n mekan haline getirilmiştir. Bazilikal planlı mimarisi bu birimin bir kilise yapısına çevrilmesini kısmen bu anlamda kolaylaştırmıştır. Erken Bizans Dönemi ilk kilise evresine dair kazı çalışmalarında açığa çıkarılan belki de en dikkat ekici buluntu ise Frigidarium mekanında panolar halinde in situ olarak tespit edilmiş olan adak mozaikleridir. 2016, 2017, 2018 ve 2021 yıllarında kazılarak açığa çıkarılan 10 farklı panodan oluşan taban döşeme mozaikleri pek çok farklı özelliği dolayısıyla tarihlendirme konusunda net bilgiler vermektedir. Bunun yanında mozaiklerin kompozisyon özellikleri ve ikonografik yorumları hem Erken Hristiyan hem de Bizans Dönemi ikonografisi içerisinde yeni bir bakış açısına olanak sağlamıştır. Mozaikler üzerinde yürütülen  alışmalar Hristiyan ikonografisinde Tevrat ve  ncil anlatılarını betimleyen konulu sahneler dışında sadece geometrik, bitkisel ve hayvan fiğ rlerinden oluşan bir kompozisyonda da benzer ikonografik ayrıntıların işlenebileceğini ortaya koymuştur (Hetto, 2021, s. 276). En yakın benzerlerinin Kırım'da Chersonesos kazılarında açığa çıktığı mozaik  rnekleri Erken Bizans Dönemi'nde Sinop ile Karadeniz'in kuzeyindeki kentlerle olan ticaret ağını ortaya koyması bakımından da önem arz etmektedir ( адеев & Сорочан, 1989, s. 12) (Litovchenko, 2015, s. 223-238).

Balatlar Kilisesi Kazılarında tespit edilebilen ikinci kilise evresi ise 6. yüzyılın ikinci çeyreği ve 7. yüzyıl arasındaki dönemi kapsamaktadır. Kilise içerisinde yapılan gömülerin dışında bu ikinci kilise evresinde tonozlu mezarların da inşa edilerek Balatlar Yapı Topluluğu'nda mezarlık kavramının başladığını söylemek mümkündür. 6. yüzyılın ikinci yarısı ve 7. yüzyılı kapsayan dönemde Caldarium mekanının güney haç kolunda küçük bir şapelin inşa edildiği kazılar sırasında keşfedilmiştir. Güney haç kolunun batı duvarında bu kullanım evresinde bir kapı açılarak mekana girişin sağlandığı mimariden okunmaktadır. Kazı çalışmalarında Caldarium mekanından yoğun bir biçimde kaldırılan üst örtüye ait moloz yıkıntıları ve güney haç kolundaki sonradan açılan kapı ile birlikte Caldarium mekanının bu ikinci kilise evresinde kullanılmadığını göstermektedir. Yapının çeşitli malzemelerinin devşirilerek kullanıldığı bu 7. yüzyıl şapelinde doğu duvarda oyularak oluşturulmuş bir apsis ve katedra yanında mekanın içerisine yere yatık halde ele geçen iki sütun ve templon kuruluşuna ait kalıntılar kazılar sonucunda tespit edilmiştir.

Aynı dönem içerisinde Palestra mekanının batısında bulunan ve hamam evresinde hangi işlevle kullanıldığı henüz tespit edilememiş, kazı çalışmalarında XV Nolu Mekan olarak isimlendirilen bir gömü kilisesi de kazılar sonucunda tespit edilmiştir. Caldarium'un güney haç kolunda inşa edilen şapelde olduğu gibi XV Nolu Mekânında da doğu duvarı oyularak apsis işlevi kazandırıldığı görülmektedir. Aynı döneme tarihlenen bu her iki kilisenin de apsislerinin küçük olduğu görülmektedir. Her iki apsisin de bu şekilde küçük bir birim şeklinde oluşturulması mekanın mimarisiyle bağlantılı olsa da ayin liturjisi ile uyuşmadığı görülmektedir. Bizans Dönemi ayin liturjisine bakıldığında ayinin apsis ve bema ölçeğinde geliştiği görülmektedir (Talf, 1991, s. 1240-1241). Bu bakımdan Balatlar Yapı Topluluğu'nda tespit edilen ikinci kilise evresindeki kilise mekanları gömü işlevli olarak kullanılan, kısmen anma törenleri bağlamında gerçekleştirilen küçük çaplı ayinleri kapsayan bir kullanıma sahip olmalıdır. Bu dönemde yapının ana kilisesi işlevini Frigidarium mekanının almış olması muhtemeldir. Bu verilerin dışında Tepidarium mekanının güney, Frigidarium mekanının ise doğu bölümünde tonozlu mezarlar inşa edilmiştir. Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen bu mezarların kendi dönemleri içerisinde soyulmuş olması mezarların orijinal durumlarının tespitini kısmen zorlaştırmıştır. Bu mezarlardan açığa çıkartılan az miktardaki buluntular Erken Bizans Dönemi'nin özgün örneklerini oluşturmaktadır. Kemer tokaları, kandiller vb. objeler yanında belki de en çarpıcı örneklerden bir tanesi olan altın saç filesi olan süs objesi erken Bizans Dönemi tonozlu mezarlarının özgün buluntu örnekleri arasında sayılabilir (Köroğlu & Berkol, 2015).

Balatlar Kilisesi kazılarında tespit edilebilen bir sonraki kilise evresi ise Orta Bizans Dönemi'nde Apoditarium mekanının kiliseye dönüştürülmesidir. Tonoz örtülü, doğu batı doğrultuda dikdörtgen formda bir mimari özellik sergileyen mekanın Palestra ile olan bağlantısını sağlayan kuzey duvarındaki kapı açıklığı bu dönemde kapatılmıştır. Günümüze kısmen korunaklı biçimde ulaşabilmiş olan duvar resimlerinden, kaynaklardan elde edilen bilgilerden ve mekanın güneyde bulunan ana giriş kapısının kemer alınlığı üzerine resmedilen Koimesis (Meryem'in Uykusu/Ölümü) sahnesinden de anlaşıldığı üzere yapı Meryem'e atfedilmiştir (Bryer & Winfield, 1985, s. 82). Günümüze yoğun tahribata maruz kalarak kısmen korunmuş halde ulaşabilen duvar resimlerinde tespit edilen verilerle yapıda bugün toplam 18 sahne vardır. Kilisedeki sahnelerden 5'i İncil, 1'i Apokrif, 2'si Tevrat kaynaklı olup 7'si semboliktir. Yapının kaynaklardan öğrenilen bilgilerden ve bugün günümüze ulaşamayan ancak eski resimlerinde net bir biçimde görülebilen onarım kitabesinden de anlaşıldığı üzere 23 Nisan-31 Aralık 1640 tarihleri arasında yeniden dekore edilerek resmedildiği ve onarıldığı bilinmektedir. Aslında bu onarım, kazılar sırasında az miktarda ele geçen Selçuklu buluntularının ve neredeyse hiç tespit edilemeyen Türk Beylikleri Dönemi tabakalarının olmayışını kısmen açıklamaktadır. Yapının 13. yüzyıl ile 17.

yüzyıl arasını kapsayan dönemde bir müddet atıl kalmış olması muhtemeldir. Kentin Türk İslam Dönemi yazılı belgelerinde yürütülen çalışmalarda da yapı ile alakalı neredeyse bu belirtilen tarihler içerisinde herhangi bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Hatta bir dönem Balatlar Mahallesinin müslüman mahallesi olarak kayıtlarda geçtiği görülmektedir (Hetto, 2021, s. 52). Dolayısıyla tüm bu savlar bugün halen daha kazı çalışmalarında açığa çıkmamış olan Türk İslam Dönemi'nin bir bölümü içinde çeşitli nedenler ortaya koymaktadır.

Yapının 17. yüzyılda restorasyon geçirmesinin ardından kent belleğindeki ayrıcalıklı yerinin zamanla yitirdiğini görmek mümkündür. Erken Bizans Dönemi'nde gömülmek için zengin, soylu veya din adamı olmayı gerektiren yapıda; bu dönemin hemen ardından Palestra mekanının halk mezarlığı olarak kullanıma açıldığı görülmektedir. Yapının zaman içerisinde giderek önemini kaybettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. 17. yüzyıl ve 20. yüzyıl arasını kapsayan son devir Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemleri'nde yapı kentte kalabilmiş az sayıdaki Hristiyan Rum cemaat tarafından ibadet mekan ve mezarlık alanı olarak kullanılan bir yer haline dönüşmüştür. Bu dönem içerisinde halk ve din adamları mezarlık alanlarının kısmen birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Kazı çalışmalarında Caldarium mekanının kuzey haç kolunda kendine has mimari özellikleriyle oturarak veya kısmen uzanır durumda defnedilmiş din adamlarına ait bir mezarlık alanı keşfedilmesi bu kanıyı güçlendirmiştir. Tören kıyafetleriyle birlikte defnedilen bu din adamlarının mezarlarından açığa çıkarılan iki İncil, çeşitli kumaşlar ve ayakkabılar kazı çalışmalarının Osmanlı Dönemi'ne dair önemli buluntu gruplarını oluşturmaktadır.

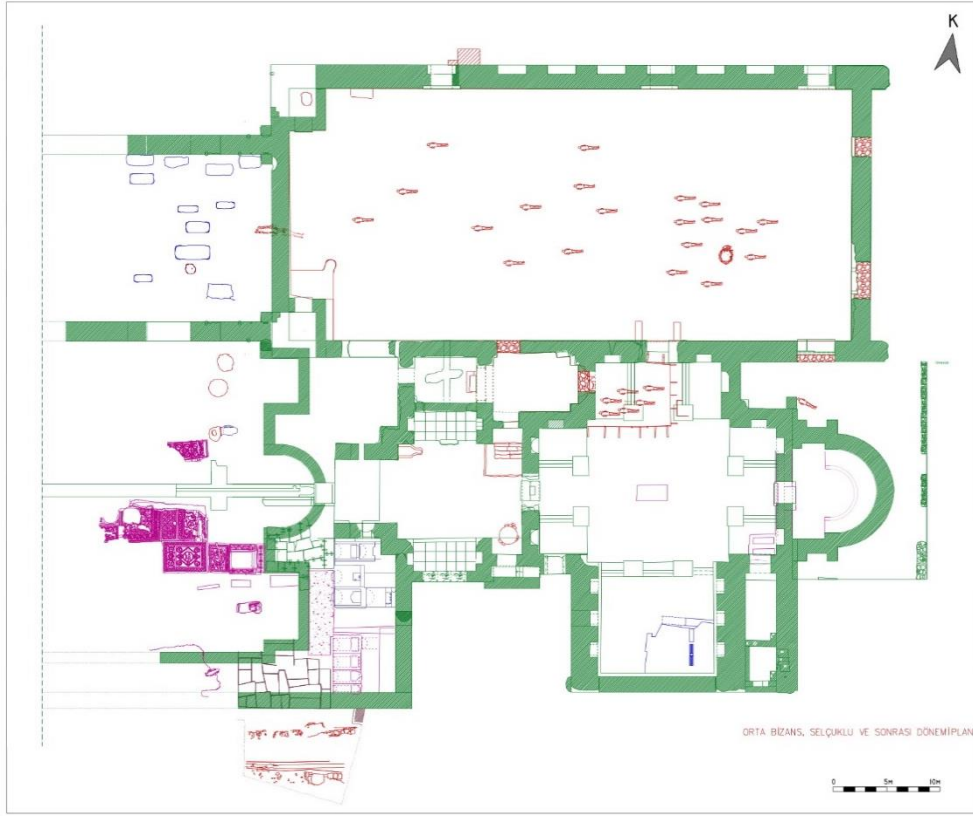
Tüm bunların dışında Bizans Dönemi'nden itibaren bölgede yaygın olarak görülen ve kullanılan seramikler kazı alanının genelinde tüme yakın ya da parçalar halinde açığa çıkmaktadır. Bizans Dönemi seramik buluntular içinde, çok az sayıda Bizans Dönemi'nin Beyaz Hamurlu seramik grupları ile Kırmızı Hamurlu İnce Sgraffito, Ege Tipi Kazıma ve Slip Boyalı seramik, Geniş Oyma (Champléve) grupları altında tasniflenen parçalar yer almaktadır. Bunların yanında seramik literatüründe "Zeusippus Ailesi" olarak tanınan seramiklerin karakteristik örnekleri de azımsanmayacak ölçüdedir. Sayıca en yoğun buluntu grubunu ise Geç Bizans Kaplarıdır. Genel olarak 13. yüzyıl ile 14. yüzyıllar içinde değerlendirilebileceğimiz bu seramiklerde iki ana gruptan söz etmek mümkündür (İnanan, 2012, s. 149). İslami Dönem içerisinde değerlendirebileceğimiz Balatlar Kilisesi kazılarında ele geçen diğer seramik buluntuları ise genel olarak gruplandırıldığında 13. yüzyıl sonu-14. yüzyıl sırlı ve sırsız kapları, 14-15. yüzyıl "Milet tipi" sıraltı ve sgraffito örnekleri, 17. yüzyıl ikinci yarısı-18. yüzyıl İznik ve Kütahya seramikleri, 18-19. yüzyıl Çanakkale üretimi seramik kaplarını içeren genel bir çerçeve sunmaktadır (Gök, 2012, s. 334). Seramikler yanında Bizans ve Osmanlı Dönemleri'nde kullanıldığı bilinen çeşitli malzemelerden üretilmiş haçlar, sedef objeler, takı parçaları yanında kaplama için üretilmiş çeşitli kemik objelerde kazı çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan buluntular içerisinde yer almaktadır.

Sonuç olarak bakıldığında konumu itibarıyla Helenistik Dönem kalıntılarının üzerine M.S. 2. yüzyılda inşa edilen Roma hamamı 3 yüzyıl Sinop kentine hizmet etmiştir. 4. yüzyılda kiliseye dönüştürülmesiyle birlikte yapıda büyük bir işlev değişikliği yaşanmış ve yapı bölümlere ayrılarak kullanıma tabi olmuştur. Erken Bizans Dönemi'nin ihtişamlı, ayrıcalıklı, önemli ibadet mekan olan Balatlar Kilisesi'nin Orta Bizans Dönemi'nde önemini yavaş yavaş yitirdiği gözlemlenmektedir. Kazı çalışmalarına başlandığı dönemde kemerli kapı açıklıklarının yarıya kadar toprak ile dolu olduğu kazı alanında; bugün Roma hamam yapısının zeminine kadar kazı çalışmaları tamamlanmıştır. Kalıntıların etrafında yoğun bir biçimde yürütülen kazı çalışmalarıyla birlikte bugüne kadar tanınan küçük bir kiliseden ziyade yapının çok daha geniş bir alanı kapsadığı ve bir imparatorluk yapısı olduğu anlaşılmıştır.

Kaynakça

Akurgal, E., & Budde, L. (1956). *Vorläufiger Bericht Über Die Ausgrabungen In Sinope*. Ankara.

- Andrews, W. E. (1824). *Critical and Historical Review of For's Book of Martyrs*. London .
- Belke, K. (1996). *Paphlagonien Und Honorias*. Wien.
- Bryer, A., & Winfield, D. (1985). *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos*. Washington D.C.
- Delaney, L. P. (1960). *Sinop in Ancient Times*. Capyright.
- Gök, S. (2012). Sinop Balatlar Yapı Topluluğu'nda Ortaya Çıkarılan Avrupa Seramiklerinin Batı Karadeniz Ticaret Ağı İçerisindeki Yeri. *Sanat Tarihi Dergisi*, 331-347.
- Gür, D., & Gür, F. (2016). Hagios Phokas,. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14/3, 1-37.
- Hetto, O. (2021). Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı Erken Bizans Dönemi Mozaiklerinin İkonografisi. (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*) Erciyes Üniversitesi.
- İnanan, F. (2012). Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı Sırlı Bizans Seramik Buluntularının Ön Değerlendirmesi. *TÜBA-AR* , 147-160.
- Köroğlu , G., & Keskin, E. (2016). Balatlar Yapı Topluluğu'nda Ele Geçen Doğu Roma İmparatorluğu Dönemi Taş Eserlerinin Değerlendirilmesi. *IV. ODTÜ Arkeometri Çalıştay, 7-Bildiriler Kitabı* (s. 137-142). içinde Ankara.
- Köroğlu , G., & Tok, E. (2018). Sinop Balatlar Kazısında Ortaya Çıkarılmaya Başlanan Erken Bizans Dönemi Döşeme Mozaikleriyle İlgili İlk Veriler. *Bursa Uludağ University Journal of Mosaic Research*(11), 121-135.
- Köroğlu , G., İnanan, F., & Güngör Alper, E. (2014). Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı 2012 ve 2013 Yılı Çalışmaları . 36. *Kazı Sonuçları Toplantısı*. içinde Gaziantep.
- Köroğlu, G., & Berkol, C. (2015). Sinop Balatlar Kazısında Ortaya Çıkarılan Mezar Odasında Ele Geçen Bronz Takılar ve Altın Dokuma Parçaları. *Lidya Altın Ülke Sempozyumu* (s. 107-115). içinde Salihli.
- Köroğlu, G., & Güngör Alper, E. (2013). Sinop Balatlar Kilisesi Kazıları . *Sinop İli Değerleri Sempozyumu* (s. 47-55). içinde Sinop.
- Köroğlu, G., & İnanan , F. (2014). Sinop Balatlar Kilise Kazılarında Ortaya Çıkarılan Seramikler. *Pottery in Anatolia (From The Byzantine Period Until The Ottoman Period)*, 319-327.
- Köroğlu, G., & İnanan, F. (2018). Sinop Balatlar Yapı Topluluğu Kazılarında Ele Geçen Geç Osmanlı Dönemi Seramikleri. 2. *Uluslararası Avrasya Türk Sanatları Kongresi* (s. 183-200). içinde İstanbul.
- Litovchenko, A. (2015). On the Origin of the Early Christian Artistic Tradition in Byzantine Chersonesos. *Athens Journal of History*, 1/3, 223-238.
- Norwich, J. J. (2013). *Bizans (Erken Dönem MS 323-802)*. İstanbul.
- Ostrogorsky, G. (2019). *Bizans Devleti Tarihi*. Ankara.
- Robinson, D. M. (1905). Ancient Sinope. *American journal of Philology*, XXVII(2).
- Robinson, D. M. (tarih yok). Eski Sinop. *Dıranaz*(27), 23-25.
- Talf, R. F. (1991). Litugy. A. Kazhdan , M. Talbot, A. Cutler, T. Gregory, & N. Ševčenko içinde, *The Oxford Dictionary of Byzantium* (Cilt II, s. 1240-1241). New York.
- Yegül, F. (2006). *Antik Çağ'da Hamamlar ve Yıkanma*. İstanbul.
- Кадеев, В. И., & Сорочан, С. Б. (1989). *Экономические связи античных городов Северного Причерноморья в I в. до н.э. – V в. н.э.* Харьков.

Çizim 1: *Balatlar Kilisesi Plan Evrelerinin Çizim Üzerinde Genel Gösterimi* (Hetto, 2021, s. 50)

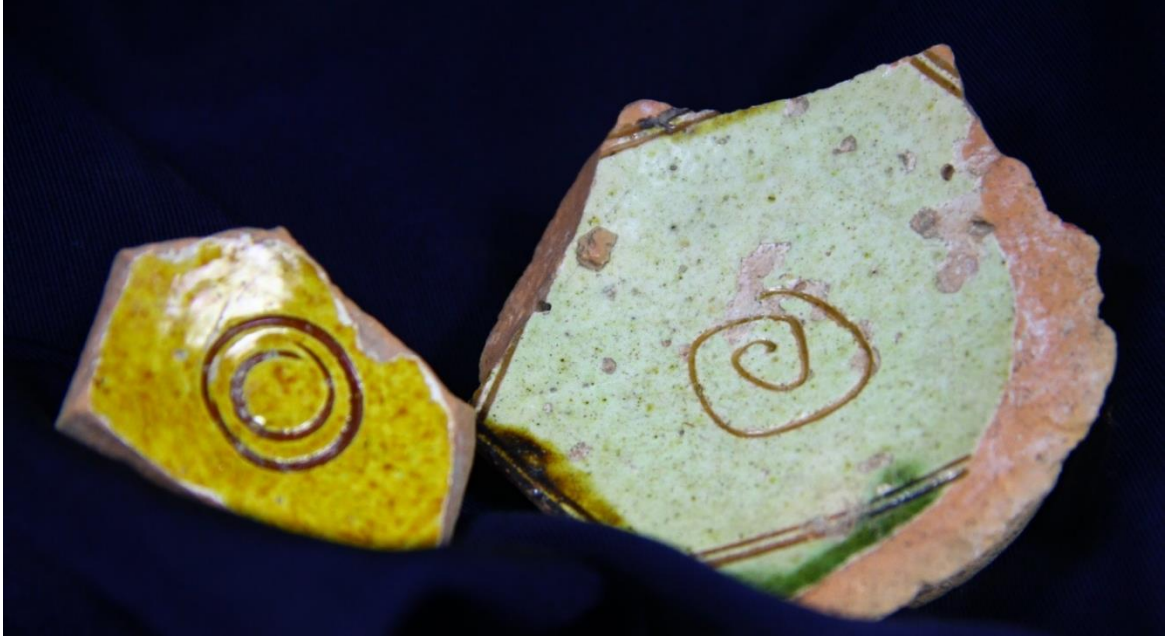
Resim: 1 *Balatlar Kilisesi Kazısı 2020 Hava Fotoğraflı* (Kazı Arşivi)

Resim: 2 Balatlar Kilisesi Kazısı Bir Gurup Roma Dönemi Buluntusu (Kazı Arşivi)

Resim: 3 Balatlar Kilisesi Duvar Resimlerinden Bir rnek- Habel ve Kabil Tasviri (Kazı Arşivi)

Resim: 4 Balatlar Kilisesi Kazısı Bizans Dönemi Seramik rnekleri (Kazı Arşivi)

Resim: 5 Balatlar Kilisesi Bizans ve Osmanlı Dönemi Sedef Obje Buluntuları

Resim: 6 Balatlar Kilisesi Kazısı Osmanlı Dönemi Seramik ve Porselen Buluntuları

BLOK ZİNCİRİ İLE TURİZM SEKTÖRÜNDE DİJİTAL TUTUNDURMA

Melek ŞARDAĞ KARABULUT*

Öz

Turizm sektörü giderek çok sayıda ülkenin ekonomileri için kritik öneme sahip olmaktadır. Hem ekonomik kalkınmaya hem istihdama hem de kişisel refaha katkıda bulunan bu sektördeki işletmelerin faaliyetlerini sürdürmeleri, yeni teknolojilere sahip olmalarına ve bu teknolojileri kullanmalarına bağlıdır. Yeni nesil teknolojilerden biriside blok zinciri teknolojisidir. Yeni ortaya çıkmış olmasına rağmen bu teknoloji küresel ekonomiyi kökten bozabilecek potansiyele sahiptir. Blok zinciri, belirli bir ağın ürettiği tüm işlemleri herkese açık olarak saklayan bir teknolojidir. Her işlem şifrelenmekte ve bir zinciri oluşturarak bloklar halinde gruplandırılmaktadır. Blok zinciri teknolojisinin en önemli özelliklerinden bir tanesi verilerin merkezinin olmamasıdır. Bunun sebebi verilerin ağın parçası olan ve düğüm olarak da adlandırılan farklı bilgisayarlar arasında dağıtılmasıdır. Her bir düğüm, işlenen tüm bilgilerin bir kopyasına sahiptir. Bir blok veya yeni bir işlem eklendiğinde, bütün blok zinciri üyeleri, blok zincirinin her bir bölümünün depoladığı kopyaya eklenmek için bunu onaylamak zorundadır. İşte bu süreç, blok zinciri verilerinin güvenli, izlenebilir, değiştirilemez ve şeffaf olmasını sağlamaktadır. Blok zinciri teknolojilerinin turizm sektöründe yarattığı çok sayıda fayda vardır. Bu teknoloji, turizmde arabuluculuğunu ortadan kaldırarak turizm sektöründeki işletmelerin hedeflerine daha kolay bir şekilde ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca güven oluşturma, daha güvenli bilgi alışverişi sağlama, maliyetleri düşürme ve şeffaflık oluşturma potansiyeline de sahiptir. Üstelik blok zinciri tabanlı kripto para birimleri, güvenilir bir şekilde üçüncü taraflara ihtiyaç duymadan basit ve doğrudan para transferini mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada blok zinciri teknolojisinin tutundurma faaliyetlerinde nasıl uygulanabileceğinin cevabı aranacaktır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı blok zinciri teknolojisinin, Sinop ilinin turizm sektöründeki işletmelerinin tutundurma faaliyetlerine nasıl fayda sağlayabileceğini teorik olarak anlatmaktır. Çalışma, blok zinciri teknolojisinin turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin tutundurma faaliyetlerinde, sahtekarlığı önleme, aracısızlaştırma, maliyetleri azaltma, güven sağlama ve şeffaflığı artırma, sadık müşteri sayısını artırma ve gizlilik gibi konularda faydalı olduğu ya da olacağı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Blok Zinciri, Tutundurma, Dijitalleşme, Avantaj.

Digital Promotion in the Tourism Sector with Block Chain

Abstract

The tourism sector is increasingly critical to the economies of many countries. Continuing their activities in this sector, which contributes to both economic development, employment and personal well-being, depends on having and using new technologies. One of the new generation technologies is blockchain technology. Although it has just emerged, this technology has the potential to radically disrupt the global economy. Blockchain is a technology that publicly stores all transactions produced by a particular network. Each transaction is encrypted and grouped into blocks, forming a chain. One of the most important features of blockchain technology is the decentralization of data. This is because data is distributed among different computers that are part of the network, also called nodes. Each node has a copy of all processed information. When a block or a new transaction is added, all blockchain members must approve it in order to be added to the copy stored by each segment of the blockchain.

* Öğr.Gör., Sinop Üniversitesi, Ayancık Meslek Yüksekokulu, Dış Ticaret Programı, mkarabulut@sinop.edu.tr
- <https://orcid.org/0000-0002-0525-7820>.

This process ensures that blockchain data is secure, traceable, immutable and transparent. There are numerous benefits created by blockchain technologies in the tourism industry. This technology helps businesses in the tourism sector to reach their goals more easily by eliminating mediation in tourism. It also has the potential to build trust, provide more secure information exchange, reduce costs and create transparency. Moreover, blockchain-based cryptocurrencies enable simple and direct money transfer without the need for reliable third parties. In this study, the answer to how blockchain technology can be applied in promotion activities will be sought. Therefore, the aim of this study is to theoretically explain how blockchain technology can benefit the promotion activities of the tourism sector enterprises of Sinop province.. The study has revealed that blockchain technology is or will be beneficial in the promotion activities of businesses operating in the tourism sector, in terms of preventing fraud, mediation, reducing costs, providing trust and increasing transparency, increasing the number of loyal customers and confidentiality.

Keywords: Tourism, Blockchain, Promotion, Digitalization, Advantage.

Giriş

Teknoloji baş döndürücü bir hızla gelişimine devam etmektedir. Bu hızlı değişim, tüm sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de yapısal dönüşümlere sebep olmaktadır. Yoğun rekabet ortamında ayakta kalabilmek için havayolu şirketleri, seyahat acenteleri, tur operatörleri ve otellerin bu yeni teknolojilerin getirdiği pazarlama tarzını kullanmaları zorunluluk haline gelmiştir. Türkiye'nin turizm pazarı çoğunlukla teknolojik gelişmeleri yakından takip eden Avrupa'lılardan oluşmaktadır. Dolayısıyla bu işletmelerin pazarlama faaliyetlerini pazar paylarını koruyabilmek adına internet üzerinden gerçekleştirmeleri ve bu yönde bir strateji oluşturmaları kaçınılmaz olmaktadır ( zdi  iner, 2010: 16-17). İşletmelerin pazarlama faaliyetlerinde uygulaması ve takip etmesi gereken teknolojilerden bir tanesi de blok zinciri teknolojisidir.

Blok zinciri, pazarlama ve reklamcılık için önemli etkilere sahip olan, ancak yeterince anlaşılamayan bir teknolojidir. The CMO Survey'e göre, firmaların sadece %8'i pazarlamada blok zinciri kullanımını orta veya çok önemli olarak değerlendirmiştir. Günümüzde bu teknolojiye karşı pazarlamacıların "bekle ve g r" yaklaşımını benimsedikleri görülmektedir. Buna rağmen bu teknolojiyi anlamak ve sektörler için özel pazarlama uygulamalarını keşfetmeye başlamak için birçok neden vardır. Bu teknoloji, ödeme sorunlarının azalmasına, aracılarn ortadan kalkmasına, işletmelerin tüketicilerin kişisel bilgilerine sahip olmalarına ve onları kontrol etmelerine yardım etmesi gibi birçok neden sayılabilir (Harvey vd., 2018: 2). Bugün dünyada neredeyse her şey bir merkeze bağlıdır. Örneğin paralar merkez bankalarına, kanunlar devletlere bağlıdır. Üstelik internette sunulan reklamlar dahi Google, Instagram ve Facebook vd. gibi kanal ve kuruluşlara bağlıdır. Blok zinciri teknolojisi uçtan uca iletişimin (peer to peer) geldiği son nokta olarak kabul edilmekte ve merkezi olmayan bir sistem sunmaktadır. Bu teknoloji sahip olduğu tüm verileri bloklar arasında paylaşmakta ve bu sayede verilerin her yerde olmasını mümkün kılmaktadır. Bu teknoloji çoğunlukla finans ve kripto para birimlerinde oluşmaktadır. Fakat blok zinciri teknolojisinin pazarlamanın dört karması içinde fırsatlar sunması beklenmektedir (Doğan, 2020: 386-387). Ancak bu çalışmada blok zinciri teknolojisinin pazarlama karması elemanlarından "Tutundurma" karması üzerinde pozitif etkileri incelenecektir.

Sinop, İnceburun'a doğu yönde bağlanan Boztepe Burnu Kıştağında Kale şehir olarak kurulmuş bir ilimizdir. Anadolu'nun kuzeyinde doğal bir liman kentidir. Sinop'un Güney Karadeniz'in en önemli limanı olmasının nedeni, i  limanının rüzgarlara kapalı olması ve sakin bir denize sahip olmasıdır. İl, sahip olduğu doğal güzellikler ve tarihi eserleri ile turizm bakımından oldukça zengindir. Bunun yanı sıra coğrafı konumu, zengin orman  rt s , Karadeniz boyunca uzanan 175 km uzunluğundaki kıyısı, ıssız koyları, yaylaları, mesire yerleri, mavi bayraklı kumlu plajları, su kaynakları

ile önemli turizm kaynaklarına sahiptir. İl, sürekli g   vermektedir ve dolayısıyla doğası ve çevresinde neredeyse hiçbir bozulma yoktur. Diğer Karadeniz illerinden daha az yağış olması onun yerli turistler tarafından daha çok tercih edilmesine neden olmuştur (Kılıç ve Demir, 2017: 74). Sinop ilinin sahip olduğu bu avantajlı durumun yanı sıra yerli turistlerin yanında yabancı turistlerinde tercihlerinde önemli yere sahip olabilmesi için bu ilin turizm sektöründeki işletmelerinin tutundurma faaliyetlerinde yenilikçi yaklaşımları benimsemeleri son derece önemlidir. Bu yenilikçi yaklaşımlardan bir tanesi de blok zinciri teknolojisidir. Bu çalışmada blok zinciri teknolojisinin Sinop ilinin turizm sektöründeki işletmelerinin tutundurma faaliyetlerine hangi konularda ve nasıl fayda sağlayabileceği anlatılacaktır.

Blok zincirinin yükseliş işletmelerde hizmetlerin ademi merkeziyet iliğini çok daha fazla artırabilmekte ve mevcut aracılarn gücünde bir düşüne neden olabilmektedir. Araştırmacılar, blok zincirinin tanıtılmasının muhtemelen turizm şirketleri içindeki çeşitli süreçleri ve işlemleri değiştirdiği, ancak aynı zamanda şirketler arasındaki iş birliğini de etkilediği varsayımını gündeme getirmekteler (Thees vd., 2020: 3).

1. Blok Zinciri Teknolojisi ve  zellikleri

Blok zinciri, Bitcoin kripto para birimi için geliştirilmiş, merkezi olmayan bir işlem ve veri yönetimi teknolojisidir. Blok zinciri teknolojisine olan ilgi, fikrin ortaya çıktığı 2008 yılından bu yana artmaktadır. Blok zincirine olan ilginin nedeni, işlemlerin kontrolünde herhangi bir   c nc  taraf kuruluş olmaksızın güvenlik, anonimlik ve veri bütünlüğü sağlayan ve bu nedenle blok zinciri oluşturan merkezi özellikleridir (Yli-Huomo vd., 2016). Blok zinciri olarak bilinen teknoloji ilk olarak Satoshi Nakamoto tarafından “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System” (<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>) adlı makalesinde ortaya çıkmıştır. Bu çığır açan bir makale olmasına rağmen, hiçbir zaman geleneksel hakemli bir dergiye gönderilmemiştir. Üstelik bu makalenin yazarının gerçek kimliği ise bilinmemektedir. Blok zinciri teknolojisi yalnızca tüm kripto para birimlerinin temelinde değil, aynı zamanda daha geleneksel finans endüstrisinde geniş uygulama alanı bulmuştur. Akıllı sözleşmeler gibi yeni uygulamaların da kapısını aralamıştır (Di Pierro, 2017: 92).

Blok zinciri teknolojisinin alta yatan süreçlerini daha iyi anlamak için aşağıda yer alan şu beş temel  zelliliğini bilmekte fayda vardır (Blockchain Institute, 2017: 6-7).

I. Dağıtılmış: Tüm kayıtların aynı kopyaları blok zincirinde paylaşılır. Katılımcılar bağımsız olarak bilgileri doğrulayabilir. Doğrulama süreçleri merkezi bir otoriteye bağlı değildir. Bir düğüm başarısız olursa, kalanlar kullanılabilirlik ve güvenilirlik sağlayarak çalışmaya devam edebilir.

II. Sayısallaştırılmış: Hemen hemen her tür bilgi dijital formatta ifade edilebilir ve daha sonra bir defter girişi yoluyla referans alınabilir.

III. Fikir Birliğine Dayanmış: Ağdaki katılımcılar toplu olarak blok zincirine yapılan işlemleri doğrular ve onaylar. Fikir birliğine varmanın farklı yöntemleri vardır. Genel olarak, ağ katılımcılarının çoğunluğu işlemin doğruluğunu kabul etmek zorundadır ve kurallar koşullara göre uyarlanabilir.

IV. Kronolojik Olarak Güncellenmiş: Blok zinciri kalıcı olarak zaman damgalıdır, her blok zincirideki bir önceki blokta depolanan verilere işaret eder ve bunlara atıfta bulunur, böylece tüm bloklar birbirine bağlanır.

V. Kriptografik Olarak Mühürlenmiş: Zinciride mühürlenmiş bloklar artık değiştirilemez: silme, düzenleme veya kopyalamanın önlenmesini sağlayacak gerçek dijital varlıklar yaratır.

Blok zincirinin verileri kalıcıdır ve kaydedilen tüm işlemlerin ayrıntıları, ağın tam onayı olmadan geriye dönük olarak değiştirilemez. Ayrıca, blok zincirinin dijital defteri, herhangi bir

değişikliği gerçek zamanlı olarak yansıtır ve tüm işlemlerin kayıtları, kullanıcıların kendileri tarafından güvenli bir şekilde korunur ve güncellenir. Bu faydalar, devlet kurumları ve ticari kuruluşlar dahil olmak üzere farklı endüstri uygulayıcıları için birçok potansiyel ürün ve uygulamanın geliştirilmesine olanak tanımaktadır (Camilleri, 2020: 57).

Basitleştirilmiş bir şekilde blok zinciri, işlemleri düzenli bir şekilde depolayan ve bir önceki bloğa bağlı olarak dağıtılmış bir kayıt sistemi olarak hizmet veren bir veri yapısıdır. Bu yapı, başlık ve işlemler olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır ve içerdiği işlemlerle ilgili ayrıntılı bilgileri saklamaktadır. Böylece bir işlemi kaynak ve hedef adresiyle ilişkilendirebilir. Her blok, bir kriptografik özetten üretilen benzersiz bir kimliğe sahiptir. Başlık, bloklar arasında bir ağ ve bağlantı kurabilmesi için hemen önceki bloğun yanında hash değerini depolayan bir alana sahiptir. Bu nedenle bu yapıya blok zinciri adı verilmiştir. Bu bağlantının bir başka özelliği ise, bu hash'in kısmi bir çarpışma olmasıdır ve bu süreç, doğru hash'i bulmak için muazzam bir hesaplama gücü gerektirmektedir. Her blok bir öncekine referans verdiği için, önceki bloğun bir bitini değiştirirsek, hash değeri değişecektir ve sonuç olarak, tüm azalan blokların hash'ini yeniden hesaplamak gerekecektir. Bu nedenle, uzun bir nesil zincirinin varlığının, bloğu değişmez kıldığı ve depolanan işlemlerin güvenliğini sağladığı varsayılmaktadır (Jesus vd., 2018: 6).

2.1. Blok Zinciri Teknolojisinin Tutundurma Faaliyetlerine Sağladığı Faydalar

Mobil uygulamalarla birleşen çok yönlü e-ticaret platformlarının çoğalması, işletmeden tüketicie (B2C) ticarete büyümeyi ateşlemiş, organizasyon yapılarını yeniden şekillendirmiş ve değer yaratma süreçlerini yenilemiştir. Aynı zamanda, yeni teknolojiler marka pazarlamasının dinamiklerini değiştirerek, marka güvenini sağlamayı ve müşteri sadakatini artırmayı amaçlayan daha geniş bir erişim ve daha kişiselleştirilmiş bir hedeflemeyi mümkün kılmıştır. Günümüzde İnternet, pazarlamacıların halihazırdaki pazarlarını genişletmelerine, yeni  evrimi i pazarlar oluşturmalarına ve yeni talep yaratmalarına olanak tanımaktadır. Bu dinamik pazar katılımı, tüketicileri daha etkin bir şekilde hedeflemek için yeni teknolojileri kullanmaktadır. Bu yeni teknolojilerden biriside blok zinciri teknolojisidir. Blok zinciri teknolojisi işletmelerin tutundurma faaliyetlerinde aracısızlaştırmayı teşvik etmekte, tıklama sahtekarlığıyla mücadeleye yardımcı olmakta, güveni ve şeffaflığı g c lendirmekte, gelişmiş gizlilik koruması sağlamakta, güvenliği g c lendirmekte ve yaratıcı sadakat programlarını etkinleştirmekte oldukça etkilidir (Rejep vd., 2020: 1).

2.1. Sahtekarlığı  nleme

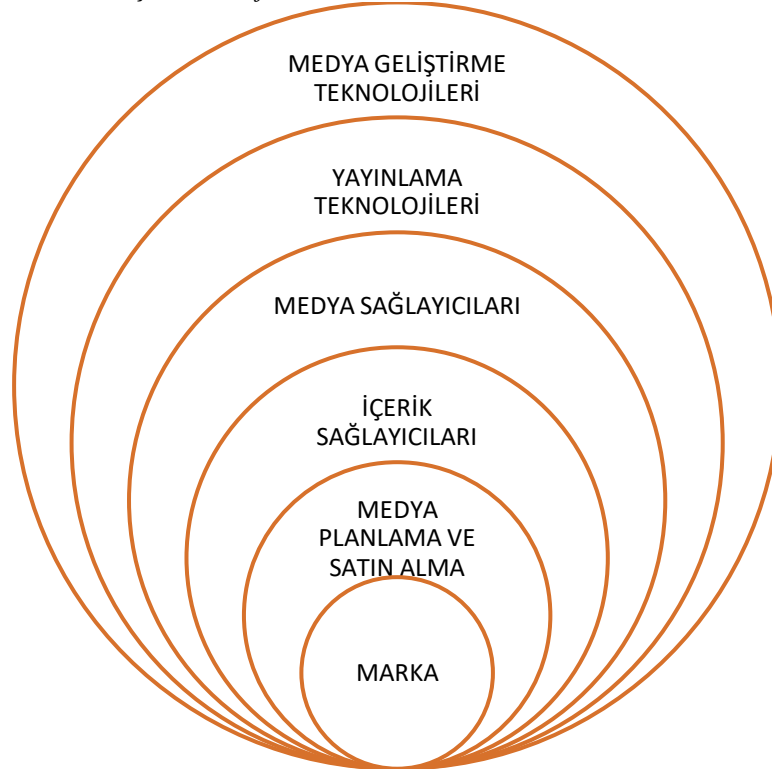
Günümüzde DSP'ler (Talep Yönlü Platformlar- Demand Side Platform) ve bunun gibi reklamcıların reklam sahtekarlığının faillerini tespit etmesi oldukça zordur. Bu tarz dolandırıcılığın birçoğu, tıklama başına  deme (PPC, Pay-Per-Click) reklamlarına yapılan yasadışı tıklamalarla ilişkilidir. Reklamcıları, Google ve Facebook gibi PPC reklam sağlayıcılarını, geçersiz tıklamaları tespit etmek için gizli teknikler kullanmak ve sadece tıklamalar ile ilgili toplu istatistikler sunmakla suçlamaktadır. PPC sağlayıcılarının dolandırıcılık amaçlı reklam tıklamalarından doğrudan yararlandığına ve gerçekte olduğundan daha fazla tıklamayı geçerli olarak etiketleme konusunda kazanılmış bir çıkarları olduğuna inanılmaktadır. Blok zinciri teknolojisi ise PPC reklamlarında daha yüksek düzeyde şeffaflık sağlamayı mümkün kılmaktadır. Üstelik bazı reklam verenler blok zinciri kullanarak gözle görülür sonuçlar elde etmiştir (Kshetri ve Voas, 2019: 58).

2.2. Aracısızlaştırma

Öncelikle blok zinciri teknolojisinin dijital reklamcılık endüstrisine yaptığı ya da yapacağı büyük katkıyı anlayabilmek için mevcut dijital reklamcılık ekosisteminin bilinmesi gerekmektedir.

Dijital reklamcılık ekosistemiyle ilgili IAB (Interactive Advertising Bureau) tarafından IAB Arena olarak isimlendirilen ve Şekil 1’de de görüldüğü üzere kolay anlaşılabilir bir şema hazırlanmıştır (Minnium, 2015).

Şekil 1: *Dijital Reklamcılık Ekosistemi*

Kaynak: Minnium, 2015.

Dijital pazarlama ortamı, belirli alanlarda ve işlevlerde uzmanlaşmış birkaç araçtan oluşan karmaşık yapılara sahip bir ekosisteme dönüşmüştür. Dolayısıyla, hiç kimse ekosistemlerin üç farklı temel aktörü olan kullanıcılar, yayıncılar ve reklamcıların ne yaptığını gerçekten anlamadan silolar halinde hareket etmektedir. Buna ek olarak, dijital pazarlama ortamı, etkin hedefli reklamcılık sunmak ve reklam bütçelerini tam potansiyellerine kadar kullanmak için kullanıcı verilerinin her yönüyle istismarını gerçekleştiren birkaç aracıya büyük ölçüde bağımlı hale gelmiştir. Bununla birlikte, kilit aktörlerin tümü araçlarla ilgili endişelerini dile getirmiş ve umut vaat ettikleri değeri gerçekten sağlayıp sağlamadıklarına dair sorular sormuşlardır (Pärssinen vd., 2018: 54884).

Blok zinciri teknolojisi reklam platformları ve veri toplama şirketlerini bertaraf etmekte ve verilerin sorumluluğunu üstlenerek müşterileri güçlendirmektedir. Ayrıca, müşterilerin verilerinin değeri için tazminat alabilecekleri bir ekosistem de oluşturmayı mümkün kılmaktadır (Bose, 2020). Böylece tüketiciler üreten tüketicilere dönüşmektedir. Birlikte değer yaratma veya yeni işlerin geliştirilmesine katkıda bulunma gibi yeni rolleri üstlenebilmektedirler. Keşfetmeye, gözlemlemeye, diğer katılımcılarla iletişim kurmaya, deneyimlerini paylaşmaya ve bu sayede kendilerine, başkalarına ve yerel topluluğa değer katmaya istekli olan bu tüketiciler blok zinciri teknolojisi sayesinde ödüllendirilebilecektir (Coita ve Ban, 2020: 795).

2.3. Maliyetleri Azaltma

Günümüzde finansal işlemler hatırı sayılır maliyetlere sahiptir. Perakendeciler rutin olarak kredi kartı ile satışta belli oranlarda işlem ücreti ödemektedirler. EBay ve Shopify kullanan satıcılar listeleme ve satış ücretlerini, tüketiciler ise PayPal gibi ödeme portallarında işlem ücreti öderler. Tüm bu ücretler,

malların maliyetini artırır ve genellikle tüketicilere yansıtılır. Kredi kartlarının ve banka kartlarının yaygın kullanımıyla, birçok işletme, k rluluklarının ücretler tarafından yok edilmesini önlemek amacıyla kullanımları için minimum satın alma işlemi belirlemiştir. Blok zinciri teknolojisi, mikro işlemlerde bile sıfıra yakın işlem maliyetleri sunduğu için maliyeti az bir teknolojik yeniliktir (Harvey vd., 2018: 2).

Blok zincirine dayanarak, önde gelen medya devlerinden küçük blog yazarlarına kadar herkes kolayca reklam geliri elde edebilir. Blok zincirileri, içerik kullanımının tam olarak izlenmesine izin verdiği için, reklam b t celerinin doğrudan tahsis edilmesini de sa lar. Yeni, blok zinciri özellikli mikro ödemelerle birlikte içerik olu turucular, müşterileri ile doğrudan ilişki kurabilir. A ırsı bir senaryoda, toplayıcılar gelecekte modası geçmiş bile olabilir (Blok zinciri Institute, 2017: 13-14) Blok Zinciri,  evrimi i reklamcılı ın ödenme, satılma ve  l  lme şeklini değiştirme potansiyeline sahiptir. Blok Zinciri, reklam verenlerin reklamlarının teslim edilip edilmediğini ve uygun müşterilere ulaşıp ula madı ını görmelerini m  mk n kılmaktadır. Reklam verenler, bir reklamı kimin açtığını ve bu potansiyel müşterinin nerede olduğunu izleyebilmektedir. Ayrıca, bir promosyon kampanyasının dönüşüm oranlarını, yani bir satı la sonuçlanan reklamları de erlendirebilmektedirler (Kshetri & Voas, 2019).

2.4. Güven Sağlama ve  effaflı  Artırma

Blok zinciri teknolojisi, şeffaf yapısı sayesinde güvenilir bir ortam yaratmakta, tüm a ı tasarlayıp bilgileri kamuya açık hale getirirken, aynı zamanda verilerin bütünlüğünü ve de i mezli ini de sağlamaktadır (Seebacher & Sch ritz, 2017: 21). Blok zinciri, işlemlerin ve diğer verilerin herhangi bir merkezi otoriteye ihtiyaç duymadan güvenli bir şekilde saklanmasına ve do rulanmasına izin veren yeni bir da ıtılmı  fikir birliği planı olarak ortaya çıkmıştır. Da ıtılmı  güven ve dolayısıyla güvenlik ve gizlilik, blok zinciri teknolojilerinin merkezinde yer almaktadır. Bu yüzden blok zincirin çok sayıda sistem ve işletmede önemli değişikliklere neden olması beklenmektedir (Karame & Capkun, 2018: 11). İnternet reklamları üzerine etkisi de Weijer (2019) tarafından yapılan bir araştırmada ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmada blockchain teknolojisinin internet reklam türlerinden olan satış ortaklığı pazarlamasının (Affiliate Marketing) pazarlama endüstrisi üzerindeki potansiyel etkisi incelenmiştir. Satış ortaklığı pazarlaması, bir firmanın ba lı kuruluşların pazarlama çabalarıyla yönlendirilen her müşteri için ba lı kuruluşlara geri ödeme yaptığı, önde gelen,  a da  bir performansa dayalı internet pazarlama türüdür. Satış ortaklığı pazarlaması, bağımsız yayıncıların, ürünlerini küçük bir komisyon  creti karşılığında satan tüccarlar için ürünlerini tanıtmasına olanak tanıyan bir promosyon modelidir. Bu model, başlangıcından bu yana de i memi tir ve bu nedenle dolandırıcılı a açıktır. Yayıncı ve satıcı arasında önemli bir güven eksikliği vardır ve bu da performansta d    e neden olmaktadır. Araştırma sonuçları ise bu güven sorununu ortadan kaldırmak için blok zinciri teknolojisinin kullanılabileceğini  ne sürmektedir. Araştırmada satış ortaklığı pazarlamasına uygulanabilecek be  blok zinciri fırsatından söz etmektedir. Bu be  fırsat şunlardır:

- I. De i mezlik;
- II. Görünürlük ve  effaflı ;
- III. Güven;
- IV. Kullanılabilirlik ve Güvenlik;
- V. Verimlilik.

Be  fırsatın tümü, satış ortaklığı pazarlamasında  effaflı ı artırmak için kullanılabilmektedir. Bunlardan en belirgin olanı de i mezlik fırsatıdır. Mevcut satış ortaklığı pazarlama modelinde değişiklikler genellikle açık bir denetim olmadan bir işlem gerçekleştikten sonra yapıldığından, blok zincirinin sağladığı de i mezlik fırsatı  effaflı ı artırma potansiyeline sahiptir.

2.5. Sadık Müşteri Sayısını Artırma

Birçok seyahat firması, müşterilerini tekrar eden müşterilere dönüştürmek amacıyla sadakat programları oluşturmaktadır (Vidal, 2020). Sadakat programları oteller, havayolu şirketleri, seyahat acenteleri gibi turizm sektörünün aktörleri için son derece önemli bir pazarlama aracıdır. Bazı durumlarda sadakat programları oluşturmak için bu aktörler anlaşma ya da ortaklık oluşturabilmektedir. Ancak bu süreç oldukça karmaşık ve maliyetli olabilmektedir. Bir yolcunun yalnızca havayolu şirketleri arasında mil puan transferi talebi dahi yolcuyu uzun prosedürleri gerçekleştirmek zorunda bırakmaktadır. Söz konusu mil puanlarının sade, hızlı ve maliyetsiz bir şekilde transferi, blok zinciri teknolojisi sayesinde mümkün olabilir. Blok zinciri teknolojisi bütün sadakat programlarının dağıtılmış veri ağı üzerinden paylaşılabilir durumu getirir. Böylece havayolu şirketlerinin çözüm ortağı haline gelmesi sağlanmış olmakta ve sistem daha etkin bir şekilde çalışabilmektedir. Ayrıca, ortaklar arasında gerçek zamanlı ödeme ve faturalandırma yönteminin hayata geçirilebilmesi de üzerinde mutabakata varılmış akıllı sözleşmeler sayesinde olabilmektedir (Keskin, 2019: 58).

Müşterilerin seyahat ederken forumlara bakması ve turizm sektöründeki firmalar ile ilgili kullanıcı yorumlarını okuması giderek yaygınlaşmaktadır. Ancak bunların kimler tarafından yazıldığı çoğu zaman bilinmemekte ya da doğruluğu her zaman garanti edilememektedir. Blok zinciri ile ağda görünen tüm bilgiler halka açık ve güvenilirdir, aynı zamanda daha iyi şeffaflık sunarak tüketici güvenini artırmaktadır (Vidal, 2020).

Günümüzde Turizm sektöründe faaliyet gösteren ve blok zinciri teknolojisini kullanan pek çok firma vardır. Bunlardan biri de Trippki adlı projedir. Bu proje blockchain kullanarak bir sadakat programı oluşturmayı amaçlamaktadır. Trippki, turizm endüstrisindeki müşterilerin ve şirketlerin doğrudan birbirleriyle iletişim kurmasını sağlamaktadır. Müşterilere, örneğin belirli bir otelde kalmaları için jetonlar atılır ve blok zincirine kaydolmaları sağlanır, asla sona ermez ve hiçbir zaman geri alınamaz (Vidal, 2020).

2.6. Gizlilik Sağlama

Hedefe yönelik reklamcılık, reklam verenlerin bir dizi aracı kurum ve teknolojinin altyapısını kullanarak kişiselleştirilmiş reklamlar sunmasıdır. Bu reklamcılık türü, potansiyel müşterilere ulaşmak için yeni fırsatlar yaratmış ve farklı sektörden birçok işletme için pazarlama ortamını dönüştürmüştür. Ancak reklam ve analiz şirketleri, hem bireyler hem de kuruluşlar arasında ciddi gizlilik endişelerine yol açan çok sayıda kullanıcının kişisel verilerini toplamakta, bir araya getirmekte, işlemekte ve ticaretini yapmaktadır (Ullah vd., 2020: 1). Bu gizlilik endişelerini ortadan kaldırmak için Ullah vd. (2020), reklam sistemi tarafından tanımlanan, davranış profilleri sunulan reklamlarla doğru bir şekilde eşleşen kullanıcılara reklamların özel olarak sunulmasını sağlayan, hedefli reklamlar için blok zinciri tabanlı merkezi olmayan bir çerçeve tasarlamıştır. Bu çalışma ile kullanıcı profilinin gizliliğini koruyan bir sistem ve reklamcılık sisteminden özel olarak reklam talep eden bir sistem blok zinciri teknolojisi ile oluşturulmuştur. Yine Liu vd. (2020), çalışmalarında gizlilik temelli ve hesap verebilirlik özelliğine sahip, blok zinciri tabanlı bir akıllı reklam ağı önermişlerdir. Blok zinciri tabanlı bu akıllı reklam ağına SANPA (Smart Advertising Network with Privacy-preserving Accountability) demişlerdir. Gerçek dünya uygulamaları noktasında yaptıkları deneyler sonucunda suistimalleri bertaraf eden, gizlilik temelli ve şeffaf bir blok zinciri teknolojisi geliştirmişlerdir.

Sonuç

Dijitalleşme, her alanda olduğu gibi turizm pazarlaması konusunda da önemli değişiklikler yaratmıştır. Turizm sektöründe yoğun bir rekabet ortamı vardır ve bu sektördeki işletmeler dijital

pazarlama teknolojilerini kullanarak rakiplerinden bir adım öne geçebilmektedirler. Bu teknolojileri kullanmak işletmelere marka bilinirliğı, itibar yönetimi ve müşteri kazanımı gibi konularda avantaj sağlamaktadır. İşletmeler devamlılığı sağlamak için dijital dönüşüme ayak uydurmak zorundadırlar. Bu nedenle turizm işletmelerinin de hedef kitlelerine dijital fikirler sunmaları ve bunları hayata geçirmeleri gerekmektedir (Yücel ve İnan, 2020: 44). Bu teknolojilerden biriside son zamanlarda popülaritesini artırmış güncel teknolojilerden olan blok zinciridir. Farklı alanlarda çok büyük bir dönüşüm potansiyeline sahip olan bu teknolojiye diğer yeni teknolojilerde olduğu gibi yeni proje denemeleri yapılmaktadır ve her yeni projede açıklar kapanıp sistem daha da güçlenmektedir. (Ünal ve Uluyol, 2020: 174).

Blok zinciri, büyük toplayıcılar ve entegratörler, bilgi simsarları (Google, Facebook) ve güven (bankalar, ödeme şirketleri) gibi geleneksel iş modellerini bozma gücüne sahiptir. Blok zinciri, yalnızca işin modelini değil, pazarlamada dahil olmak üzere temel iş süreçlerini de dönüştürebilir. Şimdiye kadar edinilen bilgi miktarına dayanarak, blok zincirin turizm sektöründeki işletmelerin pazarlama faaliyetlerinde devrim yaratması beklenmektedir (Coita ve Ban, 2020: 795).

Bu çalışma blok zinciri teknolojisinin Sinop ilinin turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeleri için, pazarlama karması elemanlarından olan “tutundurma” karmasına nasıl fayda sağlayabileceğine dair derinlemesine bilgi vermektedir. Blok zincirin turizmdeki mevcut pazarlama sorunlarına uygulanabilir ve yenilikçi çözümler getirme konusunda bu çalışmanın yardımcı olabileceğı düşünölmektedir.

Blok zinciri teknolojisi online reklamcılıkta araçlar ile nasıl başa çıkılabileceğine yardımcı olabilecek potansiyele sahiptir. Online reklamcılıkta, işletmeler ve hedef müşterileri arasında aracı olarak hareket eden ve reklam için gösterim başına maliyeti artıran Facebook ve Google gibi birkaç aracı vardır. Blok zinciri sayesinde işletmeler doğrudan potansiyel müşterilerine ulaşp bunun gibi araçları ortadan kaldırabilirse, medya satın alma süreci oldukça basit bir hale gelebilecektir. Bunun yanında yine bu araçlardan kaynaklanan tıklama sahtekarlığı ile işletmeler çoğı zaman baş edememektedir ve reklam bütçelerinin büyük bir kısmını hedeflerine ulaşmadan kaybedebilmektedirler. Blok zinciri teknolojisi, hem müşteriler hem de işletmeler için daha güvenilir bir dijital pazarlama ortamı oluşturarak tıklama sahtekarlığının olumsuz etkilerini azaltabilir. Blok zinciri tabanlı bir platform, hem reklam verenler hem de reklamın muhataplarının dürüstlük ve bütönlük içinde hareket ettiğı açık ve işbirliğine dayalı bir ortamda faaliyet göstermelerine izin verebilir. Üstelik araçları ortadan kaldırdığı için araçlara ödenen ücretlerden de tasarruf yaparak işletmeler maliyetlerini de azaltabilir. Blok zincirinin yapısı gereğı veri blokları değışmez özelliğine sahip olmasından dolayı sadece izni olan bireysel katılımcılar bu doğrulanmış, korumalı kayıtlara erişebilmektedir. Veri akışları ve işlemler hızlıdır ve çoğunlukla otomatiktir. Bu bilgiler duruma göre şeffafta olabilir, ancak bazı durumlarda da kriptografi ile gizlenebilir. Yani her katılımcı için son derece güvenilir bir ortam söz konusudur.

Sadakat programları turizm sektöründe oldukça yaygın kullanılan bir tutundurma faaliyetidir. Bu programlar sayesinde oluşan sadık müşteriler, işletmeden daha fazla hizmet satın almaya meyilli hale geleceklerdir. Dolayısıyla da müşterilere sunulan hizmetin maliyeti belli bir süre sonra azalacaktır. Üstelik zaman geçtikçe sadık müşteri diğer müşterilere çoğı zaman aldığı hizmeti tavsiye eder konuma gelecektir. Blok zinciri ile sadakat programlarının müşterilere sunulması daha da kolaylaşabilir. Turizm sektöründe blok zinciri tabanlı bir ödüllendirme sistemi, hem müşterilere hem de işletmelere büyük ölçüde fayda sağlayacaktır. Bağlılık ve ödöl programlarını tasarlamak için blok zinciri teknolojisine yaslanan bir işletme kesinlikle diğer rakipler üzerinde rekabet avantajı elde edecektir. Gerek

hizmetlerinin kalitesinde gerekse de potansiyel müşterilerine ulaşma becerisinde artış söz konusu olacaktır. Bunun nedeni, yeni teknolojinin izlenebilirlik, ticarete elverişlilik, güvenilirlik ve dönüştürülebilirlik yeteneklerini sisteme entegre ederek ödül programlarından yararlanabilmesidir.

Kaynakça

- Blockchain Institute, Blockchain Media. (2017). A new game changer for the media industry?. *Monitor Deloitte* https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/za/Documents/technology-media-telecommunications/ZA_PoV_Blockchain_Media_250817.pdf Erişim: 27 Ağustos 2021
- Bose, I. (2020). Blockchain: The future of digital marketing. <https://www.adgully.com/blockchain-the-future-of-digital-marketing-98225.html> Erişim: 27 Ağustos 2021
- Camilleri, M. A. (2020). The use of data-driven technologies for customer-centric marketing. *International Journal of Big Data Management*, 1(1), 50-63.
- Coita, D. C., ve Ban, O. (2020). Revolutionizing marketing in tourism industry through blockchain technology. *In Strategic Innovative Marketing and Tourism* (pp. 789-797). Springer, Cham.
- Di Pierro, M. (2017). What is the blockchain?. *Computing in Science & Engineering*, 19(5), 92-95.
- Doğan, Ş. (Mayıs 2020). Pazarlama iletişimi ile blok zinciri (blockchain) teknolojisinin entegrasyonu. H. Kum ve Z. Sakhi (Ed.), *4th International Zeugma Conference On Scientific Researches*. (385-394. ss). Gaziantep.
- Harvey, C. R., Moorman, C., ve Toledo, M. (2018). How blok zincir will change marketing as we know it. SSRN Journal. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3257511 Erişim: 27 Ağustos 2021
- Jesus, E. F., Chicarino, V. R.L., De Albuquerque, C. V.N., ve Rocha, A. A. D. A. (2018). A survey of how to use blockchain to secure internet of things and the stalker attack. *Security and Communication Networks*, 2018.
- Karame, G., ve Capkun, S. (2018). Blockchain security and privacy. *IEEE Security & Privacy*, 16(04), 11-12.
- Keskin, O.E. (2019). Blok zinciri (Blockchain) teknolojisi: Mimarisi ve uygulama alanları. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kılıç, S., ve Demir, S. (2017). Turizm pazarlamasında yerli turistlerin turizm talebini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Sinop ili örneği. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 71-98.
- Kshetri, N., ve Voas, J. (2019). Online advertising fraud. *Computer*, 52(1), 58-61.
- Liu, D., Huang, C., Ni, J., Lin, X., ve Shen, X. S. (2020). Blok zinciri-based smart advertising network with privacy-preserving accountability. *IEEE Transactions on Network Science and Engineering*. <https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber=9209996> Erişim: 27 Ağustos 2021
- Minnium, O. (2015). The IAB Arena: A Simplified View of the Digital Advertising Ecosystem. <https://www.iab.com/news/the-iab-arena-a-simplified-view-of-the-digital-advertising-ecosystem/> Erişim: 27 Ağustos 2021
- Özdipçiner, N. S. (2010). Turizmde elektronik pazarlama. *Journal of Internet Applications and Management*, 1(1), 5-22.
- Pärssinen, M., Kotila, M., Cuevas Rumin, R. Phansalkar, A ve Manner, J. (2018) Is Blok zinciri Ready to Revolutionize Online Advertising?. *IEEE Access*, 6. 54884-54899.
- Rejeb, A., Keogh, J. G., ve Treiblmaier, H. (2020). How blockchain technology can benefit marketing: Six pending research areas. *Frontiers in Blockchain*, 3, 3.
- Seebacher, S., ve Schüritz, R. (2017, May). Blockchain technology as an enabler of service systems: A structured literature review. In International Conference on Exploring Services Science (pp. 12-23). Springer, Cham.
- Thees, H., Erschbamer, G., ve Pechlaner, H. (2020). The application of blockchain in tourism: use cases in the tourism value system. *European Journal of Tourism Research*, 26, 2602-2602.
- Ullah, I., Kanhere, S. S., ve Boreli, R. (2020). Privacy-preserving targeted mobile advertising: A Blockchain-based framework for mobile ads. *arXiv preprint arXiv:2008.10479*.

- nal, G., ve Uluyol, . (2020). Blok zinciri teknolojisi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 13(2), 167-175.
- Weijer, M. S. (2019). *Providing Trust in Affiliate Marketing Through Blockchain Technology* (Master's thesis).
- Vidal, B. (2020). What we can expect from blockchain technology in tourism, <https://www.wearemarketing.com/blog/what-we-can-expect-from-blockchain-in-the-tourism-industry.html> Erişim: 27 Ağustos 2021
- Yli-Huumo, J., Ko, D., Choi, S., Park, S., ve Smolander, K. (2016). Where is current research on blockchain technology? - A Systematic Review. *Plos One*, 11(10), e0163477.
- Yücel, N., ve İnan, M. (2020). Turizm sektöründe dijital pazarlama: Elazığ ili otellerinin web sitelerinin eye-tracking ile analizi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(4), 43-64.

E-ŞİKÂYET YÖNETİMİ: SİNOP ÖRNEĞİ

Nercü AYDIN *
Emre ÇİLESİZ *

Öz

İşletmeler, faaliyet gösterdikleri pazar konumlarını korumak ya da daha güçlü kılabilmek amacıyla her zaman rakiplerinden farklı pazarlama stratejileri arayışı içerisindeyler. Bunlardan bir tanesi de müşteri şikâyetlerini sürekli takip etmek, anlamak ve dinlemekten geçmektedir. Bu sebeple, müşterileri elde tutma, potansiyel müşterileri kaçırmama veya tekrar kazanılmasını sağlama amacıyla müşterilerden alınan geri bildirimler ile ürün ve hizmet kalitesini geliştirme açısından şikâyet yönetimi daha da önem kazanmaktadır. Teknolojinin de gelişmesi ile turistlerin davranışlarında önemli değişimler görülmeye başlanmıştır. Özellikle internet aracılığıyla seyahate katılanlar hem istedikleri bilgiye hızlı bir şekilde erişebilmekte hem de yaşadıkları tecrübeleri paylaşma imkânına sahip olmaktadır. Bu çalışmada, internet aracılığıyla şikâyet bildirimlerinin artması göz önüne alınarak Sinop ili için TripAdvisor web sitesinde yer alan ve en fazla yoruma sahip 16 turistik çekim merkezi hakkında yapılan şikâyetler değerlendirilmiştir. Çalışmada bu çekim merkezleri hakkında yapılan 1961 yorum toplanmış ve verilerden elde edilen bulgular sonucunda turist yorumları çeşitli kategorilere göre sınıflandırılarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Tripadvisor, Şikâyet, E-Şikâyet, Şikâyet Yönetimi.

E-Complaint Management: the Case of Sinop

Abstract

Businesses are always in search of different marketing strategies from their competitors in order to maintain or strengthen their market positions in which they operate. One of them is to follow, understand and listen to customer complaints constantly. Therefore; complaint management gains more importance in terms of improving product and service quality with the feedback received from customers in order to retain customers, not to miss potential customers or to ensure that they are regained. With the development of technology, significant changes have begun to be seen in the behavior of tourists. Particularly, those who participate in the trip through the internet can both access the information they want quickly and have the opportunity to share their experiences. In this study, considering the increase in complaint notifications via the internet, the complaints made about the 16 tourist attraction centers with the highest number of comments on the TripAdvisor website for Sinop were evaluated. In the study, 1961 comments about these attraction centers were collected and as a result of the findings obtained from the data, tourist comments were classified and interpreted according to various categories.

Keywords: Sinop, Tripadvisor, Complaint, E-Complaint, Complaints Management.

Giriş

Çağımızda iletişim teknolojileri alanındaki hızlı ve modern gelişmeler, hem internet ve sosyal medya kullanımını hem de memnuniyet ve şikâyetlerin bir müşteriden diğerine doğrudan aktarıldığı

* Öğr. Gör., Gaiziosmanpaşa Üniversitesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü/ Sağlık Turizmi İşletmeciliği Pr., nercu.aydin@gop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-3419-9914>.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Turizm Rehberliği Bölümü, emrecilesiz@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0001-8353-2640>.

çevrim içi ortamları güçlendirmiştir. Bu sayede turistler de öneri ve şikâyetlerini sadece işletmenin kendisi ile değil; online seyahat bilgi kanalları, sosyal medya, seyahat blogları ve çeşitli web platformları üzerinden potansiyel müşterilerle doğrudan paylaşmaktadır. Bu bilgi paylaşımını sağlayan ve müşteriler üzerindeki önemini artıran Web 2.0, kullanıcıların oluşturduğu içeriklerle her geçen gün zenginleşen ve çeşitli toplulukları bir araya getiren interaktif bir platform olma özelliği taşımaktadır (Ankolekar vd., 2008; George ve Scerri, 2007). Web 2.0 sayesinde çağımızdaki insanlar tatil deneyimlerini, seyahat planlarını, kaldıkları otel hakkındaki yorumları, restoranlar ve gezilecek yerler hakkındaki görüş ve tavsiyelerini başkalarıyla paylaşıyorlar. Turistler de artık reklam ve promosyonlarda veya arkadaş ve akraba tavsiyeleriyle yetinmeyip çevrim içi platformlarda yer alan yorumları inceliyor ve karar verirken bu kaynakları daha güvenli görüyorlar (Şahin vd., 2017).

Tüketici şikâyet davranışları işletmeler için en önemli geri bildirim kaynağıdır (Chan vd. 2016: 46). Özellikle de 1990'lü yıllardan sonra toplam kalite yönetiminin öneminin artmasıyla şikâyet davranışları konusunda yapılan çalışmalarda önemli artışlar görülmüştür. Ürün veya hizmet ile ilgili tüketicinin yaşadığı ciddi problem veya kötü bir deneyim, şikâyetin meydana gelmesine sebep olmaktadır. Tüketici şikâyetinin neyden kaynaklandığının ve sonuçlarının önemini kavramak ve buna göre yol izlemek, işletmelere bulundukları rekabet ortamında çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Tüketicilerin şikâyetlerini fırsata çevirmek için işletmelerin öncelikle tüketicilerden gelen şikâyetlerden dolayı şikâyet edenlerden çekinmemesi, tam tersi onlarla daha verimli bir şekilde iletişime geçmesi gerekmektedir. Tüketici şikâyetlerinin sunulan ürün ve hizmet kalitesinin iyileştirilmesi için önemli bir kaynak olduğu unutulmamalı, şikâyetlerin düzgün ve içeriğe uygun şekilde yanıtlanması ve sunulan hizmetin ve diğer konulardaki eksikliklerin düzeltilmesi önem arz etmektedir. (Aylan vd., 2016: 56).

Albrecht ve Zemke (1996), tüketici şikâyetleriyle ilgili olarak bazı istatistikleri vurgulamaktadır. Bunlar: memnun olmayan müşterilerin yüzde 5'inden azının şikâyetlerini fiilen dile getirdiği; tatmin edici bir şekilde çözülen şikâyetlerin müşterilerin %54 ila %70'ini elde tutma oranına sahip olduğu ve hızlı bir şekilde çözülsün %95'e varan oranlara yol açtığıdır. Bu rakamlar hem müşteri şikâyetlerini dinlemenin hem de şikâyetlerini dile getirmeyenleri cesaretlendirmenin önemini ortaya koymaktadır. Gerçekten de araştırmalar, şikâyetler iyi ele alındığında hem müşteriye elde tutma hem de sadakatin arttığını göstermektedir (Sing ve Wilkes, 1996).

Elektronik Şikâyet Kavramı, bir ürün veya hizmetten faydalanan bireyin, bu deneyimde yaşadığı sorunları elektronik ortamlar aracılığıyla dile getirmesidir (Schall, 2003). Günümüz müşterilerinin sanal ortamlarda ürün ya da hizmetlerini değerlendirmesi, özellikle potansiyel müşterilerin ürün ya da hizmetlere yönelik tutum ve satın alma davranışı üzerinde önemli etkiye sahiptir (Erdem ve Yay, 2017: 227). Buna göre, sanal ortamlarda gerçek müşterilerin yapmış olduğu yorumlar, işletmenin müşteriye sunduğu bilgilerden daha fazla etkilidir. Çünkü müşteriler, yorum yapanların maddi bir çıkarının olmadığını düşünmekte ve bu değerlendirmelerin daha güvenilir olduğunu ifade etmektedir (Cengiz vd., 2015: 20).

1. Şikâyet Kavramı

İstek, ihtiyaç ve beklentilerin karşılanmaması sonucu ortaya çıkan davranışlara; sözle veya yazıyla ifade edilen tatminsizliğe şikâyet denir. Şikâyet genelde hatalar sonucu oluşur ve hatalar çözülmediği sürece de konuk memnuniyetsizliği artar ve konuk kaybına neden olur. İşletme açısından konuk şikâyetleri, konukların işletmeye karşı olan bağlılığını güçlendirir ve hizmet düzeyinin yükselmesine de katkıda bulunur (Mısırlı, 2013: 197).

Şikâyet kısaca memnuniyetsizliğin ifadesidir. Bu kavram detaylandırıldığında: (Stauss ve Seidel, 2019: 26)

- Sözlü veya yazılı beyanlardır.
- Bir firmanın performansının veya davranışının müşterilerin beklentilerine tam olarak uymadığını gösteren tüm ifadeler şikâyetlerde yer alır,
- Şikâyetler sadece potansiyel, mevcut veya kayıp müşteriler tarafından değil, aynı zamanda örneğin ekolojik olarak zararlı üretim süreçlerinden çevreye verilen zararlardan şikâyet eden diğer çıkar gruplarının üyeleri tarafından da sunulabilir. Üstelik eleştiri sadece bireyler tarafından değil, belirli bir bireysel vakadan bağımsız olarak sorunlara genel bir çözüm talep eden kurumlar – örneğin dernekler veya medya – tarafından da dile getirilebilir.
- Şikâyet firmanın kendisine karşı doğrudan karşı karşıya yapılan ifadelerdir. Ancak memnuniyetsizlik örneğin sosyal medyada yayınlanıyorsa sadece doğrudan şirkete değil diğer kullanıcılara yönelik dolaylı bir şikâyet de vardır.
- Etkilenen kişinin memnuniyetsizliği mutlaka ürün eksiklikleri veya pazar arzının diğer yönleri (fiyat gibi) ile ilgili olmak zorunda değildir. Firmanın sosyal-politik davranışı, başka bir şikâyet konusu olabilir.

1.2. Şikâyet Yönetimi

Bir ürün için veya bir hizmet için yaşanan memnuniyetsizlik çeşitli sebeplerle ortaya çıkabilir. Örneğin bir ürün veya hizmet ile ilgili beklenti ile yaşanan deneyim birbirini tutmayabilir (Lapr  ve Tsikriktis, 2006). Mevcut mal veya hizmetlerin çeşitliliği göz önüne alındığında da başarısızlıkların olması doğaldır ve bunun önüne geçmek her zaman mümkün değildir (Heskett vd., 1990). Fakat etkili ve tatmin edici bir şikâyet yönetimi şirketler için büyük avantajlar sağlayabilir (Homburg ve Fürst, 2005). Şikâyet yönetimi, şirketlerin müşterilerden gelen problemlere yönelik izledikleri stratejilerdir (Apaydın, 2020: 77). Müşterilerden gelen şikâyetlerin ise şirketlere fayda sağlayabilecek ve iyileştirmelere yol açabilecek iki büyük avantajı vardır. Bunlar: memnun olmayan müşterileri memnun olanlara dönüştürebileceği ve savunmacı bir pazarlama stratejisi olarak uygulanabileceği için müşteri sadakatini artırma potansiyeline sahip olmasıdır (Blodgett vd., 1995; Cho vd., 2002a). Bir yandan, sinirlenen müşteriler memnun olacak ve sadık tutulacak; böylece şirketin ekonomik başarısı için olumlu etkiler elde edilecektir (Stauss ve Seidel, 2019: 4). Başarılı bir şekilde çözülen bir şikâyet, müşteri memnuniyetini yumuşatır ve olumsuz müşteri davranışlarını önler (Mattila ve Wirtz 2004). Ayrıca, bir ürün veya hizmet hatasının ardından başarılı bir şikâyet yönetimi sonrasında müşteri memnuniyetinin, daha yüksek olabileceği de gözlemlenmiştir (Krishna vd., 2014). Örneğin, müşteriler mobil hizmet sağlayıcılarından fazla fatura alırlar ve bu nedenle memnun kalmazlar. Telefonla şirkete şikâyetle bulunduklarında; güler yüzlü bir hizmet temsilcisiyle karşılaşabilirler, şikâyetleri hemen çözüme kavuşabilirler veya rahatsızlığı telafi etmek için parasal bir tazminat alabilirler. Bu başarılı şikâyet yönetimi, şirketin örnek davranışından dolayı daha önce memnun olmayan bu müşterileri çok memnun müşterilere dönüştürebilir. Bu nedenle şirketler, müşteri şikâyetlerini sıkıntılardan ziyade fırsatlar olarak görmelidir (Harari 1992; Michel vd., 2009).

Mal üretimi yapan işletmelerde müşteri şikâyetleri genelde ürün üzerinedir. Fakat hizmet üretimi yapan işletmelerde müşteri şikâyetleri daha çok personeller, müşteriler ve diğer çevresel etmenlerden olabilmektedir (Sujithamrak ve Lam, 2005: 289-307). Yeme, içme, sinema, sağlık, konaklama gibi hizmet sektörlerinde hizmetin doğası gereği yüz yüze iletişim yaygındır. Fakat müşteri yazarak da şikâyet edebilir. İşletmenin Web sitesine, online hattına, e-mail yazabilir; müşteri değerlendirmeleri defterine ya da sosyal medyaya mesela Tweeter'a yazabilir (Barış, 2015: 139).

Tablo 1: *Adım Adım Şikâyet Yönetimi*

Sistemi güncel tut.
İş süreçlerini geliştir ve hataları düzelt.
Tüm şikâyetleri (nedenler-sonuçları) analiz et (performans değerlendirmesi yapılır, iyileştirecek noktaları belirlenir).
Şikâyetçi müşteriye kazan (müşteri ile bağ kurulur ve yeni alımlar yapmaya motive edilir).
Şikâyeti çöz (şikâyetin çözümü gerçekleştirilir ve raporlanır).
Şikâyeti incele (neden oldu, nasıl oldu, çözüm gerekli mi, çözüm ne? Sorularına yanıt bulunur).
Şikâyeti al (şikâyeti anlama, müşteriye dinleme, şikâyeti raporlama, belgeleme yapılır).
Şikâyet çözüm prosedürü oluştur (doldurulacak formlar, ulaşılabilir kanallar belirlenir).
Şikâyet çözüm stratejisine karar ver (maliyet mi? fark yaratmak mı? Hangi strateji karar verilir).

Kaynak Barış, 2015: 9.

1.2. E-Şikâyet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, sosyal iletişimde interneti meydana getirmiştir. İnternet dokunduğu her şeyi değiştirmekte ve neredeyse her alanda da etkili olmuştur ve müşteri şikâyetleri de etkili olduğu bir alanlardan bir tanesidir (Ünver, 2010: 99-101).

İnternet ve sosyal medyanın yüksek kullanımı ve web bilgilerinin anında erişilebilirliği, müşteri yorumlarının olağanüstü hızlı bir şekilde yayılması olasılığına yol açar. E-şikâyet forumları ve web siteleri de müşterilerin şikâyetlerini yazmalarına firmaların da bu şikâyetlere cevap vermelerine imkân tanıyan sitelerdir. Buralara yazılan şikâyetler internet kullanıcıları tarafından okunur ve yeni ürün veya hizmet almak isteyenler için ışık tutar (Alabay, 2012). Ayrıca şikâyet siteleri çoğunlukla birkaç kötü şikâyet deneyiminden sonra protesto amacıyla da kullanılır ve soruna bir kamu etkisi yaratarak çözüme ulaşmak için son şans olarak görülebilir. Yıllardır sadece bir şirketin eleştirisiyle ilgilenen ve tüm hayal kırıklığına uğramış müşterilere bir şikâyet platformu sunan çok sayıda web sitesi vardır. Bu şikâyet siteleri genellikle profesyonelce tasarlanmıştır ve mevcut müşteri eleştirilerini bir araya toplar ve zengin bilgi ile pekiştirirler (Stauss ve Seidel, 2019: 458) Örneğin TripAdvisor internet sitesi bunlardan bir tanesidir. TripAdvisor dünyanın en büyük seyahat rehberliği platformudur ve her ay yüz milyonlarca insana daha önce gidecekleri yerlerde bulunan kişiler aracılığıyla rezervasyon ve seyahatleri için yardımcı olmaktadır. 2000 yılında kurulan bu internet sitesinde yaklaşık sekiz milyon işletme için 887 milyondan fazla yorumun olduğu bilinmektedir (www.TripAdvisor.com).

E-şikâyetler genellikle bir şirkete veya markaya doğrudan yapılan çevrim içi şikâyetlerdir. İçerik siteleri, müşterilerin yaşadıkları deneyimleri kendi istekleriyle başkalarına duyurmalarına yardımcı olmaktadır (Özer Sarı ve Aşman Alıkcı, 2016: 79).

2. Sinop

Yapılan kazılara ve araştırmalara göre Sinop'un iskân tarihinin günümüzden yaklaşık 5000 yıl öncesine dayandığı bilinmektedir. Sinop yüzyıllar boyunca çeşitli uygarlıkların bulunduğu, güçlü kalesi ve doğal limanı ile bilinen en önemli şehirlerden olmuştur (Yılmaz, 2009: 1-3). Sinop, 1920 yılında Kastamonu'dan ayrılmış ve 1924 yılında da il olmuştur. (Bakar, 2019: 54).

Coğrafi açıdan bakıldığında Sinop, Batı Karadeniz Bölgesinde bulunan, Türkiye'nin en kuzeyinde yer alan İnceburun yarımadasının en dar kısmı olan Boztepe yarımadası üzerinde kuruludur. İl, 5862km²'lik yüzölçümüne sahiptir (Bakar, 2019: 51). Sinop, doğusunda Samsun, güneyinde Çorum, batısında Kastamonu ile sınır komşusu olan, 300 km kara sınırına ve 175 km de kıyı şeridinde sahip olan ilimizdir. Şehrin iklimi Doğu Karadeniz ve Batı Karadeniz arasında değişkenlik göstermektedir. İlde sürekli esen rüzgârlar, nem ve yağış hâkim durumdadır (KUZKA 2011: 64-66).

Turizm açısından bakıldığında Sinop, doğal ve kültürel zenginliklere sahip olan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm Stratejisi Kavramsal Eylem Planı'nda ekoturizm ve deniz turizmi odaklı gelişme bölgesi içinde yer alan bir şehirdir. şehrin sahip olduğu turizm kaynakları; geniş orman örtüsü, uzun kıyı alanları, doğal kumsalları, yaylaları, mesire yerleri, kaleleri, kaya mezarları, kiliseleri, camileri, medreseleri, hamamları, eşmeleri, tabyaları ve t rbeleridir. Ayrıca şehrin uzun kumsalından 70 km'lik olan bölümünde Haziran ve Eylül ayları arasında denize girebilmek mümkündür (Met, 2012: 169). Sinop'ta 1 adet tabiat koruma alanı, 5 adet tabiat parkı, 2 adet tabiat anıtı, 1 adet de yaban hayatı geliştirme sahası, 462 adet sivil mimari ve anıtsal yapılar ve 69 tane de arkeolojik sit alanı bulunmaktadır (Yılmaz ve Zorlu, 2018: 393). Ayrıca bu il festivaller ve yapılan etkinlikler ile de ön planda olan bir yerleşim merkezidir. Sinop turizm tesisleri yönünden oldukça zayıf kalmaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Sinop'ta konaklamaların önemli bir kısmı belediye belgeli otellerde gerçekleşmekte fakat asıl önemli miktarda konaklamanın günlük kiralık evlerde yapıldığı bilinmektedir Sinop'u ziyaret eden turistlerin çoğunun da deniz, kum, güneş üçlüsünden yararlanmak için geldiği bilinmektedir (Aytuğ vd., 2020: 9).

Zengin tarihi ve kültürel geçmişe sahip Sinop'un somut ve soyut kültürel ekicilikleri Tablo 1'deki gibi sıralanabilir (Bryer ve Winfield, 1985: 87; Eşemenli, 1990; Yerlikaya, 2006: 12; Eser, 2006: 187;  zdemir, 2007: 40;  st n, 2008: 43; Yılmaz, 2009: 6-7; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2009; Yıldıırım, 2010; Dereli, 2010: 56; Sarıkaya, 2010: 309; Sinop Müzesi, 2016; Sinop Valiliği, 2016).

Tablo 2: Sinop'un Somut ve Soyut Kültürel ekicilikleri

Kaleler	Sinop Kalesi, Boyabat Kalesi
Müzeler	Arkeoloji Müzesi, Etnografya Müzesi, Tarihi Cezaevi
Camiler	Alaeddin Camisi, Meydankapı (Süleymaniye) Camisi, Cezayirli Ali Paşa Camisi, Kefevi Camisi, Tersane Camisi, Saray, Mehmet Ağa (Kaleyazısı) Camisi
Türbeler	Yeşil Türbe, Sultan Hanım (Aynalı Kadın) Türbesi, Candaroğulları (İsfendiya-roğulları) Türbesi, Seyyid Bilal Türbesi, Gazi Çelebi Türbesi, Hatunlar Türbesi, Yeseri Baba Türbesi, ee Sultan Türbesi, Tayboğa Türbesi
Hanlar	Durakhan Kervansarayı, K�ftecioğlu Hanı
Hamamlar	Yukarı Hamam, Yalı (Varoş) Hamamı, Aşağı (Tuzcular) Hamamı
Kaya Mezarları	Ambarkaya (Terelek) Kaya Mezarı, Salark�y� Kaya Mezarı
eşmeler	Aslan eşmesi, Fışkiran eşmesi, şehab�ddin eşmesi, Saray eşmesi, Kefevi eşmesi, Seyyid Bilal eşmesi, Sarımsaklı eşmesi, şehitler eşmesi eşmesi
Tarihi Sinop Evleri	Sinop'ta bulunan ve tarihi belgeleyen sivil mimarlık �rneği yapılar, Tuzcular Caddesi, Kemalettin Sami Paşa Caddesi, Yüksek Kaldırım ve Kuru eşme Sokak'ta eski dokularını korumaktadır.
Paşa Tabyaları	
Pervane Medresesi	
Balatlar Kilisesi	
Fetih Baba Mescidi	
Mithridates Sarayı (Balatlar Yapı Kompleksi)	

Bu çalışmada değerlendirilen turistik çekim merkezleri aşağıda sıralanmıştır:

A. Hamsilos Koyu

Hamsilos Koyu, Akliman kumsalının 2 km yakınında yer alıyor. Bölge 1991 yılında koruma altına alınmış ve birinci derece doğal sit alanı ilan edilmiştir. Bu koy eski çağlarda barınak olarak kullanılmıştır (Doğan Burda Dergi Yayıncılık [ATLAS], 2016: 156). Bu koyda kayaç morfolojik ve jeolojik yapının farklı olmasından dolayı kıyısız aktivitelere çok elverişli değildir.

B. Erfelek Tatlıca Şelaleleri Tabiat Parkı

Erfelek Şelaleleri, Küre Dağları'nın doğu bölümünde Erfelek Barajı'nın yol yapımı sırasında keşfedilmiştir. İki kilometre içinde 30'a yakın şelale mevcuttur. Bu şelaleleri gezmek için en uygun zaman mayıs ile kasım arasındaki aylardır. Bu aylarda vadi ağzında suların Karasu Nehri'ne son kez döküldüğü noktada kamp kurma olanağı da mevcuttur (Özükan, 2005: 107).

C. İnceburun Feneri

İnceburun Feneri, Türkiye'nin en kuzey noktasında, Akliman'ın da 10 km ilerisinde yer almaktadır. İnceburun'un çevresi ormanlarla kaplıdır ve geyik, sülün ve karacanın da koruma alanıdır (Sinop Turizm Tanıtım Rehberi).

D. Sinop Cezaevi

Tarihi Sinop Cezaevi'nin 1882 yılında II. Abdülhamit zamanında Mutasarrıf Veysel Paşa tarafından yapıldığı ve 1889 yılında da inşaatın tamamlandığı bilinmektedir (Kuru, 2004: 19). Cezaevinin dört kısma ayrılmıştır ve bu kısımlarda toplam 28 adet koğuş bulunmaktadır (Kuru, 2004: 41). Sinop Cezaevi 1999 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür ve günümüzde de müze olarak kullanılmaktadır (Yıldız, 2021: 2).

E. Sinop Arkeoloji Müzesi

Sinop Arkeoloji Müzesi, çağdaş müzecilik anlayışı çalışmalarını tamamlayarak Nisan 2006'da hizmete açılmıştır. Müzenin Teşhir Salonları; koridor, Küçük Buluntular Salonu, Taş Eserler Salonu, Amphora Salonu, Sikke Bölümü, İkona Salonu ve Bahçe'den oluşmaktadır (Sinop Turizm Tanıtım Rehberi).

F. Sinop Kalesi

Sinop Kalesi'nde Sinop'tan geçen hemen hemen bütün uygarlıkların izleri bulunmaktadır. Kalenin, Bizans döneminde asıl işlevi savunma iken, Selçuklular buna bir iç kale eklemiştir ve Osmanlılar Döneminde de bir süre tersane olarak kullanılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında kale hapishane olarak kullanılmıştır. Kale günümüzde de turistik hizmet vermeye devam etmektedir. Kalenin duvarlarında çok sayıda sütun ve sütun başlığı bulunmaktadır (Sinop Turizm Tanıtım Rehberi).

G. Boyabat Kalesi

Boyabat Kalesi, Boyabat'ın batısında ve Gök Irmak Vadisi'nde bulunan sarp kayalıklardan birinde yer almaktadır. Kale şehrin en yüksek noktasında bir taş gibi konumlanmaktadır. Yapılan araştırmalara göre kalenin MÖ 600 yılında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Kalenin batı ve kuzet tarafları uçurum halindedir. Kalede şehrin merkezinden geçen çaya inen bir tünel bulunmaktadır (Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, 2013: 34). Kale, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından tescil edilmiştir (Eser, 2006: 187).

H. Hamsilos Tabiat Parkı

Hamsilos Tabiat Parkı, Sinop merkeze bağlı Abalı köyü sınırları içinde bulunmaktadır. Bölgenin il merkezine olan uzaklığı 14 km'dir. Alanın kuzeybatı ve batı tarafında orman alanları, güneyinde kırsal yerleşim alanları, tarım ve turizm kullanımlarını içeren kültürel alanlar bulunmaktadır (Altunöz, vd., 2014: 23).

İ. Balatlar Kilisesi

Sinop Balatlar Kilisesi, Sinop il merkezine bağlı Ada Mahallesi'nde yer almaktadır. Kilise, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kararıyla 1977'de tescil edilmiştir. Balatlar Kilisesi 1999 yılında kamulaştırılmıştır. Yapı, 17.yüzyıl ile 20.yüzyılın ilk çeyreğine kadar kilise olarak kullanılmıştır (Günözü, 2015: 98).

J. Arslan Torun Konağı Etnografya Müzesi

Konak, yapılan araştırmalara göre 1890 tarihli ve Kafevi Mahallesi'nde yer almaktadır. Konak 1979 yılında Kültür Bakanlığı tarafından kamulaştırılmış ve 1996 yılında da Ankara Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü tarafından müze haline getirilmiştir (Sinop Turizm Tanıtım Rehberi).

K. Akliman Limanı Parkı

Akliman kamp alanı, Sinop'un batısında yer alan, il merkezine yaklaşık 8 km mesafedeki Akliman Koyu'dur. Akliman'da piknik ve kamp alanları ve bunların yanı sıra moteller de mevcuttur. Bölgenin uzun bir kumsalı ve ağaçlık alanı vardır (ATLAS, 2016: 156).

L. Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı

Bu alan Orman Genel Müdürlüğü tarafından tabiatı koruma alanı ilan edilmiştir (ATLAS, 2016: 156). İl merkezine 21 kilometre uzaklıkta bulunmaktadır.

M. Alaaddin Camii

Sinop il merkezinde bulunan bu caminin yapılan araştırmalara göre Selçuklulardan Alaaddin Keykubat'a ait olduğu bulunmuştur. Caminin avlusunun kuzeydoğu köşesinde, içerisinde 11 adet sanduka bulunan İsfendiyaroğulları Türbesi yer almaktadır (Sinop Turizm Tanıtım Rehberi).

N. Pervane Medresesi

12. yüzyılda (1262) Selçuklu Döneminde şehrin düşmandan kurtuluşu anısına Selçuklu veziri Süleyman Pervane tarafından yaptırılmıştır. İçinde eyvan karşısında geniş avlu, ortasında şadırvan, sağ ve sol yanlarında revaklara açılan 16 küçük oda yer almaktadır. Söz konusu mekân yöresel yemek ve el sanatları ile turizmin hizmetine sunulmuştur (Sinop Turizm Tanıtım Rehberi).

O. Paşa Tabyaları

Karakum yolu üzerinde 1877-1878 yıllarında Osmanlı-Rus savaşları sırasında denizden gelen tehlikeleri önlemek amacıyla yapılmıştır. Yarı ay şeklindedir, 11 adet top yatağı, cephanelik ve mahzenlerden ibaret güçlü bir yapıdır. Yapı günümüzde yaz aylarında mesire yeri olarak kullanılmaktadır (Sinop Turizm Tanıtım Rehberi).

3. Literatür Taraması

Aylan vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada termal otellerin www.sikayetvar.com sitesinde yer alan müşteri şikâyetlerinin içerik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda www.sikayetvar.com sitesinde Ocak 2014 ve Nisan 2015 tarihleri arasında 2340 adet yorum incelenmiş, bunlar kodlanıp kategorilere ayrılmış ve sayıları ve yüzdeleri belirlenmiştir. Şikâyetler; çağrı merkezi, eğlence hizmeti, ek hizmet, fiyat-reklam-kampanya, fiziki şart, konaklama, ön büro, personel, restoran-bar, spor-aktivite, Wellness-SPA, web hizmeti şeklinde sınıflandırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; şikâyetlerin en fazla fiyat, reklam ve kampanyalardan geldiği, yanıltıcı reklamların mevcut olduğu, yerine getirilemeyecek sözlerin verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca çağrı merkezinde çalışanlara ulaşılamadığı, buradaki görevlilerin kaba olduğu ve sorunların çözülmediği gibi şikâyetlerin de ikinci sırada geldiği belirlenmiştir. Şikâyetler ile ilgili diğer bir sonucun da otel personellerinin nezaketsiz, ilgisiz ve somurtkan olduğu tespit edilmiştir.

Ak ve Kızıllırmak (2019) tarafından yapılan çalışmada İstanbul Beyoğlu'nda faaliyet gösteren turizm işletme belgeli dokuz tane beş yıldışlı otel işletmesine 11.05.2019 tarihine kadar TripAdvisor.com sitesi aracılığıyla yapılan kötü ve berbat kategorilerindeki güncel 90 tane e-şik yetin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İçerik   z mlemesi yöntemi ile toplam 297 nitelik belirlenmiş ve bunlar çeşitli kategorilere ayrılmıştır. İlgili verileri değerlendirmek için istatistiki programlardan yararlanılmış ve frekans tabloları kullanılarak yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; şik yette bulunanlardan erkek sayısının kadın sayısından fazla olduğu, şik yetlerin çoğunun odalara ve personele yapıldığı, otellerin şik yetlere dönüş oranının yüksek (%90) olduğu, geri dönüşlerin genelde ilgili departmanın müdürü veya genel müdür tarafından yapıldığı tespit edilmiştir.

Alrawadieh ve Demirkol (2015) yaptıkları çalışmada İstanbul'da en yüksek fiyatlı 10 adet beş yıldışlı otele 12.05.2014-22.05.2014 tarihleri arasında TripAdvisor.com sitesi aracılığıyla yapılan olumsuz yorumların ve şik yetlerin belirlenmesini amaçlamışlardır. Ayrıca çalışmada yorumcuların demografik özelliklerini belirlemek, oteldeki en çok şik yet edilen departmanı belirlemek, şik yetlere dönüş yapan işletmeleri belirlemek ve yapılan dönüşlerin etkili olup olmadığını belirlemek de amaçlanmıştır. Çalışmada içerik   z mlemesi yöntemi kullanılarak 219 şik yet değerlendirmeye alınmış ardından açık kodlama süreci gerçekleştirilmiş ve şik yetler 10 başlık altında sınıflandırılmıştır. Araştırmanın sonucunda hizmet kalitesi, tesislerin kalitesi ve temizliği, personel tutumu ve performansı ve fiyat en çok şik yette bulunan konular olarak belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada incelenen şik yetlerin %42'sine dönüş yapıldığı tespit edilmiştir.

Arkadaş ve Ayyıldız (2020) yaptıkları çalışmada Uludağ'da faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldışlı konaklama işletmelerine yerli ve yabancı turistlerin online olarak yaptıkları olumsuz görüşleri içerik analizi ile değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmadaki görüşler TripAdvisor internet sitesinden alınmıştır. Çalışmada tarih olarak Ağustos 2015 - Mart 2019 arasındaki dönem belirlenmiş, 8 adet konaklama işletmesi ve toplam 342 yorum değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre fiyat hususunda alınan ücretin verilen hizmetten çok olduğu, işletmelerin eski olmaları ve kendilerini yenilememeleri, fiziki imk nlarının ve yapılacak etkinliklerin yetersiz olması gibi görüşlerin ön planda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca işletme personellerinin kaba, ilgisiz ve saygısız oldukları ayrıca sorunlara karşı çözüm getirmemeleri ve az sayıda olmaları da görüşlerde dikkat çeken şik yetler olarak tespit edilmiştir.

Au vd. (2014) yaptıkları çalışmada Çin'deki otellerle ilgili çevrim içi şik yetleri analiz etmeyi ve kültür ile online şik yet etme niyetini etkileyen diğer faktörler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada TripAdvisor ve Ctrip'ten alınan büyük Çin şehirlerindeki otellerle ilgili 822 şik yet için içerik analizi yapılmıştır. Çinli ve Çinli olmayan müşteriler tarafından yapılan şik yetler karşılaştırılmış ve 11 ana şik yet kategorisi belirlenmiştir. Araştırmada turistin yaşının, otel fiyatının ve seyahat partnerinin yapılan çevrim içi şik yetleri önemli ölçüde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Bereniza vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada otel işletmelerinden memnun olan ve memnun olmayan müşterilerin çevrim içi yaptıkları yorumları karşılaştırmak amaçlanmıştır. Bu amaç ile 2510 otel misafirinin çevrim içi yorumları Florida da bir şehir olan Sarasota için TripAdvisor web sitesinden toplanmıştır. Yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; başkalarına bir otel tavsiye etmeye istekli olan memnun müşterilerin memnun olmayan müşterilere kıyasla konaklamalarının soyut yönlerine atıfta bulunduğunu, memnun olmayan müşterilerin de mobilya ve fiyat gibi otel konaklamasının somut yönlerinden daha sık bahsettiği ortaya çıkmıştır.

 oban vd. (2019)  alışmalarında Eskişehir'de bulunan 4 ve 5 yıldışlı şehir otellerine misafirleri tarafından TripAdvisor internet sitesinde 1 Ocak 2017 ve 28 şubat 2019 tarihleri arasında yapılan

yorumları inceleyerek turistlerin bu oteller ile ilgili beklentilerini içerik analizi yöntemiyle belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda en fazla şikâyetin insan kaynakları temasında bulunduğu ve personelin güler yüzlü olmasından kaynaklı yorumların ön planda olduğu belirlenmiştir. Daha sonra ise yiyecek-içecek teması geldiği ve burada da kahvaltının veya yemeğin lezzetli olması ile ilgili yorumların fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kat hizmetleri temasında da odaların temiz olması ile ilgili yorumların fazla olduğu tespit edilmiştir.

Çulha vd. (2009) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'deki konaklama işletmelerine yönelik olarak internet forum sitelerinde yapılan şikâyetlerin içerik çözümlemesi ile irdelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmadaki veriler www.sikayetvar.com, www.hotelsikayet.com ve www.otelsikayet.com sitelerinden toplanmıştır. Çalışmada kullanılan şikâyetler 2009 yılının Şubat ayı içerisinde yapılan 1836 şikâyetin içerisinde tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 150 adet şikâyetten oluşmuş ve seçilen örneklemden 495 şikâyet unsuru elde edilmiştir. İçerik çözümlenmesinde ilk olarak tüm şikâyetler gözden geçirilmiş, tümevarım yöntemi uygulanmış ve kodlama tablosu oluşturulmuştur. Kodlama sonrasında 8 temel ve 42 tane de alt kategori ortaya çıkmıştır. Daha sonra şikâyet temaları kategorilere yerleştirilmiş ve ilk kodlama yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda; genel şikâyetler başlığı altındaki yiyecek-içecek hizmetlerine şikâyetlerin daha fazla olduğu ve iş görenlere yönelik yapılan şikâyetlerin de oldukça ağır bastığı tespit edilmiştir.

Dinçer ve Alrawadieh (2017) yapmış oldukları çalışmada temel amaç olarak Ürdün'deki lüks otellere yönelik e-şikâyetlerin niteliğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla, bu oteller için TripAdvisor internet sitesinde yayınlanan 424 olumsuz yoruma dayalı olarak bir içerik analizi yapmışlardır. Araştırma sonucunda en sık e-şikâyetlerin hizmet kalitesi, otel tesislerinin verimliliği, temizlik ve hijyen ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada, e-şikâyetlerin çoğunlukla İngiliz, Amerikalı ve Birleşik Arap Emirlikleri misafirleri tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Otellerin e-şikâyetlere verdikleri yanıtlara göre; e-şikâyetlerin yaklaşık yüzde 43'ünün otel yönetiminden çevrim içi yanıt aldığını ve bu yanıtların yarısından fazlasının da e-şikâyetin yayınlandığı tarihten itibaren bir hafta içinde gönderildiği tespit edilmiştir.

Erdem ve Yay (2017) tarafından yapılan çalışmada Antalya'nın merkezinde bulunan birinci sınıf restoranlara yapılan ve TripAdvisor sitesinde yer alan olumsuz görüşlerin betimsel analiz ile sınıflandırılması amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada beş adet restorandan 1 Ağustos ve 3 Ağustos tarihleri aralığında yapılan 106 olumsuz yorum değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada doküman analizi yönteminden yararlanılmış, analiz için ilgili veriler NVİVO 10 programına aktarılmış ve ana ve alt temalar oluşturularak kodlamalar yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; şikâyetlerin sırasıyla personel, yiyecek ve içecek, servis, fiyat, hizmet ortamı ve menüden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Yiyecek ile ilgili yapılan şikâyetlerin çoğunun lezzetle ilgili sorunlardan ve yemeğin uygun pişirilmemesinden kaynaklandığı ve servis ile ilgili şikâyetler de ise kötü ve yavaş servisten yakınıldığı tespit edilmiştir.

Genç ve Batman (2018) yaptıkları çalışmada İpekyolu Ayaş-Sapanca koridorunda bulunan 12 konağa yönelik TripAdvisor internet sitesinde yapılan e-şikâyetleri içerik analizi ile belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma kapsamında 42 yorum değerlendirmeye alınmış, 20 kod belirlenmiş ve 4 ana tema oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucuna bakıldığında; en fazla şikâyet edilen konunun ana teması oda olan banyonun veya tuvaletin küçük olmasından kaynaklı olduğu belirlenmiştir. Daha sonra ise sıra ile kahvaltı, temizlik, personel ve fiyat konularında şikâyetlerin olduğu tespit edilmiştir.

Güreş vd. (2020) yaptıkları çalışmada hava yolu işletmelerine yolcular tarafından TripAdvisor internet sitesinde yapılan e-şikâyetleri içerik analizi ile belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada yorum

yapılan 7 adet hava yolu işletmesi bulunmuş, bu işletmelere yapılan 1821 yorum incelenmiş ve e-şikâyetlerin sınıflandırılması için Servqual ölçeği boyutlarından yararlanılmıştır. Araştırmada e-şikâyetler; güvenilirlik, güvence, fiziksel imkânlar, personel ve müşteri odaklılık şeklinde sıralanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; uçuşlarda yaşanan gecikme ve iptaller ile ilgili şikâyetlerin fazla olduğu, yiyecek-içecek hizmetinin dikkate alınması gereken bir konu olduğu, müşteri destek hizmetleri ile ilgili şikâyetlerin de en fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca en çok şikâyet edilen konulardan birinin de personellerin kaba ve ilgisiz davranışları olduğu, konfor veya koltuk aralarının ve kayıp veya hasarlı bagaj konularındaki şikâyetlerin de üst seviyelerde olduğu belirlenmiştir.

İbiş vd. (2019) yaptıkları çalışmada İstanbul'da bulunan Çin restoranlarına TripAdvisor internet sitesinde 1 ve 10 Temmuz 2018 tarihleri aralığında yapılan yorumları inceleyerek şikâyetleri içerik analizi ile belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmada 22 işletmeye yapılan 933 yorum bulunmuş ve bunlardan olumlu (568 adet) olanları incelenmeye alınmamış sadece sayısal olarak değerlendirilmiş, olumsuz yorumlar (365) ise tek tek incelenerek şikâyet konuları oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda en fazla yorumun ürünler ile ilgili olduğu ve ürünün kalitesi, çeşitliliği ve lezzeti gibi şikâyetlerin de ön planda olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra en fazla şikâyetin olduğu tema ise fiyat olarak belirenmiş ve fiyatların fazla olmasından yakınıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca kötü servis, atmosfer ve temizlik gibi şikâyetlerin de fazla olduğu belirlenmiştir.

Khoo-Lattimore ve Yunus (2016) yaptıkları çalışmada Malezya, Kuala Lumpur'da bir ve iki yıldızlı otellerde konaklayan misafirlerin e-şikâyetlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada TripAdvisor internet sitesinde yapılan 100 şikâyetin içerik analizi yapılmıştır. Ön bulgular konaklama endüstrisindeki yöneticilere sunulmuş ve nihai bulgular, konukların eleştirdiği ilk dört kategori olarak "odalar", "personel", "oda içi tesisler ve hizmetler" ve "banyo" olmak üzere 4 ana e-şikâyet kategorisini ortaya çıkarmıştır. Yapılan araştırmada; odalar ile ilgili şikâyetlerin pis olmasından, ambiyansından ve gürültülü olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Personel ile ilgili şikâyetlerde de en fazla ilgisiz olmaları, dürüst olmamaları, bilgi ve beceriden yoksun olmaları gibi konuların ağır bastığı görülmüştür. Banyolar ile ilgili yapılan şikâyetlerde ise en çok pis ve küçük olduğu gibi şikâyetlerin ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Köşker (2020) yapmış olduğu çalışmada Türkiye'nin farklı illerinde faaliyet gösteren Van kahvaltılık salonlarına TripAdvisor internet sitesinde yapılan müşteri şikâyetlerinin içerik analiz tekniği ile belirlenmesini ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesini amaçlamıştır. Çalışmadaki veriler 01.01.2013-20.04.2020 tarih aralığında yapılan e-şikâyetlerden oluşmaktadır. Çalışmadaki e-şikâyetlerin 5 ana tema ve 24 alt temadan kaynaklandığı belirtilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre; en fazla şikâyetin ana tema olan yiyecek-içecekten kaynaklandığı ve alt temalarına bakıldığında da porsiyon miktarının az olması, artan yiyeceklerin başka masalarda servis edilmesi veya başka yemeklerde kullanılması gibi şikâyetlerde toplandığı belirlenmiştir. Bunun dışında en fazla şikâyet edilen temalardan birinin de fiyat olduğu ve alt temalarına bakıldığında tekrar istenen servislerden ek ücret alınması ve porsiyon miktarının göz ardı edilip kişi başı ücret alınmasının olduğu tespit edilmiştir.

Şahin ve Şad (2018) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'de 2015 yılında en çok ziyaret edilen 8 müzeye TripAdvisor sitesinde 26.05.2016-28.06.2016 tarihleri arasında yapılan yorumları değerlendirmek amaçlanmıştır. Araştırma verileri; sırasıyla verilen kodlanması, temaların bulunması, verilerin temalara ve kodlara göre düzenlenerek tanımlanması ve bulguların yorumlanması aşamalarından geçerek yorumlanmıştır. Çalışmada içerik analizi sonucunda 2224 yorum incelenmiş ve 498 tema saptanmıştır. Sonuçlara bakıldığında; ziyaretçilerin genel olarak olumlu yorumlarda bulundukları ve bunların da genelde bina kategorisinde yapıldığı görülmüştür. Çalışmada özetle ziyaret

edilen müzelerin görülmeye değer olduğu ve mutlaka ziyaret edilen müzeler olması gerektiği sonucu elde edilmiştir.

Şahin vd. (2017) yaptıkları çalışmada, Antalya'nın 3 farklı noktasında bulunan beş yıldızlı zincir otellerle ilgili olumsuz yorumları ve TripAdvisor internet sitesindeki e-cevapları incelemeyi, inceleme metinlerinde belirtilen şikâyetleri kategorize etmeyi, otellerin çevrim içi problem çözme yöntemlerini ve şikâyet eden turistlerin tatil sonrası e WOM davranışlarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu araştırma kapsamında 404 adet olumsuz eleştiri ve 364 adet e-yanıt kapsamlı bir içerik analizine tabi tutulmuştur. İnternetteki olumsuz incelemelerde 1655 turist şikâyeti konularına göre kategorize edilerek ana temalar altında gruplandırılmıştır. Otellerin e-yanıtları ve şikâyet eden turistlerin tatil sonrası deneyimlerine ilişkin ifadeleri nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; 11 şikâyet kategorisi içerisinde 82 alt tema belirlenmiş ve e-şikâyetlerin ağırlıklı olarak “yeme-içme hizmetleri”, “oda konforu” ve “otel çalışanları” konularına odaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca otel yöneticilerin problemlere karşı tatmin edici olmayan “klişe cevaplar” verdiği belirlenmiştir. Memnun olmayan turistlerin de farklı otel alternatifleri önerdiği, oteli tavsiye etmediği ve geri dönmeyeceklerini ifade ettikleri, olumsuz e-WOM (Elektronik Ağızdan Ağıza İletişim) davranışları gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Şahin vd. (2018) yaptıkları çalışmada Alaçatı'da bulunan restoranlara TripAdvisor sitesinde yapılan yorumları inceleyerek şikâyet unsurlarının belirlenmesi ve bunların bertaraf edilmesi için çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada 07.11.2017 tarihine kadar olan ve sadece deniz mahsulleri sunumu yapan 36 adet restorana yapılan 2.724 yorum içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizinde daha önceden belirlenen temalardan kaynaklı sorunlar 6 başlıkta (ürün, fiyatlandırma, dağıtım, tutundurma, yasal boşluk ve müşteri kaynaklı sorunlar) toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında; bu restoranların hizmetinden faydalanan müşterilerin en çok fiyatlandırmadan dolayı şikâyetinde bulunduğu; verilen hizmetin ödenen ücret ile eş değer olmadığını düşündükleri ve menülerde de fiyat bilgisinin yer almaması gibi konulardan şikâyetinde bulundukları tespit edilmiştir. Ayrıca üründen kaynaklı şikâyetlerin (müşterilerin sipariş ettikleri yemekten farklı kokuların gelmesi gibi) de fazla olduğu ve restorandaki mobilyalarında ergonomik olmadığı şikâyetlerinin fazla tekrar edildiği belirlenmiştir.

Şengül vd. (2018) yapmış oldukları çalışmada Dünyanın En İyi 50 Restoran Listesi'ne giren restoranların TripAdvisor internet sitesinde yapılan e-şikâyetlere göre sorunlu yönlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada TripAdvisor sitesinde yer alan 50 restoran için İngilizce olarak paylaşılan 1037 şikâyetin içeriği betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda; restoranların fiyat kalite dengesi açısından yetersiz olduğu ve bu nedenle işletmelerin bu konuya çözüm bulması gerektiği tespit edilmiştir.

Tekeli ve Tekeli (2021) yaptıkları çalışmada Sarıkamış'ta faaliyet gösteren otellerin hizmet kalitelerini değerlendirmek ve buralara yönelik e-şikâyetleri belirlemek amacını taşımaktadır. Araştırmada kullanılan veriler TripAdvisor internet sitesine Sarıkamış otellerinde konaklayan misafirler tarafından Ocak 2017-Ekim 2019 tarihleri aralığında yapılan 127 olumsuz yorumu içermektedir. Yapılan çalışmada betimleyici fenomoloji yaklaşımı, doküman inceleme tekniği kullanılmış, içerik analizi ile açık kod sistemi doğrultusunda ana tema ve alt temalar gözden geçirilmiş ve Maxqda 18 programı ile veriler test edilmiştir. Araştırmanın sonucunda; en fazla şikâyetin güvenilirlik temasında bulunduğu ve bununla ilgili olarak da yemek çeşitlerinin az olması, kahvaltılarda yöresel ürünlere yer verilmemesi, temizliğe önem verilmemesi, işletmenin soğuk olması, eşyaların eski olması ve bazı alanların küçük olması gibi şikâyetlerin yoğunluk gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca en az şikâyetin de

çalışanların empati alt temasıyla ilgili olduğu ve bunların da iş görenlerin empati duygusunun olmaması ve duyarsız olmaları ile ilgili konularda yapıldığı belirlenmiştir.

Tokay Argan ve Arıcı (2019) tarafından yapılan çalışmada sağlık hizmetinden yararlanan hastaların ve hasta yakınlarının www.sikayetvar.com internet sitesine yapmış oldukları şikâyetlerin içerik analizi ile belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada olgu bilim yöntemiyle kategoriler belirlenmiş ve ortaya çıkan temalar ve kodlamalar NVIVO 10 programına aktarılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre şikâyetlerin çoğunun ana tema olan ürün veya hizmet kategorisinde olduğu ve ikinci sırada ise personel davranışlarından kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ürün veya hizmet kategorisinin alt başlığı olan hizmet alamama ve hizmet kalitesi alt temalarında şikâyetlerin fazla olduğu belirlenmiştir. Personel davranışları alt temalarında da en fazla şikâyetin personele ulaşamama, ilgisizlik ve bilgi vermeme temalarından kaynaklı olduğu tespit edilmiştir.

Tsang vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada temel amaç olarak, Hong Kong'daki çevrim içi müşteriler tarafından yapılan yorumlara göre e-hizmet kalitesinin altında yatan boyutları araştırmak belirlenmiştir. Çalışmada e-hizmet kalitesi için altı boyut tanımlanmıştır. Bunlar; Web Sitesi İşlevselliği, Bilgi Kalitesi veya İçeriği, Yerine Getirme veya Duyarlılık, Güvenlik, Görsel Çekicilik ve Müşteri Memnuniyeti olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda; Web Sitesi İşlevselliği, Bilgi Kalitesi veya İçeriği, Güvenlik ve Müşteri İlişkileri boyutlarının, çevrim içi müşterilerin genel memnuniyet değerlendirmesini ve yeniden satın alma niyetlerini önemli ölçüde etkilediği ortaya çıkmıştır. Yapılan çoklu regresyon analizinin sonuçlarına bakıldığında, Web Sitesi İşlevselliğinin müşteri memnuniyetini ve yeniden satın alma niyetini tahmin etmede en güçlü faktör olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında görüşülen kişilerden elde edilen bilgiye göre bir e-hizmet kalite modelinde Kişiselleştirme ve Topluluk olmak üzere iki ek faktörün gerekli olduğu da öne sürülmüştür.

Ünal (2019) yaptığı çalışmada otellerde konaklayan misafirlerin [sikayetvar.com](http://www.sikayetvar.com) internet sitesine yapmış oldukları şikâyetleri sınıflandırmayı, hangi boyutlarda yoğunlaştığını ve sınıflandırılan şikâyetler ile cinsiyet arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmadaki şikâyetler 1 Ağustos – 6 Kasım 2017 tarihlerinde yapılan 1458 e-şikâyeti kapsamaktadır. Araştırmada karma yöntem (nicel ve nitel araştırma yöntemleri) birlikte kullanılmış; nitel yöntemde tematik analiz yaklaşımı, nicel yöntemde ise Pearson Ki-Kare testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; yapılan şikâyetlerin 1165 kez görüntüldüğü, oteller tarafından yapılan dönüş sayısının 22 adet olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca şikâyetlerin çoğunlukla temizlik ve hijyen konularından kaynaklandığı ve bunu takiben de personel ile ilgili şikâyetlerin geldiği belirlenmiştir.

Yazıcı Ayyıldız ve Baykal (2020) tarafından yapılan çalışmanın amacı; Kuşadası'nda bulunan 5 yıldızlı otel işletmelerine 29 Temmuz 2019-12 Ağustos 2020 tarihleri arasında TripAdvisor.com aracılığıyla yapılan 424 yorumun kategorize edilmesi ve otel müşterilerinin milliyetlerine ve seyahat türlerine göre en çok şikâyetle bulundukları konuların belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada içerik çözümlemesi ve frekans analizinden yararlanılmıştır. Yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında; otel işletmesi için değerlendirme yapan müşterilerin çoğunun yerli turist olduğu ve yiyecek-içecek kategorisinin en çok şikâyet alan birimlerden olduğu tespit edilmiştir. Seyahat türüne göre e-şikâyetlere bakıldığında ailesiyle ve çift olarak gelenlerin en çok genel şikâyet kategorisinden şikâyetle bulunduğu en az ise internet alt yapısından şikâyetle bulundukları belirlenmiştir. Genel kategorisi içerisinde de en çok şikâyet alan konunun da yoğunluk olduğu tespit edilmiştir.

Ye vd. (2010) yaptıkları çalışmada Çin'deki büyük bir çevrim içi seyahat acentesi olan Ctrip.com internet sitesindeki kullanıcı yorumlarını analiz ederek, yorumların otel odalarının çevrim içi satışları üzerinde önemli bir etkisi olup olmadığını araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmada çevrim içi

incelemelerin etkisini belirlemek için, bir otelin çevrim içi oda satışları için log-lineer regresyon modeli geliştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; genel olarak, yorumların puanlarındaki yüzde 10'luk bir artışın, çevrim içi otel rezervasyonları endeksini yüzde beşten fazla artırabileceğini gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca çevrim içi satışların oda fiyatının çevrim içi rezervasyon sayısı üzerinde önemli ölçüde olumsuz bir etkisi olduğunu ve daha büyük şehirlerdeki otellerin daha fazla çevrim içi rezervasyon alma eğiliminde olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Zheng vd. (2009) yaptıkları çalışmada Güneybatı Amerika Birleşik Devletleri'ndeki popüler bir destinasyondan altı lüks tatil tesisinin müşterilerinin TripAdvisor sitesinde yapmış oldukları yorumları kategorize ederek şikâyet davranışlarını ortaya çıkarmayı ve müşterilerin çevrim içi yorum gönderme nedenlerini de belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada 17 aylık bir dönemde (Eylül 2004–Şubat 2006) yayınlanan 2258 çevrim içi yorum toplanmış ve 504 çevrim içi yorum (3 puanlık, 2 puanlık ve 1 puanlık çevrim içi yorumlar) analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda; müşterilerin olumsuz yorum yapmalarının ana faktörlerinin odalar, hizmet ve kalite ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Hizmet ile ilgili yapılan yorumların çoğunun hizmet kalitesiyle ilgili olduğu ve beklenen hizmetin yerine getirilmediğinin ağırlık bastığı belirlenmiştir. Çalışma ayrıca, yorumların yararlı olduğunu düşünen okuyucuların yüzdelerini hesaplayarak yorumların potansiyel müşterileri nasıl etkilediğini de incelemiştir ve 3 puanlık yorumların (nötr/ortalama), web sitenin okuyucuları tarafından %60,8 oranında faydalı olduğunu da göstermiştir.

4. Yöntem

Bu çalışma, nitel yöntem çerçevesinde yapılmıştır. Araştırma kapsamında Sinop ilinde bulunan ve hakkında en fazla yorum yapılan 16 turistik çekim merkezi için e-şikâyetlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Verilerin toplanması doküman inceleme tekniği ile gerçekleştirilmiş ve çalışma kapsamında “TripAdvisor” internet sitesinden elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Elde edilen çekim merkezleri sırasıyla; Hamsilos Koyu, Erfelek Tatlıca Şelaleleri Tabiat Parkı, İnceburun Feneri, Sinop Cezaevi, Sinop Arkeoloji Müzesi, Sinop Kalesi, Boyabat Kalesi, Hamsilos Tabiat Parkı, Balatlar Kilisesi, Arslan Torun Konağı Etnografya Müzesi, Akliman Limanı Parkı, Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı, Alaattin Camii, Sinop Ceza Evi Müzesi, Pervane Medresesi ve Paşa Tabyaları'dır. TripAdvisor sitesinde yer alan “Sinop Cezaevi” ve “Sinop Cezaevi Müzesi” aynı yer olduğu için birleştirilmiştir. Daha sonra 1-31 Temmuz 2021 tarihleri arasında bu çekim merkezleri hakkında yazılan 1961 yorum toplanmıştır. Puanına bakılmaksızın elde edilen yorumlardan içerisinde şikâyet yer alan yorumlar ayrılmıştır. Toplamda 268 (%13,6) yorum, 316 e-şikâyete ulaşılmıştır. Şikâyetlerin yorumlardan fazla olmasının nedeni, bazı yorumların içerisinde birden fazla konu hakkında şikâyetin yer almasıdır. Ayrıca şikâyete esas konunun ne olduğu belli olmayan şikâyetler göz ardı edilmiştir.

Tablo 3: Elde Edilen Kategoriler ve Kodlar

Kategoriler	Kodlar
Hizmet kalitesi ile ilgili e-şikâyetler	Ulaşılabilirlik, saygı, yeterlilik, iletişim, güvenlik
Altyapı ile ilgili e-şikâyetler	Yol, elektrik, su, iletişim, ulaşım
Üstyapı ile ilgili e-şikâyetler	Turistik tesis, aktivite, alışveriş
Çevre sorunları ile ilgili e-şikâyetler	Çevre kirliliği, koku, kalabalık
Fiyat ile ilgili e-şikâyetler	Ödenen ücretin yüksekliği, ödenen ücretin nedeni

Elde edilen veriler MAXQDA programı ile analiz edilmiş, kodlar belirlenmiş ve veriler kategorik hale getirilmiştir. Maxqda programı, araştırmacıların çalışmalarını, metinlerini ve saha

bulgularını nitel olarak analiz etmeye, değerlendirmeye ve elde edilen verilerin yorumlanmasına yardımcı olan bir yazılım programıdır (Çayır ve Sarıtaş, 2017: 526). Bu programa göre elde edilen kategori ve kodlar tablo 3’de yer almaktadır.

5. Bulgular

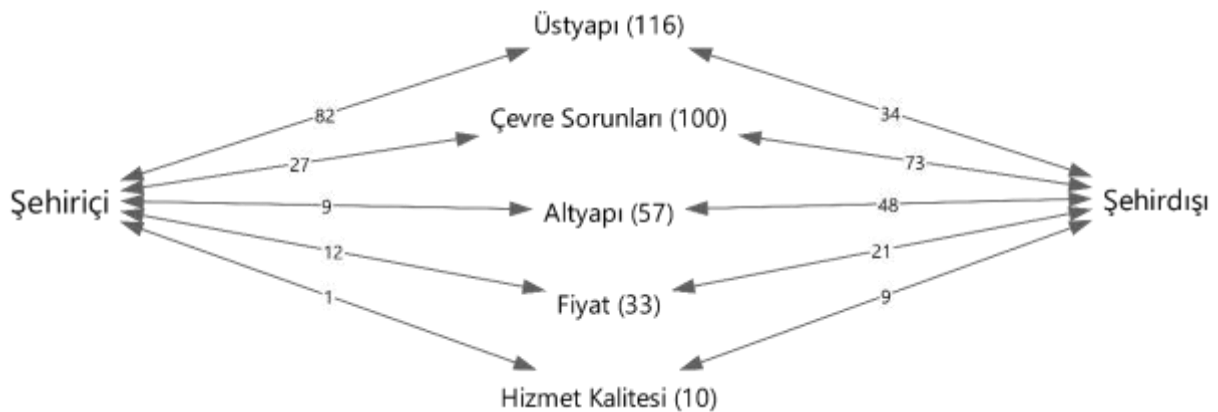
1-31 Temmuz 2021 tarihleri arasında TripAdvisor sitesinde Sinop ilinde en fazla yorum yapılan 16 turistik çekim merkezi belirlenmiştir. Bu çekim merkezlerine toplamda 1961 yorum yapılmış ve 316 e-şikâyet içeren yoruma ulaşılmıştır. Elde edilen veriler ilerleyen kısımda çeşitli analizlere tabi tutulup tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 4: Çekim Merkezlerine Yapılan E-Şikâyetlerin Genel Dağılımı

	Çekim Merkezi	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Üstyapı	12	80,00	92,31
Çevre Sorunları	9	60,00	69,23
Hizmet Kalitesi	4	26,67	30,77
Fiyat	6	40,00	46,15
Altyapı	6	40,00	46,15
Kodlanmış Toplam Destinasyon	13	86,67	100,00
Kodlanmamış Toplam Destinasyon	2	13,33	-
Toplam	15	100,00	-

Tablo 4’de görüldüğü üzere toplamda 15 turistik çekim merkeziye ait e-şikâyetler incelenmiştir. İncelenen çekim merkezlerinden 2’sine (Balatlar Kilisesi ve Arslan Torun Konağı Etnografya Müzesi) yönelik yapılan yorumlarda hiç şikâyete rastlanmamıştır. Belirlenen turistik çekim merkezlerine yönelik yapılan e-şikâyetlerde en sık karşılaşılan şikâyet türünün “Üstyapı” (%92,31) kategorisine ait olduğu, en düşük orana sahip şikâyet türünün ise “Hizmet Kalitesi” (%30,77) ile ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 4’e göre çekim merkezleri hakkında yapılan şikâyetler sırasıyla “Üstyapı”, “Çevre Sorunları”, “Hizmet Kalitesi”, “Fiyat” ve “Altyapı” kategorilerinden oluşmaktadır.

Şekil 1: İl Merkezi İçinde Bulunan ve Bulunmayan Çekim Merkezlerine Yönelik İki Vaka Modeli

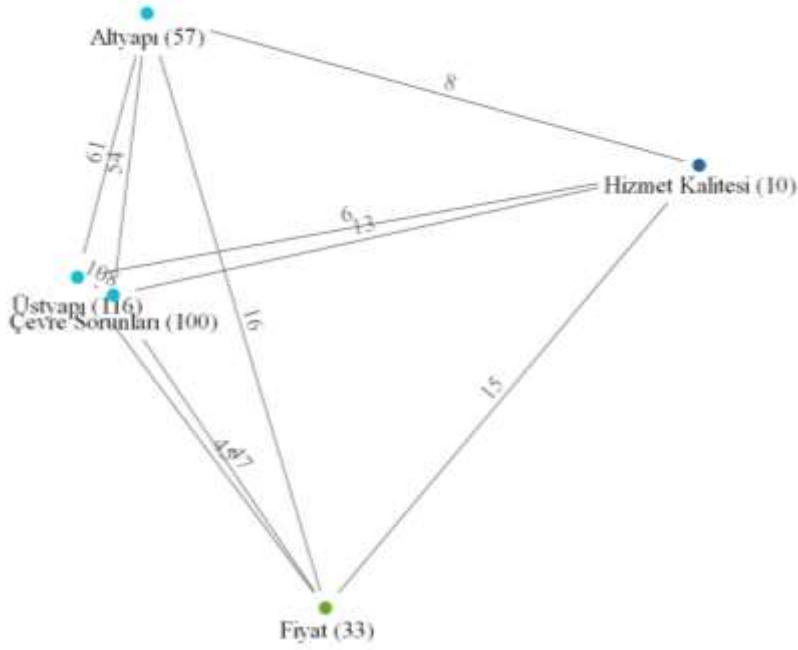
Şekil 1’de Sinop il merkezinde yer alan turistik çekim merkezleri ile il merkez dışında kalan turistik çekim merkezlerine ait yapılan şikâyetlerin dağılımı gösterilmektedir. Şekil 1’de görüldü üzere “Üstyapı” şikâyetlerinin çoğu (n=82) şehir içinde yer alan merkezlere yönelik yapılmışken; “Çevre Sorunları” (n=73), “Altyapı” (n=48) gibi sorunların büyük bir kısmı il merkezi dışında kalan çekim merkezlerine yönelik yapılmıştır.

Tablo 5: Çekim Merkezlerine Yönelik Yapılan E-Şikâyetlere İlişkin Genel Bilgiler

	Hizmet Kalitesi	Altyapı	Üstyapı	Çevre Sorunları	Fiyat	TOPLAM
Sinop Cezaevi ve Müzesi	0	9	58	25	7	99
Hamsilos Koyu	0	5	10	42	5	62
İnceburun Feneri	0	28	7	3	0	38
Erfelek Şelaleleri	4	8	1	13	4	30
Aklıman Parkı	4	2	3	4	11	24
Sinop Kalesi	0	0	13	2	5	20
Boyabat Kalesi	0	5	9	5	0	19
Hamsilos Tabiat Parkı	1	0	2	5	1	9
Paşa Tabyaları	0	0	9	0	0	9
Sarıkum Gölü Tabiatı Koruma Alanı	0	0	2	1	0	3
Arkeoloji Müzesi	1	0	0	0	0	1
Alaattin Cami	0	0	1	0	0	1
Pervane Medresesi	0	0	1	0	0	1
Balatlar Kilisesi	0	0	0	0	0	0
Arslan Torun Konağı Etnografya Müzesi	0	0	0	0	0	0
Toplam	10	57	116	100	33	316

Belirlenen turistik çekim merkezlerine ait e-şikâyet kategori ve sayıları tablo 5’de verilmiştir. Toplamda 316 e-şikâyet yer alan yorum elde edilmiş ve en fazla “Üstyapı” (n=116) ile “Çevre Sorunları” (n=100) kategorisine ait e-şikâyete rastlanılmıştır. En az şikâyet konu olan kategorinin ise “Hizmet Kalitesi” (n=10) ile ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; “Hizmet Kalitesi” ile ilgili en fazla e-şikâyet Erfelek Şelaleleri ile Aklıman Parkı’na, en fazla “Altyapı” e-şikâyeti İnceburun Feneri’ne, en fazla “Üstyapı” e-şikâyeti Sinop Cezaevi ve Müzesi’ne, en fazla “Çevre Sorunları” e-şikâyeti Hamsilos Koyu’na ve en fazla “Fiyat” e-şikâyeti Aklıman Parkı’na yapılmıştır.

Şekil 2: Kod İlişkileri Yakınlık Analizi

Şekil 2’de belirlenen kodların birbiriyle olan yakınlığı ortaya konmaktadır. “Üstyapı” ile “Çevre Sorunları” kategorilerine ait kodların art arda 108 kere geldiği ve “Üstyapı” olarak kodlanan e-şikâyetler ile “Çevre Sorunları” olarak kodlanan e-şikâyetlerin diğer e-şikâyet kodlarına göre daha yakın olduğu ortaya çıkmaktadır. Diğer kodlara en uzak kategorinin ise “Hizmet Kalitesi” olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç

Sinop ili hem deniz-kum-güneş üçlüsü ile hem doğal güzellikleri ile hem de tarihi birçok değeri bünyesinde barındırdığından birçok turist dikkatini üzerine çeken bir destinasyondur. Fakat bölgedeki turistik çekim merkezleri turistlerin beklentilerini ve isteklerini tam olarak karşılamakta yetersizlikler yaşamaktadır. Bu sebeple çalışmanın temel amacı Sinop’ta bulunan turistik çekim merkezlerine yönelik yapılan elektronik şikâyetleri belirlemek ve bunları kategorilere ayırmak olarak belirlenmiştir. Bu amaç ile yapılan çalışmada TripAdvisor sitesinde yer alan en fazla yorum almış 16 çekim merkezi seçilmiştir. Seçilen çekim merkezlerinden “Sinop Cezaevi” ve “Sinop Cezaevi Müzesi” aynı yeri ifade ettiğinden iki merkeze ait yorumlar birleştirilmiştir. Çekim merkezlerine ait yapılan 1961 yorum içerisinde toplamda 268 yoruma ait 316 e-şikâyete ulaşılmıştır. Elde edilen veriler MAXQDA 2020 programı aracılığı ile analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda;

- En fazla “Üstyapı” e-şikâyetlerinin şehir merkezinde yer alan turistik çekim merkezlerine ait olduğu tespit edilmiştir. Bu kategoriye ait şikâyetlerin azaltılabilmesine ya da önlenmesine yönelik turistik tesislerin açılması ya da var olanların iyileştirilmesi, turistik aktivite ve alışveriş imkânlarının artırılması önerilmektedir.

- Şehir merkezi dışında yer alan turistik çekim merkezlerine ait e-şikâyetler incelendiğinde en fazla şikâyetin “Çevre Sorunları” ve “Altyapı” kategorilerine ait olduğu görülmektedir. “Çevre Sorunları” kategorisine ait e-şikâyetlerin çözümünde; çevre kirliliğinin giderilmesi, çöp, mangal gibi kokuların giderilmesi ve çekim merkezlerine aynı anda çok fazla turist yığılmasının önüne geçilmesi önerilmektedir. “Altyapı” kategorisine yönelik yapılan şikâyetlerin ise turistik çekim merkezlerine giden yolların iyileştirilmesi, elektrik ve su altyapısının yapılması ile çözüme kavuşacağı düşünülmektedir.

• En sık karşılaşılan şikâyet türünün “Üstyapı” kategorisine ait olduğu, en düşük orana sahip şikâyet türünün ise “Hizmet Kalitesi” ile ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Turistik tesislerin, turistik aktivitelerin ve alışveriş olanaklarının eksikliği konusunda en fazla e-şikâyetin Sinop Cezaevi ve Müzesine yönelik yapıldığı tespit edilmiştir.

• “Çevre Sorunları” kategorisinde ise en fazla e-şikâyetin Hamsilos Koyu’na ait olduğu tespit edilmiştir. Özellikle çöplerden kaynaklanan şikâyetlerin çözümünde düzenli çevre temizliği yapılması önerilmektedir. Kalabalığın yarattığı ses, gürültü ve çöp gibi sorunların giderilmesi yönünde çekim merkezlerinin taşıma kapasiteleri belirlenip bu kapasiteye göre hizmet verilmesi önerilmektedir.

• “Fiyat” kategorisine ait e-şikâyetlerde yer alan hususlar genellikle ödenen ücretin yüksekliği ile ilgili olmayıp bu ücretin neden verildiği ile ilgili olduğudur. Turistik çekim merkezlerinin bir kısmında hem girişte hem içeride yer alan hizmetlere ayrı ayrı para vermenin yarattığı şikâyetler ile ücret ödenmesine rağmen çekim merkezlerinin neden çöp içerisinde olduğu gibi şikâyetler yer almaktadır.

• “Hizmet Kalitesi” kategorisine ait en fazla e-şikâyet Erfelek Şelalelerine ve Aklıman Parkına yapılmıştır. Belirlenen turistik çekim merkezleri arasında diğerlerine oranla daha fazla hizmet veren işletmeye sahip olduğu için bu iki çekim merkezinin daha fazla şikâyet edilmesi olağan bir durum olabilir. Hizmet kalitesi ile ilgili şikâyetlerde belediyeler tarafından bir denetim mekanizması kurulması ya da varsa daha da sıklaştırılması önerilmektedir. Turist şikâyetlerinin ivedilikle çözülmesi açısından işletmelere şikâyet hattı numarası veya adresinin yer aldığı bilgilendirme panoları yerleştirilebilir.

Kaynakça

- Ak, S. ve Kızıllırmak, İ. (2019). Otel işletmelerinde e-şikâyetler ve e-şikâyet yönetimi üzerine bir araştırma, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 820-832.
- Alabay, M. N. (2012). Müşteri Şikâyetleri Yönetimi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16).
- Albrecht, K. ve Zemke, R. (1985). *Service America! Doing business in the new economy*. Homewood, IL: Dow Jones-Irwin.
- Alrawadieh, Z. ve Demirkol, Ş., (2015). Konaklama işletmelerinde e-şikâyet yönetimi: İstanbul’daki beş yıldızlı oteller üzerinde bir çalışma. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 130-148.
- Altunöz, Ö., Tırıl, A. ve Arslan, Ö.E., (2014). Hamsilos Tabiat Parkı’nın rekreasyon potansiyelini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Journal Of Recreation And Tourism Research*, 1(1).
- Ankolekar, A., Krotzsch, M., Tran, T., ve D., V. (2008). The two cultures: Mashing up Web 2.0 and the Semantic Web. *Journal of Web Semantics: Science, Services and Agents on the World Wide Web* 6, 70-75.
- Arkadaş, A. R. ve Ayyıldız, T. (2020). Uludağ’da faaliyet gösteren 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmelerinin çevrim içi tüketici yorumlarının incelenmesi: “TripAdvisor.com” üzerinden içerik analizi. *OPUS– Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2633-2658.
- Au, N., Buhalis, D. ve Law, R., (2014). Online complaining behavior in mainland China hotels: the perception of chinese and non-chinese customers, *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 15(3), 248-274.
- Aylan, S., Arpacı, Ö. ve Celiloğlu, F.K., (2015). Bir internet şikâyet forumundaki termal otellere yönelik şikâyetlerin incelenmesi, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 49-68.
- Aytuğ, H.K., Eryılmaz, Ç., Uçar, S ve Can, O. (2020). Sinop İlının Alternatif Turizm Çeşitleri Açısından Swot Analizi. *Karadeniz Araştırmaları*. XVII/67, 715-736.
- Bakar, R., (2019). *Üniversite öğrencilerinin Sinop ili destinasyon imaj algıları. (Yüksek Lisans Tezi)*. Karabük Üniversitesi.
- Barış, G., (2015). *Şikâyet Yönetimi Rehberi*. Kapital Medya Hizmetleri: İstanbul

- Berezina, K., Bilgihan, A., Çobanoğlu, C. ve Okumuş, F., (2015). Understanding satisfied and dissatisfied hotel customers: text mining of online hotel reviews. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 25(1), 1-24.
- Blodgett J.G., Wakefield K.L., Barnes J.H. (1995). The effects of customer service on consumer complaining behavior. *J Serv Mark* 9(4):31-42.
- Bryer, A. ve Winfield, D. (1985). The Byzantine Monuments and Topography of the Pontus. *Dumbarton Oaks Research Library and Collection* 2, Washington.
- Cengiz, H., Başaran, S. ve Uğur, İ. (2015). Cep telefonu kullanıcılarının tüketici tecrübelerinin değerlendirilmesi: Online tüketici yorumları üzerine netnografik bir inceleme. *20. Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiriler Kitabı*, 10- 13 Haziran, 73-92.
- Chan, G.S.H., Hsiao, A. C-H. ve Lee, A.L.Y. (2016). Exploration of customer complaint behavior toward Asian full-service restaurants. *International Journal of Marketing Studies*, 8(29), 46-58.
- Cho, Y., Im, I., Hiltz, R., ve Fjermestad, J. (2002). An analysis of online customer complaints: Implications for Web complaint management. In R. H. Sprague (Ed.), *Proceedings of the 35th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, HICSS 2002*, 2308-2317.
- Çayır, M.Y. ve Sarıtaş, M.T. (2017). Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi (2011-2016) . *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 11(2) , 518-544.
- Çoban, S., Çoban, E. ve Yetgin, D. (2019). Şehir turizmde faaliyet gösteren otellere yönelik e-yorumların incelenmesi: Eskişehir ili örneği, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 542-558.
- Dereli, F., (2010). Kuzeyin Hırçın Güzeli Sinope, Şimal Ajans Ofset Matbaacılık Hizmetleri, Sinop.
- Doğada Tatil 75 Kamp Alanı*. (2016). İstanbul: Doğan Burda Dergi Yayıncılık.
- Çulha, O., Hacıoğlu, G. ve Kurt, G. (2009). Otel müşterilerinin e-şikâyetlerine yönelik bir içerik çözümlemesi, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 6(4), 42-48.
- Dinçer, M. Z., ve Alrawadieh, Z., (2017). Negative word of mouse in the hotel industry: a content analysis of online reviews on luxury hotels in Jordan, *Journal of Hospitality Marketing & Management*, To link to this article: <http://dx.doi.org/10.1080/19368623.2017.1320258> Erişim: 18 Temmuz.
- Editör: Prof. Dr. Fahri Apaydın (2020). *Müşteri Şikâyet Yönetimi*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Erdem, Ö. ve Yay, Ö. (2017). Tripadvisor'daki müşteri şikâyetlerinin değerlendirilmesi: Antalya örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5 (4), 227-249.
- Esemenli, Deniz (1990). *Sinop İli Türk Dönemi Mimarisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi.
- Eser, E. (2006). Boyabat Kalesi, *Çankırı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(2), 187-211.
- Genç, K. ve Batman, O., (2018). Tarihi konak işletmelerine yönelik e-şikâyetlerin değerlendirilmesi: İpekyolu Ayaş-Sapanca koridoru üzerine bir araştırma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(1), 283-296.
- George, C., ve Scerri, J. (2007). Web 2.0 and User-Generated Content: legal challenges in the new frontier. *Journal of Information, Law and Technology*, 1-22.
- Günözü, H., (2015). Sinop Balatlar Kilisesi (Sinope Koimesis Kilisesi) duvar resimlerinin korunmasına ilişkin öneriler. *Art-Sanat*, 3/2015.
- Güreş, N., Arslan, S., Yüksel, C. ve Yılmaz, H. (2020). Turistlerin TripAdvisor üzerinden hava yolu işletmelerine yönelik e-şikâyetlerinin incelenmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(1), 211-230.
- Heskett, J.L., Sasser W.E., Hart C.W.L., (1990) The profitable art of service recovery. *Harvard Business Review* 68(4), 148-156.
- Harari, O., (1992). Thank heaven for complainers. *Management Review*, 81(1), 59-61.
- Homburg, C. ve Fürst, A. (2005) How organizational complaint handling drives customer loyalty: an analysis of the mechanistic and the organic approach. *J Mark*, 69(3):95-114.
- İbiş, S., Kızıldemir, Ö. ve Çöp, S. (2019). İstanbul'daki Çin restoranlarına yönelik yapılan yorumların ve e-şikâyetlerin değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(1), 505-521.

- Khoo-Lattimore, C. ve Yunus, M., (2016). Can budget hotels provide quality service? An analysis of e-complaints on low-cost accommodation in Malaysia. *Journal of Travel & Tourism Research*.
- Kırırcı Tekeli, E. ve Tekeli, M. (2021). Hizmet kalitesini arttırmaya yönelik e-şikâyetlerin değerlendirilmesi: Sarıkamış otellerine ilişkin nitel bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 55-70.
- Krishna, A., Dangayach, G.S. ve Sharma, S. (2014). Service recovery paradox: the success parameters. *Global Business Review*, 15(2), 263-277.
- Köşker, H. (2020). Van kahvaltı salonları hakkındaki müşteri e-şikâyetlerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(3), 524-539.
- Kuru, A (2004). *Sinop Hapishanesi*. (1. Baskı). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını.
- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (2021). <https://www.investinsinop.gov.tr/>, Erişim tarihi: 14.08.2021.
- Lapre, M.A. ve Tsikriktsis, N. (2006). Organizational learning curves for customer dissatisfaction: heterogeneity across airlines. *Management Science*, 52 (3), 352-366.
- Mattila A.S. ve Wirtz, J. (2004). Consumer complaining to firms: the determinants of channel choice. *J Serv Mark*, 18(2), 147-155.
- Met, Ö. (2012). Turizm ile yöresel gelişme: sinop için bir turizm gelişim önerisi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 34, 163-179.
- Mısırlı, İ., (2013). *Konukla İletişim*. Detay Yayıncılık: Ankara.
- Michel, S., Bowen, D. ve Johnston, R., (2009). Why service recovery fails: Tensions among customer, employee, and process perspectives. *Journal of Service Management*, 20(3), 253-273.
- Özdemir, C., (2007). *Sinop'un Toplumsal Yapısı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi.
- Özer Sarı, F., Alıkcı, Ö. ve Onat, F. (2013). E-complaining: Analysis of lodging customers'e-complaints from a Turkish Internet Website. *International Conference on Information, Business and Education Technology (ICIBIT 2013)*, 561-565.
- Özükan, B., (2005). *Türkiye'nin Şelaleleri*. Boyut Yayın Grubu: İstanbul.
- Sarıkaya, Yaşar. Bir İnci Memleketim, Ceylan Ofset, Samsun 2010.
- Schall, M., (2003). Best Practices in The Assessment of Hotel-Guest Attitudes, *Cornell Hotel And Restaurant Administration Quarterly*, 44 (2), 51-65.
- Singh, J., ve Wilkes, R.E. (1996). When consumers complain: A path analysis of the key antecedents of consumer complaint response estimates. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 24, (1), 350-365.
- Sinop Müzesi (2016). Ana sayfa, <http://www.sinopmuzesi.gov.tr/>, 15.08.2021.
- Sinop Turizm Tanıtım Rehberi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Sinop Valiliği (2016). El Sanatları, <http://www.sinop.gov.tr/el-sanatlari>, Erişim tarihi: 15.08.2021.
- Stauss, B. ve Seidel, W., (2019). *Effective Complaint Management The Business Case for Customer Satisfaction*. Second Edition. Springer Nature Switzerland.
- Sujithamrak, S. ve Lam, T. (2005). Relationship between customer complaint behaviour and demographic characteristics: a study of hotel restaurants' patrons. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 10(3), 289-307.
- Şahin, S., Girgin, G.K., Kazoğlu, İ.H. ve Coşkun, G.N., (2018). Gastronomi turistlerinin e-şikâyet davranışları üzerine bir araştırma: Alaçatı örneği, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6/1, 68-82.
- Şahin, İ., Gülmez, M. ve Kitapçı, O., (2017). E-complaint tracking and online problem-solving strategies in hospitality management: plumbing the depths of reviews and responses on Tripadvisor, *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 8(3), 372-394.
- Şahin, S. ve Şad, B., (2018). Müzelere yönelik e-yorumların içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(1), 199-232.
- Şengül, S., Çavuş, O. ve Taşkın, E. (2018). Analysis of e-complaints for restaurant enterprises in the World's 50 best restaurant list. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6/1, 320-334.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009). Sinop Turizm Tanıtım Rehberi.

- Tokay Argan, M. ve Arıcı, A. (2019). Sağlık iletişiminde e-şikayet: hastaların ve hasta yakınlarının sikayetvar.com paylaşımları üzerine bir araştırma”. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 339-355.
- Tsang, N.K.F., Lai, T.H.M. ve Law, R. (2010). Measuring e-service quality for online travel agencies, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 27(3), 306-323.
- Ünal, A., (2019). Otel müşterilerinin e-şikâyetlerinin sınıflandırılmasına yönelik bir çalışma. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(2), 561-581.
- Ünver, C. (2010). Müşteri İlişkileri Yönetimi: Müşteri Şikayetleri ve İnternet, Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Üstün, F., (2008). *Tarihsel Kaynaklara Göre Sinop İlinin Fiziksel Gelişimi (Antik Dönemden XIX. Yüzyıl Sonuna Kadar)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Yazıcı Ayyıldız, A. ve Baykal, M., (2020). Otel işletmelerine yönelik e-şikâyetlerin içerik analizi ile incelenmesi: Kuşadası 5 yıldızlı otel işletmeleri örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2659-2683.
- Ye, Q., Law, R., Gu, B. ve Chen, W., (2010). The influence of user-generated content on traveler behavior: An empirical investigation on the effects of e-word-of-mouth to hotel online bookings, *Computers in Human Behavior*, 27(2011), 634–639.
- Yerlikaya G. (2006). *Sinop Murat Koca Konağı Restorasyon Önerisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Yıldırım, F., (2010). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinop Gezi Rehberi, Ankabat Matbaacılık San. Ltd. Şti. Ankara.
- Yıldız, E.S., (2021). *Kültürel mirasın sürekliliği bağlamında “misafir sanatçı programı” olgusunun mekânsal pratiklerinin incelenmesi; tarihi sinop cezaevi önerisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Yılmaz, C., (2009). Tarihi Sinop Kalesi Cezaevi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 1-16.
- Zeyrek, A.G., (2013). Boyabat İlçe Analizi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.
- Zheng, T., Youn, H. ve Kincaid, C.S. (2009). An analysis of customers' e-complaints for luxury resort properties, *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 18(7), 718-729.

ERFELEK TATLICA ŐELELELERİ' NİN SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM AÇISINDAN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hülya CANPOLAT YILMAZ*

Gzde DURMUŞ*

z

Erfelek' te yer alan Tatlıca Őeleleleri' nin korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında sürdürülebilir turizm önemli bir rol oynamaktadır. Erfelek Tatlıca Őeleleleri' nin tanıtım etkinliklerinin gerçekleştirilmesi sürdürülebilirliği açısından önem göstermektedir. Yapılan gözlemlere dayalı olarak, Erfelek Tatlıca Őeleleleri turizm açısından öneme sahip olduğu; ancak gelişimine ve tanıtımına yönelik yeterli çalışmaların yapılamadığı görülmüş olup, bu çalışmada bu sorunlara ilişkin çözüm nerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: .Sürdürülebilir Turizm, Erfelek Tatlıca Őeleleleri, Sinop.

The Problems of Erfelek Tatlıca Waterfalls in Terms of Tourism and Solution Offers

Abstract

Sustainable tourism plays a significant role to protect Tatlıca waterfalls in Erfelek and hand down these waterfalls to the next generations. Doing some advertising activities for Tatlıca waterfalls is important for sustainability. Based on our observations ; ,Erfelek Tatlıca waterfalls have great importance in terms of tourism but it was seen that the studies about advertisement and development were not done; so ,in this study suggestions for solutions to these problems have been brought.

Keywords: Waterfalls, Sustainability, Tourism.

Giriş

Günümüzde Őehirsel ortam ve iŐ hayatının stresinden bunalan, iŐ verimi azalan, sağlıklı ve sakin ortamlara zlem duyan insanlar dinlenmek amacıyla, suyu temiz, yeŐili ve güneşi bol olan doğal ortamlara yönelmektedir (Uzun, 2002; 259).

Türkiye turizm sektörü arz unsurları ve sosyo-ekonomik özellikleri açısından bölgelere göre önemli farklılıklar göstermektedir. Doğal olarak, farklı bölgelerde gerçekleşen i ve dış turizm talebi de farklı kalıplarda olmaktadır. Böyle bir durumda birbirine benzer özellikleri içeren yörelerin destinasyonlar halinde gruplandırılması ve turizm planlama ve pazarlama faaliyetlerinin bu destinasyonlar itibariyle uygulanması önem kazanmaktadır. Böylece, turizmin geleneksel 3S (sea, sand, sun) odaklı talep yapısının ve bu ürünlere dayalı bölgelere bağlı kalma riskinin azaltılması ve bölgesel arz değerleri de dikkate alınmak suretiyle turistik ürünlerin çeŐitlendirilmesi mümkün olabilecektir (Ersun ve Arslan, 2011; 230).

Erfelek Tatlıca Őeleleleri, gelen konuklarına doğa ile baş başa kalabileceği, yeşilin her tonunun, çiçeğin her renginin bulunduğu, kuş ve böcek seslerinin su sesine karıştığı albenisi yüksek özgün bir doğal mekndır. Vadi içinde peŐ peŐe sıralanmış irili ufaklı 28 adet Őeleleden oluşmaktadır.

* Milli EĞitim Bakanlığı, hulyayilmaz3007@hotmail.com.

* Milli EĞitim Bakanlığı.

Bu kapsamda Sinop ilinin Erfelek ilçesinde bulunan Tatlıca Şelaleleri sürdürülebilirlik kapsamında ele alınarak turizm potansiyelini artırılması amacıyla gerekli değerlendirmeler yapılmış bölgeye yönelik talebin artırılması için öneriler sunulmuştur.

1. Sürdürülebilir Turizm

Doğal ve kültürel değerlerin, yerel kaynakların korunması, turistik tüketicilerin ve turizm destinasyonundaki halkın ihtiyaçlarının gelecek kuşaklarda düşünülerek karşılanması şeklinde ifade edilebilecek sürdürülebilir turizmde amaç, kaynakların doğru kullanılması, gelişmenin sürekli olması, bugünkü ve gelecekteki kuşakların yaşam kalitesini iyileştirmek olmalıdır (Yavuz, 2016; 330). Yeryüzünde gittikçe büyüyen sektörler arasında yer alan turizm fiziksel, sosyal ve kültürel çevreye yönelik olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkilerinin de olduğu görülmektedir. Kontrol dışında, plansız ve hızla gelişmeye dayalı bir turizm anlayışı sınırlı kaynakların bir süre sonra yenilenemeyecek şekilde tükenmesine, bozulmasına ve değerini yitirmesine neden olmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir turizm olgusunun geliştirilmesi ise destinasyonların turizm sektöründen daha fazla pay almasını sağlayacaktır. Bu durumdan hareketle potansiyeli turizm açısından oldukça yüksek olan bölgelerin tanıtımı amacıyla gerçekleştirilecek faaliyetler sürdürülebilir turizm için önemlidir.

1.1. Erfelek Tatlıca Şelaleleri

Erfelek Tatlıca Şelaleleri Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer almakta ve denize kuş uçuşu 12 km mesafede bulunmaktadır. Erfelek Tatlıca Şelaleleri, idar yönden Sinop ilinin Erfelek ilçesine bağlı Tatlıca köyü sınırları içerisinde yer alır. Şelalelerin Erfelek ilçe merkezine uzaklığı 17 km, Sinop şehrine uzaklığı ise 42 km'dir. Şelaleler vadinin içinden akan karasu deresi üzerinde yer almaktadır. Karadeniz'in cennet doğasına yansıtan bu muhteşem doğada birbiri ardına sıralanmış şelaleleri yürüyerek gezebilirsiniz. Bu yürüyüş parkurunda şelalelerin oluşturduğu buz gibi suya sahip gletlere girebilirsiniz. İlk şelalenin oradan son şelalenin olduğu alana yaklaşık 2 saatte ulaşılmakla birlikte zirve parkın muhteşem manzarasına ev sahipliği yapmaktadır. Erfelek Şelaleleri' nin kaynağı şelalelerin yaklaşık 1 km yukarısında bulunmaktadır.

Şekil 1. Erfelek Tatlıca Şelaleleri

Fındık, kayın, meşe ve gręen gibi yemyeşil ağaçlar arasında muhteşem doğaya sahip Erfelek Tatlıca Şelaleleri' nde piknik ve dinlenme alanları, trekking yapabileceğiniz yürüyüş parkurları, market ve yöresel lezzetleri tadına bakabileceğiniz restoran ve çay bahçeleri bulunmaktadır.

Şekil 2. Takım Şelalelerinin Bitiş Noktası

Sonuç

Erfelek Tatlıca Şelaleleri önemli bir turistik albeniye sahiptir. Bu nedenle daha şimdiden yoğun bir ziyaretçi akımı başlamıştır. Tanıtım faaliyetlerine paralel olarak zamanla turist sayısı daha da artacaktır. Halen, turistlerin acil ihtiyaçlarına yönelik bazı tesisler mevcuttur. Ancak artan turist baskısı zamanla ortamın doğallığını bozacak boyutlara ulaşabilir. Erfelek Tatlıca takım şelaleleri,

- Erfelek Tatlıca Şelaleleri ziyaretçi kapasitesi belirlenmeli ve bu kapasitenin aşılmasına özen gösterilmelidir. Aksi takdirde, söz konusu doğa güzelliği erozyona uğrayıp ekonomik değerini kaybeder.
- Gerek yöre insanı ve gerekse ziyaretçiler şelalelerin korunması ve çevrede dikkat edecekleri hususlar konusunda, bir takım broşür ve panolarla bilgilendirilmelidir.
- Şelalelerin daha kolay ulaşılması için, Erfelek ile şelaleler arasındaki yolun bakım ve onarımı sürekli olarak yapılmalı, yol üzerindeki trafik işaretlemelerine dikkat edilmelidir.
- Yaşanabilecek sel ve yangın gibi doğal afetlere karşı gerekli tedbirler hem şelale yolu üzerinde hem de şelalelerin bulunduğu çevrede mutlaka alınmalı.
- Yöredeki kırsal yerleşmeler genellikle taş örtülü ahşap meskenlerden meydana gelmektedir. Örneklerine İsviçre Alplerinde rastlanılan bu meskenlerden yakın çevrede bulunanlar pansiyon şeklinde düzenlenerek turizmin hizmetine sunulmalıdır.
- Yöre halkı turizmin içine çekilmeli, turizmin nimetlerinden onların azamî şekilde faydalanmaları sağlanmalıdır. Örneğin, tamamen doğal ortamdan elde edilen bal, pekmez, tarhana, kurutulmuş meyveler, kestane vb. yöresel tat ve lezzetler yanında, çeşitli elişleri, yerel giysiler vb. üretmeleri ve bunları gelen ziyaretçilere satmaları konusunda onlara yardımcı olunmalıdır.
- Tur operatörlerine sahanın gezdirilerek tanıtımı, görüşlerinin alınması, isteklerinin alınması destinasyon şekillendirilmelerinin yapılması bu destinasyonlar üzerinde hizmet kalitesi ağı kurulması destinasyonları destekleyici eklerin tespiti yapılmalıdır.
- Erfelek Tatlıca takım şelalelerinde kamp turizmine uygun alanlar geliştirilmelidir.
- Yerel tanıtımlar yapılabileceği gibi bölgedeki diğer turistik çekiciliklerle birlikte de tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmelidir.
- Valilik bünyesinde il kültür turizm müdürlüğü gibi kamu kuruluşlarının web sayfalarının güncel tutulması sağlanmalı ve ziyaretçilere Erfelek Tatlıca Şelaleleri'nde gerçekleştirilebilecek faaliyetler hakkında bilgi sunulmalıdır.

Kaynakça

- Uzun, A. (1997) ‘‘Sinop İlinin Bazı Turistik ekicilikleri: Sorunlar ve neriler’’, Sinop İlinin Ekonomik Kalkınması 1997, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Sinop, 245-254.
- Uzun, A. (1998) ‘‘Sinop İlinin Bazı Doğal Turistik ekicilikleri’’, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 11, Samsun, 1-10.
- Uzun, A. (2002) ‘‘Yaralıgz Dağı (Kastamonu) ve Turistik ekicilikleri’’, Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu, Bildiriler, 25-27 Haziran 2002 Ilgaz Dağı, 359-363.
- Uzun, S., Uzun, A., Yılmaz, C., Zeybek, H. İ: (2005) ‘‘Erfelek ağlayanları (Sinop) ve Doğal Ortam zellikleri’’, Türkiye Kuaterneri Sempozyumu, İstanbul.
- Yılmaz, C. (1994) ‘‘Türkiye’de Turizmin Geliştirilmesi ve Turizm Gelirlerinin Artırılmasında Batı Avrupa’daki İşilerimizden Faydalanma İmkânları’’, Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1994, Ankara, 328-342.
- Ersun, N., ve Arslan, K. (2011). ‘‘Turizmde destinasyon seçimini etkileyen temel unsurlar ve pazarlama stratejileri’’, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 31(2), 229-248

SINOP TURİZMİNE YÖNELİK LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Handan ÖZÇELİK BOZKURT*

Öz

Sinop ili doğal ve kültürel çekicilikleri ile turizm potansiyeli olan ve son yıllarda ziyaretçi sayısı ile dikkat çeken bir destinasyondur. Bu çalışmada Sinop ilini konu alan, turizm alanında yayınlanmış lisansüstü çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde yayınlanan tezler taranmış ve bugüne kadar yayınlanmış olan tezler incelenmiştir. Araştırma kapsamında altı adet lisansüstü tez; tez türü, yılı, yayınlandığı üniversite, anahtar kelimeleri, araştırma yöntemi ve bulguları ele alınarak bibliyografik açıdan analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; Sinop ilini konu alan turizm alanında doktora tezi mevcut değildir. Tüm yüksek lisans tezi olan çalışmaların yayınlandığı zaman dilimine bakıldığında ön plana çıkan herhangi bir yıl olmadığı görülmektedir. Ayrıca tezlerin her biri farklı üniversitelerde yayınlanmıştır. Tümünde nicel araştırma yönteminin kullanıldığı tezlerin anahtar kelimelerinde ise “turizm”, “Sinop” ve “kalite” kelimelerinin sık kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra “çekicilikler”, “yerli”, “algı”, “kültür”, “imaj”, “cezaevi” ve “hüzün” kullanılan anahtar kelimeler arasındadır. Son olarak araştırma kapsamında tezlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Turizm, Bibliyometrik Analiz.

Bibliometric Analysis of Post-Graduate Thesis about Sinop Tourism

Abstract

The province of Sinop is a destination that has tourism potential with its natural and cultural attractions and has attracted attention with the number of visitors in recent years. In this study, a bibliometric analysis of postgraduate studies published in the field of tourism on the province of Sinop was conducted. The theses published so far on the website of the National Thesis Center were examined. Within the scope of the research, six postgraduate theses; the thesis was analyzed bibliographically by considering its type, year, university, keywords, research method and findings. According to the research findings; there is no doctoral thesis in the field of tourism, which is about the province of Sinop. It is seen that there was no prominent year in the period of publication of the studies, all of which are master's thesis. In addition, each of the theses was published in different universities. It has been determined that the words "tourism", "Sinop" and "quality" are frequently used in the keywords of the theses in which the quantitative research method is used. In addition, "attractions", "native", "perception", "culture", "image", "prison" and "sadness" are among the keywords used. In the last section, the findings obtained from the theses within the scope of the research are given.

Keywords: Sinop, Tourism, Bibliometric Analysis.

Giriş

Turizm; bir kenti ekonomik, sosyokültürel, alt ve üst yapı koşulları vb., olanaklar bakımından destekleyen bir güç niteliğindedir. Sağladığı fırsatlardan hareketle makro düzeyde ülkelerin; mikro düzeyde ise kent ve beldelerin turizmi geliştirme ve destekleme çabaları oldukça makul görülmektedir. Turizm hareketliliğinin fazla olduğu destinasyonlarda doğrudan ya da dolaylı uyaranların varlığı hem ilgili kamu kurumlarını hem de kent sakinlerini yakından ilgilendirmektedir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, hozcelikbozkurt@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-0035-3362>.

Sinop, batı Karadeniz illeri arasında yer alan ilçeleri ile birlikte 216.460 nüfusa sahip sakin bir kıyı kentidir (Sinop Nüfus Müdürlüğü, 2021). Zengin tabiatı, kültür turizmi olanakları, kıyı turizmine uygunluğu, ulaşım kolaylığı vb., faktörler Sinop’u cazip turizm destinasyonu haline getirmektedir. Coğrafi güzellikleri, uzun ve doğal kumsalları, kültürel ve tarihi değerleri ile önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapması sebebiyle tarihi eser bakımından zengin olan Sinop ilinin turizm potansiyeli iki farklı kategoride incelenebilir. Tarihi Sinop Cezaevi, Tarihi Sinop Kalesi, Boyabat Kalesi, bugüne kadar ulaşmış olan tarihi evleri, Paşa Tabyaları, camiler ve medreseler Sinop’un yaşam tarzını yansıtan kültürel turizm  ekicilikleridir. Akliman-Hamsilos Tabiat Parkı ve Koyu, Tatlıca şelaleleri, Sarıkum Plajı, Karakum Plajı, Akg l, İnaltı, Buzluk ve A ca al Ma araları ise Sinop’un doğal turistik çekiciliklerinden bazılarıdır.

Sinop’un yıllık turist hacmi 1 milyon ziyaretçi üzerinde gerçekleşmektedir. Son yıllarda Sinop’a gelen ziyaretçi sayısının daha da artmış olduğu gözlenmektedir. Özellikle 2021 yılı sadece Kurban Bayramı tatilinde yaklaşık 1 milyon (habertürk.com, 2021) ziyaretçinin Sinop’a geldiği tahmin edilmektedir.

Bibliyometrik analiz, yayınlanmış olan çalışmaların nicel olarak ortaya konulmasını sağlayan bir araştırma yöntemidir (Ellegaard&Wallin, 2015). Bir başka ifadeyle bibliyometri, bibliyografik materyali nicel yöntem kullanarak inceleyen bir kütüphane ve bilgi bilimleri araştırma alanıdır (Broadus, 1987; Pritchard, 1969). Bibliyometri, bir dizi bibliyografik belgenin en temsili sonuçlarını özetlemek için yaygın olarak kullanılmaktadır (Mart nez-Lopez vd., 2018). Bu yöntemde verileri ortaya çıkarmak çıkarmak ve işlemek için genellikle içerik veya alıntı analizine dayalı bibliyometrik yöntemler kullanılır (Wallin, 2005).

Bu  alışmada Sinop ve turizm konularını ele alan lisansüstü çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemiyle bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. Bibliyometrik araştırmalar ile söz konusu ülkedeki bilimsel yayın politikaları ve kurumların yayın performansları ortaya konulabilmektedir (şakar & Cerit, 2013). Aynı zamanda bu çalışma ile Sinop ve turizm konularına yönelik elde edilen bulguların özetlenmesi bundan sonra yapılacak olan çalışmalar için kolaylık sağlayabilir. Bu düşünceden hareketle Sinop ve turizm konulu altı adet lisansüstü çalışma özellikle konuları ve bulguları bakımından ele alınmış; tablolarla özetlenmeye çalışılmıştır.

1. Yöntem

Bu çalışmanın amacı bugüne kadar Sinop hakkında turizm alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli parametrelere göre bibliyometrik analizinin yapılmasıdır. Bu sayede bundan sonra ilgili konu ve alanda yapılacak olan çalışmalar için genel bir veri  er evesi çizilecek ve yapılmış olan çalışmaların nicelik olarak miktarının ortaya konulması sağlanacaktır. Ayrıca lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin bir araya getirilmesi ve ön plana çıkan sözcüklerin belirlenmesi amacıyla “kelime bulutu” tekniğinden faydalanılmıştır. Kelime bulutu tekniğinde ortaya konan görseller araştırmayı inceleyenler için akılda kalıcı ve pratik bulgular sunmaktadır (Fronza vd., 2013).

Araştırma kapsamında Ulusal Tez Merkezi veri tabanı üzerinde Sinop konulu ve turizm alanında yapılmış olan çalışmalar taranmıştır. Söz konusu konu ve alanda toplam 6 adet lisansüstü tez olduğu tespit edilmiştir. Sinop konulu turizm alanında yapılmış olan lisansüstü çalışmaların tümünün yüksek lisans tezi olduğu gözlenmiştir.

Şekil 1’de yer alan kelime bulutundaki anahtar kelimeler incelendiğinde “turizm”, “Sinop” ve “kalite” kelimelerinin sık kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra “çekicilikler”, “yerli”, “algı”, “kültür”, “imaj”, “cezaevi” ve “hüzün” kullanılan anahtar kelimeler arasındadır.

Tablo 4. *Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı*

Tez Türü	n	%
Nicel	6	100
Nitel	0	0
Toplam	6	100

Tablo 4’te lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre Sinop’u konu alan turizm alanında yayınlanmış olan lisansüstü tezlerin tümünde nicel araştırma yöntemi kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 5. *Turizm Alanında Sinop’u Konu Alan Lisansüstü Tezlerin Bulguları*

Yazar	Tez Türü	Yöntem	Bulgular
Yurda-kul (2012)	Yüksek Lisans	Nicel	Sinop’a gelen yerli turistlerin en çok ziyaret ettikleri kültürel çekicilikler arasında Sinop Kalesi, Sinop Tarihi Cezaevi, Pervane Medresesi ve Arkeoloji Müzesi’nin olduğu tespit edilmiştir. Yabancı turistlerin ise en çok Sinop Kalesi’ni ziyaret ettikleri gözlenmiştir. En çok beğenilen kültürel çekicilikler ise sırasıyla Sinop Kalesi, Sinop Tarihi Cezaevi ve Arkeoloji Müzesi’dir.
Keskin (2013)	Yüksek Lisans	Nicel	Sinop ilinde faaliyet gösteren otel işletmesi çalışanlarının hizmet kalitesine ilişkin beklenti ve memnuniyetlerinin yüksek düzeyde olduğu ancak hizmet performansına ilişkin algılarının beklentilerinin altında olduğu tespit edilmiştir.
Demir (2015)	Yüksek Lisans	Nicel	Sinop’un doğal güzellikleri sadece deniz turizmi ile sınırlı kalmamalı, alternatif turizmin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Sinop’ta yapılabilecek doğa turizmi türleri arasında rüzgar sörfü, binicilik trekking, dağcılık ve trekking, su altı dalış turizmi, kuş gözlemciliği ve mağara turizmi yer almaktadır.
Aydın (2017)	Yüksek Lisans	Nicel	Sinop’un alternatif turizm potansiyeline sahip olduğu, doğa turizmi ve kültür turizminin bölgede uygulanabilecek alternatif turizm türleri arasında yer aldığı; ancak konaklama tesislerinin yetersiz olması, altyapı ve üst yapı eksiklikleri, tanıtım yetersizliği gibi olumsuz etkenlerin de dikkat çektiği söylenebilir.
Bakar (2019)	Yüksek Lisans	Nicel	Sinop Üniversitesi öğrencileri Sinop’u tarihi ve coğrafi kaynaklar yönünden görülmeye değer, çok sakın ve güvenli bir şehir olarak görmektedirler. Bunun yanı sıra Sinop’un sağlık, konaklama, temizlik, ulaşım, eğlence, alışveriş imkanları, kültür, sanat ve spor etkinlikleri açısından yeterli olmadığı görüşü ağırlıktadır.
Kanbur (2021)	Yüksek Lisans	Nicel	Tarihi Sinop Cezaevi Müzesi’nin ziyaret merkezi olarak seçilme amacı özellikle bilgi edinme amaçlıdır. Diğer öne çıkan amaçlar ise otantikliğe veya ölüme duyulan ilgidir.

Tablo 5’te Sinop’u konu alan turizm alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerin bulguları yer almaktadır. Çalışmalara bakıldığında özellikle kültür turu, alternatif turizm çeşitleri, turizmde işgücü yapısı ve hizmet kalite algısı, hüzün turizmi potansiyeli, Sinop’un alt ve üst yapı olanakları vb., konuların ele alındığı görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinden ulaşılan, Sinop konulu turizm alanındaki lisansüstü tezlere yer verilmiştir. Yayınlanan lisansüstü tezlere; yayınlandığı yıl, yayınlandığı üniversite, tez türü, kullanılan anahtar kelimeler ve bulgular gibi çeşitli parametreler kullanılarak bibliyometrik analizler yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara göre Sinop’u konu alan turizm alanındaki çalışmaların tümünün yüksek lisans düzeyinde olduğu ve doktora düzeyinde lisansüstü tez yayınlanmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada belli bir zaman aralığı belirlenmemiştir ve tezlerin yayınlanma dağılımına bakıldığında ön plana çıkan herhangi bir yılın olmadığı gözlenmiştir. İlk tez 2012 yılında yayınlanmıştır ve devam eden yıllarda toplamda 6 lisansüstü tezin yayınlandığı tespit edilmiştir. 2012 yılına kadar söz konusu konu ve alanda herhangi bir lisansüstü tezin yayınlanmaması “Sinop” ve “turizm” sentezinin yeterince ön plana çıkmamış olmasıyla yorumlanabilir. Örneğin Antalya’yı konu alan turizm konulu lisansüstü tez çalışma sayısı 193’tür. Daha benzer bir örnek olan Balıkesir’i konu alan turizm konulu lisansüstü tez çalışma sayısı ise 21’dir. Başka bir deyişle Sinop’un “turizm” kavramıyla bütünleşmesi ve yeterli tanıtımının yapılması önemlidir.

Tezlerin yayınlandığı üniversitelere bakıldığında da eşit bir dağılım olduğu; dolayısıyla ön plana çıkan bir üniversite olmadığı gör÷lmektedir. T÷münde nicel araştırma yönteminin kullanıldığı; anahtar kelimelere ait kelime bulutunda ise “turizm”, “Sinop” ve “kalite” kelimelerinin sık kullanıldığı gör÷lmektedir. Bunun yanı sıra “çekicilikler”, “yerli”, “algı”, “kùltür”, “imaj”, “cezaevi” ve “hüzün” kullanılan anahtar kelimeler arasındadır. Tezlerden elde edilen bulgulara bakıldığında ise Sinop’un kùltür turu potansiyelinin yüksek olduğu; alternatif turizm çeşitlerinin (rüzgar sörfü, binicilik trekking, dağcılık ve trekking, su altı dalış turizmi, kuş gözlemciliği ve mağara turizmi) geliştirilmeye uygun olduğu; Sinop Tarihi Cezaevi’nin önemli bir hüzün turizmi merkezi olduğu; Sinop’ta en çok beğenilen kùltürel çekiciliklerin ise sırasıyla Sinop Kalesi, Sinop Tarihi Cezaevi ve Arkeoloji Müzesi olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra konaklama işletmelerinde iş görenlerce algılanan hizmet algısının beklentinin altında olduğu gör÷lmektedir. Sinop’un sanatsal ve kùltürel faaliyetler, eğlence, alt ve üst yapı sorunları gibi yetersiz gör÷len yönlerinin de ön plana çıktığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Aydın, Ö. (2017). Turistlerin Sinop İlinin Alternatif Turizm Potansiyeline Yönelik Algılamalarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İskenderun Teknik Üniversitesi, İskenderun.
- Bakar, R. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Sinop İli Destinasyon İmaj Algıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Broadus, R.N. (1987). Toward A Definition of Bibliometrics, *Scientometrics*, Vol.12Nos5/6, pp. 373-379.
- Demir, S. (2015). Yerli Turistlerin Turizm Pazarlamasına Yönelik Talep Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Yeniden Satın Alma Davranışlarına Etkisi: Sinop İli Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Fronza, I., Janes, A., Sillitti, A., Succi, G. & Trebeschi, S. (2013). Cooperation Wordle Using Pre-Attentive Processing Techniques. 6th International Workshop on Cooperative and Human Aspects of Software Engineering (CHASE). 25 May 2013, San Francisco, CA, USA.
- Ellegaard, O. & Wallin, J.A. (2015). The Bibliometric Analysis of Scholarly Production: How Great is the Impact? *Scientometrics* 105,1809–183.
- Habertürk.com (2021). <https://www.haberturk.com/sinop-haberleri/88946473-sinopta-artan-turist-sayisi-virus-endisesi-yasatiyor> (Erişim Tarihi:13.08.2021).
- Kanbur, E. (2021). A ve B Kişilik Tiplerinin Hüzün Turizmi Deneyimlerine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Keskin, M. (2013). Konaklama İşletmelerinde İşgörenlerin Hizmet Kalitesi Algılamaları; Sinop İlinde Faaliyet Gösteren Konaklama İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Martínez-López, F.J., Merigó, J.M., Valenzuela-Fernández, L. and Nicolás, C. (2018), Fifty Years of the European Journal of Marketing: A Bibliometric Analysis, *European Journal of Marketing*, 52 (1/2), 439-468.
- Pritchard, A. (1969). Statistical Bibliography or Bibliometrics?. *Journal of Documentation*, 25, 348-349.

- Şakar, G. D.& Cerit, A. G. (2013). Uluslararası alan indekslerinde Türkiye pazarlama yazını: bibliyometrik analizler ve nitel bir araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27(4), 37-62.
- Yudakul, S.B. (2012). Sinop İlinde Kültürel Çekicilikler ve Kültürel Amaçlı Kullanım Olanakları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Wallin, J. A. (2005). Bibliometric methods: Pitfalls and possibilities. Basic and Clinical Pharmacology and Toxicology, 97(5), 261–275.

SİNOP ŞEHİR İMAJİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Nurettin AYAZ*

Recep BAKAR *

Öz

Şehirler, insanların yaşamlarını devam ettirdiği sosyoekonomik alanlar olarak mevcut durumlarının ortaya konulması adına belirli periyotlarda bilimsel incelenmeyi gerektirir. Bu süreçte farklı paydaşlardan geri bildirimler almak ve bu geri bildirimler üzerine yeni anlayış ve bakış açıları oluşturmak şehir halkına gerekli kolaylıklar sağlama adına oldukça önemli çıktılar olarak görülebilir. Bu araştırmada tarihi geçmişi günümüzden yaklaşık 5.000 yıl öncesine kadar uzanan ve turizm bağlamında önemini her geçen gün artırmakta olan Sinop şehri, üniversite eğitimi görmek üzere kente yerleşen öğrenciler perspektifinden ele alınmaktadır. Üniversite öğrencilerinin görüşleri etrafında Sinop şehir imajının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda 500 üniversite öğrencisinden anket tekniği ve kolayda örneklem yöntemi kapsamında toplanan verilerin analizinde öğrencilerin Sinop şehrini çok sakin ve güvenli bir şehir olarak gördükleri, tarihi ve coğrafi değer yönünden şehir imajına olumlu yaklaştıkları; ancak şehir halkı, sağlık, konaklama ve temizlik imkânları, ulaşım imkânları, kültür, sanat ve spor etkinlikleri ile eğlence ve alışveriş imkânları yönünden yeterli bulmadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Paydaşlar, Şehir Algısı, Şehir İmajı, Üniversite Öğrencileri, Sinop.

A Research on the Image of the Sinop City

Abstract

Cities require scientific examination at certain periods in order to reveal their current status as socioeconomic areas where people continue their lives. In this process, getting feedback from different stakeholders and creating new understandings and perspectives on these feedbacks can be seen as very important outputs in order to provide necessary conveniences to the city people. In this research, the city of Sinop, whose historical past dates back to about 5,000 years ago and is increasing its importance in the context of tourism, is discussed from the perspective of students who settled in the city to receive university education. It is aimed to reveal the image of the city of Sinop around the views of university students. For this purpose, in the analysis of the data collected from 500 university students within the scope of the survey technique and convenience sampling method, it was stated that the students saw the city of Sinop as a very calm and safe city and approached the city image positively in terms of historical and geographical value; however, it has been determined that the people of the city do not find it sufficient in terms of health, accommodation and cleaning opportunities, transportation opportunities, culture, art and sports activities, entertainment and shopping opportunities.

Keywords: Stakeholders, City Perception, City İmage, University Students, Sinop.

Giriş

Bireyin şehirle ilk teması ile başlayan, şehirle kurduğu bağlarla devam eden ve bu ilişkiler neticesinde meydana çıkan deneyimlerin sonucu olarak ifade edilebilen “şehir imajı algısının” bilinmesi kentlerin geleceğe yönelik planlamaları açısından önem arz etmektedir. Çünkü bireyin; yaşı, eğitim

* Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, nurettinayaz@karabuk.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0003-2117-2015>.

* Sinop Üniversitesi, rbakar@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0003-0854-5649>.

düzeyi, sosyal konumu, değer sistemleri, ihtiyaçları, motivasyonları, duyarlılıkları, önyargıları, grup aidiyeti çerçevesinde şekillenebilen şehir imajının (Borsdorf ve Bender, 2010) öğrenilmesi sürdürülebilir bir destinasyon yönetimi açısından önemli bir gerekliliktir. Bireylerin sayılan bu özelliklerinin yanında; şehirde yaşadıkları alanlar ve süreler, öğrenci, çalışan olma durumu veya turist olarak şehre gelen kişilerin şehirle kurduğu ilişkinin şekli ve düzeyine göre de şehir imaj algısı zamansal ve mekânsal farklılıklar gösterebilmektedir (Hayır, 2009; Zmudzinska, 2003). Tüm bu farklılıklara rağmen grupların kendi içerisinde şehirlere yönelik benzer tercihleri de söz konusu olabilmektedir (Tuncel, 2009:233). Bu anlamda farklı paydaşlardan sağlanacak geri bildirimler önemli bir değer olarak görülebilir.

Günümüzde iletişim olanaklarının hızla artması, bilgi ve teknolojik imkânlar neticesinde toplumsal değişimler çok daha hızlı gerçekleşmektedir. Üniversite gençliği doğası gereği bu değişimlere daha hızlı uyum sağlamaktadır. Öğrencilerin; aileden ayrı olarak kendi ayakları üzerinde durmaya başladığı ve gelecekle ilgili duygu ve düşüncelerinin netleşmeye başladığı alanlar üniversitelerdir. Öğrencilerin üniversitelerinin bulunduğu şehirle ilgili kurdukları bağ ve şehir hakkında ki duygu ve düşünceleri, tekrar ziyaret etme ve tavsiye etme gibi durumlarını etkilemektedir (Poyraz vd., 2003: 3).

Bu çalışmada Sinop'ta öğretim gören üniversite öğrencilerinin Sinop şehrine ait imaj algılarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilere; Sinop şehri imaj çağırışımı, Sinop şehrinin somut ve soyut unsurları ile avantaj ve dezavantajlarına yönelik ifadeler yöneltilmiş ve destinasyona yönelik dönüt sağlanmıştır. Sinop şehrine yönelik daha önce bu kapsamda bir çalışmanın yapılmaması çalışmayı önemli kılmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

Modern toplumlarda şehirler, nüfusun yoğunlaştığı ve ekonomik faaliyetlerin daha çok tarım dışı alanlarda gerçekleştiği, mal ve hizmetlerin üretim ve tüketim fırsatlarının sunulduğu, kendi nüfusunun yanı sıra etki alanında yaşayanlara da hizmet olanağı sağlayan mekânlardır. Bu mekânların sunduğu çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetler öne çıkmalarında önemli rol oynamaktadır (Özdemir, 2008; Şahin, 2013; Çelik, 2009).

Çok eski dönemlerden itibaren şehirler, sosyoekonomik bütün etkinlikleri içinde barındıran, bu nedenle insan çevresine ait bütün kurum, alt ve üst yapı tesisleriyle insanların yaşamlarını devam ettirdiği alanlardır. İnsan yaşamı için gerekli olan kolaylıklara sahip olması, insan eliyle kurulmuş kültürel ve çevresel değerleri bünyesinde barındırması şehirleri öne çıkaran öğelerdir (Türkay, 2014: 6). Günümüzde şehirler, belirledikleri hedefler doğrultusunda farkındalık oluşturabilmek için değer yaratmaya ve kendilerini rakiplerinden ayırttırmaya gerek duymaktadır. Bu değer yaratma ve farklılaşma misyonu global anlamda ilgi çeken bir şehir imajı ile şekillenebilmektedir. Bu imajın şekillenmesinde şehrin sahip olduğu temel değerler ve bunların tanıtım enstrümanı olarak kullanılması önem arz etmektedir (Demirel, 2014:231).

İmaj; herhangi bir nesne veya varlıkla ilgili bir dizi deneyim ve bilgilendirme sonucunda oluşan olumlu veya olumsuz düşünceleri de içeren insanların zihinlerinde oluşturdukları duygular, algılamalar ve davranışlar olarak adlandırılabilir (Pekyaman, 2008; Akyurt, 2008). Genel bir çerçeve ile ele alındığında imaj; bireylerin herhangi bir nesne, obje, yer, kurum, ülke, şehir, çevre, ürün ve hizmet gibi farklı kaynaklardan gelen bilgi ve kişisel deneyimlere ayrıca bunlarla kurdukları bağlara dayanan; fikirleri, inançları, algıları ve izlenimlerinden oluşan duygusal ve zihinsel öğeleri bulunan davranışsal bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Tolungüç, 1992; Robins, 1999; Kotler, 2000; Avcıkurt, 2010; Okay, 2005; Yaraşlı, 2007; Özdemir, 2008; Kıyıcı, 2010). Günümüzde imaj çalışmaları birçok alanda

kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları; coğrafi bir bölgenin, bir şehrin veya destinasyonun doğal ve kültürel çekicilikleri ile sosyoekonomik yönlerinin analizinde, pazarlama araştırmalarında şehir veya destinasyonun sahip olduğu rekabet avantajlarının belirlenmesinde, sosyoloji çalışmalarında ise çeşitli topluluklarda yer alan farklı insan profillerinin değerlendirilmesinde önemli bir araç olarak kabul edilmektedir (Pekyaman, 2008). Şehir imajı, yerel halkın veya o şehre farklı sebeplerle gelen kişilerin şehirle ilgili olarak duygu, düşünce, izlenim ve kanaatleri sonucu zihinlerinde oluşan inançlar bütünü olarak adlandırılabilir. Kent ile ilgili görünen veya görünmeyen bütün özellikleri barındırmaktadır. Somut girdilerden hareketle soyut bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Şehir imajı yerel halk ve ziyaretçiler tarafından farklı olarak algılanabilmektedir. Kent sakinlerinin yaşam şekilleri imaj oluşumunu etkilerken, ziyaretçilerin zihninde oluşan şehir imajının ise doğrudan yaşanan deneyimler, arkadaş, tanıdık ve çevreden duyular, televizyon programları, gazete ve dergiler ile sosyal medya kanalları gibi kaynaklar tarafından etkilendiği söylenebilir (Engez, 2007; Gecikli, 2012). Turistik varış noktası olarak (destinasyon) nitelik kazanmış şehirler açısından imaj daha da önem kazanan bir kavramdır. Bireylerin belirli bir yer hakkında sahip olduğu bütün nesnel bilgiler, beklentiler, izlenimler, önyargılar ve duygusal düşünceleri “destinasyon imajı” olarak tanımlanmakta (Avcıkurt, 2010: 44) ve turistlerin destinasyon seçimlerinde önemli bir etken olarak görülmektedir (Yüksek, 2014: 73).

Çağımızda rekabet sadece ürünler veya firmalar arasında değil ülkeler ve şehirler arasında da yaşanmaktadır. Bu yoğun rekabet ortamında avantaj elde etmek isteyen şehirlerin marka olmalarını sağlayabilecek ve pazarlama açısından farklılık yaratacak özelliklerini belirleyerek bunlardan faydalanma yoluna gitmeleri gerekmektedir (Özdemir ve Karaca, 2009). Bu nedenle farklı paydaşların bakış açısıyla destinasyonlara yönelik bilimsel araştırmalar önemli bir gereklilik olarak görülebilir (Alegre ve Garau, 2010: 52).

Bir örgütlenmede örgütün hedeflerini etkileyen ve etkilenen grup veya bireyler paydaş olarak tanımlanmaktadır. Müşteriler, çalışanlar, tedarikçiler, işletme sahipleri ve yerel halk ana paydaşlar olarak gösterilmekte ve bir destinasyon için paydaşlar, şu şekilde sıralanmaktadır (Türkay, 2014: 13):

- Yerel Yönetimler (Belediyeler, Muhtarlıklar)
- Bölge ve İl Yönetimleri (Valilik ve Kaymakamlık)
- Turizm İşletmeleri (Konaklama, Yiyecek İçecek, Seyahat, Eğlence ve Rekreasyon İşletmeleri vb.)
- Ulaştırma İşletmeleri (Havayolu, Karayolu ve Taşımacılık, Yat ve Kruvaziyer İşletmeleri)
- Destek İşletmeler (Kültür-Sanat Kurumları, Spor Kurumları, Alışveriş İşletmeleri vb.)
- Meslek Birlikleri ve Odalar
- Üniversiteler
- Turistler
- Turizm Çalışanları
- Yerel Halk
- Sivil Toplum Örgütleri

Bu paydaşların; destinasyonda soyut ve somut imaj, bilgi, işgören memnuniyeti ve marka gibi varlıkları yönetme (Güripek, 2013: 56), liderlik ve koordinasyon, turizmle ilgili plan ve stratejileri belirleme, yerel halkla iş birliği sağlama, eğitim, pazarlama ve iletişim gibi birçok alanda faaliyet içerisinde bulunması beklenmektedir (Yüksek, 2014: 26).

Bir destinasyonun önemli parçalarından birisi olan üniversiteler; Türkiye'nin şehirleşme deneyimi ve toplumsal yapısında meydana gelen dönüşümler açısından incelendiğinde, kentsel

kalkınma ve gelişmenin anahtar kurumlarıdır. Türkiye’de 2010 yılından itibaren üniversitesi olmayan il kalmamıştır. Üreten, sorgulayan araştırma kurumları olarak üniversiteler, bulundukları yerleşim bölgeleri için önemli yapılardır. Üniversiteler öğrencilerine verdiği eğitim öğretim ile uzman ve nitelikli meslek insanı yetiştirme özelliklerinin yanı sıra kamu veya özel sektöre ait kurum ve kuruluşlara bilgi ve deneyimleri doğrultusunda danışmanlık hizmeti veren teknik birimler olup bulundukları bölgenin sosyal ve ekonomik açıdan büyümesini ve bölgeler arasında bulunan gelişmişlik düzeylerini dengeleme gücüne sahiptirler (Bolay, 2011: 106; Kaya, 2013: 58; Yılmaz ve Kaynak, 2011: 58). Üniversitelerin bulunduğu şehirlere katkısı, geniş bir kavram olup finansal ve istihdama yönelik etkilerinin yanında, şehirdeki toplumsal ve kültürel yaşama katkı sağlama boyutu ile de önem arz etmektedir. Bu nedenle Anadolu şehirlerinde kurulan üniversitelerden bulundukları şehirleri sosyoekonomik ve kültürel açıdan dönüştürmeleri beklenmektedir. Özellikle kültürel işlevler açısından değerlendirildiğinde, üniversitelerin yapmış olduğu akademik, kültürel ve sanatsal etkinlikler şehrin gelişimiyle doğrudan ilişkilidir. Bu durum, şehir üniversite etkileşimini artırmaktadır. Ayrıca üniversiteler, öğrenci, akademik ve idari çalışanları ile kentin sosyokültürel yaşamına hareketlilik kazandırmaktadırlar (Sürmeli, 2008: 20).

Üniversitelerin en önemli paydaşı olan öğrencilerin tercihlerini çekebilmesi üniversitelerin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Öğrenciler açısından değerlendirildiğinde hayatlarının önemli bir bölümünü geçirecekleri şehrin imajı ve özellikleri yapacakları tercihler açısından önemli bir faktördür. Bu anlamda bakıldığında; şehrin ulaşım, sağlık, konaklama, güvenlik, kültür, sanat ve spor imkanları, doğal ve tarihi değerleri, şehrin yeni insan, fikir ve farklılıklara olan açıklığı, diğer yerleşim yerlerine yakınlığı, sunduğu iş ve kariyer imkanları gibi faktörler önemli şehir özellikleri olarak sayılabilmektedir.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Turistlerin evlerinden ayrıldıkları andan geri dönüşlerine kadar yaşadıkları olumlu veya olumsuz deneyimler ile memnuniyet durumları o yerle ilgili duygu ve düşüncelerini oluşturur. Bu düşünceler destinasyonları tekrar ziyaret etme ve tavsiye etme niyetini etkiler (Alegre ve Garau, 2010). Bu nedenle bir destinasyonda sunulan ürün ve hizmetler için farklı paydaşlardan geri bildirimler alınması ve analizi destinasyon yönetimi açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Sinop iline üniversite eğitimi için değişik şehirlerden gelen üniversite öğrencilerinin Sinop şehrini nasıl algıladıklarının ortaya çıkarılması ve Sinop’un turizm bağlamında gelişimine destek sağlayabilecek görüşlerinin destinasyon gelişiminde kullanılması amaçlanmaktadır. Ayrıca eğitim turizmi bağlamında şehir imajı konusunda turizm literatürüne katkı sağlanması hedeflenmektedir.

3. Yöntem

Bu çalışma; bir şehir üniversitesinde öğretim görmekte olan öğrencilerin bakış açısıyla şehir imajının belirlenmesine yönelik betimsel bir çalışmadır. Bu çalışmada Sinop şehrine yönelik üniversite öğrencilerinin algıları nicel ve nitel araştırma yöntemleri kapsamında ortaya konulmaktadır.

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2016-2017 öğretim yılında Sinop merkez ilçesinde öğretim görmekte olan 5.890 öğrenci olarak öngörülmüştür. Erişilebilirlik, zaman ve maliyet kapsamında Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından öngörülen örneklem büyüklüğü tablosu kapsamında %5 hata payı ile 357 öğrenci olarak belirlenmiştir. Çalışmada 500 öğrenciden sağlanan verilerle analiz edilmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması

Çalışmada verilerin toplanmasında anket tekniğine başvurulmuştur. Araştırmada kullanılan anket ölçeği, Özdemir ve Karaca (2009) ve Demirel (2014) çalışmalarından uyarlanarak hazırlanmıştır. Ölçek, akademisyen görüşü ile desteklenerek geliştirilmiştir. Öğrencilerin öğretim gördükleri şehrin imajına yönelik algılarının ortaya çıkarılmasına yönelik geliştirilen anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilere yönelik tanımlayıcı bilgilere, ikinci bölümde Sinop şehir imajı çağrışımı ve üçüncü bölümde ise Sinop şehir imaj algısına yönelik ifadeler yer verilmiştir. Ankette yer alan tanımlayıcı bilgilere ait ifadelerde sınıflama ölçeği, Sinop şehir imajı çağrışımında açık uçlu sorular, Sinop şehir imajı algısında ise Likert tipi aralıklı ölçek kullanılmıştır. Anket, kolayda örneklem yöntemi ile 2016 yılı Mart-Aralık döneminde yüz yüze görüşme tekniği kapsamında 500 üniversite öğrencisine doldurtulmuştur. Güvenirlik ve faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin güvenilir (0,84) ve geçerli olduğuna karar verilmiştir.

3.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin “*Sinop şehir imajı algısının ortaya çıkarılması*” doğrultusunda araştırma için hipotezler şu şekilde öngörülmüştür:

H₁: Sinop şehir imajı algısı, öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösterir.

H₂: Sinop şehir imajı algısı, öğrencilerin yaşına göre anlamlı farklılık gösterir.

H₃: Sinop şehir imajı algısı, öğrencilerin öğretim gördüğü okula göre anlamlı farklılık gösterir.

H₄: Sinop şehir imajı algısı, öğrencilerin okuduğu sınıfa göre anlamlı farklılık gösterir.

H₅: Sinop şehir imajı algısı, öğrencilerin geldiği bölgeye göre anlamlı farklılık gösterir.

H₆: Sinop şehir imajı algısı, öğrencilerin önceden Sinop’a gelme durumuna göre anlamlı farklılık gösterir.

Araştırma hipotezlerinin test edilmesi bağlamında nicel veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak veri tabanı oluşturulmuştur. Nicel verilerin analizinde yüzde, frekans, güvenirlik ve faktör analizi, iki değişkenli gruplar için t testi ve ikiden fazla değişkenli gruplar için One Way Anova testi kullanılmıştır. Bu araştırmanın ikinci aşamasında ise Sinop şehir imajı çağrışımı kapsamında öğrencilerden toplanan açık uçlu soruların cevapları nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kapsamında çözümlenmiştir.

4. Bulgular

4.1. Katılımcılara Yönelik Tanımlayıcı Bilgiler

Sinop Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların demografik ve diğer özelliklerine yönelik tanımlayıcı bilgiler (cinsiyet, yaş, okuduğu okul, okuduğu sınıf, geldiği bölge, önceden Sinop’a gelme durumu), Tablo 1’de gösterilen biçimde belirlenmiştir.

Tablo 1: Üniversite Öğrencilerine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler (n=500)

Değişkenler	Gruplar	f	%	Kümülatif (%)
Cinsiyet	Erkek	257	51,4	51,4
	Kadın	243	48,6	100
Yaş	18-20	280	56	56
	21-23	182	36,4	92,4
	24 ve üzeri	38	7,6	100
Okuduğu Okul	Fakülte	266	53,2	53,2
	Yüksekokul	131	26,2	79,4
	Meslek Yüksekokulu	103	20,6	100
Okuduğu Sınıf	1.Sınıf	215	43	43

	2.Sınıf	186	37,2	80,2
	3.Sınıf	53	10,6	90,8
	4.Sınıf	46	9,2	100
Geldiği Bölge	Marmara Bölgesi	71	14,2	14,2
	Ege Bölgesi	33	6,6	20,8
	Akdeniz Bölgesi	26	5,2	25,9
	İç Anadolu Bölgesi	60	12	37,9
	Karadeniz Bölgesi	242	48,4	86,4
	Doğu Anadolu Bölgesi	20	4	90,4
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	30	6	96,4
	Yurtdışı	18	3,6	100
Önceden Sinop'a Gelme Durumu	Evet	128	25,6	25,5
	Hayır	372	74,4	100

Tablo 1 kapsamında araştırmaya dahil olan 500 öğrencinin tanımlayıcı bilgileri incelendiğinde; %51,4 oranla erkek, %56 oranla 18-20 yaş grubu, %53,2 oranla fakülte, %43 oranla birinci sınıf, %48,4 oranla Karadeniz Bölgesi, ve %74,4 oranla daha önce Sinop iline hiç gelmeyen öğrencilerin öne çıktığı görülmektedir.

4.2. Sinop Şehir İmajı Çağrışımına İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmada üniversite öğrencilerine “Sinop denildiğinde aklınıza gelen üç şey nedir?” diye sorulmuş ve verdikleri cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2: Üniversite Öğrencilerin Sinop Denildiğinde Aklına Gelen Unsurlar

Sinop Denildiğinde Aklınıza Gelen 3 Şey Nedir?								
İfadeler	1.Sıra		2.Sıra		3.Sıra		Genel Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Deniz	194	38,8	42	8,4	61	12,2	297	19,8
Turizm Şehri	8	1,6	14	2,8	12	2,4	34	2,3
İklim	30	6,0	35	7,0	37	7,4	102	6,8
Şehir (Olumlu)	15	3,0	23	4,6	12	2,4	50	3,3
Şehir (Olumsuz)	68	13,6	125	25,0	99	19,8	292	19,4
Huzur	16	3,2	33	6,6	32	6,4	81	5,4
Doğal Güzellik	23	4,6	42	8,4	52	10,4	117	7,8
Sinop Mantısı	14	2,8	20	4,0	16	3,2	50	3,3
Sinop Kalesi	6	1,2	3	0,6	8	1,6	17	1,1
Şehirde bir Yer	10	2,0	13	2,6	7	1,4	30	2,0
İnsanlar (Olumlu)	3	0,6	12	2,4	13	2,6	28	1,9
İnsanlar (Olumsuz)	6	1,2	6	1,2	5	1,0	17	1,1
Şehir Yaşamı	6	1,2	8	1,6	13	2,6	27	1,8
Şehir Canlıları	9	1,8	8	1,6	19	3,8	36	2,4
Sinop Tarihi Cezaevi	25	5,0	22	4,4	23	4,6	70	4,7
Balık	6	1,2	8	1,6	10	2,0	24	1,6
Tarihi Güzellikler	4	0,8	5	1,0	9	1,8	18	1,2
Hamsilos	2	0,4	5	1,0	8	1,6	15	1,0
Erfelek Şelaleleri	2	0,4	1	0,2	4	0,8	7	0,5
Diyojen	3	0,6	6	1,2	3	0,6	12	0,8
Doğal Liman	6	1,2	3	0,6	3	0,6	12	0,8

Nokul (yöresel bir yiyecek)	1	0,2	2	0,4	1	0,2	4	0,3
Mutlu Şehir	10	2,0	15	3,0	8	1,6	33	2,2
Paşa Tabyaları			2	0,4	1	0,2	3	0,2
Üniversite-Okul	8	1,6	28	5,6	12	2,4	48	3,2
Kuzey-Türkiye'nin en Kuzeyi	9	1,8	5	1,0	3	0,6	17	1,1
Ada-Yarımada	8	1,6	3	0,6	12	2,4	23	1,5
Aşıklar Caddesi-Sakarya Cad.	5	1,0	5	1,0	7	1,4	17	1,1
Şahin Tepesi	2	0,4	1	0,2	2	0,4	5	0,3
Coğrafi Konum			6	1,2	8	1,6	14	0,9
Kuzeyin Parlayan Yıldızı	1	0,2			1	0,2	2	0,1

Öğrencilerin çoğunluğu Sinop ile deniz kelimesini özdeşleştirmiş ve toplamda 298 kez “Deniz” kelimesini yazmışlardır. Öğrenciler tarafından Sinop şehrinin olumsuz yönlerini yansıtan benzer ifadeler “Şehir Olumsuz” başlığı altında toplulaştırılmıştır. Bu yargı toplamda 292 kez ile en çok yazılan ikinci ifade olmuştur. Bu ifadenin içeriğine bakıldığında öğrenciler, şehrin küçük ve imkânlarının yetersiz olduğunu, ulaşım ve altyapısının yetersiz, öğrenciler için kültür, sanat, eğlence ve alışveriş imkânlarının kısıtlı ve pahalı bir şehir olduğunu vurgulamışlardır. Sinop şehrinin, öğrenciler tarafından doğal güzellikleri bakımından zengin bir yer olarak kabul edildiği “Doğal Güzellik” ifadesi toplamda 117 kez ile üçüncü sırada yer almasından çıkarılabilir. Genel olarak bakıldığında öğrenciler tarafından Sinop şehrinin; denizle iç içe rüzgârı bol olan bir yarımada, doğal ve tarihi güzellikleri bakımından zengin, Türkiye’nin en kuzeyinde yer alan, altyapı, kültür, sanat, eğlence ve alışveriş imkânlarının kısıtlı olduğu, mutlu insanların yaşadığı, insana huzur veren küçük bir turizm şehri şeklinde algılandığı söylenebilir.

4.2. Güvenirlilik ve Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının ortaya çıkarılması için yapılan araştırma kapsamında katılımcılara sunulan 22 ifadeden toplanan veriler için faktör analizi yapılması uygun görülmüştür. Toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunun ortaya konulması kapsamında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem hacminin yeterliği 0,854 ve Bartlett testi sonuçları ise $\chi^2 = 3550,874$ ve $p < 0,001$ olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar kapsamında verilerin faktör analizi için uygun oldukları kabul edilmiş ve açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3: Sinop Şehir İmajı Algısına Yönelik Faktör Analizi

Faktörler	σ	Faktör Yüklü	α	Varyans Açıklama (%)
Şehir Halkı	2,91	0,92		18,272
Sinop halkı naziktir.	3,10	1,19	0,822	0,829
Sinop halkı cömerttir.	2,83	1,20	0,817	0,826
Sinop halkı sıcakkanlıdır.	3,18	1,21	0,774	0,829
Sinop halkı dürüsttür.	3,02	1,17	0,770	0,827
Sinop halkı girişimcidir.	2,58	1,12	0,682	0,830
Sinop halkı çalışkandır.	2,75	1,19	0,638	0,830
Kültür, Sanat ve Spor Etkinlikleri	2,13	0,93		11,754
Kültürel etkinlikler fazladır.	2,16	1,06	0,864	0,831
Sanatsal etkinlikler fazladır.	2,03	0,98	0,856	0,834
Spor faaliyetler fazladır.	2,19	1,08	0,834	0,831
Şehir Güvenliği	4,01	0,75		8,411
Sinop şehri sakindir.	4,30	0,93	0,830	0,845
Sinop şehri güvenlidir.	4,00	0,90	0,673	0,839
Sinop halkı sakindir.	3,72	1,16	0,646	0,839
Eğlence ve Alışveriş İmkânları	1,60	0,82		7,893
Eğlence imkanları fazladır.	1,66	1,03	0,810	0,837

Alışveriş olanakları fazladır.	1,53	0,84	0,749	0,837	
Sağlık, Konaklama ve Temizlik İmkanları	2,78	0,83			6,969
Sağlık imkanları iyidir.	2,38	1,14	0,650	0,836	
Konaklama imkanları iyidir.	2,59	1,22	0,612	0,838	
Sinop şehri temizdir.	3,37	1,20	0,558	0,839	
Ulaşım İmkanları	2,47	1,27			6,729
Şehir içi ulaşım kolaydır.	2,73	1,85	0,816	0,852	
Şehirlerarası ulaşım kolaydır.	2,22	1,20	0,776	0,839	
Tarihi ve Coğrafi Değer	3,56	0,89			6,356
Coğrafi konumu iyidir.	3,24	1,29	0,799	0,843	
Tarihi açıdan zengindir.	3,89	0,92	0,730	0,840	
Toplam Cronbach Alpha/Varyans Açıklama (%)			0,843		66,383

Öğrencilerin Sinop şehir imajına yönelik algıları için 7 faktör (Şehir Halkı, Kültür, Sanat ve Spor Etkinlikleri, Şehir Güvenliği, Eğlence ve Alışveriş İmkânları, Sağlık, Konaklama ve Temizlik İmkanları, Ulaşım İmkanları, Tarihi ve Coğrafi Değer) saptanmıştır. Bu yedi faktörün toplam varyans açıklama oranı %66,38 olarak belirlenmiştir. Toplam varyansın %18,27'si Şehir Halkı, %11,75'i Kültür, Sanat ve Spor Etkinlikleri, %8,41'i Şehir Güvenliği, %7,89'u Eğlence ve Alışveriş İmkânları, %6,96'sı Sağlık, Konaklama ve Temizlik İmkanları, %6,72'si Ulaşım İmkanları, %6,35'i Tarihi ve Coğrafi Değer alt boyutları olarak isimlendirilmiştir.

4.3. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Analiz Bulguları

Sinop şehirde öğretim görmekte olan üniversite öğrencilerinin tanımlayıcı özellikleriyle Sinop şehir imajı algısının karşılaştırılmasında parametrik veya parametrik olmayan testlerin kullanılması kararında çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları esas alınmıştır. Sinop şehir imajı algısı ölçeği için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları 0,306 ve 0,264 olup sonuçlar (-) (+) 1 aralığında yer almaktadır. Bu kapsamda verilerin normal dağılım sergilediği kabul edilerek araştırmada farklılık ölçümlerinde parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının; demografik özellikler ve diğer değişkenler ile karşılaştırılmasında; iki değişkenli gruplarda (cinsiyet, önceden Sinop'a gelme durumu) için "Bağımsız Örneklem t-Testi"; ikiden fazla değişkeni olan gruplar (yaş, okuduğu okul, okuduğu sınıf, geldiği bölge) içinse "Bağımsız Örneklem Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA)" ve hangi gruplar arasındaki farklılığın belirlenmesinde "Çoklu Karşılaştırma-Tukey HSD-Analizi" sonuçları esas alınmıştır. Araştırma hipotezlerine ilişkin analiz bulguları şu şekilde gerçekleşmiştir:

Tablo 4: Cinsiyet Değişkeni ile Sinop Şehir İmajı Algısının Karşılaştırılması

Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s.s.	t/F	p
Sinop Şehir İmajı Algısı	Erkek	257	2,78	0,585	0,177	0,860
	Kadın	243	2,78	0,495		

*p<0,05

Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının cinsiyet değişkeni ile karşılaştırılmasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık (p=0,860; p<0,05) bulunamamıştır. Bu sonuç kapsamında H₁ hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 5: Yaş Değişkeni ile Sinop Şehir İmajı Algısının Karşılaştırılması

Boyut	Yaş	n	$\bar{x}$	s.s.	t/F	p	Tukey
Sinop Şehir İmajı Algısı	18 ve 20 (a)	280	2,78	0,573	0,022	0,978	
	21 ve 23 (b)	182	2,79	0,500			
	24 ve üzeri (c)	38	2,77	0,522			

*p<0,05

Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının yaş değişkeni ile karşılaştırılmasında cinsiyet değişkeninde olduğu gibi 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık ($p=0,978$; $p<0,05$) tespit edilememiştir. Bu sonuç çerçevesinde araştırmada öngörülen H_2 hipotezi kabul edilmemiştir.

Tablo 6: Okuduğu Okul Değişkeni ile Sinop Şehir İmajı Algısının Karşılaştırılması

Boyut	Okuduğu Okul	n	$\bar{x}$	s.s.	t/F	p	Tukey
Sinop Şehir İmajı Algısı	Fakülte (a)	266	2,72	0,524	4,716	0,009*	a-b
	Yüksekokul (b)	131	2,89	0,514			
	Meslek Yüksekokulu (c)	103	2,81	0,603			

* $p<0,05$

Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının okuduğu okul değişkeni ile karşılaştırılmasında 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılık ($p=0,009$; $p<0,05$) belirlenmiştir. Bu farklılık kapsamında araştırma için önerilen H_3 hipotezi kabul edilmiştir. Farklılığının hangi gruplar arasında ortaya çıkarılması bağlamında başvurulmuş Tukey Testi sonucuna göre şehir imajı algısının fakülte ($\bar{x}=2,72$) ile yüksekokul ($\bar{x}=2,89$) öğrencileri arasında gerçekleştiği görülmüştür. Bu durum, yüksekokullardaki (turizm, sağlık) öğrencilerin eğitim gördükleri alanlar itibarıyla şehir ve halkla daha iç içe olması ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 7: Okuduğu Sınıf Değişkeni ile Sinop Şehir İmajı Algısının Karşılaştırılması

Boyut	Okuduğu Sınıf	n	$\bar{x}$	s.s.	t/F	p	Tukey
Sinop Şehir İmajı Algısı	1.Sınıf (a)	215	2,86	0,604	3,315	0,020*	a-d
	2.Sınıf (b)	186	2,72	0,488			
	3.Sınıf (c)	53	2,77	0,491			
	4.Sınıf (d)	46	2,65	0,461			

* $p<0,05$

Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının okuduğu sınıf değişkeni ile karşılaştırılmasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık ($p=0,020$; $p<0,05$) bulunduğu görülmektedir. Bu farklılık kapsamında araştırma için önerilen H_4 hipotezi kabul edilmiştir. Farklılığının hangi gruplar arasında olduğunun ortaya koyulması bağlamında başvurulmuş Tukey Testi sonucunda şehir imajı algısının 1.sınıf ($\bar{x}=2,86$) ile 4. sınıf ($\bar{x}=2,65$) öğrencileri arasında gerçekleştiği görülmüştür. Bu durum, üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin olumlu bir yaklaşımla geldikleri, şehir ve halkla ilgili duygu ve düşüncelerinin yeni şekillenmeye başladığı ve 4.sınıfta olan öğrencilere göre tutumlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca sınıflar ilerledikçe öğrencilerin tutumlarının düşüş yönünde eğilim gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 8: Geldiği Bölge Değişkeni ile Sinop Şehir İmajı Algısının Karşılaştırılması

Boyut	Geldiği Bölge	n	$\bar{x}$	s.s.	t/F	p	Tukey
Sinop Şehir İmajı Algısı	Marmara Bölgesi (a)	71	2,70	0,417	4,542	0,000*	b-h d-h e-h f-h g-h
	Ege Bölgesi (b)	33	2,60	0,538			
	Akdeniz Bölgesi (c)	26	2,88	0,517			
	İç Anadolu Bölgesi (d)	60	2,78	0,561			
	Karadeniz Bölgesi (e)	242	2,80	0,528			
	Doğu Anadolu Bölgesi (f)	20	2,49	0,434			
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi (g)	30	2,78	0,629			
	Yurtdışı (h)	18	3,33	0,732			

* $p<0,05$

Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının geldiği bölge değişkeni ile karşılaştırılmasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık ($p=0,000$; $p<0,05$), olduğu görülmektedir. Bu farklılık

kapsamında araştırma için önerilen H_5 hipotezi kabul edilmiştir. Farklılığının hangi gruplar arasında oluştuğunun ortaya koyulması bağlamında başvurulmuş Tukey Testi sonucunda öğrencilerin geldikleri bölgeler açısından, Yurtdışı ($\bar{x}=3,33$) ile Marmara ($\bar{x}=2,70$), Ege ($\bar{x}=2,60$), İç Anadolu ($\bar{x}=2,78$), Karadeniz ($\bar{x}=2,80$), Doğu Anadolu ($\bar{x}=2,49$) ve Güneydoğu Anadolu ($\bar{x}=2,78$) bölgeleri arasında olduğu görülmüştür. Bulgular değerlendirildiğinde yurtdışından gelen öğrencilerin kökeninin daha çok Türkiye Cumhuriyetlerinden olduğu, öğrencilerin kendi geldikleri bölgelerin imkân ve olanakları ile Sinop şehri için yaptıkları kıyaslama sonucunda düşüncelerinin şekillendiği değerlendirilebilir.

Tablo 9: Önceden Sinop'a Gelme Değişkeni ile Sinop Şehir İmajı Algısının Karşılaştırılması

Boyut	Önceden Sinop'a Gelme Durumu	n	$\bar{x}$	s.s.	t/F	p
Sinop Şehir İmajı Algısı	Evet	128	2,92	0,503	3,448	0,001*
	Hayır	372	2,73	0,548		

Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algısının önceden Sinop'a gelme durumu ile karşılaştırılmasında 0,05 anlamlılık düzeyinde bir farklılık ($p=0,001$; $p<0,05$), olduğu görülmektedir. Bu farklılık kapsamında araştırma için önerilen H_6 hipotezi kabul edilmiştir. Bu durum daha önce Sinop şehrine gelen öğrencilerin ($\bar{x}=2,92$), gelmeyenlere göre ($\bar{x}=2,73$) kenti tanıması ve önceki gelişlerinde edindikleri deneyimlerle oluşan olumlu düşüncelerinin etkisi şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç

Günümüzde kalkınmanın önemli dinamiklerinden biri olarak görülen turizm, özellikle ekonomik ve sosyal gelişim yönünde ilerleme çabasında olan şehirler için daha büyük anlamlar taşıyan bir sektör konumundadır. Sinop, turizm konusunda kendisini geliştirmeye odaklanmış bir şehir destinasyonu olarak coğrafi konumu ve doğal güzellikleri ile son dönemlerde Türkiye'de özellikle iç turizm kapsamında cazip bir yer haline gelmiş ve 2019 yıl sonu itibarıyla ziyaretçi sayısı bir milyon kişiye yaklaşmıştır. Bununla birlikte, ziyaretçi sayısı ile aynı oranda gelişmeyen şehir altyapısı turistlerde olumsuz bir imaja dönüşmektedir. Bu süreçte kent turizminin gelişmesi bağlamında her kesimin katkısı beklenmektedir.

Bu araştırmada üniversite eğitimi için Sinop şehrine misafir olan öğrenciler perspektifinden Sinop turizmine bir bakış açısı oluşturulması amaçlanmaktadır. Turistik bir şehir olan Sinop'un şehir imajının gelişimine destek olunması beklenmektedir. Araştırma çıktılarının kısa, orta ve uzun vadeli turizm planlarına kaynak teşkil etmesi hedeflenmektedir. Üniversitelerin önemli paydaşları arasında yer alan ve farklı kültürlerden gelen öğrencilerin öğretim gördükleri şehre ilişkin imaj algılarının belirlenmesi açısından önemli bir çalışma olarak görülebilir.

Bu araştırmada; Sinop için elçi konumunda olan üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajı algılarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 500 üniversite öğrencisinden anket tekniği ve kolayda örneklem yöntemi ile toplanan verilerin analizinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri incelendiğinde; erkek (%51,4), 18-20 yaş grubu, (%56), fakülte düzeyinde eğitim alan (%53,1), birinci sınıf (%42,9), Karadeniz Bölgesi (%48,5), öğrencilerin öne çıktığı görülmüştür. Üniversiteyi kazanmadan önce %74,5'inin Sinop'a gelmediği olarak tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada öğrencilere "Sinop denildiğinde aklınıza gelen üç şey nedir" diye sorulmuş, genel toplamda birinci sırada "deniz" (%19,8), ikinci sırada "şehir olumsuz" (%19,4), üçüncü sırada ise "doğal güzellik" (%7,8) cevapları öne çıkmıştır.

Üniversite öğrencilerinin Sinop şehir imajına yönelik algısının ortaya çıkarılmasında gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda şehir imajı algıları; şehir güvenliği ($\bar{x}=4,01$), tarihi ve coğrafi değer ($\bar{x}=3,56$), şehir halkı ($\bar{x}=2,91$), sağlık, konaklama ve temizlik imkanları ($\bar{x}=2,78$), ulaşım imkanları ($\bar{x}=2,47$), kültür, sanat ve spor etkinlikleri ($\bar{x}=2,13$) ve eğlence ve alışveriş imkanları ($\bar{x}=1,60$) önceliğinde olmak üzere yedi boyutta şekillenmiştir. Öğrencilerin genel olarak Sinop şehri imaj algısı ortalaması ise $\bar{x}=2,78$ olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar çerçevesinde öğrencilerin Sinop şehrini çok sakin ve güvenli bir şehir olarak gördükleri ve tarihi ve coğrafi değer yönünden şehir imajına olumlu yaklaştıkları; ancak şehir halkı, sağlık, konaklama ve temizlik imkânları, ulaşım imkanları, kültür, sanat ve spor etkinlikleri ve eğlence ve alışveriş imkanları yönünden yeterli bulmadıkları söylenebilir.

Sinop şehir imajı çağrışımında ise şehrin; tarihi ve doğal güzellikleri ile ön plana çıktığı, az gelişmiş, pahalı ve küçük bir şehir olduğu, denizle iç içe rüzgârı bol olan bir yarımada, tarihi ve doğal güzellikleri bakımından zengin, Türkiye'nin en kuzeyinde yer alan, altyapı, kültür, sanat, eğlence ve alışveriş olanaklarının kısıtlı olduğu, mutlu insanların yaşadığı, insana huzur veren küçük bir turizm şehri şeklinde olduğu belirlenmiştir.

Güçlü bir şehir imajı o destinasyonun her açıdan gelişmesine katkıda bulunacak destekleyici bir unsurdur. Bu anlamda destinasyon için değişik zamanlarda farklı paydaşlardan geri bildirimler almak önemli bir gereklilik olarak görülebilir. Bu bağlamda Sinop turizminin yükseltilmesi adına şu öneriler sıralanabilir:

Yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde Sinop destinasyon imajının güçlendirilmesine yönelik sistematik çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmaların çıktıları destinasyon paydaşları ile paylaşılmalıdır.

Sinop turizminin gelişiminde, birer elçi konumunda olan üniversite öğrencilerinin görüşleri dikkate alınmalıdır. Özellikle şehir halkının davranışları, sağlık, konaklama ve temizlik imkânları, ulaşım imkanları, kültür, sanat ve spor etkinlikleri ve eğlence ve alışveriş imkanları yönünden Sinop şehri kendini geliştirmeli ve bu anlamda özel sektör ve kamu iş birliğinde çalışmalar yapılmalıdır.

Özellikle yaz döneminde Sinop'ta artan turist hareketliliğine bağlı olarak şehrin taşıma kapasitesi zorlanmakta bu durum turist memnuniyetini, şehirde yaşayanların refahını ve kamu hizmetlerinin verimli bir şekilde dağıtılmasını zorlaştırmaktadır. Sinop turizmini mevsimsellikten kurtaracak projelere ağırlık verilerek turizmin olumsuz etkilerini an aza indirecek ayrıca altyapı ve üst yapıyı rahatlatarak planlamalar yapılmalıdır.

Sinop'ta üniversite öğrencilerinin en çok eksikliğini çektiği eğlence, alışveriş, kültür, sanat ve spor etkinlikleri alanlarında şehir ve üniversite yönetimi iş birliği çalışmalarına yönelerek ortak projeler gerçekleştirmelidir.

Bireylerin şehir ile ilgili kendi deneyimleri herhangi bir vasıtayla edinilen bilgilerden çok daha somut ve kalıcıdır. Ayrıca bu kişiler, deneyimlerini diğer insanlarla paylaşarak onları da etkileyebilme gücüne sahiptirler. Bu anlamda bir şehir için önemli ekonomik hareketlilik ve sosyal gelişim kaynağı olan üniversite öğrencileri dikkate alınmalıdır. Çünkü öğrenciler üniversite tercihlerini yaparken birçok faktörü göz önüne almaktadır. Bu faktörlerden birisi de üniversitenin bulunduğu şehrin imajının nasıl olduğudur. Bu sebeple, özellikle yerel yönetimlerin, üniversitelerin şehre olan katkılarını da dikkate alarak, iyi bir imaj oluşturmak için planlı çalışmaların içine girmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada Sinop'ta öğretim gören üniversite öğrencilerinin bakış açısından şehir imajına yönelik bir çerçeve oluşturulmuştur. Gelecekte Sinop'ta veya başka destinasyonlarda yapılacak imaj çalışmalarında bu araştırma kapsamında kullanılan ölçek, farklı paydaşlara (yerel halk, turistler, yerel yöneticiler) uygulanarak farklı öngörüler oluşturulabilir.

Kaynakça

- Alegre, J. ve Garau, J. (2010). Tourist satisfaction and dissatisfaction. *Annals of Tourism Research*, 37(1), 52-73.
- Akyurt, H. (2008). *Turizm Bölgesine Yönelik Talebi Etkileyen Faktörlerden İmaj ve Çeşme Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Avcıkurt, C. (2010). *Turizmde Tanıtma ve Satış Geliştirme*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Bolay, S. B. (2011). Çağdaş Üniversitede Neler Önem Kazanmaktadır? *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(3), 105-112.
- Borsdorf, A. ve Bender, O. (2010). *Allgemeine Siedlungsgeographie*, Wien: Böhlau Verlagsgesellschaft.
- Çelik, Y. (2009). Modernlik Kısacasında Şehir ve Şehirli. *Hece Dergisi, Şehirlerin Dili Özel Sayısı*, 535-536.
- Demirel, M. (2014). Burdur Kent İmajı: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(6), 230-241.
- Engez, A. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Kentlerin İmaj ve Kimlikleri: Karşılaştırmalı İstanbul Örneği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gecikli, F. (2012). *Şehir İmajı Amasya Şehri Üzerine Bir Uygulama*, Ankara: Fenomen Yayınları.
- Güripek, E. (2013). *Turizm Destinasyonlarının Rekabet Gücünün Artırılmasında Stratejik Destinasyon Yönetimi: Çeşme Alaçatı Destinasyonu Üzerine Bir Uygulama*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Hayır, M. (2009). *İstanbul Başakşehir'de Şehirleşme Süreci*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kaya, B. (2013). *Üniversitelerde İmaj Pazarlaması: Bozok Üniversitesinin Kurumsal İmajının Öğrenciler Açısından Ölçülmesi*. Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış YL Tezi, Yozgat.
- Kıyıcı, Ş. (2010). *Bir İmaj Çeşidi Olarak Destinasyon İmajı ve Turizmde Destinasyon İmajının Ölçülmesi (Amasra Örneği)*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- Kotler, P. (2000). *Pazarlama Yönetimi*, 10. Baskı, (Çev.: N. Muallimoğlu), İstanbul: Beta Basım Yay. Dğt, A.Ş.
- Okay, A. (2005). *Kurum Kimliği*, 5. Baskı, İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.
- Özdemir, G. (2008). *Destinasyon Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Özdemir, Ş. ve Karaca, Y. (2009). Kent Markası ve Marka İmajının Ölçümü: Afyonkarahisar Kenti İmajı Üzerine Bir Araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(2), 113-134.
- Pekyaman, A. (2008). *Turistik Satın Alma Davranışında Destinasyon İmajının Rolü Afyonkarahisar Bölgesinde Bir Araştırma*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar.
- Poyraz, T., Zorlu, A., Şahin B. ve Arıkan G. (2003). Üniversite Gençliğinin Güncel Sorunlara Bakış: H.Ü. Sosyoloji Bölümü Öğrencileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20(1), 1-32.
- Robins, K. (1999). *İmaj Görmenin Kültür ve Politikası*, (Çev.: Nurçay Türkoğlu), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sürmeli, F. (2008). *Anadolu Üniversitesinin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, Y. (2013). *Kentleşme Politikası*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Tolungüç, A. (1992). *Tanıtım ve İmaj*. Ankara: Doruk Ofset.
- Tuncel, H. (2009). Kentsel Mekânın Algılanması: Elazığ Örneği, *TÜCAUM V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu 2008*, Ankara, 16-17 Ekim.
- Türkay, O. (2014). *Destinasyon Yönetimi: Yönetimbilim Bakış Açısıyla İşlevler, Yaklaşımlar ve Araçlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yaraşlı, G. Y. (2007). *Destinasyon İmajı ve Trabzon Yöresine Dönük Bir Çalışma*. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, M. K. ve Kaynak, S. (2011). *Sosyo-Ekonomik Dönüşüm Sürecinde Üniversitelerin Rolü ve Yöre Halkının Üniversite'den Beklentileri İle İlgili Bir Uygulama*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(4), 55-73.
- Yüksek, G. (2014). *Turizm Destinasyonları*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Zmudzinska-Nowak, M. (2003). Searching for Legible City Form: Kevin Lynch's Theory in Contemporary Perspective. *Journal of Urban Technology*, 10(3), 19-39.

S NOP'TA İMECE VE BAZI İMECE EĞLENCELERİ

Ergün ACAR *

 z

Bu  alışmamızda geçmişte Sinop kültüründe vaz geçilmez bir yer tutan imece kültürü incelenecektir. Çalışmamızda imecenin Sinop'ta nasıl bir örgütlenme biçimi olduğu, çalışma yöntemi, sosyo-kültürel ve ekonomik bir yapı olarak nasıl icra edildiğine dair bilgiler ele alınmıştır. Sinop'ta sosyo-kültürel ve ekonomik hayat Sinop'un coğrafi konumu ve fiziki şartlarına bağlı olarak gelişmiştir. Buna göre fiziki şartlara ve coğrafi konumuna bakıldığında Batı Karadeniz'de yer alan Sinop'un kıyı kesimleri ılıman i  kesimleri ise karasal iklime sahiptir. Ayrıca genel olarak dağlık ve engebeli fiziki özelliklere sahiptir. Bu şartların sonucunda halk, kıyı kesimlerde balıkçılığa, iç kesimlerde ise tarım ve hayvancılığa dayalı bir geçim politikası benimsemiştir. Sinop'ta insanlar yapılması zor işleri yetiştirmek ve başarmak için karşılıklı yardımlaşma sistemi olan imeceyle çözmüştür. Sinop'ta imece önemli bir sosyo-kültürel kurum olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sinop, İmece, Eğlenceler, Kültür, Tarih.

Cooperative Tradition and Some Cooperative Tradition Entertainments in Sinop

Abstract

In this study, cooperative tradition culture, which has an indispensable place in Sinop culture in the past, will be examined. In our study, information about how cooperative tradition is an organization in Sinop, its working method, how it is performed as a socio-cultural and economic structure is given. The socio-cultural and economic life in Sinop has developed depending on the geographical location and physical conditions of Sinop. Accordingly, considering the physical conditions and geographical location, the coastal parts of Sinop, located in the Western Black Sea, have a temperate interior and a continental climate. It also generally has mountainous and rugged physical features. As a result of these conditions, the people adopted a livelihood policy based on fishing in the coastal areas and agriculture and animal husbandry in the interior. It has been an important socio-cultural institution in Sinop that the villagers solve difficult tasks with cooperation, which is a system of mutual aid, in order to train and succeed.

Keywords: Sinop, Cooperative Tradition, Entertainments, Culture, History.

Giriş

Sinop'ta sosyo-k lt rel ve ekonomik hayat, Sinop'un coğrafi konumu ile fiziki şartlarına bağlı olarak gelişmiştir. Buna göre fiziki şartlara ve coğrafi konuma bakıldığında Batı Karadeniz'de yer alan Sinop'un kıyı kesimleri ılıman i  kesimleri ise karasal iklime sahiptir. Bununla birlikte Sinop genel olarak dağlık ve engebeli fiziki özelliklere sahiptir. Bu şartların sonucu olarak halk, kıyı kesimlerde balıkçılığa, iç kesimlerde ise tarım ve hayvancılığa dayalı bir geçim politikası sergilemiştir. Yapılan işlerin ağır ve zahmetli olması ayrıca buna bölgenin zorlu fiziki şartları ve elverişsiz iklim koşullarının eklenmesi yardımlaşmayı zorunlu kılmıştır. Böylece insanlar birbirlerinin işlerini sırayla imece yaparak daha kolay ve zahmetsizce gerçekleştirebilmiştir.

* Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı B l, ergunergunacar@gmail.com-
<https://orcid.org/0000-0002-8771-0683>.

Teknolojinin gelişimiyle imece artık kaybolmaya yüz tutmuş bir kùltürdür. Günümüzde eskiye oranla azalan bu kùltür, arazisi engebeli olan makina, teçhizatın giremediği yörelerde az da olsa devam etmektedir.

1. Sosyo-Kùltürel Yardımlaşma Kurumu Olarak İmece

Köyde toprağın işlenip ekilmesi, mahsulün yetiştirilip toplanması belirli bir zaman aralığında gerçekleşir. Eskiden teknolojinin gelişmediği dönemlerde bu işler insan ve hayvan gücüne dayandığı için zamanında yapılamayabiliyordu. İşlerin yetişmediği böyle durumlarda emekler heba oluyor geçim sıkıntısı ortaya çıkıyordu. Bu olumsuzluklar karşısında insanlar birbirlerine sırayla yardım ederek imece yapmışlar; yetersiz kaldıkları ve yetiştiremedikleri işlerini düzenleyerek yoluna sokmuşlardır.

2. Sinop'ta İmece İşleri ve İmece Ortamları

Sinop ve yöresinde yapılan tarım işleri genelde toplu olarak imece usulüyle yapılır. Orak biçme, tütün dizme, çeltik otu alma, mısır soyma, dibek dövme, keten yolma, düğün misafiri ağırlama gibi işlerde imecelik ön plandadır.

2.1. Orak Biçme İmecesi

Sinop'ta arpa ve buğday sapları hasat zamanı gelince tarladan imeceyle kaldırılır. Tarlası biçilecek kişi bir hafta önceden köylüye *imeci okur*. Daha sonra o gün geldiğinde sabah namazından sonra *imeci okuma* tekrar edilir. Amaç köylüye hem işi hatırlatmak hem de yiyecek ve içeceğin miktarını belirlemektir. İmeceye gelen köylüler ellerinde orakla bir sıra oluştururlar ve elliklerini takarak ekini biçerler. Ayancık yöresinde oraklar daha çok zillidir. Üzerlerine zil vazifesi görmesi için takılan demir halkalar sayesinde her orak sallanışında çıkan sesle ritmik bir ses elde edilir. Oraklar sallanırken ayrıca maniler atılır. Zil seslerinin çığırlan (bağırlan) manilere eşlik etmesi, ekin biçenlerin tempolu ve hızlı olmasına yardım eder. Ayrıca ekin içindeki yılan vb. haşerelerin kaçırılması da bu yolla sağlanmış olur. Tarlada bir *çıkım* (sıra) yer alınmadan yemek verilmez. Yemek daha çok hamur işi yemeğidir. Çünkü hamur midneyi tok tutar ve doyurucudur. Kolay kolay acıktırmaz. Malzemesi kolay saklanır. Türk mutfağında hamur işinin zengin olması da bu yüzdendir. Manileri genelde ikili gruplar halinde dört kadın karşılıklı atar. O gün sınır başka bir tarlada da çalışma varsa onlarla da karşılıklı maniler atılır.

Elinde ellik orak

Ekin mi biçiyosun

Alemin lafıynan

Benden mi kaçiyosun

Yarım orak biçiyö

Suyu gölden içiyö

İkindini güneşi

Poyraz inan geçiyö

Resim 1: *Orakla Sap Biçen Kadınlar* (<https://cengizpolatyagliboyaresimleri.wordpress.com/2017/05/17/cengiz-polat-ekin-bicen-kadinlar/>, adresinden 18.10.2021 tarihinde alınmıştır.)

Ekin biçmede, köy kızları kendilerine "müşteri" çıkması için çok çalışırlar. Çünkü köyde daha çok çalışkan ve kuvvetli kızlar revaçtadır. Köyde işler insan gücüne dayandığı için güzellik ikinci plandadır. Hatta dolgun semiz kızlar, zayıf ve sıskalara göre daha yeğdir. Köy yerinde zayıf kızlar hastalıklı sayılır.

Köyde yaşanan pek çok mesele de bu maniler vasıtasıyla dile getirilir. Cevaplar yine doğaçlama manilerle alınır.

2.2. Mısır Soyma İmecesı

İlkbaharda ekilip güzün toplanan mısırlar hane sahibi tarafından koçanlarından ayrılmamış hâlde evin *havlusuna* (avlusuna) yığılır. Daha sonra hane sahibi köyü kapı kapı dolaşarak komşulara imece okur. Mısır soyma imecesı genelde geceleyin ve kadınlar tarafından yapılır. Mısırlar çok olduğu için soyarken parmaklara zarar verir. Bu yüzden mısır, püskülünden sokulan ucu sivri *biz* denilen bir ağaç çiviyle ya da orak *ellik*leriyle aralanır. İmeceye gelen kadınlar orak imecesinden farklı olarak bu mecliste masal, hikâye, yaşanmış gerçek olaylar, savaş hikâyeleri anlatır. Ayrıca manili ve türkölü def eşliğinde ezgiler de söylenebilir.

Mısır soyma bittikten sonra mısır *deneleri* koçanlardan ayrılır. Ayırma işlemi, çuvallara konulan mısırların sopalarla dövülmesiyle yapılır. Küçük koçanlar ise genelde fırında kurutularak *deneden* ayrılır. Bir dahaki seneye tohumluk ayrılan mısırlar ise altışarlı *tüğnenerek* (bağlanarak), *mısır asmağı* yapılır. Bu *asmaklar* güneş ışığı gören bir kuruluğa, ev çatılarına ya da ambarlara asılır. Soyma ve *dene ayırma* işi bittikten sonra ikrama ve eğlenceye geçilir. Kestane haşlaması, kestane *karşağı*, kabak tatlısı, *malak*, yoğurtlu ya da pekmezli *mısır taranası* bu mecliste gelenekleşen ikramlardır.

Gece geç saatlere kadar süren bu imece ve eğlenceleri hane sahibinin şu nazik manisiyle sona erer:

*Uykum geldi bedene
Sığırla girdi ketene
Allah ırzı olsun
Galkıp burdan gidene*

Resim 2: *Mısır Asmağı* (<https://www.kislacay.com/kislacay-mahallesinde-misirdan-un-degirmenine-yolculuk/>, adresinden 13.10.2021 tarihinde alınmıştır.)

2.3. Kışlık Odun İmecesı: Durukdurma

Sinop'ta kış hazırlıklarının başında yakacak odun gelir. Bu iş zor ve zahmetli olduğundan imece usulü ile yapılır. Köylü kendi bölgesinden yakacak odunu temin eder. İmeceye gelen köylüler yanlarında odun taşımak için *kömüş*, eşek, katır gibi hayvan getirir. Odunlar kömüş, malak, öküz gibi hayvanlara koşulurken eşek, katır gibi hayvanlara ise sarılarak taşınır. Akşama doğru odun toplama ve çekme işi bittikten sonra *durukdurma* eğlencesi başlar. *Durukdurma*; odun imecesinin sonunda yapılan büyük tomruk ya da taş çekme yarışmasıdır. Buna göre *durukdurmali* odun imecesi yapacak kişi imecenin gününü, ödüllerini düğün-derneklerde, pazar yerlerinde, cuma namazlarında *okur*. Ayrıca duyurular bazen davul-zurnalı tellal ile ya da cami hoparlöründen "falancanın şu gün odun imecesi ve durukdurması var" şeklinde de yapılabilir.

İmeceye ve durukdurmaya özel hazırlıklar olur. Hayvan sahipleri imeceden bir gece önce hayvanlarını bakıma alır. Onlara özellikle arpa yedirir. Hatta bir ay öncesinden hayvanını bakıma alan bile vardır. Durukdurma için özel hayvan besleyen ve nam yapmış kişiler de vardır. Bu iş için daha çok *Ayancuk sa arı* diye adlandırılan meşhur cins hayvanlar vardı. Bazı kişiler  vre köylerdeki durukdurmalara bile hayvanlarını yarıştırmaya götürür. İmece günü sabah erken saatte odun toplanacak yere gidilir. Kahvaltı ve yemekler hane sahibi tarafından verilir. Odunlar birer "koşum" h linde  k zlerle çekilir ya da katıra, eşege sarılarak gelir. Gelenler davul-zurna ile karşılanır. Hane sahibi, ilk gelene bir horoz hediye eder. Odun  ekme akşama kadar devam eder. Havanın kararmasına yakın çekim biter ve gelen odunlar *kuruluğa* ya da ev altlarına *dikme* yapılmak üzere yıkılır.

Resim 3: *Ergün Acar Arşivi.*

İmece bittikten sonra herkes durukdurmanın yapılacağı geniş bir harman yerinde toplanır. Hayvan sahipleri, hayvanların boynuzlarını, göz kapaklarını, sırtını, yanlarını güzel görünmesi ve sinek rahatsız etmemesi için tereyağıyla yağlar. Yağ bulamayanlar ise *yığtın otunun* siyah tohumlarını sürerek ya da elma sürerek parlatır. Ayrıca hayvan boynuzlarına yılan boncuklu kayış yılar, aynalı-boncuklu yılar, nazar boncuklu yılar asılır; hayvanın boynuna ise boncuklu muska ya da özel büyük *çañ* takılır. Hayvana tekrar su ve arpa verilir.

Durukdurma için ortaya büyük bir tomruk ya da taş konur. Hayvanların bu yükü çekmesi için iki kişi yulardan asılırken, iki kişi de arkadan *övendireyle* vurur. *Övendireyi* hayvanın sırtında kıran bile olur. Öyle acımasız vurulur ki etrafta sopa sesleri ve bağışmalar yankılanır. Mal sahipleri hayvanlara "ha ölüm ha!.. ha ölüm ha!.." diye bağırır. Yine hayvanlara renginden dolayı verilen *gara öküz*, *ak malak*, *sağar kömüş*, *egger kömüş*, *ala tosun*, *saru tosun*, *akbaş*, *alabacak* gibi adlarla da bağırılır. Yarışma hakkına ya da denemesine *dutum* adı verilir. Her yarışmacının *üç dutum* hakkı vardır. *Birinci dutum*lardan sonra sırayla *ikinci dutum*lar yapılır. En son *üçüncü dutum*dan sonra yarışmayı kazanan belli olur. *Dutumlarda* kısa mesafe karışla ölçülürken, uzun mesafeler *övendire* ile ölçülür. Durukdurmanın düzenini sağlayan ve hayvanların çekme mesafelerini tespit eden iki *uslu* adam hakem olur. Hakemler çekilen tomrukların arkasında bekler.

Durukdurmanın farklı yapılış biçimleri de vardır. Buna göre;

Erfelek'in Kınık Köyünde sırasıyla öküz durukdurması, malak durukdurması ve kömüş durukdurması olmak üzere küçük, orta, büyük şeklinde üç aşamalı durukdurma yapılır.

Sinop'un Merkez köyü Kurtlu'da, önce bir çift kömüş koşulur. Durukdurmayı çekemezse iki kömüş daha takviye koşulur. Bu dört çifte kadar çıkabilir. Yine en öne kömüş ortada malak sonda öküz olmak üzere de durukdurma çekilebilir.

Sinop'un Göller köyünde durukdurma kömüş ve malak olmak üzere iki kategoride yapılır. Kömüşler çift olmak üzere durukdurmayı çekene kadar yarışır. Genelde 3 çift yarışır. Kömüşlerden ise 5-6 çift yarıştırılır.

Gerze'nin Kahramaneli köyünde kenarda durukdurmaya katılacak hayvanlar bekletilir. Meydana konulan ağaç tomruk sırayla bu bekleyen hayvanlar tarafından çekilir. Her koşum hayvana üç defa *dutum* (çekme) hakkı verilir. En çok mesafe çeken hayvan durukdurmayı kazanır.

Ağırlığı en çok çeken hayvanların sahibi durukdurmayı kazanır. İzleyenler hayvanlar üstüne bahis oynar. Bahis için ortaya teke, koyun, dana, tay gibi hayvan konabilir. Bazı yörelerde ödülleri hane sahibi tarafından kazananlara verilir.

Durukdurmanın sonunda kazanan hayvanların sahibi köyüne kadar davul zurna eşliğinde yolcu edilir.

2.4. Tütün Kırma ve İstifleme İmecesı

Sinop'ta bir diğer imece de tütün işçiliğinde yapılır. Artık yapılmayan tütün tarımı eskiden Gerze, Dikmen ve Sinop'un Merkez köylerinde oldukça yaygın olarak yapıldı. Tütün işi çok zahmetli ve çeşitli aşamaları olan bir tarımdır. Hava şartlarına bağlı olarak küflenme, kuruma gibi olumsuzluklar verilen emeğin heba olmasına neden olduğu için zamana karşı bir yarış verilir. Tütünde *maşalama*, *iki-leme*, *kırma* ve *dizme* gibi işler genelde kadınlar tarafından imeceyle gerçekleşir. Özellikle tütün dizme geceleyin çeşitli eğlence ve ikramlar eşliğinde yine kadınlar tarafından yapılır.

2.5. Yufka Yazma İmecesı

Boyabat, Saraydüzü ve Durağan köylerinde kışlık yufka/ekmek ihtiyacı imece yoluyla yapılır. Bu işe *yufka yazma* adı verilir. Kışlık yufkalar bir yandan *oklavayla yaslaçta* açılırken diğer yandan sacda pişer. Pişen yufkalar ise *bislaçla* üst üste konularak *tepsertilir*. Açılan, pişirilen ve *tepsertilen* yufkalar belirli bir kıvama, sıcaklığa göre zamanında yapılmalıdır. Onun için bu işler imeceyle görülür. Fakat diğer imecelerde olduğu gibi çok kalabalık olmaz. İmeceye gelenler tarafından yufkalardan gözleme, tirit, börek gibi yemekler yapılır ve hep birlikte yenilir.

Resim 4: *Yufka Yazan Kadınlar* (<http://www.nnchaber.comhaber5592048korkutelinde-kadinlarin-kislik-yufka-ekmek-telasi>, adresinden 18.10.2021 tarihinde alınmıştır.)

2.6. Düğün İmecesı

Düğün imecesı, Boyabat ve Saraydüzü'nde görülen artık kaybolmaya yüz tutmuş bir gelenektir. Buna göre köydeki her hane konak adı verilen düğün evi sayılır. Uzak köylerden gelen misafirler davul zurna ile karşılanarak kalacağı konağa kadar götürülür. Konak sahibi gelen misafirin tüm ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Misafirler yerleştikleri konakta yiyip içerek eğlenirler. Konaklara davul-zurna çağrılarak oyunlar oynanır. Bu sayede düğün sahibinin üzerindeki yük komşuları tarafından imece yoluyla hafifletilmiş olur.

Düğün sahipleriyle dargın evler varsa bunlar kapılarına çaprazlama iki tahta çakar. Köyün usluları gidip bu tahtaları söker. Ev sahibi bu tahtaları yeniden çakmazsa barışmayı kabul etmiş sayılır ve evine konak alır. Bu sayede küskünlükler de bitirilmiş olur. Ayrıca konak imecesi sosyolojik olarak toplumsal barışa katkı sunmuş olur.

2.7. Keten-Kendir İmecesı

Anavatanı Güney-batı Asya ve Akdeniz Havzası olan keten, Latince *Linaceae* olarak adlandırılan mor çiçekli endüstriyel bir bitkidir.

Sinop'un özellikle Erfelek, Ayancık ve Türkeli ilçelerinde 1960-1990 yılları arasında önemli ölçüde tarımı yapılan bu ürünün tohumu, yağı ve lifleri bölgeye önemli bir ekonomik getiri sunmuştur. Keten üretiminin zahmetli bir tarım olması ve sentetik lifler karşısında maliyetli olması günümüzde önemini yitirmesine sebep olmuştur.

Eskiden Sinop'ta keten, yaz keteni ve kış keteni olmak üzere yılda iki sefer ekilmekteydi. Yaz keteni tarladan mısır söküldükten hemen sonra Ekim-Kasım aylarında; kış keteni ise Nisan-Mayıs aylarında ekilir. Keten, sapları sararınca elle sökülerek hasat edilir. Hasadı ve işlemesi çok meşakkatli ve yorucu olduğu için bu işlemler imece usulüyle yapılır. Tarladan elle sökülen keten sapları ölçü olarak bir avuca gelecek biçimde destelenip bağlanır. Bu işe *yolma* ve *bağlama* denir. Destelerin tohumu bez örtü üzerinde önce demir taraktan geçirilerek sonra da ağaç tokmakla dövülerek alınır. Tohumlar alındıktan sonra birbirine yapışık liflerin çürüyerek ayrışması için bir hafta çaya yatırılır. Akıntıya gitmesin diye üstüne ağaç, taş gibi ağırlık konur. Saplar, çayda ıslandıktan sonra birbirine *dayama* yapılarak bir-iki gün güneşte kurutulur. Bazı yörelerde çürütme yağmur altına serilerek; kurutma da köy fırınlarında gevretilerek yapılır. Kuruma bitince öküz arabasıyla saplar harmana çekilir ve sert odunsu kısımları yumuşasın diye *mengelezle* kırılır. Bu sert kısımlara *cini* adı verilir. Lifler ayrıştıktan sonra tekrar demir taraktan geçirilir. Taraktan ilk geçen kalın kısma *çöpür*, tekrar geçirilerek inceltilen kısma ise *üskülü* denir. Taraktan geçerken çıkan kaba, kılçıklı liflere ise *kecin/üstübü* denir. Kalın ip *kirmanla*, incesi *çıkırıkla* bükülür. Sonra keten ipi meşe külüyle kaynatılarak boyanır ve *düzende* dokunur. Bu dokunan bezlerden *göynek*, *çuval*, *pırpıt*, *pürsel*, *mezgep* ve *peşgür* gibi eşyalar yapılır.

Keten yolma, bağlama, tohum dökme, tokmaklama ve *mengelezden* geçirme gibi işlemler çok zahmetli olduğu için imece ile yapılır. İmeceye gelenler tarafından bu meclislerde eğlence olarak mani, *müğren* ve *dağbaşı* adı verilen koşmalar atılır:

(Dağbaşı)

*Çentemi guşandım esger mi sandın
Esgere gidince gelmez mi sandın
Bir ömür geldi esger yörüdü
Ufacuk dağlara duman bürüdü*

*Dört kitabın hanginde göründü
Sana varduğum nerde duyuldu
Evlerine vādım evleri marif
Helbetde bu evin sâbı gırif*

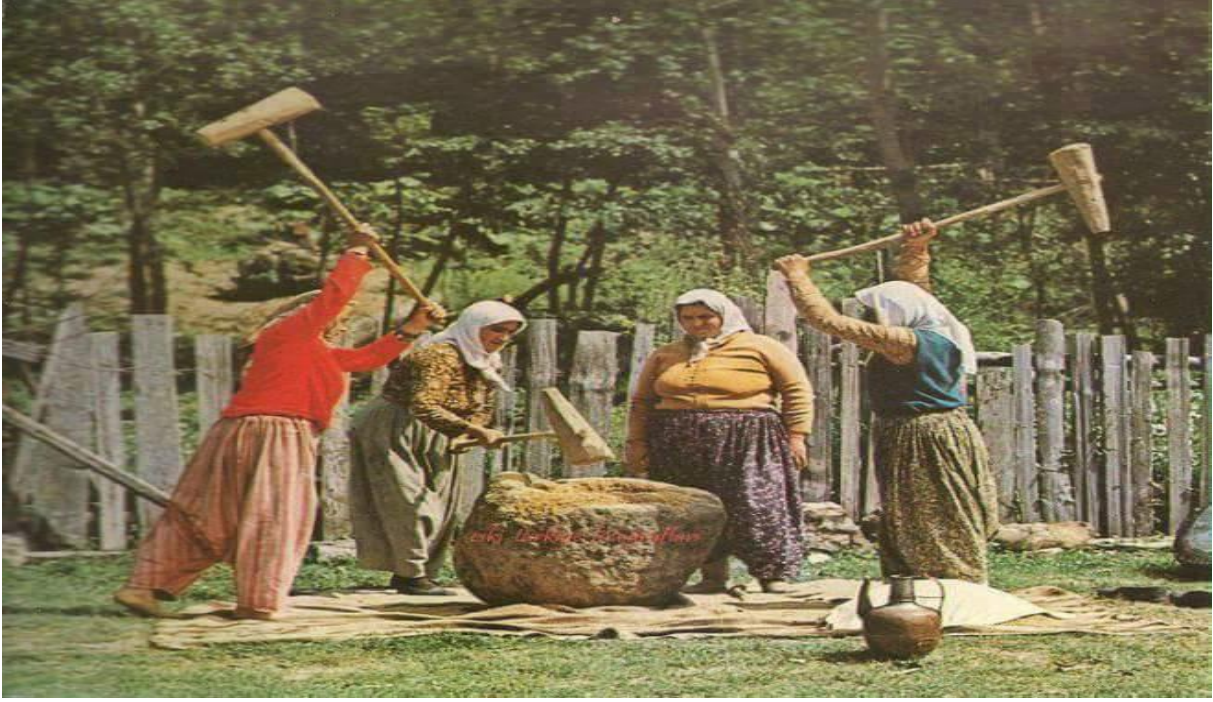
*Giymiş keten göynek kepe düzünde
Böyle güzellik mi olu köylü gızında
İzmir dağlarında guydum iskele
Yirmi yaşımda geldim esgere*

(Mani)

*Goca ağacın dibi
Benim içirim gibi
Köyde alacağım gız
Keten çiçeği gibi*

2.8. Keşkek Döve İmecesı

Düğün ve bayramlarda yapılan keşkek, kadınlar ve erkekler tarafından taş dibekte imeceyle dövülerek yapılır. Sinop'ta her köyün meydanında bir *dibek taşı* bulunur. Bu taşlarda kadınlar ellerine aldıkları *sakularla* (ağaç tokmak) tahılı döverek kabuğunu ayırır.

Resim 5: *Dibekte Keşkek D ven Kadınlar* (<http://www.resimin.com/picture/Dibekba%C5%9F%B1>, adresinden 23.11.2016 tarihinde alınmıştır.)

Sonuç

İmece, Türklerde sosyal, kültürel ve ekonomik bakımdan önemli bir müessesedir. Sinop'ta pek çok alanda  rneği görülen imecenin halkın işlerini zamanında yetiştirmesine verdiği ekonomik katkının yanında iletişim, iş bölümü, takım çalışması, paylaşım, birbirini tanıma ve birliktelik gibi sosyal işlevleri de bulunmaktadır. Ayrıca imeceler, sözlü kültürün yaşatıldığı ve paylaşıldığı alanlar olmuştur. Özellikle kadınlar tarafından Sinop sözlü kültürü bu ortamlarda kuşaktan kuşağa aktarılmış ve yaşatılmıştır.

Kaynak Kişiler

Ali  alışkan, 62 yaşında, Ayancık-Kaldırayık Yarenler Mahallesi, Rençper.
 Emine Baş, 78 yaşında, Dikmen-Yumaklı, Ev hanımı.
 Fatma Yıldırım, 68 yaşında, Ayancık-Abdülkadir, Ev hanımı.
 Halime Oktay, 80 yaşında, Türkeli-Hamamlı, Ev hanımı.
 Hasret  akır, 73 yaşında, Gerze-Kire ukuru, Rençper
 İmdat Yılmaz, 66 yaşında, Sinop-Merkez Sazlı Mahallesi, Muhtar.
 Naile Dilsiz, 105 yaşında, Boyabat-Daylı, Ev hanımı.
 Saniye Uzun, 80 yaşında, Gerze-Yaykıl, Ev hanımı.
 Vahide  etinkaya, 60 yaşında, Gerze-Bolalı, Ev hanımı.

Kaynakça

Altınışık, N. (1976). Ankara'nın Akbaş Köyünde İmece. *Türk Folklor Araştırmaları*,
 Caferoğlu, A. (1942). Türk Team l Hukukuna Göre İçtimai Muavenet Müessesesi, *Vakıflar Dergisi*, 2, 185- 193.
 Düzgün, D. (1991). Geleneksel Bir Yardımlaşma Kurumu: Hab. *Mill  Folklor*, II(11), 49- 51.
 Eren, H. (1974). Anadolu'da Toplu Yardımlaşma Gelenekleri- İmece. *Türk Dili*, XXIX(271), 545- 549.
 Kurtkan, A. (1968). *Köy Sosyolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
 Tan, N. (1977). Türklerde İmece Geleneği. *Ankara Ticaret Odası Dergisi*, 2, 40- 49.
 Türkdoğan, O. (1977). *Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları*, İstanbul: Sebil Matbaacılık.
 XVI(323), 7668-7670.

SİNOP'TA YAŞAYAN BİR “ÇOBAN OYUNU”NUN HALK KÜLTÜRÜ İÇERİSİNDEKİ YERİ VE BUGÜNE KATKISI

Songül ÇEK*

Öz

Bugünün halk yaşamında oyun, daha çok çocuklarla özdeşleşmiş bir kavram olarak görülür. Ancak ilkel dönemlerden bu yana oyun oynamak, insanın temel ihtiyaçlarından biri olmuş; “oynayan insan” (homo ludens) hayatının hemen her önemli noktasını oyunlaştırmıştır. Kültürel hayatta yaşanan değişimler zaman, mekân ve oyunların aktif oyuncularını değiştirmeye, hatta yok etmeye başlamıştır. Ait olduğu bağlamda işlev taşımayan her kültürel öge dönüştüğü gibi oyunlarda dönüşmüş ya da unutulmuştur. Ancak geleneksel hayat içerisinde biçimlenen oyunların insan tipi ve üstlenilen rollerin özü itibarıyla büyük değişimler yaşamadıklarını söylemek mümkündür. Bu nedenle geçmişten beslenen geleneksel hayatta ortaya çıkan pek çok sistemli yapı, bugünün insanı için de önemli ve geçerli anlamlar taşımaktadır. Özellikle de insan ilişkilerini ve bunlar etrafında biçimlenen davranış modellerini yansıtan oyunlar, bugünün karmaşık yapıdaki insanını değerlendirmekte etkilidir. Sinop Gökçeadaşakızı köyünde yaşayanlardan mülakat ve katılımsız gözlem ile tespit edilen, çobanlar ya da hayvan otlatanlarca oynanan oyun, genel anlamda “dana oyunu” olarak bilinmektedir. Sözü edilen oyun insanın aldığı roller bakımından zengin anlam ve bilgi taşımaktadır. Oyunun işlevsel ve bağlamsal nitelikleriyle değerlendirilmesi çalışmada izlenecek yöntemdir.

Anahtar Kelimeler: Oyun, Geleneksel Kültür, Çoban, Bağlam, İşlev.

The Place of the “Shepherd Game” Living in Sinop Culture and Its Contribution to Today

Abstract

In today's public life, play is seen as a concept that is mostly identified with children. However, playing games has been one of the basic needs of human beings since primitive times; “playing person” (homo ludens) gamified almost every important point of his life. Changes in cultural life have begun to change or even destroy the active players of time, space and games. Every cultural element that does not function in the context it belongs to has been transformed or forgotten in games, just as it has been transformed. However, it is possible to say that the games shaped in traditional life have not experienced major changes in terms of human type and the roles assumed. For this reason, many systematic structures that emerged in the traditional life fed from the past have important and valid meanings for today's people. In particular, games that reflect human relations and behavioral models formed around them are effective in evaluating today's complex people. The game played by shepherds or grazers, which was determined by interview and unattended observation from the residents of Sinop Gökçeadaşakızı village, is generally known as calf game. The game in question has rich meaning and information in terms of the roles people take. Evaluating the game with its functional and contextual qualities is the method to be followed in the study.

Keywords: Game, Traditional Culture, Shepherd, Context, Function.

* Doç. Dr., Sinop Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, songul.cek@sinop.edu.tr/
songulcekc@gmail.com

Giriş

Halk kültüründe biçimlenmiş geleneksel değer taşıyan pek çok ürün hem üretim sürecinde hem de kullanım sürecinde bireysel ve sosyal iletişime dayalı olarak ortaya konur. Diğer taraftan bu iletişim şeklinde yine bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar bulunur. Oyunlar bunların en tipik örnekleridir. Özellikle de gündelik hayat içinde biçimlenen belirli bir zamana, döneme bağlı olmayan oyunlarda bunu daha net görmek mümkündür. Sinop Gökçeadaşakızı köyünde tespit edilen dana oyunu da gündelik hayat içinde özel bir zamana ya da törensel bir olguya bağlı olmayan iletişim ve işlev odaklı bir oyun olarak ele alınabilir. Boratav'a göre oyun; insanların toplum içinde dinlenme ve eğlenme aracı olarak girdiği bütün eylemlerdir; at yarışları, dans, panayır eğlenceleri, tiyatro gibi eylemler oyunun çerçevesi içine dahildir (Boratav, 267-278). Oyunların bu denli geniş bir alanı kapsaması ve her birinin işlev yönünün ağır basması oyunun gerçek yaşamla doğrudan bağını gösterir. Boratav'ın oyun tasnifi ise daha çok davranış odaklıdır. Buna göre, ele alınan dana oyunu, "beceri ve güç oyunları" arasında yer alır. Oyuncuların baskın davranışı beceri göstermektir. Bu nedenle oyunun bu yönlerini ortaya koymak için çalışmada, nasıl oynandığına değinilecektir. Sonrasında yöre insanının oyunu nasıl gördüğü, neden oynamaya devam ettikleri, oyunla ilgili düşündükleri ve bunların oyunla ilişkisi üzerinde durulacaktır.

Halkbilimi çalışmalarının ihtiyaç ve iletişim yönüne vurgu yapan işlevsel ve bağlamsal yaklaşımlar çalışmanın teorik zeminini oluşturacaktır. Bu çerçevede zamanını tamamlamış görünen geleneksel yetişkin oyunlarının bugünün insanının hareket davranış ve düşünüş şekline etkisi belirlenmeye çalışılacaktır. Böylelikle hızla değişen oyun anlayışı karşısında geleneksel bilgiyi de yaşatma çabalarının gerekliliği ortaya konulacaktır. Özellikle de kültürel üretimlerini sürdürme, gösterme, sahip çıkma gayreti içinde görülen Gökçeadaşakızı köyünde yaşayanların kendilerine has kabul ettikleri oyuna bakışı dikkat çekilmeye değerdir. Bugüne dek yapılan pek çok oyun temalı çalışmada olduğu gibi oyunun kendisine odaklanılarak incelemede bulunmak gereklidir, ancak onun yaratıcısı ve aktarıcısı olan topluluğun oyuna eklediği yöreye özgü nitelikler de oyunun daha geniş çerçevede anlaşılması için önemli görülmektedir. Bu nedenle oyunda kullanılan malzemenin niteliğinden oyuncuların rollerine kadar bölge insanı tarafından biçimlendirilen unsurlar da bağlamsal nitelikler etrafında değerlendirilecektir.

Ele alınan oyun Boyabat ilçesi Gökçeadaşakızı köyünde tespit edilmiştir. 2019 yılında yapılan saha araştırmasına Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Şube Müdürü Aydan Yıldırım ve diğer müdürlük çalışanları ile Sinop Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Alpay Tırıl katılmıştır. Derleme, köy sakinlerinin bir arada bulunduğu açık alanda gerçekleştirilmiştir. Mülakat yapılan kaynak kişiler oyunda aktif rol alan kimselerdir. Köy sakinleri dinleyici-seyirci olarak derlemede yer almışlardır.

İletişimsel ve İşlevsel Yönüyle Çobanların Oynadığı "Dana Oyunu"

Geleneksel oyun kavramı çoğunlukla çocukların ürettiği ve aktardığı oyunları karşılayan bir kavram olarak düşünülür. Ancak pek çok çocuk oyunu yetişkinlerin oyunlarının taklit edilmesiyle çocukların oyunu halini almıştır. Kimi oyunlar da hem yetişkinler hem de çocuklar tarafından oynanarak daha yaygın ve daha kalıcı olma özelliği taşımıştır. Gökçeadaşakızı'ndan derlenen dana oyunu da bu türde bir oyundur, çoğunlukla köyün gençleri ve yetişkinleri tarafından oynanır. Ancak hayvan otlatmaya gönderilebilecek kadar büyümüş çocuklar tarafından da oynanabildiği tespit edilmiştir. Bu, kuşaklar arası aktarımda dana oyununun etkisini görmek bakımından dikkat çekicidir. Yukarıda da belirtildiği gibi oyun, çobanların ya da hayvan güdenlerin yaptığı işle ilişkilidir. Bu nedenle oyunu bu işten bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Sosyal hayattaki iletişime ve oyunun işlevlerine ilişkin değerlendirme yapabilmek için oyunun oynanış biçimi şöyle özetlenebilir:

a. Oyunun Malzemesi ve Alanı; Kaynak kişilerin verdiği bilgiye göre oyun, üç ya da altı oyuncu ile oynanabilmektedir. Oyuncuların her birinin 1.5-2 m uzunluğunda ve 1-2 cm kalınlığında sopaları (dayak) bulunur. Oyuncuların sopa ile hareket ettirebilecekleri 15-20 cm uzunluğunda “dana” adı verilen irice bir kozalak kullanılır. Oyun daha çok temmuz –ağustos aylarında tarlalardan ürün kaldırıldıktan sonra, boşalan tarlalarda oynanır. Oyun alanı kare şeklinde olmalıdır. Karenin her bir kenar uzunluğu yaklaşık 2,5 metre olarak düşünülür. Karenin dört köşesine “kuyu” adı verilen avuç büyüklüğünde çukurlar açılır. Kare alanın ortasına ise iki avuç büyüklüğünde bir çukur daha açılır. Bu şekilde oyun alanı hazır hale getirilir.

Fotoğraf 1. “Dana” Adı Verilen Kozalak.

Fotoğraf 2. Oyuncular Tarafından “Dana Gtmek” İçin Kullanılan Sopa (Dayak).

Fotoğraf 3. "Kuyu" Adı Verilen, Kozalak Atmaya Çalışılan Çukur.

Fotoğraf 4. Ebenin Seçilmesi İçin Oyuncuların Sıralanışı.

Fotoğraf 5. Kozalağaya Sopayla Vurup Uzaklaştırılır.

Fotoğraf 6. Kuyusunu Koruyan Oyuncular

Fotoğraf 7. Açıklık Kare Alan.

Fotoğraf 8. İzleyiciler

b. Oynanışı: Oyuncular yan yana sıralanır, ellerindeki sopaları ayaklarının ucunda, dik şekilde tutup ileriye doğru fırlatırlar. Kimin sopası daha geriye düşerse o oyuncu ebe, yani “dana çobanı” olur. Diğer oyuncular dört köşedeki kuyuların başına otururlar. Ortadaki çobandır. Oturanların kuyusuna sopasıyla sürüklediği dana adı verilen kozalağı atmaya çalışır. Oturan oyuncu sopasıyla çobanın attığı kozalağı uzaklaştırmak için uğraşır. Eğer çoban, kozalağı kuyuya atarsa kuyunun üstüne basması gerekir. Bu durumda oturan oyuncu oyundan çıkar eğer basmazsa ebelik devam eder. En son oyuncu kalıncaya kadar kuyuya kozalak atma ve bunu engellemeye çalışma şeklinde oyun devam eder. Oyunun sonunda kazanma- kaybetme yoktur (K.K.1-K.K.2-K.K.3-KK.5).

c. Oyunun kültürel işlevleri

Halk kültüründe oyundan söz edildiğinde çoğunlukla kast edilen özellikle köylerde geçmişten beri oynanan oyunlardır ve bu çerçevede bunların nasıl tanımlanacağına ne gibi niteliklere sahip olduğuna dair değerlendirmelerde bulunulur. Bunun temel gerekçesi geleneksel oyunların bugün de hâlâ işlevsel olduğunu ortaya koymaktır. Daima kültür ile oyun arasında sıkı bir ilişki kurulur ve birbirinden ayrılmaz parçalar olarak kabul edilir (Frazer, 2001- Huizinga 2010- Winnicot- 2007- And, 2012). Huizinga, oyun kavramının işlevselliğini ele alırken onu kültürün başlangıç noktasına koyar. Ona göre

kültürün oyunu yaratmasından çok oyunun kültürü yaratmasından söz etmek daha yerindedir. Bu konuda şöyle açıklama yapar:

Bütün büyük ortaklaşa hayat biçimlerinin ortaya çıkışında oyunsal bir faktörün çok faal ve verimli mevcudiyetini göstermek kolay bir işti. Oyunsal rekabet, toplumsal hayat güdüsü olarak bizzat kültürden de eskidir. Ve arkaik kültür biçimlerinin gelişmesinde bir maya gibi etki etmektedir. İbadet kutsal oyun içinde serpilmiştir. Şiir oyundan doğmuştur. Ve oyunsal biçimler şeklinde yaşamaya devam etmektedir. Müzik ve dans ortaya saf oyun olarak çıkmışlardır. Bilgelik ve bilim ifadelerini kutsal yarışma oyunlarında bulmuştur. Hukuk, toplumsal oyundan sıyrılarak ortaya çıkmak zorunda kamıştır. Silahlı çatışmaların kuralla bağlanması aristokratik hayatın kuralları oyunsal biçimler üzerinde temellenmiştir. Sonuç olarak, kültür ilkel aşamalarında oyun olarak oynanmıştır (Huizinga, 2010: 219-220).

Bugün de hem psikolojik hem de sosyo-kültürel yeni unsurlarla donanmış pek çok oyunun temelinde geleneksel oyunlar ve roller bulunur. Ele alınan dana oyunu insanın gerçek hayatta karşılaştığı ve onunla uyumlu olmak üzeri gösterdiği çabanın bir modelidir. İnsanın üretim- tüketim ilişkileri içinde sahip olduklarını sergileme, bunları koruma ve bu çerçevede bazı taktikler geliştirme içeren bir oyun olarak görünmektedir.

Köyün geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olduğundan oyunda bunların yarattığı anlam ortaya konulmaktadır. Genel olarak çobanların hayvan sürülerini koruması, yönlendirmesi ve bunun için elinden gelen gayreti göstermesi onlardan beklenen görevdir. Oyunda kuyularının başında bekleyen elerinde sopayla dana çobanından korunmaya çalışan oyuncular aynı görevi üstlenmektedir. Diğer yandan oyunda tarlaların alan olarak seçilmesi çiftçilikle ilgili yansımaların oyuna görülmesini sağlamıştır. Oyunda hem sürüye hem de kazılarak sahiplenilen toprağa rastlanır. Yerleşik yaşama geçmekle birlikte belli bir yere, bölgeye ait olma, bunları koruma insan hayatının devamlılığında zorunluluktur. Bu tür ihtiyaçlar ve düşünüş biçimi oyunda kendini açığa vurmaktadır.

Oyunun oynanma zamanı yine toprağın işlenmesi süreciyle ilişkili olup yaz aylarıdır. İşin bittiği dönemler oyunların da oynanması için uygun zamanı yaratır. Kaynak kişi tarafından; “açık alanda, tarlalarda temmuz, ağustos ayında oynanır, gölge saatlerinde. Buğday kalkacak tarlalar rahatlayacak oyun alanı olacak. İlle tarla olması şart değil, açık alanda oynanır. Eskiden çobanlar oynardı. Hayvanını götürürdü” (K.K1) şeklinde verilen bilgiler oyunun işlevsel zamanı ve mekânını belirleyen unsurları ortaya koyar. Köy seyirlik oyunlarının pek çoğunda da aynı durum görülür, bu oyunda ritüel bir köken bulunmasa da doğanın belirlediği kurallar doğrultusunda biçimlendiği ve buna bağlı insanların üretim ilişkileri ile temellenmiş olduğu söylenebilir.

Doğaya bağlı yaşayan köy insanının hem dışardan gelen tehlikelerle hem de insan ilişkilerinde karşılaşabilecekleri problemlerle mücadele etmesinin yolunu çocukluktan itibaren öğreten bir oyundur. Bu bakımdan oyun bir taktik oyunudur. Konuyla ilgili olarak aktarılanlar şöyledir:

“Oyun akşam ezanına kadar 45 dakika kadar oynatılıyordu bize. 1 saat kadar sürer. Bir nevi eskilerin savunma savaşı gibidir.” (K.K.2) “Oyuncuların gözü açık olmalı, mesela dana çobanı strateji yapar; birinin kuyusuna atmaya uğraşırken diğeri rahatlarsa çoban hop birden onun kuyusuna atıp basabilir. Ondandır dikkatli olunmalı, gençleri daha çok katmak, öğretmek istenir. Şaşırtmacalı olur. Seri olmalıdır. Bir püf noktası yaşlıları kaldırmak, dana çobanı yapmak önemli değildi; o zaten oyunu da bilir, onun kuyusunu kapatmaya çalışmazsın. Adam usta zaten, el çabukluğu var. Nasıl vuruyor, el çabukluğu nasıldır, bilirler oyunda, ona göre oynarlar.” (K.K1).

Hayata dair karmaşayı bireysel olarak çözme, kendini savunma, bu sırada oyundaki stratejinin farkında olma, oyunda karmaşadan sonra düzene geçişi gösteren temsili davranışlar, gerçek hayatta karşılaşılan problemlere de yaklaşımın ne olması gerektiğini verir. Buna göre, düzenliliğin sağlanmasında

bireysel başarı ve mücadelenin ilk hareket noktası olmasının gerekliliği oyunda gösterilir. Ancak bireysel başarı ilişkilerde kristalleşmeye dönük değil farklılıkların bütünlüğünü ifade etmek biçimindedir (Terzioğlu, 1992:15). Oyun, doğa ile doğaya ait unsurlarla mücadele ederken birlikte olmayı da sürdürme çabasının bir yansımasıdır. Bugün için de aynı anlam geçerlidir, doğanın sınırladığı ve ortaya koydukları üzerinde kontrol sahibi olma aynı zamanda kişinin kendine dair de kontrolü anlamına gelir. Her ikisini bir bütün olarak ele alma yöntemini gösterir. Bu temel bilgi yöre insanınca kabul edilmiştir.

d. Oyunun Bağlamsal Nitelikleri

Oyunlar insanın ait olduğu çevreden/ ortamdaki ve bunu sürdüren, aktaran kimselerin niteliklerinden doğrudan etkilenir. Dünyanın pek çok bölgesinde aynı oyunlar oynansa da onları bölgeye özgü hale getiren daha çok oynandığı bağlamdır. Misket, çelik- çomak, topaç, sek sek, gibi oyunlar, aralarında herhangi bir kültürel etkileşim bulunmayan, birbirinden uzak coğrafyalarda da rastlanabilen oyunlardır. Ancak yine de oynandığı bağlamsal koşullar oyunun bölgesel bir ad ve içerik kazanmasında birincil etkiye sahiptir. Bağlamsal yaklaşımın takipçilerinden Robert Georges herhangi bir folklorik ürünü sosyal bir olay olarak ele alır ve gösterimlerde karşılıklı etkileşimde olan unsurlardan hiçbirini tek başına o gösterimi belirlemeye yetmez, der (Azadovski, 2002:31). Anlatımı, gösterimi gerçekleştiren kişiler, onun alıcısı olan izleyici ya da dinleyiciler, gösterimin gerçekleştiği ortam gösterimi biçimlendiren unsurlardır. Gösterimde kullanılan malzemeler, renkler, oyuncuların cinsiyeti, yaşı, sayısı ya da oyun kuralları onların farklı bölgelerde tipik özellikler kazanmalarını sağlar. Hatta aynı bölgede oynansa dahi farklı farklı zamanlarda, farklı kişilerce oynandığında her bir oyunda farklı nitelikler ortaya çıkar. Örneğin kaynak kişiler geçmişte belli oyuncuların usta sayıldığını ve oyunların daha çekici olduğunu bildirirken bugün daha az iyi oyuncu bulunduğu, daha az heyecanlı oynandığı düşünülmektedirler (K.K.1- K.K.2-K.K.3-K.K.4). Dana oyunu bahsi geçen şekilde çevreye ve onu oynayanlara özgü nitelikler taşıdığından oyunun kendine özgü bağlamından söz etmek mümkündür.

e. Kişiler: İlk olarak oynayanların niteliğine bakıldığında her yaş grubundan ve cinsiyetten kişilerin katılabildiği görülmektedir, ancak çocukluğundan beri oyunu izleyerek büyüyenler oyunda usta olmuş kişilerdir. Köylüler oyun hakkında konuşurken köylülerden bazılarının en iyi oynayanlar, olarak nitelendirirler. Bunlardan Cennet Ardıç ve Osman ve Murat Amca, Ümit Taşdemir hem oyunun ustaları hem de aktarıcılarıdır. Oyunda kadın erkek bir arada bulunur. Cinsiyet ayrımı yoktur. Kaynak Kişiler arasında yer alan Cennet Ardıç oyuna ilişkin şunları belirtir; “Yaşlılar vardı. Onlar bizi oturturlardı. Çağırılırsan ‘get koca’ demezdin, oynayacan illa. Malları salarduk, biz de yarıştık Osman ile. Dana güdecez diye. Üç dört tane kuyu kazardık. Üç kuyuda iki kişi oynardık, kim yenilirse. Yenilen kalkıp oyundan çıkıyor, kalanlar devam eder. Mala gidilmediği için kışın pek oynanmaz. Yaz oyunu. İş olmayınca olmaz. Kendi hayvanımı göttüm. Suyu inen sığır yatıyo ya orası eyrek yeri (eğlenme dinlenme, bekleme yeri). Orada da bu oyun oynanır eyrek yerinde. Hayvanı toplayana kadar oynanır.” (K.K.4).

Ümit Demirci de oyunla ilgili şunları belirtir. “Eskiden yaşlılar bizi yarıştırdı. Bu oyunun müptelaları vardı. Kadir Ağa vardı, büyük dedeler daha çok bilirdi, severdi. Bir araya geldiklerinde oynarlardı. Köyde özel bir yeri var. Fincandere, Uludere, Köydere, Büyükkaçak hayvan otlatılan yerdir. Malı götürürdük, mal yayılır, oradan çıkamaz. Oralarda düz alan varsa oynanır.” (K.K.1).

Verilen bilgilere göre oyunun bozulmadan bugüne gelmesinde usta oyuncuların katkısı vardır. Sık sık onların adları anılarak hem kendilerine hem oyuna verdikleri kıymet dile getirilmektedir. Büyüklerin geri çevrilmeyip oyunun oynanması bahsi geçen büyüklerin gelenek aktarıcısı rolünü üstlenmiş olduklarını ve bugün de oyunu ciddiye alarak oynamasını sağladıklarını göstermektedir. Yeni yetişen

gençler için de oyunu öğrenmeye teşvik aynı düşüncenin sonucudur. Usta olanların oyunu daha heyecanlı ve zevkli hale getirdikleri, izleyenlerin de aynı taktiklerle oynamaya gayret ettikleri belirtilmektedir.

f. Çevre- Mekân: Bölgede hayvancılık da tarım da yapıldığından bu işler sırasında elde edilen geleneksel bilgi oyuna aktarılmıştır. Bu da oyunun kendilerine ait bir tarzla oynanmasına vesile olmuştur (Özdemir, 2015:361). Oyunun adı ve mekânı arasında doğrudan ilişki vardır. Oyun mekânı açık alan, tarla ya da boş arazidir. Bu tip mekânlar geleneksel hayatta daha fazla önem taşır. Birlikte yapılan pek çok iş bu geniş açık alanlarda gerçekleştirilir. Köy meydanları, hayvan otlatma mekânları belirlidir, köye aittir, işlek alanlardır. Çobanların sürüyü götüreceği, dinleneceği yerler de belirlidir. Kaynak kişilerin yukarıda belirttiği gibi Fincandere, Uludere, Büyükaçak gibi yerler bu türdedir ve oyun daha çok buralarda oynanır. Bu belli alanlar oyunla özdeşleşmiştir. Tüm bu nitelikler mekânın ve yapılan işin oyunun oynanma bağlamıyla ilişkisini gösterir.

g. Araç- Gereçler: Oyunda coğrafi çevreye bağlı malzeme seçilir. Çam ağaçlarının bolca bulunduğu bölgede oyun için çam kozalağı kullanılır. Çobanın sopası, fındık ağacından olur. Parmak kalınlığında, hatta biraz daha kalın, hayvan gütmek için gündelik yaşamında da çobanın kullandığı sopadır. Oyun için ayrıca sopa seçilmez. Görüldüğü gibi oyuna ilişkin malzeme kolayca ulaşılacak nitelikte doğadan sağlanabilecek türdedir. Ormanlık alanın yoğunluğu oyunun malzemesini şekillendirmiş aynı zamanda oyuncunun becerileri de buna bağlı biçimlenmiştir. Kozalağın top gibi yuvarlak olmayışı, fırlatma yönünün doğru ayarlanmasını gerektirmiş, sopaların sağlamlığı, esnekliği oyuncunun ona hâkim olmasında, istediği yönde hareket ettirebilmesinde etkili olmuştur. Kaynak kişinin “Gelin ayağından çoban dayağından (sopasından) belli olur”(K.K.1) biçimindeki sözü oyunda da çoban için sopanın önemini gösterir. Aynı şekilde oyuncunun ve oyunun hızıyla oyunun toprak zeminde oynanması ve kozalağın çıkıntılı yapısı arasında ilişki vardır. Tüm bunlar bir araya gelerek her bir oynanışın farklılaşmasını sağlamaktadır.

h. İzleyenler: Oyun genellikle köyden uzak alanda oynandığından izleyici sayısı azdır. Ancak son dönemlerde köyden büyük şehirlere göç etmiş kimselerin köyde bulunduğu zaman oynanır. Bu durumda izleyici sayısı artar. Tarlada oyuncular, köyde daha çok izleyenler ebe olan çobanın maharetini göstermesi için onu kışkırtan sözler söylerler. Bunlar arasında;

“Dana gitti ziyana

Çevir de gel danayı

Dandini danadini dastana

Dana gitti ziyana, çıkar danayı ziyandan

Aman çoban danamızı ziyan ettirme

Haydi danayı çevir gel” birkaç örnektir (K.K.1- K.K.3-K.K.2).

Ebe bu sözler karşısında hırslanır. Kaynak kişilerin aktardığına göre; “Çoban kızdıkça oyun daha heyecanlı bir hâl alır. Çok sert oynayarak çoban kızdırılınca daha zevkli, daha heyecanlı olur. Bazen kafa göz acır. Sopa gelir. Dana ziyanda getir, dedikçe hızlanılır. Oyunda hırslanma, kızma, oyundan çıkma olur, ama ikna ederler.”(K.K.1-K.K.2). Bu türde bir iletişim, rol beklentisiyle ilişkilidir. Oyunda ebe pozisyonunda bulunan çoban, kendisine söylenen sözlere göre rolünün gereğini yerine getirir. Bu sözler yeni değildir, oyununda herkes tarafından bilinenlerdir. Ancak ebe oyundaki rolünü ne derece yerine getirdiğini bu sözleri duymakla değerlendirecek ona göre davranmaya başlayacaktır. Yani burada kızmak, hırslanmaktan ziyade söylenen sözler oyuncunun kendini kontrolüne imkân sağlar. Böylece nasıl devam edeceğine karar verir. İzleyenlerin etkisi doğrudan oyuna yansır, oyunun yön verir. İletişimin temel gereği olan karşılıklı bir anlam paylaşımı da gerçekleşir. Oyunun bu niteliği gerçek

yaşamda da karşılığı olan bir durumdur. Etkili iletişim, karşılıklı mesaj alışverişi ile gerçekleşir. Doğru şekilde kurulan iletişim aksamaz. Eğer gönderen ve alıcının anlam dünyası, dili, kültürü tutumları, rol beklentileri arasında yüksek uyumsuzluk yoksa iletişim anlamı, gönderilen mesaj doğru anlaşılır (Reece-Reece, 2018:26). Gökçeagaçsakızı köylüleri arasında farklı bölgelerde uzun süre yaşanmış olursa da ortak dil ve anlam, tutum, rol beklentileri benzer şekildedir. Bu nedenle oyunda söylenen sözlerin iletişimi aksatıcı, kişileri baskı altına alıcı bir etkisi yoktur. Oyunun yereli yansıtan ve iletişimin nasıl kurulması gerektiğine dair fikir veren nitelikleri, insan ilişkilerinin sürekliliğinde nelerin önemli olduğunu göstermektedir. Birbirini tanıyan insanların kurduğu iletişim oyunla pekişmekte, zenginleşmektedir.

Oyuncuların ve diğer köy sakinlerinin oyuna bakışı oynanma bağlamına dair bilgiler içerir. Oyunun kendilerine has olduğunu vurgulamakla birlikte oyunun oldukça eğlendirici, heyecanlı olduğunu ifade ederler. Taşdemir'in sözleri şöyledir:

“Buraya özgü dana oyunu başka yerde yok. Yukarı köyden annem var. Onların köyünde bu oyun yok. Ama yakınlardaki köylerle etkileşim olduğundan illaki oralarda da öğrenilmiştir. Asıl bizim köyde oynanırdı. Diğer mahallelerde bile yok. Üç yaşlı vardı, onlar öğretti diğerlerine. Türkmen köyü bu. Oba oyunudur bu. İnternete yükledik. Kültür müdürlüğüne dilekçe verdik, şenliğe dönüştüreceğiz Gurbete gidenler yazın gelince oynarlar. Whatsapp’a koyarım, görenler çok memnun oldu. Çünkü zevklidir.”(K.K.1).

Bu teşvik edici bakış, kişilerin oyuna karşı ilgisinin aynı canlılıkta sürdüğünü göstermektedir. Çünkü köylünün ortak olarak benimsediği ve bir araya gelmesini sağlamada birleştirici bir unsur olarak görülmektedir. Köylünün oyunu yaşatma çabası çocukların da oyunda aktif rol almasına, gençleri teşvik etmelerine neden olmaktadır. Geçmişte daha çok büyüklerin oynadığını kendilerine de özellikle öğrettiklerini bildirirken köyde genç ve çocuk sayısının azlığının olumsuz etkilediğini de dile getirmektedirler. Kaynak kişi Arif Eralp konuyla ilişkili hane sayısının azalmasının oyunun da daha az oynanmasına neden olduğunu belirterek şunları söylemektedir: “25 hanenin hepsinde hayvan vardır. Şimdi kırk hane var, hepsinde hayvan yok şimdi. Genelde hayvancılık yapıldı. Kıran hastalığından üç hane kalıyor. Arap İsmail, Tortoloğlu, Hacıali aileleri kalıyor. Sonra tekrar artmış. Dışardan gelenler var. Başka yakın köylerden gelmişler.”(K.K.5)

Köy nüfusundaki değişimler oynayan kişilerin yaşının ve oynama gerekçelerini de az çok değiştirmektedir. Bugün daha çok yaşatılması, korunması gereken bir oyun olarak görülmekte, bu farkındalıkla özel olarak öğretilmeye çalışılmaktadır. Bölgede oyunun amacı daha çok köyü tanıtmak, sahip olduğu kültürel bir değeri ayakta tutarak bölgeyi çekici hale getirmektir. Şenliğe dahil ederek oyunu oynamak bu amacın bir parçası olarak görülmektedir. Üzerinde durulan tüm bu unsurlar oyunun Gökçeagaçsakızı köyündeki bağlamını ortaya koymakta, bugünün koşullarında ne şekillerde oynandığını göstermektedir. Geçmişte daha çok sürüyü otlatma sırasında zamanını eğlenceli ve hareketli hale getirmek için oynanırdı bugün daha çok köyden büyük şehirlere göç edenlerin bir araya gelmesi için oynanmaktadır. Aynı zamanda köye ait olma hissine bağlı olarak köylünün oyunu koruması ve bunun üzerinden kültürel kimlik inşası da tespit edilen bağlamsal anlamlardandır. Böyle bir durum geleneksel hayata ilişkin bilgi ve değer bugün yeni formlarda tekrar kullanıldığını göstermektedir. Oyunun dijital ortamda tanıtılması, şenlik içerisinde yer almasının istenmesi bu yeni formlara örnektir.

Nitekim Huizinga oyun kavramının bugün hayatın belli safhalarında yeni formlarda var olmaya devam ettiğini belirtir. Çağdaş kültürde oyundan söz ederken; kültür belli kurallara uyulması yönündeki karşılıklı bir anlaşmanın varlığı nedeniyle her zaman bir ölçüde oynanmış olacaktır, diyerek kültürün oyunun karakteriyle benzerliğine bugünün kurumları çerçevesinde değinir (Huizinga, 2010:244). Her

hukuksal ve siyasi topluluk doğası gereği oyun topluluğuyla benzerlik taşır. Örneğin uluslararası hukukun korunması kuralların, ilke ve sözlerin karşılıklı kabul edilmesine bağlıdır. Bu korumanın temelinde şeref, yaşama bilgisi ve kibarlık vardır. Taraflardan biri sistemin kurallarına uymadığında topluluktan oyunbozan olarak atılır. Benzer şekilde savaşta yenilen devletin centilmence kaybetmeyi kabullenmesi arkaik dönemlerden beri uyulan kurallardandır ve oyunsal bir karakter gösterir. Modern sanatta, bilimde (bilimi sistemleştirme faaliyeti içinde) oyunsal unsur bulunur. Ticarete (teknik reklam, propaganda), sporda (beceri, güç ve dayanıklılık müsabakaları) çağdaş sanatta (yaratıcılık ve icranın özünde, grup içinde yalnızca o alanda olanların anlayacağı bir anlam ve değerlendirmede) oyun unsurlarına önemli ölçüde rastlanmaktadır. Bunlar göstermektedir ki ne kadar ilerleme kaydedilirse edilsin insanın yeniyetmelik devresinin zihinsel ölçülerine göre yaşamaya devam etmektedir. Anlaşmaya dayalı hareketler, taraftara özgü bağırışlar, mizahın yokluğu, kin ve sevgi içeren sloganlar, grubun dışında kalanlara karşı kötü niyet, aşırı hoşgörüsüzlük, övgü ve sövgüde ölçüsüz abartı, grubun kendisine karşı saygısını okşayan her tür yanılgı bugünün kurumları içindeki oyuna ait olumsuzluklar olarak görülmektedir. Çocuk gibi davranmaktır bunun adı (Huizinga,2010 244-264). Ancak geleneksel oyun çocuk gibi davranarak değil, olgunlukla oynanır. Bugünün hayatında oyunun esas çizgileri eksiktir; hile yapmadan konulmuş kurallara uyarak heyecan duygusunu, öz saygıyı ve gerçek oyun üslubunu yeniden yakalayabilmekte geleneksel oyunların katkı sağlayacak niteliktedir. Dana oyunu hile yapmadan taktik geliştirmek, kişilerin saygınlığı öne çıkarmak ve devam ettirmek, bölgeye has tarzı korumak ve bozulmayı en aza indirmek bakımından bugünün hayatındaki çeşitli kurumlarda var olan oyunlarda eksik olanı vermektedir.

Eric Berne'ye göre oyunla kurulan iletişim insan karakterini yansıtır. Gündelik hayatın içinde konuşmalar, hareketler de birer oyundur, kişi ya da grupların soruları ve verilen cevaplar kişilerin psikolojik dünyasını ortaya koyar. Bu nedenle bugünün yaşantısında belli bir zaman ya da mekân, araç gereç oyun için gerekli değildir. Hemen her karşılıklı konuşma bir oyun gibi biçimlenerek insan psikolojisinin çözümünde katkı sağlar. Bunlardan özellikle gizlilik duygusu ve yarar sağlama taktiğini açık etmeden kullanmak ve sonrasında başarı ile gelen duygusal rahatlama, çatışma ya da çekişme yaşanmadan gerilimleri çözmektedir (Benre, 2001:55-74). Dana oyunu vasıtasıyla ortaya çıkan psikolojik rahatlama ve korunma, koruma ve savunma taktiklerinin bireysel sorunlar içinde oyun bozmadan gerçekleştirilmesi gerektiği bireysel becerinin etkili olduğu bilgisini vermektedir. Oyun bu bakımından insan karakterinin biçimlenmesinde etkilidir.

Sonuç

Sosyal yapılanmada yani maddi manevi kültür unsurlarının birbirini tamamlayacak şekilde bütünleşmesinde oyunlar işlev yüklenmektedir. Düzensizlikten düzene geçişin sembolik yansıması olarak görülebilen oyunlar sosyal uyumun sağlayıcılarındandır. Bir mücadele sonucu düzene geçilebileceğini sembolik olarak pek çok beceri ve güç davranışı odaklı oyunda görmek mümkündür. Dana oyunu da benzer niteliktedir. Bu, tarlanın hayvanın korunması için sarf edilecek gücün ve gösterilecek becerinin oyundaki görünümüdür. Oyunun bölgede yaşaması koruma saklama, sahip çıkma duygusunun kuvvetli olmasında etkilidir. Köylülerin sık sık vurguladığı gibi oyun bölgeye aittir, kimlik kazandırır ve bu şekilde tanıtılmalıdır. Kişinin beklentisi ve ihtiyacı oyun üzerinden ve oyun içeriğinden beslenerek karşılanmaktadır. Bu nedenle geleneksel oyunlara çocukların ihtiyacı olduğu kadar yetişkinlerin de ihtiyacı vardır. Diğer yandan oyunun oynanma bağlamında etkili olan kişi, zaman, mekân, araçlarla ilgili nitelikler bölge insanının oyuna kendi bakış ve anlayışını kattığını gösterir. Bu, bölge insanını ve kültürünü tanımakta, oyunun oynanışında ve oyundaki davranışların anlaşılabilirliğinde

fikir vericidir. Sosyal ve bireysel iletişimin; saygı, yarışırken rekabete odaklanmaktan kaçınma, birlikteliğin ve uyumun anlaşılır mesajlarla sağlanması, kişisel becerinin ve ustalığın değeri üzerine kurulmuş olduğu görülmektedir.

Gökçeagaçsakızı'nda bugün hane sayısı azalmıştır. Büyük şehirlere göç edilmesi insanların birbirinden ve iletişim ortamından uzaklaşmasına neden olmuştur. Ancak sözü edilen oyun vasıtasıyla bir araya gelme mümkün olabilmekte, oyunun içerdiği bilgi ve anlamalar doğrultusunda iletişimin yeniden biçimlenmesi sağlanabilmektedir. Bölge insanının geçmişten beri ürettiği bilginin kullanılmasına bugün daha fazla ihtiyaç vardır; oyunun canlı şekilde yaşamasına katkı sağlayacak her adım toplumsal uyum ve birlikteliğin sağlanmasında olumlu etki yaratacaktır.

Kaynakça

- And, M. (2012). Oyun ve Büğü. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Azadovski, M. (2002). Sibiry'a'dan Bir Masal Anası. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Berne, E. (2001). Hayat Denen Oyun. (Çev. Selami Sargut). İstanbul: Mert Yayıncılık.
- Boratav, P.N. (2013). 100 Soruda Türk Folkloru. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Frazer, J. G. (2004). Altın Dal. (Çev. Mehmet H. Doğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Huizinga, J. (2010). Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme. (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özdemir, N. (2015). Türkiye'de Çocuk Oyunları. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Reece, B.L.- Reece, M. (2018). Etkili İnsan İlişkileri. (Çev. Burcu Ural). Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayını.
- Terzioğlu, E. A. (1992). Türk Folkloru İçinde Halk Oyunu Oynayanların Psiko-sosyal Özellikleri ve Oyunların Şahsiyet Gelişimine Etkisi. (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Winnicott, D.W. (2007). Oyun ve Gerçeklik. Çev. Tuncay Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.

Kaynak Kişiler

- K.K. 1. Ümit Taşdemir; Orman Mühendisi, Yüksek Lisans, Yaş 42, Gökçeagaçsakızı Köyü.
- K.K.2. Mehmet Taşdemir; Emekli, Ortaokul Mezunu, Yaş 62, Gökçeagaçsakızı Köyü.
- K.K.3. Selahattin Eralp, Emekli, İlkokul mezunu, Yaş 80, Gökçeagaçsakızı Köyü.
- K.K.4. Cennet Ardic; Çiftçi, Okur yazar değil, Yaş 82, Gökçeagaçsakızı Köyü.
- K.K.5. Arif Eralp; Eski muhtar, Yaş 85, Gökçeagaçsakızı Köyü.
- Diğer köy sakinleri

SİNOP'TA BAHARI KARŞILAMA RİTÜELLERİ

Ergün ACAR*

Öz

Kış mevsiminin soğuk, dondurucu ve kasvetli havası insanları kapalı alanlara mahkûm etmiş ve onların ruh hâlini de karartmıştır. Fakat baharın gelişiyile canlanan tabiat insanları da coşturmuş ve onların bahara kavuşma coşkusu ve mutluluğu çeşitli ritüellerle kutlanmıştır. Sinop'ta bahara kavuşma ritüelleri Hıdırellez, nevrüz, ede-göde, bolluk aşısı, bereket duası gibi çeşitli merasimlerle kutlanmaktadır. Bu kutlamalarda Sinoplular bereketin artması için kurban keser, dua eder ve birlikte yemek yerler. Topraklarına ektikleri mahsul için yağmur duasına çıkarlar. Yine 6 Mayıs'ta Hızır ile İlyas'ın buluşmasından dolayı Hıdırellez bayramı yaparlar.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Bereket, Dualar, Hıdırellez, İlkbahar.

Rituals of Welcoming Spring in Sinop

Abstract

In Sinop, the happiness of reaching spring from the gloomy and gloomy weather of winter is celebrated with some ceremonies and rituals. In these celebrations, the cult of fire and water is used the most. In addition, arranging food ceremonies collectively with the idea that it will help to increase fertility collectively is a part of the rituals applied to welcome spring. Spring in Sinop first starts with welcoming the Hıdırellez. Crone cold, swallow storm, ede-göde are special days that announce the arrival of spring. In Hıdırellez, mani's are sung and little children are bathed in rain water. Young children perform some celebrations by playing the game called ede-göde. In our study, the ritual of welcoming spring, one of our intangible cultural heritages of Turkish culture, has been examined with the example of Sinop region.

Keywords: Sinop, Blessings, Prayers, Hıdırellez, Spring.

Giriş

Kış mevsiminin soğuk, dondurucu ve kasvetli havası insanları kapalı mekânlara mahkûm etmiş ve onların ruhlarını karartmıştır. Fakat baharın gelişiyile canlanan tabiat insanları da coşturmuş ve onların bahara kavuşma mutluluğu çeşitli ritüellerle kutlanmıştır. Türkler pek çok din ve coğrafya değıştirseler bile Orta Asya Türk geleneklerini yeni yaşam koşullarına adapte etmeyi başaramışlardır. Sinop'ta bu örnekleri nevrüz, Hıdırellez, ede-göde, bolluk aşısı, bereket ve şükür duası gibi ritüellerle görebilmekteyiz.

Bahar aynı zamanda canlanma, çoğalma, bolluk, bereket demektir. Toprağa ekilen mahsulün verimli olması ve onun yetişmesine yardımcı olacak suyun sağlanması için dualar edilir. Kurbanlar kesilir. Hep birlikte yemekler yenilir.

Ateşi yani sıcakı temsil eden Hızır ile suyu temsil eden İlyas'ın birlikteliği doğaya can verir. Bu yüzden her Mayıs ayının altısında Hıdırellez bayramı kutlanır.

* Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Böl, ergunergunacar@gmail.com-
<https://orcid.org/0000-0002-8771-0683>

Yöntem

Çalışma için veri sağlayacak malzemeler sahada tarafımızca derlenmiştir. Kaynak kişilerin ifadeleri genel olarak ağız özelliklerine sadık kalınarak verilmiştir. Bunun sebebi anlatıcının doğal yaşam ortamını bu sözcüklerle daha iyi yansıtabilmemizdir. Çalışmamızda geçen ağız sözcükleri italik yazı şekliyle verilmiş olup Türkiye Türkçesi karşılıkları anlaşılabilmesi için parantez içinde yazılmıştır.

1. Hıdırellez

Türklerde Hıdırellez bayramı baharda yapılan en önemli törenlerin başında gelir. Hızır ateşi, İlyas ise suyu temsil eden peygamberlerdir. Hızır ve İlyas'ın bir araya gelmesi ya da karşılaşmasıyla hava, su ve toprağın ısınması sağlanmış olur. Böylece tarım ve hayvancılık için elverişli koşullar gerçekleşir. Bu yüzden Hızır'ı karşılama ritüelleri geçmişten günümüze Türklerde oldukça yaygındır. Yalnız Hızır adına yapılan dualarda Hızır-İlyas yani Hıdırellez birlikte anılır. Bu durum aslında Eski Türk inanışlarında trans hâlinde gerçekleşen göğe yükseliş biçiminin sadece Gök Tanrıya ulaşma yolu değil aynı zamanda ateş, su, toprak ve hava gibi unsurları da dikkate almanın yanında yer, yeryüzü ve yeraltı arasında bağ kurma yoludur (Kadimov, 1996: 231-232). Eskiden şaman ile gerçekleşen bu yolculuk günümüzde ise Hızır-İlyas'ın yardımı ve kerametiyle gerçekleşir (Kapağan, 2019: 36).

Sinop'ta Hıdırellez, Hz. Hızır ile Hz. İlyas'ın buluştukları gün kabul edilen 6 Mayıs'ta kutlanır. Hıdırellez günü hafta içine denk gelirse kutlamalar hafta içi değil de takip eden ilk pazar gününe alınır. Sinop'ta Hıdırellez kutlamaları kendi içinde dahi bazı farklılıklar göstermesine rağmen genel anlamda Türk dünyasının birçok yerindeki kutlamalarla benzerlik gösterir.

Kaynak kişilerden tespit ettiğimiz Hıdırellez'e ait inanç, kutlama ve uygulamalar şunlardır:

(KK.1) *Hıdırellez günü, Hızır vurmasın diye yaş koparılmaz, bir işe koşulmaz. Bugün iş yapanların ya hasta ya da felç geçireceğine inanılır. Hıdırellez günü katlama yapılır. Soğan kabuğu ya da susam çiçeğiyle yumurtalar boyanır. Türbe ziyareti olur. Burada yumurta döğüşü yapılır. En son yumurtayı kıran yumurtaların hepsini alır. Bir sıraya beş yumurta konur. Yumurtalar orada hep birlikte yenir. Hıdırellez güreşleri yapılır. Güdek oynanır. Kesne dizini pişirilir.*

(KK.2) *Hıdırellez gecesi süt ısıtılır ve mayasız sarılır. Hızır geçtiği için süt kendiliğinden mayalanır. O maya evin bereketi sayıldığından senesine gadar kaybedilmez. Hıdırellez mayasıyla mayalanan yoğurtlar ekşimez. Hz. Hızır'ın darda kalanlara yardım ettiği inancıyla sofralara Hızır bereketi dilenir. Bugün çocuğu olmayanlar çocuk ister, hastası olanlar şifa ister, çocuğu okuyanlar çocukları için zihin açıklığı ister, yolcusu olanlar kazasız belasız yolculuk ister. Dilekler bir kâğıda yazılıp şansları gül gibi açsın diye gül dibine gömülür. Hızır uğrarsa bu dileklerinin kabul olacağına inanılır.*

(KK.3) *Hıdırellez'den bir gün önce kadınlar saçlarına, el ve ayak parmaklarına kına yakarlar. Yine bu gün ikindi vakti sonundan Hıdırellez sabahına kadar Hızır İlyas'tan dilek dilenir. Bu kişilerden kimisi adak adar, kimisi oruç tutar, kimisi Kur'an okur, kimisi de sadaka ve zekât verir. Başka bir geleneğe göre de gül ağacının dibine yarıya kadar su dolu çömlek konur. Bu çömleğin içine herkes kendi yüzüğüne bir nişan yaparak atar. Ertesi gün yani Hıdırellez günü o çömlekte yüzüğü olanlar bir komşunun evinde ya da bahçesinde Hıdırellez'i kutlamak için toplanır. Maniler atılır. Bu ritüel her bahçede hemen hemen aynı şekilde yapılır. Sonra uslu kadınlardan birisi çıkıp; Hz. Hızır aleyhiselam ve cümle ölmüşlerin ruhu için fatiha okur. Sonra çömleğe yüzük atıp dilek dileyenlere dileklerinin kabul olması için dua eder. Dua bittikten sonra şu maniyi söyler:*

Manici başı mısın

Cevahir daşı mısın

Sana bi mani yazsam

Cebüñde daşır mısın

Bundan sonra testiden yüzük çekme faslı başlar ve çekilen yüzüğe karşılık bir mani atılır. Sevgi, aşk, özlem ve hasretlik içeren maniler testideki yüzükler bitinceye kadar söylenir:

Gövercinim uçuverdi

Ganadını açıverdi

El ũlanı değil mi

Öpdü de gaçıverdi

Çıranıñ adı mezir

Ettiñ beni irezil

Saña söylenenleri

Ányoñ mu be cāhil

Çaya vadım çay susuz

Cenber yudum keñarsuz

Elleriñ yāri gelmiş

Hani benim hayırsuz

Entereyi ben biçtim

Gizli sevdaya düştüm

Ne kötü gaderim var

Asger ōlana düşdüm

Maniler atıldıktan sonra sofrı kurulur ve herkes evinden getirdiği yemekleri açarak hep birlikte oturup yer. Gelecek senenin aynı gününe bir daha ermek için dua edilip Hıdırellez karşılaması bitirilir.

(KK.4) Börek yapılır pikniğe gidilir. Salıncak kurulur. Hıdırellez gecesı bir helkek içine su konur ve yüzük atılır. Sonra maniler söylenerek kaderime ne çıkmış denir ve içinden alınır. Mayasız süt uyutulur. Mayalanırsa Hızır uğramış, mayalanmazsa uğramamış deriz.

(KK.5) Hıdırellez 'de yaylaya çıkma zamanı olur.

(KK.6) Hıdırellez 'e doğru mısır ekilir. Dömre çıkırğı kurulur ve sallanılır. Yaşlı kadınlar güdek oynarlar.

(KK.7) Hıdırellez 'de kesne dizini pişirirler, keşkek döverler, salıncak kurarlar.

(KK.8) Hıdırellez 'de öküz koşulmaz. O gün öküz çayıra verilir, çayır alsın diye. Hıdırellez 'e on sekiz gün kalımı hayvanların suratına elma sürerler. Sinekler ısırmasın diye.

(KK.9) Hıdırellez duası olur. O gün keşkek verilir.

(KK.10) Kesne dizini yapılır, keşkek pişirilir, börek yapılır toplaşır millet bayram yapar. Salıncığa binilir.

(KK.11) Yumurta pişirilir. Yemiş pişirilir. Duaya gidilir.

(KK.12) Hıdırellez 'den 18 gün sonra mısır ekilir.

(KK.13) Türbe yapılır. Dua yapılır. Bayram yapılır.

(KK.14) Soymuk Hıdırellez 'de soyulur.

(KK.15) Hıdırellez 'de yayık koyarlar. Buğday bulguru, mısır bulguru konur malımız çoğalsın diye. Hıdırellez günü Karatepe 'ye gideriz. Hastalar için Karatepe 'ye oğlak getirilir ve adak kesilir.

(KK.16) Hıdırellez 'e on gün kala çeltik ekilir. Ağaç aşılama yapılır.

(KK.17) Guguk kuşu bu zamanda öter. Leylekler bu zamanda gelir.

2. Ede-Göde

Baharın gelişiyle gerçekleşen bir diğer tören de ede-göde ritüelidir. Ede-göde'ye bazı yörelerde *gödem* adı da verilir. Bu gelenek Sinop'un Boyabat, Saraydüzü, Dikmen ve Durağan yörelerinde görülür. Ede-göde çocuklar tarafından yağmur yağması için yapılır. Buna göre; çocuklar düz, genişçe ve iki metre uzunluğunda bir tahta temin eder ve üzerine daire seklinde çamurdan bir yuva yapar. Yuvanın içi su ile doldurulduktan sonra dereden bir kurbağa yakalanır ve içine yerleştirilir. Kurbağa kaçmasın diye yuvanın ağzı taş bir kapakla kapatılır. Sonra çocuklar tahtayı omuzlarına alarak ev ev dolaşmaya başlar. Çocuklar dolaşırken hep bir ağızdan yörelere göre farklılık gösteren dualar okunur. Bunun üzerine hane sahibi gelen çocuklara yumurta, pirinç, un, tereyağı gibi yemeleri için bir kısım malzeme verir. Ayrıca çocukların üzerine su serpilir. Çocuklar topladıkları bu malzemeler ile kırdaki bir ateş yakıp yemek yerler ve töreni bitirirler. Bu ritüelin yörelere göre değişen varyantları şu şekilde görülür:

(KK.8)

Yağ yağ yağmur

Galata çamur

Ver Allah'ım bize

Bolluca yağmur

Ede göde be gelü

Derelerden su gelü

Tarlada çamur

Teknede hamur

Ver Allah'ım ver

Selli sulu yağmur

Ede ede göndüre,

Dam üstünde boyunduruk

Susuzluktan bayılduk

Teknede hamur

Tarlada çamur

Ortada çamur

Ver Allah'ım ver

Bolluca yağmur

(KK.18) *Baharda iki üç ay yağmur yağmadığı zaman çocuklara gödemi oynattırırlar. Gödemi için sekiz, on çocuk toplanır. Çocuklardan biri başına bi tahta koyar. Tahtanın da üstüne çamur konur.*

Çamurun içine su ve kurbağa koyularak kapı kapı köydeki her ev dolaşılır. Evler dolaşılırken şu mani söylenir:

Ay gödemi gödemi

Anan buban evde mi

Anan buban evdeyse

Yağ ile duz gönderir mi

Çocuklar maniye söylerken her evden pirinç toplar. Daha sonra toplanan bu pirinçlerden bir kadına pilav yaptırılır ve hep birlikte yenilir.

(KK.19)

Ayağımıza yer yaptı

Sırtımıza gün yaptı

Ver Allah'ım ver yağmur

Amin, derdik.

Ede-göde yaparken un toplardık. Topladığımız unlardan daha sonra ateş yakıp bulamaç kararız. Bulamaçların birazını da karıncalara veririz.

(KK.20) *Tahtanın üzerine kurbağa ve çiçek koyarız.*

(KK.21) *Kurbağayı çamurdan yaptığımız yuvanın içine koyup gezdirirdik. Kurbağa nefes alsın diye küçük bir delik bırakırdık. Yoksa kurbağa kaçır.*

*Göde göde gödürek
Allah yağmur bindürek
Boynumuzda boyunduruk
Dura dura yorulduk
Ver Allah'ım ver yağmur*

(KK.22) *Çamurdan kurbağaya yuva yaparız. Üstüne de bir çiçek dikeriz.*

*Göde göde göndürek
Göğden yağmur indürek*

(KK.23)

*Edene gödene eğrek
Sen bu suya gerek
Enüklerimiz aç kaldı
Tavuklarımız yemsiz kaldı
İneklerimiz yalsuz kaldı
Sen ver Allah'ım sen ver*

Ev ev dolaşırdık. Kimi ekmek, kimi yumurta, kimi para verirdi. Sonra bir tepede ateş yakıp topladığımız yumurtaları haşlayıp yerdik.

(KK.24) *Ev ev dolaşıp türbe yapardık. Yani dua yapardık.*

*Göde göde
Ambarla dolu göde
Sinekle sulu göde
Acımızdan kırıldık
Sızımızdan bayıldık
Bir dikene geyulduk
Allah bize ver yağmur*

3. Bolluk Aşı/Bereket Duası/Şükür Duası

Yine Sinop'un pek çok yerinde bahara kavuşma coşkusıyla ve sevinciyle "bolluk aş" ya da "bereket duası" adı verilen kutlamalar düzenlenir. Bazı köylerde ise bu ritüeller hava olaylarına göre de isim alabilir. Buna göre, eğer etkinlik yapılmadan önce hava kurak giderse yağmur duası; yağmur yağdıktan sonra etkinlik düzenlenirse ise şükür duası olarak adlandırılır. Törenler Hıdırellez'den sonra başlar ve her köyün duası sırayla ayrı ayrı yapılır. Bu kutlamalarda bir araya gelen köylü ve civar köylüler yılın bereketli geçmesi için dua eder ve Kur'an dinler. Daha sonra gelenlere kazanlarda pişirilen keşkek, et yemeği ikram edilir. Yine bu törenlerde eğlence olarak karakucak güreşleri yapılır, *çıkrıngaca* (tahterevalliyeye) binilir, salıncaklar kurulur, davul-zurna çalınır. Törenin sonunda bir sonraki duanın yapılacağı köyün *ushuları* (yaşlıları) ya da muhtarı kendi yapacakları duaları *okur* (davet eder) ve tören sona erer. Bu dualar yaklaşık bir ay devam eder.

Sonuç

Sinop'ta baharın gelmesiyle birlikte çeşitli ritüeller gerçekleştirilir. Bu ritüellerin başında Hıdırellez, ede-göde ve bolluk aşısı en önde gelen törenlerdir. Türklerin İslâm öncesi ve sonrası geleneklerinin izlerini bu ritüellerde görmek mümkündür.

Yağmurun yağmadığı zamanlarda yapılan ede-göde ritüelinin özellikle çocuklara yaptırıldığı görülür. Bunun sebebi çocukların saf ve temiz yapılarına bağlı olarak dualarının ve isteklerinin kabul göreceğine dair inançtır. Ayrıca bu törenlerde kurbağaların kullanılması oldukça dikkat çekicidir. Bunun sebebi binlerce yumurta yapma özelliği gösteren kurbağaların bolluk ve bereketi simgelemesi olarak düşünülebilir.

Yine baharın gelişiyile yapılan bolluk aşlarında ise kurbanlar kesilir, şükürler edilir ve toplu olarak yemekler yenilir.

Tablo 1: *Kaynak Kişi Listesi*

Derleme No	Adı	Soyadı	Derleme Yeri	Yaşı	Mesleği	Derlendiği Tarih	Öğrenim Durumu
KK.1	Faik	Danacı	Erfelek-Soğucalı Kıran Mah.	68	Rençper	2013	Yok
KK.2	Nazım	Gül	Erfelek-Kazmasökö	66	Rençper	2013	Yok
KK.3	Havva	Akdeniz	Erfelek-Kınık	68	Ev Hanımı	2021	İlkokul-5
KK.4	Fatma	Somuncu	Boyabat-Alibeyli	75	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.5	Halime	Erol	Boyabat-Çulhalı	80	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.6	Nazmiye	Ercan	Ayancık-Akçakese	71	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.7	Havva	Çalışkan	Ayancık-Kaldırayık Yarenler Mah.	60	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.8	Hasan	Başıoğlu	Merkez-Oğuzeli	52	Rençper	2012	Yok
KK.9	Behiye	Öztürk	Erfelek-Hürremşah	67	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.10	Hayriye	Ünlü	Ayancık-Ortalık Dolamay Mah.	70	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.11	Hanife	Baykuş	Ayancık-Pazarcık Örense Mah.	80	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.12	Hatice	Şentürk	Türkeli-Gökçealan Cible Mah.	59	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.13	Hüseyin	Demirel	Türkeli-Çatakören	64	Rençper	2012	Yok
KK.14	Sultan	Ayverdi	Dikmen-Merkez Dereköy Mah.	82	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.15	Makbule	Akbaba	Durağan-Kızılcapelit	72	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.16	Aziz	Erdoğan	Saraydüzü-Cumatabaklı	76	Rençper	2012	Yok
KK.17	Hüseyin	Çalışkan	Saraydüzü-Hanoğlu	83	Rençper	2012	Yok
KK.18	Fadime	Balta	Boyabat-Bağlıca	71	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.19	Makbule	Akbaba	Durağan-Kızılcapelit	72	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.20	Osman	Karademir	Durağan-Yukarı Akçabük	84	Rençper	2012	Yok
KK.21	Şaziye	Öztürk	Boyabat-Kadınli	61	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.22	Döndü	Baykal	Saraydüzü-Yenice	76	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.23	Kezban	Şahin	Dikmen-Üçpınar	86	Ev Hanımı	2012	Yok
KK.24	Fatma	Aytaç	Boyabat-Erkeç	80	Ev Hanımı	2012	Yok

Kaynakça

- İnan, A. (2017). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Kadimov, A. (1996). *Nahçıvan'da Nevruz Geleneklerinin Dünü ve Bugünü, Nevruz ve Renkler*. (Çev.: Mustafa Kalkan, Sadık Tural- Elmas Kılıç), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Kapağan, E. (2019). Karabük'te Hıdırellez Bayramı İle İlgili İnanış ve Kutlamalar, *Uluslararası Uygur araştırmaları Dergisi*, 13, 34-43.
- Turan, F.A. (2015). Anadoludaki Hıdırellez Kutlamalarına Dair İnanmalar, Ritüeller, Yasaklar ve Yaptırımlar. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 101-111.

SİNOP ŞEHİRİ TURİZM SEKTÖRÜ PERFORMANSININ FİNANSAL ANALİZİ

Hakan ALIUSTA*

Öz

Sinop şehri, tarihi ve doğal varlıkları ile farklı amaçlarla seyahat edenlere hitap eden ve turizm alanında bilinen, gelişim potansiyeli yüksek bir destinasyon olarak kabul edilmektedir. Bu gelişim şehirdeki turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ile bağlantılı sektörlerdeki işletmelere olumlu yansımaktadır. Bu bağlamda Sinop şehrindeki turizm işletmelerinin finansal durumlarının ve performanslarının belirlenmesi için finansal tablo incelemesi ve analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı, Sinop şehrindeki turizm işletmelerinin 2015-2019 dönemlerini kapsayan finansal performanslarının belirlenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu sebeple şehir genelinde faaliyet gösteren turizm işletmelerinin ilgili yıllar arası birleştirilmiş finansal tablo verileri T.C. Merkez Bankası tarafından yayınlanan istatistiklerden elde edilmiş, üzerinde finansal oran analiz yöntemi kullanılarak elde edilen sonuçlarla durum değerlendirmesi yapılmıştır. Sonuç olarak ilgili yıllar boyunca şehirdeki turizm işletmelerinin birleştirilmiş performansı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansal Muhasebe, Turizm Sektörü, Finansal Performans, Finansal Analiz.

Financial Analysis of the Performance of Tourism Sector in the City of Sinop

Abstract

The city of Sinop, with its historical and natural assets, is recognized as a developing destination that appeals to travelers for different purposes and is known in the field of tourism. This development is positively reflected on businesses operating in the tourism sector in the city and businesses in related sectors. In this context, financial statement review and analysis have been carried out to determine the financial status and performance of tourism enterprises in the city of Sinop. The aim of the research is to determine and evaluate the financial performances of tourism companies in Sinop including the period of 2015-2019. For this reason, the combined financial statement data of the tourism companies operating across the city between the relevant years has been obtained from the statistics published by the T.C. Central Bank, and a situation assessment has been made with the results obtained by using the financial ratio analysis method. As a result, the combined performance of tourism companies in the city over the relevant years is presented.

Keywords: Financial Accounting, Tourism Sector, Financial Performance, Financial Analysis.

Giriş

Turizm sektörünün bir ülkedeki gelişimi hem ülke tanıtım faaliyetlerine destek vererek, işletmelerin pazarlama/tanıtım maliyetlerinin azaltılmasına destek olmakta, hem ihracat olanağı bulamayan ürünlerin yerinde ve masrafsız olarak tüketiciyle buluşmasını sağlayıp görünmeyen ihracat potansiyeli oluşturarak ülkelerin dış ticaret dengesinin iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca ülkede ciddi istihdam imkânı meydana getirerek işsizlik oranlarının azalmasına da yardımcı olmaktadır.

Anadolu'nun en kuzeyinde bir yarımada üzerinde yer alan Sinop'un turizm açısından potansiyeli oldukça yüksektir (Akyol, 2012:5). Şehirdeki destinasyon çeşitliliği farklı amaçlarla şehre

* Öğr. Gör. Dr., Sinop Üniversitesi, Ayancık MYO, Dış Ticaret Bölümü, haliusta@sinop.edu.tr – <https://orcid.org/0000-0002-6301-6339>.

gelenler için alternatifler sunmaktadır. Fakat bu avantajlarına rağmen Sinop, turizm konusunda halen bir marka  ehir olma özelliğinden ve hak ettiği turizm geliri hedefinden uzaktır.

Ülkelerin kalkınma araçlarından en  onemlilerinden birisi olan turizme yönelik uluslararası istatistikler pandemi gibi olağanüstü durumlar bir kenara bırakıldığında sektörün her yıl ortalama % 4 büyüme göstereceğini öngörmektedir (TURSAB, 2017:4). Türkiye’de gelişen turizm altyapısı ve artan tanıtım faaliyetlerinin etkisiyle bu pastadan  onemli miktarda pay almayı hedeflemektedir. Fakat turizm sektörüne ilişkin hedeflerin yakalanabilmesi ve istenen ekonomik başarıya ulaşılabilmesi gerçekçi stratejik planlamalar yapmakla mümkündür. Bu planlamalar içinde sektöre ilişkin ekonomik verilerin sağlıklı bir şekilde elde edilip analiz edilmesi gerekmektedir.

Araştırma, Sinop  ehri turizm potansiyelinin ekonomik performansının 2015-2019 dönemlerini kapsayan istatistik verilerinin belirlenmesi, analiz edilmesine ve değerlendirilmesine yöneliktir. Bu amaçla şehirde yer alan turizm işletmelerinin ilgili dönemler arasındaki finansal tablolarına ilişkin birle tirilmi  veriler T.C. Merkez Bankası istatistiklerinden yararlanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bilanço, gelir tablosu vb. veriler üzerinde finansal oran analiz yöntemi kullanılarak sektörün performans analizi gerçekleştirilmiştir.

1. Litaratür Analizi

Turizm sektörü üzerinde finansal analize ve şirketlerin performanslarına yönelik araştırmalar ve sonuçlarına ilişkin değerlendirmeler literatürde yer almaktadır. Ula ılabilen araştırmalardan bazıları Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1: *Literatür Analizi*

Yıl	Araştırma Adı	Yazar(lar)	Türü	Amaç, Bulgular ve Sonuçlar
2017	Türk Turizm Sektörünün Finansal Performansının Dikey Analiz Yöntemiyle İncelenmesi: BİST Turizm �irketleri ve TCMB Sektör Bilançoları �zerinde Bir Araştırma	Erdiç Ka- radeniz, Mehmet Be- yazg�l, Selda Da- lak, Fatih Günay	Makale	Bu araştırmada, BİST’te işlem gören turizm şirketlerinin finansal performanslarını dikey analiz yöntemi ile ortaya koymak ve sektör geneli ile kar�ıla�tırmaktır. Araştırmada, konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri alt sektörünün 2014 dönemine ait finansal tabloları dikey analiz yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sonucunda halka açık turizm şirketlerinin sektörün geneline göre daha yüksek oranda maddi duran varlığa sahip olduğu, turizm şirketlerinin maddi duran varlıklarını özkaynaklarla finanse ettiği, dönem k�rı ya da zararının meydana gelmesinde satışlardan çok faaliyet dışı gelir ve giderlerinin etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.
2017	Turizm Sektöründe Gri İlişkisel Analiz (Gia) Yöntemiyle Finansal Performans Değerlemesi	Osman Kar- kacier, A.Elif Yaz- gan	Makale	Bu araştırma, turizm sektörü işletmelerinin finansal oranlar yardımıyla finansal performanslarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. 2015 yılında BİST’de kayıtlı on turizm işletmesinin finansal performansları Gri İlişkisel Analiz (G�A) yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak işletmelerin kaldıraç oranının (%69,75) en �onemli oran olarak ortaya �ıkarmaktayken G işletmesinin en yüksek performansa sahip olduğu görülmüştür.

2019	Finansal Rasyolar İle Finansal Performans: BİST ve Turizm	Muammer Paa, Mi-yase Tekel Karabulut	Makale	Bu araştırmada 2013-2017 yılları arasında BİST Turizm Endeksinde yer alan şletmelerin verileri kullanılarak finansal analiz yapılmıştır. Analizde Kruskal Wallis H ve korelasyon testi testi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde kullanılan birbirleri ile ilişki dereceleri farklı olan oranlar ve şletmeler arasındaki analiz sonucunda önemli farkların olmadığı görülmüştür.
2019	Türkiye’ de Turizm şirketlerinin Finansal Performansının İncelenmesi	Cemil Süslü, Fulin Başak �z-türk, Mehmet Ali Gök	Bildiri	Araştırmada BİST Turizm Endeksi’ndeki turizm şletmelerinin 2014-2017 yılları arası finansal performansları Oran Analizi kullanılarak ölçülmüş şletmelerin y�k�ml�l��klerinde sorunlarla karşılaşabilecekleri, bazılarının varlık ve kaynaklarını etkin kullanamadıkları, kar meydana getirmede başarısız oldukları görülmüştür.

Araştırma konusu ile bağlantılı olarak yapılan literatür analizi sonucunda ulaşılabilen bazı araştırmalar yıl bazlı olarak Tablo 1’de listelenmiştir. Araştırmaların genellikle turizm sektörünün finansal performansına yönelik olduğu görülmüştür. Fakat ulaşılabilen araştırmalar içerisinde Sinop şehri turizm sektörü şletmelerinin finansal tablolarının üzerinde gerçekleştirilen bir inceleme ve finansal analize rastlanmamıştır. Türkiye’deki tez çalışmaları içerisinde de şletmelerin mali analizine ilişkin böyle bir araştırma bulunamamıştır.

2. Kavramsal ereve

Turizm, yüksek sabit sermaye yatırımlarına sahip, gelişen teknolojiye rağmen emek yoğun özellikli, sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmelere karşı duyarlı bir sektördür. Ülkelerin hem döviz girdilerini hem de istihdamlarını arttırarak dış ticaret açıklarının ve işsizlik sorunlarının çözümlenmesinde önemli roller üstlenmekte, uluslararası alanda toplumlar arası iletişim kabiliyetini yükseltmektedir. Bu nedenle dünya genelinde turizm sektörü çoğu ülkenin stratejik önceliği haline gelmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018:1).

Tablo 2: Dünya ve Türkiye Turizm Gelirleri

Yıllar	Dünya Turizm Gelirleri (Milyar \$)	Türkiye’nin Turizm Gelirleri (Milyar \$)	Ortalama Harcama (\$)	Türkiye Turizm Gelirinin GSYİH İçindeki Payı (%)	Dünya Turizm Gelirleri Sıralamasında Türkiye’nin Yeri
2015	1207,8	31	756	3,7	13
2016	1235,2	22	705	2,6	17
2017	1328,1	26	681	3,1	14
2018	1439,6	30	647	3,8	14
2019	1465,7	35	666	4,6	11
2020	538,2	12	762	1,7	

Kaynak: UNWTO, Kültür ve Turizm Bakanlığı, TURSAB verilerinden derlenmiştir.

Tablo 2’de görüleceği üzere dünya turizm gelirleri 2020 yılına kadar bir önceki yıla göre % 1 ila 8 arasında değişkenlik göstererek büyüme göstermiştir. 2020 yılında meydana gelen yaklaşık % 63’l k düşüşe Covid 19 pandemisi nedeniyle ülkeler tarafından getirilen seyahat kısıtlamalarının neden olduğu söylenebilir. Bun karşılıklı Türkiye’deki turizm gelirlerinin yıllar itibarıyla inişli ıkışlıda olsa 2020 pandemi dönemi hariç genellikle büyüme eğiliminde olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin turizm sektöründe yer alan işletmelerin finansal durumunun ortaya konulabilmesi için işletmelere ait finansal tablolardan yararlanılması gerekmektedir. Tablo 3'te Türkiye'deki konaklama işletmelerinin 2015-2019 yılları arası birleştirilmiş finansal tabloları (bilanço ve gelir tablosu) kullanılarak elde edilen yapısal analiz tablosu yer almaktadır.

Tablo 3: Türkiye Turizm (Konaklama) Sektörü Yapısal Analiz Tablosu

	2015	(%)	2016	(%)	2017	(%)	2018	(%)	2019	(%)
	(BİN TL)		(BİN TL)		(BİN TL)		(BİN TL)		(BİN TL)	
AKTİF YAPISI	106.370.220,4	100	122.074.722,4	100	135.945.767,6	100	160.233.734,4	100	185.215.900,7	100
Dönen Varlıklar	29.692.926,6	27,9	32.211.511,5	26,4	38.255.102,5	28,1	48.417.338,4	30,2	58.273.404,6	31,5
Duran Varlıklar	76.677.293,7	72,1	89.863.210,9	73,6	97.690.665,2	71,9	111.816.396,0	69,8	126.942.496,1	68,5
PASİF YAPISI	106.370.220,4	100,0	122.074.722,4	100,0	135.945.767,6	100,0	160.233.734,4	100,0	185.215.900,7	100,0
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar	30.309.185,5	28,5	36.518.494,3	29,9	42.758.643,9	31,5	52.862.794,5	33,0	65.954.828,5	35,6
Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar	43.459.068,1	40,9	56.081.007,2	45,9	64.775.278,6	47,6	82.573.400,3	51,5	86.051.656,9	46,5
Öz Kaynaklar	32.601.966,8	30,6	29.475.220,9	24,1	28.411.845,2	20,9	24.797.539,6	15,5	33.209.415,3	17,9
ÖZ KAYNAK YAPISI										
Ödenmiş Sermaye	32.564.700,3	99,9	36.572.646,3	124,1	39.968.107,5	140,7	43.152.061,4	174,0	46.403.132,6	139,7
Sermaye Yedekleri	3.009.912,9	9,2	3.235.803,4	11,0	4.357.033,3	15,3	4.527.536,2	18,3	6.323.774,6	19,0
Kar Yedekleri	4.241.930,6	13,0	5.719.596,2	19,4	6.526.535,5	23,0	6.978.499,6	28,1	8.195.851,2	24,7
Geçmiş Yıllar Karları	8.265.262,5	25,4	10.151.872,9	34,4	10.266.548,2	36,1	10.913.708,8	44,0	13.454.877,6	40,5
Geçmiş Yıllar Zar. (-)	13.512.285,6	41,4	18.639.740,9	63,2	27.103.828,2	95,4	35.021.915,4	141,2	44.723.820,8	134,7
Dönem Net Karı (Zararı)	(1.967.553,9)	(6,0)	(7.564.957,0)	(25,7)	(5.602.551,2)	(19,7)	(5.752.351,0)	(23,2)	3.555.600,2	10,7
Dönem Karı	2.555.094,0		1.468.797,8		2.576.654,0		5.323.774,0		8.922.333,5	
Dönem Zararı	(4.522.647,8)		(9.033.754,8)		(8.179.205,2)		(11.076.125,0)		(5.366.733,3)	
İşletme Sayısı	8.754		9.190		9.762		9.935		10.486	

Kaynak: TCMB

İşletme sayıları artmasına karşılık kar ve zarar eden işletmeler olmakla birlikte birleştirilmiş gelir tablosuna bakıldığında dönem karı sadece 2019 yılında ortaya çıkmıştır. Diğer yıllar değişkenlik göstermekle birlikte toplamda zararlı sonuçlanmıştır. Varlık yapısı incelendiğinde ise yıllar itibarıyla duran varlıkların oranının azalma, dönen varlıkların oranının ise artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Kaynak yapısına bakıldığında da kısa ve uzun vadeli borçların oranının artış eğiliminde olduğu, öz kaynakların ise azaldığı görülmektedir.

3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Sinop şehrinde turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 2015-2019 yılları arası finansal performanslarını belirlenmek ve değerlendirilme. Bu bağlamda TC Merkez Bankası sektörel istatistiklerinden yararlanılarak şehirde yer alan turizm işletmelerinin 2015-2016-2017-2018-2019 yıllarını kapsayan birleştirilmiş finansal tabloları üzerinde inceleme yapılmış ve finansal analiz sonuçları yorumlanmıştır.

4. Araştırma Yöntemi

Araştırmada T.C. Merkez Bankası tarafından yayınlan sektörel istatistikler temel alınarak Sinop şehrinde turizm sektöründe faaliyet gösteren toplam 28 adet işletmenin 2015-2019 arası dönemlerine

ilişkin finansal tabloları incelenmiştir. Bu işletmelerin 24 tanesi MİKRO düzeyde 4 tanesi KÜÇÜK düzeyde işletmelerdir. İşletmelerin finansal durumlarının ve performanslarının tespiti için finansal analiz yöntemlerinden birisi olan oran analizi yöntemi kullanılmıştır.

5. Veri Analizi ve Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle T.C. Merkez Bankası sektör istatistiklerinden yararlanılarak elde edilen veriler Sinop şehri bazında ayrıştırılmış ve turizm / konaklama işletmelerinin birleştirilmiş finansal tablo verileri meydana getirilmiştir. Sonrasında bu veriler oran analizine tabi tutulmuş ve elde edilen oranlar standart oranlarla karşılaştırılarak sonuçlar yorumlanmıştır.

Sinop'ta faaliyet gösteren turizm işletmelerinin birleştirilmiş bilanço değerleri Tablo 4'te yer almaktadır. İşletmelerin bazıları 2015-2019 yılları arasında yeni açılmış bazıları kapanmıştır. Bu nedenle işletme sayıları tam olarak 28'i bulmamaktadır.

Tablo 4: Birleştirilmiş Bilanço Değerleri

	2015	%	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%
Dönen Varlık	4.844.844	31	5.054.447	29	4.926.167	27	4.869.337	25	6.951.076	30
Duran Varlık	10.538.696	69	12.435.536	71	13.198.067	73	14.244.645	75	16.044.167	70
Varlık Toplamı	15.383.540		17.489.983		18.124.234		19.113.982		22.995.243	
Kısa V.Y.K.	5.352.277	35	6.859.485	39	3.765.322	21	4.430.990	23	6.414.572	28
Uzun V.Y.K.	6.370.592	41	6.837.706	39	8.776.576	48	8.463.419	44	10.604.666	46
Özkaynak	3.660.671	24	3.792.792	22	5.582.336	31	6.219.573	33	5.976.005	26
Kaynak Toplamı	15.383.540		17.489.983		18.124.234		19.113.982		22.995.243	
İşletme sayısı	20		21		22		23		24	

Kaynak: TCMB

Tablo 4'deki veriler incelendiğinde işletme sayısının her yıl bir attığı görülmektedir. 2015-2019 yılları boyunca birleştirilmiş bilanço değerlerine göre varlık toplamı sürekli artış göstermiştir. Bu artışta temel etkenin duran varlıklar olduğu, dönen varlıkların inişli çıkışlı bir seyir izlediği görülmektedir. Buna karşılık kaynaklardaki artışın kaynağının özkaynaklar ve uzun vadeli yabancı kaynaklardaki artışlardan kaynaklandığı söylenebilir. Kısa vadeli yabancı kaynaklar ise dalgalı bir seyir izlemiştir.

Tablo 5: Birleştirilmiş Gelir Tablosu Değerleri

	2015	2016	2017	2018	2019
Net Satışlar	10.724.681	13.364.143	10.049.050	11.078.342	13.764.979
Satışların Maliyeti	7.411.105	10.683.648	6.520.755	7.513.086	9.323.453
Brüt Satış K/Z	3.313.577	2.680.495	3.528.294	3.565.256	4.441.527
Faaliyet K/Z	744.642	479.231	978.621	824.531	1.190.643
Olağan K/Z	2.910	-269.739	672.830	708.146	600.650
Dönem K/Z	50.351	-504.636	2.114.813	731.385	-425.868
İşletme Sayısı	20	21	22	23	24

Kaynak: TCMB

Sinop'ta faaliyet gösteren turizm işletmelerinin birleştirilmiş gelir tablosu değerleri Tablo 5'te yer almaktadır. Tablodaki birleştirilmiş gelir tabloları incelendiğinde net satışların dalgalı bir seyir izlese de artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu artışta işletme sayısındaki artışın etkisi olduğu söylenebilir. 2016 yılında brüt satış karı, net satışlara göre hızlı bir düşüş göstermişse de diğer yıllar benzer oranlarda seyretmiştir. Faaliyet karının da 2016 yılı hariç tutulduğunda brüt satış karına oranla kısmi artış eğiliminde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın bu aşamasında birleştirilmiş bilanço ve gelir tablosu verileri kullanılarak oran analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen likitide, finansal yapı, faaliyet ve karlılık oranlarından bazıları bir bütün halinde Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6: *Birleştirilmiş Finansal Oranlar Tablosu*

	2015	2016	2017	2018	2019	Standart
Likitide Oranları						
Cari Oran	0,91	0,74	1,31	1,10	1,08	1,5-2,0
Nakit Oranı	0,30	0,26	0,36	0,27	0,31	0,2
Finansal Yapı Oranları						
Kaldıraç Oranı	0,76	0,78	0,69	0,67	0,74	0,5
�zkaynak Oranı	0,24	0,22	0,31	0,33	0,26	0,3-0,5
Ticari Borç �deme	119	107	95	90	87	
Faaliyet Oranları						
Alacakların Ort	3	6	6	5	2	
Aktif Devir Hızı	0,70	0,76	0,55	0,58	0,60	
Karlılık Oranları						
Aktif Karlılığı	0,002	-0,03	0,11	0,03	-0,03	
Satışların Karlılığı	0,003	-0,04	0,21	0,06	-0,05	
Brüt Kar Marjı	0,31	0,20	0,35	0,32	0,32	

Tablo 6’da görüldüğü üzere cari oran standart değerlerin altında olup, dönen varlıkların kısa vadeli borçları karşılamakta zorlanabileceğini, net çalışma sermayesinin 2015 ve 2016 yıllarında eksi, diğer yıllarda da düşük olduğunu göstermektedir. Buna karşın nakit oranları standart değerin üzerindedir ve ekonomik daralma durumlarında kısa vadeli borçları ödemede nakit sıkıntısı yaşanmayacağı söylenbilir. Varlıkların ne kadarının yabancı kaynaklarla finanse edildiğini gösteren kaldıraç oranlarına bakıldığında standart oranın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum borçların vade yapılarına göre ödeyememe riskini ve faiz yükünü etkileyecektir.

Birleştirilmiş finansal tablo değerlerine göre ticari borçların ödenme süresi ortalama üç aydır ve süre azalma eğilimindedir. Bu oranlar ticari borçların ödeme sürelerinin kısaldığını ve ödemede nakit sorunu yaşanmadığına işarettir. Bununla birlikte alacakların ortalama tahsil süresi de çok kısadır ve tahsilatta sorun olmadığı şeklinde yorumlanabilir. İşletmelerin ne kadar etkin çalıştığının göstergesi olan aktif devir hızlarına bakıldığında kısmi azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Satışların karlılığı oranları incelendiğinde ise 2017 yılının diğer yıllarla ayrıştığı g r lmekte olup, diğer yılların genel olarak karlılık seviyeleri çok düşük veya zararlı sonuçlanmıştır. Brüt kar marjı oranları ise net satışlardan maliyetlerin düşülmesinden sonra yaklaşık %30 seviyelerinde bir karlılık olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Sinop şehri turizm açısından farklı destinasyonlara sahiptir ve sektör gelişmeye açıktır. Bu durum şehirdeki mevcut turizm işletmelerinin finansal performansına da etki etmektedir. TCMB verilerine göre her geçen yıl sektöre bir işletme d hil olmakta ve sektörün toplam aktif büyüklüğü yükselmektedir. Kaynak yapısı incelendiğinde ise  zkaynaklar toplam kaynakların %30’undan az seyretmektedir. Bu durum beraberinde borç ödeme risklerini de beraberinde getirebileceği için dikkatli olunmalıdır.

Sinop turizm sektörü işletmelerinin ticari borç ödeme süresi giderek d ş mektedir. Bununla birlikte alacakların tahsil süreleri de oldukça düşüktür. Bu durum alacak ve ödemelerde sorun olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Birleştirilmiş net satışların, işletme sayılarındaki artışa uygun olarak

yükselmesi ve faaliyet karlarının da büyüme trendin de olmasına rağmen dönem karında benzer eğilim yaşanmamış, bazı dönemler zararlı sonuçlanmıştır. Brüt kar marjı oranlarının %30'lar seviyesinde olmasına karşın dönem karlarının düşük kalması ve hatta bazı dönemlerin zararlı sonuçlanmasının araştırılması gerekir. Bu durumun sebebi için diğer faaliyetlerden olağan gelir ve giderler, olağandısı gelir ve giderler ile finansman giderlerine ilişkin hesaplar ayrıntılı olarak incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Bunun dışında genel olarak yakın şehirlerdeki rakiplerin oranları ve sektörün genel ortalaması ile karşılaştırılma yapılması daha anlamlı değerlendirme yapılmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akyol, V. (2012). *Sinop turizm potansiyeli*.<https://docplayer.biz.tr/3442760-Sinop-turizm-potansiyeli.html>, Erişim: 31.08.2021.
- Kalkınma Bakanlığı (2018). On birinci kalkınma planı (2019-2023). *Turizm  zel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- Karadeniz, E., Beyazgül, M., Dalak, S. ve Günay F. (2017). Türk turizm sektörünün finansal performansının dikey analiz yöntemiyle incelenmesi: B ST turizm şirketleri ve TCMB sektör bilançoları üzerinde bir araştırma. *Sosyoekonomi*, 25(32), 105-119.
- Karkacier, O. ve Yazgan, A.E. (2017). Turizm sektöründe gri ilişkisel analiz (G A) yöntemiyle finansal performans değerlemesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (37), 154-162.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2021). *Turizm istatistikleri-turizm gelir ve giderleri*. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201116/turizm-gelirleri-ve-giderleri.html>, Erişim: 28.08.2021.
- Pa a, M. ve Karabulut, M.T. (2019). Finansal rasyolar ile finansal performans: B ST ve turizm. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 53 – 65.
- Süslü, C,  zt rk, F.B. ve Gök, M.A. (2019). Türkiye' de turizm şirketlerinin finansal performansının incelenmesi. *VIII. National IV. International Eastern Mediterranean Tourism Symposium*, Mersin.
- TCMB (2021). *Sektör bilançoları istatistikler*. <https://www.tcmb.gov.tr/>, Erişim: 25.08.2021.
- TURSAB (2017). *Turizm sektör raporu - 2017 ocak-haziran dönemi*. https://www.tursab.org.tr/dosya/16736/turizm-faaliyet-kitapcigi_16736_492081.PDF, Erişim: 21.08.2021.
- TURSAB (2021). *İstatistik listeleme, turizm gelirleri*. <https://www.tursab.org.tr/istatistikler-icerik/turizm-geliri>, Erişim: 10.08.2021.
- UNWTO (2021). *International tourism receipts, UNWTO tourism dashboard*. <https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>, Erişim: 18.08.2021.
- Yılmaz, A. ve Zorlu, K. (2018). Swot-AHS analizi kullanılarak Sinop'ta sürdürülebilir turizm stratejilerinin  n klendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 390-403.

SİNOP YÖRESİNDE YAYILIM GÖSTEREN BAZI BİTKİ TÜRLERİNİN HALK HEKİMLİĞİ VE MODERN TIP/ECZACILIK BAKIMINDAN ÖNEMİ

Alparslan SANTUR*

Öz

Halkın sağlık/hastalıkla ilgili olarak geleneksel düşünce sisteminden kaynaklanan çeşitli uygulamalarını ifade eden Anadolu Halk Hekimliği'nde bitkiler çeşitli hastalıkların tedavisinde önemli bir rol oynamaktadır. Anadolu'nun zengin bitki örtüsü, halkın çok eskiden beri bu bitkilerle iç içe yaşamalarına, giderek bu bitkileri tanımlarına yol açmış ve sonuçta çeşitli tecrübelerle bu bitkilerden hastalıklarda da yararlanılabileceği öğrenilmiş, bu durum nesilden nesile intikal ederek günümüze kadar ulaşmıştır. Söz konusu bitkilerin halk arasında kullanımları ile ilgili etnobotanik derleme ve araştırmalar önem taşımakla birlikte, bitkinin hangi ortamlarda yetiştiği, ne zaman toplanması gerektiği, etken bileşenlerin bitkinin hangi bölümünde yer aldığına yönelik eczacılık araştırmalarının yapılması büyük önem taşımaktadır. Günümüzde özellikle medyanın etkisiyle çeşitli hastalıklara karşı kullanılması tavsiye edilen bazı bitkilerin eczacılık araştırmaları sonucu kullanıldıkları hastalıklara karşı olumlu etkileri olabilirken, bazılarının da tedavide herhangi bir etkilerinin olmadığı veya ölümcül olabildikleri görülmektedir. Konunun, Sinop yöresinde yetişen bazı bitki örnekleri ele alınarak değerlendirilmesi planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Tıbbi Bitkiler, Halk Hekimliği, Modern Tıp, Eczacılık.

Some Plant Species Dispensing in Sinop Region Folk Medicine and It's Importance in Modern Medicine/Pharmacy

Abstract

Plants play an important role in the treatment of various diseases in Anatolian Folk Medicine, which expresses the various practices of the people arising from the traditional thought system regarding health/disease. The rich vegetation of Anatolia has led the people to live together with these plants for a long time, and gradually to recognize these plants, and as a result, it has been learned that these plants can also be used in diseases, and this situation has been passed down from generation to generation and has survived to the present day. Although ethnobotanical compilations and researches on the use of the mentioned plants among the public are important, it is of great importance to conduct pharmaceutical research on the environments in which the plant grows, when it should be collected, and in which part of the plant the active ingredients are located. Today, some plants that are recommended to be used against various diseases, especially with the influence of the media, may have positive effects against the diseases they are used as a result of pharmaceutical research, while some of them have no effect in the treatment or may be fatal. It is planned to evaluate the subject by considering some plant samples grown in the Sinop region.

Keywords: Sinop, Medicinal Plants, Folk Medicine, Modern Medicine, Pharmacy.

Giriş

Bazı bitkilerin çeşitli hastalıklara karşı etkili olduğuna yönelik haberler, özellikle medyanın sürekli gündemde tuttuğu konuların başında gelmektedir. Herhangi bir hastalık durumunda çeşitli nedenlerle modern tıptan uzak duran veya modern tıptan sonuç alamayan bireyler için bu haberler bir

* Etnolog., alparslansantur@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0003-4713-8376>.

bakıma umut kaynağı olmaktadır. Diğer yandan konuyla ilgili internet bilgileri veya sosyal medya paylaşımları da genellikle olduğu gibi kabul edilmekte doktor/hastane ve eczacı/eczane kavramları bir yana bırakılarak, adeta hastalıklar medya veya internet üzerinden tedavi edilmeye çalışılmaktadır.

Doktor önerisi ile tedavide kullanılması gereken bazı ilaçların terkinde bitkisel ürünlerin yer alması, bitkilere yönelimin bir gerekçesi veya bahanesi de olabilmektedir. Ancak burada, bir bitkinin ilaç hammaddesi olabilmesi için geçirdiği evreler göz ardı edilmektedir.

Eskiden özellikle modern sağlık hizmetlerinin yaygın olmadığı zamanlarda hastalıklarda halkın kendi kendini iyileştirmeye yönelik geleneksel tedavi uygulamaları halk hekimliğinin temelini oluşturmaktadır. Ancak bu tedavi uygulamaları da ancak yüzlerce yıl süren deneyim ve tecrübeyle oluşmuştur. Halk hekimliğinde yoğun olarak kullanılan bitkileri de bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. Antropolojik, Etnolojik, Halkbilimsel derlemeler ile Etnobotanik araştırmalar, bu tür bitkilerin tespit edilmesi bakımından önemli olmakla birlikte, halkın kullandığı şekliyle hastalıklar üzerinde etkili olup, olmadıkları ancak uzun süren modern tıp ve eczacılık araştırmaları ile ortaya çıkartılabilmekte ve sonuçta ilaç hammaddesi olabilmektedir.

Konunun ne kadar karmaşık ve uzun bir süreci gerektirdiğine örnek olması bakımından bir yorumu belirtmekte yarar görülmektedir:

“Tarih boyunca kullanılmış olan doğal kaynaklı ilaçların insan vücuduyla ilgili fizyolojik kurallara, diğer ilaçlara nazaran daha kolay ve daha çok uyum sağladığı görüşü 1970'lerin sonunda, başta Dünya Sağlık Teşkilatı olmak üzere birçok etkili kuruluş tarafından, bu ürünlere yeniden dönülmesinin önemi ve gereği belirtilerek vurgulanmıştır.

Yöresel adları ile anılan bitkilerin kullanıldığı hastalıklar ve kullanılış şekilleri, halk kültüründe konuyla ilgili uygulamaların tespiti açısından önem taşımaktadır.

Ancak eczacılık yönünden incelendiğinde, bitkilerle tedavide ön koşul, kaynağın (bitkinin) doğru olması ve kalitesinin bilinmesidir. Bitkinin hangi türünün, hangi bölümünün, ne zaman toplanacağını iyi bilinmesi gerekir. Çünkü bitkide bulunan etken bileşikler, aynı bitkinin gölgede veya güneşli ortamda, kireçli veya killi toprakta, deniz seviyesinde veya yükseklerde yetişiyor olmasına göre; bitkinin toplanma zamanına, kurutma şekline göre hem yapı, hem de miktar bakımından çok değişmektedir. Bu nedenle... bitkilerin tedavi niteliklerinin eczacılık yönünden değerlendirilebilmesi için materyalin morfolojik, anatomik, histolojik yönden incelenmesi, içerdiği alkaloid, heterozit, zamk, reçine, vb.'nin analiz edilmesi gerekmektedir.” (Ataman, ty:1)

Sinop, bulunduğu bölge itibarıyla (Karadeniz) çok zengin bir bitki örtüsüne sahip yöredir. Bu bitkilerin tespitine ve araştırılmasına yönelik çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte, söz konusu bitkilerin yöre halkı tarafından hastalıklarda kullanımına ilişkin etnobotanik çalışmalar çok azdır.

Dolayısıyla bu çalışmada, Sinop yöresinde tespit edilen bazı bitkilerin varsa yerel kullanımları ile Anadolu'nun diğer yörelerindeki kullanımları ve modern tıp/eczacılık araştırmaları sonucunda, çeşitli hastalıkların tedavisinde etkili olup, olmadıkları ya da modern tedavide kullanımlarının, yerel kullanımları ile örtüşüp, örtüşmedikleri belirtilmeye çalışılmıştır.

Konu ayrıca, Korona Virüs çerçevesinde de ele alınmıştır.

1. Bitkilerin Tespit Edilen Etkileri ve Geleneksel Kullanımları

1.1. Arbutus unedo L.: (Baysal, 2008: 206) *Kocayemiş Yaprağı*. 3, 6 m. boyunda, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz, yeşilimsi çiçekli ağaç. Yapraklarında tanen, glikozit ve fenol türevleri bulunur. Yaprakları kabız ve antiseptik; meyveleri kabız ve idrar söktürücü etkilere sahiptir. (Baytop, 1999: 274) Sinop Merkez, Ayancık, Gerze ve Erfelek ilçelerinde doğal ortamda bulunan bitkiyle ilgili seleksiyon çalışmaları yapılmıştır. (Toy, 2019: 5)

1.2. *Artemisia absinthium* L.: (Baysal, 2008: 184) *Pelinotu*. 40, 120 cm. boyunda, kuvvetli kokulu, çok yıllık otsu bitki. Bile iminde uçucu ya , acı maddeler ve flavon türevleri bulunur. Midevi, kuvvet verici, iştah açıcı, ateş düşürücü, idrar artırı ı olarak kullanılır. Kurt düşürücü ve adet getirici etkileri bulunmakla birlikte, yüksek dozda alınması gerektiğinden zehirlenmeler görülür. (Baytop, 1999: 313-314) Edremit yöresinde diyabet hastalığında kullanılmakla birlikte, (Selvi, vd., 2012: 273) bu konuda bir etkisi belirtilmemiştir.

1.3. *Bryonia alba* L.: (Baysal, 2008: 152) Cucurbitaceae türünün taze veya kurutulmuş kökü. Genel olarak *Akasma Kökü* olarak adlandırılır. Ye ilimsi, sarı  i ekli, tırmanıcı, otsu, çok yıllık bitki. Meyva 7,8 mm.  apında, siyah renkli. Kökler nişasta,  eker rezin, alkaloitler ve glikozitler taşır. Dahilen idrar artırı ı, m  hil etkileri vardır. Baytop, 1999: 145) Sinop yöresinde *Yaban Kavunu* olarak adlandırılan bitkinin sarı çiçeklerinin dövülerek çıkarılan suyu, sarılık hastalığında buruna çekilmektedir. ( lk ta ır, ty.: sy.) Bilinen etkisi dışında, tamamen büyüsel bir uygulamadır. Bitkinin sarı çiçekleri ile sarılık hastalığının fiziki görünümü arasında sempatik büyüsel bir bağlantı kurularak, benzer bir olgunun, benzerini etkilemesi beklenmektedir.

Aynı türden *Cucumis trigonus* Roxb. Anadolu'da * alkaba ı* veya *Yabani Kavun* olarak adlandırılmakta ve Silifke yöresinde bitkinin bilinen etkisi doğrultusunda m  hil olarak kullanılmaktadır. (Baytop, 1994: 256)

1.4. *Cichorium intybus* L.: (Baysal, 2008: 193) *Hindiba*. 100 cm. boyunda, çok yıllık, otsu bitki. Kök bileşiminde inulin, uçucu ya , acı maddeler ve glikozitler bulunur. İdrar artırı ı, m  hil, terletici, midevi, iştah açıcı, kuvvet verici, safra söktürücü etkileri vardır. (Baytop, 1999: 227) Edremit yöresinde  eker hastalığına karşı yaprakları  i  olarak yenilmekle birlikte, (Selvi, vd., 2012: 273) bu konuda bir etkisi belirtilmemektedir.

1.5. *Crataegus tanacetifolia* (Lam): (Baysal, 2008: 147)  lkemizde *Alı * olarak adlandırılır. Bu tür 8, 10 m. boyunda a a tır. Bile iminde aminler, tanen, C vitamini, triterpen türevleri ve acı maddeler bulunur.  i eklerinin ve meyvalarının sinir sistemini yatıştırıcı, spazmları azaltıcı, kalp atı larını düzenleyici, tansiyon düşürücü, idrar söktürücü, kabız etkileri saptanmıştır. Kalp  zerindeki etkilerinden dolayı, bir çok ilaç terkininde yer almıştır. (Baytop, 1999: 147) Doğu Anadolu'da yapılan bir araştırmada *C. monogyna* türünün meyvelerinin halk arasında sakinleştirici, kalp/damar, kabızlık,  eker hastalıklarında; köklerinin ise kan basıncını düşürücü, ödemi ve romatizmayı önleyici olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Edremit/Balıkesir yöresinde ise meyveleri kalp/damar hastalıklarında kullanılmaktadır. ( ınar, 2014:140)

1.6. *Cornus mas* L.: (Baysal, 2008: 106) *Kızılıçık*. 3, 5 m. boyunda, sarı  i ekli a a . Meyvalarının bileşiminde organik asitler, müsilaj ve  eker bulunur. İ hal kesici etkisi vardır. Ayrıca kabız olarak kullanılır. Kurutulup, toz haline getirilen yaprağı yara ve  ıbanlara konur. Gövde ve dal kabukları kabız, ateş ve kurt düşürücü olarak kullanılır. Bölgede bulunan diğer tür *C. sanguinea*. 4,5 m. boyunda, beyaz  i ekli a a . *Di i Kızılıçık* olarak adlandırılır. (Baytop, 1999: 269) Bitkiyle ilgili bir araştırma, kızılıçık yaprak ve çiçeklerinin önemli bir antioksidan kaynağı olduğunu göstermiştir. Aynı çalışmada bitkinin meyva ve yapraklarının aynı zamanda antimikrobiyal etkileri saptanmıştır. Diyabetik fareler üzerinde yapılan çalışmada ise kızılıçık meyvasının kan  ekerini d   rmede etkili olduğu saptanmıştır. (Aykut ve Konuklugil, 2018: 189-190)

1.7. *Crocus speciosus subsp.*: (Baysal, 2008: 284) *Safran*. Sinop yöresi endemik bir türdür. Yapılan bir araştırmada, bitkiden elde edilen ekstraktın, mikroorganizmalar üzerinde önemli antimikrobiyal etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. (Berber, vd., 2013: 14)

1.8. Equisetum arvense L. veya E. telmateia Ehrh.: (Baysal, 2008: 63-64) Anadolu'da yaygın olarak *Atkuyruğu Otu* olarak adlandırılır. 100 cm. boyunda, çok yıllık, otsu, çiçeksiz bitki. Bileşiminde saponin, silisilik asit, tanen, alkaloidler bulunur. İdrar söktürücü, taş düşürücü, yara iyi edici etkileri saptanmıştır. İnfüzyon halinde kullanımı yanında, haricen yaraların temizlenmesinde kullanılır. Fazla kullanımı zehirlenmelere yol açtığından dikkatle kullanılması gerekmektedir. (Baytop, 1999: 155) Şanlıurfa'da *Kırkkilit Otu* olarak bilinen bitki, etkisi doğrultusunda böbrek taşı düşürmekte kullanılmaktadır. Ancak aynı bitkinin romatizma için kullanımı, (Şeker, 2018: 33-39) belirlenen etkisi dışında kalmaktadır. Aynı yörede yapılan bir başka çalışmada bitkinin toprak üstü kısımlarının idrar söktürücü, ödemleri çözücü ve öksürük yatıştırıcı olarak kullanıldığı belirtilmektedir. (Önü ve Akan, 2020: 952) İdrar söktürme dışında kalan diğer kullanımlar bitkinin belirlenen etkileri dışında kalmaktadır. Diğer yandan yüksek kolesterolü düşüren gıdalar arasında atkuyruğu da belirtilmekle birlikte, (Medikal A., ty.: sy.) bu durum da, bitkinin belirlenen etkisi dışında kalmaktadır. Bitkinin antibakteriyel etkisi ile ilgili gerçekleştirilen bir başka araştırmada ise, bitkinin belirlenen yara iyi edici etkisine uygun sonuçlara ulaşılmıştır. (Aşkar ve Deveboynu, 2019: 90) Bursa yöresinde belirlenen etkilerine uygun kullanımın yanında safra kesesi taşları, alt ıslatma, kanlı işeme, ağrılı eklem şişlikleri, romatizma, mide ağrıları, yüksek tansiyon, damar sertliğinde de kullanılmakla birlikte, (Şanlı, 2006: 22-25) bunlar da bitkinin belirlenen etkileri dışında kalmaktadır.

1.9. Euphorbia peplis L.: (Baysal, 2008: 259) *Sütlegenu*. Bir veya çok yıllık, beyaz sütlü bitki. Sütü tahriş edici ve kuvvetli bir müshil etkiye sahiptir. Sütün bileşiminde rezin, kauçuk, nişasta ve enzimler bulunur. Tahriş edici etkisinden dolayı dahilen kullanılmaz. Sütü haricen siğillere karşı etkilidir. E. helioscopia L. (Sarı sütlegenu) Çok tehlikeli olmakla birlikte sütü, Anadolu'nun bazı yörelerinde bal veya incir içine 2, 3 damla konularak müshil olarak kullanılmaktadır. (Baytop, 1999: 343)

1.10. Ficus carica L.: (Baysal, 2008: 264) *İncir ağacı*. Meyva bileşiminde şeker ve A, B, C vitaminleri bulunur. İnfüzyonu çocuklarda müshil olarak kullanılmaktadır. İncir sütü haricen siğillere karşı etkili olup, halk hekimliğinde de aynı amaçla kullanılmaktadır. Ayrıca yumuşatıcı ve yatıştırıcı etkileri bulunan taze yaprak lapa halde basur memeleri ile çibanlarda kullanılır. (Baytop, 1999: 234-235) Konuyla ilgili çalışmalarda incir yaprağının diyabet, cilt, karaciğer, felç, kanser, ülser gibi hastalıklarda da etkili olabileceği belirtilmekle birlikte, bu konudaki araştırmaların devam etmekte olduğu üzerinde durulmaktadır. (Nergiz, vd., 2020: 1041)

1.11. Hypericum perforatum L., (H. tetrapterum Fries): (Baysal, 2008: 110) *Binbirdelik otu*. 30, 80 cm. boyunda, tüsüz, çok yıllık, otsu bitki. Bileşiminde tanen, uçucu yağ, flavon türevleri, hipericin bulunur. Kayseri ve Yozgat yörelerinde çiçekli dallarından hazırlanan infüzyon dahilen basura karşı ve kabız olarak kullanılmaktadır. Ayrıca yanık yaralarında etkili olduğu belirtilmektedir. (Baytop, 1999: 166-167) Yara iyileştirici, iltihap giderici, yatıştırıcı etkileri bulunmaktadır. Modern tıpta depresyon ve çocuklarda kulak ağrısı tedavilerinde kullanıldığı belirtilmektedir. (Şatana ve Arslan, 2012: 109)

1.12. Laurus nobilis L.: (Berber, 2013: 12) *Defne*. 3, 10 m. boyunda, kışın yapraklarını dökmeyen, sarı çiçekli ağaç. Yaprakların bileşiminde tanen, acı madde, uçucu yağ bulunur. Terletici, anti-septik, midevi etkileri bulunur. Meyvelerinin bileşiminde uçucu yağ, sabit yağ, nişasta bulunur. İdrar artırıcı ve romatizmaya karşı kullanılmaktadır. (Baytop, 1999: 194-195) Yapılan bir araştırma, bitkinin yaprak ve meyvelerinin mikroorganizmalar üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. (Berber, vd. 2013: 13)

1.13. Mespilus germanica L.: (Baysal, 2008: 146) *Muşmula*. 2,3 m. boyunda, dikenli ağaç. Meyva bileşiminde şeker, organik asitler ve tanen bulunur. Barsak hastalıklarında etkili olup, kabız ve

düzenleyicidir. Ayrıca çekirdeği idrar artırıcı etkiye sahiptir. İnfüzyon halinde böbrek ve mesane taşlarının düşürülmesinde kullanılır. (Baytop, 1999: 299)

1.14. Rosa canina L.: (Baysal, 2008: 145) *Kuşburnu*. 1,5-3,5 m. boyunda, sarkık dallı, dikenli ağaç. Meyvalarının bileşiminde şeker, organik asit, tanen ve A, B, C vitaminleri bulunur. Kabız ve kuvvet verici etkileri bulunur. Halk arasında şeker hastalığına karşı kullanılmakla birlikte, tavşanlar üzerinde yapılan deneylerde kan şekerini düşürücü bir etkisi görülmemiştir. (Baytop, 1999: 214-215)

1.15. Ruscus hypoglossum L.: (Baysal, 2008: 278) *Tavşanmemesi Kökü*. Liliaceae türünün kök veya rizomlarıdır. 30, 100 cm. boyunda, kışın yapraklarını dökmeyen ağaç. Bileşiminde uçucu yağ, saponin ve rezin bulunur. İdrar artırıcı, kum dökücü, iştah açıcı, ateş düşürücü, terletici etkileri bulunmaktadır. (Baytop, 1999: 353)

1.16. Salix alba L.: (Baysal, 2008: 270) *Ak söğüt*. Kışın yaprağını döken ağaç. Kokusuz, acımsı tatta. Bileşiminde tanen, salisin bulunur. Dahilen yatıştırıcı, kuvvet verici, ateş düşürücü, kabız ve romatizma ağrılarını giderici etkileri vardır. Yaygın bir halk ilacıdır. (Baytop, 1999: 340)

1.17. Teucrium chamaedrys L.: (Baysal, 2008: 238) *Kısamahmut otu*. Bileşiminde tanen, acı madde, rezin, saponinler, uçucu yağ bulunur. İştah açıcı, mide ağrılarını kesici, uyarıcı, kuvvet verici etkileri vardır. Anadolu'da dahilen mide ve şeker hastalıklarında çok kullanılır. (Baytop, 1999: 268-269)

1.18. Urtica dioica L.: (Baysal, 2008: 263) *Isırgan yaprağı*. Bileşiminde potasyum tuzları, organik asitler, histamin, asetilkolin, C vitamini bulunur. Yaprak veya kök dahilen kan temizleyici, idrar artırıcı, iştah açıcı olarak kullanılmaktadır. Bitkiden elde edilen bazı fraksiyonların antikoagülan (kanın pıhtılaşmasını önleyici) etkiye sahip olduğu anlaşılmıştır. U. pilulifera türünün olgun meyvalarının (Isırgan tohumu) halk arasında kansere karşı kullanılmalarına karşı, bu konuda etkisi ile ilgili herhangi bir araştırma bulunmamaktadır. (Baytop, 1999: 231-232) Sinop yöresinde bitki şeker hastalığına karşı kullanılmaktadır. (Arıtuluk ve Ezer, 2012: 198) Ancak bu konuda da herhangi bir bilimsel veri bulunmamaktadır.

Söz konusu bitkiyle ilgili bazı bilimsel makalelerde, ısırganın her derde deva bir bitki olduğu görünümü sergilenmektedir. (Kanser, böbrek rahatsızlığı, solunum yolları rahatsızlığı ve öksürük tedavisi, saç dökülmelerini önleme, nefes darlığı, felç, tansiyon, mide ağrısı, romatizma, mantar enfeksiyonları, kemik erimesi, egzama ve egzamadan kaynaklı ağrılar, kadın hastalıkları, böbrek taşı düşürme ve hazmı kolaylaştırma.) (Hendekçi ve Arslanoğlu, 2012: 77) Bir bitkinin bu kadar çok ve birbirinden farklı özelliklere sahip hastalıklara karşı etkili olup, olamayacağı konuyla ilgili bilim dallarının araştırma çalışmalarına bırakılmalıdır.

1.19. Valeriana alliariifolia Adams: (Baysal, 2008: 169) *Kediotu*. 1,5 m. boyunda, beyaz çiçekli, çok yıllık, otsu bitki. kurutulmuş kök ve rizomlarında nişasta, tanen, şeker, uçucu yağ bulunur. Uçucu yağ içinde bulunan valerianik asitin özel bir kokusu olup, kedilerin bu kokuyu sevmelerinden dolayı bitkiye Kediotu denilmektedir. Sinir sistemini yatıştırıcı, spazmları ve uykusuzlukları giderici etkileri vardır. (Baytop, 1999: 252-253) Anadolu'da bilinen etkisi doğrultusunda kullanımlara rastlanılmakla birlikte, örneğin zatülcenp olarak adlandırılan göğüs zarı iltihabının, üzerine kediotu kökleri serpilmiş taze ciğerin hastanın sırtına konulması ile tedavi edilmeye çalışılması, (Özcan ve Arabacı, 2012: 358) bitkinin bilinen etkisi dışında kalmaktadır.

1.20. Viola tricolor L.: (Baysal, 2008: 93) *Menekşe*. Bir yıllık otsu bitki. Bileşiminde saponin, antosiyan, flavon türevleri bulunur. İdrar söktürücü, yumuşatıcı, kan temizleyici etkileri bulunmaktadır. Ayrıca deri hastalıklarında kullanılmaktadır. (Baytop. 1999: 291) Sinop yöresinde kökünün ezilmesi ile

elde edilen su, sarılık hastalığına karşı buruna çekilir. (Özçörekçi ve Aylak, 1990: 2) Bitkinin çiçeklerinin açık sarı renginden kaynaklanan sempatik büyüsel bir uygulama olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, sarılık üzerinde belirlenen bir etkisi bulunmamaktadır. Sinop yöresinde kökü, kısırlığa karşı haricen kullanılmakla birlikte, uygulama şifa amacıyla gerçekleştirilmekte, (Güven, 2020: 306) dolayısıyla kısırlık tedavisiyle bir ilgisi bulunmayan bitkiden, yine sempatik büyüsel bir işlemle yarar beklenmektedir.

2. Tıbbi Bitkiler/Aktar İlişkisi

Çalışmanın (3.2.1.) bölümünde yer alan konuyla ilgisi nedeniyle, çok kısa olarak aktarlardan da bahsetmeye gerek görülmüştür. Halk hekimliğinin, özellikle bitkiler ile ilgili bölümünde aktarlar önemli bir yer tutmaktadırlar. Yukarıda da belirtildiği üzere günümüzde bitkilerle tedaviye olan yoğun ilgi, paralelinde bu bitkilerin ticaretini yapan aktarlara da ilgiyi artırmıştır. Ancak,

“Aktarlardan geliş güzel bir şekilde alınarak bilinçsizce kullanılan bu bitkisel ilaçlar tıbbi olarak kullanılan ilaçlarla etkileşime girerek ya toksik reaksiyonlara yol açmakta ya da ilaçların etkinliğini azaltmaktadır. Bunlardan daha da önemlisi hekimin klinik olarak değerlendirme aşamasında hata yapmasına neden olmaktadır.” (Açıkgöz, vd., 2012: 460)

3. Korona Virüs ve Bitkiler

3.1. Bazı Bitkilerin Korona Virüs’e Karşı Etkisi

Korona virüs salgını, aynı zamanda antioksidan, antimikrobiyal, antiviral etkilere sahip, bağışıklık sistemini güçlendiren bazı bitkilerin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Konuyla ilgili olarak Cistus creticus L.: *Laden*, Glycyrrhiza glabra L.: *Meyan Kökü*, Olea europea L.: *Zeytin Yaprığı* ve Thymus praecox Opiz: *Kekik* bitkileri ile ilgili çeşitli araştırmalar söz konusudur. (Şekeroğlu ve Gezici, 2020: 163-182)

3.2. Sinop Yöresinde Korona Virüs’ten Korunmayla İlgili Bazı Haberler

Korona Virüs ve pandemi ile birlikte halkın korunma amacıyla bitkisel ürünlerden de yararlanmaya çalışması ile ilgili haberler yoğunluk kazanmış ve dolayısıyla aktarlar da bu haberlerin içinde yer almaya başlamışlardır. Yine Sinop yöresinde de yetişen bazı bitkilerin halk hekimliğindeki önemi yanında aynı zamanda bu bitkilerin Korona Virüse karşı kullanımı ile ilgili Sinop kaynaklı haberler aşağıda belirtilmiştir:

3.2.1. Sinop Yöresinde Korona Virüs’e Karşı Aktarlarda Satılan Bazı Bitkiler

3.2.1.1. Malva sylvestris L.: (Baysal, 2008: 111) *Ebegümeçi*. Çok yıllık, otsu, mor çiçekli bitki. Bileşiminde müsilaj, glikoz ve pektin bulunur. Koruyucu ve yumuşatıcı etkisi bulunur. Bu etkisinden dolayı solunum ve sindirim sistemi tahriş ve iltihaplarında yaygın olarak kullanılmaktadır. Aynı etkisi doğrultusunda haricen lapa olarak çıban ve yaraların tedavisinde kullanılır. Anadolu’da çocuk düşürmede kullanılmaktadır. Ancak bu konuda tıbbi bir etkisi olmayıp, mekanik etkisinden yararlanılmaktadır. (Baytop, 1999: 201-202) Sinop yöresinde idrar zorluğu tedavisinde kullanılmakla birlikte, bu konuda bilinen bir etkisi bulunmamaktadır. (Altan, 2000: 67) Yörede belsoğukluğuna karşı mısır püskülü ile kaynatılıp içildiği belirtilmektedir. (Turan, 2000: sy.) Korona virüse karşı Adaçayı ile birlikte kaynatılan suyunun gargara yapılması tavsiye edilmektedir. (Bkz. Adaçayı)

3.2.1.2. Olea europea L.: *Zeytin Yaprığı*. Bileşiminde tanen, uçucu yağ, organik asitler ve rezin bulunur. İnfüzyon halinde iştah açıcı, idrar artırıcı, kabız, ateş düşürücü etkileri bulunmaktadır. Anadolu’da şeker hastalığının yanı sıra haricen yaralarda da kullanılmaktadır. (Baytop, 1999: 369) Sinop yöresinde yetiştirmekle birlikte, aktarlarda satıldığı ve pandemi sürecinde kullanımı nedeniyle

yer almıştır.. Bağışıklık sistemini güçlendirici ve ateş düşürücü etkisinden dolayı korona virüse karşı kullanımı tavsiye edilmekle birlikte, (Habertürk, 2020: sy.) burada bitkinin sadece ateş düşürücü etkisi söz konusu olmaktadır.

“...Korona virüse karşı iyi geldiği duyulunca zeytin yaprağı daha çok talep görmeye başladı. Özellikle bağışıklık sistemini güçlendirdiği ve ateş düşürücü özelliği nedeniyle tercih ediliyor...”

3.2.1.3. Salvia tomentosa Miller, (S. Viridis L., S. sclaea L., S. aethiopis L., S. forskahlei L., S. virgata Jacq.): (Baysal, 2008: 253-256) *Adaçayı*. 100 cm. boyunda, çalı görünümüne bitki. Bileşiminde tanen, acı madde, uçucu yağ bulunur. Gaz söktürücü, antiseptik, kuvvet verici, uyarıcı etkileri bulunmaktadır. Niğde yöresinde haricen yara ve çibanların tedavisinde kullanılır. (Baytop, 1999: 142-143) Antiseptik etkisinden dolayı korona virüse karşı Malva sylvestris L. (Ebegümeci) ile birlikte kaynatılan suyunun gargara yapılması tavsiye edilmiştir. (Sabah, 2020: sy.)

“...Sinoplu aktarlar, Prof. Dr. İbrahim Saraçoğlu'nun, korona virüs salgınına karşı adaçayı ve ebe-gümeci karışımının kaynatılmasıyla elde edilen gargaranın kullanılmasını önermesinin ardından vatandaşların bu çaylara yöneldiğini ve yok sattıklarını açıkladı...”

3.2.1.4. Thymus praecox opiz: (Baysal, 2008: 251) *Kekik*. Pembe veya beyaz çiçekli, küçük yapraklı, kuvvetli kokulu, çok yıllık bitki. Bileşiminde uçucu yağ, acı madde ve tanen bulunur. Midevi, yatıştırıcı, antiseptik, kurt düşürücü, kan dolaşımını uyarıcı etkileri bulunmaktadır. Sakarya yöresinde bal ile karıştırılan kekik tozu sedef hastalığına karşı aktarlarda satılmakla birlikte, bu konuda herhangi bir bilimsel çalışma bulunmamaktadır. (Baytop, 1999: 253-255) Korona virüse karşı Eucalyptus globulus Labill. (Ökalyptus yağı) ile birlikte, kekik yağına olan talebin arttığı belirtilmektedir. (Habertürk, 2020: sy.)

“...Sinoplu aktarlar vaka sayılarının arttığı son günlerde mikrop kırıcı özelliği bulunan kekik yağı ve okalyptüs yağına talebin arttığını aktardı...”

Sonuç

Bitki çeşitliliği bakımından zengin bir görünüm sergileyen Sinop yöresi ile ilgili bu çalışmada, söz konusu bitkilerin sadece küçük bir bölümü ele alınmıştır. Günümüzde halk hekimliği ve modern tıp/eczacılıkta bitkilerin önemi daha çok önem kazanmaya başlamıştır. Konuya ilginin büyük bir bölümünü, bitkilerin çeşitli hastalıklarda etkili olabileceğine yönelik, özellikle medyadan kaynaklanan bilgi kirliliği oluşturmaktadır. Henüz tam olarak tıp ve eczacılık araştırmaları tamamlanamamış, fayda ve zararları tespit edilememiş bitkilerin çeşitli hastalıklarda kullanımı büyük riskler taşımaktadır. Bununla birlikte modern tıp ve eczacılık tarafından kabul görmüş, çeşitli hastalıklar üzerindeki etkileri belirlenmiş bitkiler olmakla birlikte, bunların da yine doktor gözetiminde kullanılmaları tavsiye edilmektedir.

Konunun diğer bir boyutunu da, bitkiler ile ilgili bazı bilimsel makalelerde yer alan ve ele alınan bitkilerin çeşitli hastalıklara karşı etkili olduğuna yönelik yorumlardır. Burada üzerinde durulması gereken önemli bir husus, konuyla ilgili tespitlerin aktarılmasında, yorumlarda bulunmaktan kaçınılması gerekliliğidir. Henüz tam olarak araştırılmamış bitkilerin bazı hastalıklar üzerinde kesin etkili olduğuna veya olabileceğine yönelik yorumlar, modern tıba uzak duran veya çeşitli nedenlerle modern tıptan yarar görememiş kişiler için kötü sonuçlanabilecek bir umut kaynağı olabilmektedir.

Tıbbi bitkiler bakımından zengin bir görünüm sergileyen Sinop yöresinde, bu bitkilerle ilgili araştırma çalışmaları tıp ve eczacılık bakımından büyük önem taşımaktadır. Yöredeki bazı bitkilerle ilgili küçük çaplı araştırmalar, konuyla ilgili büyük bir potansiyeli işaret etmektedir. Yine yöredeki bitkilerin halk arasındaki kullanımı ile ilgili yapılmış veya yapılacak olan etnobotanik araştırmalar da konuyla ilgili çalışmalardan bağımsız düşünülmemeli ve değerlendirilmelidir.

Dolayısıyla Sinop özelinde belirtilmekle birlikte, bazıları ülkemiz genelinde yaygınlık gösteren tıbbi bitkiler, halk hekimliği ve etnobotanik bakımından önemli bir alanı oluşturmakta ve bu konuda yoğun araştırma çalışmaları yürütülmektedir. Ancak bu çalışmalar, söz konusu bitkilerin çeşitli hastalıklara karşı fayda/zarar olarak olarak görülmelerinden daha çok, birer ön çalışma ve tespit olarak değerlendirilmelidir. Ancak modern tıp ve eczacılık araştırmaları ile etkileri kanıtlanmış bitkiler değerlendirilmeli ve yine bu bitkilerden doktor gözetiminde yararlanılmaya çalışılmalıdır.

Son zamanlarda hayatımızı büyük ölçüde etkileyen korona virüs ve beraberinde gelen pandemi sürecinde ülkemizde yine bazı bitkilere ilginin arttığı görülmektedir. Sinop yöresinde de, özellikle korunmaya yönelik olarak halkın bazı bitkilere başvurduğuna ilişkin olarak medyada haberler yer almıştır. Ebegümece, adaçayı, kekik, zeytin yaprağı bu konuda öne çıkan bitkilerdir. Her ne kadar zararsız olarak görünseler de, bu bitkilerin de doktor kontrolunda kullanımları gerekmektedir.

Kaynakça

- Açıkgöz, M.A., Batı, E. ve Demirkol, G. (2012). Bitkisel Tedavi, Halk Hekimliği ve Aktarlar. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- Altan, S. (2000). *Manisa Tıp Folkloru*. İzmir: Emek Matb.
- Arituluk, Z. C. ve Ezer, N. (2012). *Halk Arasında Diyabete Karşı Kullanılan Bitkiler (Türkiye) II*. H.Ü. Eczacılık Fakültesi Dergisi. www.dergipark.org.tr Erişim: 19 Ağustos 2021.
- Aşkar, Ş. ve Deveboynu, Ş.N. (2019). *Türkiye’de Yetişen Equisetum arvense, Plantago lanceolata ve Olea europaea Yapraklarından Elde Edilen Ticari Ekstraktların in-vitro Antibakteriyel Aktivitelerinin Araştırılması*, Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi. www.jag.journalagent.com Erişim: 17 Temmuz 2021.
- Ataman, N. (ty). *Eczacılık Yönünden Bitkilerle Tedavi Raporu*. Ankara.
- Aykut, K. ve Konuklugil, B. (2018). Cornus mas L. ve Fitoterapideki Önemi. Journal of Literature Pharmacy Sciences. www.docplayer.biz.tr Erişim: 27 Ağustos 2021.
- Baysal, M. (2008). *Çangal Ormanı (Sinop-Ayancık) Vasküler Bitkiler Florası*. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. www.dspace.ankara.edu.tr Erişim: 22 Nisan 2021.
- Baytop, T. (1999). *Türkiye’de Bitkiler İle Tedavi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti.
- Baytop, T. (1994). *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Berber, İ., Avşar, C., Çine, N. ve Bozkurt, N. (2013). *Sinop’ta Yetişen Bazı Bitkilerin Metanolik Ekstraktlarının Antibakteriyel ve Antifungal Aktivitelerinin Belirlenmesi*. Karaelmas Science and Engineering Journal. www.researchgate.net Erişim: 22 Nisan 2021.
- Çınar, N. (2014). Alıçların (Crataegus spp.) Faydaları ve Potansiyel Kullanım Alanları. II. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- Güven, F. (2020). *Sinop Halk Kültüründe Doğum Etrafında Gelişen Uygulamalar*. Avrasya Uluslar arası Araştırmalar Dergisi. www.dergipark.org.tr Erişim: 21 Ağustos 2021.
- Habertürk (2020). *Sinop’ta Pandemide Mikrop Kırıcı Özelliği Olan Yağlara Talep Arttı*. www.haberturk.com Erişim: 17 Ağustos 2021.
- Habertürk (2020). *Sinop’ta Zeytin Yaprakları Satışı Patladı*. www.haberturk.com Erişim: 17 Ağustos 2021.
- Hendekci, A. ve Arslanoğlu, F. (2012). Isırgan Otu (Urtica dioica L.) ve Doğu Karadeniz Bölgesi’nde Kullanımı. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- Medikal Akademi. *Kolesterol Nedir? Neden Yükselir? Tedavisi ve İyi Gelen Yiyecekler*. www.meditalakademi.com.tr Erişim: 17 Temmuz 2021.
- Nergiz, Y., Vural, E. ve Sürmen, M. (2020). *İncir Ağaçlarının (Ficus carica L.) Yapraklarından Elde Edilen Bitki Çayının Bazı Özelliklerinin Araştırılması*. BEÜ Fen Bilimleri Dergisi. www.researchgate.net Erişim: 18 Ağustos 2021.
- Ötnü, H. ve Akan, H. (2020). *Şanlıurfa’daki Eczanelerde ve Aktarlarda Fitoterapi Amaçlı Satılan Bitkiler*, KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi. www.dogadergi.ksu.edu.tr Erişim: 17 Temmuz 2021.

- zcan, İ. ve Arabacı, O. (2012). Uykusuzluğa Bitkisel zm: Kediotu. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- Sabah. (2020). *Sinop'ta Bu İkili Yok Satıyor*. www.sabah.com.tr Erişim: 17 Ağustos 2021.
- zreki, N. ve Aylak, S. (1990). *Sinop Halk Kültürü Alan Araştırması 1989*. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Halk Kültürü İhtisas Arşivi. B.1990.0174.
- Selvi, S., Paşa, C. ve Sağır, Z. (2012). Edremit (Balıkesir) ve Beldelerindeki Yöre Halkının Tip II Diyabet Tedavisinde Kullandığı Tıbbi Bitkiler ve Kullanım şekilleri zerine Bir Araştırma. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- şanlı, Z. B. (2006). *Bursa ve çevresinden Toplanan ve Ticareti Yapılan Bazı Ekonomik Bitkiler*. Uludağ Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. www.acikerisim.uludag.edu.tr Erişim: 17 Temmuz 2021.
- şatana, A. ve Arslan, B. (2012). Türkiye'de Hypericum L. Türlerinin Yayılışı ve Farmakolojik zellikleri. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumuna Sunulmuş Bildiri*.
- şeker, M. (2018). *şanlıurfa'da Halk Hekimliği*. Doğu Akdeniz Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, ğretim ve Araştırma Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Tezi. www.i-rep.emu.edu.tr Erişim: 17 Temmuz 2021.
- şekeroğlu, N. ve Gezici, S. (2020). *Koronavirüs Pandemisi ve Türkiye'nin Bazı şıfalı Bitkileri*. Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi. www.dergipark.org.tr Erişim: 27 Ağustos 2021.
- Toy, M. (2019). *nye ve Fatsa İlçelerinde Yetişen Kocayemiş (Arbutus spp.) Genotiplerinin Bazı Pomolojik ve Morfolojik zelliklerinin Belirlenmesi*. Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. www.earsiv.odu.edu.tr Erişim: 26 Ağustos 2021.
- Turan, F. A. (2000). *Türkiye'de Halk İlacı Araştırmaları*. Ankara: Yücel Ofset.
- lktaşır, M. ř. *1900 Yıllar Sinop'ta Halk Tedavi Uygulamaları*. Sinop Bilim, Kültür, Eğitim Derneği. www.sinopbilke.com Erişim: 13 Haziran 2021.

TARİHİ KENT SİNOP'UN KÜLTÜR MİRASININ KORUNMASINA İLİŞKİN ÖNERİLER: İTALYA TARANTO ÖRNEĞİ

Gülseren KAN ŞAHİN*

 z

Antik dönemden günümüze kadar yerleşim gören Sinop kenti, yaŐamsal süreklilikle birlikte günümüze ulaşan yerel ve evrensel nitelikte birçok somut kültürel değere sahiptir. Anadolu'nun Karadeniz kıyılarında Tarih  ncesi çağlardan itibaren yerleşim gören kentin coğrafi konumu, iklimi ve limanlarının yanı sıra sahip olduğu doğal kaynakları kent merkezinin her zaman aktif olarak yerleşim yeri olarak tercih edilmesinde etkili olmuştur. Yapılan araştırma ve arkeolojik kazılar da kent merkezinin bir dizi tarihi değere sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu haliyle Sinop kenti, güney İtalya'nın Taranto kentiyle ortak özelliklere sahiptir. Taranto kentinde arkeolojik alanlar dışında modern semtlerin, liman ve kırsal alanların düzenlenmesi, kale kalıntılarının sergilenmesi ve Ulusal Müzesi'nin varlığı tarihi kentsel peyzajın nasıl düzenlenebileceği konusunda fikirler vermektedir. Ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel faktörler gözetilerek kentte yapılan düzenlemeler sayesinde önemli bir turizm destinasyonu oluşturulması sağlanmıştır. Tarihsel sürekliliğin korunduğu ve modern yaşamın devam ettiği Taranto kentindeki uygulamalar, Sinop'ta k lt r mirasının korunmasında ve bir kentsel d n Ő m yaklaşımı oluŐturulmasında etkili bir  rnek olarak kabul edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Taranto, K lt rel Miras, Tarihi Kentsel Peyzaj, Kentsel Planlama.

Suggestions for the Protection of Cultural Heritage of the historical city of Sinop: The Case of Italy Taranto

Abstract

The city of Sinop, which has been inhabited since the ancient period, has many tangible cultural values of local and universal that have survived to the present day with vital continuity. The geographical location, climate, besides its ports and naural resources of the city, which has been settled on the Black Sea coast of Anatolia since Prehistoric Ages, have always been effective in the choice of the city center as a residential location. Survey and archaeological excavations also prove that the city center has a number of historical values. As such, Sinop has common features with the city of Taranto in southern Italy. In the city of Taranto, apart from the archaeological sites, the arrangement of modern districts, harbor and rural areas, the exhibition of castle ruins and the existence of the National Museum provide ideas on how to organize the historical urban landscape. Thanks to the regulations applied in the city by considering the economic, social, environmental and cultural factors, an important tourism destination has been created. The practices in the city of Taranto, where historical continuity is preserved and modern life continues, should be considered as an effective example in preserving cultural heritage and creating an urban transformation approach in Sinop.

Keywords: Sinop, Taranto, Cultural Heritage, Historic Urban Landscape, Urban Planning.

* Dr. ÖĞr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji B l., gksahin@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-8819-7666>.

Giriş

Bir toplumun sahip olduğu geçmişiyle ilgili olan ya da ona kimlik kazandıran yerel veya evrensel nitelikteki somut ve somut olmayan tüm varlıklar kültürel miras tanımı içinde değerlendirilmelidir. Bu kültürel miras öğeleri toplumların ortak hareket noktalarını oluşturan, geleceğin şekillenmesini sağlayan ve hayata değer katan tüm anıtlar ve sivil mimarlık örneklerinden oluşur. Ek olarak Sinop  rneğinde olduğu gibi insan ve mek n arasındaki zamanla yaşanan etkileşimi yansıtan ve değişime tanıklık eden kültürel öğelerin, özellikle yerel halk ve yönetimler tarafından korunması önemlidir.

1. Tarihi Kent Sinop

Orta Anadolu'nun en kuzey çıkıntısı olarak Karadeniz kıyısında uzanan Sinop hem zengin tarihi hem de sahip olduğu kültürel mirası ile korunmaya değer bir ilimizdir. Boztepe yarımadasının kara ile birleştiği kıstakta yer alan (harita 1) Sinop ilinin, batısı Kastamonu, güneyi orum, güneydoğusu Samsun ili, kuzeyi ise Karadeniz ile çevrilidir. Kent, iki doğal limana sahip olup bu limanlardan kuzeydoğu yönündeki dış limanı fırtınalara açıktır; yarımadaının güney yönündeki i limanı ise rüzgarlara kapalı konumu ile dikkat çekmektedir (res. 1). Doğu batı doğrultusunda Karadeniz'e paralel uzanan dağların dik yamaçlara sahip olması kent merkezinin kara ile bağlantısının azalmasına neden olmuştur. Tüm bu coğrafik özellikleri ve konumunun yanında sahip olduğu doğal kaynakları Tarih  ncesi çağlardan günümüze yerleşim yeri olarak tercih edilmesindeki en önemli etkenlerdendir.

Harita 1: Sinop'un Coğrafi Konumu

Resim 1: Sinop Kent Merkezi ve Limanı

Sinop kent merkezinde Eskiçağ'da M  II. binden itibaren kesintisiz olarak çeşitli halklar h k m sürmüştür (Maksimova, 1951: 74-81; Bauer, 2006: 230-237; Dönmez, 2012). Sinop ili sınırları içindeki en önemli yerleşim Sinope isimli kenttir. Karadeniz'deki kolonizasyon hareketlerinin öncüsü olmasının yanında siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan dönemin  nc  kentlerinden Miletos'un genişleme politikası Sinop'un M  7. yüzyılın sonunda yeniden kurulmasında etkili olmuştur (Ivantchik, 1997: 33-45) (harita 2). M  I. binin ikinci yarısında Pers egemenliğinde olan Sinop ve evresi (Johnson, 2010: 6 ve 111); M  3. yüzyılda ise Pontos Krallığı kontrolüne girmiştir (McGing, 1986: 23; Barat, 2012: 30). Roma Dönemi'nde (MS 1. ve 4. yy.'lar arası) ise Sinop ili 'Pontus et Bithynia' eyaletinin bir parçası olmuştur (Marek, 1993: 39).

Harita 2: Koloni Dönemlerinde Karadeniz ve İtalya'nın Durumu

Kolonizasyon dönemi sonrasında kentte yürütülen imar faaliyetleri ve sikke darbı Roma Dönemi'nde de devam etmiştir. Günümüze kadar sürdürülen arkeolojik kazılar neticesinde ele geçen savunma sistemleri, mozaik, diğer kamu ve dini mimari kalıntıları yanında epigrafik buluntular Karadeniz kıyısındaki bu önemli kentin, Roma Dönemi'ndeki varlığını kanıtlar niteliktedir (Akurgal ve Budde, 1956; Budde, 1956; French, 2004; Kaba ve Vural 2018; Yıldırım, 2020a; Yıldırım, 2020b). Arkeolojik kazılar ve diğer araştırmalar kentin tarihsel süreç içindeki durumunu, jeopolitik önemini ve yol sistemi ile ilgili bazı verilere ulaşmamızın yanında Sinope'nin yerleşim yeri ve etki alanının açıklanmasında yardımcı olmuştur. Büyük bölümü Roma Dönemi ve sonrasına ait olmakla birlikte ilk yapımını Hellenistik Dönem'e kadar geri götürebileceğimiz savunma sistemine ait kalıntılar kentin en önemli yapısıdır (res. 2).

Resim 2: Sinop Kenti Savunma Sistemi

Resim 3: Sinop Balatlar Yapı Topluluğu

Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra kent, Bizans Dönemi'nde özellikle doğal limanlarının varlığı ile ticaret merkezi olma özelliğini devam ettirmiştir. Bu dönemin kentteki simgesel yapılarından en önemlisi ise günümüze büyük oranda korunaklı biçimde ulaşmış Balatlar Yapı Topluluğu'dur. Kazı çalışmaları ile işlevi ve geçirdiği tarihsel süreci netleşen yapı Karadeniz bölgesinde tekil bir örnektir (**res. 3**) (Köroğlu, 2013; Köroğlu vd., 2014; Köroğlu ve Tok, 2018; Hetto, 2021, 24 vd.). Bunun yanında Hellenistik Dönem'den itibaren yoğun olarak üretilen Sinop ticari amphoraları ve üretim atölyelerine ait kalıntılar, kent ve çevresinin bir üretim merkezi olarak ön plana çıktığı kanıtlar (Garlan ve Kassab Tezgör 1996; Kassab Tezgör 2011; Kassab Tezgör 2012). Sinop'taki Türk

hakimiyetinden sonra da kentte İç Kale, cami ve medrese inşa edilmesi gibi imar faaliyetleri ile kentin silueti farklı bir görünüm kazanmıştır.

2. Kültür Mirasın Korunmasına Bir Örnek: Taranto

Sahip oldukları kültürel özellikleri ve bu kültürel kalıntıların yüzeyde görünümü açısından Sinop ve Taranto ortak özelliklere sahiptir. Taranto kenti kültürel mirasını koruma, sergileme ve tüm sahip olduğu değerleri turizm potansiyeli olarak değerlendirme açısından incelendiğinde Sinop için örnek teşkil edecek katkılar sağlar. Sinop'ta yürütülen arkeolojik çalışmalar sayesinde çok katmanlı medeniyetlerin varlığı tespit edilmekle birlikte kültürel miras yönetiminin birçok problemleri doğmuştur. Bu bildiride Sinop'taki kentsel koruma sorunsalının tanımlanması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasına bazı fikirler sunulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda İtalya'nın Taranto kentinin maddi kültürel değerleri ele alınacaktır.

Harita 3: Taranto Kentinin Konumu

Harita 4: Taranto Kentinin Coğrafi Yapısı

Taranto (Latince: Tarentum; Yunanca: Τάρων) kenti, Güney İtalya'da Puglia bölgesindeki Taranto Eyaletinin başkentidir (harita 3). Bölge günümüzde önemli bir ticari liman olmanın yanında ana İtalyan deniz üssü olma özelliğine sahiptir. İon Denizi'ne bakan kent, iki havzaya bölünmüş doğal bir limanın kıyıları boyunca uzanmaktadır (Lo Porto, 1971: 379) (harita 4). 'Büyük Deniz (Mar Grande)' olarak adlandırılan dış deniz ve içteki 'Küçük Deniz (Mar Piccola)' bir tür lagün meydana getirmiştir (Oliva, 2016: 584). Bundan dolayı kent 'iki denizli şehir' olarak anılır. Antik Dönem'den bu yana doğu tarafı anakaradan surlarla ve kanallarla ayrılmıştır. Sinop gibi koloni kenti olarak kurulmuş, MÖ 8. yüzyılda Spartalılar tarafından yürütülen kolonizasyon hareketleri sonrasında Güney İtalya'nın en önemli kentleri arasında yer almıştır (De Juliis, 2000). Hem karaya hem de denize güvenli bir bağlantı sağlanmasına imkân tanıyan coğrafi konumu, çevresindeki verimli arazileri ve mevcut doğal kaynakların kullanımı yerleşim yeri olarak tercih edilmesinin yanında Güney İtalya ve Akdeniz kıyılarında büyük bir merkez olmasına olanak sağlamıştır. Aynı zamanda yerel kil yatakları sayesinde Akdeniz coğrafyasında özel bir yere sahip kaliteli seramik üretimi ile ünlenmiştir. MÖ 4. yüzyılda gelişen süslü Yunan seramik endüstrisinin merkezi konumundadır. MÖ 3. yüzyılda Pyrrhus ve Roma arasındaki savaşlarda ve yine Hannibal'ın güney İtalya'yı işgal ettiği İkinci Pön Savaşı (MÖ 218-201) sırasında çok önemli bir rol oynamıştır (Toynbee, 1965). Roma Dönemi'nde 'Tarentum' veya

‘Neptunia’ adı verilen kent, liman ticareti ve çevredeki toprakların verimliliği nedeniyle gelişen bir şehirdi (Lomas, 1993). Roma İmparatorluğu döneminde, Taranto basit bir taşra kenti olmakla birlikte her halükârda, Augustus döneminde Taranto limanının Yunanistan ile ‘özel bir ilişkisi’ olduğu için çok değerli olduğunu belirtmek gerekir. Bizans İmparatorluğu ve Lombard hakimiyetleri sonrasında, 846-880 Araplar tarafından işgal edilmiştir. Sonraki yüzyıllarda şehir birkaç kez el değiştirmiş, 1301’den 1463’e kadar gelişen bir Taranto Prenslığı konumunda iken 1860 yılında İtalya Krallığı’na birleştirilmiştir.

Kent, Taranto Körfezi’nin kuzey girişinde (Mare Grande) Salento Yarımadası’nda yer almaktadır. Mare Grande ile iç liman (Mare Piccolo) arasında bulunan küçük ada üzerinde eski kent bulunur (harita 4). Modern kent ise anakara üzerindedir. Mare Piccolo ve Mare Grande arasındaki yarımada, savaş gemilerinin girmesini sağlamak amacıyla 19. yüzyılda bir kanal oluşturulmuştur. Tıpkı Sinop kenti gibi kuruluşundan günümüze kadar sürekli yerleşim gören Taranto genel olarak, kentin tüm potansiyelinden yararlanmayı amaçlayan restorasyon, güçlendirme, kentsel planlama ve bölgesel yönetim planlarının bir arada kullanıldığı özgün bir yapıya sahiptir.

Sahip olduğu birçok tarihi yapıdan en önemlisi bölgeye akın düzenleyen Osmanlı ordusuna karşı Aragon Kralı II. Ferdinand’ın emriyle 1486 ve 1492 yılları arasında kanalın köşesinde, Büyük Deniz ve Piazza Castello’da inşa ettirilen Castello Aragonese (Aragon Kalesi)’dir (res. 4-5). Kale, 9. yüzyıldan kalma bir Bizans kalesinin yerine İtalyan ressam ve mimar Francesco di Giorgio Martini tarafından tasarlanmıştır. Kalenin düzensiz planı, merkezi bir avlu etrafında inşa edilmiş ve üstte dört kule ve iki yan uzantı ile sınırlanmış büyük bir dörtgen yapıdan oluşmaktadır.

Resim 4-5: Aragon Kalesi ve Avlusu

Kale, büyük ölçüde sağlam kalmakla birlikte bazı bölümlerinin yıkılmış; 1883’ten itibaren kaleden sorumlu olan İtalyan Donanması tarafından 2003 yılından bu yana sistemli bir düzenlemeye başlatılmıştır. Kale için restorasyonu, çeşitli güçlendirme ve yapılandırmalar, bunun dışında tanıtımlar için disiplinler arası ekipler kurulmuştur. Bu farklı ekiplerin çalışmaları sayesinde restorasyon, koruma ve onarım, 3D modelleme işlemleri sayesinde odalar ve geçitlerin düzenlemesi, çeşitli savunma unsurlarının işlevselliğinin kazandırılması sağlanmış; bilgilendirme levhaları, aydınlatma, çevre düzenlemesi, sergileme alanları oluşturulmuştur (Boccardi ve Giletti, 2014; ve ayrıca Verdoscia, vd. 2020, 559-570). Bu faaliyetler sırasında Bari Üniversitesi ile ortaklaşa arkeolojik kazı, araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütülmüştür. Tüm bu çalışmalar, Presidenza del Consiglio dei Ministri (Kültürel Miras ve Faaliyetler Bakanlığı) bünyesinde kurulan Arkeolojik Miras Müfettişliği gözetiminde ve arkeoloji ve sanat tarihi alanlarında uzmanların yer aldığı çeşitli denetçi kurumlar eşliğinde yürütülmüştür. Tüm bu çalışmalar Aragon Kalesi ve çevresinin, Puglia bölgesinin en çok ziyaret edilen ikinci bölgesi olmasını sağlamıştır. Ayrıca resmi web sitesi üzerinde sanal turlar da bölgenin tanıtımına katkı sağlamıştır.

Resim 6: Taranto'daki Poseidon Tapınağı'ndaki Dor Sütunları

Kentin Antik Dönemden itibaren sürekli olarak yerleşim görmesinden dolayı büyük ölçekli mimari yapı unsurları, başka yapılarda yeniden kullanılmasına rağmen Piazza Castello'da ayakta kalan iki Dor sütunu ile Poseidon'a adanmış bir tapınağın kalıntıları ve mezarlar da dahil olmak üzere, bazıları MÖ 6. yüzyıldan kalma birkaç Yunan kültürüne ait kalıntılar mevcuttur. Sadece küçük bir bölümü ayakta kalan tapınağın, günlük yaşam alanları ile bütünleşik bir biçimde sergilemesi yapılarak ziyarete açılmıştır (**res. 6**). Bölgeler ve yerel makamlarla daha işbirlikçi, üniversiteler ile daha entegre ve araştırmaya yönelik faaliyetlerle daha profesyonelce onarım, koruma ve sergileme projeleri geliştirilmiştir. Eski kent veya Città Vecchia, Yunanlıların akropollerini inşa ettikleri yerdir. Bunun yanında Palazzo del Governo (Hükümet Sarayı) (**res. 7**) ve Palazzo Savino D'Amelio (Savino D'Amelio Sarayı) (**res. 8**) gibi 18. ve 19. yüzyıl sarayları kültürel mirasın korunduğu önemli resmi binalardır. Saat Kulesi ve Piazza Fontana'yı bünyesinde barındıran, Büyük ve Küçük Deniz arasındaki adada yer alır ve modern kentten Ponte Girevole'den (döner köprü) geçilerek ulaşılır. Birçok bina özellikle duvar-iç mekan restorasyonu ve koruma önlemleri gerçekleştirildikten sonra kentteki kurumlara ait binalar olarak hizmet vermektedir.

Resim 7: Hükümet Sarayı, Taranto

Resim 8: Savino D'Amelio Sarayı, Taranto

Dini mimari örnekleri arasında Cattedrale di San Cataldo (San Cataldo Katedrali) (10. yüzyıl) ve La chiesa di San Domenico (San Domenico Kilisesi) (1302) sayılabilir. Zamanla mekânsal yenilikler yapılarak yeniden inşa edilen bu yapılar, son restorasyon faaliyetleri sonrasında yeniden eski görkemli haline kavuşmuştur. Yıllarca yerel aristokrat ailelerin ve din adamlarının ana ikametgahı olarak hizmet eden 17. ve 18. yüzyıllara ait Palazzo Calò, Palazzo Carducci Arsenio (1650) günümüze kadar ulaşan konutlardır (Occhinegro, 2014, 5). Yapılan projelerde konutların yıkılma riski gözetilerek numaralandırılmasıyla başlanmış; tanımlanması, yapılacak müdahale ve altyapı düzenlemelerine rehberlik edecek

bir koruma planı çıkarılması yönünde çalışmalar planlanmıştır. 2013 yılı ve sonrasında, fotoğraflama ve sanal üç boyutlu modelleme ile her birinin orijinal görünümü yeniden inşa edilmesini sağlayan bir dizi çalışma yürütülmüştür. Ayrıca tipik özellikleri korunarak iç ve dış cephede restorasyon çalışmaları yapılmıştır.

Taranto'da tarihi sokak düzenleri korunmuş olup, ara sokak sisteminin saldırılardan korunma amaçlı planlı olarak dar ve dolambaçlı olarak yapıldığı günümüze kadar ulaşan örneklerden anlaşılmaktadır (res. 9). Orta çağ sosyal yaşantının devam ettiği mahallelerin parsellere bölünerek çeşitli sınıf ve meslek gruplarına göre konutların oluşturulduğu görülür. Aynı zamanda bu tarihsel sürekliliğin işaretleri kalıcı olarak korunmuş, modern teknolojilerin etkileşimi ile bazı mimari yapılar dönüştürülmüş ve zaman zaman kullanım amacı değişmiştir. Fakat bu durum hiçbir zaman kentin tarihsel silüetini bozmamış, bu kimliğin korunması yönünde çalışmalar yürütülmüştür. Bazı kent sanatçıları, meydan ve Vicoli'deki terk edilmiş binaları, duvarları ve kapıları sokak sanatı temsiliyle boyamak için bir proje geliştirmiştir. Bu boyama stili Taranto'nun terk edilmiş bölgesi olarak tanımlanan eski kentin çarpıcı bir özelliği haline gelmiştir. Akdeniz'de doğal liman olma özelliği ve tarihi kentsel doku; modern altyapı ve üretim faaliyetleri ile kentin gelişmesini desteklemiş, artan nüfus ile yeni kent farklı bir alanda konumlanmıştır (res. 10). 1746'da Taranto'nun tüm nüfusu eski kentte ikamet etmekle birlikte dar evlerin üzerine ek katlar yapılması zorunluluğu doğmuştur. Modern yapılaşmanın devam ettiği alanlara çok daha fazla ilgi olmuş, bununla birlikte hala eski kentte yan yana binalarda çok sayıda insan yaşamaktadır.

Resim 9: Taranto - Eski Kent Merkezi

Resim 10: Taranto'da Bölgesel Bağlantılar

Taranto, daha büyük ölçekte malların üretimine ve taşınmasına stratejik olarak uygun bir kentti. Kent merkezi, Tarih Öncesi Çağlardan bu yana tarihi, kültürel ve doğal değerleri ile geçen yüzyılın ikinci yarısından sonra Ulusal Hükümetin daha çok dikkatini çekmiş olup günümüze kadar bölge çeşitli alanlara ayrılmış; bunun yanı sıra bu tarihi merkezi restore etmek, canlandırmak veya doğal özellikleri geliştirmek için birçok plan yapılmıştır (Oliva, 2016: 586; Blandino, 1974). Ne yazık ki, üstlenilen eylemlerin çoğunda, ulusal ağır sanayileşme, limanlar ve şehri koşullandıran askeri işlevlerin yüksek stratejik önemi nedeniyle başarısızlık yaşanmıştır (Pignatelli, 2012). Tüm bunların dışında kentin tarihi ve uygarlığına odaklanan, kültürel mirasın sergilendiği en önemli öğelerden biri de Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde (res. 11-12) sergiler zamanla büyük ölçüde zenginleştirilmiş ve müzenin tanınırlığına katkı sağlanmıştır. Kent nekropolü dışında akropol, hamam kalıntısı, kale, tiyatro, mozaik zeminler gibi alanlarda yürütülen arkeolojik kazılar kentin gelecek vizyonunda bölge tanıtımında önemli bir yer almıştır.

Resim 11-12: *Taranto Ulusal Arkeoloji Müzesi*

20. yüzyılın son on yılından itibaren yerel yönetimler bölgenin kültürel ve arkeolojik mirasını korumaya yönelik çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu süreçte Taranto'daki “Villa Peripato” nun düzenlenmesi için ilgili belediyelerin rolü büyüktür (res. 13). Mar Piccolo'ya yakın bir park olan Peripato bahçeleri, Beaumont ailesine ait olup 20. yüzyılın sonralarında Belediye'nin mülkiyetine geçmiştir (Dell'Aglio, 1994). Kültürel miras olarak değerlendirilen bahçe ve açık alanlara sahip bu mekanın çağdaş bir görünüm kazandırarak değerlendirilmesini amaçlayan bu projede koruma stratejilerinin uygulanması turizme kazandırılması sağlanmıştır.

Resim 13: *Villa Peripato, Taranto*

Bölgede koruma, kültürel ve peyzaj mirasının geliştirilmesi, 1985 tarihli ve 2004 tarihli Kültürel ve Peyzaj Mirası Kanunu) ile mutabık kalınarak kabul edilen Puglia Bölgesel Peyzaj Planı (PPTR) na uygun olarak düzenlenmektedir (res. 14). Belediyenin aktif olarak sorumlu olduğu bu planda düzenleyici çerçeve ve şehir planlarının uyarlanması için sağlanan gerekli prosedürler bölgedeki kültürel mirasın korunmasında önemli bir araçtır. Tüm bu düzenleme ve restorasyon faaliyetlerinde ‘haritalama mobil teknolojisi’ ile entegre metodolojiler aracılığıyla gerçekleştirilen işlemler ve lazer teknolojileri sayesinde yapılan incelemeler yapılarıdaki restorasyon çalışmalarının neler olması gerektiği konusunda fikir vermektedir. Bu araçların sunduğu olanaklarla mekanları mekânsal nitelikleriyle karşılaştırmak, her bir parçanın ait olduğu orijinal yerinde korunmasına veya katalog oluşturulmasına olanak sağlamaktadır.

Resim 14: Taranto Kentinin Genel Görünümü

Sonuç

Taranto kenti, tarihi kalıntıların ve buluntuların sergilenme yöntemleri; geçmiş ve çağdaş uygarlıkların çevreleriyle etkileşim biçimi ve uyumu; modernleşmesi ama aynı zamanda bir yerin kimliğinin korunması; bölge ekonomisine ve sürdürülebilir büyümesine katkı sağlaması gibi birçok açıdan örnek teşkil etmektedir. Sinop kenti için farklılaşan seçenekler olmakla birlikte, kültürel mirasın korunması ve sergilenmesi her zamankinden daha fazla merkezi bir tema haline gelmelidir.

Kaynakça

- Akurgal, E. ve Budde, L. (1956). *Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Sinope*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Barat, C. (2012). La ville de Sinope, réflexions historiques et archéologiques, Ed. D. Kassab Tezgör, *Sinope. The Results of Fifteen Years of Research-Un Etat de la Question après Quinze Ans de Travaux*, Proceedings of the International Symposium, 7– 9 May 2009 (pp. 26-64). Leiden/Boston: Brill.
- Boccardi, L. Ve Giletti, F. (2014). Taranto Saint Angelo Castle: a new approach to the cultural stratification of the landscape. *Proceedings of the 2nd ICAUD International Conference in Architecture and Urban Design Epoka University, Tirana, Albania, 08-10 May 2014 Paper No. 195*.
- Bauer, A. (2006). Between the Steppe and the Sown: Prehistoric Sinop and Inter-Regional Interaction along the Black Sea Coast. Eds. D.L. Peterson, L.M. Popova ve A.T. Smith, *Beyond the Steppe and the Sown* (pp. 225-246). Leiden: Brill.
- Blandino, F. (1974). *La Città Vecchia di Taranto. Il piano per il risanamento e il restauro conservativo*, Roma: Edigraf.
- Budde, L. (1956). Kurzer vorläufiger Bericht über die Grabungen in Sinope der Kampagnen 1951–53, *TAD* 6(2), 5-10.
- De Juliis, E.M. (2000). *Taranto, Città della Magna Grecia; Guide* (Bari, Italy), 10. Bari: Edipuglia.
- Dell’Aglia, A. (1994). Taranto, Villa Peripato, in *Notiziario delle attività di tutela*. Giugno 1992 – Dicembre 1993, *Taras* 14 (1), 145-146.
- Dönmez, S. (2011). An Overview of the 2nd Millennium BC and Iron Age Cultures of the Province of Sinop in Light of New Research. Ed. D. Kassab Tezgör, *Sinope: the results of fifteen years of research*. Proceedings of the International Symposium, 7-9 May 2009 (pp. 153-174). Leiden: Brill.

- French, D.H. (2004). *The inscriptions of Sinope*. Inschriften griechischer St dte aus Kleinasien 64, Bonn: Habel.
- Garlan, Y. ve Kassab Tezgör, D. (1996). Prospection d'ateliers d'amphores et de c ramiques de Sinope, *Anatolia Antiqua*, 4, 325-334.
- Hetto, O. *Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı Erken Bizans Dönemi Mozaiklerinin İkonografisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi.
- Ivantchik, A. (1997). Les legendes de fondation de Sinope du Pont. *Revue des Etudes Anciennes*, 99 (1-2), 1997, 33-45.
- Johnson, P. (2010) *Landscapes of Achaemenid Paphlagonia*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pennsylvania Üniversitesi.
- Kaba, H. ve Vural, H. (2018). Arkeoloji ile Geçen Yetmiş Yıl-Kazılar Işığında Sinop Arkeolojisi, Ed.  . Kırın, *Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop* (pp. 439-464). Ankara: Berikan.
- Kassab Tezgör, D. (2011). Types amphoriques romains tardifs produits simultanement a Demirci pres de Sinope et dans d'autres centres de mer Noire, Eds. C. Tzochev, T. Stoyanov ve A. Boşkova, *Production and trade of Amphorae in the Black Sea, PATABS II*, Acts of the International Round Table, Kiten, Nessebar and Sredetz, September 26–30, 2007 (pp. 259–264). Sofya: Bulgarian Academy of Sciences, National Archaeological Institute with Museum.
- Kassab Tezgör, D. (ed.) (2012), *Sinope, Un  tat de la question après quinze ans de travaux*. Actes du Symposium International, Sinope 7–9 Mai 2009, Leiden: Brill.
- K roğlu, G. (2013). Sinop Balatlar Kilise 2011 Yılı Kazı  alışmaları. Ed. Haydar Dönmez, *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü*, 34. Kazı Sonuçları Toplantısı, 3. Cilt, 28 Mayıs-1 Haziran 2012,  orum (pp. 313-324).  orum: Pegasus Görsel İletişim Hizmetleri.
- Köroğlu, G., İnanan, F. ve Güngör Alper, E. (2014). Sinop Balatlar Kilisesi Kazısı 2012 ve 2013 Yılı  alışmaları. Ed. Haydar Dönmez, *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü*, 36. Kazı Sonuçları Toplantısı, 1. Cilt, 02-06 Haziran 2014, Gaziantep (pp. 511-534). Ankara: İsmail Ayg l Ofset Matbaacılık.
- Köroğlu, G. Ve Tok, E. (2018). Sinop Balatlar Kazısında Ortaya  ıkarılmaya Başlanan Erken Bizans Dönemi Döşeme Mozaikleriyle İlgili İlk Veriler/First Data on the Floor Mosaics of an Early Byzantine Church being Excavated Recently in Sinop Balatlar. *Journal of Mosaic Research*, 11, 121-135.
- Lomas, K. (1993). *Rome and the Western Greeks, 350 BC-AD 200: conquest and acculturation in Southern Italy*. London: Routledge.
- Lo Porto, F.G. (1971). *Topografia di Taranto antica*, in Taranto nella civilt  della Magna Grecia. Atti del decimo Convegno di studi sulla Magna Grecia. Taranto, 4-11 ottobre 1970 (pp. 343-383). Napoli: Arte tipografica.
- Maksimova, M.I. (1951). Hittites in the Black Sea Region. *Journal of Near Eastern Studies* 10 (2), 74-81.
- Marek, C. (1993). *Stadt, Ara und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatia*. Tübingen: Wasmuth.
- McGing, B.C. (1986) *The Foreign Policy of Mithridates VI Eupator, King of Pontus*. Mnemosyne, Suppl. 89. Leiden: Brill.
- Olivia, L. (2014). Two Mediterranean Case Studies in Rush for UNESCO's World Heritage List: Taranto and G lyazı / UNESCO Dünya Miras Listesi İçin İki Ak Deniz Alelacele  rneği: Taranto ve G lyazı, Eds. M. şahin, S. Sevim ve D. Yavaş, *Odryses'ten Nil fer'e Uluslararası Nil fer Sempozyumu Nil fer International Symposium 'From Odrysses to Nil fer'*, 13-15 Kasım 2015 Nil fer/Bursa/Türkiye (pp. 579-608). Ankara:  zyurt Matbaacılık.
- Occhinegro, U. (2014). Palaces of the Nobility between 1600-1800 in the old city of Taranto: Architectural Survey for Urban Fabric Restoration, *Athens Journal of Architecture*, 4 (3), 351-374.
- Pignatelli, F. (2012). *Il progetto dello scarto. Taranto Shrinking City*, Santarcangelo di Romagna: Maggioli.
- Yıldırım, N. (2020a). Sinope'den bir Duodecim Scriptorum Tablası. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 6(9), 1-8.

- Yıldırım, N. (2020b). Sinope Kentinden Boğa Başlı Girland Bezemeli Mimari Bloklar. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 28, 547-568.
- Toynbee, A. (1965). *Hannibal's legacy: the Hannibalic War's effects on Roman life*. London/New York: Oxford University Press.
- Verdoscia, C., Hernández, L.A., Musicco, A. ve Tavolare R. (2020). Cognitive Systems for the Monumental and Architectural HeritageThe Aragonese Castle of Taranto. International Congress of Architectural Graphic Expression, Zaragoza, 21-25 de septiembre de 2020, *Graphical Heritage*, 18, 559-570.

Haritalar ve Resimler Listesi

- Harita 1:** *Sinop'un Coğrafi Konumu* <<https://www.istanbul-city-guide.com/map/sinop-map>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Harita 2:** *Koloni Dönemlerinde Karadeniz ve İtalya'nın Durumu* <<https://www.greecehighdefinition.com/blog/map-of-the-greek-colonies-around-the-world-in-500-bc>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Harita 3:** *Taranto Kentinin Konumu* <<https://www.worldmap1.com/map/taranto-map>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Harita 4:** *Taranto Kentinin Coğrafi Yapısı* <<https://www.wikiwand.com/en/Taranto>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021)
- Resim 1:** *Sinop Kent Merkezi ve Limanı* <<http://www.geziko.com/blog/denizle-butunlesen-sehir-sinop/>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 2:** *Sinop Kenti Savunma Sistemi* <<https://sinopkulturturizmi.wordpress.com/sinop-kalesi/>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 3:** *Sinop Balatlar Kilisesi* (Balatlar Kilisesi Kazısı Arşivi).
- Resim 4-5:** *Aragon Kalesi ve avlusu* <<https://delhipages.live/tr/cografya-ve-seyahat/sehirler-ve-kasabalar/sehirler-ve-kasabalar-tz/taranto-italy>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 6:** *Taranto'daki Poseidon Tapınağı'ndaki Dor Sütunları* <<https://www.visititaly.eu/places-and-tours/the-columns-of-the-temple-of-poseidon-in-taranto>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 7:** *Hükümet Sarayı, Taranto* <[https://it.wikipedia.org/wiki/Palazzo_del_Governo_\(Taranto\)#/media/File:Palazzo_del_Governo_-_Taranto.jpg](https://it.wikipedia.org/wiki/Palazzo_del_Governo_(Taranto)#/media/File:Palazzo_del_Governo_-_Taranto.jpg)> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 8:** *Savino D'Amelio Sarayı, Taranto* <https://it.wikipedia.org/wiki/Palazzo_Savino_Amelio#/media/File:Palazzo_Savino_Amelio_di_Taranto.jpg> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 9:** *Taranto - Eski Kent Merkezi* <https://global-geography.org/af/Geography/Europe/Italy/Pictures/Taranto/Taranto_-_Old_Town_Centre_1> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 10:** *Taranto'da Bölgesel Bağlantılar* <<https://www.lonelyplanetitalia.it/destinazioni/italia/taranto>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 11-12:** *Taranto Ulusal Arkeoloji Müzesi* <https://it.wikipedia.org/wiki/Museo_archeologico_nazionale_di_Taranto> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).
- Resim 13:** *Villa Peripato, Taranto* <<https://www.madeintaranto.org/villa-peripato/>> (Erişim Tarihi: 30.08.2021)
- Resim 14:** *Taranto kentinin genel görünümü* <https://www.beniculturalionline.it/location-561_Taranto.php> (Erişim Tarihi: 30.08.2021).

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA ÇEVREYE DUYARLI UYGULAMALAR: YEŞİL YILDIZ VE YEŞİL PAZARLAMA

Nilgün SANALAN BİLİCİ*

Nercü AYDIN*

Öz

Sürdürülebilir turizm, yerel halkın refahının sağlanması ve devam ettirilmesi, yerel kaynakların tahrip edilmeden ve korunarak kullanılması, tüketici ihtiyaçlarının gelecek düşünülerek karşılanması gibi konuları bünyesinde barındıran ve turizmin geleceği için göz ardı edilmemesi gereken önemli bir kavramdır. Turizmin varlığının, sürdürülebilir turizm ilkelerine dayandığı dikkate alındığında, işletmeler kâr amacı elde etmenin yanında çevreye duyarlı şekilde davranarak hedeflerine varmak istemektedirler. Bu bağlamda, bu çalışmada yeşil pazarlama stratejileri ve çevreye duyarlı turizm faaliyetleri incelenerek Türkiye’de üç yıldızlı otel olarak ilk “Yeşil Yıldız” sertifikasını alan Sinop Antik Otelin çalışmaları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Yeşil Yıldız Belgesi, Yeşil Pazarlama, Konaklama İşletmesi, Sinop.

Environmentally Responsible Practices within Sustainable Tourism: Green Star and Green Marketing

Abstract

Sustainable tourism is an important concept that should not be ignored for the future of tourism, which includes issues such as ensuring and sustaining the welfare of the local people, using local resources without destroying and protecting them, meeting the needs of consumers in the future. Considering that the existence of tourism is based on the principles of sustainable tourism, businesses want to achieve their goals by acting in an environmentally sensitive manner as well as making a profit. In this context, examining green marketing strategies and environmentally sensitive tourism activities in this study as the first three-star hotel in Turkey "Green Star(Environmentally Friendly Establishment)" certificate of the studies evaluated the Antik Hotel Sinop.

Keywords: Sustainable Tourism, Environmentally Friendly Establishment, Green Marketing, Accommodation Business, Sinop.

Giriş

Diğer sektörlerde olduğu gibi turizm sektöründe de çevresel etkenlerin önemi oldukça büyüktür. Çünkü bu sektörün varlığının sağlanması ve devamlılığının sürdürülebilmesi için doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve tahribatının önlenmesi gerekmektedir. Turizm sektörü de sürdürülebilirlik ilkeleri benimsenmediğinde; doğal kaynakları hızlı bir şekilde tükenen dünyamızda en fazla etkilenecek olan sektörlerin başında gelmektedir (Tüsiad, 2012: 19). Turizmde en önemli işletmelerden biri olan otel işletmelerinin de çevreye verdikleri zarar göz ardı edilemeyecek derecede büyüktür. Bu zararların en aza indirilmesi amacıyla çeşitli sertifikasyon sistemleri uygulanmaktadır. Bu

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, nbilici@atauni.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0001-8318-7250>.

* Öğr. Gör., Gaiziosmanpaşa Üniversitesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü/ Sağlık Turizmi İşletmeciliği Pr., nercu.aydin@gop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-3419-9914>.

sistemlerden birisi de  evreye Duyarlı Konaklama Tesisi (Yeşil Yıldız) sertifikasyon sistemidir. Yeşil Yıldız; sürdürülebilir turizm kapsamında çevrenin korunması,  evre bilincinin geliştirilmesi, turistik tesisler sayesinde çevreye pozitif katkılarının sağlanması ve özendirilmesi amacıyla konaklama işletmelerine yönelik olarak uygulanan sertifikasyon programını ve bu kapsamda işletmelere verilen “ evreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgesi”ni ifade eder. Program, 22.09.2008 tarih ve 27005 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/3 no’lu tebliğ ile yürürlüğe girmiştir. Yürütücüsü, Kültür ve Turizm Bakanlığı’dır (Satar ve Güneş, 2017: 35). Bu belgeyi alabilmek için kriterler Turizm ve Kültür Bakanlığının resmi internet sitesinde yer almaktadır. Yeşil yıldız sertifikasının ayrıcalığı hem işletmelerin doğayı korumalarına yardımcı olması hem de işletme için pazarlama stratejisi olarak kullanılabilmesidir (Akdağ ve vd., 2014: 259).

Günümüzde çevrenin öneminin artması ve turizm- evre ilişkisine bağlı olarak yaşanan sorunlardan dolayı işletmeler turizm pazarlama politikalarında daha çevreci yaklaşımlara yönelmeye ba lamı lardır. Bu şekilde “ evresel (yeşil) işletme”, “yeşil pazarlama”, “yeşil tüketim”, “yeşil tüketicisi” ve “yeşil ürün” gibi kavramlar ortaya çıkmıştır (Kuduz, 2011).

Bu  alı ma ile 3 Yeşil Yıldız ( evreye Duyarlı Tesis) belgeli Sinop Antik Otelin  evreye duyarlı uygulamaları ve yeşil pazarlama faaliyetleri incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışmada işletmenin ne tür uygulamalar yaptıkları ve nasıl bir işletme politikası izlediklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1. Kavramsal  er eve

1.1. Sürdürülebilir Turizm

Dünya Turizm  rg t ’nün kısa tanımına göre sürdürülebilir turizm; ziyaretçilerin, çevrenin ve ev sahibi toplumların ihtiyaçlarını karşılayan, var olan ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerin bütününü ele alacak şekilde dikkate alan turizmdir (www2.unwto.org). Tüsiad’a göre “sürdürülebilir turizm, doğaya karşı kesin bir taahhüttür ve herhangi bir turizm veya kalkınma faaliyetini yerel halk ile b t nle tirmeyi gerektirir” (Tüsiad, 2012: 18). Sürdürülebilir turizm 12 amaca sahiptir. Bunlar; ekonomik uygulanabilirlik, yerel huzur, istihdam kalitesi, sosyal eşitlik, ziyaretçi memnuniyeti, yerel denetim, toplum refahı, kültürel zenginlik, fiziksel b t nl k, biyolojik çeşitlilik, kaynak verimliliği ve  evre temizliğidir (www.e-unwto.org). Konaklama tesislerinde sürdürülebilir turizm çalışmaları, 1970-1980’lere dayanmaktadır. Bahsedilen yıllarda çevreye önem verilmiş ve kirlilik, enerji verimliliği ve eko-turizme yönelik ilkeler oluşturulmuştur. Konaklama işletmeleri ile ba layan uygulama zamanla turizmle ilgili tüm sektörlere yayılmıştır. 1990’larda ise, turizm işletmelerine verilen sertifikasyon uygulamaları yayılmaya ba lamı tır. Sürdürülebilir turizm işletme tarafından dikkate alınacak durumdur ve bu yolda yapılan her türlü yönetim tarzı “yeşil otelcilik” diye tanımlanmaktadır. Yeşil otelcilik ile konaklama işletmeleri kullanmış oldukları enerjinin seviyesini mümkün olabilecek en düşük seviyeye indirebilmektedir. Ayrıca  evreye ve doğaya atılan deterjan gibi katkı maddelerinin miktarı, temizlik ürünlerinin veya çöp gibi maddelerin miktarı da yeşil otelcilik sayesinde azaltılmaya çalışılmaktadır. Otel işletmeleri bu alanlarda genel olarak geri dönüşüm için uygun malzemeleri kullanmak için uygulamalar başlatmaktadır. Temiz olan çevrenin turizm bakımından değerinin anlaşılmasıyla, konaklama işletmelerinin in asından turistik çekim merkezinin düzenlenmesine kadar yapılan çalışmalarda çevreye verilen önemin arttığı görünmeye ba lanmı tır (Kahraman ve Türkay, 2006: 123-124).

1.2. Turizm Bakanlığı “Yeşil Yıldız” Projesi

Sürdürülebilir turizm kapsamında çevrenin korunması, insanların  evre konusunda bilinçlendirilmesi, turistik işletmelerin çevreye yaptıkları zararların en aza indirilmesi ve bunların özendirilmesi amacıyla, bu özelliklere sahip olan konaklama tesislerine Kültür ve Turizm Bakanlığı

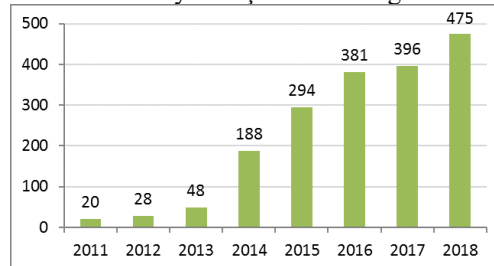
tarafından  evre Dostu Kuruluş ( am Belgesi) verilmiştir. Bu belge çevreye verilen önemin artmasıyla genişletilip güncelleştirilmiş ve 22.09.2008 tarihinde, 27005 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. “Tebliğ, enerji, su, çevreye zararlı maddelerin t k timinin ve atık miktarının azaltılmasını, enerji verimliliğinin arttırılmasını, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesini, konaklama işletmelerinin yatırım aşamasından itibaren çevreye duyarlı olarak planlanmalarını ve ger ekleştirilmelerini, tesisin çevreye uyumunu, çevreyi güzelleştirici düzenleme ve etkinlikleri, ekolojik mimariyi, çevreye duyarlılık konusunda bilinçlendirmeyi, eğitim sağlanması ve ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasını kapsamaktadır” (www.kultur.gov.tr). Yeşil Yıldız sertifikasyon sürecinde ilk olarak, yürütücüye başvuru dosyası sunulmakta ve uygun bulunan dosyalar belirli kriterler göz önüne alınarak denetime alınmaktadır. Toplam on bölümde 122 kriter bulunmaktadır ve asgari puanları toplayan işletmelere Yeşil Yıldız  d l  verilmekte ve bu  d l iki yıl için geçerli olmaktadır (Resmi Gazete, 22.09.2008). “Yeşil Yıldız ancak ilgili tebliğdeki şartları sağlayan ve Bakanlıktan Turizm Işletmesi Belgesine sahip konaklama işletmeleri alabilir. şartlar sağlandıktan sonra Bakanlığın denetlediği ve uygun bulduğu işletmeler, her 2 yılda bir kontrolü yapılarak Yeşil Yıldız sertifikasının devam etmesi sağlanmaktadır” ( nl  nen vd., 2011: 448). Yeşil Yıldız Belgesine sahip olmanın sağladığı avantajlar şu şekilde ifade edilebilir ( nl  nen vd, 2011, s.449 içinden www.kultur.gov.tr);

- Işletmede maliyetler azalır, su ve enerji tasarrufu sağlanır,
- Işg c n n en uygun şekilde kullanılması sağlanır,
- Çevreye zararlı etmenlerin t k timi ve verdikleri tahribat azalır,
- Geri dönüşümlü maddelere olan talep arttırılır,
- Işletmeler ve  evre ilişkisi artar,
- Tesis için yatırım yapılmadan önce  evre incelemeleri ve planlamaları yapılır,
- Tesisin tanıtım ve pazarlaması sırasında üstünlük sağlar,
- İnsanların  evre bilincinin arttırılması sağlanır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı’ndan Yeşil Yıldız sertifikası alan işletmelerin, çevrenin korunmasına katkı sağlaması, işletmelerin pazarlama stratejilerinde farklılık yaratabilmesi, işletme ve ülke ekonomisine katkı sağlaması ve çevrenin korunması için sahip olacakları roller ile bölgelerinde örnek işletmeler olabilecekleri d ş n lmektedir (www.kultur.gov.tr).

2018 yılı sonu itibariyle; Turizm Işletmesi Belgeli konaklama tesisi sayısı 3.925’dir ve bu tesislerin 475 tanesi çevreye duyarlı konaklama tesisi belgesi (yeşil yıldız) almışlardır (cevreselgostergeler.csb.gov.tr).

Grafik 1- Yıllar İtibariyle Yeşil Yıldız Belgeli Tesis Sayıları

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019

1.3. Yeşil Pazarlama

Mintu ve Lozada’ya (1993) göre yeşil pazarlama, fiziksel çevrenin korunmasını sağlayacak şekilde organizasyonel ve bireysel amaçlara oluşan değişimleri kolaylaştırmak için pazarlama

araçlarının uygulanmasıdır. Firmalar tüketicilerinden, ortaklarından, vatandaşlardan ve diğery paydaşlarından kaynaklanan ekonomik ve ekonomik olmayan baskılar nedeniyle sistemlerini, politikalarını ve ürünlerini yeşilleştirmeyi seçebilirler. Diğery nedenler; bazı düşünürlerin yeşil politikaların veya ürünlerin karlı olduğunu düşünmesi, firmaların sosyal sorumluluk konularında daha fazla endişe duyması, müşteri tutumundaki değişimler, hükümet baskısı, rekabet baskısı, maliyet ve kar sorunu gibi nedenlerdir (Ghoshal M., 2011: 2-5). Yeşil pazarlamanın iki önemli amacının olduğu söylenebilir. Bunlar; çevre ile uyumlu olan ürünleri geliştirmek ve piyasaya sunmak, ikincisi ise; üretilmiş olan ürünün ve işletmenin çevre ile dost olduğu imajını oluşturmaktır. Turizmde çevre önemlidir ve turizm endüstrisinde yer alan işletmelerin çevre ile dost işletmeler olmaları beklenir. Bu nedenle turizm işletmelerinin yeşil pazarlama faaliyetlerine ağırlık verdiği söylenebilir (Atay ve Dilek, 2013: 203-219). Yeşil pazarlama stratejileri;

Yeşil ürün: Enerji veya kaynakları koruyarak, toksik maddelerin, kirliliğın ve atıkların kullanımını azaltarak veya ortadan kaldırarak doğal çevreyi korumaya veya iyileştirmeye çaba göstermek olarak tanımlanmaktadır (Ottman vd., 2006: 24).

Yeşil tedarik zinciri: Yeşil satın alma, yeşil üretim/malzeme yönetimi, yeşil dağıtım/pazarlama ve tersine lojistiğın toplamlarına eşit olan yönetim şeklidir. Tedarik zinciri yönetimine “yeşil ”in eklenmesiyle tedarik zinciri yönetiminin doğal çevre üzerindeki etkisinin ve ilişkilerinin ele alınmasını içerir (Hervani ve Helms, 2005: 334).

Yeşil fiyat: Fiyat, satın almada belirleyici en önemli faktörlerden biridir. İşletmeler çevreyi düşünerek oluşturdukları yeşil ürünün fiyatına, oluşan yeni maliyetleri ek olarak yansıtmaktadır (Güleç, 2016, s.20). İşletmeler yeşil ürünü fiyatlandırmada normalinden daha düşük bir fiyat ile tüketicuyu ürüne daha iyi teşvik edebileceklerdir, fiyat değişmediğinde ürünün çevreyi ilgilendiren pozitif noktaları rekabet avantajı olarak kullanılabilecektir, fiyatın daha yüksek olmasında ise yeşil ürünle ilgili promosyonların iyi yapılması ve bu ürüne daha fazla para ödemek için hevesli olan müşteriler gerekmektedir (Yüksel, 2009: 21-22).

Yeşil tutundurma: Yeşil tutundurmada amaç, ürünü tüketici gözünde çevre dostu haline getirmek, işletmeye yeşil kimlik kazandırmak olmalıdır. Yeşil tutundurma uygulanırken diğery pazarlama uygulamalarının da birbiriyle uyum halinde olması gerekir (Uydacı, 2002: 128).

Yeşil dağıtım: Yeşil dağıtım, çevre ile ilgili olan maliyetleri minimuma düşürebilmeyi amaçlar ve taşımacılık için olması gereken araçların çevreci niteliğine sahip olması, paketleme ve ambalajlama için kullanılan malzemelerin geri dönüştürülebilir olması ve ihtiyaç duyulandan fazla sayıda kullanılmaması, taşıma yaparken ürünlerin fazla yer tutmayacak şekilde tasarlanmış olması gibi konulara önem verilmektedir (Güleç, 2016: 20).

Yeşil tüketici: Diğery tüketicilere oranla satın alımlarına daha çok çevreci endişelerini katan, tüketilen kaynakların kıtlığıyla ilgilenen ve satın aldıkları ürünlerin kullanım sonrası durumlarıyla da alakadar olan tüketicilerdir (Yüksel, 2009: 33).

Yeşil işbirlikleri: Şirketler yeşil pazarlama için kendi bilgilerini aşan bazı durumlarda çevreci gruplardan yardım almaktadır. Bu çevreci gruplar da kendilerini pazara tanıtmak, toplumda daha iyi konumlanmak, gelir elde etmek ve çevrenin iyileşmesine katkı sağlamak için ilgili şirketler ile stratejik bir ortaklık kurmak isterler (Tirkeş, 2008: 53).

2. Tasarım ve Yöntem

Bu çalışmada, , nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan bilgi toplama yöntemlerinden görüşme, gözlem ve mevcut dokümanları inceleme gibi çok sayıda veri toplama yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın problemi, sürdürülebilir turizm kapsamında konaklama işletmelerinde yapılan çevreye duyarlı uygulamaların, müşterilerin bakış açısıyla işletmeye değer kazandırması ve yeşil pazarlama etkinliklerinde öne çıkartılarak rekabet avantajı sağlayıp sağlamadığıdır.

Araştırmanın konusunu; 2009 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yürütülmekte olan çevreye duyarlılık kampanyası kapsamında “Yeşil Yıldız” belgesini almaya hak kazanan ilk 3 yıldızlı otelin “Sinop Antik Otel” olmasından dolayı, otelin bu alanda yapmış olduğu çalışmalar oluşturmaktadır.

Örnek olay çalışması için Sinop Antik Otel müdürü Seyit Şen ile görüşme yapılmıştır. Bu görüşmede otel ile ilgili bilgiler alınmış ve araştırma soruları sorulmuştur. Araştırma sorularının 6'sı tesisin genel çevresel uygulamaları ile ilgili olup, 12'si ise “yeşil pazarlamaya” yönelik olarak sorulmuştur.

Çalışmada genel çevresel uygulamaların betimlenmesi ve yorumu; Birleşmiş Milletler üyelerince kabul edilen “Gündem 21” eylem planının sürdürülebilir turizmi sağlayacak faaliyetlerin tanımlandığı “Seyahat ve Turizm için Gündem 21” programının öncelikli alanlarına göre yapılmıştır. Bunlar (Kahraman ve Türkay, 2006: 138-139):

- Atıkların azaltılması, geri dönüşüm ve yeniden kullanım
- Enerji randımanının artırılması ve etkin yönetimi
- Temiz su kaynakları yönetimi
- Atık su yönetimi
- Tehlikeli maddeler
- Ulaşım
- Alan kullanımı ve yönetimi
- Sektör çalışanlarının, yerli halkın ve turistlerin sürdürülebilir turizm faaliyetlerine dâhil edilmesi

- Sürdürülebilirliğin düzenlenmesi
- Sürdürülebilir turizm için işbirliği

Çalışmanın “Yeşil Pazarlama” konusunun betimlenmesi ve yorumunda ise; literatür taramasında yer alan başlıklar (yeşil ürün, yeşil tedarikçi, yeşil fiyat, yeşil iletişim, yeşil dağıtım, yeşil tüketici, yeşil işbirlikleri) değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. İşletmenin Genel Çevresine Yönelik Sorular

Soru 1: İşletmenizle ilgili genel bilgi verebilir misiniz?

Sinop Antik Otel, Türkiye'nin 26. yeşil yıldızlı ve ilk 3 yeşil yıldızlı otelidir. Otel denize sıfır konumdadır, otel önünde plaj ve özel iskele mevcuttur. Otelde 33 standart oda, 6 dubleks süit ve 2 VIP süit oda mevcuttur. Yaz aylarında bahçeye servis imkânı olan alakart restoran, 40 kişilik toplantı salonu, özel müze, TV izleme salonunda kültür ve sanat ağırlıklı kütüphane, etnografik eserlerin sergilendiği bir köşe, özel plaj, 2 adet beach bar, teleskopik açılır kapanır ısıtılmalı havuz, ücretsiz otopark, ücretsiz Wİ-Fİ ve 24 saat oda servisi hizmetleri bulunmaktadır.

Otelin Sinop havaalanı ve Sinop otogarı ile arası 5 ile 10 dakika arası sürmektedir. Haftanın her günü İstanbul-Sinop arası karşılıklı uçak seferleri düzenlenmektedir. Karayolu ile Ankara-Sinop arası 415 km, Samsun-Sinop arası 160 km yaklaşık 1,5 saat sürmektedir.

Sinop Antik Otel, Yönetim Kurulu Başkanı Ali Yılmaz tarafından 8 yıllık bir hazırlık aşamasından sonra 2009 yılının haziran ayında açılmıştır. Otel üç ayrı binadan oluşmaktadır, özgün

Sinop evi yapısı örnek alınarak inşa edilmiştir ve doğal havalandırması vardır. Çevre düzenlenmesinde kullanılmak üzere eski yerli tuğlalar ve çevre duvarları için yıkılan binalardan 10-15 kamyon kesme taş, 100-150 metre küp meşe, kiraz, kestane ağaçları toplanmıştır ve çevre tamamen yeşillendirilmiştir. Marangoz atölyesi kurulmuş ve bina cephesinde kullanılan malzemeler, oda içlerindeki mobilyalar, sandalye ve koltuklar kendileri tarafından imal etmiştir. Bütün oda perdeleri yöresel motifler ile el işi dokunmuştur.

Bir yılın tüm ayları açık olan otelde ortalama personel sayısı; 21'dir.

Soru 2: İşletmenizin çevre politikası nedir?

Sinop Antik Otelin çevre politikası;

- Çevre konusunda eğitimden asla taviz vermeyerek çalışanların katılımı ile sürekli iyileştirmeyi sağlamayı,
- Tüm faaliyetlerimizde atıkları en az düzeye indirerek geri kazanımını veya doğru şekilde bertarafını sağlamak ve bu yolla çevre kirlenmesini önleyerek ve doğal kaynakları koruyarak enerji tasarrufunu gerçekleştirmeyi,
- Faaliyet kapsamımız olan tüm işlemlerle ilgili olarak çevreye saygılı bir çalışma ortamı sağlayarak tüm yatırımlarımızda çevresel etkileri dikkate almayı,
- Tedarikçilerimizin çevreye karşı sorumlu kuruluşlar olmalarını teşvik etmeyi,
- Yaptığımız tüm faaliyetlerde firma sınırlarımız dâhilinde çalışan personel, taşeron ve gelen ziyaretçilerimizin sağlık ve güvenliğini sağlamayı,
- Yaptığımız tüm faaliyetlerde firma sınırlarımız dâhilinde çalışan personel, taşeron ve gelen ziyaretçilerimizin çevreye karşı sorumlulukları konusunda sürekli olarak bilgilendirmeyi,
- Çevre politikamızdan ödün vermeden belirlenen hedeflere zamanında ve etkin bir şekilde çözüm üretmeyi,
- Mevcut durumla yetinmeyip sürekli olarak değişen dünya koşullarını ve yeni teknolojileri takip ederek sürekli gelişmeyi ve iyileşmeyi sağlamayı,
- Çevre ve Çevre sağlığı konularında faaliyetlerimizi etkileyen tüm ulusal, bölgesel ve ilgili tarafların yönetmeliklerine uymayı, taahhüt eder.

İşletmenin çevre politikasının üç veya beş yıllık süreçlerde yapıldığı ve gerektiğinde güncellendiği belirtilmiştir.

Soru 3: İşletmenizde atıklara yönelik uygulamalar nelerdir?

Sinop Antik Otel, ISO 14001 Çevre Yönetim çalışmaları kapsamında başlatılan atık ayrıştırma yönetimi için silindirik üçlü ayrıştırma hazneleri kullanmaktadır. Ayrıca ayrıştırma haricinde atıkları azaltmaya yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Örneğin; plastik atığını azaltmak için açık büfede paket ürünlerin kullanılmadığı, fakat müşteri istek ve tercihleri doğrultusunda bazı plastik ürünlerin kullanıldığı ama bunlarında ayrıştırıldığı belirtilmiştir. Otelin çoğu yerinde geri dönüşüm kutularının olduğu, odalarda da bu konuda bilgilendirme formu olduğu ayrıca kat hizmetleri tarafından da ayrıştırma işlemi yapıldığı belirtilmiştir. Mutfak personellerinin de yiyecek atıklarından yenilebilir durumda olanları hayvanlar için ayırdığı ve bunların belediye barınağına bağışlandığı bildirilmiştir. Diğer atıklar belediyenin sözleşmeli olduğu geri dönüşüm firması tarafından otelden alınmaktadır.

Sinop Antik Otel ilk açıldığı zaman tüplü televizyonlar kullanılmış fakat ilerleyen zamanlarda müşteri istekleri doğrultusunda LCD televizyonlar alınmış, otelden çıkan televizyonlar personele veya ihtiyaç sahiplerine bağışlanmıştır. Ayrıca yatakların müşteri konforu açısından ortalama beş yılda bir yenilendiği belirtilmiş ve otelden çıkan yatakların iyi durumda ve kullanılabilir durumda olanlarının personele, ihtiyaç sahiplerine veya Kızılay'a bağışlandığı belirtilmiştir. Fazla kullanılmış çarşaf, yorgan

ve yastık kılıfı gibi ürünlerin de kat hizmetleri tarafından kullanıma uygun hale getirilip temizlik bezi olarak değerlendirildiği belirtilmiştir.

Soru 4: Enerji ve su kullanımına yönelik tasarruflar yapılıyor mu?

Sinop Antik Otelin  st tarafında bulunan tepeden akan kaynak suyu otelin yan tarafından geçmektedir. Buradan gelen kaynak suyu otelde bir drenajda birikmektedir. Otel yapılırken bu şekilde tasarlanmıştır. Bu drenaj suyu analiz edilmiş ve içilebilir olduğu tespit edilmiştir fakat otele gelen misafirlerin sağlığı açısından bu drenaj suyu sadece otelin tuvaletlerinde, ayak yıkanan  eşmelerinde, çamaşır makinelerinde kullanılmaktadır. Bu da otelin su sarfiyatını büyük bir şekilde düşürmektedir.

Otel  evreye duyarlı olması sebebiyle LED aydınlatma sistemine ve enerji t k ten makinelerde A enerji sınıfına d nm ştir.

Odalarda kullanılan sıcak su güneş panellerinden, yetmediği yerde doğalgaz sisteminden sağlanmaktadır. Kışın ısıtma sistemi olarak 2018 Eylül ayına kadar kömür kullanılmış, daha sonra doğalgaza geçiş sağlanmıştır.

Soru 5: İşletme içindeki ekolojik faaliyetleriniz nelerdir?

Otelin sahip olduğu küçük bir organik bahçe bulunmaktadır. Daha  nceki yıllarda misafirlerin küçük çocuklarına  i ek diktirme gibi faaliyetler yapılmış fakat daha sonra yoğun tempodan dolayı buna çok fazla fırsat bulunamamıştır. Ama bölgedeki kreşlerde bu faaliyetlere devam edilmektedir.

Soru 6: İşletmenizin sahip olduğu kalite belgeleri ve ödüller nelerdir?

2014 yılında SKALITE  d l  almıştır. Bu ödülün amacı; turizm sektöründe kalite çıtasını yükseltmeyi hedefleyen kişi ve kuruluşları ödüllendirmek olduğu kadar, kaliteyi bir yönetim felsefesi olarak benimsemiş bu kişilerin aynı zamanda sektör çalışanlarına örnek olmasını sağlamaktır (http://www.skalistanbul.com/sklite-detay_18). Bu belge dışında kalite belgesi başvurusunda bulunulmadığı belirtilmiştir.

3.2. İşletmede Yeşil Pazarlama İle İlgili Uygulamaya Yönelik Sorular

Soru 1: Otele mal ve hizmet sağlayana tedarikçilerde aranan çevreci kriterler nelerdir?

Sinop Antik Otel, her türlü çevreci kriter ve belgelere sahip firmalardan biri olan DIVERSEY ile çalışmaktadır.

Soru 2: Otelin “Yeşil  r n” olarak planlama ve geliştirme süreci nasıldır?

Sinop Antik Otel sahibi Ali Yılmaz bu konu ile ilgili verdiği bir röportajda; otelin yapım aşamasında sanki yeşil yıldız özelliğini biliyormuş gibi hareket ettiklerini, otelin çevresi, havalandırması ve yalıtımı gibi özellikleri yeşil ürüne uygun olarak hazırladıklarını belirtmiştir (www.turizmhaberleri.com). Ayrıca otelin kuruluş aşamasında  evre ve doğa ile uyumlu olmasına  zen gösterilmiştir. Yeşil Yıldız Belgesi ( evreye Duyarlı Tesis Belgesi) için başvuru sürecinde bir  evre mühendisliği firmasından danışmanlık alınarak hazırlıkların yapıldığı belirtilmiştir.

Soru3: Otelinizin tasarım ve inşaat aşamasında danışmanlık aldınız mı?

Otelin tasarım ve inşaat aşamasında danışmanlık alınmamış olup tüm aşamalar otel sahibi tarafından bizzat y r t lm ştir.

Soru4: Otelin  evreci özelliğinin satış fiyatlarına etkisi var mı?

Otele gelen misafirlerin %99'unun  evre illerden gelen yerli turist olduğu belirtilmiş ve misafirlerin otelin çevreci özelliğinin bilincinde olmadıkları belirtilmiştir. Fakat %1'lik dilimdeki misafirlerin daha bilinçli oldukları belirtilmiştir. Yani otelin çevreci özelliğinin satış fiyatlarına %1'lik bir etkisi olduğu belirtilmiştir.

Soru 5: Otelin satış ve pazarlamasında “ evreci Otel” özelliğinin rolü nedir?

Otele gelen misafirlere odalarda bulunan anket formu aracılığıyla çevreci otel özelliği sorulmuştur. Yönetici tarafından analiz edilen anket sonuçlarına göre; otele gelen misafirlerin %99'u otelin çevreci özelliğinden dolayı tercih etmediğini belirtmiştir. Otele gelen konukların birinci tercih sebebinin otelin denize sıfır konumda olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Soru 6: Otelin halkla ilişkiler ve sponsorluk faaliyetleri var mı?

Otelin çeşitli sponsorluk faaliyetleri bulunmaktadır. Bu sponsorluk faaliyetlerinden birisinin Sinop Sürdürülebilir Kalkınma Derneği sponsorluğu ve desteğiyle yapılan “Sinopale” Çağdaş Sanat Bienali sponsorluğu olduğu belirtilmiştir.

Soru 7: Müşteri anketlerinde çevre ile ilgili sorular yer alıyor mu?

Odalarda bulunan anketlerde çevre ile ilgili sorular yer almaktadır. Odalarda bulunan anket formu aşağıdaki gibidir;

- Çevre politikamız hakkında görüş ve önerileriniz uygulamanın geliştirilebilmesi açısından bizim için çok önemli. Bunun için küçük bir anket hazırladık ve bir kaç dakikanızı ayırarak anketi cevaplamanızı rica ediyoruz.
1. Otelimizin çevreye duyarlı olma konusundaki çalışmalarını olumlu buluyor ve destekliyor musunuz?
 - () Sonuna kadar destekliyorum.
 - () Olumlu düşünüyorum.
 - () Yeterli bulmuyorum.
 - () Hiç ilgilenmiyorum.
 - () Bence herkes için boşuna zaman ve enerji kaybıdır.
 2. Otelimizdeki geri kazanılabilir atıklar için olan kutuların sayısını yeterli buluyor musunuz?
 - () Evet () Hayır
 3. Çocuklarınızın çevreye duyarlılık konusundaki eğitimlerini yeterli buluyor musunuz? (aile içi, okul, medya)
 - () Evet () Hayır
 4. Otelimizi tercih etmenizde doğayla iç içe olması ve tarihi eserlerin sergilenmesi etkili oldu mu?
 - () Evet () Hayır
 5. Çevre bilinci ve çevreye duyarlılık kapsamında otelimizin çalışmalarını iyileştirmeye yönelik önerileriniz:

Soru 8: Dağıtım kanalı olarak acentelerle olan ilişkiler nasıldır?

Başlıca acenteler ve online satış kanalları ile çalışıldığı belirtilmiştir. Yeşil Yıldız sertifikasının belirtilebildiği online satış kanallarına (sadece booking.com ve tripadvisor) da Yeşil Yıldız sertifikası girilmiştir.

Soru 9: Müşteriler çevresel konularda bilgilendiriliyor mu?

Odalarda çevresel bilgilendirme formları olduğu belirtilmiştir. Bu form şu şekildedir;

- SAYIN MİSAFİRLERİMİZ,
- Tüm çağdaş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de çevreye duyarlılık bilinci hızla gelişmekte ve halkımızın ilgisi hızla çoğalmaktadır. Çocuklarımıza daha temiz, kaynakları tüketilmemiş bir çevre bırakmak hepimizin görevidir.
- Biz de Sinop Antik Otel olarak çevreye duyarlı bir tesis olmak amacındayız. Bu amacımıza sizlerin de katılımınızı diliyoruz.
- Aşağıda belirteceğimiz önerilerimize uymaya dikkat ederek bizlere yardımcı olmanızı umuyor ve bundan sizlerin de keyif almasını diliyoruz.
- A - Lütfen tesisin çevreye duyarlılık çalışmaları hakkındaki görüş ve değerlendirmelerinizi bize bildiriniz.
 - B - Banyo ve lavabolarda lütfen suyu gereği kadar kullanınız.
 - C - Olası su sızıntıları veya musluklardaki arızaları lütfen resepsiyona bildiriniz.
 - D - Lütfen çöplerinizi, tuvalet kâğıdı ve petlerinizi klozete değil çöp kutularına atınız.
 - E - Otelimizde bir günden fazla kalacaksanız yastık kılıfı, çarşaf, nevresim ve havluların değişmesini istediğinizde lütfen resepsiyona bildiriniz.
 - F - Otelimizin önünden dolmuşlar geçmektedir. Lütfen olabildiğince toplu taşıma araçlarını kullanınız.
 - G - Lütfen kullanmadığınız alanların elektriğini söndürünüz.
 - H - Kâğıt, cam, metal, pil, plastik ve pet şişelerini koridorlarda ve genel mahallerde bulunan geri kazanılabilir atıklar için koyduğumuz kutulara atınız.
 - İ - Lütfen kapı ve pencereleri açtığınızda klimanızı kapatınız.
- ÇEVREYE OLAN DUYARLILILIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ. 01.01.2012

Ayrıca otelin çeşitli yerlerinde geri dönüşüm kutuları da mevcuttur.

Soru 10: Çalışanlara çevresel faaliyetler hakkında eğitim veriliyor mu?

Çalışanların genelde otelin daimi personelleri olduğu, çok az işten çıkış ve işe alım olduğu belirtilmiştir. Çevresel faaliyetler hakkında eğitimin yılda en az bir kere verildiği belirtilmiştir.

Soru 11: Otelin web sitesinde çevreye ayrılan yerin büyüklüğü nedir?

Otelin web sitesinde, işletmenin çevreye duyarlı tesis olduğu ve bunun ne anlama geldiği belirtilmiştir.

Soru 12: Otelin çevresel özelliği ile yer aldığı tanıtım broşürleri, arama motorları var mı?

Arama motorlarında Sinop Antik Otelin çevreye duyarlı tesis olduğu belirtilmiştir. Özellikle çevreye duyarlı tesis arayan bir kişinin Sinop Antik Oteli rahat bir şekilde bulabileceği belirtilmiştir. Otelin tanıtım broşüründe de çevresel özelliği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Sonuç

Turizmin bölge için yararlı olup olmaması, o bölgedeki turizm işletmelerinin yönetim şekline bağlı olabilmektedir. Eğer işletme iyi yönetilmezse çevreye verdiği zarar fazla olabilmektedir. Bu yüzden turizm işletmesinin işinde uzman yöneticilere, paydaşlar ve çalışanlar ile işbirliğine, tüketicilerin ve yerel halkın desteğine ihtiyacı vardır. Turizm sadece ekonomik bir faaliyet olarak görülmemeli, ekonominin de sürdürülebilmesi amacıyla çevreye verdiği zararın bilincine varılarak hareket edilmelidir. Ayrıca günümüzde rekabetin kızışması, tüketici profillerinin değişmesi ve bunun da taleplere yansması ile otel işletmeleri artık sadece bakanlıktan aldıkları belge ile yetinmeyip yeni belgelere de ihtiyaç duyuyorlar. Bu belgelerden ‘Çevreye Duyarlı Otel’ belgesi de ilk sıralarda yer alıyor.

Bu çalışma yeşil pazarlama faaliyetlerinin, sürdürülebilir turizmin pazarlamasında nasıl kullanılacağını değerlendirmek için hazırlanmıştır. Çalışmaya konu olan işletme 2009 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı’na yürütülmekte olan çevreye duyarlılık kampanyası kapsamında “Yeşil Yıldız” belgesini almaya hak kazanan ilk 3 yıldızlı otel olan Sinop Antik Otel’dir. İşletme çevreci uygulamaları ile “Çevreye Duyarlı Tesis” olma özelliğine sahiptir. İşletmenin geri dönüştürülebilir ürünler satın almayı tercih etmesi, otelde kullanılan çöp kutularının çevre faaliyetine uygun olarak geliştirilmesi, girdilerin ve çıktıların çevresel etkilerinin minimuma indirilmesi işletmenin yeşil ürün olma özelliğini göstermektedir.

Çalışmadaki bulgulara göre;

Çevreye Duyarlı Oteller bunu çalıştıkları tur operatörleri, seyahat acenteleri veya diğer çeşitli yollar ile tüketicilerine duyurmaya önem vermektedir. Sinop Antik Otelin de pazarlama faaliyetlerinde Çevreye Duyarlı Tesis olduğu broşürlerinde ve web sitesinde belirtilmiştir. Fakat oteli tercih eden kesimin, bu seçimini otelin çevreci özelliğinden dolayı değil daha çok otelin denize sıfır konumundan dolayı yaptığı görülmektedir. Yine de tüketicilerin işletmeye ikinci kez gelmelerinde otelin çevreci özelliğinden kaynaklı olması sağlanabilir. Bu anlamda yapılacak çalışmalarda tüketici daha çok bilgilendirilmeli ve tercihinin karar verirken otelin yeşil ürün olma özelliğinin etken olması sağlanmalıdır. Bunu sadece kendini pazarlayan işletmenin değil, “Yeşil Yıldız” logosunu veren kurum ve kuruluşların da yapmaları gerekmektedir. Bu şekilde otelin yaptığı faaliyetler de desteklenmiş olur ve işletme kendini geliştirerek bu yönde yapılacak başka işletmelere de örnek olabilir.

Yeşil fiyat açısından bakıldığında; Sinop Antik Otelin bulunduğu bölgenin çok büyük olmamasından ve oteli tercih eden tüketicinin de işletmenin yeşil ürün olma özelliğini çok fazla bilmemesinden dolayı fiyatlandırma yapılırken bu özelliğin etkileri çok fazla yansıtamamıştır.

Yeşil anlayışın belirli unsurlarından biri de çalışanlara yeşil ürün, yeşil pazarlama ve Yeşil Yıldız gibi konularda eğitimin verilmesidir. Sinop Antik Otel de çalışanlarına bu konularda gerekli eğitimleri verdiğini belirtmiştir. Çalışanların çok fazla değişmemesinden dolayı yılda en az bir kez gerekli eğitimlerin verildiği belirtilmiştir.

Sinop Antik Otel odalarında  evre anketleri bulundurarak müşterilerinin bu konudaki farkındalığını belirlemeye çalışmaktadır. İşletme müdürü tarafından yapılan anket sonucu değerlendirmesine göre, otele gelen turistik tüketicilerin büyük çoğunluğunun  evre duyarlılığı hakkındaki farkındalığının düşük seviyede olduğu görülmektedir. Bu problemin giderilmesi için otelin web sitesinde veya işletme içerisinde otelin 3 Yeşil Yıldızlı ( evreye Duyarlı Konaklama Tesisi) olduğu daha fazla vurgulanabilir.

Sinop Antik Otel yaptığı  evre çalışmalarında çevresindeki çeşitli kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde olduğunu belirtmiştir. Çevreci belgelere sahip firmalardan biri olan DIVERSEY (sürdürülebilirlik ve çevreye duyarlılık yönüyle bilinen temizlik ürünleri ticareti yapan firma) bunlardan biridir. Bunların dışında otelde konuklara çok fazla çevreye duyarlılık hususunda aktivite uygulanmadığı görülmektedir. Çeşitli doğa temalı aktiviteler otelin sunduğu hizmetlere eklenebilir böylece misafirlerin çevreye duyarlılık ve yeşil ürün hakkında farkındalığı artırılabilir.

Yeşil Yıldız  evreye karşı duyarlılık kampanyası, sürdürülebilir turizm için önemli bir etkidir. Turizm sektörünün çevreye verdiği zararın derecesine bakıldığında da bu gibi eko-etiketlemelerin önemi daha da artmaktadır. Bunları dikkate alarak turizm işletmelerinin çevreye duyarlılık kampanyalarını takip etmeleri, eğer uyguladıkları belli bir kampanya varsa bunu başka kampanyalar ile de birleştirmesi sağlanabilir. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı da çevreye duyarlılık kampanyaları hakkında sadece işletmeleri değil, tüketicileri de bilgilendirebilir ve uluslararası çevreye duyarlılık kampanyaları ile birlikte çalışmalar yapabilir. Yurtdışındaki konaklama tesislerinin bu konularda yaptıkları çalışmalar takip edilebilir ve Türkiye’de de uygulanabilir. Tur operatörleri ve seyahat acenteleri yeşil pazarlamaya daha fazla önem verebilir ve tüketiciyi çevreye duyarlı işletmelere çekecek pazarlama politikaları uygulayabilir. Turistik tüketiciler de çeşitli yollarla; çevreye karşı duyarlılık konusunda bilinçlendirilebilir, çevreye duyarlı olan işletmeleri tercih etmeleri sağlanabilir ve  evre konusunda sertifika sahibi olan tur operatörlerine yöneltmeleri de sağlanabilir.

Sürdürülebilir turizmin devamlılığı için turizm işletmeleri gerekli tasarruf önlemlerini alarak iş görenlerini bu konularda eğitebilir ve çeşitli projelere katılım sağlayarak da  evre konusunda gerekli sertifikaları araştırıp işletmeyi bu konuma uygun hale getirebilir.

Bu çalışmada ilk olarak Sinop Antik Otelin  evresel faaliyetleri incelenerek yeşil ürün olup olmadığı belirlenmiş ve otelin almış olduğu “Yeşil Yıldız”ın pazarlama çalışmalarına katkısı incelenmeye çalışılmıştır. Bunun gibi  evre konulu araştırmaların turizm işletmelerinde yer alan çeşitli yiyecek içecek işletmeleri veya ulaştırma işletmeleri gibi işletmelerle de yapılması, sürdürülebilir turizm ve yeşil pazarlama anlayışının gelişmesine katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Akdağ, G., Güler, O., Demirtaş, O., Dalgıç, A. ve Yeşilyurt, C. (2014). Turizm ve  evre İlişkisi: Türkiye’deki Yeşil Otellerin Gözünden Yeşil Otelcilik Uygulamalarının Getirileri. Türkiye Coğrafyacılarda Derneği Uluslararası Kongresi, 4-6 Haziran 2014, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 258-267, ISBN: 978-605-86453-3-2. Online at: <http://www.cd.org.tr/uploads/b9nTW8jt.pdf>
- Atay L. ve Dilek S.E., (2013). Konaklama İşletmelerde Yeşil Pazarlama Uygulamaları: Ibis Otel  rneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 203-219.

- Ghoshal. M. (2011). Green Marketing- A Changing Concept in Changing Time. *BVIMR, Management Edge*. 4(1), 82-92.
- Güleç H. (2016), *Dış Ticarete Yeşil Pazarlama Etkileri Ve Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Hervani A.A., Helms M.M. ve Sarkis J. (2005). Performance measurement for green supply chain management, *Benchmarking: An International Journal*, 12(4), 330-353.
- Kahraman, N., ve Türkay, O. (2006). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kuduz N., (2011), Yeşil Pazarlama Faaliyetlerinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışlarına Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi.
- Ottman J., Stafford E.R. ve Hartman C.L. (2006), Avoiding Green Marketing Myopia: Ways to Improve Consumer Appeal for Environmentally Preferable Products, *Article in Environment Science and Policy for Sustainable Development*, 48(5), 22-36.
- Satar İ. ve Güneş G., (2017), Turizm Sertifikasyonu: Ankara Radisson Blu Otel’de Örnek Uygulama, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 18-46.
- Tirkeş, Ç. (2008). Yeşil Pazarlama: Türkiye’de Organik Gıda Ürünlerinin Kullanımını Artırmaya Yönelik Stratejiler, (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi.
- TÜSİAD, (2012), Sürdürülebilir Turizm, Yayın No: 2012-09/531, İstanbul.
- Uydacı, M.(2002). *Yeşil Pazarlama*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Ünlüönen K., Kızanlıkl M.M. ve Arslan E. (2011). Otel İşletmelerindeki Eko-Etiket ve Sistem Yönetim Belgelerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Akçakoca-Düzece 12. Ulusal Turizm Kongresi.
- Yüksel, E. (2009). Yeşil Pazarlamanın Modern Pazarlamadaki Yeri ve Küresel Bazda Değerlendirilmesi: Uygulama Örnekleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi.
- <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11596/cevreye-duyarlilik-kampanyasi-yesil-yildiz.html>
- <https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/cevreye-duyarli-konaklama-tesisi-sayisi-i-85845>
- http://www.skalistanbul.com/sklite-detay_18
- <http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=2726>
- <https://www.e-unwto.org/>

S NOP'A ULAŞAN ROMA D NEM  YOLLARI

Yusuf KILIÇ*

 z

Karadeniz kıyısında ve ülkemizin kuzeydeki uç noktasında yer alan Sinop şehrine ulaşım, aşılması gereken yüksek dağların varlığından dolayı oldukça zordur. Deniz seyahati ve ticaretinin oldukça önemli olduğu Antik Dönem'de konumundan dolayı önemini koruyan Sinop'un iç kısımda kalan kentler ile sürekli etkileşim halinde olması, ulaşım güçlüğüne rağmen bağlantının sağlanmış olduğunu göstermektedir. Roma  mparatorluk Dönemi'nde Anadolu'nun genelini kapsayan geniş ve kapsamlı inşa faaliyetleri ile gelişmiş yıl ağları oluşturulmuştur. Sinop'a uzanan yollarda yoğun inşa faaliyetlerinin sürdürüldüğü bu sürecin kapsamında yer almış olmalıdır. Bu yollar, olasılıkla Sinop'a güneyden uzanan modern yıl hattına paralel olarak uzanmaktaydı. Gerek Antik Dönem kentlerini ve yıl ağlarını gösteren haritalarda kentin gösteriliŐi gerekse Sinop ili ve çevresinde tespit edilen mil taŐlarıg zerg hlara ait fikir vermektedir. Fakat Roma Dönemi'nde kullanılan y lun net olarak takip edilebileceği kalıntılar henüz tespit edilememiştir. Bölgedeki yıl ağları ve üzerinde tespit edilen kültür varlıkları bugüne kadar bazı bilimsel çalışmalara konu olmuştur. Kent içinde ve  evre illerde tespit edilen mil taşları, yıl ağı ile ilgili yapılan çalışmaların temelini oluŐursa da bunların tamamının in-situ konumlarında tespit edilip edilmedikleri bilinmediği için ő p e ile yaklaŐılmaktadır. Hazırlanan bu çalışma ile Sinop ili ve çevresindeki illerde tespit edilen Roma Dönemi yıl ağlarına ait kalıntılar ve bulgular derlenerek kente uzanan yollar ile ilgili genel bir değerlendirilme yapılmıştır. Bu sayede, kente ulaşan yollar hakkında okuyucuların fikir edinmesi, belirtilen g zerg hlara ve üzerindeki kültürel değerlerimize olan ilginin arttırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, ifade edilen eksikliklerin ilerleyen dönemlerde yeni bilimsel araştırmalara kapı a acağı da d Ő n lmektedir.

Anahtar Kelimeler: Paphlagonia, Sinope, Roma Dönemi, Antik G zerg hlar, Roma Yolları.

Roads of Roman Period Reaching Sinop

Abstract

Access to the city of Sinop, located on the Black Sea coast and at the northern tip of our country, is quite difficult due to the presence of high mountains that must be overcome. Sinop, preserving its importance due to its location in the Ancient Period, because sea travel and trade were very important, was in constant interaction with the cities in the interior. Therefore, from the early periods of the city, all difficulties showed that should have been overcome and a connection with the interior parts should have been established. Developed road networks were created with extensive and comprehensive construction activities covering the whole of Anatolia during the Roman Imperial Period. The roads leading to Sinop should have been included in the scope of these construction activities where intensive construction activities were carried out. These roads were probably running parallel to the modern road line extending to Sinop from the south. Both the representation of the city on the maps showing the ancient cities and road networks and the milestones found in Sinop province and its surroundings give an idea about the routes. However, the remains where the road used in the Roman Period can be followed clearly have not been identified yet. The road networks in the region and the cultural assets identified on them have been the subject of some scientific studies so far. Although the milestones identified in the city and in the surrounding provinces form the basis of the studies on the road network, it is considered suspicious because it is not known whether they were all detected in-situ. With this study, the remains and findings of the Roman Period road networks detected in the

* AraÇ. G r. Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak ltesi, Arkeoloji Bölümü, ykilic@sinop.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-8125-4701>

province of Sinop and the surrounding provinces are compiled and a general evaluation is made about the roads leading to the city. In this way, it is aimed to give readers an idea about the roads that reach the city and to increase the interest in the mentioned routes and our cultural values on them. In addition, it is thought that the stated deficiencies will provoke to new scientific researches in the future.

Keywords: Paphlagonia, Sinope, Roman Period, Ancient Routes, Roman Roads.

Giriş

Kuruluşundan itibaren ayrıcalıklı bir kent olan Sinop (Sinope), Karadeniz kıyısındaki kentler arasında güvenli liman alanlarıyla öne çıkmaktadır (Harita 1, 2). Şehrin tespitinin ardından kuruluşu ve gelişiminin anlaşılması için bu zamana kadar çeşitli araştırmalar yapılmıştır¹ (Streuber, 1855; Erzen, 1956: 71-72; Burney, 1956: 179-203; Dengate, 1978: 245-258; Donceel-Voute, 1979: 196, 197; Bilgi, 1999: 491-492; 2001a: 13, Res. 149; 2001b: 318-319, Res. 11-12; Işın, 1990: 241-276; Dönmez, 2004: 1-48; Akurgal ve Budde, 1956: 70, dn. 12; Robinson, 1906: 140-144; Leaf, 1916: 1-15; Magie, 1950: 183-235). 1950’li yıllarda başlayan yüzey araştırmalarını, 1951-1953 yılları arasında E. Akurgal, A. Erzen ve L. Budde yönetiminde gerçekleştirilen ve Sinop’taki ilk arkeolojik çalışmalar olan kazı çalışmaları takip etmiştir. Ardından devam eden araştırmalar sadece kent merkezi ile sınırlı kalmayarak ilçelerde de sürdürölmüş ve tespit edilen buluntular çeşitli bilimsel makalelere konu olmuştur (French, 1984: 53-60; Summerer, 2003: 17-42; Garlan, 2007: 187-195; Gökay, 2020: 347-453). Tamamlanan ve devam etmekte olan araştırmalar ile kentin tarihi ile ilgili eksiklikler giderilmeye devam etmektedir² (Dönmez, 2004: 1-48). Bu makalenin konusunu; Anadolu’da özellikle Roma Dönemi’nde yoğunlaşan yol inşa faaliyetlerine bağılı olarak, Sinop’a ulaşmak için kullanılan yollar ve nitelikleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılan araştırmalardan derlenen veriler ile Sinop’un ulaşım ağıının anlaşılabilirliğini arttırmak amaçlanmaktadır. Bu hedef doğrultusunda; Roma Dönemi’nde ulaşım, yollar ve mil taşları ile ilgili araştırma verileri derlenerek Sinop’a ulaşan yollar üzerinde durulmaktadır. Kentin Roma Dönemi ulaşım ağı ve bölgedeki öneminin anlaşılması için “*Paphlagonia’da Sinop*” ve “*Antik Dönem Yol Ağı*” alt başlıkları altında açıklamalar yapılmış olup “*Sinop’a Ulaşan Roma Dönemi Yolları*” başlığı altında Sinop’a gitmek için kullanılan yollar hakkında bilgi verilmektedir.

1. Paphlagonia’da Sinop

Sinop’un tarihi ile ilgili olarak yapılan çalışmalar, MÖ 7. yüzyılın sonlarından daha erkene tarihlenebilecek herhangi bir buluntunun bulunmadığını göstermektedir. Ekrem Akurgal kentte gerçekleştirdiğı çalışmalar ve topladığı veriler ile kentin kuruluş tarihi hakkında ileri sürölen fikirlere de değinerek genel bir değerlendirme yapmıştır (Akurgal, 1956: 47-53; Akurgal, 1955; Akurgal – Budde, 1956: 1-23). Bölgede gerçekleştirilen kazı çalışmalarından edinilen veriler sayesinde, Hellen kolonisi olarak kurulan kentin MÖ 7. yüzyılın son çeyreğinde kurulmuş olduğı ifade edilmiştir³. Yazılı kaynaklardan Sinop’taki kolonizasyon hareketlerinin iki evrede gerçekleşmiş olduğı anlaşılmaktadır⁴ (Cook, 1946: 77). Fakat ilk evrenin varlığını destekleyecek arkeolojik verilere henüz ulaşılammıştır. Ekrem Akurgal’ın da dediğı gibi ilk kolonizasyon evresi, olasılıkla keşif için gelen öncü birlikler tarafından kurulan yerleşimlerden ibarettir. Batı Anadolu’da devam eden kolonizasyon süreci, MÖ 630 yıllarında Sinope ile birlikte Pontus Bölgesi’nde de başlamıştır. Yunan kolonizasyon hareketinin Karadeniz’e yayılması ile amaçlanan zengin maden kaynakları ve verimli topraklar sayesinde zengin tahıla olan ilgi ve bunlara ek olarak yeni pazar arayışları olmalıdır. Sinop’ta gerçekleştirilen kazı çalışmalarında Helen ve Frig seramikleri dışında, Herodot’un ifade ettiğı Kimmerler’in izlerine rastlanmamıştır (Herodot, IV. 12). Sinope’de bulunan Frig seramiğı iç bölgelerle olan ilişkileri

göstermesi bakımından önemlidir (Akurgal, 1955: 40; Erzen, 1956, 47-61). Bulunan bu seramik M  6. yüzyılın başına tarihlendirilir (Akurgal, 1956: Taf. III). Çalışmalarda tespit edilen arkeolojik buluntular, kentin kuruluş tarihini yanı sıra Miletos ile ilişkilerin ve tarihsel gelişimin anlaşılmasını sağlamaktadır. Sinop, Roma ile Mithradates arasındaki ilk savaşta olmasa da sonrasında ger ekleşenlerde yer alarak savaştan payını almıştır. Roma İmparatorluğu'nun bölgedeki mutlak hakimiyeti sonrasında kentteki refah seviyesi yükselmiştir (Marek, 1993: 39-41). şehrin sınırları içinde bulunan mil taşları ve çok sayıda yazıt ile imparatorlar ve önemli generallerin onurlandırıldığı anlaşılmaktadır (Robinson, 1906: 139). Tarihçiler, Karadeniz'in güney kıyısındaki bu koloniler arasında ilk ve en  emlisinin Sinop olduğu konusunda hem fikirdir (Leaf, 1916: 1-15; Stoyanov, 2010: 405-428, 557-558). Sinop, konumundan dolayı bölgedeki ilk yerleşim alanı olarak seçilmiştir. Bu seçimde, kentin gerek  evre gerekse i  bölgelerle olan iletişiminin yanı sıra, Sinope'den Trapezus'a (Trabzon) kadar uzanan dar kıyı bölgesinin iklim özelliklerinden kaynaklı sahip olduğu verimli ormanlardan tedarik edilen kerestenin de etkisi olmalıdır.

2. Antik Dönem Yol Ağı

Ulaşım, insanlık için her zaman önemli olmuş ve çeşitli sebeplerle farklı yerlere gitmek isteyenler yollara ihtiyaç duymuşlardır. Yol ağları, tarihsel süreç içerisinde sürekli değişim gösteren unsurlardan vdeğildir. Yollar yapıldıktan sonra gerekli bakım ve onarımları yapılarak, gerekli görüldüğünde yeniden inşa edilerek aynı g zerg hın kullanımına devam edilmektedir. Asur ve Babil Medeniyetleri tarafından oluşturulan yol ağları Anadolu'nun i lerine uzanmaktadır. Perslerin hakimiyetinin sürdüğü yıllarda Anadolu'da bulunan iki ana g zerg hdan biri *Kral Yolu* olarak bilinen *Sardeis-Susa* hattı, diğeri ise *Güney Yolu* hattıdır (Ramsay, 1890: 27). şüphesiz bu dönemde kullanılan yollar -yeni şehirler ve g zerg hlar eklenerek- Pers Dönemi'nden sonra da kullanılmıştır. Bu g zerg hlar; Hititler, Persler, Hellenler, Romalılar, Doğu Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar tarafından kullanılmıştır ( lter, 1978: 23-25;  ulpan, 1975: 208-209). Önceden mevsim şartlarına bağlı olarak kullanılan yol ağları, Romalılar tarafından taş döşenerek oluşturulan yollar sayesinde sürekli kullanılabilir hale getirilmiştir. Bu yolların inşası için topoğrafyaya hakim olmak ve arazide karşılaşılan zorlukların üstesinden gelebilecek yeterli mühendislik bilgisine sahip olmak gerekmektedir. Roma Dönemi'nde inşa edilen sağlam yolların kalıntıları günümüze kadar ulaşmaktadır. Bu kalıntılar incelendiğinde, imparatorluğun sahip olduğu geniş coğrafyaya hakim olabilmek için yolların inşasına ne kadar önem verdiği anlaşılmaktadır. Varılmak istenen yere en kısa sürede ulaşmak için yollar önceden kullanılmış olan patikalar üzerine yapılmıştır. Ancak, mesafelerin kısa olması amaçlanırken, inşa faaliyetleri sırasında yolun üzerinde bulunduğu arazinin yapısından ve iklim şartlarından kaynaklanan zorluklarla karşılaşılmış, bunun sonucunda yol g zerg hları üzerinde doğal engebeleri geçmek için köprüler ve tüneller inşa etmiřlerdir⁵.

Ülkemizin kültür mirasları arasında önemli bir bölümü kapsayan tarihi yol ağları konumumuza bağlı olarak çoğunlukla doğu-batı doğrultulu uzansa da kuzey-güney yönünde ilerlemek için de yolların inşa edildiği bilinmektedir. Bu yol ağları, Antik Dönem'de oluşturulmuş haritalar ve üzerinde çeşitli bilgilerin verildiği mil taşları ile takip edilebilmektedir. Yol g zerg hlarının belirlenmesinde temel etken arazi koşullarıdır. Bu nedenle kullanılan g zerg hlar gerekli onarım ve yenilemeler ile uzun yıllar kullanılmıştır. Ana g zerg hlar üzerinde tespit edilen miltaşları da bu fikri desteklemektedir (French, 2013: 20, 30). Bahsedilen haritalardan Peutinger haritasında Roma İmparatorluğu'nun sınırları içinde yer alan kentler yer almaktadır (Harita 3). Haritayı anlamak için yapılan araştırmalar ve bu çalışmalar ile tespit edilen eksiklik ve hatalar çeşitli bilimsel makalelere konu olmuştur (Salway, 2005; Talbert, 2010). Haritada,  lkemizin Karadeniz kıyısı boyunca uzanan Bithynia, Paphlagonia ve Pontus

Bölgeleri'nde yer alan kentlere uğrayarak devam eden yol hattı takip edilebilmektedir. Sadece kent isimleri değil bazı kentler arasındaki mesafeler de haritaya iřlenmiřtir⁶. Samsun ve Sinop şehirleri liman alanlarıyla Antik Dönem'de bölge için oldukça önemlidir. Karadeniz'in en önemli sahil yerlerinden biri olan Amisos (Samsun) Limanı konumu m kemmelenmesine da uygun coğrafi şartları sayesinde her zaman ulaşımın mümkün olduğu bir alan olmuştur. Bu özelliği ile doğal yapısıyla oldukça şanslı olan Sinope (Sinop) şehrini bile geride bırakabilmiştir.      Sinope güneyde sıradağlar üzerinden iç kısım bağlantısını sağlayan yoldan uzak kalmıştır (Ramsay, 1890). Anadolu'ya geçit yalnızca sıradağların kesintiye uğradığı noktalardan sağlanabilmiştir. Antik Dönem'de farklı insanlarla gerek ticari gerekse sosyal iletişimin kurulduğu en önemli alanlardan biri liman alanlarıdır. Karadenizin güney kıyısında sahip olduğu doğal liman alanı ile Sinope neredeyse Hellenistik Dönem'e kadar deniz ticaretinde bölgenin merkezi olmuştur. Kent, çevresinde yer alan diğer kentler araştırılırken Sinope ile ilişkilerinin de incelenmesini gerektirecek kadar bölgede etkili ve  nemlidir⁷.

3. Sinop'a Ulaşan Roma Dönemi Yolları

Pococke ticari faaliyetlerin azlığını Karadeniz'in tehlikeli olmasına ve limanlarının kötü oluşuna bağlamaktadır. Bu tehlikelere rağmen karadan yapılan yolculuk denizden yapılandan daha uzun olmaktadır. Karadeniz'in güney kıyısındaki ilk kolonilerden biri olan Sinop'un gerek deniz ile bağlantısının sağlandığı konumu gerekse bölge için erken yerleşim alanı oluşu ile Antik Dönem'deki önemi anlaşılmaktadır. Doğal yapısı ile deniz taşıtları için güvenli ve korunaklı bir alan oluşturarak kent, ayrıca güneye doğru uzanan geniş ekilebilir hinterlandı ile ticaret yapmak için yeterli kapasiteye sahiptir (Bryer ve Winfeld, 1985). Gücünü sadece denize borçlu olan Sinope, doğal yapısı ile Karadeniz'deki ticaret merkezlerinden biriydi.  nemli bir kent olması, ticaret için kullanılan bir liman olmasından ziyade, Karadeniz'in güney kıyısında o dönemde seyahat eden denizcilerin korkulu rüyası olan kuzey fırtınalarından koruyabilecek tek nokta olmasından kaynaklanmaktadır (Leaf, 1916: 1-15). İç kısım ile bağlantının kolay olmayışı dezavantaj olarak görülse de Antik Dönem'de kıyının hemen dışındaki adalarda emporiaların kurulduğu görülmektedir. Bu sayede i  bölgeler, tehlike oluşurmıyacak şekilde ticaret merkezi olarak işlev g rm řtir⁸. Kıyı hattı boyunca uzanan güzergah üzerinde güneydeki yerleşimlere uzanan yolların bağlandığı Sinope, Polemonium ve Trapezus olmak üzere toplam üç kavşak noktası bulunmaktadır. Sinop'un limanı sayesinde deniz ile i  bölgeler arasındaki bağlantıyı sağlayan kentlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Haritada Sinop'a ulaşan dört farklı yol hattı görülmektedir. Bu yollardan kıyı hattı boyunca uzananı Chalcedon'dan Trapezus'a uzanan yoldur. Sinop'tan doğuya doğru Cloptasa, Orgibate, Zacoria (Zagoria), Helega (Halys?), Nautagino (Naustathmos), Ezene (Eusene), Missos (Amisos), Ancon, Heracleon, Caena (Oenoe?), Camila (Ameletus?), Pytane (Phigamus?), Polemonio (Polemonium), Melantum (Melanthius), Carnasso (Cerasus), Zepyrium (Zephyrium), Philocalia ve Cordile (Cordyle) kentlerine uğrayarak Trapezunte'ye (Trapezus) kadar uzanmaktadır (Harita 2). Yine bu hat boyunca uzanan yol Sinop'tan Mileto (Mileton), Cereas, Tycae, Mastrum (Amastris), Tium (Tios), Scylleum (Psylla?) ve Heraclea kentlerine uğrayarak batıya doğru Chalcedon'a kadar devam etmektedir. Kıyı hattında uzanan bu yol hattına ek olarak i  bölgelerdeki kentler ile iletişimin kurulmasını sağlayan güney doğrultulu bir güzergah daha bulunmaktadır. Peutinger haritasında güneydoğu yönünde Amasia'ya, güneybatıda ise Pompeiopolis  zerinden Gangaris'e uzanan iki farklı yol gösterilmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda güneye uzanan bu tarihi yollar yalnızca mil taşları ile takip edilebilmektedir (Robinson, 1905: 125-153). Bu nedenle Sinop'u i  bölgelere bağlayan bu yol veya yolların rotası net olarak ifade edilememiştir. Kuzey-güney doğrultulu bu yol veya yollar hangi rotayı takip etmiş olursa olsun, sonunda kıyı hattındaki yola paralel olarak uzanan Nicomedia ile Neocaesaria arasındaki ana yola baęlanmaktadır⁹. Bu ana yol ile

olan bağlantı, iç bölgelerdeki kentler ile Sinop arasında ulaşımın rahatça sağlandığını göstermektedir. İç Pontus Bölgesi'nin ana iskeletini oluşturan doğu-batı doğrultulu bu yol tamamen stratejik ve askeri amaçlı olarak oluşturulmuştur (Munro, 1901: 61). Sinop'tan güneye uzanarak bu ana güzergaha bağlanan yol ise ticaret amaçlı olmalıdır. Tüm bu tarihi yollara ait az sayıdaki yol yatağı ve kalıntıya ek olarak mil taşları günümüze ulaşmıştır (French, 2004: 55-128; 2013¹⁰). Sinop'a ulaşan bu tarihi yollar ile ilgili çeşitli yorumlar bulunsa da henüz kalıntılarıyla birlikte tamamının takip edilemeyeşi modern yol ile paralel olduğunu düşündürmektedir. Takip edilemiyor olsa da güneye uzanan yol, muhakkak Pompeiopolis'e ulaşıyordu. Pompeiopolis'ten Gangra'ya ulaşmak ya da Pompeiopolis'in üzerinde bulunduğu güzergâh sayesinde doğu ve batı yönlerinde ilerlemek mümkündü. Yaptıkları araştırmalar ile Sinope'den Gangra'ya uzanan güzergâh hakkında fikir sunan araştırmacılar, kalıntıların tespit edilemeyeşi nedeniyle net olarak söylemese de mümkün olabilecek rota hakkında bilgiler vermiştir (Robinson, 1905: 327-329; Leaf, 1916: 1-15). Yine Sinop'tan kıyı hattı boyunca uzanan yol ile ilgili olarak çeşitli öneriler sunulmuştur (Robinson, 1906: 139; Leaf, 1916: 1-10; Munro, 1901: 53-55).

Olasılıkla Sinop'tan sonra Karadeniz kıyısında kurulan ve iç bölgeler ile iletişimi daha kolay sağlayabilecek Amisos gibi diğer koloniler gelişimi tamamlayana kadar ortalama MÖ 7. yüzyıldan MS 4. yüzyıla kadar geçen sürede bölgedeki önemini korumuştur. Birçoğu günümüze kadar ulaşan Roma yollarının inşasından önce Anadolu'nun içlerine ticari malların ulaştırılması pek de kolay değildi. Bu sorunun üstesinden gelebilmek için deniz taşımacılığı kullanılmıştır. Karadeniz için bu ticaret hareketi incelendiğinde şüphesiz akla gelen ilk yer Sinop'tur. Gerek erken tarihi gerekse doğal konumu sayesinde sahip olduğu korunaklı alan ile deniz yoluyla taşınan malların iç bölgelere ulaştırılması daha kolay olmalıdır. Sinop'tan iç bölgelere ulaşmak aşılması gereken dağların bulunması nedeniyle elbette kolay değildi. Fakat karayolunu tercih etmektense bu zorlukları aşmak daha kolay olmalıydı. Aslında Roma Dönemi'nde inşa edilen sağlam ve kullanışlı yollar ile artık iç bölgelere daha rahat ulaşım sağlandığı için Sinop üzerinden yapılan ticari faaliyetler kötü yönde etkilenmiştir (Robinson, 1906: 138; Livy, XXXVIII. 18; Strabon, XIV. 664; Herodotus, IV. 12).

Sonuç

Kıyı ticaretinin merkezi olan Sinope, bölgedeki herhangi bir yolun son noktası değildi, çünkü topoğrafyaya bağlı olarak ilerleyen yollar Sinope'ye ulaşmamaktaydı. Amisos'tan Zela'ya giden yol bölgedeki ticaret için oldukça önemliydi ve Pontus ticaret yolu bu güzergah ile Amisos'ta sonlanmaktaydı. Bölgenin bir dönem ticaret merkezi olan Sinope ile asıl bağlantı, Amisos'a uzanan sahil yoluyla sağlanmaktaydı. Gerek güneye uzanan gerekse doğusundaki Amisos'a ulaşan yollar ile liman alanını aktif olarak kullanan Sinope bölgenin ticaret merkezi olma görevini üstlenmiştir.

Karadeniz kıyısında yer alan erken ve en önemli liman alanlarından biri olan Sinope'den iç bölgelere ulaşmak oldukça zordu. Günümüzde modern yollar inşa edilmiş olsa da yılın belli dönemlerinde güneye gitmek hala zor olabilmektedir. Antik Dönem'de bölgenin denize açılan kapısı olarak tanımlayabileceğimiz Sinope'den güneye uzanan ticaret yolu, bağlantı yolu ya da ara yol olarak adlandırabileceğimiz bu yolun arazi koşullarını takip etmiş olduğu düşünüldüğünde, günümüzde kullanılan modern asfalt yolun altında kalmış olması kaçınılmazdır. Yol, kalıntılarıyla birlikte tüm güzergah boyunca takip edilemese de tespit edilen belirli noktalar esas alınarak rota yeniden araştırılmalı ve bu rota üzerinde yer alması muhtemel olan kültür varlıkları tespit edilmelidir. Ancak bu incelemeler ile Sinope'ye ulaşan yollar ve güzergah üzerindeki tarihi eserlerimiz kullanılarak bir seyahat rotası oluşturulabilir. Oluşturulan bu rota ile modern Sinop şehrinin önemi bir nebze olsun daha iyi anlaşılabilir. Ayrıca bu gezi rotasının oluşturulması kenti ziyaret etmek isteyen yerli ve yabancı turistler için de rehber olacaktır. Böyle bir rehber Sinop ve bölge turizmine şüphesiz katkı sağlayacaktır.

Sonnotlar

- ¹ Sinop ile ilgili yapılmış çalışmalar ve araştırmalara ek olarak yeni veriler doğrultusunda yapılan yorumlar Sinop  niversitesi'nde 13-15 Ekim 2017 tarihlerinde düzenlenen Uluslararası Sinope ve Karadeniz Arkeolojisi Sempozyumu "Antik Sinope ve Karadeniz" bildirilerinde yer almaktadır.
- ² Dönmez, Sinop  li sınırlarında yapmış olduğu çalışmalar ile bölgedeki yerleşim tarihinin    2. binyıla kadar uzandığını ifade etmektedir.
- ³ Robert M. Cook *Ionia and Greece* adlı makalesinde Pontos Bölgesi'nde bugüne kadar M  7. yüzyılın sonundan daha eski seramik bulunmadığını ifade etmektedir.
- ⁴  lki M  756'dan önce, ikincisi ise M  630 tarihinde olmak üzere Sinope'nin iki defa kolonize edildiğini ifade etmektedir.
- ⁵ <https://www.anatolianroads.org/roads-of-ancient-bithynia-and-pontus/> (Erişim tarihi: 30.08.2021)
- ⁶ örnek olarak, Herakleia ile Scylleum (Psylla?) arası 30, Mastrum (Amastris) – 20 – Tycae, Mileto (Mileton) – 19 – Sinope – 7 – Cloptasa, Ezene (Eusene) – 8 – Missos (Amisos), Pytane (Phigamus?) – 20 – Polemonio (Polemonium), Carnasso (Cerasus) – 24 – Zepyrium (Zephyrium), Kordile (Cordyle) – 16 – Trapezunte (Trapezus) kentleri arasındaki mesafeler verilebilir.
- ⁷ Selçuklular Dönemi'nde Sivas, Amasya, Tokat'ın aksine orum'da bir gelişme görülmeysi olasılıkla ticaret rotası üzerinde yer almayışından kaynaklanmaktadır. Anadolu'nun içinden Karadeniz sahilindeki Sinop ve Samsun limanlarına ulaşan iki kervan yolunun biri orum'un batısından diğeri ise doğusundan geçmektedir. Amisos'un kuruluşu hakkında  ne s r len fikirler Sinope ile ilgisini ve Sinop'un bölge ticaretindeki önemi ile bilgiler vermektedir.
- ⁸ Benzer  rnek olarak, Cyzicus, Syracuse, Tyre, Venedik ve Bombay kurulduğunda böyleydi. Bombay kurulduğunda da böyleydi. Modern ticaretin en büyük emporiumlarından ikisi, Singapur ve Hong Kong'tur. Sinop'un adada değil yarımada olması ve karadan saldırılara bu kadar açık olması zayıf yanı olsa da Mithradates'in kuşatmasına direnmek için hazırlık yaparken Sinopluların şehirlerini karayolları ile birleştirmeyi arzulamak şöyle dursun, ticari amaçlar için faydasız olacak bu tür yolların yapımını engellemek için ellerinden geleni yaptıkları ifade edilmektedir.
- ⁹ Peutinger haritasında belirtilen rotalar üzerine değerlendirmeler yapılmış olsa da, yol hattının takip edilmesi günümüze kadar pek mümkün olmamıştır. Bkz. Bryer ve Winfeld, 1985: 40; Podossinov, 2012: 203-206.
- ¹⁰ French, 2013: 34-50, 55-67, 84-86.

Seçilmiş Kaynakça

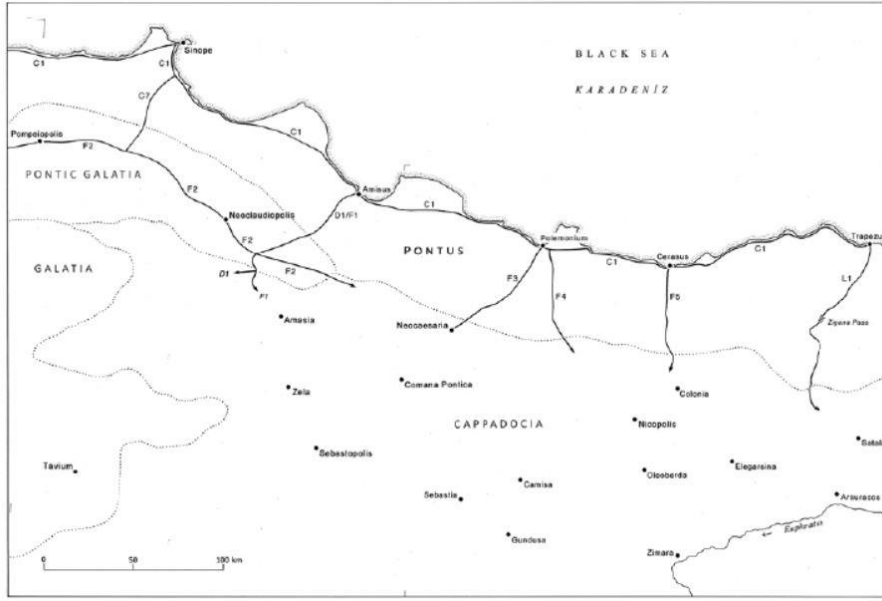
- Akurgal, E. (1955) *Zwei Grabstelen Vorklassischer Zeit aus Sinope*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Akurgal, E. (1956). Sinop Kazıları-Die Ausgrabungen von Sinope. *TAD*, 6.1, 47-61.
- Akurgal, E., ve Budde, L. (1956). *Vorl ufiger bericht  ber die Ausgrabungen in Sinope*. Ankara: Türk Tarih Kur.
- Bilgi,  . (1999).  kiztepe Kazılarının 1997 Dönemi Sonuçları. *XX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1, 485-505.
- Bilgi,  . (2001a). Orta Karadeniz Bölgesi Protohistorik ağ Maden Sanatının Kökeni ve Gelişimi, *Belleten*, LXV/242,1-35.
- Bilgi,  . (2001b). *Protohistorik ağ'da Orta Karadeniz Bölgesi Madencileri.Hind-Avrupalıların Anavatanı Sorununa Yeni Bir Yaklaşım/Protohistoric Age Metallurgists of the Central Black Sea Region. A New Perspective on the Question of the Indo-Europeans' Homeland*.  stanbul.
- Bryer, A. ve Winfeld, D. (1985). *The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos*, *Dumbarton Oaks Studies* 20. Washington, D.C. : Dumbarton Oaks Research Library and Collection.
- Burney, C. A. (1956). Northern Anatolia before Classical Times, *AnSt*, 6, 179-203.
- ulpan, C. (1975) *Türk Taş K pr leri*. Ankara : Türk Tarih Kurumu.
- Cook, R. M. (1946) *JHS* 66, 76.
- Dengate, J. A. (1978). A Site Survey along the South Shore of the Black Sea. *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology* 1, 245-258.
- Donceel-Voute, P. (1979). G k rmak Valley 1977. *Anatolian Studies*, XXIX, 196, 197.

- Dönmez, Ş. (2004). Yeni Arkeolojik Bulguların Işığında İÖ 2. Binyılda Sinop. *Belleten*, LXVIII 251, 1-48.
- Erzen, A. (1956). Sinop Kazısı 1953 Yılı Çalışmaları. *TAD*, 6.1, 69-72.
- French, D. H. (1984). *Classis Pontica. Epigraphica Anatolica*, 4, 53-60.
- French, D. H. (2004). *The Inscription of Sinope I*. Bonn: Habelt.
- French, D. H. (2013). *Roman Roads and Milestones of Asia Minor Vol. 3: Milestones, Fasc. 3.4: Pontus et Bithynia (with Northern Galatia)* (pp. 20, 30). London: BIAA Electronic Monograph 4.
- Garlan, Y. (2007). Les timbres amphoriques étrangers trouves a Sinope (II). *Anatolia Antiqua*, 15, 187-195.
- Görkay, K. (2020). Corinthian, Attic Black Figure and Red Figure Pottery from Sinope. *Anadolu/Anatolia*, 46, 347-453.
- Herodotos (1973). *Herodot Tarihi*, Çev.: M. Ökmen – A. Erhat, İstanbul.
- Işın, M. A. (1990). Sinop Bölgesi Yüzey Araştırması. *Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri II-1*, (pp. 241-276) Samsun.
- İlter (1978) Osmanlılara kadar Anadolu Türk köprüleri / Fügen İlter. Ankara: Karayolları Genel Müdürlüğü.
- Leaf, W. (1916). The Commerce of Sinope. *JHS*, Vol. 36, 1-15.
- Livy, *History of Rome* Vol. XI, Books 38-39.
- Magie, D. (1950) *Roman Rule İn Asia Minor*. Princeton University.
- Marek, C. (1993). Stadt, Ära und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatia, *IstForsch* 39, 26-135.
- Munro, J. A. R. (1901). Roads in Pontus, Royal and Roman, *JHS*, 21, 52-66.
- Podossinov, A. V. (2012). Bithynia, Paphlagonia And Pontus on the Tabula Peutingeriana, Ed. G. R. Tsetschladze, *The Black Sea, Paphlagonia, Pontus and Phrygia in Antiquity*. BAR 2432, 203-206.
- Ramsay, W. M. (1890). *Historical Geography of Asia Minor*. London.
- Robinson, D. M. (1905). Ancient Sinope, *AJP*, 27.2, 125-153.
- Robinson, D. M. (1906). *Ancient Sinope*. The University of Chicago.
- Salway, B. (2005). The Nature and Genesis of the Peutinger Map. *Imago Mundi* 57:2, 119-135.
- Stoyanov, T. (2010). Ancient Civilizations from Scythia to Siberia. Ed. A. Ivantchik, V. Licheli, *Sinope as a Trading and Cultural Agent in Thrace during the Classical and Early Hellenistic Periods* (405-428, 557-558). Brill.
- Strabon (2000) *Geographika: Antik Anadolu Coğrafyası, Kitap: XII -XIII - XIV*, Çev.: A. Pekman, İstanbul.
- Streuber, W. T. (1855). *Sinope; Ein Historisch-Antiquarischer Umriss*. Basel: Schweighauser'sche Verlagsbuchhandlung.
- Summerer, L. (2003). Achämenidische Silberfunde Aus Der Umgebung Von Sinope. *Ancient Civilizations*, 9, 12, 17-42.
- Talbert, R. J. A. (2010). *Rome's World, The Peutinger Map Reconsidered*. Cambridge: Cambridge University Press.

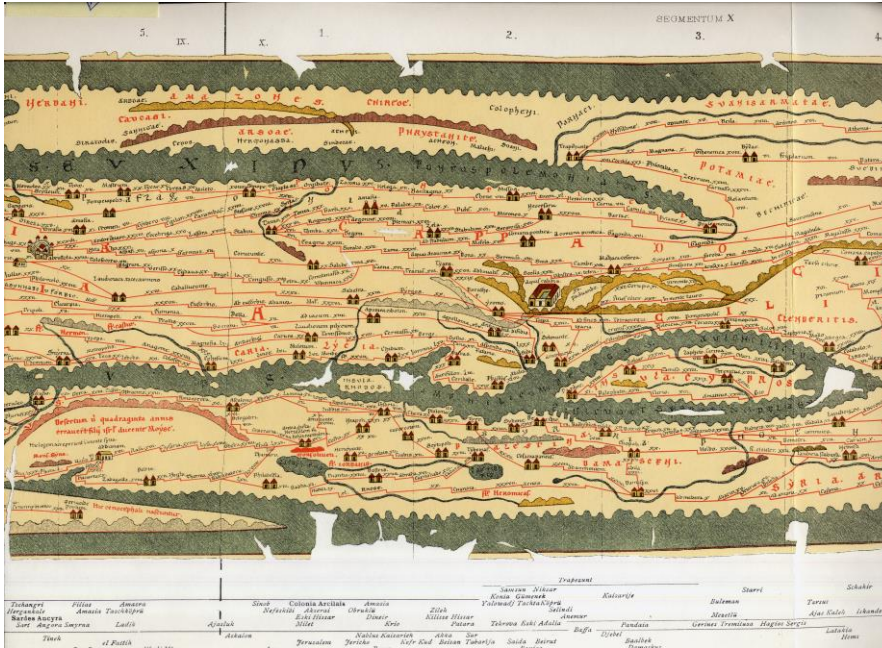
Haritalar

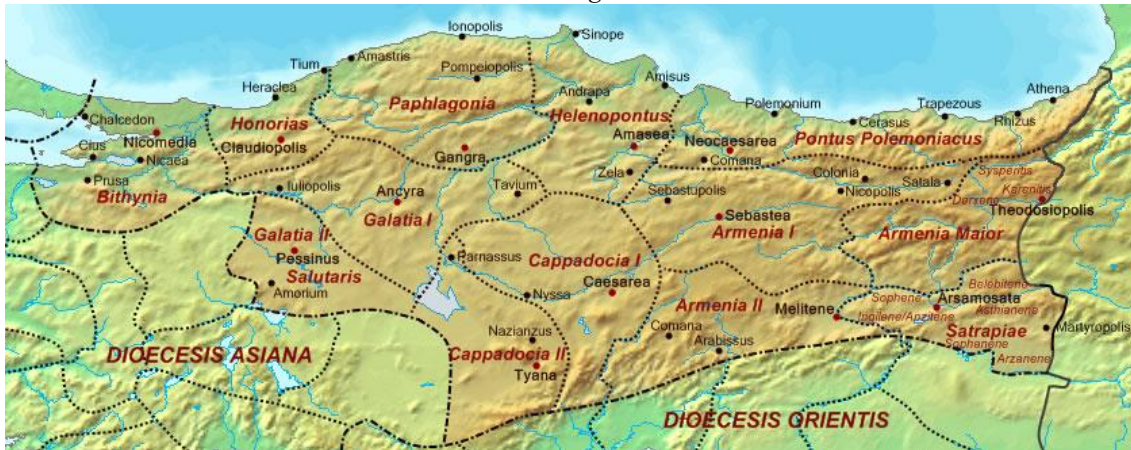
Harita 1: Google Earth Görüntüsü

Harita 2: Bölgedeki Bilinen Yolların Çizimi (French, 2013)

Harita 3: Peutinger Haritası

Harita 4: Bölgeler Haritası (wikimedia.org/wikipedia/commons/7/76/Dioecesis_Pontica_400_AD.png) Erişim tarihi:20.10.2021

SİNOP MÜZESİ'NDE BULUNAN BİR GRUP ERKEN TUNÇ ÇAĞI SERAMİĞİ*

Davut YİĞİTPAŞA*

Musa Uğur ÇELİK*

Öz

Bu çalışma Sinop Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nde bulunan bir grup çanak çömleği içermektedir. Toplamda 15 adet seramik bulunmaktadır. Çalışmamıza konu olan seramiklerin mal grupları ve tipolojik özellikleri ele alınmıştır. Buna göre toplamda 3 tip görülmektedir. Bunlar çanak, vazo ve maşrapalardır. Seramikler el ve çark yapımı olmakla birlikte çeşitli hamur, renk ve tekniklerle üretilmiştir. İncelediğimiz çanak çömlekler Sinop'ta arkeolojik araştırmalar sonucunda müzeye gelmişlerdir. Seramik örneklerinin benzerlerinin Batı Anadolu ETÇ ve Orta Anadolu ETÇ örnekleri ile benzediği görülmektedir. Bu nedenle seramiklerin Batı Anadolu Yortan ve Orta Anadolu'dan etkilendiği düşünülebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Batı Anadolu Bölgesi, Sinop Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Tunç Çağı, Seramik, Çanak, Vazo.

A Group of Western Anatolian Early Tunch Age Ceramics in the Samsun Museum

Abstract

This study includes a group of pottery that came to Samsun Archeology and Ethnography Museum through purchase. There are 16 ceramics in total. The ware groups and typological features of the ceramics subject to our study are discussed. Accordingly, there are 4 types in total. These are bowls, jugs, jugs and vases. Although the ceramics are hand and wheel made, they are produced with various dough, colors and techniques. Due to the fact that all of the pottery we have examined came to the museum by purchase, their place of arrival is not known. However, almost all of the samples bear the effects of the EBA Troia-Yortan Cultural Area. Therefore, it can be assumed that the ceramics were obtained from the West Anatolian Yortan and nearby archaeological sites. This group of ceramics appears in West and Inner West Anatolia and on the islands.

Keywords: Western Anatolia Region, Samsun Archeology and Ethnography Museum, Bronze Age, Ceramics, Spouted Jug, Three Legged Vase, Pottery, Vase.

Giriş

Maden çağlarının ilki olan Kalkolitik Çağ'ın sona ermesi ile birlikte Erken Tunç Çağı'nda nüfus artışı yaşanmış ve bununla birlikte artarak ilerleyen üretim ve tüketim sürecine girilmiştir. Bu dönemde insanoğlu yeni yerleşim alanları meydana getirmiş ve birbirleri arasında etkileşimler meydana gelmiştir.¹ Bu dönem çok uzun bir süreci bizlere göstermektedir.² Tunç Çağları Anadolu'da yaklaşık olarak

* “Bu çalışmayı destekleyen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı Projesi (PYO.FEN.1901.19.006)'ne teşekkür ederiz”.

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak., Arkeoloji Bölümü, davut.yigitpasa@omu.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0001-8821-5628>.

* Arkeolog (MA), Samsun, ugurcelikk1995@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-1692-8861>

¹ Barış Gür ve Emre Erdan, “Batı Anadolu Kökenli Bir Grup Erken Tunç Çağı Gaga Ağzılı Testi”, *Cedrus* VI, 2018, s. 125.

² Bayram Aghalari, *Arkeolojik Verilerin Işığında Epi-Paleolitikten Tunç Çağı Sonuna Kadar Anadolu-İran İlişkileri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2017, s. 213.

M  3. binyılda yaşanmıştır. Bu  ağ Anadolu'da 3 evrede incelenerek, tunç madeninin zamanla yaygınlaştığı g r lm ştir.³ Anadolu'da yapılan kazılar sonucunda bulunan çanak çömleğin yapısına, üretim ve mimaride kullanılmış olan teknolojinin düzeyine göre yapılan ayrımla Tunç  ağı; Erken, Orta ve Son Tunç  ağı olmak üzere üç evreye ayrılmıştır.⁴

ET  ile birlikte madenin insan hayatında daha çok yer almasının görülmesiyle birlikte kültürel siyasal ve sosyal alanda gelişmelerin ve değişimlerin yaşandığı dönemdir.⁵ Tunç  ağı'nda madeni eserlerin toplum yaşamına yoğun olarak girdiği gözlemlenmiştir. Fakat buna rağmen Anadolu ve Mezopotamya'da pişmiş toprak eserlerin yapılmaya devam edildiği görülmektedir. Bunun nedenlerinden biri olarak pişmiş toprak eserlerin herkes tarafından kolayca ulaşılabilmesi verilebilir.⁶ Yapılan araştırmalar ve bilimsel yöntemler sonucunda ET 'nın M  3200 - 3000 yıllarında başladığını ve yaklaşık olarak 1200-1300 yıl kadar sürdüğünü göstermiştir.⁷

Bu dönemde deniz ve kara ticareti ile bölgeler arası ilişkilerin yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde tarım ve hayvancılık gelişmiştir. Ticaretin öneminin artmasıyla birlikte zengin tüccarlar yönetici sınıfa dahil olmuşlardır. Ayrıca iş bölümüne yönelik sosyal sınıflar ortaya çıkmıştır.⁸ Bu dönemde ET   anak   mleklerine bakıldığında başta gaga ağızlı testiler olmak üzere ortaya çıkarılan yeni kap biçimleri, günlük yaşam ve yeme içme alışkanlıklarının değiştiğinin bir göstergesidir.⁹ Bu durum bizlere ticaret ve sosyal yaşam ile birlikte farklı kültürler ile etkileşim sağlandığını göstermektedir. Anadolu'nun batı kıyılarındaki mimari ve seramik benzerlerinin Trakya ve Balkan kültürlerinde görülmesi bu kültürler arasında ki etkileşimin bir göstergesi olarak görülebilir.¹⁰

1. Sinop Tarihi ve Coğrafyası

Sinop, Karadeniz Bölgesi'nin en önemli liman kentlerinden birisi olarak bilinmektedir. Sinop bölgesi Kuzey Anadolu Dağları tarafından ikiye bölünen ve farklı coğrafik özellikler göstermekte olan bir bölgedir.¹¹ Sinop yeri bakımından Karadeniz bölgesinin ortasında, Anadolu'nun en kuzeyinde, Boztepe Burnu ve Yarımadası  zerine kurulmuştur. Sinop'un doğusunda Samsun/Alaçam, güneyinde Samsun/Vezirköprü, Çorum/Osmancık ve Kastamonu/Taş k pr , batısında Kastamonu/Çatalzeytin ilçeleri, kuzeyinde ise Karadeniz ile çevrilidir.¹²

Sinop kenti tarihi arkeolojik araştırmalar sonucunda en erken Kalkolitik  ağ'a tarihlendirilmiştir. Bu tarihleme M.A. Işın tarafından yapılan yüzey araştırması sonucunda 1987-1988 yıllarında keşfettiği Kabalı Höyük ve Kıran Höyük buluntuları ile ortaya çıkarılmıştır. A. Erzen tarafından 1953 yı-

³ Yiğit Turgut, " lk Tunç  ağı'nın Son Evresinde Anadolu'nun Siyasal Görünümü", *Tarih Araştırmaları Dergisi* C.22, S.33, 2003, s. 167.

⁴ Gülseren Mutlu, "Anadolu'da Orta ve Son Tunç  ağı  l  Gömme Gelenekleri", *A   Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* C.4, S.2, 2018, s. 72.

⁵ Turgut, 2003, s. 167.

⁶ Nanifer Enil, *Yalvaç Müzesi'nde Sergilenen Tunç  ağına Ait Seramik Kaplar ve Kişisel Yorumlar*, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2011, s. 9.

⁷ Gür ve Erdan, 2018, s. 126

⁸ Harman kaya Savaş, "Türkiye  lk Tunç  ağı Araştırmaları  zerine Bir Değerlendirme", *TAY- Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri- 4a/4b*, 2002.

⁹ Harman kaya Savaş, "Türkiye  lk Tunç  ağı Araştırmaları  zerine Bir Değerlendirme", *TAY- Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri- 4a/4b*, 2002.

¹⁰ Turan Efe, "Batı Anadolu Tunç  ağı Uygarlığı'nın Doğuşu", *Arkeoatlas* S.2, 2003, s. 100.

¹¹  zdemir Koçak, "Erken Sinop Yerleşmeleri", *BELLETEN* S.250, 2003, s. 698

¹² Elif Gümüş, *Eskiçağda Sinop ve  evresi*, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 4.

İnada Kocagöz Höyük kazılarına başlanmış burada da Kalkolitik Çağ yerleşmesi ile birlikte ETÇ yerleşmesi de görülmüştür (Resim 6).¹³ MÖ 2. Binyılda Sinope hakkında çok bir bilgi bulunmamaktadır. Bu dönemdeki tek yazılı kaynakları Hitit metinleri oluşturmaktadır. Bu dönemde Hitit metinlerine göre Anadolu'nun Kuzey kıyılarında Kaşka topluluklarının olduğu düşünülmektedir.¹⁴ Demir Çağı'na gelindiğinde EDC' de Sinop ilinde herhangi bir yerleşim yeri ve buluntu görülmemektedir. Orta Demir Çağı ve Geç Demir Çağı'nda Sinop kent merkezi ile Boyabat- Kovuklukaya'da bu dönemlere ait seramikler ele geçirilmiştir.¹⁵

Sinop'un MÖ 7. yüzyılda Greklerin Karadeniz'deki kolonizasyon hareketleri sonucunda kurulduğu düşünülmektedir. Antik Çağ döneminde Sinop'un bilinen en eski adı Sinope'dir.¹⁶ Batı Karadeniz Bölgesi'nde önemli bir İyon (Miletos) kolonizasyonu olan Sinope liman şehri olarak bilinmektedir. Liman Antik Çağ'da Kuzey Anadolu kıyıları ve Kırım Yarımadası ile irtibat halinde olmasından dolayı önemli bir role sahiptir.¹⁷ Ayrıca Sinope'nin yarımada ile ana karayı birbirine bağlayan konumu ve doğal bir liman olması antik dönemde fazlaca önem görmesini sağlamıştır. Bu nedenlerden ötürü Sinop, doğal limanı ile Anadolu'nun kuzey bölgesinde tarihin her döneminde önemini korumuştur.¹⁸ Sinop Helenistik döneme gelindiğinde ise Pontos Krallığının baş şehri olmuştur.¹⁹ Sinop daha sonra ki dönemlerde Roma-Bizans, Selçuklu ve Osmanlı yönetimi altına girmiş ve bu dönemlerden kale, cami ve kiliseleri bulunmaktadır.²⁰

2. Orta Karadeniz'de Erken Tunç Çağı Seramikleri

Orta Karadeniz bölgesine bakıldığında burada yapılan arkeolojik çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Buradaki çalışmalarda Geç Kalkolitik dönemden itibaren insan yerleşiminin olduğu görülmüştür.²¹ Kabaca Orta Karadeniz'de Tunç Çağı'na dair bilgi veren illere baktığımızda Samsun, Sinop, Amasya, Tokat, Ordu ve Çorum'un iç kısımlarına sokulduğu görülmektedir.²² Orta Karadeniz'de ki ETÇ seramik çeşitlerine bakıldığı zaman meyvelikler, çanaklar, gaga ağızlı testiler, testiler, kâseler, kadehler, vazolar, çömlekler, küpler görülmektedir. Bu seramik türleri ve bezemeleri üzerinden diğer bölgeler etkileşimi açıkça görülmektedir.²³ Orta Karadeniz bölgesindeki Canik Dağlarının oluşturduğu doğal geçitlerin MÖ 2. Binde Orta Anadolu ile kültürel etkileşimi ve bütünleşmeyi kolaylaştırdığı düşünülmektedir.²⁴

¹³ Özdemir Koçak, *Eskiçağ Tarihinde Sinope*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1993, s. 18.

¹⁴ Koçak, *Eskiçağ Tarihinde Sinope*, s. 28.

¹⁵ Davut Yiğitpaşa ve Osman Öztürk, "Demir Çağı'nda Sinop: Kazılar ve Yüzey Araştırmaları Işığında Genel Bir Bakış", *Uluslararası Sinope ve Karadeniz Arkeolojisi Sempozyumu* (eds. H. Kaba, G.K. Şahin, B.M. Akarsu, O. Bozoğlu), 2017, s. 27.

¹⁶ Ömer Çapar, "Karadeniz'de En Eski Grek Yerleşmeleri", *Tarih Araştırmaları Dergisi* C.15 S.26, 1991, s. 303.

¹⁷ Erzen, "Sinop Kazısı 1953 Yılı Çalışmaları", s. 69.

¹⁸ Fulya Üstün Demirkaya ve Ömer İskender Tuluk, "Eflatun'un "Kurbağa"sı Sinope'den Sinop'a Kaynaklara Göre Sinop Kentinin Fiziksel Gelişimi", *METU JFA* S.29, 2012, s. 46.

¹⁹ Erzen, "Sinop Kazısı 1953 Yılı Çalışmaları", s. 69.

²⁰ Kılıç Kökten, "Kuzey-Doğu Anadolu Prehistoryasında Bayburt Çevresinin Yeri", *Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* C.3 S.5, 1945, s. 479

²¹ Yılmaz Selim Erdal, "İkiztepe Yerleşimi Işığında Orta Karadeniz Bölgesi İnsanlarının Antropolojik Yapısı", *Anadolu Araştırmaları* S.19 (1), 2010, s. 68.

²² Şevket Dönmez, "Tunç Çağı'nda Orta Karadeniz Bölgesi ve Kelkit Havzası Yerleşmeleri", *Belleten* S.264, C.72, 2008, s. 414-416

²³ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi'nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2001, s. 53-72

²⁴ Özgüç, "Yeni Araştırmaların Işığında Eski Anadolu Arkeolojisi", s. 24

Orta Karadeniz’de Sinop’ta ki A.Erzen’in yaptığı çalışmalarla Kocagöz höyüğünde seramikler genel olarak el ile yapılmış, siyah, kahverengi, gri, sarı ve kırmızı kilden yapılmış seramiklerdir. Testiler, derin kaplar, vazolar, kaidesiz kupalar, taslar ele geçirilmiştir. Kocagöz Höyüğünde bulunan ETÇ tabakasının Troia I ve Troia II seramikleri ile benzer olduğu Yortan Kültürü ile paralel gittiği görülmektedir. Aynı şekilde Batı Anadolu kökenli seramiklerin Kara Samsun’da yapılan araştırmalar ve kazılarda da ele geçirildiği ve bu ile benzerlik gösterdiği görülmüştür.²⁵ Samsun Vezirköprü’de Doğantepe Höyüğü, Taşlıyık Mahallesi’nin Höyük Mevkii ve Tepecik Höyüğünde yapılan yüzey araştırmasında ETÇ’ye dair seramikler ve seramik parçaları tespit edilmiştir. Bulunan seramiklerin Orta Anadolu seramikleri ile paralellik gösterdiği görülmektedir.²⁶ Orta Karadeniz’de ki Amasya ili sınırları içerisinde de MÖ 3. bin ve 2. Bin yıla ait sınırlı sayıda yerleşimler bilinmektedir. Suluova’da bulunan Kümbet Tepe, Kilise Tepe ve Kurnaz Tepe örnek olarak gösterilebilir. Bu yerleşmelerde ETÇ güçlü bir şekilde görülmektedir.²⁷ Amasya, Paralı Tepe’de ETÇ I’e tarihlenmiş olan çanak çömlek parçaları ele geçirilmiştir. Ele geçirilen bu seramikler İkiztepe ETÇ I seramikleri ile büyük bir benzerlik taşımaktadır.²⁸ Sinop Kovuklukaya kurtarma kazılarında ETÇ ve GTÇ’na ait çanak çömlekler ele geçirilmiştir. Buradaki kazılarda bulunan yapıların temellerinin taş döşemeli olduğu görülmektedir. Bu taşların Orta Karadeniz’de yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca ele geçirilen çanak çömleklerin en yakın benzerleri İkiztepe I. kültür katmanında görülmektedir.²⁹ Çorum Alacahöyük’teki ETÇ çanak çömlek örnekler bezeme ve form özellikleri ile İkiztepe ETÇ seramikleri ile benzerdir. Alacahöyük dışında Orta Anadolu’daki Alişar, Ahlatlıbel ve Etiyokuşu’nda, Orta Karadeniz’de görülen açık, basit ağız kenarlı çanak örneklerinin benzerleri görülmektedir.³⁰

Orta Karadeniz bölgesinde seramiklerinde Orta Anadolu ve Batı Anadolu kökenli seramikler olduğu görülmektedir.³¹ ETÇ ve OTÇ dönemlerine ait Samsun bölgesinde yapılan kazılardan İkiztepe’de ele geçirilen bulgular bizlere burada bir yerleşim olduğunu açıkça göstermektedir. ETÇ’nin orta ve son evrelerine gelindiğinde İkiztepe’nin Orta Anadolu kültürü ile etkileşim içine girdiği görülmektedir.³² Yine Samsun ili içerisinde bulunan Deliklitepe Höyüğü yüzey araştırmaları sonucu bulunan seramiklerinde ETÇ’ye ait olduğu ve İkiztepe seramikleri yapılan kazılar ve yüzey araştırmaları sonucunda bu kültürün Batı Anadolu, Orta Anadolu ile olan benzerlikleri ortaya konmuştur. Kazılar ve yüzey araştırmaları sonucunda ele geçirilen alet, seramik ve diğer eşyalar Boğazköy, Alişar ve Kültepe’deki örnekler ile benzer oldukları görülmüştür.³³ Orta Karadeniz seramikleri üzerinde görülen siyah üzerine beyaz boya ile yapılan bezemeler bu bölgenin dışında ETÇ I’de İç Anadolu’da Alişar ve Can Hasan gibi

²⁵ Davut Yiğitpaşa, “Samsun İlinde Geç Kalkolitik Çağ’a? Tarihlenen Deliklitepe ve Kürkürün Tepe Höyüğü”, *Tarhan Armağanı M.Taner Tarhan’a Sunulan Makaleler*, der. Oğuz Tekin, Ege Yayınları, İstanbul, 2013, s. 341.

²⁶ Akın Temür ve Davut Yiğitpaşa, “Neoklaudiopolis Antik Kenti ve Territoriyumu 2019 Yüzey Araştırması ve Envanter Çalışmaları”, *History Studies* S.12/6, 2020, s. 2870-2872.

²⁷ Dönmez, “Tunç Çağı’nda Orta Karadeniz Bölgesi ve Kelkit Havzası Yerleşmeleri”, s. 417.

²⁸ Şevket Dönmez, “Amasya İlinde Tahrip Edilmiş Bir Geç Kalkolitik- İlk Tunç Çağı Yerleşmesi: Hamamözü-Paralı Tepe”, *Anadolu Araştırmaları* S.2, C.18, 2005, s. 3-4.

²⁹ Şevket Dönmez, “An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research”, *TÜBA-AR* XI, 2008, s. 86.

³⁰ Önder İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi’nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 59.

³¹ Afif Erzen, “Sinop Kazısı Çalışmaları”, *TAD* S.4, 1956, s. 72.

³² Alkım U.B., Alkım M.H., Bilgi, Ö., “İkiztepe I, Birinci ve İkinci Dönem kazıları (1974-1975), TTKY, V. Dizi, 1988, Ankara, s. 58.

³³ Kurtuluş Kıymet, *MÖ II. Binde Orta Karadeniz Bölgesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004, s. 22-23

merkezlerde görülmektedir. Bu bölgedeki ETÇ I evresine bakıldığında zaman kazıma ve beyaz boya tekniğinde yapılan çanaklar, İkiztepe’de yoğun olarak görülmektedir.³⁴

3. Sinop Arkeoloji ve Etnografya Müzesinde Yer Alan Seramikler

Çalışma kapsamındaki çanak çömlekler kap formları açısından çeşitlilik göstermektedir. Toplamda 15 adet ele geçirilmiş örnekler değerlendirildiğinde testi, kase, vazo ve testicik örneklerinin yaygın kullanıldığı tespit edilmiştir. Üzerinde çalıştığımız seramikler, bezeme ve bezeme teknikleri yönünden farklılık göstermektedir. Bunlar kabartma ve kazı bezeme olmak üzere 2 çeşittir. Toplamda 15 eserin altısında seramik eserde bezeme yokken, altısında kabartma bezeme yoğunlukla seramiğin boyun ve göğüs bölgesinde, birinde ise kazıma bezeme görülmektedir. Ele aldığımız seramiklerin geneli kahverengi-kiremit mal özeliğini yansıtmaktadırlar. Bunun dışında Gri Mal, Siyah Mal grubu seramikleri de bulunmaktadır.

Üzerinde çalıştığımız ETÇ seramikleri, kabın kullanım fonksiyonu ile ilişkili olarak çeşitli formlarda yapılmışlardır. Çalışmamız kapsamında incelediğimiz malzeme içerisinde ana tipolojik özellikleri çerçevesinde 3 ana tip belirlenmiş bunlar arasında ana tiplerin ayırt edilebilir biçimsel özellikleri göz önüne alınarak kendi içinde alt gruplara ayrılmıştır. Bunlar; çanaklar, maşrapalar ve vazolardır.

3.1. Çanaklar (Kat. No. 1-2)

Açık, basit ağızlı, keskin omurgalı, basit ağızlı, küre gövdeli, kulplu kaseleri 5 ayrı başlık altında inceleyebiliriz.

Tip 1 (Kat. No. 1): Eser siyah/gri renkte hamurlu ve astarlı, düz dipli, içe dönük ağız kenarlıdır. Eserin gövdesi üzerine bağlı küçük kulplu vardır. Gövdesi üzerinde 3 tarafında kabartma bezeme ile yapılmış 4’er şerit bulunmaktadır. Dipten başlayarak gövdeye doğru genişlemiş ardından ağız kısmına doğru daralan bir forma sahiptir. Ağız kenarında kırık bulunmaktadır. Dönmez bu seramiklerin ETÇ I döneminde Alacahöyük, Kovuklukaya, Alishar, Maşat Höyük’te benzerlerinin bulunduğunu söylemektedir.³⁵ Kısa bu seramiklerin ufak farklılıklar bulunan benzerlerinin Alacahöyük’te görüldüğünü söylemiştir.³⁶

Tip 2 (Kat. No. 2): Eser siyah/gri renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, içe dönük ağız kenarlıdır. Eserin gövdesi üzerinde kabartma bezeme ile yapılmış motif bulunmaktadır. Dipten başlayarak gövdeye doğru genişlemiş ardından ağız kısmına doğru daralan bir forma sahiptir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. İpek bu basit profilli çanakların Alishar, Alacahöyük, Ahlatlıbel, Etiyokuşu, İkiztepe’de benzerlerinin görüldüğünü söylemektedir.³⁷ Dönmez’in incelediği benzer seramiklerin ETÇ I döneminde Alacahöyük, Kovuklukaya, Alishar, Maşat Höyük’te benzerlerinin bulunduğunu söylemektedir.³⁸

Tip 3 (Kat. No. 3): Eser gri renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, içe dönük ağız kenarlıdır. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. İpek’in incelemiş olduğu Orta Karadeniz ETÇ seramikleri ile form açısından benzer olduğu görülmektedir. İpek bu çanakların Alishar, Alacahöyük’te benzerlerinin görüldüğünü söylemektedir.³⁹

³⁴ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi’nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 88-92

³⁵ Dönmez, “An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research”, s. 88-90.

³⁶ Kısa, *Resuloğlu Mezarlığı Eski Tunç Çağı Seramiği*, s. 140

³⁷ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi’nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 55-56.

³⁸ Dönmez, “An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research”, s. 88-90.

³⁹ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi’nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 58-59.

Tip 4 (Kat. No. 4): Eser kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yarım küresel gövdeli ve yuvarlak diplidir. Eserin gövdesi üzerinde kabartma bezeme ile yapılmış motifler bulunmaktadır. Dönmez bu seramiklerin buluntu yerine göre ETÇ I, Orta Karadeniz Hıdırlı Mezarlığında ele geçirildiğini, benzerlerinin İkiztepe, Tekkeköy, Kaledoruğu gibi merkezlerde görüldüğünü söylemektedir.⁴⁰

Tip 5 (Kat. No. 5): Eser siyah/gri renkte hamurlu, yuvarlak gövdeli, düz dipli, içe dönük ağız kenarlıdır. Eserin gövdesi üzerine bağlı küçük kulp vardır. Ağız kenarında kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Dönmez bu seramiklerin buluntu yerine göre ETÇ I, Orta Karadeniz Hıdırlı Mezarlığında ele geçirildiğini, benzerlerinin İkiztepe, Tekkeköy, Kaledoruğu gibi merkezlerde görüldüğünü söylemektedir.⁴¹ Kısa bu seramiklerin ufak farklılıklar bulunan benzerlerinin Alacahöyük'te görüldüğünü söylemiştir.⁴²

3.2. Maşrapalar (Kat. No. 6-10)

Gaga ağızlı, silindirik kısa boyunlu, yuvarlak gövdeli testicik, yayvan yuvarlak ağızlı, dışa taşkın ağız kenarlı, konik boyunlu testicik, yayvan ağızlı, dışa çekik, basit ağız kenarlı, konik boyunlu testicikleri 5 ayrı başlık altında inceleyebiliriz.

Tip 1 (Kat. No. 6): Eser kahverengi/kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, yuvarlak dipli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Gövdesi üzerinde bir adet kulp bulunmaktadır. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Karın kısmında kabartma bezeme ile yapılmış bir düğme motifi bulunmaktadır. Dönmez bu seramiklerin ETÇ I döneminde Alacahöyük, Kovuklukaya, Alishar, Maşat Höyük'te benzerlerinin bulunduğunu söylemektedir.⁴³ Kızıltan'ın incelediği Samsun yüzey araştırmalarında bulduğu maşrapa ile birbirine benzediği görülmektedir. Kızıltan bu maşrapanın Alaçam Sivritepe'de bulunduğunu belirtmiştir.⁴⁴

Tip 2 (Kat. No. 7): Eser krem/devetüyü renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Gövdesi üzerinde bir kulp kısmı bulunmakta gövdenin ortasında başlayan kulp omuz kısmında birleşmektedir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Dönmez bu seramiklerin ETÇ I döneminde Alacahöyük, Kovuklukaya, Alishar, Maşat Höyük'te benzerlerinin bulunduğunu söylemektedir.⁴⁵ Kızıltan'ın incelediği Samsun yüzey araştırmalarında bulduğu maşrapa ile form açısından birbirine benzediği görülmektedir. Kızıltan bu maşrapanın Alaçam Sivritepe'de bulunduğunu belirtmiştir.⁴⁶

Tip 3 (Kat. No. 8): Eser kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, içe dönük ağız kenarlıdır. Ağız kısmı oldukça geniştir. Gövdesi üzerinde kırılmış kulp parçası bulunmaktadır. Kulpun yapısı gövdeden başlayarak ağızda bitmektedir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. İpek bu seramiklerin benzerlerinin Maşathöyük, Alishar, İkiztepe, Alacahöyük'te benzerlerinin görüldüğünü söylemektedir.⁴⁷ Kamış bu seramiklerin benzerlerine Acem Höyük, Ahlatlıbel, Etiyokuşu, Alacahöyük, Polatlı, Gordion, Koçumbeli gibi ETÇ merkezlerinde görüldüğünü söylemiştir.⁴⁸

⁴⁰ Dönmez, "An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research", s. 90

⁴¹ Dönmez, "An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research", s. 90

⁴² Kısa, *Resuloğlu Mezarlığı Eski Tunç Çağı Seramiği*, s. 140

⁴³ Dönmez, "An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research", s. 88-90.

⁴⁴ Kızıltan, "Samsun Bölgesi Yüzey Araştırmaları 1971-1977", *Belleten* LVI/215, 1992, s. 218.

⁴⁵ Dönmez, "An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research", s. 88-90.

⁴⁶ Kızıltan, "Samsun Bölgesi Yüzey Araştırmaları 1971-1977", s. 218.

⁴⁷ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi'nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 64-65.

⁴⁸ Kamış, *Acem Höyük Erken Tunç Çağı Seramiği*, s. 90.

Tip 4 (Kat. No. 9) : Eser gri renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, yuvarlak diplidir. Gövdesinden başlayarak ağız kenarında biten bir kulpu bulunmaktadır. Form olarak dipten başlayarak ağız kısmına kadar genişleyen bir yapıya sahiptir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Topbaş ve Efe ve İlaşlı bu seramiklerin benzerlerinin Batı Anadolu Karataş-Semayük, Beycesultan, Kusura Höyük'te görüldüğünü söylemektedir.⁴⁹ Sarı bu tip seramiklerin benzerlerinin ETÇ I döneminde Batı Anadolu bölgesinde görüldüğünü söylemektedir.⁵⁰ Kamış bu seramiklerin benzerlerine Gordion, Polatlı, Küllüoba, Karaoğlan, Koçumbeli, Kusura ve Tarsus gibi yerleşmede görüldüğünü söylemiştir. Acem Höyük örnekleri ilmek kulpların ağız kenarından yükseldiğine dikkat çekerek bu tiplerin Orta Anadolu'nun batısında yoğunlaştığını söylemiş ve ETÇ II-III dönemlerine tarihlendirmiştir.⁵¹

Tip 5 (Kat. No. 10): Eser kahverengi/kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Gövdesi üzerinde başlayan ve omuz üzerinde biten bir kulpa sahiptir. Dönmez bu seramiklerin ETÇ I döneminde Alacahöyük, Kovuklukaya, Alishar, Maşat Höyük'te benzerlerinin bulunduğunu söylemektedir.⁵² Kamış bu seramiklerin benzerlerine Acem Höyük, Alishar, Alacahöyük, Kültepe gibi Orta Anadolu ETÇ merkezlerinde görüldüğünü söylemiştir.⁵³

3.3. Vazolar (Kat. No. 11-15)

Yuvarlak Gövdeli, Kulplu Vazolar, Küre Gövdeli Vazolar, Küresel Gövdeli Düz Dipli Vazolar olarak ele aldığımız toplamda 5 adet vazo bulunmaktadır.

Tip 1 (Kat. No. 11): Eser siyah/gri renkte hamurlu ve astarlı, küresel gövdeli, geniş ağızlıdır. Gövdenin üzerinde kabartma bezeme ile yapılmış motifler bulunmaktadır. Ağız kısmının kenarında karşılıklı iki delik bulunmaktadır. Eserin boyundan gövdeye uzanan çatlakları bulunmaktadır. Dönmez bu seramiklerin benzerlerinin Kovuklukaya'da ETÇ döneminde görüldüğünü söylemektedir.⁵⁴ Kısa bu seramiklerin form açısından benzerlerinin İkiztepe'de ve Alacahöyük'te görüldüğünü söylemektedir.⁵⁵

Tip 2 (Kat. No. 12): Eser siyah renkte hamurlu, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Gövdenin üzerinde 2 adet delikli kulp çıkıntısı bulunmaktadır. Eserin boyundan gövdeye uzanan çatlakları bulunmaktadır. İpek bu eserin benzerlerinin Orta Anadolu'da Alacahöyük, Çorum, Yenihayat ETÇ II-III vazoları ile benzer olduğunu söylemektedir.⁵⁶

Tip 3 (Kat. No. 13): Eser krem/devetüyü renkte hamurlu ve astarlı, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlı ve yuvarlak diplidir. Gövdenin orta kısmında dirsek şeklinde keskin hattı bulunmaktadır. Eser dip kısmına doğru yarım daire şeklindedir. İpek bu vazoların ufak farklılıklarla Horoztepe ve İkiztepe'de benzerlerinin bulunduğunu söylemektedir.⁵⁷

Tip 4 (Kat. No. 14): Eser siyah renkte hamurlu ve astarlı, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlı ve düz diplidir. Gövdenin üzerinde 2 adet delikli kulp çıkıntısı bulunmaktadır. Gövde üzerinde

⁴⁹ Topbaş ve Efe ve İlaşlı, "Salvage Excavations of the Afyon Archaeological Museum, Part II: The Settlement of Karaoğlan Mevkii the Early Bronze Age Cemetery of Kaklık Mevkii", s. 44.

⁵⁰ Sarı, *Küllüoba İlk Tunç Çağı II Çanak Çömleği*, s. 44

⁵¹ Kamış, *Acem Höyük Erken Tunç Çağı Seramiği*, s. 61.

⁵² Dönmez, "An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research", s.88-90.

⁵³ Kamış, *Acem Höyük Erken Tunç Çağı Seramiği*, s. 93.

⁵⁴ Dönmez, "An Overview of the 2nd Millenium Bc Cultures of the Central Black Sea Region in the Light of New Research", s. 90.

⁵⁵ Aslı Kısa, Resuloğlu Mezarlığı Eski Tunç Çağı Seramiği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014, s. 124-123.

⁵⁶ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi'nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 74.

⁵⁷ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi'nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 73.

kazıma bezeme ile yapılmış çentik bezemeler bulunmaktadır. Gövdenin alt kısmına doğru kazıma bezeme ile zikzak ve nokta bezemeler bulunmaktadır. İpek bu eserin benzerlerinin Orta Anadolu'da Alacahöyük, Çorum, Yenihayat ETÇ II-III vazoları ile benzer olduğunu söylemektedir.⁵⁸

Tip 5 (Kat. No. 15): Eser siyah renkte hamurlu ve astarlı, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlı ve düz diplidir. Gövdenin üzerinde 4 adet delikli kulp çıkıntısı bulunmaktadır. Gövde üzerinde kazıma bezeme zikzak ve nokta bezemeler bulunmaktadır. İpek bu eserin benzerlerinin Orta Anadolu'da Alacahöyük, Çorum, Yenihayat ETÇ II-III vazoları ile benzer olduğunu söylemektedir.⁵⁹ Kamil, incelemiş olduğu form açısından benzer vazoların ETÇ Batı Anadolu'da görüldüğünü söylemektedir.⁶⁰

Sonuç

Samsun Müzesi'nde yer alan ve değerlendirmeye alınan bir grup Tunç Çağı seramiği, satın alma yolu ile müze envanterine kazandırılmıştır. Bir kaniya varabilmek amacıyla daha önce Tunç Çağı seramikleri üzerinde yapılan çalışmalarda benzer örnekler ile karşılaştırma yapılarak eserlerin dönemleri hakkında fikir sahibi olmaya çalışılmıştır. Toplamda 15 adet eser değerlendirilmiş ve özelliklerine göre incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda eserlerin form özelliklerine göre 3 tip altında değerlendirilmiştir. Bu tipler çanak, maşrapa ve vazolardır. Eserlerin mal gruplarına bakıldığında 3 tipte mal gurubu görülmektedir. Bunlar kahverengi-krem mal, gri mal ve siyah maldır. Eserlerin tamamı çarkta biçimlendirme yöntemi ile yapılmıştır. Eserlerin neredeyse tamamı sağlam bir şekilde ele geçmiştir.

Sinop Müzesi eserlerinin benzerlerinin bulunması sonucunda eserlerin Tunç Çağı dönemine ait olduğu anlaşılmıştır. Sinop Müzesi'ne ait seramikler genel olarak değerlendirildiğinde Sinop Müzesi'ndeki satın alma yoluyla gelen karışık tipteki seramiklerinin kökenlerinin ETÇ Orta Anadolu ve Batı Anadolu ile benzerliği dikkat çekmektedir. Sinop Müzesi'ndeki Arkeolojik kazılar sonucunda ETÇ dönemine tarihlenmekte olan Kocagöz Höyük ve Hıdırlı merkezlerinde bulunmuş olan bakıldığında bu seramiklerin ETÇ döneminde Orta Anadolu, Batı Anadolu seramikleri ile benzer yönlerinin olduğu görülse de formlar açısından ufak yerel farklılıklar olduğu görülmektedir. Kazı malzemelerinin ağırlıklı olarak ETÇ I-II dönemi Alacahöyük, İkiztepe, Tekkeköy, Polatlı, Alishar, Maşat Höyük, Beycesultan'dan benzer örneklerinin Anadolu'da MÖ 3000-2400 yılları aralığında görüldüğü bilinmektedir.

Sinop'ta ele geçirilmiş eserlere bakıldığında zaman Orta Anadolu ETÇ seramiklerine, Batı Anadolu seramiklerinden daha çok benzediği görülmektedir. Bu da bizlere Orta Karadeniz ile Orta Anadolu'nun yakınlığından ve buna bağlı olarak etkileşiminden dolayı olduğunu gösterebilir.

Kaynakça

- Akdeniz, Engin, "Yortan Mezarlığı Hakkında Yeni Gözlemler", *TÜBA-AR*, 12, 2009, s. 49-64.
- Anlağan, Çetin, "Sadberk Hanım Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Eski Tunç Çağı Eseri", *X. Türk Tarih Kongresi*, eds. Ankara, 1990, s. 65-70.
- Bayram Aghalari, *Arkeolojik Verilerin Işığında Epi-Paleolitikten Tunç Çağı Sonuna Kadar Anadolu-İran İlişkileri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara, 2017.
- Efe, Turan ve Türkteki, Murat ve Fidan, Erkan "Küllüoba Kazıları 2014", *37. KST C.2*, 2015, s. 233-242.
- Efe, Turan, "Batı Anadolu Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı", *Arkeoatlas S.2*, 2003, s. 94-129.
- Efe, Turan, "Küllüoba: İç Kuzeybatı Anadolu'da Bir İlk Tunç Çağı Kenti 1996-2000 Yılları arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Değerlendirilmesi", *TÜBA-AR S.4*, 2001, s. 45-78.

⁵⁸ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi'nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 74.

⁵⁹ İpek, *Orta Karadeniz Bölgesi'nde Eski Tunç Çağı Seramik Sanatı*, s. 74.

⁶⁰ Kamil, *Yortan Cemetery in the Early Bronze Age of Western Anatolia*, s. 17.

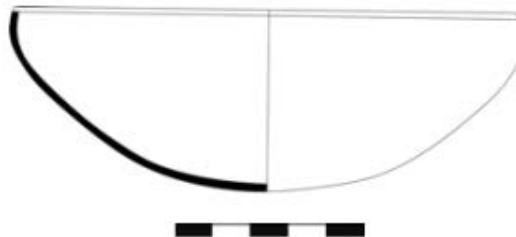
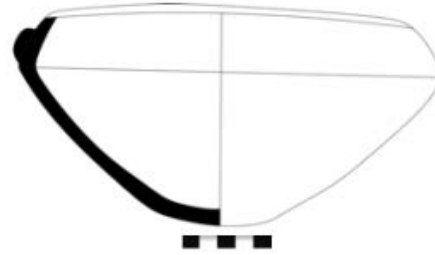
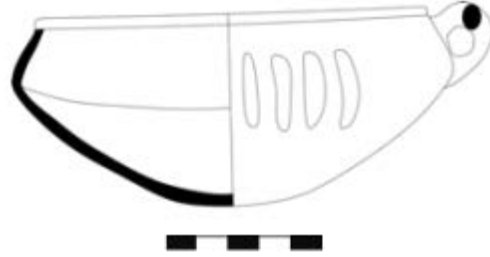
- Enil, Nanifer, *Yalvaç Müzesi'nde Sergilenen Tunç Çağına Ait Seramik Kaplar ve Kişisel Yorumlar*, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2011.
- Güneysu, Abuzer, *İç Kuzeybatı Anadolu'da İlk Tunç Çağı'nda Gaga Ağızlı Testi Formu'nun Gelişimi*, Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik, 2015.
- Gür, Barış ve Erdan, Emre, "Batı Anadolu Kökenli Bir Grup Erken Tunç Çağı Gaga Ağızlı Testi", *Cedrus*, VI 2018, s. 125-138.
- Harmankaya S., "Türkiye İlk Tunç Çağı Araştırmaları Üzerine Bir Değerlendirme", *TAY- Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri- 4a/4b*, 2002.
- Hüryılmaz, Halime, "İçbatı Anadolu Bölgesinde Bulunan Yortan Mezarlık Kültürü'ne Ait Üç Kap", *Belleten* S.232, 1997, s. 499-518.
- İncaman, Ebru, *Frigya ve Beycesultan İlk Tunç Çağı Bölgeleri Çanak Çömleğinin Karşılaştırılması*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik, 2018.
- Kılıç, Sinan, "The Early Bronze age Pottery in Northwest Turkey in Light of Results of a Survey Around the Marmara Sea", (Ed. By H.Erkanal et al), *Proceedings of the International Symposium International Symposium on the Aegean in the Neolithic, Chalcolithic and Early Bronze Age*, İzmir, 1997, s. 275-283
- Korfmann Manfred, "1993 Yılı Troia Çalışmaları", *XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, T.C. Kültür Turizm Bakanlığı, Ankara, 1994, s. 239-262.
- Korfmann Manfred, "Beşik-Yassitepe ve Beşik-Sivritepe 1983 Ön Raporu", *VI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, T.C. Kültür Turizm Bakanlığı, İzmir, 1984, s. 107-120.
- Mutlu, Gülseren, "Anadolu'da Orta ve Son Tunç Çağı Ölü Gömme Gelenekleri", *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, C.4, S.2, 2018, s. 71-101.
- Özgüç, Tahsin, "Ön Tarihte Isparta Ovası Kültürü Ve Yeni Buluntuları", *DTCF Dergisi*, II/3, 1944, s. 407-418.
- Özgüç, Tahsin, "Yeni Araştırmaların Işığında Eski Anadolu Arkeolojisi", *Anatolia*, S.VII, 1963, s. 23-49.
- Özgüç, Tahsin, "Yortan Mezarlık Kültürüne Ait Yeni Buluntular", *Belleten*, C.VIII S.29, 1944, s. 53-70.
- Sarı, Deniz, "İlk Tunç ve Orta Tunç Çağı'nda Batı Anadolu'nun Kültürel Siyasal Gelişimi", *MASROP E-DERGİ*, 7, 2012, s. 112-149.
- Sarı, Deniz, *Küllüoba İlk Tunç Çağı II Çanak Çömleği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004.
- Topbaş, Ahmet ve Efe, Turan, İlaslı, Ahmet, "Salvage Excavations of the Afyon Archaeological Museum, Part II: The Settlement of Karaoğlan Mevkii the Early Bronze Age Cemetery of Kaklık Mevkii", *Anatolia Antiqua* IV, 1998, s. 21-94
- Turan, Kamil, "Yortan Cemetery in the Early Bronze Age of Western Anatolia", *BAR*, Oxford, Londra, 1982.
- Turgut, Yiğit, "İlk Tunç Çağı'nın Son Evresinde Anadolu'nun Siyasal Görünümü", *Tarih Araştırmaları Dergisi* C.22, S.33, 2003, s. 167-182.
- Yılmaz, Derya, "Erken Tunç Çağı'nda Batı ve Orta Anadolu Kültürel İlişkileri Işığında Depas ve Tankard Türü Kaplar", *Anadolu*, S.36, 2010, s. 41-60.
- Yiğitpaşa Davut ve Öztürk Osman, "Erken Tunç Çağı Anadolu'sunda Balkan Etkileri", *10.Balkan Tarihi Kongresi*, (ed. M. Y. Erler) Samsun, 2016, s. 243-268.

Katalog**Kat. No. :** 1 s.**Envanter No :** 2-53/1973**Form:** Derin Çanak**Buluntu Yeri:** Satın Alma (Sinop-Hıdırlı)**Yükseklik:** 7.5 cm**Gövde Genişliği:** 13.5 cm**Doku:** Sert**Fırınlama:** İyi**Hamur Rengi:** 7.5 YR 6/2

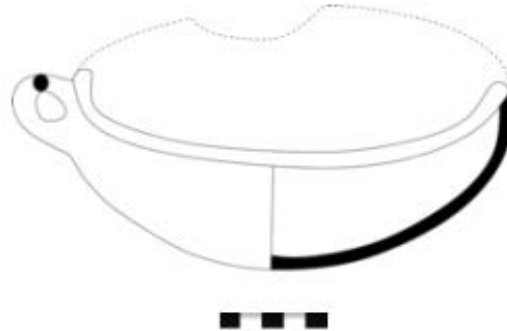
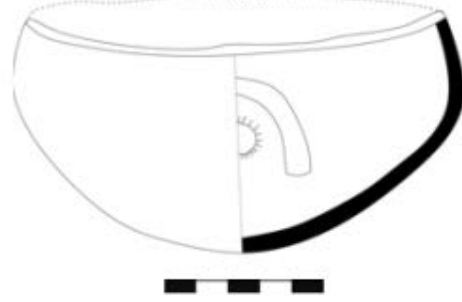
Tanım: Eser gri renkte hamurlu ve astarlı, düz dipli, içe dönük ağız kenarlıdır. Eserin gövdesi üzerine bağlı küçük kulp vardır. Gövdesi üzerinde 3 tarafında kabartma bezeme ile yapılmış 4'er şerit bulunmaktadır. Dipten başlayarak gövdeye doğru genişlemiş ardından ağız kısmına doğru daralan bir forma sahiptir. Ağız kenarında kırık bulunmaktadır.

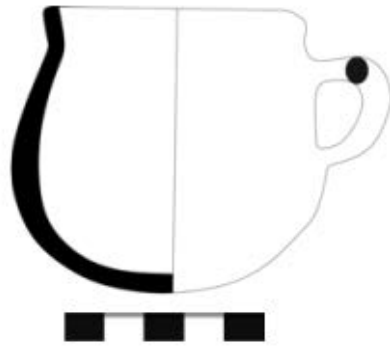
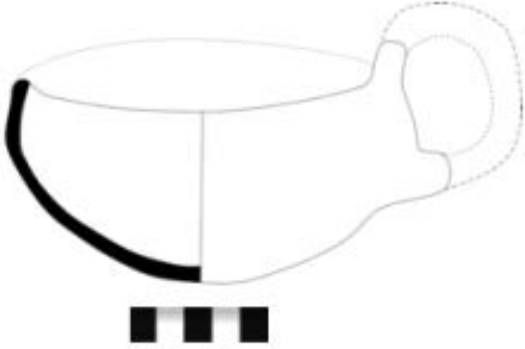
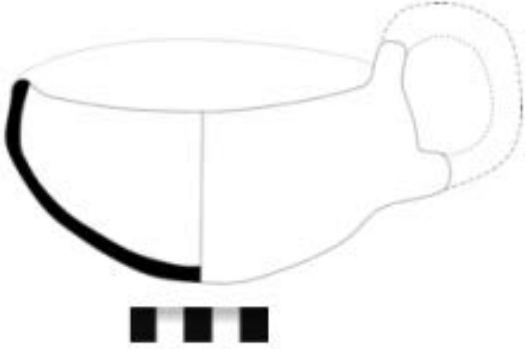
Benzeri: Dönmez 2008, Fig.8/9; Kısa 2014, Lev.XX/69**Tarih:** ETÇ I**Kat. No. :** 2 s.**Envanter No :** 5-52/1973**Form:** Derin Çanak**Buluntu Yeri:** Satın Alma (Sinop-Hıdırlı)**Yükseklik:** 12 cm**Ağız Çapı:** 20.5 cm**Doku:** Sert**Fırınlama:** İyi**Hamur Rengi:** 7.5 YR 6/2

Tanım: Eser siyah/gri renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, içe dönük ağız kenarlıdır. Eserin gövdesi üzerinde kabartma bezeme ile yapılmış motif bulunmaktadır. Dipten başlayarak gövdeye doğru genişlemiş ardından ağız kısmına doğru daralan bir forma sahiptir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır.

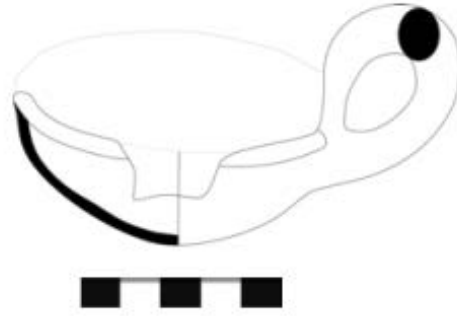
Benzeri: İpek 2001, Lev.11/1.; Dönmez 2008, PL.2/2.; Tuna 2017, Lev.4/40.; Alkım ve Alkım 1988, Lev PL. XXIII/7**Tarih:** ETÇ I**Kat. No. :** 3 s.**Envanter No :** 19-36/1974**Form:** Derin Çanak**Buluntu Yeri:** Satın Alma (Sinop)**Yükseklik:** 4.5 cm**Derinlik:** 4 cm**Ağız Çapı:** 13 cm

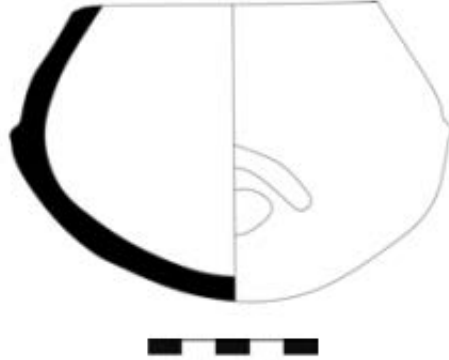
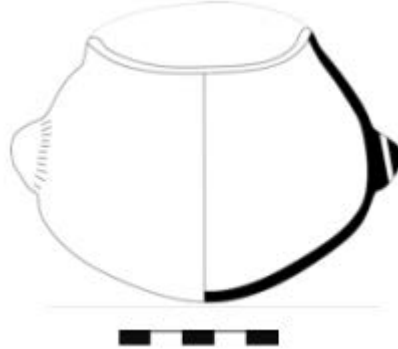
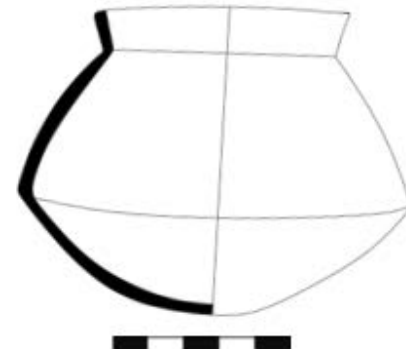
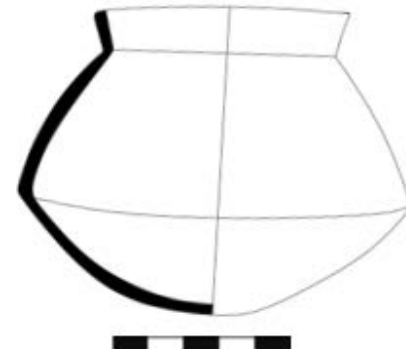
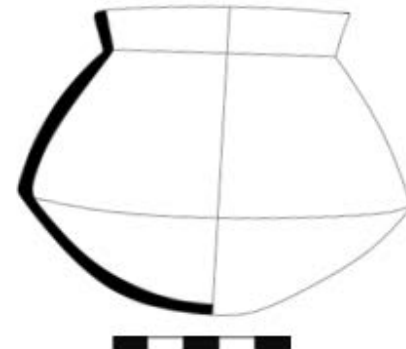
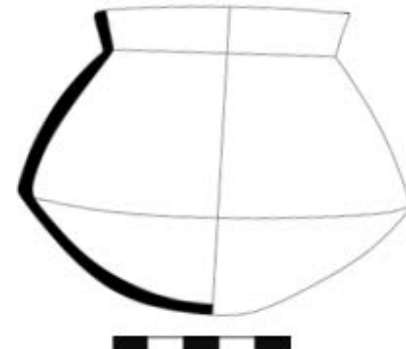
Doku: Sert	
Fırlama: İy�	
Hamur Rengi: 2.5 YR 5/2	
Tanım: Eser gri renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, i�e dönük ağız kenarlıdır. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır.	
Benzeri: İpek 2001, Lev.30/4.; Beydoğ�n 2019, s.136 T1b1.; Tuna 2017, Lev.2/14.; Alkım ve Alkım 1988, Lev PL. XVIII/1	
Tarih: ET� I	
Kat. No. : 4 s.	
Envanter No : 19-10/1974	
Form: Yarım Küre Gövdeli �anak	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop)	
Yükseklik: 8.6 cm	
Derinlik: 8.8 cm	
Ağız �apı: 13 cm	
Doku: Sert	
Fırlama: İy�	
Hamur Rengi: 7.5 YR 5/6	
Tanım: Eser kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yarım küresel gövdeli ve yuvarlak diplidir. Eserin gövdesi üzerinde kabartma bezeme ile yapılmış motifler bulunmaktadır.	
Benzeri: Dönmez 2008, s.95, PL.2/1; Kısa 2014, Lev. XXVII/89.	
Tarih: ET� I	
Kat. No. : 5 s.	
Envanter No : 19-6/1974	
Form: Kulplu �anak	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop)	
Genişlik: 21.6 cm	
Derinlik: 8.8 cm	
Ağız �apı: 18.3 cm	
Doku: Sert	
Fırlama: İy�	
Hamur Rengi: 7.5 YR 6/1	
Tanım: Eser siyah/gri renkte hamurlu, yuvarlak gövdeli, düz dipli, i�e dönük ağız kenarlıdır. Eserin gövdesi üzerine bağlı küçük kulp vardır. Ağız kenarında kırık ve çatlaklar bulunmaktadır.	
Benzeri: Dönmez 2008, s.95, PL.3/2; Kısa 2014, Lev.XX/69	
Tarih: ET� I	

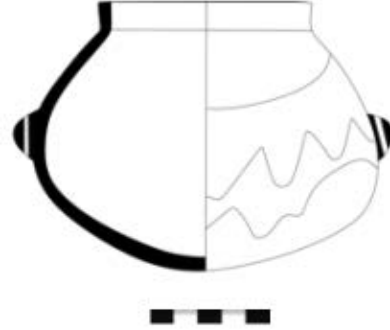
Kat. No. : 6 s.	
Envanter No : 19-26/1974	
Form: Kulplu Maşrapa	
Buluntu Yeri: Satın Alma	
Yükseklik: 7 cm	
Derinlik: 6.2 cm	
Ağız apı: 6 cm	
Doku: Sert	
Fırınlama: İyi	
Hamur Rengi: 7.5 YR 5/6	
Tanım: Eser kahverengi/kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, yuvarlak dipli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Gövdesi üzerinde bir adet kulp bulunmaktadır. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Karın kısmında kabartma bezeme ile yapılmış bir düğme motifi bulunmaktadır.	
Benzeri: Dönmez 2008, s.95 PL.4/3; Kızıltan 1992, izim.3.;	
Tarih: ET I	
Kat. No. : 7 s.	
Envanter No : 19-32/1974	
Form: Kulplu Maşrapa	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop)	
Yükseklik: 71 mm	
Genişlik: 81 mm	
Doku: Sert	
Fırınlama: İyi	
Hamur Rengi: 5 Y 7/4	
Tanım: Eser devetüyü renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Gövdesi üzerinde bir kulp kısmı bulunmakta gövdenin ortasında başlayan kulp omuz kısmında birleşmektedir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır.	
Benzeri: Dönmez 2008, s.95 PL.4/3; Kızıltan 1992, izim.3.;	
Tarih: ET I	
Kat. No. : 8 s.	
Envanter No : 19-14/1974	
Form: Kulplu Maşrapa	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop)	
Yükseklik: 7.2 cm	
Derinlik: 6.6 cm	
Ağız Genişliğı: 14.5 cm	
Doku: Sert	

Fırlama: İy	
Hamur Rengi: 7.5 YR 5/4	
Tanım: Eser kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, i�e dönük ağız kenarlıdır. Ağız kısmı oldukça geniştir. Gövdesi üzerinde kırılmış kulpu bulunmaktadır. Kulpun yapısı gövdeden başlayarak ağızda bitmektedir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır.	
Benzeri: İpek 2001, Lev.55/4.; Kamış 2012, Lev.104/429.; Beydoğ�n 2019, s.135 T1d1,.; Tuna 2017, Lev.20/98.	
Tarih: ET� I	
Kat. No. : 9 s.	
Envanter No : 20-10/1975	
Form: Kulplu Maşrapa	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop-Hıdırlı)	
Yükseklik: 4.5 cm	
Genişlik: 9.1 cm	
Ağız �apı: 8 cm	
Doku: Sert	
Fırlama: İy	
Hamur Rengi: 7.5 YR 6/1	
Tanım: Eser gri renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, yuvarlak diplidir. Gövdesinden başlayarak ağız kenarında biten bir kulpu bulunmaktadır. Form olarak dipten başlayarak ağız kısmına kadar genişleyen bir yapıya sahiptir. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır.	
Benzeri: Toptaş ve Efe ve İlaşlı 1998, s.85 Fig.65/12.; Sarı 2004, Lev.69/4.; Kamış 2012, Lev.34/159	
Tarih: ET� II-III	
Kat. No. : 10 s.	
Envanter No : 19-25/1974	
Form: Kulplu Maşrapa	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop-Hıdırlı)	
Yükseklik: 8.6 cm	
Derinlik: 7.5 cm	
Ağız �apı: 8 cm	
Dip: 3.5 cm	
Doku: Sert	
Fırlama: İy	
Hamur Rengi: 7.5 YR 5/3	
Tanım: Eser kahverengi/kiremit renkte hamurlu ve astarlı, yuvarlak gövdeli, düz dipli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Ağız kenarında ve gövdesinde, kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Gövdesi üzerinde başlayan ve omuz üzerinde biten bir kulpa sahiptir.	
Benzeri: Dönmez 2008, PL.4/4.; Kamış 2012, Lev.108/446	
Tarih: ET� I	

Kat. No. : 11 s.	
Envanter No : 19-24/1974	
Form: Küre Gövdeli Vazo	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop)	
Yükseklik: 7.5 cm	
Derinlik: 6.8 cm	
Ağız Çapı: 8.5 cm	
Doku: Sert	
Fırınlama: İyi	
Hamur Rengi: 10 YR 7/2	
Tanım: Eser krem/devetüyü renkte hamurlu ve astarlı, küresel gövdeli, geniş ağızlıdır. Gövdenin üzerinde kabartma bezeme ile yapışmış motifler bulunmaktadır. Ağız kısmının kenarında karşılıklı iki delik bulunmaktadır. Eserin boyundan gövdeye uzanan çatlakları bulunmaktadır.	
Benzeri: Dönmez 2008, s.90 PL.3/3; Kısa 2014, Lev XII/41	
Tarih: ETÇ I	
Kat. No. : 12 s.	
Envanter No : 3-99/1954	
Form: Küre Gövdeli Vazo	
Buluntu Yeri: Sinop 1951/1957 Kazıları Kocagzhyk	
Yükseklik: 66 mm	
Genişliği: 98 mm	
Doku: Sert	
Fırınlama: İyi	
Hamur Rengi: 10 YR 3/1	
Tanım: Eser siyah renkte hamurlu, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlıdır. Gövdenin üzerinde 2 adet delikli kulp çıkıntısı bulunmaktadır. Eserin boyundan gövdeye uzanan çatlakları bulunmaktadır.	
Benzeri: İpek 2001, Lev.104/3; Akıllı 2015, Lev. 3/b4	
Tarih: ETÇ I	
Kat. No. : 13 s.	
Envanter No : 20-13/1975	
Form: Küresel Gövdeli Vazo	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop)	
Yükseklik: 9.1 cm	
Gövde Genişliği: 10.9 cm	
Ağız Çapı: 6.4 cm	
Doku: Sert	
Fırınlama: İyi	

Hamur Rengi: 7.5 YR 6/4	
Tanım: Eser kahverengi/kiremit renkte hamurlu ve astarlı, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlı ve yuvarlak diplidir. Gövdenin orta kısmında dirsek şeklinde keskin hattı bulunmaktadır. Eser dip kısmına doğru yarım daire şeklinde dir.	
Benzeri: İpek 2001, Lev 93/2.;	
Tarih: ET� I	
Kat. No. : 14 s.	
Envanter No : 3-98-54	
Form: Küresel Gövdeli Vazo	
Buluntu Yeri: Satın Alma	
Yükseklik: 70 mm	
Genişlik: 86 mm	
Doku: Sert	
Fırınlama: İyi	
Hamur Rengi: 7.5 YR 3/1	
Tanım: Eser siyah renkte hamurlu ve astarlı, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlı ve düz diplidir. Gövdenin üzerinde 2 adet delikli kulp çıkıntısı bulunmaktadır. Gövde üzerinde kazıma bezeme ile yapılmış çentik bezemeler bulunmaktadır. Gövdenin alt kısmına doğru kazıma bezeme ile zikzak ve nokta bezemeler bulunmaktadır.	
Benzeri: İpek 2001, Lev.104/3; Alkım ve Alkım 1988, Lev PL. LXX/37	
Tarih: ET� I	
Kat. No. : 15 s.	
Envanter No : 3-105/1954	
Form: Küresel Gövdeli Vazo	
Buluntu Yeri: Satın Alma (Sinop-Kocag�zh�y�k)	
Yükseklik: 48 mm	
Genişlik: 14.5 mm	
Doku: Sert	
Fırınlama: İyi	
Astar Rengi: 7.5 YR 4/3	
Tanım: Eser koyu kahve astarlı, küresel gövdeli, dışa dönük ağız kenarlı ve düz diplidir. Gövdenin üzerinde 4 adet delikli kulp çıkıntısı bulunmaktadır. Gövde üzerinde kazıma bezeme zikzak ve nokta bezemeler bulunmaktadır.	
Benzeri: İpek 2001, Lev.IX/1; Kamil 1982, Fig.32/73; Kuru 2016, Kat. No.366.;	
Tarih: ET� I	

SİNOP MÜZESİ'NDE BULUNAN TUNÇ ÇAĞI'NA TARİHLENEN BİR GRUP METAL SİLAH

Davut YİĞİTPAŞA*

Nagihan ÇAKIR*

Öz

Orta Karadeniz bölgesinin önemli kentlerinden biri olan Sinop Müzesinde bulunan metal eserler bölgenin geçmişinin nasıl bir potansiyele sahip olduğunun en önemli göstergesidir. Çalışmada Sinop Müzesinde bulunan Tunç Çağı'na tarihlenen metal silahlar kronolojik sıra içerisinde incelenmiştir. Metal silahların kronolojik değerlendirilmesi yapılmış eserlerin ölçüleri, tanımları, benzerleri ve çizimlerinin bulunduğu bir katalog çalışması hazırlanmıştır. Bu silahlar mızrak ucu ve balta olmak üzere iki tipten oluşmaktadır. Formlar ise kendi içlerinde yer alan farklılıklara göre alt gruplarda incelenmiştir. Eserlerin tamamı müzeye satın alma, bölge kazıları (Sinop Öğretmen Okulu) ve müsadere yoluyla kazandırılmıştır. Eserlerin yapımında kullanılan malzemeler ve tipolojik özelliklerine bakıldığında, elde edilen veriler doğrultusunda silahların sahip oldukları formları, ne amaçla kullanıldıkları, Anadolu'da ve Karadeniz'de yer alan çağdaş kültür bölgelerinin birbirleriyle benzerlikleri üzerine yeni sonuçlar elde etmek amaçlanmıştır. Bunun sonucunda çalışılan malzemeler değerlendirilirken stil kritiği yapılmış, tipler ve bu form gruplarının, değişim ve etkileşimi belirleyici bir faktör olarak kullanılmıştır. Sinop Arkeoloji Müzesi'ndeki Tunç Çağı'na ait silahlar hakkında sonuca varılmaya çalışılmıştır. Varılan sonuç bizlere çalışılan malzemelerin Orta Karadeniz ve İç Anadolu kökenli olduğunu ve bu bölgelerde ki askeri gücün önemini kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Maden, Metal, Silah, Mızrak Ucu, Balta.

A Group of Metal Weapons Dating to the Bronze Age Found in Sinop Museum

Abstract

Metal artifacts found in Sinop Museum, one of the important cities of the Central Black Sea region, are the most important indicator of the potential of the region's past. In the study, metal weapons dated to the Bronze Age in the Sinop Museum were examined in chronological order. A catalog study was prepared in which the measurements, descriptions, likenesses and drawings of the metal weapons were made. These weapons consist of two types, spearheads and axes. The forms were examined in subgroups according to the differences within themselves. All of the artifacts were brought to the museum by purchasing, regional excavations (Sinop Teachers' School) and confiscation. When the materials used in the construction of the works and their typological features are examined, it is aimed to obtain new results on the forms of the weapons, what they are used for, and the similarities between the contemporary cultural regions in Anatolia and the Black sea. As a result, while evaluating the materials studied, a style critique was made and the types and the change and interaction of these form groups were used as a determining factor. It has been tried to reach a conclusion about the weapons belonging to the Bronze Age in the Sinop Archeology Museum. The result proves that the materials studied are of Central Black Sea and Central Anatolia origin and the importance of military power in these regions.

Keywords: Sinop, Mine, Metal, Weapon, Spearhead, Ax.

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak., Arkeoloji Bölümü, davut.yigitpasa@omu.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0001-8821-5628>.

* Arkeolog (MA), Samsun, ckr.nagihan94@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7082-111X>.

Giriş

Paleolitik Dönem insanı madeni keşfetmiştir ancak madeni işleyebilmek ısı teknolojisi sayesinde Neolitik Dönem’de mümkün olmuştur (Özer, 2020: 9). Neolitik Dönem (MÖ 8500’ler) yerleşimlerinde kullanıldığı kanıtlanan ısı- teknolojisi, yeniliklerin öncüsü olmuştur. Cevherden metal üretimi hemen gerçekleşmemiş olsa da yerleşimlerde bulunan malahit metal kullanımını göstermektedir (Fidan, 2015: 50). Hallan Çemi (Rosenberg, 1993: 129) Çayönü Tepesi’nde (Çambel, 1982: 24) ve Aşıklı Höyük (Esin, 1994: 14) de bulunan bakır minerali malahit de buna verilebilecek en iyi örneklerdendir. İnsanlık tarihinin en erken örneklerini oluşturan bu buluntular, metalin ilk kez Anadolu’da işlendiğini göstermektedir (Yalçın, 2016: 3). Yüzyıllar boyunca Anadolu’da maden yatakları işletilmiştir (Atasoy, 2010: 52). Isı- teknolojisinin çanak-çömlek yapımından önce taş veya metalürjide kullanılması dikkat çekmektedir (Tekin, 2015: 19). MÖ 5000’lere gelindiğinde, metal ustaları metal eritmeyi başarılı şekilde gerçekleştirmiştir (Şahin, 2004: 97). Metalin ergitilmeye başlanması ısısının tamamen kontrol altına alındığını göstermektedir (Turan, 2009: 48). Kalay ve bakırın oluşumundan ortaya çıkan tunç, Anadolu’da Kalkolitik Dönem sonunda karşımıza çıkmaktadır (Akurgal, 2005: 11). Tuncun kullanılmasıyla metal işçiliğinde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bakır, Altın ve Gümüş gibi metallerde de gelişmeler gözlenmiştir (Saygılı, 2019: 13). Karadeniz’de ise Tedigün Tepe, Azay Tepe, Elmaçlık Tepe, Aşağı Tepe, Kız Tepesi ve Hacıbaba Tepe gibi yerleşmeler bu dönemin önemli yerleşmeleri arasında yer alır. (Dönmez, 2008: 441). Bu yerleşimler, özellikle İkiztepe yerleşimi de dahil olmak üzere Orta Anadolu özellikleri sergilemektedir (Tuna, 2000: 104). ETÇ’nde Karadeniz kıyısında yaşayan halklar ile Orta Anadolu halklarının benzer mezar buluntuları sonucunda (silah ve takı) bu iki halk arasında bir bağlantı kurulmuş olup Ege ve Balkan kültürleri ile sentezlendiği anlaşılmaktadır (Kıymet, 2004: 12). Hititler’in çekirdek bölgesi olan Kızılırmak kavsı içinde yer alan Alishar, (Ünsal, 2016: 60), Alacahöyük (Koşay-Akok, 1977: 7), Boğazköy (Schachner, 2011: 471) ve çağdaşı Maşat-höyük (Duran, 2010: 4) bu kavsin güneyinde ise Kültepe (Dönmez, 2008: 85), Asur Ticaret Kolonileri Çağı’nın çanak- çömleği ile İkiztepe’nin tabakaları arasında çok yakın benzerlikler olduğu da görülmektedir (Dönmez, 2008: 85). Önemli buluntular vermiş merkezlere verilebilecek diğer örnekler ise Sinop Hıdırlı Mezarlığı Keçi Türbesi, Habuhas Tepe, Kahkül Tepe, Üvez Tepe, Gavur Tepe (Koçak, 2003: 701), Samsun-Tekkeköy (Uzun, 2011: 414), Kavak-Kaledoruğu (Yiğitpaşa, 2017: 114), ErbağHoroztepe (Uyanık, 2014: 113), Çankırı-Balıbaşı (Süel, 1990: 210) Alaca-Kalınkaya (Zimmermann, 2008: 278) Alacahöyük (Koşay ve Akok, 1977: 7) Oymaağaç (Sağdıç ve Çolak, 2018: 399), Yeni Hayat, Resuloğlu (Tütüncüler, 2006: 146) ve Bekaroğlu (Zimmermann ve İpek, 2010: 33)’dur. Değindiğimiz merkezlerde bulunan metal eserlerin ve çalıştığımız metal eserlerin (silahlar) yapım tekniklerine bakıldığında, ince bir işçilik gerektirdiği anlaşılmaktadır. İlk olarak yassı ve taş baltalar gibi basit madenler üretilmiştir (Yalçın, 2016: 3). Bu aletlerin yapımında dövme ve döküm teknikleri uygulanmıştır. Dövme tekniğinde yüzeyde bulunan taşlar yontulmuş sert taşlara dövme tekniği uygulanarak silah üretimi gerçekleştirilmiştir. Isının kullanımı silah yapımında en önemli aşama olarak sayılmaktadır. Bu aşamadan sonra büyük boyutlu eserlerin yapımı kolaylaşmıştır (Yılmaz, 2019: 2). Daha sonra döküm tekniği kullanılmıştır. Döküm tekniği özellikle MÖ 2. binyılda Anadolu’da yoğun olarak kullanılan bir tekniktir (Yiğitpaşa ve Yağcı, 2019: 533). Eritilen madenlerin istenilen biçimde ve boyutta hazırlanmış taş ya da kil kalıplara dökülerek dondurulması olarak tanımlanır (Tarhan, 2009: 109). Isı yardımıyla sıvı hale gelen madeni hazırlanan kalıplara dökerek istenilen şekil verilir. Troia’nın II. katında ele geçen yapıtlarda ise kullanılan çalma, kabartma, ajur, kakma, telkâri, granülle ve kaplama gibi bezeme ve yapım teknikleri ortaya çıkmış ve çok başarılı bir şekilde uygulanmıştır (Dönmez, 2013: 32). Son derece karmaşık ve gelişkin dövme ve döküm teknikleriyle üretilmiş olan bu

eserler, Anadolu'daki maden ustalarının MÖ 3. bininin ikinci yarısı içinde sanatlarının doruk noktasında olduklarını düşündürmektedir. MÖ 2. binin sonunda, demir ve çeliğin yaygın bir şekilde üretilmesinin ardından, Demir Çağı'na geçilmiştir.

1. Sinop

Sinop bölgesinde ilk araştırmayı, Türk Tarih Kurumu adına 1951-1954 yılları arasında E. Akurgal ve A. Erzen'in başkanlığında Ludvig Bodde'in de katılımıyla yapılmıştır (Akurgal, 1956: 47). Daha sonra M. A. Işın'ın saptadığı Sinop höyükleri 1997 ve 1998'de Ş. Dönmez tarafından incelenmiştir (Dönmez, 2003: 3). Sinop, önemli bir doğal liman konumundadır. Yapılan yüzey araştırması sonucunda çevrede çok sayıda tarih öncesi yerleşim yerlerine rastlanmıştır. Bu yerleşim yerleri sahil boyunca, nehir ağzlarında ve nehir vadileri boyunca iç kesimlere doğru yayılmaktadır (Dooan vd, 1998: 359). Son dönemlerde yapılan araştırmalar bölgenin en eski tarihlerde de yoğun bir yerleşimi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bölgedeki yerleşim elbette rastlantısal değildir. Su, toprak, coğrafi konum, doğal yollar ve maden gibi birçok unsur yerleşim yeri için aranan özelliklerdir (Yaşa, 2018: 8). Bu özellikleri bünyesinde barındıran şehirler için Karadeniz'de örnek verebileceğimiz yerleşim yerleri başta Samsun-İkiztepe olmakla birlikte Kastamonu-Kınık ve Sinop'tur. Bugün Sinop çevresinde en eski yerleşim alanı tesadüf değildir ki bir su kaynağı olan Kabalı çayı vadisidir (Koçak, 2003: 701). Sinop merkez ve ilçelerinde Kılıçlı Tepe, Habuhas Tepe, Mezarlık Tepe, İlya'nı Yeri, Çimbek Tepe, Tıngıroğlu, Maltepe, Tepecik, Yanık Maltepe, Kocagöz Höyük, Yama Tepesi, Harmantepe, Çiltepe, Kumtepe, Üvez Tepe, Gavur Tepe, Güney Yama, Sorgun, Kadı Mezarı, Bakacak Tepe, Maltepe Bolalı ve Cintepe gibi birçok ETÇ yerleşimi tespit etmiştir (Yiğitpaşa ve Öztürk, 2017: 26). Önemli verilerden bir tanesi de Sinop'un ETÇ ve OTÇ önemli yerleşmelerinden biri olan Hıdırlı Mezarlığının kültür katmanı Samsun-İkiztepe Geçiş Dönemi ile çağdaş veriler sunmuştur, yapılan kazılar bölge arkeolojisine ışık tutmuştur (Dönmez, 2004: 5). Anadolu Arkeolojine önemli bilgiler sunan önemli yerleşim yerleri bulunmuş Sinop ili, farklı halklara topluluklara ev sahipliği yapmıştır. Şehir tarihsel süreç içinde sırasıyla Kimmer, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı ve son olarak da Türk hakimiyetine girmiştir.

2. Mızrak Uçları

Düzenli orduların vazgeçilmez silahlarından olan mızraklar yakın mesafe silahı olarak kullanılmaktadır. Mızrak uçları ile kargı uçları birbirine çok fazla karıştırılmaktadır. Bunun sebebi mızrakların yakın mesafe silahı olmasına rağmen uzak mesafe silahı olarak varsayılmasıdır (Tekin, 2018: 69). Mızrak uçları kargı uçlarına göre daha ağır olup bazen ağırlıkları yarım kiloyu aşkındır. Bazı mızrak uçlarının uç kısmı sivri bazılarının kıvrıktır (Baş, 2016: 93). Mızrak uçları hem delici hem de kesici bir alettir. Saygınlık ve prestij unsuru olarak da kullanılmıştır. Özgün şeklini prehistorik dönemlerdeki obsidyen ve taş örneklerden geliştirilerek almıştır. En eski ve en önemli örneklerine Malatya Arslantepe'de, Mezopotamya ve Kıbrıs'ta Samsun-İkiztepe'de rastlanan bu silah tipi, Anadolu'da GKÇ'dan itibaren görülmektedir (Altunkaynak, 2016: 120).

2.1. Üçgen Ya Da Yaprak Gövdeli Mızrak Ucu

Katalog No. 1 numaralı eser bu başlık altında değerlendirilmiştir. Tekin, bu tip mızrak uçlarına namlusu yaprak biçimli mızrak uçları olarak tanımlamış ve kabzalarının zaman içerisinde daha gösterişli olmaya başladığından ve namlu ile bağlantı yerlerinin birden fazla perçinle yapıldığından bahsetmiştir (Tekin, 2018: 56). Özdemir de bu tip mızrak uçlarını ince- uzun saplı, gövdeleri üçgen ya da yaprak biçimli mızrak uçları olarak adlandırmıştır. Bu gruba örnek olarak da Terme-Samsun Müze-

si'nde bir, Sürmene-Samsun Müzesi'nde bir,  kiztepe'de (Bilgi, 2011: 95) yirmi üç, Samsun Cedid Mahallesi'nde iki, Orta Anadolu-Sadberk Hanım Müzesi'nde bir düz -uzun saplı, gövdesi deliksiz mızrak uçları bulunduğundan bahsetmiştir ( zdemir, 2011: 66). Bilgi,  kiztepe kazılarının 1985 dönemi sonuçlarında benzer forma sahip tunçtan yapılmış mızrak uçlarına değinmiştir. Bu mızrak uçlarını mezarlardan çıkmış  l  hediyesi olarak açıklamıştır (Bilgi, 1987: 149).  ncelediğim eserler benzerleri göz önüne alınarak tarafımca OT 'ye tarihlendirilmiştir.

2.2. Kıbrıs Tipli Mızrak Uçları

Katalog No. 2, 3, 4, 5, 6 numaralı eserler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Eserler satın alma yoluyla ve bölge kazıları yoluyla müzeye kazandırılmıştır.  zdemir, bu tip eserleri çift delikli yaprak ya da üçgen mızrak uçları olarak tanımlamıştır. Bu eserlerin çift delikli olmasının karakteristik bir özellik olduğundan bahsetmiş ve  orum, Ankara, Amasya, Sinop, Samsun kazılarında sık  rastlanıldığından bahsetmiş ve ET  dönemine tarihlendirmiştir ( zdemir, 2011: 69). Demirtaş yaptığı çalışmada benzer  rneği kıvrık saplı mızrak ucu başlığı altında değerlendirmiştir. Özellikle Kültepe kazılarında çok fazla ele geçtiğini  kiztepe'de de benzer örnek olduğunu bahsederek bu formdaki mızrak uçlarını ET  II- III ve OT  olarak tarihlendirmiştir (Demirtaş, 2018: 71). Tekin, Madeni Eser Tipolojisi adlı kitabında bu tip mızrak uçlarını Kıbrıs Tipi mızrak ucu olarak adlandırmı  olup, bu mızrak uçlarının kendine özgü görüntüleriyle diğer mızrak uçlarından hemen ayırt edildiğini ve ilk kez 20. yy. ba larında dil kısmının kıvrık olması nedeniyle Kıbrıs  rnekleleriyle benzerliğe vurgu yapmak için bu ismin kullanıldığını belirtmektedir (Tekin, 2015: 79). Ba , Sinop  ğretmen Okulu kazılarında ortaya çıkan benzer mızrak uçlarını ET  II-III ve OT 'ye tarihlendirmiştir. Bu tip mızrak uçlarının benzer tiplerinin Sinop Keçi Türbesi ve Sinop Hıdırlı Höyük'te olduğunu aynı zamanda Hitit kralı Anitta'nın mızrak ucuna benzemekte olduğundan bahsetmiştir (Ba , 2008: 94).

3. Balta

Baltalar, ilk üretilen silahlar arasında yer alır. Önceleri ta tan yapılıp kas gücü ile kullanılan daha sonra sap eklenip daha etkili hale getirilen yakın mesafeli d v   silahıdır. Yassı gövdelerinin içi dolu olup dörtgen kesitlidir ( zdemir, 2011: 49). Baltalar zaman içerisinde farklı biçimlere d n  m  t r. Zamanla geliştirilen baltalar düzenli ordularda da silah olarak kullanım görmüştür.  nce işçiliği olan bazı baltalar, sadece t rens l ya da g   simgesi olarak da üretilmiştir. Anadolu'da çanak-  mleksiz Neolitik dönemden beri kullanıldığı bilinmektedir ( ner, 2009: 123).

3.1. Kolcuklu Balta

Katalog No. 7, 8, 9 numaralı eserler bu başlık altında değerlendirilmiştir. Tek parçalı kalıpta yassı şekilde üretilmiştir. Zamanla bi ims l olarak değişim meydana gelmiştir. Darbe karşısında sap kısmının kopması en çok karşılaşılan sorundur. Sap kısmıyla kesici ağız kısmını birbirinden ayıran çıkıntılardan dolayı kolcuklu balta ismiyle anılmaktadırlar (Yiğitpa a ve Yağcı, 2019: 532). Baltanın namlu kısmının her iki yanındaki küçük çıkıntılarına kolcuk adı verildiğinden bu baltalar kolcuklu baltalar olarak tanımlanmaktadır. Tekin benzer bir örnek olan 'Madeni Eser Tipolojisi' adlı kitabında kolcuklu baltalara değinmiş ve darbelere karşı sağlam olduğundan bahsetmiştir (Tekin, 2018: 83). Bunun yanı sıra, Demirtaş yaptığı çalışmada, Balıbağ Tunç  ağı Mezarlığında ortaya çıkarılan bir kolcuklu baltayı,  T  (M  3000-2000) III ve OT  (M  2000-1450) I evresine tarihlendirmiştir. Baltanın orta alanında sap kısmında kol şeklinde iki çıkıntı dışarı doğru ta maktadır (Demirtaş, 2018: 67). Bir diğer benzer örnek ise,   y mez ve Mcilpatrick tarafından yapılan çalışmadır. Yaptıkları çalışmada silahlar grubu içerisinde yer alan üç adet kolcuklu balta, M  II. Binyıla ait olmalıdır. Kolcuklu baltaların benzerleri Anadolu orijinli olduğu düşünülen münferit bir buluntu dışında, Beycesultan, Alaca-h y k, Kültepe, Boğazköy, A ı ar, Samsun Müzesi ve Kayseri Bölgesi'ndeki çok sayıda örnekle tem-

sil edilmektedir ( y mez ve McIlpatrick, 2017: 67). Aynı zamanda Yiğitpa a-Yağcı Ordu'da bulunan benzer bir  rneğın 2. Binyıla arihlemi ler bu nedenle de bölgede yerleşimlerin olabileceğini ifade etmişlerdir (Yiğitpa a ve Yağcı, 2019: 532). Dönmez de yine Ordu'da bulunmuş benzer bir  rneğı M .2. bine tarihlemi tir (Dönmez, 2008: 420). Aynı zamanda Dönmez Sinop'ta yaptığı çalışmada benzer bir kolcuklu baltayı M .2 bine ET  II'ye tarihlemi tir (Dönmez, 2004: 30).  ncelediğim eserler benzerleri göz önüne alınarak tarafımca ET  I- II'ye tarihlendirilmi tir.

3.2. Yassı Balta

Katalog No. 10 numaralı eser bu başlık altında değerlendirilmiştir. Bilgi, 1993-1994  kiztepe Kazı Sonuçları çalışmasında benzer örneğı k  k buluntular adlı başlığında  alı mı  ve yassı balta olarak adlandırıp ET 'ına tarihlendirmi tir (Bilgi, 1995: 145). Fidan, yaptığı çalışma da bu tip baltaları yassı balta olarak isimlendirmi , kendi i lerinde tiplere ayırmıştır. Benzer örneğimiz olan yassı baltayı tip 1a başlığı altında ET  III'e tarihlendirmi tir (Fidan, 2005: 27).  zdemir, yassı baltalarının genel formlarının birbirine çok benzediğini söylemiş ve aynı form balta örneklerini yassı balta olarak tanımlamış ET  III'e tarihlendirmi tir ( zdemir, 2011: 49). Yağcı, çalıştığı benzer balta  rneklerinin Alacahöyük, Devret Höyük, Dündartepe ve  kiztepe gibi yerle melerde de ve olduğunu bildirmektedir. Bu eserlerin ET  II-III'ye tarihlendirilmesi gerektiğini öne s rektedir (Yağcı, 2019: 58). Türker, Devret Höyük'te yaptığı çalışmada MA-2 nolu mezarda açığa çıkartılan benzer forma sahip yassı baltalardan bahsetmektedir (Türker, 2014: 371).

Sonuc

Madenciliğın ve metalürjik çalışmaların Anadolu topraklarında doğduğu ve buradan, Suriye ve Mezopotamya'ya yayıldığı bilinmektedir. Paleolitik insanının ilk silah üretiminin yontma ta lar ile gerçekleştirdiğini daha sonra el becerisinin, d  nme yeteneğinin gelişmesi ve ateşin keşfi ile daha kapasiteli silahların üretildiği bilinmektedir. Kalolitik dönemde silahların yanı sıra s s eşyası yapımında madenin de kullanıldığı, Neolitik dönemde ise bakır teknolojisine ge ildiğı görülmektedir. Anadolu'daki, Neolitik  ağ yerleşimlerinin çanak-  mleksiz tabakalarından gelen ilk metal buluntular, Yakın Doğu'nun en erken metalürjik eserleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tun  ağı olarak adlandırılan yeni dönemde ise bakır-arsenik ya da bakır-kalay karışımı ile üretilen madenler ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak daha sağlam daha çeşitli üretimler yapılmış madenciliğe dayalı teknoloji geli mi , toplumsal sınıf farkları ortaya çıkmış ve yeni beylikler doğmuştur. Anadolu'da bu merkezlere verilebilecek en önemli Tun  ağı merkezleri arasında Kani -Karum, Horoztepe, Ali ar ve Kültepe sayılabilir. Özellikle yapılan çalışmada Kültepe'nin Kuzey Suriye ve Kuzey Mezopotamya ile ilişkisi olduğu kazılardan çıkarılan buluntularla anlaşılmaktadır. Orta ve Kuzey Anadolu'da III. Binyılın son çeyreğinde bu yerleşimlerde tunçtan yapılmış mızrak uçları bulunmuştur. Tun tan yapılan madeni silahlar Anadolu'da genellikle  l  hediyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Orta Karadeniz Bölgesi'nde Bafra- kiztepe, Samsun-Tekkeköy, Erbaa-Horoztepe, Kavak-Kaledoruğu, Çankırı-Balıbağı, Alaca-Kalınkaya, Alacahöyük, Oymaağ , Yenihayat Resuloğlu-Bekaroğlu, Sinop- Kıranh y k ve Sinop-Keçi Türbesi Höyük Tun  ağı metal buluntuları hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmamızda Anadolu'da ve Karadeniz'de yer alan  ağda  kültür bölgelerinin birbirleriyle benzerlikleri üzerine yeni sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Sinop bölgesinde fazla araştırma yapılmamış olsa dahi önemli Tun  ağı özellikle kıyı kesimlerinde yapılan kazılarda Demir  ağı   buluntularına rastlanılmıştır.

Sinop Müzesi'nde yer alan ve değerlendirilmeye alınan bir grup metal silah, satın alma, m s dere ve çok azı bölge kazısı ile müze envanterine kazandırılmıştır. Eserlerin müze envanter kayıtlarına bakıldığında bir kısmının buluntu yerleri hakkında bilgiye ula ılabilirken bir kısmına da ula ılamamaktadır. Bir sonuca varmak için daha önce metal eserler üzerine yapılan çalışmalardaki benzer örneklerle de karşılaştırma yapılarak eserlerin buluntu yerleri hakkında fikir sahibi olmaya çalışılmıştır.

Sinop Müzesi'nde yer alan metal silahlar form ve tip özelliklerine göre incelenmiş ve iki grup altında değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki Tunç Çağı'na tarihlendirilen mızrak uçlarıdır. Mızrak uçları da yakın mesafe silahları arasında yer almaktadır. En eski ve önemli örneklerine Aslantepe'de Mezopotamya'da ve İkiztepe'de, GKÇ'dan itibaren rastlanmaktadır. İlk üretim dönemlerinde savunma aleti olarak kullanılmıştır fakat ilerleyen zamanlarda özellikle krallar arasında saygınlık ve prestij göstergesi haline gelmiştir. Çalışılan diğer mızrak uçları ise, genel olarak Orta Anadolu ve Orta Karadeniz özellikleri göstermektedir. En erken buluşlardan biri olan hem silah hem de alet olarak kullanılan baltaların en erken örnekleri Kalkolitik Çağ'da ortaya çıkan yassı keser tipli baltalardır. ETÇ III ile birlikte farklı tipte baltalar üretilmeye başlanmıştır. Genel anlamda çalışılan balta tiplerinin özellikle Orta Anadolu özelliği gösterdiği saptanmıştır. Orta Karadeniz özellikleri de taşıyan baltalarda, İkiztepe'de oldukça etken bir rol oynamaktadır. Eserlerin geneli dövme ve döküm tekniğiyle yapılmıştır. Üzerlerinde herhangi bir süsleme ve motife rastlanmamıştır. Saldırı ve savunma amacıyla kullanıldığı belirtilmiştir. Eserlerin neredeyse tamamı sağlam bir şekilde ele geçmiştir.

Metal silahların kronolojik değerlendirilmesi yapılmış eserlerin ölçüleri, tanımları, benzerleri ve çizimlerinin bulunduğu bir katalog çalışması hazırlanmıştır. Tarihleme çalışması yapılırken yararlanılan örnekler müze envanterinde yer alan eserlere büyük oranda benzerlik göstermektedir. Sonuç olarak; eserlerin bölge kazılarında ele geçmesi Orta Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Tunç Çağ yerleşim yerlerinin askeri gücünü kanıtlar niteliktedir. Her bir dönemde öncelikle yaşamak daha sonra savunmak için oldukça fazla kullanılan silahların Arkeolojik olarak az çalışılmış bir konu olması üzücüdür. Bunun sonucu olarak da ileride yapılacak olan çalışmaların bu konuya ışık tutmasını temenni ederim.

Kaynakça

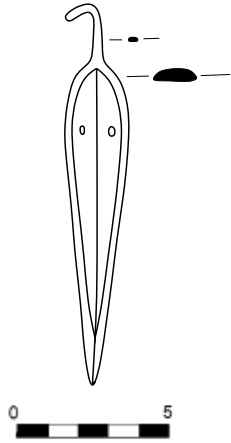
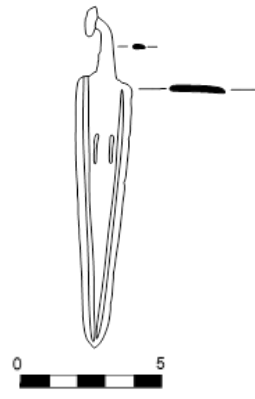
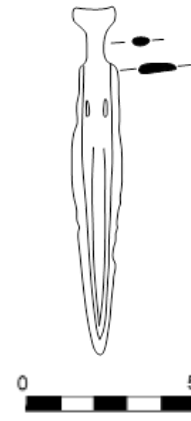
- Akurgal, E. (1956). "Sinop Kazıları" Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı: VI-1, ss. 47-61.
- Akurgal, E. (2005). *Anadolu Kültür Tarihi*. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Altunkaynak, G. (2016). *Erzurum ve Kars Müzelerinde Bulunan Urartu Dönemi Öncesine Ait Metal Silahlar*. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atasoy, S. (2010). "Anadolu'da Maden Sanatı (MÖ 7. Yüzyıl MS 4. Yüzyıl)." *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. 12, S. 1, s. 52-59.
- Baş, A. (2008). *Urartu Maden Sanatında Kalkan, Miğfer ve Sadaklar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van: Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baş, A. (2016). Finds from the Excavations at the Foundation of the Sinop Teacher Training High School. (ed. Davut Yiğitpaşa, Hakan Öniz, Akın Temür) *Black Sea Archaeology Studies Recent Developments*, s. 93-101.
- Bilgi, Ö. (1987). "İkiztepe Kazılarının 1985 Dönemi Sonuçları". *VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. 1. Ankara, s. 149- 156.
- Bilgi, Ö. (1995). "Samsun-İkiztepe Arkeolojik Kazıları (1993 ve 1994 Dönemi Sonuçları)". *Anadolu Araştırmaları Dergisi*, S. 15, s. 137-165.
- Bilgi, Ö. (2011). "İkiztepe Kazısı 2010 Dönemi Sonuçları". *33. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. 1. Malatya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, s. 91-102.
- Çambel, H.R. vd. (1982). "Çayönü Kazısı 1981 yılı Çalışmaları". *IV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.1, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, s. 9-24.
- Demirtaş, E. (2018). *Arkeolojik Veriler Işığında Assur Ticaret Koloni Çağı'nda Anadolu ve Kuzey Mezopotamya Metal Eserleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dooan, O. vd (1998). "Sinop İli Yoğun Alan Araştırması 1997" *XVI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 3. Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Tarsus: ss. 359-371.

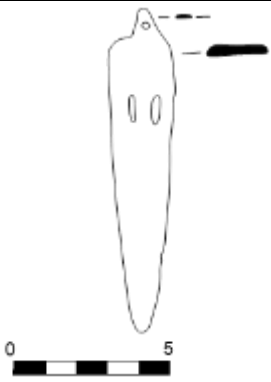
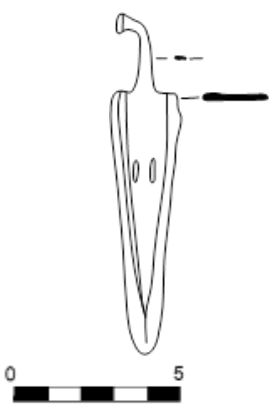
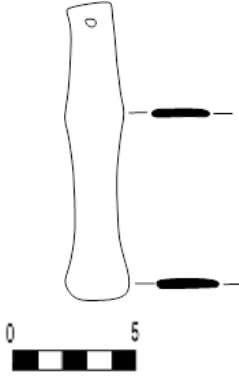
- Dönmez, S. (2013). *Hitit Dönemi'nde Anadolu'da Değişim Aracı Olarak Kullanılan Madenler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dönmez, Ş. (2003). “Yeni Bulguların Işığında Orta Karadeniz Bölgesi Demir Çağı Çanak-Çömleğine Bir Bakış, *Anatolia* 24, ss. 1-17
- Dönmez, Ş. (2004). *Sinop Province in the Second Millenium B.C.* Ankara: Arkeoloji Araştırma Merkezi Yayınları, C. 5, s. 29-55.
- Dönmez, Ş. (2008). “Tunç Çağı'nda Orta Karadeniz Bölgesi ve Kelkit Havzası Yerleşmeleri”. *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 72, s. 413-445.
- Dönmez, Ş. (2008). *Haluk Perk Müzesi'nden Orta-Kuzey Anadolu Kökenli bir Grup Metal Eser*. Antalya: Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, C. 1, s. 405-411.
- Esin, U. (1998). *Paleolitik'ten İlk Tunç Çağı'nın Sonuna: Tarihöncesi Çağların Kapadokyası*. İstanbul: Ayhan Şahenk Vakfı.
- Fidan, Erkan. (2015). “Tarih Öncesi Dönemlerde Anadolu'da Kullanılmış Olan Maden Yatakları”. *Yer Altı Kaynakları Dergisi*, C. 5, S. 9, s. 49-59.
- Fidan, M. E. (2005). *İç Batı Anadolu Orta Tunç Çağı Öncesi Metal Eserleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kıymet, K. (2004). *MÖ. II. Binde Orta Karadeniz Bölgesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, Ö. (2003) “Erken Sinop Yerleşmeleri”, *Belleten Dergisi*, Sayı: 250, ss. 967-724.
- Koşay, H. Z. ve Mahmut A. (1977). “1975 Alacahöyük Kazıları”. *Türk Arkeoloji Dergisi*, S. 2, s. 5- 7.
- Öner, B. (2009). *Küllüoba Höyüğü Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Küçük Buluntuları (Yontmataş Aletler ve Metal Eserler Hariç)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst.
- Özdemir, S. (2011). *MÖ III. Binde (Eski Tunç Çağı) Orta Anadolu ve Kuzey Anadolu'da Madeni Silah Tiplerinin Gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, F. (2020). *Asur Ticaret Kolonileri Devrinde (MÖ 1974- 1719) Anadolu'da Maden Ticaretinin Ekonomiye Yansımaları*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rosenberg, M. (1993). “The Hallan Çemi Excavation 1991”. *XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı*. C. 1. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, s. 119-120, 129.
- Sağdıç, D. Osman Ç. (2018). “Samsun'da Bulunan, Zalpa, İkiztepe ve Nerik Yerleşmelerinde Hititler'in Hakimiyet Mücadelesi”. *Amisos*, C.3, S. 5, s. 392-407.
- Saygılı, B. (2019). *Anadolu'da Tarihöncesi Dönemde Ok Uçları ve Deneysel Arkeoloji Yöntemi ile Ok ve Yay Yapımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik: Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens.
- Schachner, A. (2011). “2010 Yılı Boğazköy-Hattuşa Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”. *33. Kazı Sonuçları Toplantısı*. 3. C. Malatya: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, s. 461-484.
- Süel, M. (1990). “Balıbağı/ 1989 Kurtarma Kazısı”. 1. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sonucu Sempozyumu*, Ankara: s. 205-214.
- Şahin, H. A. (2004). *Anadolu'da Asur Ticaret Kolonileri Devri (1975-1725)*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Matbaası.
- Tarhan, Ç. M. (2009). *Urartu Maden Teknolojisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin. H. (2015). *Eski Anadolu Madenciligi Arkeolojik Veriler Işığında Başlangıcından Demir Çağı'na Kadar*. Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Tekin. H. (2018). *Madeni Eser Tipolojisi*. Ankara: Bilgi Kültür Sanat Yayınları.
- Tuna. C. (2000). *Mağaradan Kente Anadolu'nun Eski Yerleşim Yerleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Turan, M. (2009). *Madencilüğimizin Tarihsel Gelişimi*. D. I. E. Yayınları, s. 45-54.

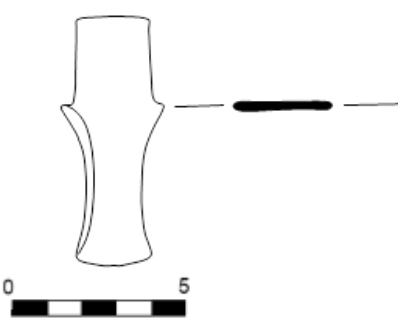
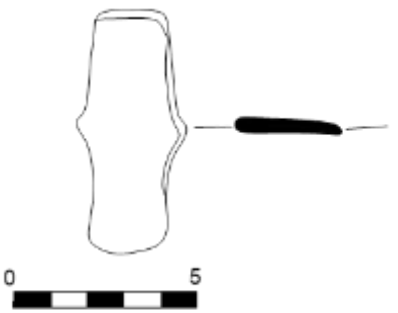
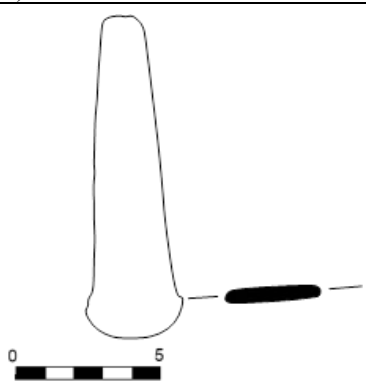
- Türker, A. (2014). “Devret Höyük 2013 Yılı Kazısı ve İlk Sonuçlar”, 36. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Cilt:1 Gaziantep: ss. 363- 382.
- Tütüncüler, Ö. (2006). “Çorum-Resuloğlu Eski Tunç Çağı Mezarlığı’nda Kumaş Kullanımına İlişkin Yeni Bulgular”. *Anatolia*, S. 30, s. 137-148.
- Uyanık, H. (2014). “Arkeolojik Araştırmalar Işığında Tunç Çağı’nda Erbaa”. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 14, s. 97-120.
- Uzun, A. (2011). “Tekkeköy’de (Samsun) Mağara-Kale Yerleşmeleri”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Vol. 1, s. 413-433.
- Üyümez, M. vd. (2017). “Afyon Arkeoloji Müzesi’nden Tunç Çağlarına Tarihlenen Bir Grup Metal Eser”. *Colloquium Anatolicum* (16), s. 54-69.
- Yağcı, A. (2019). *Ordu Paşaoğlu Konağı ve Etnografya Müzesi’nden Bir Grup Eserin Değerlendirilmesi: Neolitik Çağ’dan Hellenistik Dönem’e*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yalçın, Ü. (2016). Anadolu Madencilik Tarihine Toplu Bir Bakış, *Yeraltı Kaynakları Dergisi*, (9), s. 3- 13.
- Yalçın, Ü. (2016). Anadolu Madencilik Tarihine Toplu Bir Bakış, *Yeraltı Kaynakları Dergisi*, (9), s. 3- 13.
- Yaşa, A. (2018). *Sinope (sinop)*, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Düzce: Düzce Üniversitesi Arkeoloji Bölümü.
- Yılmaz, M. A. (2012). Demir Çağı’nda Samsun: Kazılar ve Yüzey Araştırmaları Işığında Genel Bir Bakış, *Samsun Sempozyumu*, 1.Cilt, Samsun: s. 99-115.
- Yiğitpaşa, D. (2017) “Samsun/Kavak Kale Doruğu Yerleşmesi Temizlik Çalışmaları”, *Amisos*, Sayı: 2, ss. 105-117.
- Yiğitpaşa, D. ve Aynur Y. (2019). Ordu Müzesi’nde Korunan ve MÖ.2.Bine Tarihlendirilen Tunç Kolcuklu Balta, (ed. K. Serdar Girginer, Gonca Dardeniz, Ayça Gerçek, Fatih Erhan, Elif Genç, İrfan Tuğcu, Özlem Oyman Girginer, Cem Fırat, Hakan Gerçek, Furkan Turan), *MORS İMMATURA Amanosların Gölgesinde Hayriye Akıl Anı Kitabı*, s. 531-541
- Yiğitpaşa, D. ve Öztürk, O. (2017). “Demir Çağı’nda Sinop: Kazılar ve Yüzey Araştırma Işığında Genel Bakış”, *Uluslararası Karadeniz ve Arkeoloji Sempozyumu*, Sinop: ss. 25-37.
- Zimmermann, T. (2008). Kalınkaya-Toptaştepe: Kalkolitik ve Eski Tunç Çağı Buluntuları Üzerine Genel Bir Değerlendirme, 26. *Kazı Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 3. Cilt, Ankara: s. 273-278.
- Zimmermann, T. ve İpek, Ö. (2010). The “Hattian” Metal Assemblage From Bekaroğlu Köyü – An Archaeometrical Footnote, *Anatolia Antiqua XVIII*, s. 31-34.

Katalog

Kat. No: 1	(Res. 1.)	
Müze Env. No: 17-1-1982		
Eserin Adı: Mızrak ucu		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müzeye Geliş Şekli: Satın alma		
Ölçüleri: Uzunluk: 23 cm Genişlik: 1,5 cm Kalınlık: 0,2 cm		
Tanım: Yaprak biçimli, uzun namlulu, sap kısmında küçük bir delik, namlu yuvarlatılmış omuzlu, düz ağızlı, sivri uçlu, üzeri yoğun korozyonlu		
Dönem: Erken Tunç Çağı		
Benzerleri: Bilgi,1987, 155 (res.9); Özdemir, 2011s. 451; (Şek. 180).Tekin, 2018, s. 56		

Kat. No: 2	(Res. 2)	
Müze Env. No: 6-2-1971		
Eserin Adı: Mızrak ucu		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müzeye Geliş şekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: 36,5 cm Genişlik: 6,6 cm Kalınlık: -		
Tanım: Yassı gövde, orta bölümde bağlama deliği, uzun kıvrık sap, sap kısımdan aşağı doğru incelen yaprak biçimli gövde, hafif korozyon izleri Dönem: Erken Tunç �ağı Benzerleri: �zdemir 2011, s. 352. (şek. 221); Baş, 2016, s. 98, (fig. 6); Demirtaş, 2018, s. 138. (res.3); Tekin, 2018, s. 79. (�iz. 36); Yılmaz, 2011, s. 182, (harita. 3)		
Kat. No: 3	(Res. 3)	
Müze Env. No: 6-3-1971		
Eserin Adı: Mızrak ucu		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müzeye Geliş şekli: Satın Alma (�ğretmen Okulu Kazısı)		
�l�leri: Uzunluk: 28,2 cm Genişlik: 5 cm Kalınlık: -		
Tanım: Yassı gövde, orta bölümde bağlama deliği, uzun kıvrık ve düğme şeklinde sap, sap kısımdan aşağı doğru incelen yaprak biçimli gövde, Dönem: Erken Tunç �ağı Benzerleri: �zdemir 2011, s. 352. (şek. 221); Baş, 2016, s. 98, (fig. 6); Demirtaş, 2018, s. 138. (res.3); Tekin, 2018, s. 79. (�iz. 36); Yılmaz, 2011, s. 182, (harita. 3)		
Kat. No: 4	(Res. 4)	
Müze Env. No: 6-4-1971		
Eserin Adı: Mızrak ucu		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müzeye Geliş şekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: 25 cm Genişlik: 3,6 cm Kalınlık: -		
Tanım: Yassı gövde, orta bölümde bağlama deliği, üçgen biçimli sap, sap kısımdan aşağı doğru incelen yaprak biçimli gövde, gövdenin her iki yanında ince uzun çizgi, gövde kenar kısımları kırık, sap ve gövdenin bazı bölgelerinde korozyon izleri		

Dönem: Erken Tunç �ağı		
Benzerleri: �zdemir 2011, s. 352. (�ek. 221); Ba�, 2016, s. 98, (fig. 6); Demirtaş, 2018, s. 138. (res.3); Tekin, 2018, s. 79. (�iz. 36); Yılmaz, 2011, s. 182, (harita. 3)		
Kat. No: 5	(Res. 5)	
Müze Env. No: 7-1-1981		
Eserin Adı: Mızrak ucu		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müze Geliş �ekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: 17,5 cm Genişlik: 3,5 cm Kalınlık: 7 cm		
Tanım: Yassı gövde, orta bölümde bağlama deliği, sap kısmında yuvarlak delik, sap kısımdan aşağı doğru incelen yaprak biçimli gövde, yoğun patina ve korozyon izi		
Dönem: Erken Tunç �ağı		
Benzerleri: �zdemir 2011, s. 352. (�ek. 221); Ba�, 2016, s. 98, (fig. 6); Demirtaş, 2018, s. 138. (res.3); Tekin, 2018, s. 79. (�iz. 36); Yılmaz, 2011, s. 182, (harita. 3)		
Kat. No: 6	(Res. 6)	
Müze Env. No: 2-3-1973		
Eserin Adı: Mızrak ucu		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müze Geliş �ekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: 19,2 cm Genişlik: - Kalınlık: -		
Tanım: Yassı gövde, orta bölümde bağlama deliği, sap kısmı kıvrık ve düğme şeklinde, sap kısımdan aşağı doğru incelen yaprak biçimli gövde, gövdenin iki tarafında da aşağı doğru daralan çizgi yoğun patina ve korozyon izi.		
Dönem: Erken Tunç �ağı		
Benzerleri: �zdemir 2011, s. 352. (�ek. 221); Ba�, 2016, s. 98, (fig. 6); Demirtaş, 2018, s. 138. (res.3); Tekin, 2018, s. 79. (�iz. 36); Yılmaz, 2011, s. 182, (harita. 3).		
Kat. No: 7	(Res. 7)	
Müze Env. No: 2-2-1998		
Eserin Adı: Kolcuklu Balta		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Samsun Müzesi		
Müze Geliş �ekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: 14. cm Genişlik: 3,5 cm Kalınlık: 0,8 cm		
Tanım: Dikdörtgen kesitli, içbükey kenarlı, uzun namlulu, teber ağızlı, kolcukları yuvarlatılmış, ensesi delikli, dikdörtgen kesitli.		

Dönem: Erken Tunç �ağı		
Benzerleri: Dönmez, 2004, s. 55, (res.20); Dönmez, 2008, s. 430, (res.20.4); �y�mez ve Mcilpatrick., 2017, s. 67; Tekin, 2018, s. 167. (�iz. 2); Yięitpaŗa ve Yağcı, 2019, s. 541, (fig.4).		
Kat. No: 8	(Res. 8)	
Müze Env. No: 4-1-1981		
Eserin Adı: Kolcuklu Balta		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müze Geliŗ Şekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: 16,8 cm Geniŗlik: 7 cm Kalınlık: 13 cm		
Tanım: Dikdörtgen kesitli, teber ağızlı, kolcukları sivri, üzerinde yoğun patina ve korozyon izleri vardır		
Dönem: Erken Tunç �ağı		
Benzerleri: Dönmez, 2004, s. 55, (res.20); Dönmez, 2008, s. 430, (res.20.4); �y�mez ve Mcilpatrick., 2017, s. 67; Tekin, 2018, s. 167. (�iz. 2); Yięitpaŗa ve Yağcı, 2019, s. 541, (fig.4).		
Kat. No: 9	(Res. 9)	
Müze Env. No: 26-7-1976		
Eserin Adı: Kolcuklu Balta		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müze Geliŗ Şekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: 9,8 cm Geniŗlik: 4,5 cm Kalınlık: 0,8 cm		
Tanım: Dikdörtgen kesitli, teber ağızlı, kolcukları yuvarlatılmıŗ, üzerinde yoğun patina ve korozyon izleri vardır		
Dönem: Erken Tunç �ağı		
Benzerleri: Dönmez, 2004, s. 55, (res.20); Dönmez, 2008, s. 430, (res.20.4); �y�mez ve Mcilpatrick., 2017, s. 67; Tekin, 2018, s. 167. (�iz. 2); Yięitpaŗa ve Yağcı, 2019, s. 541, (fig.4).		
Kat. No: 10	(Res. 10)	
Müze Env. No: 13-1-1996		
Eserin Adı: Yassı Balta		
Malzeme: Bronz		
Bulunduğu Müze: Sinop Müzesi		
Müze Geliŗ Şekli: Satın Alma		
�l�leri: Uzunluk: Geniŗlik: Kalınlık:		
Tanım: Dikdörtgen prizma gövdeli, uç kısmına doğru incelir, gövde uç kısmında yarımay Şeklinde dir		
Dönem: Erken Tunç �ağı		
Benzerleri: Bilgi, 1995, s. 160. (res.30); Fidan, 2005, s. 62. (tabl. 16); �zdemir, 2011, s. 380. (ŗek.1-6); Türker, 2014, s. 381 (res. 8); Yağcı, 2019, s. 180. (�iz. 2)		

1. Resim

2. Resim

3. Resim

4. Resim

5. Resim

6. Resim

7. Resim

8. Resim

9. Resim

10. Resim

SİNOP'UN KÜLTÜREL DEĞERİ; BİR DEĞER AHMET MUHİP DIRANAS

Ali Tugay TEKEŞEN*

Öz

1909 yılında Sinop'ta dünyaya gelen Ahmet Muhip Dıranas şair,tiyatro ve roman yazarı olarak türk edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. Sanatçı Sinop için kültürel bir değer olup ilimiz Erfelek ilçesinde yaz dönemlerinde kullanmak üzere tamamı ahşap malzemeden oluşan bir ev yaptırmış ve geride kalan nesillere nerede yaşadığını gösteren önemli bir miras bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Değer, Sanatçı, Ahşap Ev, Sinop, Miras.

Cultural Value of Sinop; a Value Ahmet Muhip Dıranas

Abstract

Ahmet Muhip Dıranas, who was born in 1909 in Sinop, has an important place in Turkish literature as a poet, theatre and novelist. The artist is a cultural value for Sinop and the built a house made entirely of wood to be used in the summer in Erfelek district of our province and left an important legacy that shows where he lives to the remaining generations.

Keywords: Culture Value, Artist, Frame House, Sinop, Legacy.

Giriş

İnsanlar tarihte var olduğu günden itibaren günümüze kadar birbirinden farklı gelenek-göreneklere, dünya görüşlerine ve sanatlara çeşitli anlamlar yükleyerek kültür dediğimiz yapıyı oluşturmuşlardır. Zaman içerisinde oluşmuş bu kültürlerden bizler için çok kıymetli olan Kültürel değerler meydana gelmiştir. Dilimiz, dinimiz, sanatımız ve kendi tarihimiz bunlardan bazılarıdır.

İnsanlık tarihi boyunca sanata ve sanatçıya büyük önem vermiştir. Bu önemi geçmişten günümüze sanat alanında verilen eserlerin korunması için duyulan hassasiyetten ve bu eserleri meydana getiren pek çok sanatçının öldükten sonra bile her yıl düzenli olarak anılmasından, bizlere bıraktığı maddi manevi miraslarını korumak ve geleceğe aktarmak için yapılan çalışmalardan anlayabiliriz.

Sinop'ta dünyaya gelen sanatçımız Ahmet Muhip Dıranas bizlere Kültürel değerler adına pek çok şiir, tiyatro ve roman eseri bırakmakla birlikte köyünde yaşam alanını birebir gözlemleyebileceğimiz birde ev bırakmıştır. Bu ev tam olarak Karadeniz toplumunun Kültürel değerlerini birebir yansıtmakla birlikte tamamı Ahşap malzemeden oluşmaktadır. Karadenizin eşsiz yeşilliğinin kuş ve rüzgâr seslerine karıştığı bir ortamda, sanatçımızın yaşam izlerini görebilmekteyiz.

Bu kapsamda Sinop ilinin Erfelek ilçesinde bulunan Salı Köyüne ait Ahmet Muhip Dıranası'nın evini Kültürel bir değer olarak ele almış turizm potansiyelinin artırılması ve geleceğimize önemli bir Kültürel değer bırakması açısından gerekli değerlendirmeler yapılmış bölgeye yönelik talebin artırılması amacıyla öneriler sunulmuştur.

* Şube Müdürü, MEB Erfelek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Sinop, ali.tekesen@gmail.com.

1. Ahmet Muhip Dıranas Kimdir?

1909 yılında Sinop'un Erfelek ilçesi Salı köyünde doğdu. İlkokulu Sinop'ta okumasına rağmen ortaokul ve liseyi 1929'da Ankara Erkek Lisesi'nde tamamladı. Ankara Erkek Lisesi'nde öğrenim görürken Faruk Nâfiz Çamlıbel ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın da öğrencisi oldu.

Ankara Erkek Lisesinden mezun olduktan sonra 1930-1935 yılları arasında Hâkimiyet-i Millîye gazetesinde çalıştı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne iki yıl devam ettikten sonra okuldan ayrılarak İstanbul'a gitti. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi felsefe bölümünde okudu. Güzel Sanatlar Akademisi kütüphane memurluğu göreviyle İstanbul'da kaldı İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde, halkevlerinde, Çocuk Esirgeme Kurumu'nda çeşitli görevlerde bulundu. Anadolu Ajansı, Devlet Tiyatroları ve İş Bankası'nda üst düzey görevlere getirildi. 1939'da Ankara'ya döndü ve CHP Genel Merkezi'nde Halkevleri Kültür ve Sanat Yayınları'nı yönetti.

II. Dünya Savaşı yıllarında, 1942 ile 1945 arasında Ağrı Doğubeyazıt'ın Sürbehan köyünde askerliğini yapan edebiyatçı, "Ağrı" isimli uzun şiiriyle 1946'da İstanbul Şehir Tiyatrosu tarafından sahnelen "Gölgeler" adlı oyununu askerlik yıllarında kaleme aldı.

Askerlik sonrası Ankara'da Çocuk Esirgeme Kurumu yayın müdürü, kurum başkanı (1957-1960), daha sonra İş Bankası yönetim kurulu üyesi oldu. Devlet Tiyatroları edebî kurul başkanlığı, Anadolu Ajansı yönetim kurulu üyeliği yaptı. Politikaya atılarak Zafer gazetesinde yazılar yazdı. Birkaç kez Demokrat Partiden milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Yayımlanan ilk şiiri, Ankara Lisesi'nden Muhip Atalay imzasıyla Millî Mecmua'da çıkan Bir Kadına başlıklı şiirdir 15 Eylül 1926. Sonra kendi imzası ile çeşitli dergilerde şiirler yayımladı.

Çeşitli dergilerde yayımlanan şiirleri, 1974 yılında İş Bankası Kültür Yayınları tarafından Şiirler başlığıyla yayımlandı. Ayrıca Tefik Fikret'in Rübab-ı Şikeste adlı eserini Türkçeleştirerek Kırık Saz başlığı ile yine İş Bankası yayınları arasında çıktı.

21 Haziran 1980'de Ankara'da vefat etti. Vasiyeti üzerine Sinop'ta toprağa verildi.

2. Kültürel Değer nedir? Neden Önemlidir?

Millî ve evrensel değerlerin bir araya gelmesiyle kültür dediğimiz yapı oluşur. Kültürümüzü oluşturan gelenek ve görenekleri Kültürel değer olarak kabul edebiliriz. Kültürel değerler toplumu bir araya getiren ve birbirine bağlayan en güçlü unsurdur.

Kültürel değerlerimiz arasında dilimiz, dinimiz, gelenek ve göreneklerimiz, mimari ve sanatlarımız, dünya görüşümüz ve kendi tarihimiz en önemlilerinden bazılarıdır.

Kültürel değerler bir milletin kimliğidir. Bu yüzden Kültürel değerlerimizi korumalı ve geliştirmeliyiz.

3. Ahmet Muhip Dıranas'ın Sinop için Kültürel değeri nedir?

Ahmet Muhip Dıranas Sinop'ta dünyaya gelmiş bir sanatçıdır. Vermiş olduğu eserler şiir alanında şiirler(1974), kırık saz(1975 T.Fikret'ten), Oyun alanında Gölgeler(1947), O Böyle İstemezdi(1948) Çevirileri Aptal (1940 - Dostoyevski'den uyarlayanlar F. Neziere / S.W. Bienstock) ve Çalar Saat(Charles Baudelaire 1) dir.

Sanatçı eserlerinin yanı sıra Sinop'un kültürel değerine katkı sağlamak adına doğduğu ve yaşadığı evini de miras olarak bırakmıştır. Evi Sinop'un Erfelek İlçesi Salı köyünde yer almaktadır. Evi kültürel bir değer kılan şey sanatçının yaşam izlerini taşımasının yanında Ahşap dokusunun hiç bozulmamış olması, temel kazılmadan blok kesme taşları üzerine inşa edilmiş olması, mimari yapısı, tavanında kullanılan özel Marsilya kiremitleri ve Karadeniz'in doğal ortamının vermiş olduğu muhteşem huzurdur.

Sonuç

Ahmet Muhip Dıranas Sinop ili Erfelek ilçesi için tam anlamıyla bir değerdir. Kùltür turizmi ilimiz için her geçen gün yaygınlaşmakla birlikte pek çok önemli eseri bulunan sanatçımızın evinde ilçemize gelen yerli ve yabancı turistler tarafından merak edilen bir yer haline gelmiştir. Ancak evin doğal ortamına müdahale edilememesi ve kullanılmamasından dolayı zamanla ahşap malzemelerin bozulması ziyarete gelen turistler için sorun teşkil etmektedir. Ahmet Muhip Dıranasın evi için,

- Evin bakım, onarım ve ziyaretçi işlemlerini yürütmek adına vakıf ve kurumlarla anlaşma sağlanarak tadilat bakım ve onarımlarının aslına uygun şekilde planlanması ve ziyaretçi giriş çıkışlarının düzene sokulması gerekmektedir.
- Gerek yöre insanı ve gerekse ziyaretçiler Kùltürel değerler hakkında bir takım broşür ve panolarla bilgilendirilmelidir.
- Ahmet Muhip Dıranas'ın evinin daha kolay bulunması için, Erfelek ile Salı Köyü Emine mahallesi arasındaki yolun bakım ve onarımı sürekli olarak yapılmalı, yol üzerindeki trafik işaretlemelerine dikkat edilmelidir.
- Yöre halkı turizmin içine çekilmeli, turizmin nimetlerinden onların azamî şekilde faydalanmaları sağlanmalıdır. Örneğin, tamamen doğal ortamdan elde edilen bal, pekmez, tarhana, kurutulmuş meyveler, kestane vb. yöresel tat ve lezzetler yanında, çeşitli elişleri, yerel giysiler vb. üretmeleri ve bunları gelen ziyaretçilere satmaları konusunda onlara yardımcı olunmalıdır.
- Tur operatörlerine sahanın gezdirilerek tanıtımı, görüşlerinin alınması, isteklerinin alınması destinasyon şekillendirilmelerinin yapılması bu destinasyonlar üzerinde hizmet kalitesi ağı kurulması destinasyonları destekleyici eklerin tespiti yapılmalıdır.
- Ahmet Muhip Dıranas evi çevresinde doğal ortamın tahribatı engellenmelidir.
- Yerel tanıtımlar yapılabileceği gibi bölgedeki diğer turistik çekiciliklerle birlikte de tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmelidir
- Valilik bünyesinde il kùltür turizm müdürlüğü gibi kamu kuruluşlarının web sayfalarının güncel tutulması sağlanmalı ve ziyaretçilere Sinop'un Kùltürel değerleri hakkında bilgi sunulmalıdır.

Kaynakça

T.C Kùltür ve Turizm Bakanlığı.

S NOP'TA MEDFUN SEYY D B LAL VE NESL NİN ÖLÜM VE KÜLTÜR HAYATINA KATKILARI

Ayhan I  IK*

 z

Osmanlı coğrafasının dört bir yanına göç eden Hz. Peygamber'in neslinden gelen seyyidler, bulundukları bölgelerin değerini bir kat daha arttırmı lardır. Seyyidlerin en çok rağbet ettiği yerlerden olan Sinop'un en önemli din , ilm  ve kültürel değerlerinden birisi de    hesiz Seyyid Bilal'dir. Kendisinin Hz. Peygamber'in torunlarından olması ve neslinden  eyh lisl m Abd lvehh b Efendi, oğlu Nak b 'l-e r f Y sinciz de Mehmet  lm  Efendi ve Kastamonu N ibi Mehmet Sabit Efendi gibi kıymetli ilim adamlarının yetişmesi, isminin günümüze kadar gelmesini sağlamıştır. Tebliğimizde "Hz. Peygamber'in neslinden Sinop'ta metfun Seyyid Bilal ve ahfad ", "Seyyid Bilal'in torunlarından bir ulema ailesi: Y sinciz deler", "Seyyid Bilal ve Sinop Seyyidlerinin din , ilm , ictima  ve kültürel alandaki katkıları" başlıkları Meşihat Arşivi belgeleri ekseninde ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Böylelikle Sinop'taki Seyyid Bilal neslinden gelen seyyid ulema ailelerinin fonksiyonları hakkında önemli bilgiler sunulacak, kentin seyyid olan din  ve tarih   ahsiyetleri ilim dünyasına tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nak b 'l-e r f, Seyyid Bilal, Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi, Seyyid ve  erif, Sinop.

Contributions of Sayyid Bilal and His Descendants Buried in Sinop to the Science and Cultural Life of the City

Abstract

Sayyids, who came from the descendants of the Prophet Mohammad and migrated to all over the Ottoman geography, increased the value of the regions they lived in. One of the most important religious, scientific and cultural values of Sinop, which is one of the most popular places of Sayyids, is undoubtedly Sayyid Bilal. Being one of the grandchildren of the Prophet Mohammad and ancestor of such valuable scholars as Shayk al-Islam Abdulvahhab Efendi, his son Naqib al-Ashraf Yasincizade Mehmet Ilmi Efendi and Kastamonu regent Mehmet Sabit Efendi, has kept its name up to date. In this paper, the following titles are scrutinized in the line of Meshihat Archives: "Sayyid Bilal and his posterity in Sinop, descendants of the Prophet Mohammad", "A family of ulama (*scholars*) from the descendants of Sayyid Bilal: Yasincizades", "Contributions of Sayyid Bilal and Sinop Sayyids in the field of religion, science, society and culture". Thus, significant information about the characteristics of the sayyid ulama families from the Sayyid Bilal generation in Sinop will be presented. The religious and historical figures of the city, who are sayyids, will be introduced to the literature.

Keywords: Naqib al-ashraf, Sayyid Bilal, Yasincizade Abdulvahhab Efendi, Sayyid and Sharif, Sinop.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi Sinop Sancağında da Hz. Peygamber'in neslinden gelen seyyidler müderrislik, n iblik, müftülük ve Nak b 'l-e r f Kaymakamlığı gibi görevleri üstlenerek ilmiye sınıfı içerisinde yer almışlardır. Böylece halk nezdinde itibar edilen, sözü dinlenen ve saygı duyulan şahsiyetler olmuşlardır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Karabük  niversitesi  slami  limler Fakültesi, Kelam ve  tikadi  slam Mezhepleri Anabilim Dalı, Karabük, .i.ayhan555@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-7017-2583>

Sinop'ta huzur ve sekinenin istikrarlı ve uzun ömürlü olmasının nedeni fertleri bir arada tutan manevî değerlerin güçlü olmasıdır. Bu bağlamda Sinop'un maneviyatına katkı sağlayan en önemli dinamiği şüphesiz Seyyid İbrahim Bilâl ve Çeçe Sultan'dır. Seyyid İbrahim Bilâl, Çeçe Sultan ve evlatları toplumun her kesimini kucaklayan tekke, zaviye ve dergâhlar tesis ederek halkın kanaat önderleri ve toplumun manevî mimarları olmuşlardır. Ayrıca Sinop'ta kurdukları vakıflarla Sinop'un manevî atmosferine de katkı sağlamışlardır.

Sinop'un yetiştirdiği seyyid ulema ailelerinden birisi de “Yâsincizâde”lerdir. Yâsincizâde ailesinin hem ulema ailesi olması hem de Hz. Peygamber'in neslinden gelmesi oldukça önemlidir.

Yâsincizâde ailesinden Ayasofya Camisi Vaizi Yâsinci Mustafa Efendi, Mustafa Efendi'nin oğlu Huzûr-ı Hümâyûn Dersi Muhataplarından Yâsincizâde Osman Efendi, Osman Efendi'nin oğlu Nakîbü'l-eşrâf ve Şeyhülislâm Abdülvehhâb Efendi, Abdülvehhâb Efendi'nin oğulları Mekke pâyesi almış Mehmet Ragıp Efendi ve Nakîbü'l-eşrâf Mehmet İlmî Efendi, Mehmet Ragıp Efendi'nin oğlu Trablusşam Kadısı Mehmet Faik Efendi, Mehmet İlmî Efendi'nin oğulları Kastamonu Nâibi Mehmet Sabit Efendi, Hattat Abdülvehhâb Efendi ve Mekke pâyesi Mehmet Nuri Efendi ilmiye teşkilatı içerisinde yer almak suretiyle ailenin ilmî ve siyâsî etkinliğini devam ettirmişlerdir.

Tebliğimizin birinci bölümünde Sinop'un en kıymetli manevî değerlerinden olan Hz. Peygamber'in neslinden Seyyid Bilal'in hayatı ve Osmanlı Devleti'nde kendisine atfedilen konumu ele alınmıştır. İkinci bölümde Sinop'ta medfun Seyyid Bilal soyuna mensup Yâsincizâde ailesinin hayatı, soyu, ilmi kariyerleri İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi'ndeki Nakîbü'l-eşrâf Defterleri, Huzûr-ı Hümâyûn Defterleri, Bâb-ı Fetvâ Muhasebe ve Maaş Defterleri, Sicill-i Ahval Defter ve Belgeleri, Sicill-i Osmanî, Devhatü'n-nükebâ ve Riyâzü'n-nükebâ başta olmak üzere arşiv kaynakları ve tabakat eserleri ekseninde açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise Seyyid Bilal ve Sinop Seyyidlerinin dinî, ilmî, ictimâî ve kültürel alandaki katkıları ele alınmıştır.

Böylece Hz. Peygamber'in soyuna mensup Seyyid Bilal'in torunlarından Şeyhülislâm, kazasker, kadı ve Nakîbü'l-eşrâflık yapmış olan Yâsincizâde ailesinin Sinop'un manevî atmosferine katkısı ilim dünyasına tanıtılmıştır.

1. Sinop'ta Medfun Hz. Peygamber'in Neslinden Seyyid Bilal ve Ahfâdı

İslâm ordusu Emevî Hâlifesi Ömer b. Abdülâziz döneminde Hz. Peygamber'in “İstanbul'un fethi” müjdesine nâil olmak için 675 yılında İstanbul'u kuşatmıştır. Bu kuşatmaya Horasan'dan katılan gönüllüler içerisinde Hz. Hüseyin'in altıncı göbekten torunu Seyyid İbrahim Bilâl'in de olduğu rivayet edilmektedir. Ayrıca Seyyid Bilal “Kesikbaş” destanlarına (Rençber, 2003: 175-200; Rençber, 2016: 41-51) konu olan bir kişidir (Türker, 2011: 8-9; Albayrak, 2002: 308-309).

Çalışmamızda tespit edebildiğimiz kadarıyla Seyyid Bilal Osmanlı devleti tarafından seyyid olarak kabul edilmiş, nesline diğer seyyidlere tanınan imtiyazlar tanınmıştır (Yıldız, 2021: 271 vd.). Seyyid Bilal'in seyyidlerden olması hasebiyle (BOA, DH.MKT., 1381/65) Osmanlı Devleti'nde nesline ayrı bir önem verilmiştir. Sinop'taki Seyyid Bilal Cami ve Türbesine gereken ihtimam gösterilmiş ve pek çok defa tamir ettirilmiştir. Hatta tamirat esnasında Selçuklu Hükümdarlarına ait gümüş paralar bulunarak İstanbul'a gönderilmiştir (BOA, Y.MTV., 21/1; BOA, Y..PRK.UM., 39/9).

Seyyid Bilal Vakfı tevliyeti ve türbedârlığında seyyidler aktif olarak görev almıştır (BOA, AE.SMHD.I., 25/1525; BOA, İE.EV., 29/3318). Haziresinde türbe, medrese ve vakıfta hizmet etmiş olanlar medfun olduğu gibi Nakîbü'l-eşrâfların aile ve akrabalarından bazıları da buraya defnedilmiştir. Örneğin İstanbul Nakîbü'l-eşrâf'ı Seyyid Hacı Hasan Tahsin Efendi'nin oğlu Seyyid İbrahim'in kayınvalidesi Fatıma Hanım, Seyyid Bilal Türbesi'nde metfundur (Türker, 2011: 128-129).

2. Sinop'ta Mendfun Seyyid Bilal Soyuna Mensup Bir Osmanlı Ulema Ailesi:

“Yâsincizâdeler”

2.1. Yâsinci Mustafa Efendi

Yâsinci Mustafa Efendi, Menteşeli İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1053/1643'te dünyaya gelmiştir. İstanbul'a gelerek Esirî Ali Efendi'nin kızıyla evlenmiş ve 1103/1691-92'de Hekim Çelebi Tekkesi'nin şeyhi olmuştur. İlim yolculuğuna ilk olarak Mestancılar hocası olarak başlamış ve 1113/1701-1702'de Ayasofya Camisi vaizi olarak devam etmiştir. Mustafa Efendi, Cemâziyelevvel 1120/Temmuz-Ağustos 1708'de vefat etmiş ve Topkapı mezarlığına defnedilmiştir. Nakşibendî tarikatına mensup muhaddis ve müfessir yönüyle öne çıkan Mustafa Efendi, Ayasofya Camisinde Yasin-i şerîf okunması şartını vakfettiğinden “Yâsinci” lakabıyla anılmıştır (Mehmed Süreyya, 1327/1909: 414). Bundan dolayıdır ki kendisinden sonra bu aile “Yâsincizâdeler” olarak anılmıştır.

2.2. Yâsincizâde Osman Efendi

Yâsincizâde Osman Efendi, Mustafa Efendi'nin oğludur. İlmî ve tasavvufî yönden babasını adım adım takip eden Osman Efendi, 1172 ve 1173'te huzur derslerine muhatap olarak katılmış (Mardini, 1951: 363-364; Görür, 2020: 206), 1176/1762-1763'te Ayasofya vaizi olmuş ve aynı yıl Hekim Çelebi Tekkesi'nin (Kara, 1995: 126) şeyhi olmuştur.

1772'de Yenişehirli Osman Efendi'nin memuriyetinde onun murahhas-ı sânisî olup Rusya murahhası pâyesini ve 12 Haziran 1772'de İstanbul pâyesini almıştır. Ruslarla müzakere esnasında Rusya ikinci murahhasının büyükelçilik pâyesi almasıyla Osman Efendi'ye “Ekselans” ünvanına karşılık gelen isminden sonra “hazretleri” lakabını almasını sağlayan İstanbul pâyesi verilmiştir (Mardini, 1951: 363-364). İstanbul'a dönüşünü müteakip Şaban 1187/Ekim-Kasım 1773'te vefat etmiş ve Topkapı'da babasının yanına defnedilmiştir (Mehmed Süreyya, 1996: 432).

2.3. Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi

Şeyhülislâm Yâsincizâde Seyyid Abdülvehhab Efendi, Seyyid Osman Efendi'nin oğludur. Dedesi Seyyid Mustafa Efendi'nin Ayasofya Camii'nde “yâsinhan” olmasından dolayı Yâsincizâde lakabıyla şöhret bulmuştur (İpşirli, 1988: 285-286).

1172/1758-1759'da dünyaya gelen Abdülvehhâb Efendi, gençliğinde Enderûn-ı Hümâyûna (Yıldırım, 2014: 89-90) intisap ederek Gelenbevî İsmâîl Efendi ve Palabıyık Mehmet Efendi'den aklî ve naklî ilimleri okumuş ve Ocak 1786'da müderrislik ruûsunu kazanarak öğretim hayatına başlamıştır. Bâyezid ve Yenıcamî medreselerindeki dersleriyle meşhur olmuş (BOA, AE.SMST.III, 164/12901,), çeşitli medreselerde müderrislik yaptıktan sonra kadılık mesleğine geçmiştir. İlk olarak Selânik kadılığı sonra bilâd-ı erbaa kadılığı pâyesini almıştır (İlmiye Salnamesi, 1998: 469-470; Müstakımzâde Süleyman, 1978: 126-127; İpşirli, 2013: 285-286; Kılıç, 2019: 270-271). Başta İran'a olmak üzere dış ülkelere gönderilen elçiler genel olarak seyyid ailelerinden seçilmektedir. 1811'de elçilikle İran'a giden Abdülvehhâb Efendi, 1228/1813'de İran'dan dönmüş ve oradaki görevini güzel bir şekilde yapması sebebiyle Sultan II. Mahmud'un takdirini kazanmış ve kendisine Mekke pâyesi verilmiştir.

Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi, 1790 senesinde muhatap, 1209/1794-1224/1810 yılları arasında da mukarrir olarak (Meşîhat Arşivi, No. 45/7) Huzûr-ı Hümâyûn derslerine (İpşirli, 1998: 441) katılmıştır. Şubat 1816'da İstanbul pâyesi, Ekim 1816'da Anadolu pâyesi almış ve Kasım-Aralık 1816'da Anadolu kazaskerliğine (BOA, HAT, 1537/61; BOA, C.ADL., 67/4040; Korkmaz, 2020: 32-33.) ve 1818'de Nakîbü'l-eşrâflık görevine tayin edilmiştir (BOA, HAT, 1539/45; BOA, C.ADL., 48/2861,). Ekim-Kasım 1819'da Rumeli kazaskerliği pâyesi almıştır (BOA, AE.SMHD.II., 114/9667). İlmi pâyesi günden güne yükselen Abdülvehhâb Efendi, 27 Şubat 1821-4 Kasım 1822 tarihleri arasında birinci kez tayin edildiği Şeyhülislâmlık görevini yürütmüştür. Bir buçuk yıldan fazla süren meşîhatinden sonra 10 Kasım 1822'de azledilerek dokuz ay kadar İzmit'te ikamete mecbur tutulmuştur

(BOA, C.ADL., 45/2747). Sürgün ve azlinde dönemin etkin simalarından Kırımlı Said Halet Efendi'nin, kendisi aleyhindeki faaliyetlerinin etkisi olduğu söylenilmiştir. Affedildikten sonra Mehmed Tahir Efendi'nin yerine ikinci defa 7 Mayıs 1828'de Şeyhülislâmlığa getirilmiş (Karataş, 1998: 159-170) ve 8 Şubat 1833'e kadar bu vazifesini yürütmüştür (Mehmed Süreyya, 1327/1909: 405).

Abdülvehhâb Efendi ömrünün son demlerini Anadoluhisarı'ndaki yalısında geçirmiştir (Ali Rıza, 1921: 3; Arslan, 2019: 211). 7 Şubat 1834'de vefat etmiş ve Fatih Camisinde kılınan cenaze namazından sonra Topkapı'daki Zeytinburnu Maltepe Mezarlığında (Kucur, 2015: 428-434) babasının yanına defnedilmiştir (Mehmed Süreyya, 1327/1909: IV/3). İlmiye teşkilatının en üst mertebesine ulaşmış ve yüzden fazla talebeye icâzet vermiş olan Abdülvehhâb Efendi'nin Mehmet Ragıp ve Mehmet İlmî Efendi isminde iki oğlu vardır.

2.4. Yâsincizâde Mehmet Ragıp Efendi

Yâsincizâdelerden Abdülvehhâb Efendi'nin oğlu olan Mehmet Ragıp Efendi, 1220/1805'te dünyaya gelmiştir. 1246/1830-1831'de Mekke pâyesi almış fakat 27 Şaban 1253/26 Kasım 1837'de ameliyatı esnasında vefat etmiş ve Fatih Rüşdiyesi Mezarlığına defnedilmiştir. Mehmet Ragıp Efendi'nin oğlu Mehmet Faik Efendi ve damadı ise Köprülüzâde Asım Mehmet Bey'dir (Mehmed Süreyya, 1327/1909: IV/3).

2.5. Yâsincizâde Mehmet Faik Efendi

Yâsincizâde sülalesinin ilmiye mensuplarından diğer bir ferdi ise Yâsincizâde Mehmet Ragıp Efendi'nin oğlu Mehmet Faik Efendi'dir. Haziran 1858'de Trabzon, akabinde Mısır mevleviyetini alan Mehmet Faik Efendi, Mekke pâyesini almış (Mehmed Süreyya, 1327/1909: II/360-361) ve 1296 yılında Trablusşam kadılığı görevinde bulunmuştur (Meşihat Arşivi, No. 2543). Yâsincizâde Mehmet Faik Efendi, 1301/1883-1884'te vefat etmiş ve Edirnekapı mezarlığına defnedilmiştir. Mehmet İlmî Efendi adında bir oğlu vardır (Mehmed Süreyya, 1327/1909: II/360-361).

2.6. Yâsincizâde Mehmet İlmî Efendi

Yâsincizâde Seyyid Mehmed İlmî Efendi, Şeyhülislâm Yâsincizâde Seyyid Abdülvehhâb Efendi'nin oğludur. 1821'de dünyaya gelen Mehmet İlmî Efendi, Şubat 1845'te Yenişehir-i Fener mollası, Ekim 1847'de Mekke pâyesi ve Ağustos 1848'de İstanbul pâyesini almıştır. Temmuz-Ağustos 1852'de İstanbul kadılığı ve Temmuz 1856'da Anadolu kazaskerliği görevine tayin edilen Mehmet İlmî Efendi, Kasım-Aralık 1857'de Rumeli pâyesini almış, Aralık 1858'de Meclis-i Vâlâ Müftüsü, Eylül 1859'da Meclis-i Tanzimat Müftüsü, Ocak 1861'de Rumeli Kazaskeri olmuştur. Babası Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi gibi kendisi de Nakîbü'l-eşrâfîliğe tayin edilmiştir. Mayıs 1867'de ikinci defa Rumeli kazaskerliği görevine getirilen Mehmet İlmî Efendi, 1870-1871'de Tanzimat meclisindeki görevinden ayrılmış ve 25 Ağustos 1872'de vefat etmiştir (Mehmed Süreyya, 1327/1909: III/491). Topkapı'daki Zeytinburnu Maltepe Mezarlığına annesi Zeynep Hanım'ın (ö. 17 Rebîülâhîr 1261/19 Nisan 1845) yanına defnedilmiştir (Ek: 4).

Mehmet İlmî Efendi'nin büyük kızı ve Giridizâde Mustafa Paşa'nın eşi Semiye Hanım, 1304/1886-1887'de vefat etmiştir. Mehmet Sabit Efendi, Abdülvehhâb Efendi ve Mehmet Nuri Efendi adında üç oğlu vardır (Mehmed Süreyya, 1327/1909: III/491).

2.7. Yâsincizâde Mehmet Sâbit Efendi

Seyyid Mehmed Sâbit Efendi, 26 Haziran 1850 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Babası, Osmanlı Devleti'nin 61. Nakîbü'l-eşrâfî Yâsincizâde Mehmed İlmî Efendi'dir (MŞH, SAİD, 179/4, 2541/A; Ahmed Rifat, 1283: 61-63; BOA, İ.DH., 578/40249).

Seyyid Mehmed Sâbit Efendi, tahsil hayatına Anadolu Hisarı Mekteb-i İbtidâiyyesinde başlamış ve sonrasında Valide Sultan Mekteb-i Rüşdîsine kaydolmuş ama bazı sıkıntılar sebebiyle diploma

alamamıştır. Seyyid Mehmed Sâbit Efendi'nin en kıymetli hocası babası Yâsincizâde Mehmed İlmî Efendi'dir. Babasından ulûm-ı Arabiyye, akâid ve fıkıh başta olmak üzere temel İslami ilimleri tahsil etmiştir.

Seyyid Mehmed Sâbit Efendi, 1853-1854 yılında İstanbul ruûsu almış ve kendisine 1857'de dört yüz altmış kuruş maaş bağlanmıştır. 1285/1868-1869 senesinde bin kuruş maaşla babasının Rumeli Sadareti zamanında tezkireciliğine tayin edilmiştir. 1872-1873 yılında Kazasker Halid Efendi'nin İstanbul Kadılığında bulunduğu süre zarfında mülazım olarak altı ay çalışmıştır. Ocak 1876'da kendisine Sofya Mevleviyeti ihsan buyrulmuştur. Mart 1877'de geliri hükkâma aid olan Beykoz niyâbetine tayin edilmiş ve dokuz ay sonra istifa etmiştir. Bu süre zarfında babasının muhallefâtı ile ilgili işlemlerle meşgul olduğu için herhangi bir hizmette bulunmamıştır (MŞH, SAİD, 179/4, 2541/A).

6 Haziran 1883'de Çankırı niyâbetine, 7 Eylül 1888'de bilâd-ı hamse Mısır mevleviyeti, 21 Nisan 1890'da Tekirdağ niyâbetine tayin edilmiştir. 12 Eylül 1893 tarihinde ikinci kez aynı Tekirdağ niyâbetine tayin edilmiştir (BOA, İ.HUS, 1/98; BOA, Y..PRK.BŞK., 33/1; BOA, DH.MKT. 424/18).

Seyyid Mehmed Sâbit Efendi, 19 Aralık 1894'de Karahisar-ı sâhib niyâbeti, 26 Nisan 1895'de İzmit niyâbeti, 23 Nisan 1898'de Ankara niyâbeti, 11 Haziran 1899'da tekrar İzmit niyâbeti, 29 Nisan 1902'de Edirne niyâbeti, 29 Mayıs 1902'de tekrar Ankara niyâbetine tayin edilmiştir. Seyyid Mehmed Sâbit Efendi son olarak 11 Haziran 1903'de Kastamonu nâibi olmuştur. Bu görevini vefat tarihi olan 24 Ocak 1905 tarihine kadar sürdürmüştür (MŞH, SAİD, 179/4, 2541/A).

2.8. Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi

Yâsincizâde Seyyid Mehmed İlmî Efendi'nin oğlu olan Abdülvehhâb Efendi, İstanbul'da dünyaya gelmiştir (Meşihat Arşivi, No. 2543, 2544, 2545). Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'den talik hattı meşk ederek icâzet almıştır (www.ketebe.org/sanatkâr/Yâsincizâde-seyyid-abdulvehhab-efendi-989). Son tuğrakeş İsmâil Hakkı Altunbezer'in babası olan Mehmed İlmî Efendi, Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'den talik icâzeti almıştır (hattatlarsofasi.com/2016/06/06/hattat-mehmed-ilmi-efendi).

2.9. Yâsincizâde Mehmet Nuri Efendi

Yâsincizâde Mehmet Nuri Efendi, Kazasker Mehmet İlmî Efendi'nin ikinci oğludur (Meşihat Arşivi, No 2586). Müderris Hasan Fehmi Efendi'nin kızıyla evlenmiştir. Hasan Fehmi Efendi'nin Şeyhülislâmlık vazifesi esnasında kendisine mahreç mevleviyeti ve 1875'te Mekke pâyesi verilmiştir. Gayet edepli, iffetli ve ahlaklı bir âlim olarak bilinen Mehmet Nuri Efendi 35 yaşına girmeden 8 Temmuz 1889'da vefat etmiş ve Topkapı'da ailesinin yanına defnedilmiştir (Mehmed Süreyya, 1327/1909: IV/595).

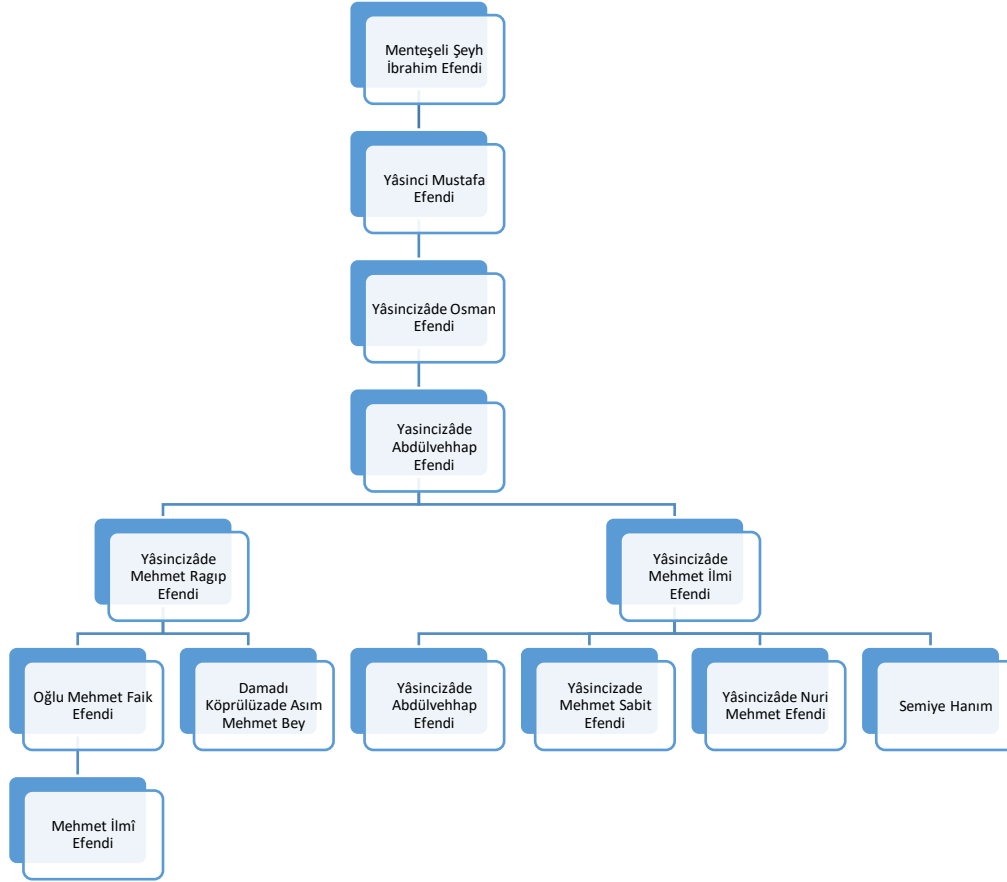
2.10. Yâsincizâde Ailesinin Nesebi

Yâsincizâde Seyyid İlmî Efendizâde Seyyid Mehmed Sâbit Efendi'nin kendi el yazısıyla doldurduğu tercüme-i hal varakasında "Sinob'da medfûn Seyyid Bilal ahfadından, Sudûr-ı izâmdan esbak Nakîbü'l-eşrâf Yâsincizâde Mehmed İlmî Efendi'nin mahdumu Mehmed Sâbit" ifadesi yazılıdır (MŞH. SAİD. 179/4).

Yâsincizâde Seyyid İlmî Efendizâde Seyyid Mehmed Sâbit Efendi, nesebnamesini Şeyhülislâmlığa sunması gerektiğinde bir dilekçe ile Nakîbü'l-eşrâf defterlerinde kayıtlı şeceresinin bir suretinin çıkarılmasını talep etmiştir. Nakîbü'l-eşrâflık tarafından kendisine "Kösem Valide Sultan Sâdât Tahsisât Defteri"ndeki babasının ve kendisinin kaydı verilmiştir (Meşihat Arşivi, No. 1692/431; 1692/ 468). Ayrıca 1265-1314 tarihli 550 numaralı Nakîbü'l-eşrâf defterlerinin 140b varığında babasının Nakîbü'l-eşrâf olduğu dönemde seyyidlere dağıtılmak üzere zimmetinde kalan meblağla ilgili şu ifadeler kayıtlıdır: "vazâif-i sâdâttan verilemeyen müterâkim akçe olup, Nakîb-i sâbık merhûm Mehmed İlmî Efendi zimmetinde kalmış olan bâ-defter-i müfredât mebâliğ-i yekûn 19.255 kuruş, fi 27 cemaziyelahir sene 1289 fi 19 Ağustos 1288' (Meşihat Arşivi no: 555:140b).

2.11. Yâsincizâde Ailesinin Soy Ağacı

(MŞH. EO, 67/15; 676/50; 901/56; MHB, 8/104; 10/36; Mardini, 1951: 363-364; Mehmed Süreyya, 1327/1909: III/432; Ahmed Rıfat, 1283: 51-52).

3. Seyyid Bilal Neslinden Yâsincizâde Ailesinin İlim, Kültür, Diploması ve Tasavvuf Hayatına Katkıları

3.1. İlmîye Teşkilatına Katkıları

Yâsincizâde Mustafa Efendi, Ayasofya Camisi vaizliği sırasında vakfiyede Yâsin-i şerif okunmasını şart koşmasıyla “Yâsinhanlık” vazifesinin öncüsü olmuştur. Oğlu Osman Efendi ise huzur derslerine muhatap olarak katılmış ve Ayasofya vaizi olmuştur.

Yâsincizâde ailesinden ilmîye teşkilatının en üst kademesine kadar yükselenler vardır. Örneğin Seyyid Abdülvehhâb Efendi, iki kez Şeyhülislâmlık vazifesini yerine getirmiştir.

Abdülvehhâb Efendi’nin oğlu Mehmet Ragıp Efendi Mekke pâyesi almış, Yâsincizâde Mehmet Ragıp Efendi’nin oğlu Mehmet Faik Efendi ise önce Trabzon akabinde Mısır ve Mekke kadılığı pâyesi almıştır (Mehmed Süreyya, 1327/1909: II/360-361). 1296 yılında Trablusşâm kadılığı görevinde bulunmuştur. Mehmet İlmî Efendi’nin oğlu Mehmet Sabit Efendi ise Karahisâr-ı sâhib, İzmit, Ankara, Edirne ve Kastamonu nâibliği görevlerini yerine getirmiştir.

3.2. Gelecek Nesle Katkıları

Yâsincizâde ailesi yüzlerce talebeye icâzet vermiş ve kendisinden sonraki nesli kendi ilim halkalarına dâhil etmişlerdir.

Gelenbevî İsmail Efendi (1730-1790), Fatih Medresesinde Yâsincizâde Osman Efendi gibi devrin ünlü âlimlerden ilim tahsil etmiştir (Mehmet Tâhir, 1975: 3/262; Altın, 2019: 149; Gürlek, 2019: 14.). *Mür’i’t-Tevârih* adlı eseriyle meşhur olan Osmanlı tarihçisi Şemdânizâde Süleyman Efendi ilmîye mesleğine girdikten sonra ders aldığı hocaları arasında özellikle Ayasofya şeyhi Yâsincizâde Osman

Efendi'nin ismini saymaktadır (Şemdânizâde Süleyman Efendi, 2010: 38/501-503). Diyarbakırlı şair ve müderris Ragıp Efendi, Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'den ders almıştır (Özcan, 2007: 34/397-398). Eğinli İbrahim Efendi de yine Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin yetiştirdiği ulemadandır (İsfendiyyaroğlu, 1952: 450; Güldöşüren, 2016: 438).

3.3. Nakîbü'l-Eşrâflık Müessesesine Katkıları

Hız. Peygamber'in soyundan gelmek Nakîbü'l-eşrâf olmanın temel şartlarından birisidir (Işık, 2015: 185-228). Yâsincizâde ailesinin hem "seyyid" olması hem de ilmi pâyeler açısında yeterli ve liyakatli olması, Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi içinde aktif rol almalarını ve seyyidlerin işlerini takip etme vazifesini üstlenmelerini sağlamıştır. Yâsincizâde ailesinden Abdülvehhâb Efendi ve oğlu Mehmet İlmî Efendi Nakîbü'l-eşrâflık vazifesine tayin edilmiştir (Işık, 2014: 213-285).

Nakîbü'l-eşrâflar'ın ailelerinin de ilmiye sınıfına mensup olması önemli bir husustur. Çünkü Nakîbü'l-eşrâflar'ın çoğunun babaları müderris, müftü, kadı, kazasker ve Şeyhülislâm'dır. Bunun yanında Nakîbü'l-eşrâf Seyyid İbrahim İsmet Beyefendi (v. 1222/1807)'nin babası Raif İsmail Paşa Reisülküttâb, Vezir ve Vali olarak görev yapmış olup mülkî erkândandır. Yine Nakîbü'l-eşrâf Seyyid Hacı Hasan Tahsin Beyefendi (ö. 1278/1861)'nin babası Kıbrıs Mütessesellimi'dir. Nakîbü'l-eşrâf Seyyid Muhammed Nureddin Efendi (ö. 1334/1915) ise Cezayir Emiri Abdülkadir Efendi'nin yeğenidir (Işık, 2013: 148).

3.4. İlim Ve Kültür Sahasına Katkıları

Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi, Şeyhülislâmlığı sırasında ilim erbabıyla devletin hak ve menfaatlerini koruyan bir kişi olarak tanınmıştır. *Hulâsatü'l-Bürhân fî İtâati's-Sultân* (Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmut Efendi, No. 2068) ve *Risale fî Mevî'l-Maktûl* isimli risaleleri (Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 1392/39b-41b) ile Arapça gramer konusunda *Talika alâ şerhi'l-Kâfiye* (Giresun İl Halk Kütüphanesi, No. 28 Hk 3579/6) isimli bir eseri vardır. Ayrıca hadis usulü ve kelâm ilmine dair çalışmaları da bulunmaktadır (İpşirli, 1988: 285-286).

Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin *Hulâsatü'l-Bürhân fî İtâati's-Sultân* isimli risalesi, Vezir Ali Paşa'nın teklifiyle Âlûsî tarafından *Et-Tibyân Şerhü'l-Burhân fî İtâati's-Sultân* ismiyle de şerh edilmiştir (Ergün, 2006: 16).

3.5. Tasavvuf Alanına Katkıları

Yâsinci Mustafa Efendi, 1103/1691-92'de Hekim Çelebi Tekkesi'nin şeyhi olmuştur. Aynı şekilde Yâsincizâde Osman Efendi de 1176/1762-1763'te Ayasofya vaizi olmuş ve aynı yıl Hekim Çelebi Tekkesi'nin (Kara, 1995: 126; Öngören, 1999: 3/9-22) şeyhi olmuştur.

3.6. Siyaset ve Diplomasi Sahasına Katkıları

Yâsincizâde Osman Efendi, 1186/1772'de Yenişehirli Osman Efendi'nin memuriyetinde murahhas-ı sânisî olarak Rusya murahhası pâyesi almıştır (Mehmed Süreyya, 1327/1909: III/432). Ruslarla müzakere esnasında Rusya ikinci murahhasının büyükelçilik pâyesi almasıyla Osman Efendi'ye de "Ekselans" ünvanına karşılık gelen isminden sonra "hazretleri" lakabını almasını sağlayan İstanbul pâyesi verilmiştir (Mardini, 1951: 363-364).

Diplomatik ilişkiler kapsamında Osmanlı Devleti tarafından İran'a gönderilen devlet adamları arasında iyi eğitim almış ve dini kimliği ile öne çıkan seyyid âlimler bulunmaktadır. Bunlardan en meşhurları ise sonradan Şeyhülislâmlığa getirilen Seyyid Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi, Ahmed Dürri Efendi, Seyyid Mehmed Refî Efendi ve Kesriyeli Hacı Ahmed Paşa'dır (Küpeli, 2019: 91; Karakaya, 2019: 77-80).

Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi, Osmanlı-İran ilişkilerini düzeltmek ve "te'yid-i meveddet" için elçi olarak gönderilmiştir (BOA, HAT, 2/30; Güney, 2005; Aksu, 2008: I/71). İran'a sefir olarak gönderilen Şeyhülislâm Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi ile haccgândan Celaleddin Mehmed

Efendilerin sefaretlerine mukabil, Sultan Mahmud b. Abdülhamid Han nezdine İran tarafından sefir tayin edilen Mirzâ Mehmed Rıza Han'a ait itimadname düzenlenmiştir (BOA, HAT, 563/27635).

Sonuç

Hız. Peygamber'in nesline mensup Seyyid Bilal'in soyundan gelen "Yâsincizâde" ailesinin biyografileri, ilmi ve siyasî serüvenleri, soy ağacı ve tasavvuf, kültür ve diplomasi alanındaki katkılarını ele alan tebliğimiz, "Yâsincizâdelerin" Osmanlı Devleti'nin gerek siyasî gerek ilmi alandaki etkinliğini göstermektedir.

Yâsincizâde ailesinin Şeyhülislâm, kazasker, Nakîbü'l-eşrâf, kadı/nâib, müderris, dersiâm, Huzûr-ı Hümâyûn muhataplığı gibi ilmiye teşkilatında oldukça üst mertebelere kadar ulaştıkları, yüzlerce talebeye icâzet verdikleri, ayrıca Ayasofya Camisinde Yâsin-i şerif okunmasını vakfederek "Yâsinhanlık" geleneğini başlattıkları ve böylece "Yâsinci" lakabıyla anılan bir ulema ailesi oldukları tespit edilmiştir.

Yâsincizâde ailesi bireylerinden Abdülvehhâb Efendi ve Mehmet İlmî Efendi'nin Nakîbü'l-eşrâflık görevini yerine getirmeleri ayrıca Nakîbü'l-eşrâf sâdât tahsisat defterlerinde isimlerinin kaydedilmiş olması, onların Hız. Peygamber'in soyuna mensup olduklarına kuvvetli bir delil teşkil etmektedir.

Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin *Risale fî Mevî'l-Maktul* isimli risalesi ve Arapça gramer ile ilgili *Talika alâ şerhi'l-Kâfiye* isimli eseriyle tahsil ettiği ilimleri gelecek nesillere aktardığını ve *Hulâsatü'l-Bürhân fî itâati's-Sultân* adındaki eseriyle de dönemindeki idareyi desteklediğini, halkın reform sürecini kabullenmesi için şerî ve ilmî zemin hazırladığını ve yönetimin yanında olduğunu göstermektedir.

Yâsincizâdelerden Mustafa Efendi ve Osman Efendi'nin Hekim Çelebi Tekkesinin şeyhlik görevini yerine getirmesiyle ailenin tasavvuf ehli olduğunu da göstermiştir. Tasavvuf, siyaset ve ilmî açılardan oldukça aktif olduğu görülen Yâsincizâde ailesinin sanatsal yönü de göz ardı edilmemelidir. Yâsincizâde Seyyid Mehmed İlmî Efendi'nin oğlu ve Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin torunu olan Abdülvehhâb Efendi, Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'den talik hattı meşk ederek icâzet almıştır. Son tuğrakeş İsmail Hakkı Altunbezer'in babası olan Mehmed İlmî Efendi, Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'den talik icâzeti almıştır.

Yâsincizâde ailesinin en etkili olduğu alanlardan birisi de siyaset ve diplomasıdır. Yâsincizâde Osman Efendi, 1186/1772'de Yenişehirli Osman Efendi'nin memuriyetinde murahhas-ı sâni olup Rusya murahhası pâyesi almıştır. Ruslarla müzakere esnasında Rusya ikinci murahhasının büyükelçilik pâyesi almasıyla Osman Efendi'ye "Ekselans" ünvanına karşılık gelen isminden sonra "Hazretleri" lakabını almasını sağlayan İstanbul pâyesi verilmiştir. Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi ise Osmanlı-İran ilişkilerini düzeltmek için İran'a elçi olarak gönderilmiştir.

Osmanlı'da ailenin erkek çocuklarının isimleri ve bulundukları görevler genellikle tespit edilmekte, ancak kız çocuklarının adları, yetişmeleri, evlilikleri ve ölüm tarihleri çok defa bilinmemektedir. Yâsincizâde ailesinin birçok ferdi, ilmiye teşkilatı içerisinde görev almış ve aile fertlerinin kızları ise yine ilmiye sınıfına mensup meşhur ulema ve tanınan meşhur ailelerden birileriyle evlenmiştir. Mehmet İlmî Efendi'nin büyük kızı Semiye Hanım, Giridîzâde Mustafa Paşa ile ve Yâsincizâde Mehmet Ragıp Efendi'nin oğlu Mehmet Faik Efendi'nin kızı Köprülüzâde Asım Mehmet Bey ile evlenmiştir. Böylece Yâsincizâde ailesinin nüfuzu, çeşitli ulema aileleriyle kurmuş oldukları akrabalık bağları sayesinde daha da güçlenmişlerdir.

Yâsincizâde ailesinin mezarları İstanbul Zeytinburnu Maltepe mezarlığında bulunmaktadır. Mezar taşlarında da Nakîbü'l-eşrâf defterlerinde olduğu gibi "seyyid" ifadesi geçtiği tespit edilmiştir.

Yâsincizâde ailesiyle ilgili bahsedilmesi gereken en önemli tarihi hususlardan bir tanesi de Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin Sultan II. Mahmut'un Yeniçerilerle ilgili aldığı kararları desteklemesidir. Halkın tepkisini üzerine çekmemek ve yapılan itirazları önlemek için eser kaleme alması ve fetvalarını idari yapıdan yana vermesi siyasî açıdan yönetimin yanında olduğunu göstermektedir.

Netice itibarıyla Hz. Peygamber'in neslinden gelen Sinop'ta medfun Seyyid İbrahim Bilal'in torunlarından bir ulema ailesi olan Yâsincizâdeler'in hayatı, nesebi, ilmî serüvenleri, ilim, kültür, tasavvuf ve diplomasi alanına katkılarını incelediğimiz tebliğimiz, kökleri Sinop'a dayanan ulemanın hayatı ve kökenlerine geniş bir perspektif sunmuştur.

Kaynakça

A. Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). BOA, (DH.MKT.). 1381/65, H-3 -03-1304; (Y.MTV.). 21/1; (İ.EV.). 9/20, H-22-09-1312; BOA. (Y.PRK.UM.). 39/9; (C.BH.). 60/2850; (AE.SABH.I.). 60/4209; (AE.SABH.I.). 104/7125; (AE.SMHD.I.). 25/1525; (İ.EV.). 29/3318; (İ.EV.). 35/4058; (AE.SMHD.I.). 63/4049; (A.}MKT.UM.). 164/92; (C.EV.). 352/17851; (A.}MKT.NZD.). 356/85; (DH.MKT.). 1381/65; (AE.SMST.III). 164/12901; (C.EV.). 393/19904; (HAT). 1537/61; (C.ADL.). 67/4040; (HAT). 1539/45; (C.ADL.). 48/2861; (C.ADL.). 45/2747; (AE.SMHD.II.). 114/9667; (DH.MKT.). 424/18; (HAT). 563/27635; (HAT). 2/30, H-29-12-1226.

İstanbul Müftülüğü. Meşihat Arşivi (MŞH). (MŞH. MEC). 0068_0014; (MŞH. SAİD.). 179/4, 2541/A; (MŞH. EO). 67/15; 676/50; 901/56; (MŞH. MHB). 8/104; 10/36.

İstanbul Müftülüğü. Meşihat Arşivi (MŞH). *Meclis-i Meşâyih Defteri*. No. 1735.

İstanbul Müftülüğü. Meşihat Arşivi (MŞH). *Meclis-i Meşâyih Defteri*. No. 1767.

İstanbul Müftülüğü. Meşihat Arşivi (MŞH). *İdare-i Merkeziyye Maaş Defteri*. No. 2543, 2544, 2545.

İstanbul Müftülüğü. Meşihat Arşivi (MŞH). *Nakîbü'l-esrâf Defterleri*. No. 550.

Süleymaniye Kütüphanesi. Hacı Mahmut Efendi. No. 2068.

Süleymaniye Kütüphanesi. Esad Efendi, No. 1392.

Giresun İl Halk Kütüphanesi. No. 28, Hk 3579/6.

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSMA). (TS.MA.d). 2404.0013.002

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSMA). (TS.MA.d). 2403.0057.003

B. Yazılı Kaynaklar

Ahmed Rıfat Efendi. (1283). *Devhatü'n-Nükabâ*. İstanbul: Karahisarî Esad Efendi Litografyası.

Albayrak, N. (2002). Kesik Baş Destanı. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 25, 308-309.

Aksu, H. (2008). Abdülvehhâb Efendi (Yâsincizâde, Seyyid). *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Altın, H. (2019). Klasik Dönem Sonrası Osmanlıda Bilim. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 137-157.

Arslan, H. (2019). *Son Bostancıbaşı Defterine Göre Boğaziçi ve Haliç Sahilleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Ayar, T. (2005). *Sahhaflar Şeyhizâde Mehmed Es'ad Efendi'nin Üss-i Zafer Adlı Eserinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Ebü'l-ula M. (1951). *Huzur Dersleri*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

Ergün, M. (2006). *Âlûsî'nin Rûhu'l-Meânî Tefsirinde Âdem ve Yaratılış Kıssası Çerçevesinde İsrâiliyyât*. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Eruz, A. F. (2013). Yalı. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 43, 301-305.

Görür, C. (2020). *Sultan III. Mustafa: Ailesi, Günlük Hayatı, Dini ve İlmi İlgileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Güldöşüren, A. (2016). II. Mahmud Döneminde Erzincanlı İstanbul Müderrisleri. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu*, II, 435-464.

- Güney, F. (2005). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı-İran İlişkileri ve İran'a Giden Osmanlı Elçileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Gürlek, D. (2019). *Ayaklı Kütüphaneler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Işık, A. (2013). *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakibü'l-eşrâflık Müessesesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Işık, A. (2014). Osmanlı Devleti'nde Nakibü'l-eşrâflık Müessesesi ve Meşihat Arşivindeki Nakibü'l-eşrâf Defterleri. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 8, 213-285.
- İpşirli, M. (1988). Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 1, 285-286.
- İpşirli, M. (1998). Huzur Dersleri. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 18, 441-444.
- İsfendiyaroğlu, F. (1952). *Galatasaray Tarihi*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- Kara, M. (1995). Emir Buâri. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 11, 125-126.
- Karakaya, A. (2019). *Osmanlı Devleti İle İran Arasındaki Diplomatik İlişkilerde Görev Yapan Âlim Diplomatlar (XVII. Ve XVIII. Yüzyıllar)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karataş, V. (1998) *Ondokuzuncu Yüzyılda Yenileşme Çabaları ve Osmanlı Ulemasının Tavrı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, C. (2019). Osmanlı İlmiye Teşkilatında Müderrislerin Merâtibi (1245/1829 Tarihli Tarîk Defterine Göre. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 65, 265-288.
- Korkmaz, B. (2020). *H.1245/1246 (M.1829-1830-1831) Tarihli 64 Numaralı Anadolu Kazaskerliği Ruznamçe Defterine Göre Osmanlı İlmiye Bürokrasisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Kucur, S. S. (2015). İstanbul'un Tarihi Müslüman Mezarlıkları. *Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi: Din*, V, 428-434.
- Küpeli, Ö. (2014). *Osmanlı-Safevî Münasebetleri*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Mehmed S. (1327/1909). *Sicill-i Osmani*. IV, Haz. Nuri Akbayar, Sad. Seyit Ali Kahraman. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- MüstakıMZâde Süleyman S. (1978). *Devhatü'l-Meşâyih/Osmanlı Şeyhülislamlarının Biyografileri*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Öngören, R. (1999). Osmanlı'da Sufilerin Farklı Toplum Kesimleri ile İlişki Tarzları. *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 3, 9-22.
- Özalp, G. O. (2019). *İngiliz Arşiv Belgeleri Işığında İngiltere'nin Türkistan Siyaseti (1907-1920)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özcan, T. (2007). Ragıb Efendi. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 34, 397-398.
- Rençber, F. (2003). Anadolu Aleviliğinde Şecere Örneği-Bir Ağuiçen Ocağı Örneği. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 3, 175-200.
- Rençber, F. (2016). Alevi Bektaşî Klasiklerinde Hz. Peygamber. *Türkiye'de Tüm Yönleri ile Sıyer Çalışmaları Sempozyumu Tebliğ Kitabı*, II, 41-51.
- Rençber, F. (2014). Adıyaman Alevîlerinde Türbe veya Yatır Ziyareti. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 71, 209-220.
- Rençber, F. (2014). *Hak Muhammed Ali Aşkî: Adıyaman Alevîleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Türker, F. (2011). Sinop Seyyid Bilal Türbesi Haziresindeki Mezar Taşları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devletinde İlmiye Teşkilâtı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Uzundal, E. (2011). *562 Nolu Şer'iyye Siciline Göre Karahisar-ı Sahib Sancağı (Belge Özetleri ve Değerlendirme)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Yıldırım, A. (2014). *Müstakimzâde Süleyman Saadeddin'in Devhatü'l-Meşâyih Osmanlı Şeyhü'l-İslamlarının Biyografileri Adlı Eserinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Yıldız, E. (2021). Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi Belgelerinin Ensâb İlmi Açısından Önemi. *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi*, 5/2, 270-302

Ekler

Ek-1: Kösem Valide Sultan Vakfı'ndan Seyyidlere Ayrılan Tahsisat Defterinde Yâsincizâde Seyyid İlmî Efendi ile İlgili İşlemler (Meşihat Arşivi, *Nakübü'l-eşraf Defteri*, No. 1692, 216).

درستاده موجود بشیوز سادات کرامه مرحومه ومفقودها کوسم والده سلطان طابت ثراها
اوقاف شریفه سندن مخصص { ۶۷۸ } نومرولی وظیفه به مخصص صحیفه در

صاحب وظیفه نک	صاحب وظیفه نک پدر ویا	صاحب وظیفه نک	اعطا اولان سنوی بشیوز غروش
اسم وشهرتی	والده سنک اسم وشهرتی	محل اقامتی	وظیفه نک سنه لیسک بیانی
حرمین غریبین بایرلارین	نقیلا شرافتین بن وحید بن محمد زاده	اناطولی مصری	۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲
و نواب شریفین محمد نواب	علی افندی		۱۴۴۱ ۱۴۴۲ ۱۴۴۳
بلک افندی	محمد افندی		۱۴۴۲ ۱۴۴۳ ۱۴۴۴
سید محمد بن محمد	سید محمد بن محمد	فدر صبیحه	۱۴۴۵ ۱۴۴۶ ۱۴۴۷
فخر	سید محمد بن محمد		۱۴۴۸ ۱۴۴۹ ۱۴۵۰
			۱۴۵۱ ۱۴۵۲ ۱۴۵۳
			۱۴۵۴ ۱۴۵۵ ۱۴۵۶
			۱۴۵۷ ۱۴۵۸ ۱۴۵۹
			۱۴۶۰ ۱۴۶۱ ۱۴۶۲

Ek-2: Kösem Valide Sultan Vakfı'ndan Seyyidlere Ayrılan Tahsisat Defterinde Yâsincizâde Seyyid İlmî Efendi'nin oğlu Abdülvehhâb Efendi ile İlgili İşlemler (Meşihat Arşivi, *Nakübü'l-eşraf Defteri*, No. 1692, s. 264).

درستاده موجود بشیوز سادات کرامه مرحومه ومفقودها کوسم والده سلطان طابت ثراها
اوقاف شریفه سندن مخصص { ۶۷۸ } نومرولی وظیفه به مخصص صحیفه در

صاحب وظیفه نک	صاحب وظیفه نک پدر ویا	صاحب وظیفه نک	اعطا اولان سنوی بشیوز غروش
اسم وشهرتی	والده سنک اسم وشهرتی	محل اقامتی	وظیفه نک سنه لیسک بیانی
کیاردر سیدین	نقیلا شرافتین بن وحید بن محمد زاده		۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲
عبد الوهاب افندی	علی افندی		۱۴۴۳ ۱۴۴۴ ۱۴۴۵
			۱۴۴۶ ۱۴۴۷ ۱۴۴۸
			۱۴۴۹ ۱۴۵۰ ۱۴۵۱
			۱۴۵۲ ۱۴۵۳ ۱۴۵۴
			۱۴۵۵ ۱۴۵۶ ۱۴۵۷
			۱۴۵۸ ۱۴۵۹ ۱۴۶۰
			۱۴۶۱ ۱۴۶۲ ۱۴۶۳
			۱۴۶۴ ۱۴۶۵ ۱۴۶۶
			۱۴۶۷ ۱۴۶۸ ۱۴۶۹
			۱۴۷۰ ۱۴۷۱ ۱۴۷۲

Ek-3: Yâsincizâde Mehmet İlmî Efendi'nin oğlu Mehmet Sâbit Efendi'nin Tercüme-i Hal Varakası. (Meşihat Arşivi, SAİD, 179/4).

[illegible]

Şeyhülişlâm Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin Mezar Taşı

Hüve'l-Bâkî

Cevâmi'-i selâtîn ve mesâcidde

Otuz sene ale'd-devâm Dersiâm

Ve def'aten ba'de merre hâiz-i mesned Meşîhat-ı
İslâmiyye sâbıkan

Şeyhülişlâm Yâsincizâde

Merhûmü'l-mebrûr es-Seyyîd

Abdülvehhâb Efendi'nin rûhiçûn

El-Fâtîha

Sene 1249

Şeyhülişlâm Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin eşi Zeynep Hanım'ın Mezar Taşı

Hüve'l-Bâkî

Kaddemtü bi-ğayri zâdin ile'l-Kerîm

Mine'l-hasenât ve kalbin selîm

Ve cem'ü'z-zâdi akbah küll-i şey

İzâ kâne'l-kudûm ile'l-Kerîm

Merhûme ve mağfûrun lehâ esbak

Şeyhülişlâm Yâsincizâde

Abdülvehhâb Efendi'nin

Halîlesi Zeyneb Hanım rûhiçûn

El-Fâtîha

Fî 4 Rebî'ulâhir sene 1262

Şeyhülislâm Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin oğlu Mehmet İlmî Efendi'nin kızı Seyyide Semîne Hanım'ın Mezar Taşı

Hüve'l-Bâkî

Nakîbü'l-eşrâf sudûrdan Yâsincizâde İlmî Efendi'nin
kerîmesi ve Medîne-i Münevvere Muhâfız-ı sâbıkı

Giridîzâde Ferîk es-Seyyîd

Hacı Mustafa Rıfat Paşa'nın

Halîlesi olub bin üç yüz üç

Senesi Zilhiccesinin on yedinci perşembe

Günü Mekke-i Mükerrreme'de irtihâl-i dâr-ı bekâ eden

Hâce Seyyîde Semîne Hanım'ın ve Erdek

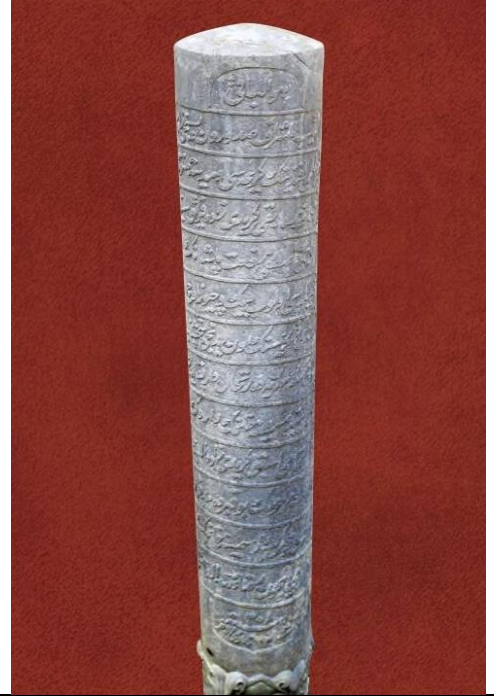
Kaymakâmı esbakı Giridîzâde es-Seyyîd

Ahmed Bey merhûmun bu kabirde medfûn

Kerîmesi diğer Seyyîde Semîne Hanım'ın

Rûhlarıçûn rızâen lillâhi'l-Fâtiha

Fî 22 Cemâziyelâhir sene 1308

ŞEYHÜLİSLÂMLIK BELGELERİNDE SİNOP ULEMASI

Esra YILDIZ*

Öz

Arşivler ve kütüphaneler bir milletin siyasî, ictimai, iktisadî ve sosyo-kültürel hayatını ortaya koyan en önemli hazineler olmasının yanı sıra maddi-manevi kültür varlıklarını ihtiva eden birinci el kaynaklardır. Bu sebeple Osmanlı Devleti, tesis ettiği arşiv binalarına “Hazine-i Evrak” ismini vermiştir. Osmanlı Devleti’nden günümüze miras kalan en önemli arşivlerden birisi de İstanbul Müftülüğü bünyesindeki Şeyhülislâmlık Arşivi’dir. Şeyhülislâmlık Arşivi, Osmanlı ilmiye bürokrasisinin kayıtlarını ihtiva etmesi ve ilmiye teşkilatındaki uygulamaların analizi açısından önemli bir yere sahiptir. Tebliğimizde Şeyhülislâmlık Arşivi’ndeki Sicill-i Ahvâl defter ve belgeleri incelenmek suretiyle Sinop ulemasının tespiti yapılmıştır. “Şeyhülislâmlık Arşivi’ndeki Sinop uleması ile ilgili belgeler”, “Sinop ulemasının ilmî kariyerleri” ve “ Sinop ulemasının ilim dünyasına katkıları” başlıkları ele alınmıştır. Çalışmamızda Sinop ulemasının ilmî serüvenleri, eğitim seviyeleri, kazandıkları ilmi payeler, ulemanın dinî, ictimai, tasavvufî, siyasî ve kültürel sahadaki etkinliği incelenmiştir. Böylece Sinop ulemasının ilmiye teşkilatı içerisindeki konumu izah edilmiş ve kentin tarihi şahsiyetleri ilim dünyasına tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şeyhülislâmlık Arşivi, İlmiye Teşkilatı, Sicill-i Ahvâl İdaresi, Sinop, Ulema.

Sinop Ulama in the Shayk-Al Islam Documents

Abstract

Archives and libraries are primary sources that put forward the political, social, economic, and socio-cultural life of a society and contain material-spiritual cultural assets. Thus, the Ottoman Empire named the archive buildings established as "Hazine-i Evrak" (Treasure of Document). One of the most important archives inherited from the Ottoman Empire to the present day is the Shayk-al Islam Archive within the body of the Muftiate of Istanbul. The Shayk-al Islam Archive has an important place in terms of containing the records of the Ottoman Ilmiye (scientific organization) bureaucracy and the analysis of the practices in the Ilmiye Organization. In this paper, the Sinop ulama (scholars) were identified by scrutinizing the Sijill-i Ahval (personel file) papers and documents in the Shayk-al Islam Archive. The titles of "documents related to Sinop ulama in the shaykh al-islam archive", "scientific careers of Sinop ulama" and "contributions of Sinop ulama to the world of science and culture" were discussed. In this study, the educational levels of the Sinop ulama, the scientific titles they earned, and the effectiveness of the ulama in the religious, social, sufistic, political, and cultural fields were examined. Thus, the expertise of the Sinop ulama in the Ilmiye Organization was clarified and the historical figures of the city were introduced to the scientific world.

Keywords: Shayk-al Islam Archive, Ilmiye Organization, Sijill-i Ahval Administration, Sinop, Ulama.

Giriş

Osmanlı devletinde Tanzimat’tan sonra devlet memurları ile ilgili bilgilere hızlı ve kolay ulaşabilmek amacıyla özlük hakları konusunda bir takım düzenlemeler yapılmıştır. İlk olarak 1879

* Dr., İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, esra_yildiz_87@hotmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-1236-7446>.

yılında Sicill-i Ahvâl İdaresi kurulmuş (Sarıyıldız, 2004: 4-28), böylece memurların doğum tarihi, soy bilgileri, eğitim durumu, görevleri, eserleri ve aldıkları rütbelere dair belgeler bu idare bünyesindeki tercüme-i hâl dosyalarında muhafaza edilmiştir. Bu sayede ilmiyenin özlük bilgileri daha düzenli bir şekilde Şeyhülislâmlıktan günümüze intikal etmiştir.

Şeyhülislâmlık Arşivi'nin zengin defter ve belge muhtevası içerisinde önemli bir yere sahip olan Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl defter ve belgeleri Sinop uleması ile ilgili detaylı bilgiler içermektedir. Tebliğimizin “Şeyhülislâmlık Arşivi'nde Sinop uleması ile ilgili belgeler” başlıklı birinci bölümünde Meşihat Arşivi'ndeki defter ve belge fonlarındaki Sinop uleması ile ilgili kayıtlar tespit edilmiş ve tebliğin genel sınırları çizilmiştir. Sinop doğumlu olanlar ile Sinop'ta görev yapanların tamamının tespiti tebliğimizin hacmini genişletmiştir.

“Sinop ulemasının ilmî kariyerleri” başlıklı ikinci bölümde öncelikle Bâb-ı Fetva Sicill-i Ahval İdaresi tarafından sicil dosyası tutulan ve günümüze kadar ulaşan Sinop ulemasının dosyaları incelenmiştir. Sinop Sancağı ve bağlı ilçelerinde görevli ulemanın aileleri, soy bağları, eğitim seviyeleri, ilmî kariyerleri, bildikleri diller, ilmî ve fikrî kaynakları, icazet aldıkları hocaları ve öğrendikleri diller hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

“Sinop ulemasının ilim ve kültür dünyasına katkıları” başlıklı üçüncü bölümde ise Sinop ulemasının ilim, tasavvuf ve kültür sahasına katkıları, yazdıkları eserler, milli mücadeleye verdikleri destek ele alınmıştır. Son olarak ekler kısmında Sinop ulemasının bir çizelge hazırlanmıştır. Böylece tebliğimiz son devir Sinop uleması ile ilgili yapılacak çalışmalara genel ve bütüncül bir perspektif sunması hedeflenmiştir.

1. Şeyhülislâmlık Arşivi'nde Sinop uleması ile ilgili belgeler ve Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi

Osmanlı Devleti'nde Şeyhülislâmlık gelişen ihtiyaç ve taleplere göre teşkilatlanmış ve müesseseleşmiş bir kurumdur (Mert, 1989: 61-74). Günümüzle mukayese edildiğinde Adalet Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın faaliyetlerini yürüten bir teşkilattır (Kaydu, 1977: 201-210). Şeyhülislâmlık, çok geniş ve aktif bir değişim ve gelişim süreci yaşamıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulmasına kadarki bu süreci arşiv belgelerinden izlemek mümkündür (Ayar, 2012: 403-421).

Arşiv belgelerinden Şeyhülislâmlık bünyesindeki Fetvâhâne-i Âlî, Anadolu ve Rumeli Kazaskerliği, İstanbul Kadılığı, Nakîbü'l-eşrâflık, Mektûbi Kalemi, Evrak Müdüriyeti, Dosya ve İstatistik Kalemi, Muhasebe-i İlmiye, Sicill-i Ahvâl İdaresi, Memûrîn Kalemi Müdüriyeti, Meclis-i Tedkîkât-ı Şer'iyye, Emvâl-i Eytâm Müdüriyeti, Beytü'l-mâl Müdüriyeti, İlmiye Tekâüd Sandığı, Meclis-i İntihâb-ı Hükâm, Evkâf-ı Hümâyûn Müfettişliği Mahkemesi, Meclis-i Meşâyih, Tedkîk-i Mesâhif ve Müellefât-ı Şer'iyye Meclisi, Ders Vekâleti ve Meclis-i Mesâlih-i Talebe, Meclis-i İmtihan-ı Kur'a, Sicillât-ı Şer'iyye Dâiresi, Şûrâ-yı İlmiyye ve Encümen-i Islâhât-ı İlmiyye, Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye Cemiyeti, Cerîde-i İlmiye Müdüriyeti ve Dârü'l-Hikmeti'l-İslamiyye gibi birimlerin her birisindeki ulemanın konumu, çalışmaları, ilim ve kültür sahasına katkılarını incelemek mümkündür (Yıldız, 2021).

XIX. yüzyıla kadar Osmanlı bürokrasisinde mülkî memurların biyografileri tafsilatlı şekilde resmi olarak kaydedilmediği gibi personel sicillerini tutmakla görevli resmî bir kurum da bulunmamaktaydı. Ancak Tanzimat'tan sonra devlet memurları ile ilgili bilgilere hızlı ulaşılabilmesi amacıyla memur politikasında yenilikler gündeme gelmiş ve özlük haklarında yeni düzenlemeler yapılmıştır. İlk olarak 5 Şubat 1879 tarihinde Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulmasıyla birlikte tüm

nezaret ve idarî birimler kendi sicil şubelerini tesis etmiştir. Her nezâret Sicill-i Ahvâl Müdürlükleri aracılığıyla kendi bünyesindeki memurlara ait sicil dosyalarını oluşturmuştur (Çetin, 2005: 89-93). Bunlardan birisi de ilmiye personeli ile ilgili Şeyhülislâmlık bünyesindeki “Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl Şubesi”dir (Sarıyıldız, 2004: 4-28).

Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından, devlet hizmetine giren memurların doldurmaları için “tercüme-i hâl varakası” ismi verilen ‘memurun doğum tarihi, baba adı, eğitim durumu, görevleri, eserleri, rütbe ve madyaları, kazandığı mükâfatlar ile ilgili cevaplandırılması istenen’ sorulardan oluşan matbu varakalar oluşturulmuştur. Bu evraklar merkez ve taşradaki ilmiye sınıfı memurlarına gönderilmiş ve buradaki soruların cevapları bizzat memurun kendi el yazısıyla doldurulmuştur (Sarıyıldız, 134).

Sicill-i Ahvâl İdaresi, memurların tercüme-i hâl varakalarındaki bilgileri resmî belgelerle karşılaştırarak doğruluğunu tevsik etmiştir. Günümüzde olduğu gibi her memura bir sicil numarası verilmiş ve kendisiyle ilgili tüm bilgi ve belgeler özlük dosyasına konulmuştur. Bu dosyalardaki bilgiler özet olarak sicill-i ahvâl defterlerine kaydedilmiştir. Bu sayede memur ile ilgili ayrıntılı bilgileri dosyalarında; özet bilgileri ise Sicill-i Ahvâl defterlerinde bulmak mümkündür (İstanbul Müftülüğü, Meşihat Arşivi, Sicill-i Ahvâl Defterleri, No. 57-63).

1.1. Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahval İdaresi Belgelerinde Sinop Uleması

Sinoplu ve Sinop Sancağı ile Gerze, Ayancık, Boyabat ve Durağan kazalarında görev yapmış 54 ulemanın sicil dosyası tespit edilmiştir.

İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahvâl İdaresi dosyaları arasında Sinoplu Meclis-i Mesâlih-i Talebe Azası Ebûbekir Lütfü Efendi (MŞH. SAİD. 16/13, 126B), Mekteb-i Nüvvâb Muallimi, Tedkik-i Müellefât Azası ve Meclis-i Eytâm Azası Ahmet Nazif Efendi (MŞH. SAİD. 26/9, 176A) Fatih Dersîâmı ve Şehzâdebaşı'nda Ebulfazl Mahmut Efendi Medresesi Müdürü İlyas Avni Efendi (MŞH. SAİD. 31/11, 204B), Devriye Müderrisi Ali Osman Efendi (MŞH. SAİD. 56/4, 424B), Mülga Yeniköy Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi Hasan Hilmi Efendi (MŞH. SAİD. 69/18, 619A), Sinop Müftüsü İbrahim Hilmi Efendi (MŞH. SAİD. 177/18, 2504B), Sinop Mahkeme-i Şer'iyye Mukayyidi Hüseyin Hüsnü Efendi (MŞH. SAİD. 177/23, 2509A), İbtidâi Dâhil Medresesi Müderrisi ve Ders Vekâleti Kâtibi Mustafa Efendi'nin (MŞH. SAİD. 244/19, 5261) tercüme-i hal dosyası bulunmaktadır.

Sinop Sancağında görev yapan ulemadan Sinop Müftüsü ve Sinop Fetvahanesi Müsevvî Abdullah Hilmi Efendi (MŞH. SAİD. 177/19, 2505A), Sinop Nâibi Mehmet Nuri Efendi (MŞH. SAİD. 178/20, 2532), Sinop Müftüsü ve Sinop Nakîbü'l-ecrâf Kaymakamı Şekerzâde Ali Lütfü Efendi (MŞH. SAİD. 180/18, 2567A), Sinop Nâibi Hacı Veli Efendi (MŞH. SAİD. 181/21, 2584C), Sinop Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi Mehmet Nazım Efendi (MŞH. SAİD. 185/16, 2664A) ve Sinop Müftüsü Salih Hulusi Efendi'nin (MŞH. SAİD. 246/20, 5334) tercüme-i hal dosyası bulunmaktadır.

Ayancık doğumlu ulemadan Ayancık Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi Mustafa Efendi (MŞH. SAİD. 184/9, 2641), Ayancık Mahkeme-i Şer'iyye Hademesi Kalyoncuzâde Mustafa Şükrü Efendi (MŞH. SAİD. 184/10, 2642), Ayancık Mahkeme-i Şer'iyye Odacısı Mehmet Namık Efendi (MŞH. SAİD. 186/13, 2675C), Ayancık'ta görev yapan ulemadan Ayancık Nâibi Mustafa Lütfü Efendi (MŞH. SAİD. 42/13, 281A), Ayancık Nâibi Mahmut Hamdi Efendi (MŞH. SAİD. 87/17, 854A), Ayancık Müftüsü İsmail Hakkı Efendi (MŞH. SAİD. 177/35, 2516A), Ayancık Müderrisi Süleyman Sâmi Efendi (MŞH. SAİD. 177/38, 2517B), Ayancık Müderrisi Mevlüt Alaaddin Efendi (MŞH. SAİD. 184/11, 2643) ve Ayancık Nâibi Mehmet Nâfi Efendi'nin (MŞH. SAİD. 185/24, 2667B) tercüme-i hal dosyası bulunmaktadır.

Boyabat doğumlu ulemadan Boyabat Mahkeme-i Şer'iyye Ketebesinden Abdullah Beyoğlu Mehmet Rıfat Efendi (MŞH. SAİD. 20/13, 150D), Ayasofya Dersiâmı Mahmut Hüdâyî Efendi (MŞH. SAİD. 34/10, 227B), Meclis-i Eytâm Hademesi Salahaddin Efendi (MŞH. SAİD. 48/24, 319A), Ayasofya Dersiâmı, Huzur-ı Hümâyûn Dersi Muhatabı ve Enderun-ı Hümâyûn Mektebi Arapça Muallimi Hasan Fehmi Efendi (MŞH. SAİD. 54/03, 385A), Taşköprü'de Küçük Alizâde Hacı Ahmet Efendi'nin Taş Camisi yakınında inşa ettirdiği medresede müderris Çilingiroğlu İsmail Hakkı Efendi (MŞH. SAİD. 65/20, 574C), Genç Nâibi Hasan Râci Efendi (MŞH. SAİD. 89/19, 876A), Yalova Nâibi Halil Şükrü Efendi (MŞH. SAİD. 122/5, 1443A), Çorum Müftüsü ve Çorum Mekteb-i Rüşdiye Muallimi Hacıoğlu Ali Rıza Efendi (MŞH. SAİD. 130/30, 1677A), Fetvahâne Müsteşar Odacısı Şakir Ağa (MŞH. SAİD. 154/19, 2133B), Boyabat Müftüsü Mehmet Hulusi Efendi (MŞH. SAİD. 177/31, 2513C), Bâyezid Mücîz Dersiâmı ve Boyabat Müftüsü Osman Hulusi Efendi (MŞH. SAİD. 180/15, 2565B), Boyabat Müftüsü Ahmet Galip Efendi (MŞH. SAİD. 182/23, 2615), Boyabat Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Hatipzâde Hasan Kazım Efendi (MŞH. SAİD. 185/20, 2666A), Boyabat Mahkeme-i Şer'iyye Eytâm Müdürü Musa Kâmil Efendi (MŞH. SAİD. 185/25, 2667C), Mahmudpaşa Mahkeme-i Şer'iyye Muhzırı Boşnakoğlu Sadık Ağa (MŞH. SAİD. 198/12, 2887B), Torbalı Nâibi Hacı Hafizoğlu Osman Şadi Efendi (MŞH. SAİD. 212/27, 3292B), Ayasofya Dersiâmı Hafız Osman Efendi (MŞH. SAİD. 220/17, 3513), Söğüt Nâibi Çukadarzâde Bekir Sâmi Efendi (MŞH. SAİD. 224/16, 3716A), Meclis-i Meşâyih Azası ve Dâru'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi Müfettiş Muâvini Mehmet Haşim Efendi'nin (MŞH. SAİD. 232/3, 4096) tercüme-i hal dosyası bulunmaktadır.

Boyabat'ta görevli Boyabat Nâibi Mehmet Şeyh Efendi (MŞH. SAİD. 40/10, 270B), Boyabat Nâibi Abdurrahman Efendi (MŞH. SAİD. 57/11, 439B), Boyabat Müderrisi Bekir Şükrü Efendi (MŞH. SAİD. 177/33, 2514B), Boyabat Müftüsü Ömer Lütfü Efendi (MŞH. SAİD. 248/21, 5582), Boyabat Mahkemesi Müdâvimi Çelikzâde Halit Fahrettin Efendi (MŞH. SAİD. 252/19), Durağan doğumlu ulemadan Durağan Nahiyesi Nâibi Mehmet Raşit Efendi (MŞH. SAİD. 182/11, 2604), Durağan'da görev yapan ulemadan Durağan Nahiyesi Nâibi Halit Fahrettin Efendi (MŞH. SAİD. 167/16, 2358A), Gerze doğumlu ulemadan Ayasofya Dersiâmı Salih Sabri Efendi (MŞH. SAİD. 29/5, 191B), Gerze'de görevli ulemadan Gerze Müderrisi Salih Hulusi Efendi (MŞH. SAİD. 71/24, 638A), Gerze Müftüsü ve Müderrisi Ahmet Fâik Efendi (MŞH. SAİD. 178/3, 2520A), Gerze Hamidiye Medresesi Müderrisi Hacı İsmailoğlu Bekir Raşit Efendi (MŞH. SAİD. 185/4, 2657A) ve Gerze Nahiyesi Naibi Kibaroglu Mustafa Raşit Efendi'nin (MŞH. SAİD. 214/28, 3356) sicil dosyaları bulunmaktadır.

2. Sinop Ulemasının İlmî Kariyerleri

Sinop uleması teamüle uygun olarak eğitimine kendi memleketlerinde başlamış, ancak Sinoplu ulemadan Meclis-i Mesâlih-i Talebe Azası Ebûbekir Lütfü Efendi, babasının görevi dolayısıyla İstanbul'da İstabl-ı Âmir'e'de özel hocadan ders almıştır (MŞH. SAİD. 16/13, 126B). Mülga Yeniköy Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi Sinoplu Hasan Hilmi Efendi Sinop'ta babasının bulunduğu mektepte eğitim hayatına başlamıştır (MŞH. SAİD. 69/18, 619A).

Ayasofya Dersiâmı Boyabatlı Mahmut Hüdâyî Efendi Mektebi Hukuk'ta (MŞH. SAİD. 34/10, 227B), Çorum Müftüsü ve Çorum Mekteb-i Rüşdiye Muallimi Boyabatlı Hacıoğlu Ali Rıza Efendi Dâru'l-mualliminde (MŞH. SAİD. 130/30, 1677A), Söğüt Nâibi Boyabatlı Çukadarzâde Bekir Sâmi Efendi Mekteb-i Nüvvâbda (MŞH. SAİD. 224/16, 3716A) yükseköğrenimini tamamlamıştır.

Sinop uleması içerisinde aynı anda birden fazla görevi birlikte yürütenlerde vardır. Örneğin Şekerzâde Ali Lütfü Efendi Sinop müftülüğü ve Sinop Nakîbü'l-ecrâf Kaymakamlığını (MŞH. SAİD. 180/18, 2567A), Boyabatlı Hacıoğlu Ali Rıza Efendi Çorum Müftülüğü ve Çorum Mekteb-i Rüşdiye

Muallimliğini (MŞH. SAİD. 130/30, 1677A), Ahmet Fâik Efendi Gerze müftülüğü ve müderrisliğini (MŞH. SAİD. 178/3, 2520A), Sinoplu Mustafa Efendi ise İbtidâi Dâhil Medresesi Müderrisliği ve Ders Vekâleti Kâtipliği vazifesini (MŞH. SAİD. 244/19, 5261) birlikte yürütmüştür.

Sinop uleması kendi memleketinde başladığı ilim yolculuğuna İstanbul'da devam etmiştir. Şeyhülislâmlık bünyesinde başta Meclis-i Mesâlih-i Talebe, Tedkîk-i Müellefât, Meclis-i İdâre-i Emvâl-i Eytâm, Ders Vekâleti ve Meclis-i Meşâyih olmak üzere birçok birimde aza ve kâtip olarak vazife almıştır (Ek-1: Çizelge).

Sinop uleması içerisinde hem kendisi hem de ailesi üst seviyede ilmî payeler alarak dersiâmlık (İpşirli, 1994:185-186) ve Huzûr-ı Hümâyûn derslerinde (İpşirli, 1998: 441) muhataplık vazifelerini yürütenler de olmuştur. Örneğin Sinoplu İlyas Avni Efendi Fatih Dersiâmı (MŞH. SAİD. 31/11, 204B), Boyabatlı Mahmut Hüdâyî Efendi Ayasofya Dersiâmı (MŞH. SAİD. 34/10, 227B), Boyabatlı Hasan Fehmi Efendi Ayasofya Dersiâmı, Huzur-ı Hümâyûn Dersi Muhatabı ve Enderûn-ı Hümâyûn Mektebi Arapça Muallimliği (MŞH. SAİD. 54/03, 385A), Boyabat Müftüsü Osman Hulusi Efendi Bâyezid Camii Müciz Dersiâmı (MŞH. SAİD. 180/15, 2565B), Boyabatlı Hafız Osman Efendi Ayasofya Dersiâmı (MŞH. SAİD. 220/17, 3513.) ve Gerzeli Salih Sabri Efendi Ayasofya Dersiâmı (MŞH. SAİD. 29/5, 191B) olarak görev yapmış ve birçok talebe de icâzet vermiştir.

Sinop ulemasından Arapça ve Farsça dışında Rumca, Bulgarca, Hırvatça, Boşnakça, Slavca ve Rusça dillerine aşina olanlar bulunmaktadır (MŞH. SAİD. 120/5, 1396A). Örneğin Sinop Nâibi Mehmet Nuri Efendi Rumca ve Bulgarca (MŞH. SAİD. 178/20, 2532), Sinop Müftüsü Salih Hulusi Efendi Hırvatça, Boşnakça ve Slavca (MŞH. SAİD. 71/24, 638A), Ayancık Nâibi Mehmet Nâfi Efendi Rusça (MŞH. SAİD. 185/24, 2667B) bilmektedir.

2.1. Sinop Ulemasının İlmî ve Fikrî Kaynakları

Sinop uleması ilim yolculuklarında İstanbul'daki birçok âlimin ders halkasına katılarak icazet almıştır.

Sinoplu ulemadan Meclis-i Mesâlih-i Talebe Azası Ebûbekir Lütfü Efendi Maliye Hazinesi İmamı Boyabatlı Hacı İsmail Efendi, Tekirdağlı Hacı Ömer Efendi, Nevşehirli Ahmet Hâzım Efendi ve Hacı Mûtî Efendi'den (MŞH. SAİD. 16/13, 126B); Mekteb-i Nüvvâb Muallimi ve Tedkik-i Müellefât Azası, Meclis-i Eytâm Azası Ahmet Nazif Efendi Ayaşlı Mustafa Tevfik Efendi'den (MŞH. SAİD. 26/9, 176A); Fatih Dersiâmı ve Şehzâdebaşı'nda Ebulfazl Mahmut Efendi Medresesi Müdürü İlyas Avni Efendi Fatih Dersiâmı Muğlalı Ali Rıza Efendi'den (MŞH. SAİD. 31/11, 204B); Devriye Müderrisi Ali Osman Efendi Meşihat Müsteşârı Abdülkadir Raşit Efendi'den (MŞH. SAİD. 56/4, 424B); Mülga Yeniköy Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi Hasan Hilmi Efendi Bâyezid Camii Dersiâmı Gönenli Mustafa Zühtü Efendi, Mısır'da Ezher Camisi Hocası İbrahim Efendi ve Mehmet Hanefi Efendi'den (MŞH. SAİD. 69/18, 619A); İbtidâi Dâhil Medresesi Müderrisi ve Ders Vekâleti Kâtibi Mustafa Efendi Ayasofya Dersiâmı Sandıklılı Mustafa Feyzi Efendi'den (MŞH. SAİD. 244/19, 5261); Sinop Nâibi Mehmet Nuri Efendi Ergiri'de Dersiâm Ömer Efendi ve İstanbul'da Gürcü Ahmet Efendi'den (MŞH. SAİD. 178/20, 2532); Sinop Müftüsü ve Sinop Nakîbü'l-eşrâf Kaymakamı Şekerzâde Ali Lütfü Efendi Kastamonu'da Reisülkurrâ Hafız Hasan Efendi'den (MŞH. SAİD. 180/18, 2567A); Ayancık Nâibi Mahmut Hamdi Efendi Ünye Kasabası Sadullah Bey Medresesi Müderrisi Hacı Yusuf Bahri Efendi'den (MŞH. SAİD. 87/17, 854A); Ayancık Müderrisi Süleyman Sâmî Efendi İstanbul'da Dülgerzâde Medresesi Müderrisi ve Fatih Dersiâmı Sultanyerli Hüseyin Efendi'den (MŞH. SAİD. 177/38, 2517B); Ayancık Nâibi Mehmet Nâfi Efendi Seydişehir ulemasından Şeyh Abdullah Efendi, İstanbul'da Karadavut Halil Efendi ve Laz Hasan Efendi'den (MŞH. SAİD. 185/24, 2667B); Ayasofya Dersiâmı Mahmut Hüdâyî Efendi İstanbullu Hafız Eşref Efendi'den (MŞH. SAİD. 34/10, 227B); Meclis-i Eytâm

Hademesi Salahaddin Efendi Üsküdar Dersiâmi Ahmet Efendi'den (MŞH. SAİD. 48/24, 319A); Ayasofya Dersiâmi Huzûr-ı Hümâyûn Dersi Muhatabı ve Enderûn-ı Hümâyûn Mektebi Arapça Muallimi Hasan Fehmi Efendi Ayasofya Dersiâmi Safranbolulu Halil Efendi'den (MŞH. SAİD. 54/03, 385A); Taşköprü'de Küçük Alizâde Hacı Ahmet Efendi'nin Taş Camisi yakınında inşa ettirdiği medresede müderris Çilingiroğlu İsmail Hakkı Efendi Müderris Şiranlı Şeyh Mustafa Efendi'den (MŞH. SAİD. 65/20, 574C); Genç Nâibi Hasan Râcî Efendi Amasya'da Muallim Ahıskalı Uzun Osman Efendi, Amasya'da Emrullah Efendi, Ayasofya Dersiâmi Nevşehirli Hacı Kurrâ Efendi ve Bâyezid Dersiâmi Şehrî Ahmet Efendi'den (MŞH. SAİD. 89/19, 876A); Yalova Nâibi Halil Şükrü Efendi Sultanahmet Medresesi Üçler Mektebi Hocası ve Ayasofya Camisi İmamı Hacı Osman Efendi'den (MŞH. SAİD. 122/5, 1443A); Boyabat Müftüsü Mehmet Hulusi Efendi Kayseri'de Boğazlıyanlı Ali Efendi Medresesi Müderrisi Sivaslı Hasan Efendi, Çorum'da Cami-i Kebîr Medresesi Müderrisi Türkmen Mustafa Efendi ve İstanbul'da Mahmutpaşa Medresesi Müderrisi Seyyid Mehmet Atıf Efendi'den (MŞH. SAİD. 177/31, 2513C); Bâyezid Müciz Dersiâmi ve Boyabat Müftüsü Osman Hulusi Efendi Bâyezid Dersiâmi Eğinli Seyyid Mehmet Kasım Efendi ve Münecimbaşı Hacı Tahir Efendi'den (MŞH. SAİD. 180/15, 2565B); Boyabat Müftüsü Ahmet Galip Efendi Bâyezid Dersiâmi ve Boyabat Müftüsü Osman Hulusi Efendi'den (MŞH. SAİD. 182/23, 2615); Boyabat Mahkeme-i Şer'iyye Kâtibi Hatipzâde Hasan Kazım Efendi Ayasofya Dersiâmi İnebolulu Mustafa Efendi Bâyezid Dersiâmi Kayserili Hocazâde Mahmut Hamdi Efendi'den (MŞH. SAİD. 185/20, 2666A); Torbalı Nâibi Hacı Hafızoglu Osman Şâdi Efendi Küçükayasofyalı Sûfi Hacı İbrahim Efendi'den (MŞH. SAİD. 212/27, 3292B); Meclis-i Meşâyih Azası ve Dârul-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi Müfettiş Muâvini Mehmet Haşim Efendi Bâyezid Dersiâmi Çarşambalı Hacı Ahmet Efendi ve Gümüşhaneli Dergâhı Şeyhi Hacı İsmail Efendi'den (MŞH. SAİD. 232/3, 4096); Boyabat'ta görevli ulemadan Boyabat Nâibi Abdurrahman Efendi Müderris Mehmet Efendi, Müftüzâde Ahmet Efendi ve Divriğili Ahmet Efendi'den (MŞH. SAİD. 57/11, 439B); Boyabat Müftüsü Ömer Lütfü Efendi Osman Hilmi Efendi'den (MŞH. SAİD. 248/21, 5582.); Boyabat Mahkemesi Müdâvimi Çelikkzâde Halid Fahreddin Efendi Arhavi'de Müderris Hacı Raşit Efendizâde Hacı Tevfik Efendi'den (MŞH. SAİD. 252/19); Gerze doğumlu ulemadan Ayasofya Dersiâmi Salih Sabri Efendi İstanbul'da Bâyezid Dersiâmi Atıf Efendi'den (MŞH. SAİD. 29/5, 191B); Gerze'de görevli ulemadan Gerze Müderrisi Salih Hulusi Efendi Filibeli Hacı Ahmet Hulusi b. Hacı Mehmet Efendi, Rizeli Mehmet Ferhat b. Ömer Efendi ve Fatih Dersiâmi Pekinli Mustafa Efendi'den (MŞH. SAİD. 71/24, 638A) ders almıştır.

2.2. Sinop Ulemasının Ailelerinin Eğitim Düzeyi ve Meslekleri

Sinop ulemasının tercüme-i hâl varakalarındaki aileleriyle ilgili bilgilere bakıldığında birisinin babası İstabl-ı Âmire neferi, altısı ilmiye sınıfından, üçü devlet memuru, yedisi çiftçi ve rençber, ikisi ziraat ve ikisi de ticaretle meşgul olduğu görülmektedir. Diğerleri ise babalarının mesleğiyle ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir (Ek-1: çizelge).

2.3. Sinop Ulemasının Nesep Bilgileri

Sicill-i Ahvâl İdaresi tarafından düzenlenen ve bir nevi özgeçmiş mahiyetinde olan tercüme-i hal varakasinda: “tercüme-i hal varakasını dolduran kişinin kendisiyle babasının ismi, mahlası, şöhreti, lakabı, ismiyle mi mahlasıyla mı veya hem ismi hem de mahlasıyla mı isimlendirildiği, kendisi ve babası efendi mi ağa mı paşa mı olduğu, babası memur ise son memuriyet ve rütbesinin ne olduğu, değil ise hangi sınıftan ve nereli olduğu, hayatta olup olmadığı, milliyeti ve tâbiyyetinin ne olduğu, anne-babası tarafından bilinen bir sülâleye mensûp olup olmadığı” sorularının bulunduğu bölümde isim ve aile bilgilerine ilave olarak mensup olduğu nesebi de yazılmıştır.

Sinop ulemasından sadece birisi nesebini belirtmiştir. Sinop Müftüsü ve Sinop Nakîbü'l-eşrâf Kaymakamı Şekerzâde Ali Lütfü Efendi (MŞH. SAİD. 180/18, 2567A) Hz. Peygamber'in nesebinden gelmektedir. Hacı Hâfız Lütfü Efendi bizzat kendisinin yazıp Şeyhülislâmlığa sunduğu tercüme-i hâl varakasında nesebi ile ilgili bilgi vermemiştir. Ancak gerek Nikâbet menşûru sûreti ve gerekse icâzetnâme suretindeki “Seyyid Hâfız Ali Lütfü” ve “i'tenâ bihî es-sâdâtî'l-ebrâr” ifadeleri onun bu kutlu soya mensup olduğunu göstermektedir (MŞH, SAİD, 180/18, 2567A). Ayrıca Nakîbü'l-eşrâf Kaymakamlarının “seyyid” ulema arasından seçilmesi de bu bilgiyi doğrulamaktadır (Işık, 2013: 55-60; Işık, 2015: 185-228; Işık, 2016: 129-179).

3. Sinop Ulemasının İlim ve Kültür Dünyasına Katkıları

Son devir Sinop uleması dini ilimler alanında eserler kaleme alarak bilgi birikimlerini yeni nesillere aktarmıştır. Bunlardan Yalova Nâibi Boyabathı Halil Şükrü Efendi, *Kitâbü'l-kaza ve'l-kader* (Nadir Eserler Koleksiyonu, 12512; Altun, 2010: 78-79; Albayrak, 1980: 59; Sağlam, 2018: 627-638), *Hülâsatü'l-Ferâiz*, *Mesâil-i Avliyye ve Taassubîyyenin* Arapça ve Türkçe Tedkikât-ı Şer'iiyeleri, Üslûb-i Âhar üzere *Kitâbü'l-Mevârîs*, *Kitâbü'l-İdrâk*, *Kitâbü'l-Adâlet fi'l-Ef'âli'l-Ahadiyyet*, *Kitâbü'r-Reşâd fi Ef'âli'l-İbâd*, *İrâde-i Cüz'îyyenin Mebnâ Aleyhi Olan Kitâbü'l-Kesb*, *Kitâbü İsmeti'l-Enbiyâ ve İsbât-ı Nübüvvet-i Muhammed Mustafa aleyhimü's-Selâm ve Âlihîm*, *Kitabü Ahkamî'l-evkâf* (Furat, 2013: 61-84) isimli eserleri kaleme almıştır (MŞH. SAİD. 122/5, 1443A). Yine Söğüt Nâibi Çukadarzâde Bekir Sâmi Efendi Fıkıh'tan *Dürer* kitabının birinci ve ikinci cildini tercüme etmiştir (MŞH. SAİD. 224/16, 3716A). Ayasofya Dersiâmı Boyabathı Mahmut Hüdâyî Efendi'nin de neşredilmemiş bazı şiirleri mevcuttur (MŞH. SAİD. 34/10, 227B).

3.1. Sinop Ulemasının Milli Mücadeleye Katkıları

Rodosluzâde Ömer Lütfü Efendi'nin oğlu olan Sinop Müftüsü Bosnalı Salih Hulusi Efendi Saraybosna'da dünyaya gelmiş, Avusturya'nın Bosna'yı istila etmesi üzerine esir düşmüş ve eğitim hayatına ara vermek zorunda kalmıştır. Birçok sıkıntı ve zorluklarla İstanbul'a gelen Salih Hulusi Efendi Fatih Camisi'nde Pekinli Mustafa Efendi'nin ders halkasına katılarak icazet almıştır (MŞH. SAİD. 246/20, 5334.). Türkçe, Arapça, Hırvatça, Boşnakça, Slavca bilen Salih Hulusi Efendi 7 Zilkâde 1337/4 Ağustos 1919'da vekâleten ve 16 Muharrem 1338/11 Ekim 1919 tarihinde asaleten Sinop Müftülüğüne tayin edilmiştir (Meşihat Arşivi, Müftü Defteri, 36/463.). Salih Hulusi Efendi, Sinop eski Müftüsü İbrahim Hilmi Efendi ile birlikte 1919 yılında kurulan Sinop Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti'nin faaliyetlerinde görev almıştır (Çelik, 1998: 148-149; Çiçek, 1991: 83-84). Hulusi Efendi Sinop Müdafâ-i Hukuk Cemiyeti azaları Hacı Ömer Efendi, Hacı Hasanzâde Şükrü Efendi, Parmaksızâde İsmail Efendi, Hüseyin Hilmi Efendi, Sabık Müftü İbrahim Hilmi Efendi ve Dizdaroğlu Kemal Bey ile birlikte çalışmıştır (Köprülüoğlu, 2007: 57). Sinop Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Türkiye Büyük Millet Meclisine tebrik ve destek telgraflarında Salih Hulusi Efendi'nin de imzası bulunmaktadır (Selvi- Cırık, 2013: 329-331). Sinop Müftüsü olarak Ankara Fetvâsı'nı tasdik eden (Sarıkoyuncu, 1995: 11, 31, 114) ve Kurtuluş Savaşı'nın manevî mimarlarından olan Salih Efendi 1949 yılında vefat etmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Sinop sancağındaki âlimlerin varlığı bu şehrin tarihte önemli bir ilim ve kültür merkezi olduğunu göstermektedir. Sinop Sancağı ile Boyabat, Gerze ve Ayancık kazalarında görev yapmış 54 ulemanın sicil dosyası tespit edilmiştir. Bu bilgilerden ulemanın ilmî serüvenleri, eğitim düzeyleri, nesep bilgileri, ilmî ve fikrî kaynakları, üstlendikleri görevler, yazdıkları risale ve eserler ile ilim ve kültür hayatına katkıları ortaya konmuştur. Bu âlimler içerisinde kadı, nâip, dersiâm, müftü, müderris, kâtip ve

mukayyid olanlar bulunduğu gibi Şeyhülislâmlık'ta fetvahane müsevvıdlığı görevini yürütenler, Meclis-i Mesâlih-i Talebe, Tedkik-i Müellefât, Meclis-i Eytâm, Ders Vekâleti ve Meclis-i Meşâyih gibi meclislerde azalık yapanlar da vardır.

Meşihat Arşivi'ndeki sicill-i ahvâl dosya ve belgeleri incelendiğinde Sinop uleması içerisinde Arapça ve Farsça dışında Rumca, Bulgarca, Hırvatça, Boşnakça, Slavca ve Rusça dillerine aşina olanlarında bulunduğu görülmektedir. Sinop ulemasının tercüme-i hâl varakalarında aileleriyle ilgili ifade edilen bilgilerden birisinin babası İstabl-ı Amire neferi, altısının babası ilmiye sınıfından, üçü devlet memuru, yedisi çiftçi ve rençber, ikisi ziraatçı ve ikisinin de tüccar olduğu anlaşılmaktadır. Sinop ulemasından sadece Sinop Müftüsü ve Nakîbü'l-eşrâf Kaymakamı Seyyid Şekercizâde Hacı Hâfız Lütü Efendi'nin Hz. Peygamber nesebine mensup olduğu görülmüştür.

Sinop uleması yetiştirdikleri talebeler, verdikleri icâzetler, yazdıkları risale ve eserlerle ilim ve kültür sahasına katkı sağladıkları gibi milli mücadelede de ön safta bulunmuşlardır. Bu ulemanın Sinop Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin faaliyetlerinde aktif rol alması onların bağımsızlığa ve milli mücadeleye verdikleri desteği açıkça göstermektedir. Netice itibarıyla, Sinop ulemasının hayatı ve ilmî serüvenini konu alan tebliğimiz son devir Osmanlı ulemasının ilim, siyaset, tasavvuf ve kültür hayatındaki izlerini gün yüzüne çıkartmıştır.

Kaynakça

A. ARŞİV KAYNAKLARI

İstanbul Müftülüğü. Meşihat Arşivi. *Sicill-i Ahvâl Defterleri*. No. 57-63.

İstanbul Müftülüğü. Meşihat Arşivi. *Sicill-i Ahval İdaresi Dosyaları (MŞH. SAİD.)*.16/13, 126B; 26/9, 176A; 31/11, 204B; 56/4, 424B; 69/18, 619A; 177/18, 2504B; 177/23, 2509A; 244/19, 5261; 177/19, 2505A; 178/20, 2532; 180/18, 2567A; 181/21, 2584C; 185/16, 2664A; 246/20, 5334; 184/9, 2641; 184/10, 2642; 186/13, 2675C; 42/13, 281A; 87/17, 854A; 177/35, 2516A; 177/38, 2517B; 184/11, 2643; 185/24, 2667B; 20/13, 150D; 34/10, 227B; 48/24, 319A; 54/03, 385A; 65/20, 574C; 89/19, 876A; 122/5, 1443A; 130/30, 1677A; 154/19, 2133B; 177/31, 2513C; 180/15, 2565B; 182/23, 2615; 185/20, 2666A; 185/25, 2667C; 198/12, 2887B; 212/27, 3292B; 220/17, 3513; 224/16, 3716A; 232/3, 4096; 40/10, 270B; 57/11, 439B; 177/33, 2514B; 248/21, 5582; 252/19; 182/11, 2604; 167/16, 2358A; 29/5, 191B; 71/24, 638A; 178/3, 2520A; 185/4, 2657A; 214/28, 3356; 16/13, 126B; 69/18, 619A; 34/10, 227B; 130/30, 1677A; 224/16, 3716A; 180/18, 2567A; 130/30, 1677A; 178/3, 2520A; 244/19, 5261; 34/10, 227B.

B. YAZILI KAYNAKLAR

- Ayar, T. (2012). Osmanlı Devlet Teşkilatında Fetvâ Eminlerinin Görevleri. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38, 403-421.
- Çelik, R. (1998). *Milli Mücadelede Din Adamlarının Rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin, A. (2005). Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma. *Vakıflar Dergisi*, 29, 87-104.
- Çiçek, R. (1991). *Milli Mücadelede Kastamonu*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü. Ankara.
- İşık, A. (2018). Sinop'un Manevi Mimarları: Sinop Seyyidleri ve Nakîbü'l-eşrâf Kaymakamları. *Uluslararası Geçmişten Günümüze Sinop'ta Türk-İslam Kültürü Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, II, 933-950.
- İşık, A. (2014). Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-Eşrâflık Müessesesi ve Meşihat Arşivindeki Nakîbü'l-eşrâf Defterleri. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 8, 213-285.
- İşık, A. (2013). *Meşihat Arşivi Belgeleri Işığında Seyyidler ve Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Işık, A. (2015). Osmanlı Devleti'nde Nakîbü'l-eşrâf Müessesesi ve Nakîbü'l-eşrâf Kaymakamları. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, 10, 185-228.
- Kaydu, E. (1977). Osmanlı Devletinde Şeyhülislâmlık Müessesesinin Ortaya Çıkışı. *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*, 2, 201-210.
- Mert, H. (1989). Osmanlı İdaresinde Şeyhülislâmlık Müessesesi ve Önemi. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 59, 61-74.
- Sağlam, N. (2018) Dürüstlük Timsali Bir Nâib; Boyabatlı Hafız Halil Şükrü Efendi. *Uluslararası Geçmişten Günümüze Sinop'ta Türk-İslam Kültürü Sempozyumu Bildiriler Kitabı, II*, 627-638.
- Sarıyıldız, G. (2004). *Sicill-i Ahval Komisyonu'nun Kuruluşu ve İşlevi (1879-1909)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Yıldız, E. (2021). *Meşihat Arşivi Belgelerine Göre Şeyhülislâmlığın Bürokratik Yapısı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Ek-1: Sinop Ulemasının ismi, baba adı, anne adı, doğum yeri, doğum ve vefat tarihi, son memuriyeti, nesep bilgileri ve bildiği yabancı dilleri gösterir çizelge. [Bu çizelge İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi'ndeki Sicill-i Ahvâl İdaresi'nin defter ve belgelerindeki bilgilerden hazırlanmıştır.]

KÜNYE [İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi Si- cill-i Ahval İdaresi Dosya ve Gömlek Numarası]	Adı	Soyu/ Nesebi	Baba Adı	Babasının Mesleği	Anne Adı	Doğum Yeri	Doğum Tarihi- Vefat Tarihi	Son Memuriyet Yeri	Bildiği Diller
MŞH. SAİD. 16/13, 126B.	Ebûbekir Lütfü Efendi		Ömer Ağa	İstabl-ı Âmire Neferi		Sinop San- cağı Gerze Nahiyesi Saray kar- yesi	1248(h)-1325(r)	Meclis-i Mesâlih-i Talebe Azası	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 26/9, 176A.	Ahmed Nazif Efendi		Hacı Memiş Kap- tan			Sinop San- cağı Abana karyesi	1247-1321(r)	Mekteb-i Nüv- vab Muallimi ve Tedkik-i Müel- lefât Azası, Meclis-i Eytâm Azası	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 31/11, 204B.	İlyas Avni Efendi		Arif Efendi	İlmiyeden ve çiftçilikle meşgul		Sinop kö- kenli Ba- tum'da dünyaya gelmiştir.	1285(r)-1328(r)	Fatih Dersiâmi ve Şehzâdeba- şı'nda Ebulfazl Mahmut Efendi Medresesi Mü- dürü	Türkçe, Arapça ve Farsça
MŞH. SAİD. 56/4, 424B.	Ali Osman Efendi		Fellah oğlu Abdul- lah Ağa	Adile Sultan Hamelecile- rinden		Sinop San- cağı Ayan- don/Türkeli Kazası Su- may kar- yesi	1283(h)-	Devriye Müder- risi	
MŞH. SAİD. 69/18, 619A.	Hafız Hasan Hilmi Efendi		Çerkes Osman Efendi,	Kafkasya ule- masından Si- nop Sancağı İncirpınar köyü Hatibi		Sinop San- cağı İncir- pınar kar- yesi	12 Rebûlâhîr 1290	Mülga Yeniköy Mahkeme-i Şer'iyye Başkâtibi	
MŞH. SAİD. 177/18, 2504B.	Kapanzâde İb- rahim Hilmi Efendi		Mustafa Efendi			Sinop	1287(h)	Sinop Müftüsü	
MŞH. SAİD. 177/23, 2509A.	Hüseyin Hüsnü Efendi		Cemil Efendi	Çiftçi	Fatma	Sinop Ka- leyazısı	1307(h)	Sinop Mah- keme-i Şer'iyye Mukayyidi	

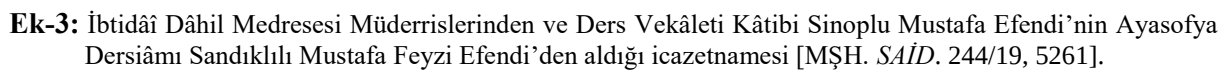
KÜNYE [İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi Si- cill-i Ahval İdaresi Dosya ve Gömlek Numarası]	Adı	Soyu/ Nesebi	Baba Adı	Babasının Mesleği	Anne Adı	Doğum Yeri	Doğum Tarihi- Vefat Tarihi	Son Memuriyet Yeri	Bildiği Diller
MŞH. SAİD. 244/19, 5261.	Mustafa Efendi		Mustafa Ağa	Ziraatle meş- gul		Sinop Gerze	1305(r)	İbtidai Dâhil Medresesi Mü- derrisi ve Ders Vekâleti Kâtibi	
MŞH. SAİD. 177/19, 2505A.	Abdullah Hilmi Efendi		-			-	1282	Sinop Müftüsü ve Sinop Fetva- hanesi Müsev- vidi	
MŞH. SAİD. 178/20, 2532.	Mehmed Nuri Efendi		Ali Efendi			Yanya Vi- layeti Er- giri San- cağı	1233(h)	Sinop Nâibi	Türkçe, Rumca, Bulgarca, Arapça
MŞH. SAİD. 180/18, 2567A.	Şekerzâde Hacı Hafız Ali Lütfü Efendi	Hız. Peygam- ber'e dayanı- yor. Seyyid	Hacı Ahmed Ağa,			Kastamonu	1250(h)	Sinop Müftüsü ve Sinop Nakîbü'l-çrâf Kaymakamı	Türkçe, Arapça ve Farsça
MŞH. SAİD. 181/21, 2584C.	Hacı Veli Efendi		-			-	Vefatı 3 Tem- muz 1322	Sinop Nâibi	
MŞH. SAİD. 185/16, 2664A.	Mehmed Na- zım Efendi		Mehmed Memiş Efendi	Tüccar	Hafize Hanım	Rize	6 Zilhicce 1305 1305	Sinop Mah- keme-i Şer'iyye Başkâtibi	Türkçe
MŞH. SAİD. 246/20, 5334.	Salih Hulusi Efendi		Radosluzâde Ömer Efendi		Ayşe Hanım	Bosna	1 Muharrem 1283	Sinop Müftüsü	Türkçe, Arapça, Hırvatça, Boşnakça, Slavca
MŞH. SAİD. 184/9, 2641.	Mustafa Efendi		Ömer Ağa		Fatma Hanım	Ayancık	Recep 1265	Ayancık Mah- keme-i Şer'iyye Başkâtibi	
MŞH. SAİD. 184/10, 2642.	Kalyoncuzâde Mustafa Şükrü Efendi		Zekeriya Efendi	Ayancık Bidâyet Mah- kemesi Müba- şiri	Fatma Hanım	Ayancık	1311(h)	Ayancık Mah- keme-i Şer'iyye Hademesi	
MŞH. SAİD. 186/13, 2675C.	Mehmed Na- mık Efendi		Hüseyin Hüsnü Efendi	Ayancık Mukâvelât Muharriri	Hafız Didar Hanım	Ayancık	1311(h)	Ayancık Mah- keme-i Şer'iyye Odacısı	Türkçe
MŞH. SAİD. 42/13, 281A.	Mustafa Lütfü Efendi		Mehmed Ağa Bı- çakzâde			Konya İb- radı	30 Şevvâl 1275 -1326	Ayancık Nâibi	Türkçe
MŞH. SAİD. 87/17, 854A.	Mahmut Hamdi Efendi		Osman Hicabî Efendi, Abdülka- dizâde	Tüccar	Emine Hatun	Ünye	1 Recep 1282	Ayancık Nâibi	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 177/35, 2516A.	İsmail Hakkı Efendi		Hüseyin Hüsnü Ağa	Çiftçi		Batum	1290 (h)	Ayancık Müf- tüsü	
MŞH. SAİD. 177/38, 2517B.	Süleyman Sami Efendi		İsmail Ağa		Zarife Hanım	Lüleburgaz	1291(r)	Ayancık Müder- risi	

KÜNYE [İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi Si- cill-i Ahval İdaresi Dosya ve Gömlek Numarası]	Adı	Soyu/ Nesebi	Baba Adı	Babasının Mesleği	Anne Adı	Doğum Yeri	Doğum Tarihi- Vefat Tarihi	Son Memuriyet Yeri	Bildiği Diller
MŞH. SAİD. 184/11, 2643.	Mevlûd Alaad- din Efendi		-			-	-	Ayancık Müder- risi	
MŞH. SAİD. 185/24, 2667B.	Mehmed Nâfi Efendi		Hocazâde Veliyüd- din Efendi	Müderris		İbradı	1258-6 Teşrîn-i sânî 1325	Ayancık Nâibi	Türkçe ve Rusça
MŞH. SAİD. 20/13, 150D.	Abdullah Be- yoğlu Mehmed Rıfat Efendi		Hüseyin Zühdü Efendi		Fadime Hanım	Boyabat	27 Zilkâde 1306-29 Tem- muz 1332	Boyabat Mah- keme-i Şer'iyye Ketebesinden	Türkçe
MŞH. SAİD. 34/10, 227B.	Mahmud Hüdâyî Efendi		Müftüzâde Hacı Mehmed Ata Efendi	İlmiyeden		Boyabat	1273 -31 Kânûn-i sânî 1325	Ayasofya Der- siâmı	Türkçe, Arapça ve Farsça
MŞH. SAİD. 48/24, 319A.	Salahaddin Efendi		Reşid Efendi			Boyabat	1295(h)	Meclis-i Eytâm Hademesi	
MŞH. SAİD. 54/03, 385A.	Hasan Fehmi Efendi		Ali Ağa			Boyabat	1265(h) -30 Mart 1329	Ayasofya Der- siâmı, Huzur-ı Hümayun Dersi Muhatabı ve En- derûn-ı Hümâyûn Mektebi Arapça Mu- allimi	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 65/20, 574C.	Çilingiroğlu İsmail Hakkı Efendi		Hasan Ağa	Demircilik ve ziraatla meş- gul	Fatma Hanım	Boyabat	3 Şaban 1266	Taşköprü'de Kü- çük Alizâde Hacı Ahmet Efendi'nin Taş Camisi yakı- nında inşa ettir- diği medresede müderris	Türkçe
MŞH. SAİD. 89/19, 876A.	Hasan Râci Efendi		İbrahim Efendi			Boyabat	1251(h)-Eylül 1323	Genç Nâibi	Türkçe, Arapça ve Farsça
MŞH. SAİD. 122/5, 1443A.	Hafız Halil Şükrü Efendi		Mehmed Ağa	Rençber		Boyabat	1269(h)	Yalova Nâibi	Türkçe, Arapça ve Farsça
MŞH. SAİD. 130/30, 1677A.	Hacıoğlu Ali Rıza Efendi		Hasan Ağa			Boyabat	1263(r)	Çorum Müftüsü ve Çorum Mektebi Rüşdiye Muallimi	Türkçe, Arapça ve Farsça
MŞH. SAİD. 154/19, 2133B.	Şakir Ağa		-			Boyabat	-	Fetvahaneye Müs- teşar Odacısı	
MŞH. SAİD. 177/31, 2513C.	Hacı Mehmed Hulusi Efendi		Mehmed Ağa		Havva Hanım	Boyabat	1270-18 Tem- muz 1332	Boyabat Müf- tüsü	Türkçe ve Arapça

KÜNYE [İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi Si- cill-i Ahval İdaresi Dosye ve Gömlek Numarası]	Adı	Soyu/ Nesebi	Baba Adı	Babasının Mesleği	Anne Adı	Doğum Yeri	Doğum Tarihi- Vefat Tarihi	Son Memuriyet Yeri	Bildiği Diller
MŞH. SAİD. 180/15, 2565B.	Osman Hulusi Efendi		Ahmet oğlu Mus- tafa Efendi			Boyabat	Recep 1251	Beyazıt Müciz Dersiâmi ve Bo- yabat Müftüsü	Türkçe, Arapça ve Farsça
MŞH. SAİD. 182/23, 2615.	Ahmed Galib Efendi		Mustafa Efendi	Mekteb-i İb- tidâi Muallimi	Havva Hanım	Boyabat	22 Cemâziye- levvel 1268/11 Ağustos 1327	Boyabat Müf- tüsü	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 185/20, 2666A.	Hatipzâde Ha- san Kazım Efendi		Mehmed Efendi		Ayşe Hanım	Boyabat	10 Recep 1289	Boyabat Mah- keme-i Şer'iyye Kâtibi	Türkçe
MŞH. SAİD. 185/25, 2667C.	Hafız Musa Kâmil Efendi		Hacı Mustafa Efendi		Kamile Hanım	Boyabat	18 Recep 1298	Boyabat Mah- keme-i Şer'iyye Eytâm Müdürü	Türkçe
MŞH. SAİD. 198/12, 2887B.	Boşnakoğlu Sadık Ağa		Halil Çavuş	Çiftçi		Boyabat	1271(r) - 1331(r)	Mahmud Paşa Mahkeme-i Şer'iyye Muhzırı	Türkçe
MŞH. SAİD. 212/27, 3292B.	Hacı Hafizoğlu Osman Şâdi Efendi		Hacı Osman Efendi		Emine Fazilet Hanım	Boyabat	1280(h)	Torbalı Nâibi	
MŞH. SAİD. 220/17, 3513.	Hafız Osman Efendi		Hüseyin Efendi			Boyabat	1276	Ayasofya Der- siâmi	
MŞH. SAİD. 224/16, 3716A.	Çukadarzâde Bekir Sâmi Efendi		Hüseyin Ağa			Boyabat	1279(h) -15 Mayıs 1320	Söğüt Nâibi	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 232/3, 4096.	Mehmed Ha- şim Efendi		Hüseyin Ağa			Boyabat	1299	Meclis-i Meş- aiyih Azası ve Dâru'l-Hilafeti'l- Aliyye Medre- sesi Müfettiş Muâvini	
MŞH. SAİD. 40/10, 270B.	Şeyh Mehmed Efendi		Hacı Mustafa Efendi	İlmiyyeden	Gülsüm Hanım	İbradı	18 Zilhicce 1250	Boyabat Nâibi	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 57/11, 439B.	Abdurrahman Efendi		Musazâde Mustafa Şükrü Efendi			Akseki	1279(h)	Boyabat Nâibi	Türkçe
MŞH. SAİD. 177/33, 2514B.	Bekir Şükrü Efendi		-			-	1275 -	Boyabat Müder- risi	

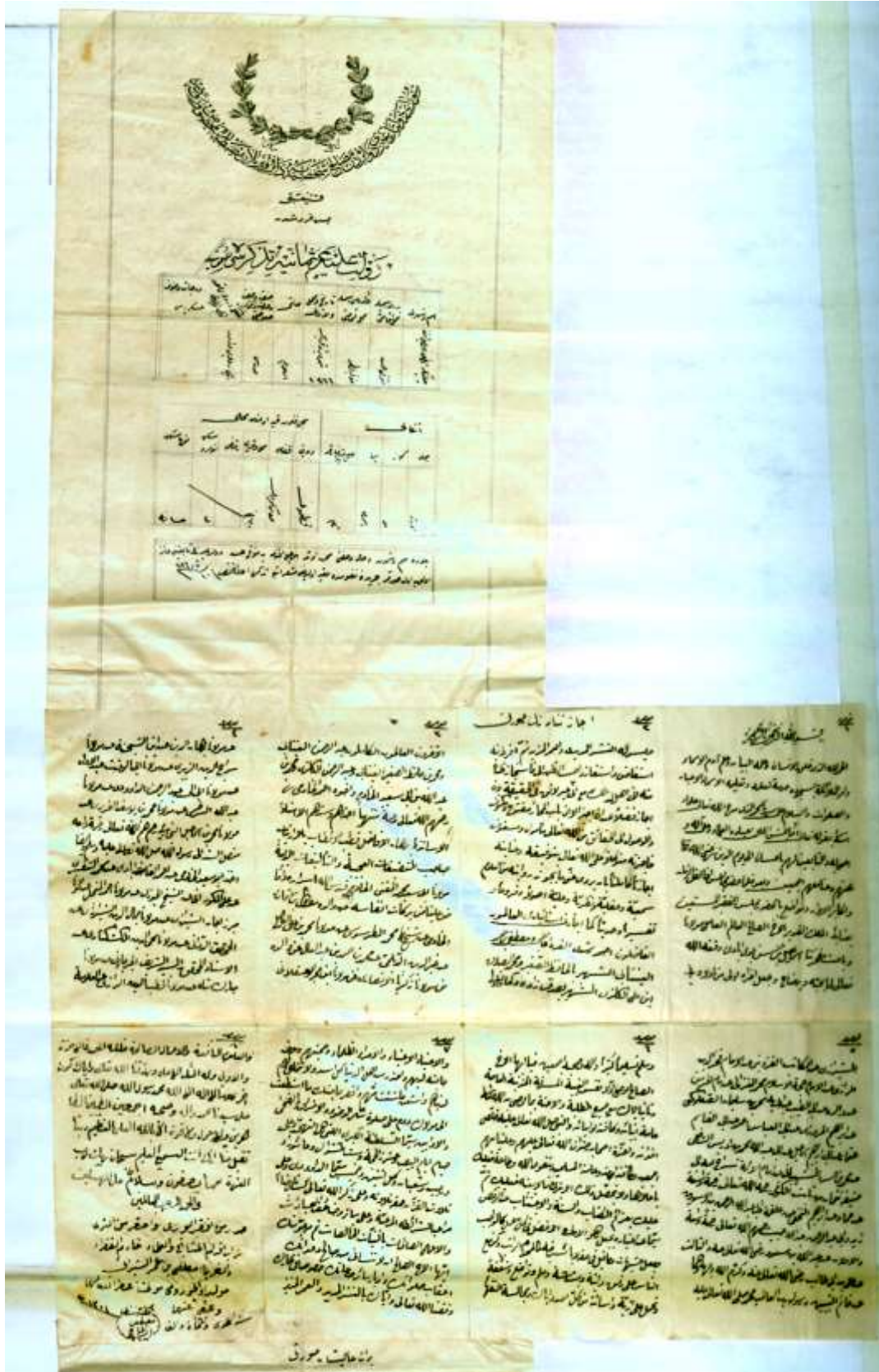
KÜNYE [İstanbul Müftülüğü Meşihat Arşivi Si- cill-i Ahval İdaresi Dosya ve Gömlek Numarası]	Adı	Soyu/ Nesebi	Baba Adı	Babasının Mesleği	Anne Adı	Doğum Yeri	Doğum Tarihi- Vefat Tarihi	Son Memuriyet Yeri	Bildiği Diller
MŞH. SAİD. 248/21, 5582.	Ömer Lütfi Efendi		Arpacızâde Salih Efendi			Kayseri	1291	Boyabat Müf- tüsü	
MŞH. SAİD. 252/19.	Çelikkzâde Ha- lid Fahreddin Efendi		Yusuf Sırrı Efendi	İş'âr Memuru	Fatma Hanım	Lazistan	6 Cemâzi- yelâhir 1296	Boyabat Mahke- mesi Müdâvimi	
MŞH. SAİD. 182/11, 2604.	Mehmed Raşid Efendi		Mehmed Ağa			Durağan	13 Zilkâde 1273	Durağan Nahi- yesi Nâibi	Türkçe
MŞH. SAİD. 167/16, 2358A.	Halid Fahred- din Efendi						24 Temmuz 1328	Durağan Nahi- yesi Nâibi	
MŞH. SAİD. 29/5, 191B.	Salih Sabri Efendi		Somuncuoğlu Mehmed Ağa	Çiftçi		Gerze	1274(r)-12 Teş- rin-i evvel 1330	Ayasofya Der- siâmı	Türkçe ve Arapça
MŞH. SAİD. 71/24, 638A.	Salih Hulusi Efendi		Radosluzâde Ömer Efendi		Ayşe Hanım	Bosna	29 Şubat 1273	Gerze Müderrisi	Türkçe, Arapça, Farsça, Hırvatça, Boşnakça, Slavca
MŞH. SAİD. 178/3, 2520A.	Ahmed Faik Efendi		Abdurrahman Efendi			-	-	Gerze Müftü ve Müderrisi	
MŞH. SAİD. 185/4, 2657A.	Hacı İsmai- loğlu Bekir Raşit Efendi		Ahmed Ağa	Rençber	Ayşe Hanım	Taşköprü	1286 (h)	Gerze Hamidiye Medresesi Mü- derrisi	Türkçe ve Farsça
MŞH. SAİD. 214/28, 3356.	Kıbaroğlu Mustafa Raşid Efendi		Mehmet Efendi			-	1283	Gerze Nahiyesi Naibi	

Ek-2: Sinop Müftüsü ve Nakibü'l-eşrâf Kaymakamı Seyyid Şekercizâde Hacı Hâfız Lütfü Efendi'nin Tercüme-i hal Varakası [MŞH, SAİD, 180/18, 2567].

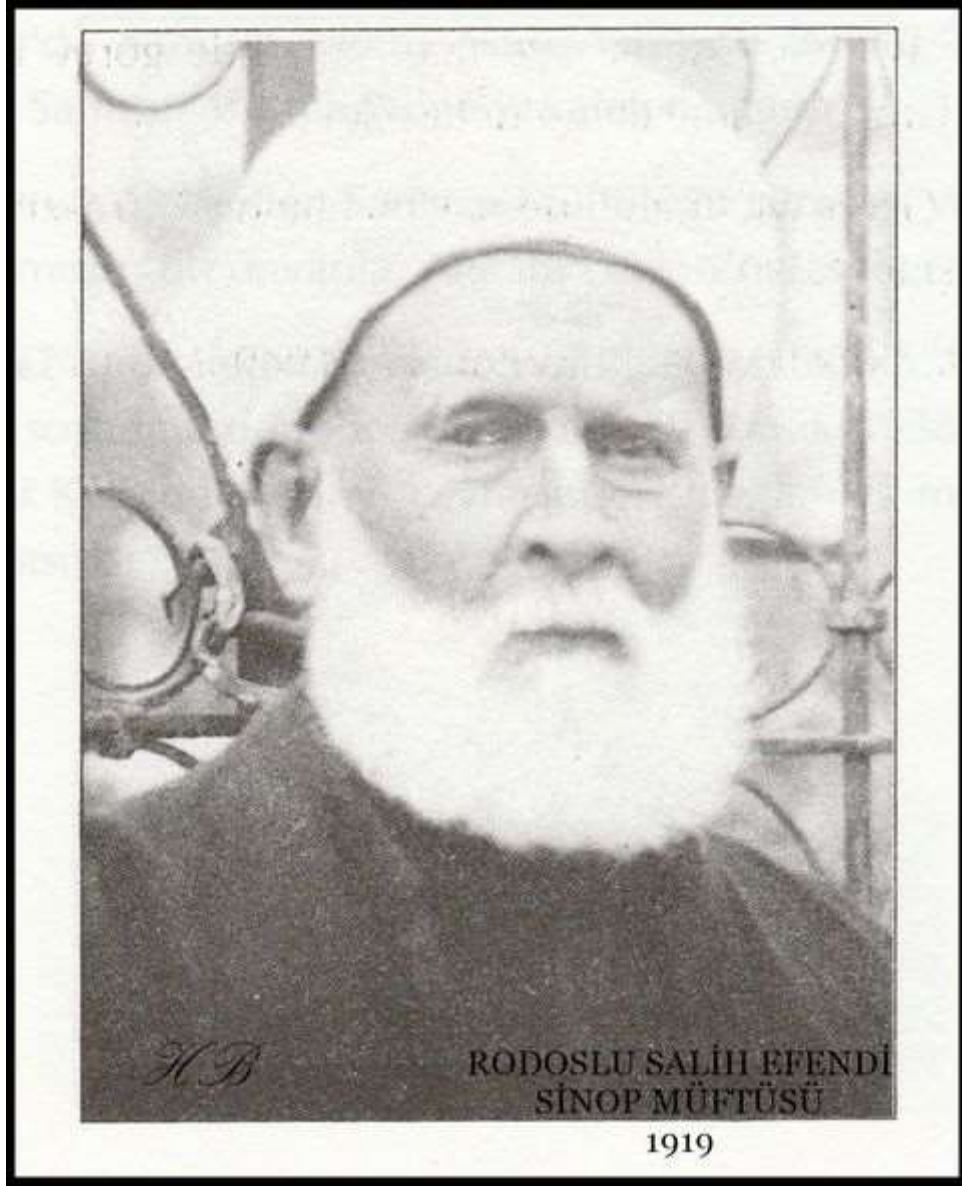

Ek-4: Taşköprü'de Küçük Alizâde Hacı Ahmet Efendi'nin Taş Camisi yakınında inşa ettirdiği medresede Müderris Boyabatlı İsmail Hakkı Efendi'nin Tezkire-i Osmani ve İcazetname Sureti [MŞH. SAİD. 65/20, 574C].

Ek-5: Milli Mücadele ve Kurtuluş Savaşının Manevi Mimarlarından Sinop Müftüsü Rodoslu Salih Efendi.

S NOP İLİNDE İNANÇ TURİZMİ DESTİNASYONU AÇISINDAN BİR MAVİ OKYANUS STRATEJİSİ ÖNERİSİ

Buse K SEREN*

 z

Turizm kavramı tüm dünyada yeme-içme, konaklama, kültürel etkinlikleri gerçekleştirmede ve hatta günümüzde sağlık sektöründe dahi var olan bir konum elde etmeye ba lamı tır. Bu gelişmelere istinaden ülkeler turizm etkinlik ve yatırımlarına daha fazla kaynak ayırmaya ve dünyadaki diğer ülkelerden, turizm etkinlikleri başlığı altında sahip oldukları zengin doğa kaynaklarını, kültürel miraslarını ve kendilerini turizm sektöründe  ne çıkarabilecek olan diğer kaynaklarını kullanma yoluna gitmeye ba lamı lardır. Sinop ili, hem doğası hem de sahip olduğu kültürel mirası ile turizm sektöründe yerli turistlerin yıllar içerisinde daha da dikkatini çekmeyi ba armaktadır. Mavi Okyanus Stratejileri, örgütlerin sürdürülebilir rekabet avantajları yaratarak pazarda rakipsiz bir alan oluşturmaları amacı ile yürütülen stratejilerdir. Yabancı turist ve buna bağlı olarak döviz akışını Sinop iline çekebilecek etkinliklerden biri olan “İnanç Turizmi”ni Sinop İlinin, sahip olduğu kültürel miraslar ve tarihsel süreçte il merkez ve çevresinde ya amı  olan yerleşik halkın dini vecibelerini yerine getirebilmeleri için kurmuş oldukları kiliselerin özelinde bir tanıtım ve etkinlik takvimi ile yerine getirebilme önerisini Mavi Okyanus Stratejisi Yaklaşımı açısından oluşturmak bu çalışmanın amacıdır. Araştırma Literatür Taraması yöntemi ile yapılmış, keşifsel bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, Mavi Okyanus, Sinop, Kilise.

The Blue Ocean Strategy Proposal for Faith Tourism Destination in Sinop

Abstract

The concept of tourism has started to acquire a worldwide role in actualizing food-beverage, accommodation, cultural activities and even in the health sector today. Due to these developments, several countries have started to allocate more resources to tourism activities and investments. These countries have also started to use their rich natural resources, cultural heritage and other resources under the name of tourism activities which will make them stand out amongst other countries in the world. The province of Sinop, with its nature and cultural heritage, has managed to attract more and more attention of domestic tourists over the years in the tourism sector. Blue Ocean Strategies are strategies that enable organizations to create an uncontested market space by achieving sustainable competitive advantages. This study searches for the role of “Faith Tourism”, which is accepted as one of the activities for drawing the attention of foreign tourists and the related inflow of foreign currency into Sinop, in the framework of Sinop’s cultural heritage and historical process on the basis of the churches built by the residents living in the city center and its surroundings to fulfill their religious obligations. The study aims at introducing a promotion and an activity calendar to realize “Faith Tourism” in Sinop with the Blue Ocean Strategy. The research is heuristic and it was carried out within the context of literature review.

Keywords: Tourism, Faith Tourism, Blue Ocean, Sinop, Church.

* Yüksek Lisans  ğr., Sinop Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yonetimi, busekoseran@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0001-8928-7025>.

Giriş

Turizmin tüm dünyada hızla gelişen bir sektör olduğu düşünölmektedir. Bu durumun turizm sektörünün ÷lke ekonomilerine katkılarını ön plana çıkardığı görölmekte ve Dünya Turizm Örgütünün 2020 yılında dünya turizm gelirinin 2 trilyon dolar olacağına ilişkin tahmininin de etkisiyle her ÷lkenin kendi turizm arz potansiyeli nispetinde bu pastadan pay aldıkları veya aldıkları payı büyütme mücadelesine girişmesine neden olduğu düşünölmektedir. Yıldız'ın (2011) literatürdeki bu çalışmasına göre, ÷lkeler tüm dünyada gün geçtikçe turizm sektöründeki hedeflerini gelişmişlik düzeylerine göre belirlemektedir (Yıldız, 2011:54). Gelişmiş ÷lkeler turizmin gelir etkisinden yararlanmaya çalışırken, gelişmekte olan veya az gelişmiş ÷lkeler, ÷lkeye gelecek direkt döviz akışını ve turizmin sağlayacağı istihdamdaki artışı hedeflemektedir. Türkiye'nin, gelişmekte olan bir ÷lke olduğu düşünöldüğünde, turizm faaliyetlerini döviz elde etme amacı ile gerçekleştirmeye yönelik adımlar attığı söylenebilmektedir.

Yerli ve yabancı turist çekmede Türkiye, doğası, tarihi dokusu ve farklı uygarlık, din ve kùltürlere ev sahipliğı yapmış bir coğrafya özelliğı taşıması ile dünyada farklı dinlere mensup kişilerin ziyaret edebileceğı ÷lkeler arasında sayılabilmektedir. İnanç Turizmi, bu bağlamda Türkiye'nin yabancı gelir elde etmede yararlanabileceğı bir alternatif olarak düşünölebilmektedir.

İnanç Turizmi dünyada farklı ÷lkelerde çeşitli şekillerde uygulanan bir turizm şekli olarak, Sinop İli özelinde hem turizme olan potansiyel katkısı hem de buna bağılı olarak Sinop ili yerel halkı ve esnafına sağlayacağı maddi getiri sebebi ile tercih edilebilecek bakir bir alan olarak düşünölmektedir.

Bu keşifsel çalışma literatür taraması yöntemi ile, inanç turizmi başlığında bir Mavi Okyanus yaratabilme önerisi amacıyla yapılmıştır.

Literatür Taraması

1. Turizm ve Turizm Türleri

Özellikle ilkçağlarda turizmin genel olarak ekonomik, inanç, sağıık ve spor olmak üzere başlıca dört ana grupta gerçekleştiğinin göröldüğü söylenebilmektedir. Fransız İhtilaline kadar geçen dönemde Bizans'taki bilginlerin Roma'ya yerleşmeleri ve Romalılara Yunanca öğretilmeleri ile Roma'daki antik eserlere ilginin arttığı ve böylece ekonomik seyahatlerin yanında kùltürel amaçlı seyahatlerin artmış olduğu da görölmektedir. Fransız İhtilali'nin sonucunda ortaya çıkan burjuvazi sınıfı ile de uzak ÷lkeleri gezip görme amacıyla yapılan gezilerin turizm aktivitelerinin artmasına neden olduğu düşünölmektedir (Yıldız, 2011:56). Ayrıca günümüzde gerçekleşen uluslararası etkinlikler, uluslararası şekilde düzenlenen spor müsabakaları gibi aktivitelerin turizm çeşitlerinin dönüşümüne katkı sağladığı söylenebilmektedir. ÷lkelerin sahip olduğu öz değerlerin, kendi turizm çeşitlerinin oluşmasında rol oynadığı tahmin edilmekte olup, Türkiye'nin, hem yaşanan mevsimsel çeşitliliğe bağılı olarak şekillenen deniz turizmi, yayla turizmi, kış turizmine hem spor kulüplerinin elde ettiğı uluslararası başarılar ile spor turizmine hem de sahip olduğu tarihi eser çeşitliliğı ve tarihi boyunca farklı dinlere mensup milletlere ev sahipliğı yapmış olması ile inanç turizminin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak unsurlara sahip olduğu düşünölmektedir.

2. İnanç Turizmi ve Mavi Okyanus Stratejisi Yaklaşımı İle Sinop İli İncelemesi

2.1 Mavi Okyanus Stratejisi

Rekabetin şiddetli bir şekilde yaşandığı günümüz piyasa koşullarında, pazarda var olmaya çalışan firmaların, diğer firmalardan farklılaşmak adına yeni yöntemler geliştirmek zorunda olduğu bilinmektedir. İşletmelerin rekabetçi davranışlarının geleneksel olarak dört kategoride ele alınabileceği düşünülmekte ve buna göre işletmeler, işbirlikçi, tepkisel, saldırgan ve savunmacı olmak üzere rakiplerine karşı farklı rekabetçi pozisyonlar alabilmektedirler (Miles ve Snow, 1978). Bu rekabetlerin şiddetini ifade etmek üzere piyasanın Kızıl ve Mavi Okyanuslar olarak iki kategoriye ayrıldığı görülmektedir (Kim ve Mauborgne, 2004). Firmaların bu rekabetçi ortamda var olabilmek adına yararlandıkları yaklaşım Mavi Okyanus Stratejisi Yaklaşımıdır. Mavi Okyanus Stratejisine göre rekabet üstünlüğünü sürdürmenin yolunun yeni değer kavramları oluşturarak müşteri değerinin yeniden tanımlanmasından geçmekte olduğu ileri sürülmektedir (Yiğit, 2015). Mavi Okyanus Stratejisinde firmanın odak noktasının pazarda henüz var olmayan bir talep yaratmak olduğu söylenebilmektedir. Sinop İlinin ise turizm sektöründe Mavi Okyanus Stratejisi ile yaratabileceği rekabetsiz alternatifin “İnanç turizmi” ile sağlanabileceği önerisi geliştirilmeye çalışılmaktadır.

2.2. İnanç Turizmi

Turizm çeşitleri altında, insanların yaşadıkları yerleri, çalıştıkları ve rutin günlük gereksinimlerini giderdikleri mekanların dışına, dini inançları gereğini yapmak, inanç destinasyon merkezlerini gezip görmek amaçlı yaptıkları turistik seyahatlerin turizm çerçevesi içinde değerlendirilmesi ‘İnanç Turizmi’ şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Türkiye’de inanç turizmi kapsamında, ülkenin sahip olduğu kültürel mirastan çok, Müslümanlık dinine mensup çoğunluğa sahip olması nedeni ile dış ülkelere yapılan seyahatler akla gelebilmektedir. Bunlardan öne çıkan iki ziyaret Hac ve Umre olarak belirtilebilmektedir. Bu ziyaretler kişilerin dini vecibelerini yerine getirmelerini sağlamak ve ziyaret yapılan ülkeler tarafından ayrıca bir turizm unsuru olarak görülmekte, ilgili ülkeye (Suudi Arabistan) nakit akışı sağlamaktadır. 2020 yılının ilk çeyreğinde Türkiye’den dini vecibelerini yerine getirebilmek için seyahat eden kişi sayısı 171.077 olarak belirtilmiştir (TUIK, 2021-7.6.2021 tarihinde erişildi). Dünya Turizm Örgütü verilene göre ise yaklaşık 300 milyon kişinin inanç turizmi yapmak için seyahat ettiği ve bu seyahat için harcanan tutarın 20 milyar dolara yaklaştığı görülmektedir (Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği). Dünya’daki toplam Hristiyan nüfusa bakıldığında ise, 1900’lü yıllarda 558 milyon olduğu, bu sayının 1970’te 1.2 milyara, 2000 yılında ise 2 milyara ulaştığı görülmektedir (Atasoy-Berktaş, 2007: 27). Bu bilgiler ışığında, Hristiyanlık dinine mensup bu kişilerin kendi dinlerine mensup olan atalarının hem yaşadıkları hem de ibadet ettikleri yerleri görmek ve sembolik de olsa kendi dinlerine ait olan birtakım ritüelleri yerine getirmek için inanç turizmi kapsamında Sinop iline seyahat etmek isteyebilecekleri düşünülebilmektedir.

2.3. Sinop İlinin İnanç Turizmi Potansiyelinin Mavi Okyanus Stratejisi Çerçevesinde İncelenmesi

Sinop İli Batı Karadeniz Bölgesinin doğusunda ve Anadolu’nun en kuzey ucunda yer almaktadır. Bir liman kenti olması sebebi ile tarih boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetler arasında Fenikeliler, Kimmerliler sayılabilmektedir. Daha sonra Pontus Kralı 2. Mithradates tarafından zapt edilen Sinop, Bizans topraklarına katılmıştır. Sinop’ta yaşamış olan Rum nüfusu incelendiğinde, Kalfaoğlu’na (2013) göre 1899 yılında Sinop sancağının merkez nüfusunun 20.000 civarında olduğu ve bu nüfusun 4.000’inin ise Rumlardan oluştuğu ayrıca Sinop civarında bulunan 6 köyde 3.000 kadar Ortodoks Rum’un yaşadığı bilinmektedir (Kalfaoğlu, 2013: 76). Bir liman kenti olan Sinop’ta, ilde yapılan ticaret sebebi ile farklı medeniyet ve dinlerin var olduğu düşünülmektedir. Başka bir deyişle Sinop’un, hac veya ibadet yolu üzerinde olan bir bölge olarak oluşan

zaferre ulaşmasını temsil eden Paskalya Bayramı (<https://www.wien.gv.at/tr/birarada/entegrasyon/takvim/nisan.htm>) kutlaması, tarihi yapısı korunmaya çalışılan ve üzerindeki çalışmalar hala devam eden Balatlar Kilisesi'nde gerçekleşecek şekilde bir gelenek haline getirilip yabancı turistleri, atalarının daha önce yaşamış oldukları topraklara çekmede önemli bir etkinlik olarak d ş n leilmektedir. Bu etkinliğe ilave olarak Sinop İli Ayancık İlçesinde Yalı Mahallesi Cumhuriyet (Halk) Caddesi üzerinde yer alan Arkhangelos Kilisesinin (TOK, E. 2012, s: 112) de bahsi geçen etkinlik kapsamında ziyaret edilebileceği önerilebilmektedir. Etkinlik kapsamında, Paskalya Bayramı geleneksel adetleri olan Paskalya Tavşanı, Paskalya Yumurtası ve Paskalya Buketi başlıkları ele alınabilecek alternatifler olarak önerilebilmektedir. Bu tür etkinlikler ile Sinop İline oluşturulabilecek farkındalık sayesinde, Sinop Arkeoloji Müzesinde bulunan ve Roma Dönemine ait olan eserlerin de yabancı turistlerin ilgisine sunulabileceği d ş n lmektedir. Ayıca, Sinop, erken tarihli Selçuklular dönemine kadar, bölge üzerinde var olan Rum nüfusunun etkisine hem de yakın tarihli, 1952-1992 yılları arasında Amerikan Radar  ss 'n n etkisine sahip bir il olarak, farklı kültür ve dinlere mensup insanların yaşadığı ve yakın tarihlerde yerel halk ile Amerikan Radarı  ss 'nde görev yapan yabancıların sürekli sosyal ve kültürel etkileşimde bulunduğu bir yerleşimdir. 40 yıl boyunca devam eden bu etkileşimin sonuçlarının Sinop İlinde halen hissedilir derecede var olduğu d ş n lmektedir

Sonuç

Çalışmada, dünya genelinde giderek önem kazanan inanç turizmi Sinop İli özelinde incelenmiş olup, stratejik yönetim yaklaşımlarından Mavi Okyanus ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Mavi Okyanus yaklaşımının, piyasada bir fırsat alanı arayışı şeklindeki tanımı ile Sinop ilinde gerçekleşebilecek inanç turizmi faaliyetlerinde sosyo-kültürel ve ekonomik katkılar sağlayabileceği d ş n lmektedir. Mavi Okyanus yaklaşımı ve inanç turizmi ile ilgili yapılan literatür çalışması kapsamında daha önce yapılmış bir çalışma olmadığı gözlemlenmiş ve bu durumun turizm sektöründe bir pazar potansiyeli de yarattığı gözlemlenmiştir.

Kendi tarihinde Hristiyan Rumlara ev sahipliği yapmış olan Sinop, inanç turizminde gerçekleşebilecek faaliyetleri de fiziki ve yapısal olarak düzenleyebilecek mirasa sahiptir. Konu edilen bu faaliyetlerin ise daha önce herhangi bir kültürel amaçla düzenlenmesine başvurulmamış olup, bu konuda bir Mavi Okyanus yaratabileceği d ş n lmektedir.

Yabancı turistlerin farkındalığını artırabileceği düşünülen, dini-kültürel etkinlikler ile ülke ve il bazında Sinop ekonomisine yerel ürün satışları, konaklama, yöresel yeme içme gibi sektörlerde katkı yapılacağı hem de bu etkinliklerin sürdürülebilir ve devamlılık sağlayabilmesi özelliği ile Sinop yerleşik kültür hayatına olumlu etkileri olabileceği d ş n lmektedir.

Kaynakça

- Akalın, K. H. (2014) Hristiyanlığa Aktarılmış Ritüeller Olarak İsis Kültüründeki Vaftiz ve Günah ıkartma Ayinleri-Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 42 Sayfa:42
- Atasoy, E – Berkay, F. (2007) Dinler Coğrafyasına Küresel Bir Bakış-Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 10 Sayı: 18 Sayfa :27
- Demir, C. (2019) Sinop Rum Cemaati'nin 19. Yüzyıldaki Sosyal Yapısı- Karadeniz İncelemeleri Dergisi Sayı:27 Sayfa:113-114
- Gök, S (2018) Sinop Balatlar Yapı Topluluğu'nda Ortaya ıkarılan Avrupa Seramiklerinin Batı Karadeniz Ticaret Ağı İçerisindeki Yeri-Sanat Tarihi Dergisi Sayı: 27 Sayfa: 332
- Kalfaoğlu, I., Küçük Asya Kıtasının Tarihi Coğrafyası, ev. ve Yay. Haz. Özge  zg r, İstanbul 2013, s. 76.

- Kim, W.C. ve Mauborgne, R. (2004). Mavi Okyanus Stratejisi, HBR's 10 Must Reads Strategy, (M. İnan, Çev.), İstanbul:Optimist.
- Miles, R. E., ve Snow, C. C. (1978). Organizational Strategy, Structure, and Process, New York: McGraw-Hill
- Tok, E. (2012) Ayancık Arkhangelos Kilisesi- Sanat Tarihi Dergisi Sayı:1 s:112
- Tunç, Z-Özbek, A. (2020) Sinop'ta Selçuklu Mirası-SUTAD s:289
- Yıldız, Z. (2011) Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi Sayı:5 Sayfa:54
- Yiğit, S. (2015). Değer İnovasyonu: İnovasyonla Değer Oluşturmak, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11 (1), s. 227-244.

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜNDEN SİNOP YERLİ MALI POSTERİ

Erhan ÇELEM*
Yeşim SÜRMELİOĞLU*

Öz

Bir eğitim portalı olan eTwinning kapsamında ülkemizde başlatılan "81 iliz hepimiz biriz" yerli malı poster projesi, Türk malları hakkında bilgi sahibi olabilme, milli birlik ve beraberlik bilincini oluşturabilme, genel ve yerel kültür alanlarında araştırma yapma, üretilen ürünler hakkındaki bilgileri görsel ve nesnel yolla anlatabilme, yerli malı tüketimini bilinçli olarak artırabilme ve eşgüdümlü çalışabilme becerilerinin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Sinop ili, Ayancık ilçesi, Fatih İlkokulu 3. ve 4. sınıfı 40 öğrenciden oluşmuştur. Süreçte Sinop ve ilçeleri tarihi ve doğal yerlere gezi düzenlenerek öğrencilerin gözlem yapması sağlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda eTwinning projesinde değerlendirilmek üzere öğrenci velileri katkıları ile Sinop ilinin tarihi, doğal ve kültürel değerleri hakkında Sinop ilini tanıtan bir yerli malı posterі oluşturulmuştur. Bu poster, proje kapsamında 81 ilde eş zamanlı gerçekleştirilen "81 iliz hepimiz biriz" yerli malı poster sergisinde yer almıştır. Bu proje sonucunda öğrencilerde, yaşadıkları bölgenin tarihi, doğal ve kültürel değerlerini öğrenme ve farkına varma, paylaşma, misafirperverlik ve dayanışma gibi değerlerin oluştuğu gözlenmiştir. Yürütülen çalışma kapsamında turizmin gelişimi için, eğitim faaliyetlerinin turizm ile birlikte yürütülmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Yerli Malı, Belirli Gün ve Haftalar, Etwinning, 81 İliz Hepimiz Biriz Projesi.

Sinop Local Goods Poster through the Eyes of Primary School Students

Abstract

The "81 provinces we are all one" domestic goods poster project, which was initiated in our country within the scope of eTwinning, an education portal, aims to be able to have information about Turkish goods, to create awareness of national unity and solidarity, to research in the fields of general and local culture, to provide information about the products produced visually and objectively. It is aimed to provide students with the skills of explaining in a different way, increasing the consumption of domestic goods consciously and working in coordination. Qualitative research method was used to achieve this aim. The study group of the research consisted of 40 students from the 3rd and 4th grades of Fatih Primary School in Sinop province, Ayancık district in the 2017-2018 academic year. In the process, trips to historical and natural places in Sinop and its districts were organized and students were able to observe. As a result of these studies, a domestic goods poster was created to be evaluated in the eTwinning project, with the contributions of the students' parents, about the historical, natural and cultural values of the province of Sinop. This poster was included in the "81 provinces we are all one" domestic goods poster exhibition held simultaneously in 81 provinces within the scope of the project. As a result of this project, it has been observed that values such as learning and being aware of the historical, natural and cultural values of the region they live in, sharing, hospitality and solidarity are formed. Within the scope of the study, it was concluded that for the development of tourism, educational activities should be carried out together with tourism.

Keywords: Sinop, Domestic Product, Certain Days And Weeks, Etwinning, 81 Provinces We Are All One Project.

* Öğretmen, Ayancık Fatih İlkokulu, Milli Eğitim Bakanlığı, erhancelem@msn.com.

* Öğr. Gör. Dr., Sinop Üniversitesi, Ayancık Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü, ysurmelioglu@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0003-3073-899X>.

Giriş

Tarihi, doğal ve kültürel değerler kazanımları küçük yaşlardan itibaren aile, okul ve çevre eğitimleri ile desteklenmelidir (Demirbulak, 2000; Kolay, 2004; Onat Sayın, 2020). İlkokul düzeyinde belirli gün ve haftalar içerisinde tasarruf ve yerli malı bilincini oluşturmak için birçok etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinlikler içerisinde tarih bilinci, doğanın korunması ve kültürel değerlerin nesillere aktarılması yer almaktadır. Ülkemizde bu tür etkinlikler; kültürlerarası bir eğitim portalı olan eTwinning kapsamında da yürütülmektedir (eTwinning MEB, 2021). eTwinning Avrupa'daki okullarının etkinliklerini kültürlerarası gerçekleştirmek için oluşturulmuş bir topluluktur (eTwinning, 2021; Papadakis, 2016). Bu platform aracılığıyla 2017-2018 eğitim öğretim döneminde "81 iliz hepimiz biriz" yerli malı poster projesi ülkemizde gerçekleştirilmiştir.

"81 iliz hepimiz biriz" yerli malı poster projesi ile amaçlanan, Türk malları hakkında bilgi sahibi olabilme, milli birlik ve beraberlik bilincini oluşturabilme, genel ve yerel kültür alanlarında araştırma yapmaya teşvik etme, yaşadığı yörede ve ülkemizde üretilen ürünler hakkındaki bilgileri görsel ve nesnel yolla anlatabilme, yerli malı tüketimini bilinçli olarak artırabilme ve eşgüdümlü çalışabilme becerilerinin öğrencilere kazandırılmasıdır.

Bu kapsamda çalışmanın üç temel amacı bulunmaktadır:

1. gezi, gözlem ve araştırma ile yaşanan çevrenin tarihi ve doğal öğelerini tanımak ve öğrenmek,
2. kültürel değer farkındalıklarını keşfederek yaşam kültürünü (yöresel yemek, kıyafet, müzik, halk oyunları, vb.) öğrenmek,
3. edinilen kazanımları sergi aracılığı ile başkalarına aktarmak.

Bütün bu çalışmaların aynı zamanda öğrenci, veli ve çevredeki etkileşime giren bireylerde turizm farkındalığı oluşturarak turizm hareketliğini destekleyeceği öngörülmektedir.

1. Yöntem

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi fenomenoloji (olgubilim) deseni ile tasarlanmıştır. Nitel araştırma, dünyayı görünür hale getiren röportajlar, konuşmalar, fotoğraflar, kayıtlar ve araştırmacı günlüklerinin yorumlamasını içeren bir dizi temsiller serisidir (Denzin ve Lincoln, 2011). Nitel araştırma fenomenolojik çalışma birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlamaktadır (Creswell, 2013). Olgubilim araştırması ile söz konusu fenomen ile ilgili çeşitli deneyimlere sahip bireylerin deneyimlerinin özüne ulaşılması hedeflenir (Creswell, 2017). Bu çalışmanın fenomeni; öğrencilerin Sinop'a dair tarihi, doğal ve kültürel etkinlikler kapsamındaki deneyimleridir. Nitel araştırma veri toplama gözlemler, mülakatlar, dokümanlar, sesli ve görsel materyaller ile gerçekleştirilmektedir (Creswell, 2017). Araştırmanın veri toplama süreci, görüşmeler ve gözlemler ile yapılmıştır.

1.1. Çalışma Grubu

Bu araştırma; gönüllü katılım ile; iki sınıf öğretmeni rehberliğin, 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Ayancık Fatih ilkokulu 11'i kız, 9'u erkek 3-C sınıfı öğrencileri ile 10'u kız, 10'u erkek 4-A sınıfı öğrencilerinden oluşan toplam 40 öğrenci ile proje yürütülmüştür.

1.2. Araştırma Süreci ve Verilerin Toplanması

Bu araştırma sürecinde Sinop'un tarihi ve doğal yerlerine geziler düzenlenmiş olup ayrıca kültürel değerlerle ilgili araştırmalar ve gözlemler yapılmıştır. Sürece dair ayrıntılar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Araştırma Süreci ve Verilerin Toplanması

Tarih	Yapılanlar	Veri toplama
Eylül 2017	"81 iliz hepimiz biriz" eTwinning yerli malı poster projesine katılım sağlandı.	Öğrenci velilerinden "81 iliz hepimiz biriz" eTwinning projesine katılım izin dilekçeleri alındı.
	Gezi için aileden izinler alındı.	Milli Eğitim Müdürlüğünden (MEM) gezi - veli izin dilekçesi
	Ayancık tarihi, doğal ve kültürel değerler gezisi (Akgöl-İnaltı Mağarası), Sinop ve ilçeleri yöresel kıyafetler ve halk oyunları araştırması, Ayancık Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu (A.S.O.) ziyareti.	Öğrencilerle birlikte Öğrenci ve öğretmen gözlem MEM'den gezi - veli izin dilekçesi
Ekim 2017	Sinop tarihi, doğal ve kültürel değerler gezisi yapıldı (Sinop Tarihi Cezaevi- Diyojen Heykeli-Sinop Müzesi- Paşa Tabyaları- Sinop Kalesi- Hamsilos Koyu- Akliman- Feniz Feneri).	MEM'den gezi- veli izin dilekçesi Öğrencilerle birlikte Öğrenci ve öğretmen gözlem
Kasım 2017	Sinop Erfelek tarihi-doğal ve kültürel değerler gezisi yapıldı (Erfelek Şelalesi).	MEM'den veli izin dilekçesi Öğrenci ve öğretmen gözlem
	Sinop Kültür Müdürlüğü web sitesi literatür tarama çalışmaları.	Literatür taraması Öğrencilerle birlikte
	Sınıf içi yöresel yemeklerimiz ve yerli malı etkinliği düzenlendi.	Aile desteği ile Öğrencilerle birlikte
	Sinop tanıtım posterini slogan yarışması yapılması.	Öğrencilerle birlikte
Aralık 2017	Öğrencilerimizle birlikte yapılan gezi-gözlem ve deneyimler sonucunda elde edilen bilgilerle Sinop tanıtım posterinin oluşturulması.	Öğrenci ve velilerle birlikte
	Hazırlanan Sinop tanıtım posterinin 81 ile gönderilmesi.	MEB aracılığı
	17 Aralık 2017 de Ayancık Ayancık Halk Eğitim Merkezi ve A.S.O. salonunda "81 iliz hepimiz biriz" eTwinning sergisi açılması.	Sinop Valiliği Sinop Milli Eğitim Müdürlüğü Ayancık Kaymakamlığı Ayancık Milli Eğitim Müdürlüğü Ayancık Halk Eğitim Merkezi ve A.S.O. müdürlüğü ziyareti Ayancık Fatih İlkokulu

1.3. Verilerin Analizi

Fenomenlerin çeşitli yönleri ve aralarındaki ilişkilerin ortaya konulması için ayrıntılı bir analiz yapılması gerekir. Bu çalışmada görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen nitel veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz verilen bir durumu mümkün olduğunca eksiksiz ve dikkatli bir şekilde ortaya çıkartır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2003). Süreçte yaşananlar araştırmacı tarafından yazıya dönüştürülerek transkript edilmiştir. Ardından transkriptler genel bir bakış açısı kazanılana kadar defalarca okunmuştur. Daha sonra elde edilen transkriptlerden tek anlam çıkarılmaya başlanınca deneyimle doğrudan ilişkili önemli ifadeler sunulmuştur.

2. Bulgular

Bulgular, bu araştırmanın amaçları doğrultusunda sunulmuştur. Bunlar; Sinop tarih, doğal ve kültürel değerleri ile "81 iliz hepimiz biriz" yerli malı Sinop poster sergi izlenimi formundadır.

2.1. Sinop Tarih, Doğal ve Kültürel Değerleri

Sinop'un tarih ve kültürel gezi rotasına ilk olarak Ayancık Akgöl ve İnaltı Mağarası ile başlanmıştır. Daha sonrasında Sinop Tarihi Cezaevi, Diyojen Heykeli, Sinop Müzesi, Paşa Tabyaları, Sinop Kalesi, Hamsilos Koyu, Akliman ve deniz feneri ile devam etmiştir. Bir sonraki etkinlikte Erfelek Şelalesi ile Sinop'un tarihi ve kültürel gezi rotası sonlanmıştır. Bu gezilere katılan öğrencilerimiz yaşadıkları çevredeki tarihi ve kültürel yerleri keşfederek, gözlemleyerek farkına varmışlardır. Böylece öğrenciler yaşadıkları çevrenin tarihsel dönüşümünü hissetmişlerdir.

Posterde, Sinop'u tanıtan, tasvir eden ögeler öğrencilerimizin ve velilerimizin ortak kararı ile belirlenmiş ve posterde yer edinmiştir. Bu poster, proje kapsamında 81 ilde eş zamanlı gerçekleştirilen "81 iliz hepimiz biriz" yerli malı poster sergisinde yer almıştır. Proje kapsamında hazırlanan posterlerden oluşan "81 iliz hepimiz biriz" eTwinning poster sergisi eş zamanlı olarak 81 ilde sergilenmiştir. Yerli malı Sinop poster sergisinde halk oyunları, yöresel ikramlar, Ayancık keten tanıtım standı ilçedeki öğrenciler ve sergi izleyicilerine sunulmuştur. Aynı zamanda 81 ile gönderilen Sinop yerli malı posterleri Sinop'un tarihi, doğal ve kültürel değerlerinin tanıtımına katkı sağlamıştır.

Sonuç ve Öneri

Bu proje sonucunda öğrencilerde, yaşadıkları bölgenin tarihi, doğal ve kültürel değerlerini öğrenme ve farkına varma, paylaşma, misafirperverlik ve dayanışma gibi değerlerin oluştuğu gözlenmiştir. Öğrencilerdeki bu kazanımlar aile, okul ve çevre etkileşimleri ile gerçekleşmiştir. İlkokul öğrencilerinin yaşadıkları bölgenin tarihi, kültürel ve doğal özelliklerini bilmeleri o bölgenin daha sonraki turizm gelişimini olumlu yönde etkileyecektir. Bireyde, turizmin gelişimi ve değişimi kısa vadede oluşmamaktadır. Bu nedenle ilkokullardan başlayacak eğitim faaliyetlerinin turizmin gelişmesine katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Dolayısıyla turizmin farkındalığı eğitsel faaliyetlerle desteklenmesi önerilir.

Çalışma kapsamında eğitim faaliyetlerinin turizm ile birlikte yürütülmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Sinop ilinin kültürel ve yöresel özelliklerine yönelik yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlanması beklenmektedir.

Bu çalışma 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Sinop ili Ayancık ilçesi Fatih İlkokulu 3-C ve 4-A sınıfındaki 40 öğrenciden toplanan verilerle sınırlıdır. Ayrıca Sinop merkez, Ayancık ve Erfelek ilçelerinde gezilen tarihi ve doğal yerler ile gerçekleştirilen kültürel etkinliklerle sınırlı bir çalışma yürütülmüştür.

Kaynakça

- Creswell W. J. (2013), Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni, çev. Aydın M. (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2018)
- Creswell, J. W. (2017). Nitel yöntemler. Y. Dede içinde, Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (s. 183-213). Eğiten kitap.
- Demirbulak, D. (2000). Veli-öğretmen görüşmeleri ile ilgili bir çalışma. Milli Eğitim Dergisi, 146, 53-55.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). The SAGE handbook of qualitative research. Sage.
- eTwinning MEB, (2021). eTwinning MEB. <http://etwinning.meb.gov.tr/> Erişim: 10 Eylül 2021.
- eTwinning, (2021). eTwinning Avrupa'daki okullar için oluşturulmuş bir topluluktur. <https://www.etwinning.net/tr/pub/index.htm> Erişim: 10 Eylül 2021.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun H. H. (2003). How to design and evaluate research in education. McGraw-Hill Higher Education, 478-504.
- Kolay, Y., (2004). Okul-aile-çevre iş birliğinin eğitim sistemindeki yeri ve önemi. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/kolay.htm Erişim: 10 Eylül 2021.
- Onat Sayın, N. (2020). İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili görüşleri (Merkeze fendi İlçe Örneği). (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Papadakis, S. (2016). Creativity and innovation in European education. Ten years eTwinning. Past, present and the future. International Journal of Technology Enhanced Learning, 8(3-4), 279-296.

COĞRAFI İŞARETLİ ÜRÜNLERİN SİNOP'UN VE YÖRESEL MUTFAĞININ TANITIMINA KATKISI: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Oya MİNEZ*
Esra CAYMAZ*
Nuray TÜRKER*

Öz

Coğrafi işaretli ürünler bulunduğı bölgeye has özelliklere sahip olan, bu özellikleri ile diğere yörelerden farklı özellikler gösteren, bu ürünlerin korunmasını ve sürdürülmesine katkı sağlayan, yöresel ekonomiyi destekleyen ve “mahreç işareti” ve/veya “menşee adı” olarak tescillenen ürünlerdir. Tarihi çok eski çağlara kadar uzanan Sinop, yöreye özgü coğrafi işaretli yiyecekleriyle mutfağında farklılık ve özgünlük yaratmış şehirlerden biridir. Sinop yöresine ait Boyabat Gazidere Domatesi, Sinop Kestane Balı, Boyabat Sırık Kebabı, Sinop Nokulu gibi ürünler coğrafi işaret olarak tescillenmiştir. Bu çalışmanın amacı; Sinop'un coğrafi işaret almış yöresel yiyeceklerinin bilinirliğini ve Sinop mutfağının ve yörenin tanıtımına olan katkısını belirlemektir. Nitel bir araştırma deseninin benimsendiğı çalışmada Sinop dışında yaşayan 16 kişı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Sonuçlar, Sinop'un coğrafi işaret almış yöresel ürünlerinin katılımcılar tarafından bilinirliğinin az olduğunu, coğrafi işaretli ürünlerin Sinop'un ve Sinop Mutfağının tanıtımına kısmen katkı sağladığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi İşaretli Ürünler, Yöresel Mutfak, tanıtım, Sinop, Gastronomi.

Contribution of Geographically Indicated Products to the Promotion of Sinop and Its Local Cuisine: A Qualitative Research

Abstract

Geographically indicated products are products which have unique characteristics specific to a region, show different features from other regions, contribute to the protection and sustainability of local products, support the local economy, and are registered as “merchandise mark” and/or “protected designation of origin”. Sinop, whose history goes back to ancient times, is one of the cities that has created a difference and originality in its cuisine with its geographically indicated food. Boyabat Gazidere Tomato, Sinop Chestnut Honey, Boyabat Sırık Kebab, Sinop Nokul have been registered with geographical indications. The aim of this study is to determine the contribution of the geographically indicated food to the promotion of Sinop cuisine and the region. In the study, in which a qualitative research design was adopted, face to face interviews were conducted with 15 people living out of Sinop. The results show that geographically indicated food of Sinop are less well-known by the participants, and they partially contribute to the promotion of Sinop and its local cuisine.

Keywords: Geographically Indicated Products, Local Cuisine, promotion, Sinop, Gastronomy.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakùltesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, 1928245015@ogrenci.karabuk.edu.tr- <https://orcid.org/0000-0001-8342-6485>.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakùltesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, 1928245014@ogrenci.karabuk.edu.tr- <https://orcid.org/0000-0002-7569-7899>.

* Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakùltesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, nturker@karabuk.edu.tr- <https://orcid.org/0000-0001-5701-5674>.

Giriş

Asırlardır birçok medeniyete ev sahipliği yapan Sinop, tarihi boyunca birçok göç almış, bu göçlerin etkisiyle zaman içerisinde tarihi ve kültürel değişimlere uğramış ve günümüzdeki haline evrilmiştir. Bir liman kenti olarak anılan Sinop, tarihi ve turistik bir yer olarak önemli bir çekiciliğe sahiptir (Saraç, 2014;7).

Yörenin lezzetli ürünlerden oluşan mutfağı nesiller boyunca bölgenin sosyo-ekonomik yapısını güçlendiren bir etken olmuştur (Kıran,2018). Geçmişten günümüze yemeği hayatın her alanında özelleştiren Sinop halkı, cenazelerde, dini ve mevsimlik bayramlarda hatta yağmur duası yaparken bile yiyeceği bir ritüel, kültürlerinin bir parçası olarak kullanmışlardır (Başoğlu, 1980).

Yöresel yiyeceklerin korunmasını ve öz kimliğinin belli olmasını sağlayan coğrafi işaret uygulamaları diğer bölgelerden farklı ürünlerin hem taklitlerinden ayrılması hem de ekonomik olarak fayda sağlamalarını desteklemek amacıyla ilk olarak Avrupa ülkelerinde başlamış, zamanla diğer ülkelere de yayılmıştır (Ertan, 2010). Coğrafi işaret, Avrupa’da 1883, Türkiye’de ise 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Coğrafi işaret, işaretlenen ürünün korunmasını, yetiştiricinin ekonomik olarak desteklenmesini ve ürünün benzer ürünlerden farklılıklarının olduğunu gösteren ve bu ayırt edici özellikleri sayesinde yetiştirildiği bölgeye aitliği onaylanan bir tescil adıdır (Yenipınar, Köşker & Karacaoğlu, 2014). Bu bağlamda; Sinop yöresel mutfağına ait olan Boyabat Sırık Kebabı, Boyabat Gazidere Domatesi, Sinop Nokulu, Sinop Kestane Balı gibi ürünler “mahreç işareti ve menşe adı” altında tescillenip, koruma altına alınmıştır (TPE,2020).

Sinop’un yöresel mutfağı zengin bir içeriğe sahip olmasına rağmen, yetersiz tanıtım faaliyetleri nedeniyle Sinop hak ettiği tanınırlığa ulaşamamış (Saraç, 2014) ve beklenen ekonomik fayda henüz sağlanamamıştır. Bu çalışmanın amacı Sinop yöresel mutfağındaki coğrafi işaretli ürünlerin yöre mutfağının tanıtımına katkısını belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılarak Sinop dışında yaşayan 16 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın Sinop’un tanıtım faaliyetlerinin geliştirilmesi için ilgili alan yazına katkı sağlaması ve yerel yöneticilere ışık tutması beklenmektedir.

1. Coğrafi İşaret

Türkçe ’de “Cİ”, (Taşdan, Albayrak ve Albayrak, 2014; Doğan, 2015), İngilizce de “Geographical Indication” ya da “GI” olarak adlandırılan Coğrafi İşaret, *“belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işarettir”* şeklinde tanımlanmaktadır. Coğrafi İşaret, bulunduğu bölgeye sosyo-kültürel ve ekonomik fayda sağlayan (Bramley, 2011; Bertan, 2020), genel olarak benzerlerinden farklı özelliklere sahip olan ve bu özelliklerini bulunduğu yöreden alan (Oğan, Büyükyılmaz, 2020), üretildiği bölgenin kültürünün sürdürülebilirliğine, tanıtım ve imajına katkı sağlayan aynı zamanda yapılış şekli, üretim ve tüketimi, kullanılan reçeteleriyle geçmiş değerleri günümüze kadar taşıyan tescillenmiş ürünlerdir (Mercan ve Üzülmaz, 2014).

Coğrafi İşaret, genel olarak bulunduğu bölgenin özünü temsil etmekte ve maddi-manevi birçok alanda kalkınmaya fayda sağlamaktadır. Coğrafi işaretlemenin temel amaçları şunlardır; (1) coğrafi işaretli ürünün kalite ve kabul edilen özelliklerinin korunması, (2) tescile konu olan bölgede tescilli ürünü üreten üreticilerin tescille birlikte sağlanan korumadan faydalanmaları, (3) coğrafi işaretli ürünlerde geçen özelliklerin korunarak farklı /sahte bir üründe bu özelliklerle üretim yapılmasının önüne geçilmesi, (4) özelliklerini bulunduğu yöreden alan ürünün yine aynı bölgenin kültürel ve tarihi değerinin korunmasına katkı sağlaması (Esen, 2016;7).

Coğrafi İşaretli ürünler Menşe adı, Mahreç işareti ve geleneksel ürün olmak üzere üç başlık altında tescillenmektedir. Menşe adı, coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, bölge veya ülkeden kaynaklanan, tüm veya esas özelliklerini bu coğrafi alana özgü doğal ve beşerî unsurlardan alan, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerin tümü bu coğrafi alanın sınırları içinde gerçekleşen ürünleri tanımlamaktadır. Ürün, niteliklerini ancak ait olduğu yöre içinde üretildiği takdirde kazandığından Menşe adları sadece ait oldukları coğrafi bölgede üretilirler. Örneğin; Finike Portakalı, Malatya Kayısı (Türk Patent Enstitüsü, 2021).

Mahreç işareti, coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, bölge veya ülkeden kaynaklanan, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından bu coğrafi alan ile özdeşleşen, ürünün üretimi, işlenmesi veya içeriğinden en az birinin bulunduğu bölge/yöre/ülke sınırları içerisindeki doğal ve beşerî unsurlardan yararlanılarak yapıldığı ürünleri tanımlamaktadır (Çalışkan, Koç, 2007; Türk Patent Enstitüsü, 2021). Mahreç işaretlerinin, ürünün özelliklerinden en az biri o yöreye ait olmakla birlikte, yöre dışında da üretilebilmesi söz konusudur (Türk Patent Enstitüsü, 2021). Örneğin Antep Baklavası.

Literatürde diğer iki tanım kadar bahsi geçmeyen bir diğer tescil adı ise; Geleneksel ürün adıdır. Menşe adı ve mahreç işareti kapsamına girmeyen fakat bulunduğu alanda en az otuz yıl kullanıldığı kanıtlanan ürünleri işaretlemeye kullanılan tescil adıdır (Türk Patent Enstitüsü, 2021).

1.1.Sinop'un Coğrafi İşaretli Ürünleri

Sinop İlinde coğrafi işaretli dört gastronomik ürün bulunmaktadır (türkpatent.gov.tr, 2021). Bunlardan ilki Sinop Nokulu'dur. Farklı bölgelerde birçok alternatifi bulunan (Solak, 2017), “mayalı bir hamurun içine ceviz, fındık, susam, üzüm ilave edilerek yapılan şekerli veya şekerli bir tür çörek, lokum” (TDK, 2021) olarak tanımlanan Nokul; Sinop Ticaret ve Sanayi Odası tarafından 2017 yılında “Mahreç İşareti” olarak tescil ettirilmiştir (TPE, 2021) Eski zamanlarda sadece dini törenlerde ikram edildiği bilinen Nokulun günümüzde artık pastanelerde de günlük olarak hazırlanmaktadır (İpar, 2019:377). Nokul, bölgeyi ziyaret eden turistlerin yaşadıkları yerlere dönerken hediye olarak götürdüğü önemli bir yöresel ürün haline gelmiştir.

Bir diğer coğrafi işaretli yöresel ürün ise Boyabat Sırık Kebabıdır. Sinop'un Boyabat ilçesinde yapılan Sırık Kebabı da Nokul gibi geçmişten günümüze kadar özel günlerin vazgeçilmez yemekleri arasında yer almakta olup özellikle Kurban Bayramı'nda hazırlanmaktadır (Saraç, 2014). Her ocakta pişmeyen bu kebab belli ölçülere sahip ocaklarda ve gürgen odunundan hazırlanan sııklarda pişmekte ve adını da buradan almaktadır (Akyol, 2018). Boyabat Ticaret ve Sanayi Odası tarafından 2020 yılında “Mahreç İşareti” ile tescil ettirilmiştir (TPE, 2021).

Ülkenin birçok bölgesinde kestane balı üretimi yapılmaktadır fakat Sinop Üniversitesi 2021 yılında “Menşe Adı” olarak Sinop'a özgü “Sinop Kestane Balını tescil ettirmiştir (TPE, 2021). Tarihi 14. yüzyıla dayanan, doğal olarak yetişen, aşılammış kestane ağaçlarının bulunduğu Sinop ormanlarından elde edilen bal, herhangi bir kimyasal veya kalıntı madde içermemektedir (TPE,2021).

Son coğrafi işaretli yöresel ürün ise Boyabat Gazidere Domatesidir. Adını yetiştirildiği yöreden alan domates 150 yıldır yetiştirilmekte olup bölge için önemli bir gelir kaynağıdır. Ürünü diğer benzer ürünlerden ayıran özelliği ise domates ortadan bölündüğünde aynı soğanda bulunan “cücük” tarzı çekirdeksiz etsi bir yapının bulunmasıdır. Boyabat İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından 2019 yılında “Menşe Adı” olarak tescil ettirilmiştir (TPE, 2021).

1.2.Coğrafi İşaretli Ürünlerin Yöresel Mutfığa Katkısı

Son yıllarda yöresel yiyecek ve içecekler, turistik seyahatin önemli bir nedeni haline gelmiştir. Gastronomi turizmi bakımından da önemli bir yere sahip olan yöresel ürünler turistlerin seyahat tercihlerini etkilemektedir. Enright ve Newton (2004), yerel yemeklerin bir ülkeyi ziyaret eden turistler

için önemli bir çekim kaynağı olduğunu belirtmektedirler. Yazarların araştırması, yiyecek ve içeceklerin Hong Kong'u ziyaret eden turistler için ikinci, Bangkok'u ziyaret edenler için dördüncü ve Singapur'a giden turistler için beşinci en önemli çekim ögesi olduğunu göstermektedir. Nitekim Türker vd.nin (2018) araştırması, Safranbolu'yu ziyaret eden turistlerin yöre kültürünü temsil eden yöresel yiyecekleri tüketme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum yöresel mutfak kültürünü temsil eden coğrafi işaretli ürünler için de geçerlidir.

Coğrafi işaretli ürünler turistik destinasyonlar için ekonomik katkı yaratmakta, bölge halkı bu ürünlerden satışından kazanç sağlamaktadır. Araştırmalar, coğrafi işaretli ürünlerin yöre mutfağına katkı sağladığını doğrulamaktadır. Kızılırmak vd. (2014) yaptıkları çalışmada; coğrafi işaretli yöresel ürünlerin Türkiye ekonomisinin gelişmesinde büyük rol oynadığı sonucuna ulaşırken, Kantaroğlu ve Demirbaş (2018), bu ekonomik gelişmenin küçük ve büyük şehirler arasındaki gelir dağılımını önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Ancak; bir ürünün coğrafi işaret alması tek başına sosyo-ekonomik yapıya destek sağlayamamaktadır. Bu gelişimi sağlamak için yeterli tanıtım faaliyetlerine bunun sonucunda da yöreye yeterli miktarda turist çekilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Saatçi, 2019).

Yöreye özgü tatları ve farklılıklarıyla öne çıkan coğrafi işaretli ürünlerin yöre mutfağının tanıtımına yaptığı katkılar yadsınmaz. Destinasyonlar turist çekmek ve marka imajı yaratmak için, tanıtım faaliyetleri içerisinde soyut mirasın dışı yansıması olan yöresel yemek ve içecekleri de kullanmaktadırlar (Okumuş, Okumuş ve Mckercher, 2007). Bowen ve Zapata (2009), Meksika'nın coğrafi işaret alan tekila içkisi sayesinde uluslararası arenada tanınırlığını artırdığını ve Meksika'nın bölgesel gelişimine önemli katkılar sağladığını belirtmektedirler. Saatçi (2019) da ülkemizdeki illerin tanıtım broşürleri üzerinde yaptığı araştırmada coğrafi işaretli ürünlerin tanıtım amacıyla kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışmanın amacı; Sinop'un coğrafi işaret almış yiyeceklerinin bilinirliğinin ve Sinop mutfağının ve yörenin tanıtımına olan katkısının belirlenmesidir. Bu amaçla Ağustos 2021'de Sinop dışında ikamet eden 16 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılmış ve Sinop'un coğrafi işaretli ürünleri olan Boyabat Gazidere Domatesi, Sinop Nokulu, Boyabat Sırık Kebabı, Sinop Kestane Balının bilinirliği ve tanınırlığı ile bu ürünlerin Sinop'un tanıtımına katkısı belirlenmeye çalışılmıştır.

Görüşmede 13 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmış ve 10-15 dakika süren görüşmeler katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular, katılımcıların demografik özelliklerini, Sinop'u ziyaret edip etmediklerini, Sinop'un yöresel yiyecekleri ve içecekleri ile coğrafi işaretli ürünleri hakkındaki bilgilerini, coğrafi işaretli ürünlerin Sinop'un tanıtımına ne ölçüde katkı yaptığını ve bu konudaki önerilerini belirlemeye yöneliktir. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları betimsel olarak analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Kalitatif bir araştırma deseninin kullanıldığı çalışmada farklı illerde yaşayan 16 kişi ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Elde edilen bulgular aşağıda verilmektedir.

Katılımcılar	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitimi	Meslek	İl
K1	Erkek	39	Lisans	Turizmci	Adana
K2	Erkek	29	Lisans	Turizmci	Mersin
K3	Erkek	27	Lisans	Turizmci	Mersin
K4	Erkek	27	Lise	Turizmci	Kıbrıs

K5	Kadın	28	Lisans	Turizmci	Mersin
K6	Erkek	28	Lisans	Turizmci	Mersin
K7	Erkek	26	Lisans	Turizmci	Mersin
K8	Erkek	26	�n lisans	Turizmci	Mersin
K9	Kadın	35	Lisans	Yönetici	Kastamonu
K10	Kadın	25	Lisans	Bankacı	Kastamonu
K11	Erkek	48	Lisans	Doktor	Adana
K12	Erkek	65	Lisans	İşletmeci	Kastamonu
K13	Erkek	60	Lisans	İşletmeci	Kastamonu
K14	Erkek	25	Lisans	�ğretmen	Zonguldak
K15	Kadın	51	İlköğretim	Aşçı	Kastamonu
K16	Kadın	24	Yüksek Lisans	Lojistik	Kastamonu

Katılımcıların 5 tanesi kadın, 11 tanesi ise erkektir. Yaş ortalamaları 35dir. Katılımcıların 13 tanesi Lisans/Yüksek Lisans, biri ilköğretim, biri ön lisans, biri ise lise mezunudur. Katılımcılar Sinop dışında, farklı illerde ikamet etmektedirler. Katılımcıların 7 tanesi Sinop’a yakın bir coğrafiyada (Kastamonu ve Zonguldak) yaşamaktadır. Katılımcıların  oğ u turizm ve yiyecek-içecek sektörü çalışanlarıdır.

3.1. Daha  nce Sinop’u Ziyaret Etme Durumu ve Sinop İle İlişkiler

Katılımcılardan 8 tanesi daha önce Sinop’ta bir veya daha fazla kez bulunmuş, ortalama bir hafta ila on gün kalmışlardır. Bu durum katılımcıların yarısının Sinop’u daha önce ziyaret ettiklerini göstermektedir. Katılımcılardan 5 tanesinin Sinoplu arkadaşı ya da tanıdığı bulunmaktadır. Katılımcılardan 1 tanesinin annesi Sinoplu’dur. Bu durum katılımcıların Sinop ile ilgili tecrübelerinin ve bilgilerinin olduğunu göstermektedir.

3.2. Sinop’un Yöresel Yiyecekleri ya da İçecekleri ile İlgili Bilgiler ve Bilgi Kaynakları

Katılımcıların yarısının Sinop’taki yöresel yiyecekler ile ilgili bilgisinin olduğu belirlenmiştir. Katılımcılar Sinop mantısını bilmektedirler. Bu bilgiler, kişisel deneyimin (Sinop’u ziyaret, İstanbul’daki Sinop restoranları) yanı sıra televizyon programları ve Sinop’u ziyaret eden tanıdıklardan elde edilmiştir. Katılımcılardan ikisi Sinop’un balığı ile tanındığını belirtmiştir. K15 bu durumu şöyle özetlemektedir;

K15 “... Gezmeye giden turistler genelde oranın mantısını övüyorlar, cevizli ve yoğurtlu olarak iki  eşitmiş, ben de daha önce tattım...”

Katılımcılar ayrıca Sinop’u en iyi temsil eden yiyeceğin mantı olduğuna inanmaktadırlar. K10, bu durumu şöyle ifade etmektedir;

K10 “... Sinop deyince benim ve yakın çevrem aklına mantı geliyor, Sinop’u en iyi mantının temsil ettiğin düşünüyorum” ...

3.3. Coğrafi İşaret Kavramı ve Sinop’un Coğrafi İşaretli  r nleri

Katılımcıların  oğ u coğrafi işaret kavramını bilmektedir. Katılımcılar coğrafi işareti ve ürünleri aşağıdaki şekilde tanımlamaktadırlar;

K11 “... Yöresel o yöreye ait o y reyle bütünleşmiş ürünler coğrafi işaret alır” ...

K12 “... O yöreye ait ürünlerin tescil edilmesi” ...

Katılımcıların beş tanesi (K14, K10, K12, K2, K3) kestane balını, birer katılımcı ise Boyabat Gazidere domatesi (K15) ve Nokulu (K11) bilmektedir. Ancak; coğrafi işaret aldıkları konusunda katılımcıların bilgileri bulunmamaktadır. Bu durum yöresel ürünlerin bilindiğini fakat coğrafi işaretle tescillenmiş yöresel ürünler hakkında katılımcıların bilgisinin olmadığını göstermektedir.

K11 “... Sinop Nokulunu daha önce denedim fakat farklı illerinde Nokulu olduğunu biliyorum Sinop’unkinin diğerlerinden farklı olup coğrafi işaret aldığıyla ilgili hiç bilgilendirilmedim”

3.4. Sinop’un Coğrafi İşaretli  r nleriyle İlgili Bir Tanıtım Faaliyeti

(Bu  r nlerin Sinop vurgusu yapılacak şekilde tanıtım ve pazarlama amaçlı medyada -TV, dergi, gazete, belgesel film, seyahat yazısı vb.- İnternette, bill boardlarda, turizm fuarlarında duyurulması, tanıtılması)

Katılımcılara Sinop’un coğrafi işaretli ürünleri ile ilgili bilgi verildikten sonra katılımcılar Nokulu, kestane balını ve Gazidere domatesini duyduklarını ya da tattıklarını belirtmişlerdir. Ancak, katılımcılar bu  r nlerin Sinop’a ait olduğunu bilmemektedirler. Bu durum, Sinop’un yöresel yiyeceklerinin ve coğrafi ürünlerinin basın-yayın organlarında tanıtım amaçlı olarak kullanılmadığını göstermektedir.

3.5. Sinop’un Coğrafi İşaretli  r nlerinin Sinop Mutfağının Tanıtımına Katkısı

Katılımcılar Sinop’un coğrafi işaretli ürünleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmasalar da bu  r nlerin Sinop’un tanıtımına katkı yapacağına inanmaktadır. K14 ve K12 bu durumu şöyle  zetlemektedirler;

K14 “... Tabi ki katkısı olur bir turist bir yere gittiğinde ne yemeliyim diye sorar. Böyle olunca  ne çıkan ilk olarak coğrafi işaretli ürünler olur.”

K12 “... coğrafi işaret boşuna alınmıyor o yörenin ürünlerinin tanıtılması için alınıyor”

3.6. Coğrafi Yiyecek Odaklı Olarak Sinop’un Tanıtımı

Katılımcılar Sinop’un coğrafi yiyeceklerini kullanarak tanıtımının yapılmadığına inanmaktadır. Bu durumu K9 ve K10, aşağıdaki ifadelerle desteklemektedirler;

K9 “... Yapılmıyor, yapılmış olsaydı her sene gitmiş olduğum bir şehrin ürünlerini bilirdim.”

K10 “... Yapılmıyor, yakın bir coğrafiya da yaşamama rağmen benim bir bilgim yok”

3.7. Coğrafi İşaretli  r nler Kullanılarak Sinop’un Ve Sinop Mutfağının Tanıtılması İçin  neriler

Katılımcılar yöresel ve coğrafi işaretli ürünleri kullanarak Sinop’un televizyon programlarında, fuarlarda, yemek festivallerinde ve internet ortamında tanıtılabileceği önerisinde bulunmaktadırlar. Katılımcıların bu konudaki önerilerinden bazıları aşağıda verilmektedir;

K13 “... Bunun için sivil toplum örgütleri, kamu kurumları ve özel sektör bir araya gelerek ve bir tanıtım-pazarlama grubu oluşturarak tanıtım faaliyeti yürütmeli”

K7 “... Yemek festivalleri düzenlenebilir, insanların Sinop’a gelmesi için destinasyon daha cazip hale getirilmeli, bunun için medyayı kullanabilirler, fuarlarda yemeklerle ilgili tanıtım yapılabilir. Bir-iki fuarda Sinop standı görmüştüm. Bu stantlarda sadece Sinop’un doğal güzelliklerine vurgu yapılıyor”

K6 “... Özellikle Sinop’ta liman kısmında stantlar kurulmalı ve misafirlere coğrafi işaretli ürünlerden ikramlarda bulunulmalı”

K16 “... Mesela benim bulunduğum şehirde gastronomi festivalleri düzenleniyor, buraya ünlü şefler geliyor aynıysa orada da yapılabilir, TV programlarında gidip şehirleri geziyorlar, tanıtımını yapıyorlar”

Sonuç, Değerlendirme ve öneriler

Çalışmanın temel amacı; Sinop’un coğrafi işaretli ürünlerinin bilinirliğini ve Sinop yöresel mutfağının tanıtımına katkısını belirlemektir. Sinop’a ait yöresel ürün olarak en çok mantı bilinmektedir. Ancak, katılımcılar Sinop’un coğrafi işaretli ürünleri ile ilgili bilgi sahibi değildirler. Bu  r nleri

denenememişler, bu ürünlerle ilgili herhangi bir bilgi (medyadan, tanıdıklardan, fuarlardan v.b.) edinmemişlerdir.

Katılımcılar yeterli tanıtım yapılırsa coğrafi işaretli ürünlerin Sinop'a ve Sinop mutfağının tanıtımına katkı sağlayacağı düşünmektedir. Katılımcılar, coğrafi işaretli yiyecek odaklı olarak Sinop'un tanıtımının yeterince yapılmadığını belirtmektedirler. Katılımcılara göre, sivil toplum örgütlerinin ve resmi kuruluşların iş birliği ile Sinop ve Sinop mutfağının coğrafi işaretli ürünleri kullanarak tanıtılması için festivaller organize edilebilir, reklamlar, sosyal medya tanıtımları, fuarlarda stantlar kurulması gibi faaliyetler yapılabilir.

Zengin bir yöresel mutfağa sahip olan Sinop ili bu ürünlerinin bir kısmını coğrafi işaret olarak tescil ettirmesine rağmen bu ürünlerin yeterince tanıtımı yapılmadığı için bu yiyecekler turizmin gelişmesi adına istenilen etkiyi yaratmamaktadır. Daha etkili bir tanıtım faaliyeti hem yöre mutfağına hem de bölgenin sosyo-ekonomik gelişmesine katkı sağlayacaktır. Zira Sinop yılda bir milyon üzerinde turist ağırlamaktadır (Habertürk, 2019; En Son Haber, 2021). Coğrafi işaretli ürünlerin bilinirliğinin artması turistik tüketimi arttıracaktır. Öte yandan turistik bir değer kazanan bu ürünlerin sürdürülebilirliği ve korunması da mümkün olacaktır.

Coğrafi işaretli ürünlerin bilinirliğinin artması ve Sinop'un tanınmasına katkı sağlaması için aşağıda birtakım öneriler sunulmaktadır;

- Sinop mutfağıyla ilgili yapılacak sonraki akademik çalışmalarda coğrafi işaretli ürünlere odaklanılmalı, bu konuda yapılan bilimsel yayınlar arttırılmalıdır.
- Hem Sinop'ta hem de Sinop'a gelen ziyaretçilerin yaşadığı şehirlerde gastronomi temalı festivaller, yemek etkinlikleri, tadım günleri düzenlenmelidir.
- Televizyonlarda yayınlanan gezi ve yemek programı yapımcıları Sinop'a davet edilerek bu programların Sinop mutfağı, tarihi, kültürü ile ilgili yapılması için girişimlerde bulunulmalıdır.
- Günümüzde çok etkili bir iletişim aracı olan sosyal medya Sinop'un, Sinop yemeklerinin, coğrafi işaretli ürünlerin tanıtımı amacıyla kullanılmalıdır.
- Sinop broşürlerinde coğrafi işaretli yöresel yiyecekler öne çıkarılmalıdır.
- Bu tanıtım faaliyetlerinde sinerjik bir etki yaratmak amacıyla tüm paydaşlar (yerel yönetimler, turizm işletmeleri, sivil toplum örgütleri vb..) görev almalıdır. Bu amaçla bir örgütlenmeye gidilmeli, tüm tarafların temsilcilerinin katılımıyla bir yapı (dernek, vakıf vb.. olabilir) oluşturulmalı, faaliyetler tek elden yürütülmelidir.
- Coğrafi işaretli ürünleri (örneğin, Nokul) kullanarak Sinop markası ve Sinop kimliği yaratılmalıdır. Bu ürünleri kullanarak Sinop'un imajı iyileştirilmelidir.
- Coğrafi işaretli ürünlerin üretiminin arttırılması teşvik edilmelidir. Bu bağlamda ilde bulunan tarım örgütü bu ürünlerin sürdürülebilir üretimi için gerekli çalışmaları yapmalıdır.
- Turizm işletmeleri menülerinde coğrafi işaretli ürünlerden yapılan yemekler bulundurmali ve bu ürünlerin yemek üretiminde kullanıldığı menü kartlarında belirtilmelidir.
- Coğrafi işaretli ürünler paketlenirken üzerinde bu işareti aldığına dair bir ibare bulunmalı ya da coğrafi işaret logosu konulmalıdır. Ayrıca ürünün geleneksel özelliklerini anlatan tanıtımlar bulunmalıdır.
- Bu ürünler temalı küçük hediyelik eşyalar (örneğin magnet, kitap ayracı, kalemlik vb..) yapılmalı ve satışa sunulmalıdır.
- Sinop'un diğer yöresel ürünleri de kayıt altına alınmalı, uygun ürünler için coğrafi işaret başvurusu yapılmalıdır.

- Coğrafi işaretli ürünler küçük paketler halinde yapılarak gelen turistlere tanıtım amaçlı ücret-siz dağıtılmalıdır. Örneğın; Safranbolu gelen konuklara lokum ikram etmekte, otellerde odalara küçük paketler halinde tadımlık lokum konulmaktadır.
- Sinop  niversitesi bu ürünlerle ilgili farkındalığın artması için, yöresel ürün ve yemekleri, coğrafi işaretli yiyecekleri konu olan bilimsel etkinlikler düzenlemelidir.
- Yöreye özgü yiyeceklerin korunması ve sürdürülebilir olması amacıyla yerel halkın katılacağı eğitimler ve seminerler düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Akyol, C. (2018) Boyabat Mutfak Kültüründe Sırık Kebabının Gastronomi Açısından  nemi, Artvin  oruh Üniversitesi, Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 2 (Ek.1, Bahar): 142-156.
- Başoğlu, B. (1980). Boyabat D ğ nleri 1, Türk Folkloru Dergisi, 10, 20.
- Bertan, S. (2020). Impact of Restaurants in the Development of Gastronomic Tourism. International Journal of Gastronomy and Food Science, 100232.Doi: 10.1016/J.ijgfs.2020.100232
- Bowen, S. ve Zapata, A.V. (2009). Geographical Indications, Terroir, and Socio Economic and Ecological Sustainability: The Case of Tequila. Journal of Rural Studies. 25 (1), 108-119.
- Bramley, C. (2011). A Review of The socio-Economic impact of Geographical Indications: Considerations for the Developing World. Wipo Worldwide Symposium on Geographical Indications, 22.
-  alışkan V., Ko , H. (2007). Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Dağılış  zelliklerinin ve Coğrafi İşaret Potansiyelinin Değerlendirilmesi, Eastern Geographical Review, 28.
- Enright, M. J., and J. Newton (2004). Tourism destination competitiveness: a quantitative approach. Tourism Management, 25 (6), 777-788.
- Ertan, A. (2010). Prestijli Tarım  r nlerinin Pazarlanmasında Kalite ve Coğrafi İşaret Kavramlarının Tutundurulması ve Bu Bağlamda Tarım Satış Kooperatiflerinin  nemi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(2), 157-170.
- Esen, ř. (2016), Bir Farklılaşma Stratejisi Olarak Coğrafi İşaretler ve Türkiye İncelemesi, Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (14).
- İpar, M. S. (2019). Sinop Nokulu Bir Yerin Tabaktaki Kimliğı, Detay Yayıncılık, Ankara 1.Baskı
- Kantaroglu, M. ve Demirbaş, N. (2018). Türkiye’de Coğrafi İşaretli Gıda  r nleri  retim Potansiyelinin Değerlendirilmesi. VIII. IBANESS Kongreler Serisi, 21-22 Nisan, Plovdiv-Bulgaristan.
- Kıran,  . (2018) Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop 1. Baskı, Berikan Yayıncılık
- Kızılırmak, İ., Albayrak, A. ve Küçükali, S. (2014). Yöresel Mutfağın Kırsal Turizm İşletmelerinde Uygulaması: Uzungöl  rneğı. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 4 (1), 75-83.
- Mercan, ř. O.,  z lmez, M. (2014). Coğrafi İşaretlerin Bölgesel Turizm Gelişimindeki  nemi:  anakkale İli  rneğı. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 29(2).
- Okumuş, B., Okumuş, F., ve Mckercher, B. (2007). Incorporating Local and International Cuisines in the Marketing of Tourism Destinations: The Cases of Hong Kong and Turkey, Tourism Management, 28, 253–261.
- Saatcı, G. (2019). Coğrafi İşaretli Yiyeceklerin Tanıtım Unsuru Olarak Yöresel Yemekler Kapsamında Değerlendirilmesi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 7 (1), 358-374.
- Saraç,  . (2014). Halkbilimi  r nleri Açısından Boyabat’ta Kültürel Değışim. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Tezi
- Solak,  . M. (2017). Selçukludan Günümüze Kalan Lezzet Nokul.
- Taşdan, K., Albayrak, M. ve Albayrak, K. (2014). Coğrafi İşaret Tescilli Geleneksel  r nlerde İzlenebilirlik: Ankara İli  rneğı, XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 3, 1292-1300.
- Oğın, Y., ve B y k ylmaz, S. (2020). Karadeniz Bölgesinin Coğrafi İşaretli Gastronomik  r nleri, Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, 4(3), 337-354.

- Türker, N., Süzer, Ö., Kaya, K., İme, K., Kılıç, S. (2018). Gastronomik Akımlar Çerçevesinde Turistlerin Yiyecek-İçecek Tüketme Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma, Gastronomi Kongresi, 22-25 Mart 2018, Ankara
- Yenipınar, U., Köşker, H. ve Karacaoğlu, S. (2014). Turizmde Yerel Yiyeceklerin Önemi ve Coğrafi İşaretleme: Van Otlı Peyniri. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 2(2)

İnternet kaynakları

- Boyabat Gazidere Domatesi Tescil Belgesi <https://ci.turkpatent.gov.tr/files/geographicalsigns/0421b251-5936-477c-8734-61af4b8cf470.pdf>
- Boyabat Sırık Kebabı Tescil Belgesi <https://ci.turkpatent.gov.tr/files/geographicalsigns/3c0da737-2b3b-4880-b36f-8eb1962d5fb9.pdf>
- En Son Haber (2021). “Sinop rekor kırdı: 1 milyon ziyaretçiyi ağırladı” başlıklı haber, 31 Temmuz 2021, <https://www.ensonhaber.com/yasam/sinop-rekor-kirdi-1-milyon-ziyaretciyi-agirladi> Erişim:01.09.2021
- Habertürk (2019) “Kuzeyin yıldızı Sinop geçen yıl 1 milyon turisti ağırladı İl nüfusunun 4 katından fazla, şehir merkezi nüfusunun ise 15 katından fazla turisti konuk etti Sinop'a 10 yılda 100 milyon liralık turizm yatırımı yapıldı” başlıklı haber, 28 Şubat 2019, <https://www.haberturk.com/sinop-haberleri/67203394-kuzeyin-yildizi-sinop-gecen-yil-1-milyon-turisti-agirladiil-nufusunun-4-katindan-fazla> Erişim:05.09.2021
- Türk Patent Enstitüsü (2021) <https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/geleneksel%c3%bcr%c3%bcn-ad%c4%b1-nedir>, erişim: 31.07.2021
- Türk Patent Enstitüsü, (2021) <https://ci.turkpatent.tov.tr/files/geographicalsigns/771c686b-cacb-4a5a-b6e7-3196739856e9.pdf>
- Türk Patent Enstitüsü (2021) <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=57&tur=&urunrubu=&adi> Erişim: 01.08.2021
- Sinop Nokul Tescil Belgesi <https://ci.turkpatent.gov.tr/files/geographicalsigns/284.pdf>
- Sinop Kestane Balı Tescil Belgesi <https://www.yenisafak.com/gundem/selcukludan-gunumuze-kalan-lezzet-nokul-2650983> Erişim:01.08.2021
- Türk Dil Kurumu (2021) <https://kelimeler.gen.tr/nokul-nedir-ne-demek-231748> Erişim: 01.08.2021.

BESİN DEĞERİ YÜKSEK BİR ÇORBA YAPILANMASI

Aysun GARGACI KINAY*

Kerem KAPTANGİL*

Kübra AŞAN *

Öz

Ürün, insanların ana yemek öncesi başlangıç olarak veya ara öğün olarak tercih ettikleri bir çorba çeşidi olup, yapısında bulunan ilikli kemik suyu, kanlıca mantarı, soğan ve sarımsağın bir araya getirilmesiyle elde edilen, kemik gelişimi ve insan sağlığına yararı bulunan bir çorba yapımıyla ilgilidir. Buluş, yapısında esansiyel aminoasit içeriği ile yüksek kalitede protein, besinsel lif ve düşük yağ içeriğine sahip aynı zamanda, birçok glütensiz üründe olmayan E vitamini, B vitaminleri, potasyum fosfor ve magnezyum içeren kestane unu ile yüksek miktarda aminoasit içeren protein açısından zengin, kalsiyum, fosfor, demir, sodyum, potasyum ve magnezyum gibi mineraller ile B1, B2 ve C vitaminleri içeren kanlıca mantarı ve yapısında kolajen, glutamin, prolin, magnezyum ve kalsiyum bulunan ilikli kemik suyu ile üretilen besin değeri yüksek bir çorba yapımı ile ilgilidir. Buluş konusu besin değeri yüksek bir çorba yapımı, içerik olarak glütensiz kestane unu, gerçek ilikli kemik suyu ve kanlıca mantarlarının kullanıldığı bir çorba olup hem Sinop bölgesinde çok yetişen mantar ve kestanelerin tüketimi arttırılabilecek hem de yeni ve besleyici bir ürün elde edilmesine olanak vermektedir. Elde edilen yeni ürün, Türk Patent tarafından yapılan inceleme sonucunda şekli şartlara uygun olduğu tespit edilmiş ve resmi patent başvurusunda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çorba, Kestane, Kemik Suyu.

Making A Soup With High Nutritional Value

Abstract

The product is a type of soup that people prefer as a starter before the main meal or as a snack, and it is related to the production of a soup that is obtained by combining the marrow bone broth, hookah mushroom, onion, and garlic in its structure, which has benefits for bone development and human health. The invention consists of chestnut flour, which contains essential amino acids, high-quality protein, dietary fiber, and low-fat content, but also contains vitamin E, B vitamins, potassium, phosphorus, and magnesium, which are not found in many gluten-free products and is rich in protein, containing high amounts of amino acids, calcium, and phosphorus. It is related to the preparation of a soup with high nutritional value, which is produced with cork mushroom, which contains minerals such as iron, sodium, potassium, and magnesium, and vitamins B1, B2, and C, and marrow bone broth containing collagen, glutamine, proline, magnesium, and calcium in its structure. The subject of the invention is a soup with high nutritional value, a soup that uses gluten-free chestnut flour, real marrow bone broth, and cannabis mushrooms. As a result of the examination made by the Turkish Patent, the new product obtained was determined to be in compliance with the formal conditions, and an official patent application was made.

Keywords: Soup, Chestnut, Bone Broth.

* Dr. Öğr. Üyesi Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, aysungargaci34@hotmail.com - <https://orcid.org/0000-0000-0002-1984-2860>.

* Dr. Öğr. Üyesi Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, kerem_kaptangil@hotmail.com - <https://orcid.org/0000-0000-0002-2319-2661>.

* Ar. Gör., Dr., Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, kubra.asan@hotmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-8739-3585>.

Genel Bilgiler

1. Günümüzde insanlar çorbaları ana yemek öncesi başlangıç olarak veya ara öğün olarak tercih etmektedir. Birçok sağlık sorununa iyi gelmekle birlikte, kansızlık ve kan basıncının dengelenmesi, bağırsak dolaşımı engellenmesi, bünyenin güçlenmesinde ve zinde bir vücut yapımızın oluşması gibi birçok yararı bulunmaktadır. İnsanlar genel olarak domates, tarhana ve şehriye gibi birçok farklı çorbalar tüketmektedir. Hali hazırda toz şeklinde satılan birçok hazır çorba çeşitleri vardır.

2. Piyasada hazır satılan çorbaların içinde et ve sebze aromaları aspartam, yüksek fruktozlu mısır şurubu, monosodyum glutamat (MSG), trans yağ, gıda boyaları, sodyum sülfat, sodyum nitrat, sodyum nitrit (Anonim, 2021a) domates püresi, şeker, glukoz, aroma verici, soğan tozu, sarımsak tozu, acı biber suyu (Anonim, 2020a), anti mikrobiyal maddeler ve benzerleri kullanılmaktadır.

3. Yukarıda bahsedilen dışarıdan hazır olarak alınan toz halinde satılan çorbaların içerisinde bulunan kimyasal gıda katkı maddelerinin uzun süreli kullanımlarda, parkinson, obezite, gelişim bozukluğuna ve kanser gibi sağlık sorunlarına sebep olabilmektedir. Teknikte konu ile ilgili çeşitli geliştirmeler yer almaktadır.

4. Teknikte konu ile ilgili bir geliştirilme olan TR 2016/14875 sayılı belgede, insanların genellikle yemeklerden önce başlangıç olarak tercih edilen bir çorba çeşidi olan tarhana çorbasının karışımının içeriğinin besin değerinin artırılmasını sağlayan besin değeri yüksek sindirim sistemini hızlandıran bir tarhana yapılanması ile ilgilidir. Besin değeri yüksek ve sindirim sistemini hızlandıran bir tarhana yapılanması içeriğindeki temel malzemelerin beyaz etli balıkların haşlanması sonucu elde edilen suya ihtiva edilerek haşlanması ile hayvansal protein besini desteği elde edilmektedir ve böylelikle tarhana yapılanmasının besin değerinin artması sağlanmaktadır.

5. Teknikte konu ile ilgili bir geliştirilme olan TR 2018/12167 sayılı belgede, taneler halinde tahıl, bakliyat ve kinoa içermesi sayesinde yüksek besin değeri sunan, protein ve lifçe zengin olması sayesinde uzun süre tokluk sağlayan, tuz ve baharat içermemesi sayesinde her tüketiciye damak tadına uygun bir çorba yapabilmeye olanağı sunan, hiçbir katkı maddesi içermemesi sayesinde doğal ve sağlıklı bir hazır çorba karışımı ve bu karışımın üretimi için bir yöntem ile ilgilidir.

6. Teknikte konu ile ilgili diğer bir geliştirilme olan TR 2016/08747 sayılı belgede, bağışıklık sistemini destekleyici besin değeri yüksek çorba olup; bakliyat ve hububat türlerinden; nohut, kırmızı mercimek, yeşil mercimek, bulgur, pirinç, buğday ve kuru fasulye, sebze olarak; soğan, yeşilbiber, domates, havuç, bezelye, kabak, börülce, taze fasulye, ıspanak, pırasa, brokoli, karnabahar, bamya, sarımsak, taze nane, maydanoz ve kekik içermesi, biber salçası, domates sosu, süzme yoğurt, mısır unu ve buğday unu içermesi ile karakterize edilmesinden bahsedilmektedir.

7. Teknikte konu ile ilgili bir geliştirilme olan TR 2012/10099 sayılı belgede, bitkisel olarak içeriği geliştirilmiş ve bir çeşit hastalığa tedavi aşamasında iyi gelen bir tarhana yapılanmasından bahsedilmektedir.

8. Yukarıda bahsedildiği gibi teknikte bulunan ve yer alan dokümanlarda, ilikli kemik suyu ve kanlıca mantarı ile hazırlanabilen, insan sağlığını iyileştirme etkisi olan ve büyüme, gelişmelerine katkı sağlayan doğal ve besleyici besin değeri yüksek bir çorba yapımından bahsedilmemektedir.

9. İlikli kemik suyu ile üretilen besin değeri yüksek bir çorbanın hazırlanması için aşağıdaki üretim adımları takip edilir:

- 3 litre ilikli kemik suyuna, 1 kg kanlıca mantarı, 2 adet orta boy soğan, 1 adet sarımsak ve 1 çorba kaşığı tuz ilave edilerek bir saat boyunca kaynatılır.
- Karışım kaynatıldıktan sonra blenderden geçirilir.

- Blenderden geçirilen karışım soğutulduktan sonra üzerine 1 kg süzme yoğurt ve 2 kg kestane unu eklenerek hamur haline getirilir.
- Hamur, tepsiye döküldükten sonra karışım 2 gün boyunca kurumaya bırakılır.
- Kurutulan karışım toz çorba haline getirilir.
- 4 orba kaşığı toz çorba karışımına 1 litre su koyularak kaynatılmasıyla ürün hazırlanmaktadır.

Sonuç

Buluş, insanların ana yemek öncesi başlangıç olarak veya ara oğn olarak tercih ettikleri bir çorba çeşidi olup, katkı maddelerinden ve kimyasal maddelerden uzak sağılıklı bir üründür.

Buluş konusu besin değeri yüksek bir çorba yapımı, içerik olarak glütensiz kestane unu, gerçek ilikli kemik suyu ve kanlıca mantarlarının kullanıldığı bir çorba olup hem Sinop bölgesinde çok yetişen mantar ve kestanelerin tüketimi arttırılabilecek hem de yeni ve besleyici bir ürün elde edilmesine olanak vermektedir.

Besin değeri yüksek bir çorbanın içerisinde yer alan ilikli kemik suyu içerisinde bulunan kolajen, cilt bakımına önem veren insanlar açısından, çok faydalı olan bir protein olarak anılmaktadır. İnsan vücudunda oldukça fazla bulunan bir protein olan kolajen, deri, sa, bağ dokusu, tendon, diş, eklem, tırnak, ve kemikleri olmak üzere birçok organın yapısını oluşturmaktadır (Anonim, 2019a).

Doğal olarak hazırlanan buluş konusu çorba diğer çorbalara kıyasla grip ve diğer hastalıklarda daha fazla etki göstermektedir. Bağırsakların dolaşımı başta olmak üzere (Anonim, 2021b) birçok sağılık problemini önlemektedir.

Kaynaklar

- Anonim, 2021a www.mantar.info Erişim Tarihi: 19.01.2021.
Anonim, 2020a www.gida2000.com Erişim Tarihi: 12.12.2020.
Anonim, 2019a www.kamusaati.com Erişim Tarihi: 30.12.2019.
Anonim, 2021b www.haberler.com Erişim Tarihi: 19.05.2021.

S NOP İLİNİN BAZI YERLERİNDE GELENEKSEL TAKVİM VE METEOROLOJİ UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ay e AKMAN*

 z

Halk takvimini herhangi bir yöre insanının temelde kültürel miras olarak edindiği doğal olgularla, toplumsal kurumlar ve olgular arasındaki uzun süreli deneyimlere dayalı ilişkilerin kurulduğu dinsel, tarihsel, eğitsel, inançsal, hukuksal, tarımsal, siyasal, ekonomik bağını anımsama ve anımsatma görevini üstlenmiş olan zaman-hayat ikilisinin bir dizgesi olarak tanımlayabiliriz. Halk takvimi dediğimiz yerel takvim zamanı bilinen, yaygınlık kazanmış takvimlerden daha farklı olarak bölümler; ayları ve günleri başka bir biçimde adlandırır. Kimi zaman birimlerine, kimi doğal olaylara iyi veya kötü özellikler yükler. Teknolojik açıdan yetersizliğin olduğu toplumlarda yüzyıllara dayalı yerel deneyim, görgü ve tahminlerle atmosfer olaylarına ilişkin bilgiler oldukça yüksek doğruluk oranlarına ulaşmıştır. Yaşamın tamamen doğal etkenlere bağlı olduğu geleneksel toplumlarda hava tahminleriyle ilgili bilgiler kültürel bütün içerisinde önemli bir yere sahiptir. Balığa çıkmadan önce, g  e ba lamadan önce havanın nasıl olacağını bilmek, için gereği gibi yapılabilmesi için ilk şart olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Sinop İline özgü zaman algısının ve yerel takvim bilgisinin tespit edilmesinin yanı sıra, geleneksel kültürümüzde önemli bir yeri olan ve yerel takvime uygun olarak gerçekleştirilen bazı geleneksel uygulamaların ortaya konmasıdır. Çalışmamızın en önemli yönlerinden birisi, geçmişe yönelik tespitlere de yer verilerek bilgilerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesidir. Bir yere özgü halk takvimi ve meteoroloji bilgileri, aynı zamanda o yerin tarihi, coğrafi, ekonomik ve kültürel yapısı hakkında kapsamlı bilgileri de içerir. Konuya ilişkin bilgiler, bu anlamda herhangi bir yerin halk kültürü değerleri açısından önemli bir kaynaktır. Sinop İli köylerinde konuya ilişkin olarak gerçekleştirilen alan araştırmaları sırasında elde edilen verilere dayalı olarak hazırladığımız çalışmanın; yöre halkının zaman algısı ve bu algıya ilişkin kültürel örüntüyü analiz etme bakımından önemli bir katkı sağlayacağı d   n lmektedir.

Anahtar Kelimeler: Takvim, Meteoroloji, Gelenek, İnanç, Kutlama.

An Evaluation on Traditional Calendar and Meteorology Applications in Some Places of Sinop Province

Abstract

The time-life calendar, which under took the task of remembering and reminding the religious, historical, educational, religious, legal, agricultural, political and economic bonds, in which the relations between natural phenomena, social institutions and phenomena based on long-term experiences, which a local people acquire as a cultural heritage, are established. We can define it as a string of two. The local calendar, which we call the folk calendar, is different from the popular calendars; names month sand days in a different way. Sometimes it attributes good or bad features to it sun it sand some natural events. In societies where there is technological in adequacy, information about atmospheric events has reached very high accuracy rates with centuries of local experience, manner sand predictions. In traditional societies where life is completely dependent on natural factors, information about weather forecasts has an important place in the cultural whole. Knowing what the weather will be like before going fishing, before starting the migration, is the first condition for the job to be done properly. The aim of this study is to determine the time perception and local calendar information specific to Sinop Province, as well as to reveal some tradition all practices that have an important place in our traditional culture and are carried out in

* Antropolog, K lt r ve Turizm Bakanlığı, Ara tırma ve Eğitim Genel M d rl ğ , Ankara. akmanay6@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0003-3596-3491>.

accordance with the local calendar. One of the most important aspects of our study is the comparative evaluation of the information by including past findings. It includes folk calendar and meteorological information specific to a place, as well as comprehensive information about the historical, geographical, economic and cultural structure of that place. Information on the subject is an important source in terms of folk culture values of anyplace in this sense. The study we prepared based on the data obtained during the field researches carried out on the subject in the villages of Sinop Province; It is thought that it will make an important contribution in terms of analyzing the time perception of the local people and the cultural pattern related to this perception.

Keywords: Calendar, Meteorology, Tradition, Faith, Celebration.

Giriş

Anadolu'nun en kuzey kısmında yer alan Sinop aynı zamanda önemli bir liman kentidir. Batı Karadeniz Bölgesi'nin Küre Dağları bölümünde yer alan şehir, Küre Dağlarının kuzeye doğru gidildikçe platoya dönüşmesi nedeniyle sahil şehri olma özelliğini kazanmıştır. Coğrafi konum olarak Sinop'un kuzeyinde Karadeniz, batısında Kastamonu, güneyinde Çorum ve doğusunda Samsun bulunur (Atalay ve Mortan, 2006: 9-10).

Sinop'un Karadeniz kıyılarında uygun şartları taşıyan tek geniş doğal limanlara sahip olması tarihi önemini arttıran yönlerinden biridir. Sinop'un kuzey ucunda bulunan İnceburun Anadolu'nun en kuzey noktasıdır. İnceburunun doğusunda yarımadaı parçalayan bir koy olan Akliman bulunur. Sinop'un doğu ucunda ise Boztepe Yarımadası vardır. Boztepe Yarımadası'nı Sinop Yarımadası'na bağlayan dar kıstağın sağında ve solunda yer alan koylar Sinop'a Karadeniz Bölgesi'ndeki tek doğal liman olma özelliğini kazandırır. Boztepe Yarımadası'nın sağında ve solunda yani güneydoğu ve kuzeybatısında yer alan bu iki doğal liman iç liman ve dış liman olarak adlandırılır (Darkot, 1967: 685). Boztepe Yarımadası iç limanın bütün rüzgârlardan korunmasını sağlar. Kuzeybatı bölgesinde bulunan dış liman ise fırtınalara açıktır ve iç liman kadar itibar görmez. Bundan dolayı aslında Karadeniz sahilinde bulunan tek doğal liman iç liman yani büyük limandır. İç liman ve dış limana halk arasında "Akdeniz" ve "Karadeniz" adı verilmiştir.

Dış liman her ne kadar iç liman kadar rağbet görmese de Sinop çifte limana sahip olma özelliği ile diğer Karadeniz sahil şehirlerinden ayrılır. Bu doğal limanlar Sinop'un girintili çıkıntılı kıyılarında oluşan burunlar tarafından korunaklıdır, derindir ve demirlemeye uygundur. Karadeniz kıyısındaki şehirlerin hiçbirinde Sinop'taki kadar koy ve körfezlerle korunmuş limanlara rastlanmaz. Tüm bu özellikleriyle Sinop Limanının tarihin en eski dönemlerinden itibaren önemi büyüktür (Kol, 2017: 10).

Halk takvimi kavramı bize, zamanın yaygın olarak kullanılan resmi takvimden farklı biçimde bölümlendiğini, bu bölümlere kendine özgü isimler verildiğini ve bu adlandırmaları yalnızca belirli bir yöre halkının bildiğini anlatır. Bir yıllık dönem ayların ve günlerin ayırt edilebilen bölümleri farklı şekilde adlandırılır ve bu bölümlere kimi anlamlar yüklenir. Bu sebeple her yerin kendine özgü bir takvimi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Benzer biçimde Sinop İli genelinde de uzun yıllara dayalı birikimle ortaya çıkmış kendine özgü terim ve adlandırmaları olan bir takvimin varlığından söz edebiliriz. Halk arasında bilinen bu zamanı anlama biçimleri, özellikle evden uzak kalınan yerlerde, tarlada, bağ-bahçede ve balıkçılıkta önem kazanmaktadır.

Büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkemizde günümüzde iki tür takvim kullanılır. Bunlar;

1. Bir yılı 354/355 gün olarak kabul eden ve ayın 29/30 günlük dönem içindeki değişimine göre on iki eşit parçaya bölen Hicri Takvim,

2. Dünyanın güneş etrafındaki 365/366 günlük hareketi esasına dayanan Miladi takvim.

Anadolu halkının geleneksel yaşamına bakıldığında zaman zaman her iki takvimin de, hatta yörenin kültürel yapısına uygun olarak üçüncü bir takvimin de kullanılabildiği görülmektedir. Dini

bayramlar ve gelenekler için Hicri Takvimden yararlanılırken, başka geleneksel uygulamalar için diğer takvimlerden yararlanılmaktadır (Boratav, 1973: 131).

1. Sinop Yerel Takvimine Göre Zaman Algısı

1.1. Saatte İlgili Kavramlar

Genel olarak güneşin doğuşu ile batması arasında kalan zaman dilimi bir gün olarak bilinir. Bir günlük zaman diliminin de hemen her yerde belirli noktaları vardır ki, günlük işler bu belirli bölümlerde yapılır. Sinop İli genelinde de bilinen zaman dilimlerine uygun bir bölümlenmeden söz edebiliriz. Günün 24 saatlik bir süre olduğu ve bu sürenin de sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı olmak üzere beş bölümden oluştuğu ifade edilmektedir. Saatin olmadığı zamanlarda, belirli işleri zamanında yapabilmek ve namaz vakitlerini anlamak için en fazla güneşten yararlanılır (Saraydüzü/Akbelen Köyü).

“Saat güneşin şeyi, güneşe karşı saat kullanılıyor... şinci eskiden saatimiz yoğudu bizim...güneşe bakıyoduk böyle gıpleye...”

Güneşin doğup belirli bir zamanın geçmesi ise yörede “güneş yayıldı” veya “gün yayıldı” tabirleriyle ifade edilir.

Sabahın olduğunu anlamanın bir başka yolu ise yıldızlara bakmaktır. Sabahyıldızının gökyüzünde belirmesi sabahın olduğu biçiminde yorumlanır.

“Hinci yıldız böyle çıkar yukarıya... aşıağlar da ağaru, ıstıy ıstıyigelü...zabah oldu dirüz, galkaruz o zaman...”

Saatin olmadığı eski zamanlara dair bir tabir ise “ak iplik ile kara ipliğin seçilmesi” biçiminde belirtilir. Ramazan ayında havanın aydınlanması ve sahurun bitiş tarihini anlatmak üzere bu tabir kullanılır (Saraydüzü/Akbelen Köyü).

“Zabah namazını ıslah gine ağarı aşıağla...böyle ağarı...ak iplik gara iplik seçiliyo diyince de orucu bırakusun, ağzını yıkarsın...”

Yörede oldukça eski zamanlardan kalma bir “sabah çorbası” deymi vardır. Kaynak kişi anlatısı gün doğmadan işe başlandığını, günün tarlada başladığını ve ilk kahvaltının da günün ilk saatlerinde tarlada yapıldığını göstermektedir:

“Güneş doğmuya moğmuya bakmazla biz eskiden tarlalarda içiyoduk çorbamızı...zabah çorbasını tarlada...yerinden galkacan, apdes alusan al, almasan yüzünü yığka, git tarlaya gün doğmadan...artu ha horuz öter, ezen okunu, o zaman tarlaya getirüle yahut ki eskiden öyleydi... hinci artu millet ezen okundu diyo, bütün köye gelüle, geliyola...eskiden öyleydi...”

Öğle ve ikindi vakitlerinin saat olmaksızın tahmini ise güneş-gölge ikilisinin durumuna göre yapılabilmektedir. Öğle vaktinde güneş iyice yükselmiştir; kibleye dönüldüğü zaman güneş sağ gözün üzerine geliyorsa öğle olmuş demektir. İkindi vakti ise, güneşten ziyade çevrede bulunan bazı yerlerdeki gölgelerin durumundan anlaşılır.

“Şincik gölge boyumuz uza...uza böyle gölge...ikindü olmuş dirüz....böyle toplandı mıydı dağda, toplu durar, öğlen oldu dirüz...gölgen gaybolur o zaman öğlende...gölge uzayınca ikindi, gölge toplandığı zaman öğlen...”

Akşamın oluşunun en belirgin göstergesi güneşin batmasıdır. Yörede güneşin batışı ve akşamın oluşu “gün kavuştu” tabiriyle ifade edilir. Batı tarafında gökyüzünde oluşan kızarma da akşam vaktinin olduğunu gösterir.

Yörede günün saatlerini anlamanın bir başka yolu ise günün belirli noktalarında öten horozlara kulak vermektir:

“Öğlen saati öğlen oldu diyoz, horuzla öter ondan soğra... ha öğlen...öğlen horuzları ötiyo dirüz...dağdan daşdan toplanuruz...şindi de artu hocaların ezenleri var a, onlan ona garşuluk...sabah

horuzu ayrı öğlen horuzu ayrı...gece...öğlen horuzuayrı...saat ikide filan horuz ötmeye başlar...onu zabah horuzu diyo...zabah oluyo, horuzla ötüyo dirüz temcitte...ramazanda da bayağ zamanda da öter horuz...”

Bu bölümler gün içerisinde tarım ve hayvancılık bakımından yapılması gereken işlerin zamanını bilmek anlamında takip edilmektedir. Günün sabah, öğle, ikindi ve akşam vakitlerine ilişkin zengin betimlemeler bulunmakla birlikte, yatsı zamanına ilişkin olarak ayırıcı tanımlamalara rastlanmaz.

1.2. Günün Bölümlerine İlişkin İnanışlar

- Akşam belirli bir saatten sonra horozun ötmesi iyi sayılmaz, ölümün işareti gibi anlaşılır.
- Cuma günleri erkekler Cuma namazı kılınmadan iş yapmak için dışarı çıkmaz.

1.3. Yerel Takvimde Günler

Gece ve gündüz, güneşin doğması ile batması arasındaki zaman dilimlerini anlatır. Bir günün bitiminden sonra başka bir gün başlamakta ve bu günler bir hafta içerisindeki sırasına göre isimler almaktadır. Halk takvimlerinde ise haftanın günleri geçerli takvimde olduğundan daha farklı adlar alabilir. Sinop yerel takviminde günlerin adlandırılmasına ilişkin bilgiler neredeyse tamamen unutulmuş durumdadır. Kaynak kişi anlatılarından önceleri Pazar gününe “deri” dendiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında gün adları resmi takvim günleriyle aynıdır.

*“...böğün cumay diyo, cumartesi, deri, bazar diyo... bizim işlerimiz işde öyle gidiyo... çarşamba, Perşembe, hinci Salı çıktı...bilmem onları dutduramıyoz biz...eskiden bi **derimiz** vardı **deri-miz**...hinci bazar günü deniyo...bazıyertesi, Salı, Çarşamba, Perşembe, cumay böyle sayılıyo- işde...cumayertesi, gine **deriye** geliyo...eski atalardan öyle...”*

Günün bölümlerine bazı anlamlar yüklendiğinden daha önce söz etmiştik. Benzer biçimde haftanın günlerine de bazı anlamlar yüklenebilmektedir. Bazı günler daha hayırlı olarak kabul edildiği için bazı işlerin başlangıcı bu günlerde yapılabilir.

“Çarşamba gün... bi de deri gün...onları eyi sayyola işde, işe başlamasını...orak biç, ot gaz ne yaparsan yap...ev yap köy yap Çarşamba gün başlanıyo...aslında Çarşamba, deri...”

“Onla da çarşambaya getirüle, perşembeye bazara getirüyo işde...cumay gün güveyi gelü, bazar gecesi gelü...hinci siz bazar, Salı diyonuz ya, o günlerde işde böyle düğünü o zaman guryollardı...”

1.4. Yerel Takvimde Aylar ve Belirli Günler

Tarım ve hayvancılık Sinop İlinin başlıca gelir kaynaklarıdır. Sinop'ta 586.200 hektarlık yüzölçümünün % 39,5'lik kısmını oluşturan 231.170 hektar alan tarıma elverişli olup bunun 130.427 hektarında tarım yapılmaktadır. Üzerinde tarım yapılabilen 231.170 hektar arazi genellikle orman açması olup engebeli, çok parçalı ve % 86 oranında su erozyonuna açıktır (Özdemir, 2007: 37). İlde tarıma elverişli bu alanlarda verimli bir tarım dönemi geçirebilmek için iklim ve coğrafi koşullara uygun davranmak zorunludur. Bu sebeple halk arasında bilinen yerel takvimdeki bölümlenmeye uygun olarak ekim ve hasat dönemine dikkat edilmeye çalışılır. Bu yerel takvime göre aylar farklı biçimlerde adlandırılır ve mevsimlerin süresi de bu aylara göre belli olur. Sinop yerel takvimindeki eski hesaba göre Ocak-Zemheri, Şubat-Gücük biçiminde adlandırılır. Bu aylar aynı zamanda kışın en sert geçen aylardır.

“Ocak, Şubat...Ocak dinmiyodu eskiden, zehmeri diyoduk biz...zehmeri diyoduk, gücük ayı diyo-duk...Gücük ayı Şubat, Mart diyoduk...”

Yörede bu eski hesap dışında Hicri takvimin de kullanıldığı görülmektedir. Hicri takvimdeki ayların adlarına özellikle dikkat edilmektedir. Ramazan ayındaki oruç ibadeti ve Sinop yöresine özgü Helesa/Sellime Çıkma geleneği de yine Hicri takvim gereğince yerine getirilmektedir.

“...Eylül, Ekim, Kasım, Aralık...hinci geçen ay erecep ayı, bu ay Şaban ayı geldi, bi dağkine Ramazan ayı, atları böyle işde...”

Yörede en fazla ekilip biçilen ürünler buğday, arpa, çavdar gibi tahıllar ve patates, fasulye gibi sebzelerdir. Bu ürünlerin ekim-dikim zamanı, bakımlarının yapılma zamanları ve hasat zamanları da yine uzun yıllardır halk hafızasında saklanarak günümüze kadar gelen tecrübeler ışığında belirli bir takvime uygun olarak gerçekleştirilir. Buğday, arpa ve çavdar ekimi mevsime uygun yağışlar olmuştur Kasım-Aralık aylarında yapılır. Havalarda kurak gitmişse zemheri yani Ocak ayına bırakılabilir. Mart ayı geldiğinde toprak sürülür, kabartılır ve sebze ekim-dikim işlerine hazırlanır. Nisan ayında da sebzelerin ekim-dikim işlerine başlanır. Tahılların hasadı ise çoğunlukla Ağustos ayında yapılır. Bunun bir sonucu olarak yörede Ağustos ayı “*orak*” biçiminde adlandırılır (Saraydüzü/Akbelen Köyü).

Tarım takviminde yörede dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de gök ayının durumudur. Anadolu’da hem hava durumunu anlamak hem de bazı ekim-dikim ve budama işlerinde gök ayının durumunun dikkate alındığı bilinmektedir. Gök ayının bir aylık sürenin ilk yarısında hilal biçiminde görüldükten sonra daha da büyüyerek on beşinci günde dolunay biçimini alması, ikinci evrede ise dolunay biçiminden sonra tekrar küçülmesi ve kaybolması gibi hallerine dair anlatılar bu sürelerin takip edildiğini göstermektedir. Ayın hilal biçimindeki yeni doğduğu zaman ay yenisi, on beş günlük olduktan sonraki hali ise ay eskisi biçiminde adlandırılır. Özellikle tarlaya tohum atarken ay eskisi zamanında yapılmasına dikkat edilir. Sinop İlinde de bu kuralın benimsenmiş olduğu kaynak kişi anlatılarında mevcuttur.

Yerel takvimlerde yaşanan yerin iklim koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan bir hesaplı kış kavramı olduğu gibi hesaplı kış içerisinde de takip edilen belli günler vardır. Bu günlerde hava her zamankinden daha da soğuk ve fırtınalı olacağı için tedbirli olmak gerekir. Sinop halk takvimi içerisinde de böyle belirli günler bilinmektedir. Bunlar içerisinde en fazla dikkat edilen zaman cemrelerin düşme zamanıdır. Cemrelerin düşmesi yörede tarım takvimi açısından önem taşır. Bu dönemden itibaren özellikle sebze ekimi başlar.

“Cemile, cemile ayı diyoz işde...cemile torpağadıüşdü, göğe düşdü..ısıcak artı o zaman, ısıcakla geliyor işde...O Mard aylarında oluyo o cemile...torpakısınıyogızım o zaman...biböcükdişüyodyola, suya düşüyodyola...bi sular da karasularda bikibi uzun muzun bi şeyle va emme cemile mi düşdü...eskiden gelenek cemile havaya düşdü, suya düşdü, torpağa düşdü...yedi gün, yedi gün biyo havada, yedi gün suda, yedi gün torpakda...torpağa düşünce, torpağın bitkileri ısını biterimş...”

Şubat ayı içerisinde üç defa olduğu bilinen havadaki belirli sıcaklık yükselişi cemre olarak adlandırılır. Sinop yerel takviminde cemrelere ait bilgiler de yer almaktadır. Bu bilgilere bakıldığında cemrenin zamanda belirli bir nokta olmasının yanı sıra sularda görülen bir canlı türü olarak tanımlandığı da görülmektedir.

1.4.1. Hıdrellez

Anadolu genelinde 6 Mayıs tarihinde olduğu bilinen Hıdrellez, bir yıllık takvim içerisinde belirli dönüm noktalarından birisidir. Yerel takvimde Kasım günlerinin bitip Hızır günlerinin yani yaz döneminin başlangıç tarihidir. Hıdrellez günü yörede hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle dikkat çeker. O gün yeni bir yılın başlangıcı, bolluk ve bereket getiren bir gün ve bir bayram günü olarak kabul edilmesinin yanı sıra belirli sakıncaları olan bir gün olarak da bilinir.

-Hıdrellezde çalışılmaz, çift sürülmez (Ayancık/Ömerdüz Köyü), (Türkeli/Yusuflu Köyü),(Türkeli/Alyaz Köyü), öküz koşulursa öküzün boynuzunun kırılacağına inanılır (Türkeli/Alyaz Köyü), tarla bağ bahçe işi yapılmaz (Türkeli/Yusuflu Köyü).

-Yaş kesilmez, toprak kazılmaz (Ayancık/Baba Köyü).

-Hıdrellezden yedi gün önce tarlaya fasulye dikilirse çürüyeceğine inanılır (Türkeli/Yusuflu Köyü).

-Hıdrellez gününe üç gün kaldığı zaman yaş ağaç kesilmez (Türkeli/Yusuflu Köyü).

-Hıdrellezde yeşillik kopartılmaz (Ayancık/Ömerdüz Köyü), bıçak kullanılmaz (Boyabat/Alibeyli Köyü).

-Evdeki yaşlı kadın Hıdrellez günü tarlanın ortasına bir sopa diker “*Ekinim bu kadar büyüsün.*” dedikten sonra sopenin etrafında dolaşır ve eve döner (Gerze/Çeçe Köyü).

1.4.2. Gündönümü

Bir yıl içerisinde iki tane gündönümü vardır. Bunlardan biri yaz mevsiminde 21 Haziran’da, diğeri de kış mevsiminde 21 Aralık’ta olanıdır. Anadolu’da geçimini büyük ölçüde tarım ve hayvancılıkla sağlayan halk arasında gündönümü, takip edilen, sakıncalı olabileceği bilinen, dikkat edilmesi gereken bir dönem olarak algılanır. Sinop’ta gündönümü zamanı geleneksel olarak “çark dönümü” olarak adlandırılır. Fırtınalı havalar ve dolu yağışı en çok bu dönemde beklenir.

“Gündönümü işde gün böyle gışadönüyo, yaza dönüyo... gışa dönüyo bi yo...şindi altıncı ayda gışa dönüyo...hinci bundan soğra da yaza döner artu...ha o zaman korku oluyo bi yol, bi yol gün dönerkene o aralarda...gün dönümü diniyo çark dönümü diniyo...o aralarda orağın varsa korkuyo ebe bulguru dolu molu yağar diyi...başga türlü bi şey yapan yok...” (Saraydüzü/Akbelen Köyü).

1.4.3. Harman Zamanı

Tarımda makineleşmenin yetersiz olduğu zamanlarda özellikle arpa ve buğdayın elle biçilerek hasat yapıldığı dönemlerde yaygın olarak kullanılan bir tabir de “harman zamanı”dır. Belirli bir noktayı değil Haziran-Temmuz ve Ağustos aylarını kapsayan bir dönemi ifade eder.

“Haziran Temusda biçiliyo...orağnan...onu döğerüz, yığaruz çekerle harmanın gaşlarına makineyen döverle, makine dövüyor hinci...o zaman işde Ağusdos aylarında oluyo o iş...harman zamanı diyo...” (Saraydüzü/Akbelen Köyü).

1.4.4. Panayır Zamanı

Yunanca, “*kutsal gün, ayin, bayram*” anlamlarındaki “*panegyris*” sözünden türediği varsayılan panayırlar, uzak ülkelerden gelen tüccarların bulunduğu büyük pazarlardır. Milattan önceki devirlerden bu yana Mezopotamya vadisi, Suriye, Filistin ve Arabistan’da dinî bayramlarda, panayır benzeri büyük pazarların kurulduğu, bu panayırlara, yerli tüccarların yanında Akdeniz’de kolonileri bulunan Fenikelilerin de katıldığı bilinmektedir. Panayırlar sonradan dini özelliklerinden uzaklaşarak ticari bir faaliyet haline gelmiştir (Doğan, 2011:1).

Bir liman kenti olan Sinop’un ticari potansiyeli sonucu birçok panayırın eski tarihlerden beri kurulduğu bilinmektedir. Bunlar Osmanlı ve Cumhuriyet döneminden itibaren kırsal kesim insanının ihtiyaçlarını gidermeye yönelik büyük ticaret organizasyonlarına dönüşmüştür. Gerze Panayırı, Bektaşğa Panayırı, Ayancık Panayırı, Karasu (Erfelek) Panayırı, Durağan ve Türkeli Panayırları Sinop’un kökeni çok eski tarihlere dayanan belli başlı panayırlarıdır. Özellikle sonbahar aylarında kurulan panayırlar insanların kış dönemine ilişkin ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik büyük önem taşırlar (Kaya-Yılmaz 2020: 19). 1946 yılından beri gerçekleştirilen Bektaşğa Panayırı’nın farklı bir yönüyle günümüzde daha çok ön plana çıktığını söyleyebiliriz. Mayıs ayında gerçekleştirilen Bektaşğa Panayırı son zamanlarda içerisinde alışverişin yanı sıra birçok kültürel etkinliği de barındıran bir Hıdrellez Festivaline dönüşmüştür. Sinop’un sosyal yaşamında eskiden beri bu derece önemli olan panayırların hem yerel takvime hem de dile yansması sonucu günümüzde “*panayır zamanı*” olarak kuşaktan kuşağa aktarılan yerel bir tabir mevcuttur (Saraydüzü, Boyabat, Gerze).

2. Sinop’ta Yerel Meteoroloji Bilgisi

Ülkemizde kırsal kesim insanının geleneksel yöntemlerle sahip olduğu hava tahminine ilişkin bilgileri sözlü gelenek içerisinde günümüze aktarılmıştır. Bu alana ilişkin bilgiler uzun vadede insan ve

doğa ilişkileri, insanın doğayı algılama biçimi ve doğaya karşı mücadelesinde kullandığı araç-gereçler konusunda önemli ipuçları içerir.

Teknolojik imkânların günümüzde olduğu kadar gelişmediği eski dönemlerde, özellikle tarım ve hayvancılığın yaygın olduğu yerlerde hangi işlerin hangi mevsimlerde yapılacağını bilmek aynı zamanda da açık havada çalışma zamanlarını düzenleyebilmek amacıyla hava tahmini yapan kişiler hep var olagelmıştır. Bu kişiler hava tahmini yaparken atalarının kendilerine aktardığı deneyimlerden faydalandıkları gibi aynı zamanda doğadan ve hayvanlardan yararlanmışlardır. Uzun yıllara dayalı deneyimin eseri olan hava tahminine ilişkin, doğruluğunu büyük ölçüde koruyan bu bilgiler günümüzde de insanlar tarafından rağbet görmeye devam etmektedir.

2.1. Hava Tahmini

2.1.1. Rüzgarlara Göre

Ülkemizde halk arasında bilinen rüzgar adları yöresel olarak birtakım farklılıklar gösterir. Genelde yaygın olarak kullanılan esiş yönlerine göre rüzgar adları temelde Marmara Bölgesi denizcilerinin kullandıkları adlardır. Bunlar şöyle sıralanabilir; kuzeyden esen rüzgar yıldız, kuzeydoğudan esen poyraz, doğudan esen gündoğusu, güneydoğudan esen keşişleme, güneyden esen kible, güneybatıdan esen lodos, batıdan esen günbatısı, kuzeybatıdan esen karayeldir (Erginer, 1984: 99). Sinop İli genelinde en fazla güneyden ve güneybatıdan esen rüzgarların etkileri bilinmektedir. Bunlar içerisinde lodos hem sıcak etkisiyle hem de yağış getirmesiyle tanınmaktadır.

“Gıplenden esiyo dirüz...şey dirüz, lodos esiyo dirüz...batıdan esiyo, soğuk esiyo dirüz...batıdan esiyo soğuk esiyo dirüz....o işde gıplenden esiyo lodos esiyo yağacak diyoz a...o lodos işde eridiyo ya...”

2.1.2. Bulutlara Göre

Eski dönemlerden beri hem önceki kuşaklardan birtakım bilgiler alarak hem de bu konuya ilişkin kendileri gözlem yaparak hava tahmininde bulunan kişiler bulutların durumundan fazlaca yararlanmışlardır. O gün havanın yağışlı olup olmayacağını bulutlara bakarak en doğru biçimde tahmin etmek mümkündür. Sinop'ta bu konuyla ilgili bilgi sahibi kaynak kişiler, yağmur bulutlarını koyu renkli bulutlar olarak tarif etmektedir.

“Bulut...bulutlar dumanlık böyle, siyah gine olusa yağmur buludu diyoz...berikilere yol bulut di-yoz....”

2.2. Hava Durumunu Etkilemeye Yönelik Uygulamalar

2.2.1. Yağmur Duası

Sinop İli genelinde türbeler, belirli günlerde halkın yoğun olarak ziyaret ettiği ve belirli törenleri gerçekleştirdiği yerlerdir. Yağmur duası da bunlardan birisidir. O yılın yağmurlu ve bereketli geçmesi için dua etmek üzere türbeye gitmek yörede “türbe uyarmak” biçiminde adlandırılır (Başoğlu, 2007: 359). Boyabat'ın köylerinde türbe uyarmak için genellikle Cuma günleri tercih edilir. Her köy belirlediği günü civardaki köylere duyurarak yağmur duası için davet göndermiş olur (Boyabat, Saraydüzü). Yağmur duası kararının ardından hemen hazırlıklara başlanır. Yağmur duasında kurban kesmek esastır. Bunun için öncelikle kurban alınır (Boyabat, Saraydüzü). Köyden bulgur, fasulye, yağ ve baharatlar da toplanarak yemeğin hazırlanacağı yere götürülür. Diğer köylerden yağmur duasına gelenler de eli boş gelmez yiyecek cinsinden bir şeyler getirir (Saraydüzü). Yağmur duasının dini açıdan yapılmasının gerekliliği ve kuralları kaynak kişi tarafından şöyle anlatılmaktadır;

“Şöyle ki, peygamberlerimizin zamanında yapılan dualar şöle, efendim bugün bu köy duaya çıkacak mı, üç gün önce bütün köy halkı oruç dutacak, dutarımış, yaparlarımış. Sonra köyde dargın kimse galmayacak, bütün helallaşcaklar, sonra bütün cemaat tövbe istiğfar gelecek, tövbe istiğfara... onun müteakibinde çocuk çocuk hayvanlar, ihtiyarlar olmak şartıyla büyük bir depeye çıkacak...Mesela hayvanlar yavrularından ayrılacak, çocuklar annelerinden ayrılacak, çocuklar orda bağıracaklar, hayvanlar orda bağıracaklar annelerine veya yavrularına, ihtiyarlar ve hocalar da beri tarafta dua

yapacaklar...bu şekilde rahmet duası zamanı olurmuş. Fakat biz bunu tam yapamıyoruz. Biz de elimizden geldiği kadarıyla bi şeyler yapmaya çalışıyoruz...”(Saraydüzü İlçesi).

Öncelikle tekbir getirilerek kurbanlar kesilir, etler hazırlanır ve pirinçle birlikte etler pişirilir (Boyabat, Saraydüzü). Ayrıca adakları olanlar da kurbanlarını burada keserler (Boyabat). Vakit namazı bitince imamla birlikte tüm cemaat ayağa kalkar ve imam duaya başlar (Boyabat, Saraydüzü). Duayı yapan hoca cüppesini ters giyer (Saraydüzü), hocanın arkasında bulunanlar dua sırasında ellerini aşağı bakacak şekilde tutarlar (Boyabat, Saraydüzü). İmam duasını bitirince Allahtan yağmur, bolluk ve bereket ister, ekinlerinin korunmasını diler. Hep birlikte “*amin*” diye bağırılır ve Allaha yalvarılır.

2.2.2. Taş Okuma

Sinop'ta yağmur dualarının önemli bir bölümü de taşlar üzerine dua okunmasıdır. Bu uygulama Saraydüzü İlçesi'nde esas yağmur duasından hemen önce yapılırken, Boyabat'ta türbede yapılan yağmur duasının ardından yağmur yağmadığı zaman yapılır. Öncelikle yedi bin ila-yetmiş bin kadar taş toplanarak üzerine belirli ayetler okunur. Tek tek üzerine ayetler okunan taşlar bir çuvala doldurulur ve tekbirle çay veya ırmağa bırakılır (Saraydüzü). Çay yataklarındaki küçük gök taşlardan 70 bin tanesi toplanır 100 ya da 500'lük bölümler halinde torbalara doldurulur, ağızları sıkıca bağlanır. Öncelikle belirli ayetleri tam ve doğru okuyanlar seçilir ve türbe önünde toplanılır. Her birinin önüne torbalardaki taşlar konularak okumaları sağlanır. 70 bin tane tamamlanınca torbalara doldurularak ağızları bağlanır ve tekbirlerle su kuyusuna atılır (Boyabat). Saraydüzü'nde ise, esas yağmur duasının hemen öncesinde taşları suya bırakma ayrıca bir dua gibi, belirli bir kalabalıkla hoca önderliğinde yapılır. Hoca taşları bırakmadan önce orada bir dua eder, hocanın yanı sıra gidenler “*amin*” derler ve bu şekilde taşlar bir akarsuya bırakılır. Yağmur fazla yağarsa o taşlar bırakıldığı yerden çıkarılır (Saraydüzü). Bir veya birkaç köyün yağmur duasının ardından yeterince yağmur yağmışsa sonraki köyler de şükür duası yapar (Saraydüzü). Yörede şükür duasının yapılmasının gerekliliği ise kaynak kişi tarafından şöyle anlatılmaktadır:

“Allahın verdiği nimete şükretmek... her şeylerinen biliriz yani...nerden geldiğini hatırlarız, biliyoruz, sen bizim nimetlerimizi kesme artır demek...Allahın Kuran-ı Kerimde bir ayeti var, diyor ki, yaptıkları nimetlere şükrederseniz artırırım diyor...eğer vermezse şey etmezseniz, azap ederim size diyor azap...onu şey yapallar, şükür bu...”

Saraydüzü'nde bu büyük yağmur duasına kadınlar katılmaz, kadınlar da kendi aralarında ayrıca bir yerde başka bir zaman dua ederler.

2.2.3. Çocukların Yaptığı Yağmur Duası

2.2.3.1. Göde Göde

Çocuklar yağmur duasını ilkbahar veya yaz aylarında yaparlar. Havalar kurak gittiği zaman çoluk çocuk herkesin türbeyi uyarması, Allah'tan yağmur istemesi büyükler tarafından ikaz edilir. Köydeki tüm çocuklar toplanır ve bir kabın içerisine çamur ve su doldurulur. Kabın içine ayrıca bir de kurbağa bırakılır ve üzeri tülbentle kapatılır. Bu kabı uzun bir tahtanın ortasına bağlarlar. Çocuklar tahtayı başlarının üzerine alarak tüm evleri dolaşırlar (Boyabat) (Başoğlu, 2007: 360). Ayancık'ta da benzer biçimde su dolu bir bakracın içine kurbağa konulduktan sonra evler dolaşılır. Bu sırada içinde kurbağa olan bakraç sürekli sallanır (Acıpayamlı, 1976: 7). Bu geleneğe “göde göde” adı verilir (Saraydüzü, Ayancık, Boyabat). Çocuklar toplanırlar ve en öndeki çocuk başının üzerine bir tahta koyar. Bu şekilde köydeki tüm evleri dolaşırlar. Tahtanın üzerine de çamurdan yapılan kurbağa maketi konur. En öndeki çocukların üzerine evlere gelince su atılır ve aynı zamanda yiyecek maddeleri verilir (Saraydüzü, Boyabat). Dolu yağacağı düşüncesiyle yumurta verilmez; veren olursa da alınmaz (Boyabat). Evlerden atılan suyla hem kurbağalar hem de çocuklar ıslanır. Çocuklar köydeki tüm evleri dolaşırken hep bir ağızdan,

“Göde göde göndürek
Gökten yağmur indirek
Hu hu diyelim hu,
Başımıza bir güğüm su” gibi sözler söyler.

Çocuklar tüm evleri dolaştıktan sonra belli bir yerde toplanırlar ve bir kadının yardımıyla toplanan malzemelerle yemek hazırlanır, bu yemekler topluca yenir (Saraydüzü). Boyabat’ta toplanan yiyecek maddeleriyle birlikte yakındaki türbeye gidilir. Yemekler türbede hazırlanarak çevrede bulunanlara dağıtılır. Yemekler pişerken evlerin en büyük kız veya erkek çocuğu yakalanıp dövülür veya canı acıtılır. Onların ağlaması bir tür acındırma veya yakarış olarak kabul edilir. Yemekler yendikten sonra hoca tarafından yağmur duası okunur ve çocuklar hep bir ağızdan “*Amin.*” diye bağırır.

2.2.4. Bolluk Aşı

Sinop İli’nin Boyabat, Durağan ve Saraydüzü İlçeleri, beldeleri ve köylerinde yağışların yeterli düzeyde olmadığı yıllarda yağmur duası, yağışların yeterli olduğu zamanlarda ise şükür duası biçiminde gerçekleştirilen geleneksel bir törendir. Yöresel keşkek ustaları tarafından pişirilen keşkek ve yahnilerin yanında yöre kadınları tarafından pişirilen diğer yiyecekler bu törendeki temel ikramlardır. Herhangi bir köy tarafından düzenlenen bolluk aşısı etkinliğine çevre köylerden de birçok kişi katılmaya çalışır. Etkinliğe katılanlar aynı zamanda maddi katkı sağlar. Herkesin maddi ve manevi anlamdaki katkılarıyla hazırlanan yemekler, topluca oturulan sofralarda yenir. Son olarak o yılın bolluk ve bereket içinde geçmesi, ülkenin afetlerden ve kötü olaylardan korunması için edilen dualardan sonra etkinlik sona erer. Bolluk aşısı son zamanlarda sadece Sinop’un belirli yerlerinde veya köylerde düzenlenen bir dua olmaktan çıkıp, kasabalarda ve şehirlerde, farklı derneklerin ve grupların organizasyonu ile geniş halk kitlelerini bir araya getiren büyük bir etkinlik haline gelmiştir. Günümüzde gerçekleştirilen bolluk aşısı törenlerini geçmişte türbeler etrafında düzenlenen yağmur veya şükür dualarının değişmiş ve dönüşmüş hali olarak düşünmek mümkündür.

2.3. Hava Durumunu Değiştirmeye Yönelik Diğer Uygulamalar

Yağmur çok yağıp da köye zarar vermesin diye afetten korunmak için köyün sınırlarında dolaşarak dua okunur böylece sınır çizilir; buna “daire çevirme” adı verilir. Kuran cüzleri otuz-kırk kişiye pay edilerek bir günde tamamlanır. O gün aynı zamanda dört-beş tane hoca önderliğinde erkekler dua ederek köyün etrafında daire çizerler. Her yıl bir defa okunması uygun bulunur (Boyabat).

Yörede doluya “sipo” veya “sepken” adı verilir. Dolunun kesilmesi için evden dışarı sacayak atılır. Ayrıca yağmur veya dolu olsun zarar vermesin diye Fetih Suresinin okunması uygun bulunur (Boyabat).

3. Sinop Yerel Takvimine Göre Kutlanan Bazı Mevsimlik Bayramlar

3.1. Hıdrellez

Yörede Hıdrellez’e “Hızır Günü” veya “Hızır Bayramı” adı verilir; bu sebeple bir gün öncesi de arife gün olarak kabul edilir. Hıdrellez için arife günü, yemek hazırlıkları başta olmak üzere birçok hazırlık yapılır (Boyabat/Alibeyli Köyü), (Ayancık/Ömerdüz Köyü), (Türkeli/Yusuflu Köyü). Hıdrellez günü aynı zamanda yeni bir yılın da başlangıcı olduğundan o gün nasıl geçerse bütün yılın öyle geçeceğine inanılır. Bu sebeple evlerde büyük temizlikler yapılır (Ayancık/Ömerdüz Köyü), (Türkeli/Yusuflu Köyü). O gün mutlaka yeni giysiler giyilmeye çalışılır (Türkeli/Yusuflu Köyü).

Halk hafızasında kendisine büyük kutsallık atfedilen Hızır Peygamber yılın her döneminde kendisinden yardım beklenen bir kişiliktir. Ancak Hızır’a dair istek ve beklentiler Hıdrellez zamanında daha da yoğunlaşır. Öyle ki, zor da olsa kimi insanlar Hızır’ın gelip geçtiğini, onu gördüklerini iddia

eder. Yörede eski zamanlarda Hızır'ı gördüğünü iddia edenler, O'nu uzun boylu ve beyaz kıyafetli birisi olarak tarif etmişlerdir (Türkeli/Yusuflu Köyü). Buna karşın Hızır'ın görülemeyeceğini ancak hissedilebileceğini düşünenler de vardır (Ayancık/Ömerdüz Köyü).

Hıdrellez günü aynı zamanda Hızır'ın dünya üzerinden geçtiği (Boyabat/Alibeyli Köyü), (Ayancık/Ömerdüz Köyü), (Saraydüzü/Akbelen Köyü), Hızır'la İlyas Peygamberlerin bulunduğu gün olarak da bilinir (Saraydüzü/Akbelen Köyü). Hızır geçerken gökyüzünde hiç bulut olmayacağına inanılır (Ayancık/Ömerdüz Köyü).

Hazırlıkların en önemli sebeplerinden birisi de Hızır'ın yöreden geçmesi ve evlere uğrama ihtimalidir. Hızır'ın temiz evlere uğrayacağına dair inancın etkisiyle temizlikler yapılmaktadır (Türkeli/Yusuflu Köyü). Hıdrellez gününden bir gece önce pişirilen süt mayasız olarak kaplarda bırakılır. Sabah sütün tuttuğu görülürse Hızır'ın oraya uğradığı belli olur (Saraydüzü/Akbelen Köyü), (Ayancık/Ömerdüz Köyü), (Gerze), (Boyabat/Alibeyli Köyü). Bu yoğurttan maya alınarak devam ettirmeye çalışılır. Böylelikle eve bereket geleceğine inanılır (Boyabat/Alibeyli Köyü).

3.1.1. Hıdrellez Günü ve Hıdrellez'e Dair İnanışlar

Hıdrellez gününe ilişkin inanca dayalı birtakım uygulamalar Hıdrellez'den bir gün önce, yani 5 Mayıs akşamından itibaren başlar. O akşam evlerin kapılarının önünde yedi tane ateş yakılır ve üzerinden atlanır. Böylece günahların döküleceğine inanılır. Hıdrellez günü salıncakta sallanmak da günahların dökülmesine vesile olabilir (Ayancık/Ömerdüz Köyü). Yeni yetişen soğanın dallarına iki tane renkli bez parçası bağlanır. Genellikle birisi kırmızı birisi yeşil renkli olur. Kırmızı renkli olana "sefa", yeşil renkli olana "cefa" denir. O gece hangisi uzamışsa o yılın o şekilde geçeceği yorumu yapılır (Boyabat/Alibeyli Köyü), (Ayancık/Ömerdüz Köyü). Gül ağacına bez bağlanarak ev, evlilik, çocuk ve mal-mülk istekleri dile getirilir (Ayancık/Ömerdüz Köyü).

Bir kabın içerisine köyde bulunan tüm kadınlar kendilerine ait bir eşya koyarlar. Bu kap Hıdrellez gecesi bir gül ağacının dibinde bekletilir ve ertesi günü bu eşyalar mani söyleyerek çıkarılır. Bu uygulama için öncelikle köydeki yataının bulunduğu yere gidilir. Küçük bir kız çocuğu bu işle görevlendirilir. Eşyaları çıkarttığı sırada üzerine bir örtü örtülür ve kız birer birer eşyaları kabın içinden çıkarırken maniler söylenir (Boyabat/Alibeyli Köyü).

3.1.2. Hıdrellez Yemekleri

Sinop İli genelinde Hıdrellez, iş yapılmaması, bayram havasında geçirilmesi gereken bir gündür. Bu sebeple bugüne özel hazırlıkların başında yemek hazırlıkları gelir. Hıdrellez'e özel olarak yemekler, baklava ve börek yapılır. Bir gün öncesinden altı aylık olan kuzu kesilir (Saraydüzü/Akbelen Köyü), (Boyabat/Alibeyli Köyü) ve kuzu dolması yapılır (Boyabat/Alibeyli Köyü). Hiç imkân olmayan en azından tavuk keser ve etyle yemek hazırlar (Saraydüzü/Akbelen Köyü). Hıdrellez için özel olarak üç yufkadan "çıkarım" adı verilen börek yapılır. Börek içerisinde ise kabak, ıspanak, pirinç gibi malzemeler olabilir (Türkeli/Yusuflu Köyü). Evlerde börek yapılır, yumurta pişirilir, dizimler (İpe dizili kestaneler), çocukların boynuna takılır (Ayancık/Ömerdüz Köyü).

Anadolu'nun en önemli tören yemeklerinden birisi olan keşkek, yörede Hıdrellez gününün de vazgeçilmez yiyeceğidir (Gerze), (Ayancık/Ömerdüz Köyü), (Türkeli/Yusuflu Köyü). Hıdrellez günü kazanlarda büyük miktarda pişirilerek dağıtılacak olan keşkek için köydeki herkes katkı sağlamaya çalışır (Ayancık/Ömerdüz Köyü), (Türkeli/Yusuflu Köyü), (Gerze). Önceleri keşkek büyük bir kazanda pişirilirken, sonradan birkaç kişi bir araya gelerek veya herkes ayrı tencerelerde keşkek pişirmeye başlamıştır (Türkeli/Yusuflu Köyü). Daha önce türbe etrafında adak kurbanları kesildikten sonra keşkeğin içine sığır etinden konurdu. Son zamanlarda ise tavuk eti de konmaya başlamıştır (Türkeli/Yusuflu Köyü). Ayrıca topluca yenilecek yemek için getirilen diğer yiyecek maddeleri de bir

araya toplandıktan sonra muhtarlıkların organizasyonu ile dağıtımı sağlanır (Ayancık/Ömerdüz Köyü). Keşkeğin neden önemli olduğunu anlamak için kaynak kişi tarafından anlatılan efsaneyi dinlemek gerekir:

“Gari fakırmış buğday toplamış türbeye keşkek guymuş... bu türbeye ben ölünce bile türbeye keşkek guymayı bırakman demiş, ben ondan sonra yokluk görmedim demiş...buraya şimdi olan guyyo olmayan guyamayo...öyle demiş gari, yokluk görmedim ondan sonra demiş türbeye geyun keşkek demiş...ade-timış keşkek bulup guyamamış gari yok fakır toplamış topladığıynan dövmüş buraya keşkek guymuş ondan sonra yokluk görmedim demiş...” (Türkeli/Yusuflu Köyü).

3.1.3. Hıdrellez Mekânları ve Değişim

Sinop İli genelinde tekke, türbe ve ziyaret yerleri hemen her zaman büyük saygı gösterilen ve ilk fırsatta ziyaret edilen yerlerdir. Hıdrellez kutlamalarının da çoğunlukla bu kutsal mekânlardan biri çevresinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bütün bir yıl boyunca türbede bulunan dilek taşlarının önünde çeşitli dilekler dilenir, adak yapılır. Türbe etrafındaki dilek ağaçları altında dilek dilenir ve ağaçlara bez bağlanır (Türkeli/Yusuflu Köyü). Daha sonradan dileği kabul olanlar buraya tekrar gelerek adak kurbanını keser. Herhangi bir dileği olan veya dua etmek isteyenler yine aynı amaçlarla buralara gelir (Gerze), (Türkeli/Yusuflu Köyü), (Ayancık/Ömerdüz Köyü).

Osmanlı zamanından beri Sinop Sancağı Seyitlerin en çok rağbet ettikleri bölgelerden birisi olmuştur. Hz. Peygamberin neslinden gelen Seyitler burada müftülük ve nakibü'l eşraf kaymakamlığı görevlerinde bulunmuşlardır. Bunların başında gelen Seyyid İbrahim Bilal ve Musa Kazım soyuna mensup Çeçe Sultan Osmanlı toplumunun kanaat önderleri olarak tarihteki yerini almıştır (Işık, 2018: 80). Seyyid İbrahim Bilal'in Hz. Hüseyin'in altıncı göbekten torunu olduğu bilinmektedir. Emeviler Döneminde 675 yılında yapılan İstanbul kuşatmasına Horasan'dan katılan gönüllüler arasında Seyit Bilal'in de bulunduğu rivayet edilmektedir. Seyyid Bilal aynı zamanda Anadolu'da anlatılan “Kesikbaş” hikâyelerine de konu olmuştur. Seyyid Bilal'in mezarı ve Türbesi Sinop il merkezindedir. Yine kaynaklarda Peygamber ailesinden olduğu belirtilen Çeçe Sultan adına bir vakıf bulunduğu bilinmektedir. Çeçe Sultan'ın mezarı ve türbesi ise Gerze İlçesi/Yenikent Beldesi yakınlarındadır. Günümüzde Sinop halkı arasında Seyit Bilal, Çeçe Sultan ve Eyüp Sultan'ın kardeş olduğuna inanılmaktadır. Kesikbaş hikâyelerinin başka bir varyantı da Gerze'de anlatılmaktadır.

“Öyle duymuşuz hep büyüklerimiz öyle derdi... o da bak adaya doğru düşmanı govalıyolarmış Eyüp Sultan ondan sonra adamın boynunu kesmişler Sinopda düşman tarafından boynu kesilmiş evliya olduğu uçun boynunu goltuğunun altına almış öyle gılıç sallıyomuş anlatılması bu... ondan sonra orda Ermeniler duruyomuş hep o daya Seyit Bilal'in olduğu yukarı doğru evleri varmış. Ordan bi gavur garısı Ermeni garısı görüyo diyo ki anaaa Müslimana bak kelle goltukda savaş yapıyo ve ordaysan düşüp galyo işde türbesi de mezarı da orda... öyle anlatırdı büyüklerimiz hep öyle duymuşuzdur...”

Gerze'de eskiden Hıdrellez kutlaması için Seyit Bilal Türbesi'ne gidilirken son zamanlarda kutlamalar, Çeçe Sultan Türbesi etrafındaki alanda daha büyük bir etkinlik biçiminde gerçekleştirilmektedir. Ayancık/Ömerdüz Köyü'nde ise önceleri bir ziyaret yerinde Hıdrellez kutlamaları yapılırken son zamanlarda kararlaştırılan herhangi bir yerde yapılabilmektedir. Türkeli/Yusuflu Köyü'nde ise açık alanda yapılan etkinliğe “türbe” veya “Hıdrellez şenliği” adı verilir. Burada eskiden beri şehit olduklarına inanılan iki kardeşin mezarı olduğuna inanılır ve Hıdrellez için hep aynı yer tercih edilir. Hıdrellez için gelinen türbe içinde yatanın Hızır olduğuna inanılmaktadır (Türkeli/Yusuflu Köyü).

Yörede bir bayram olarak algılanan Hıdrellez tarihi 6 Mayıs olarak bilinmektedir. Son zamanlarda gerek ziyaret yerleri olsun gerekse seçilen herhangi bir yerde, keşkek kazanlarının etrafında büyük kalabalıkları bir araya getiren Hıdrellez etkinliklerinin tarihinde de değişiklikler yapılabilmektedir (Gerze), (Türkeli/Yusuflu Köyü), (Ayancık/Ömerdüz Köyü). Kimi zaman hava

yağışlı olduğu zaman ileri bir tarihe ertelenebildiği gibi (Ayancık/Ömerdüz Köyü), kimi zaman da insanların ekonomik durumu düşünülerek maaş alma zamanına uygun bir gün tespit edilebilmektedir (Gerze). Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi de Hıdrellez etkinliğinin aynı zamanda bir pazar veya panayır havasında geçmesidir (Gerze), (Ayancık/Ömerdüz Köyü). Hıdrellez'in geçmişten gelen bazı inanç yönleri günümüzde devam ediyor olsa da, iş yapılmaksızın geçirilecek bir bayram veya piknik günü olarak günümüzde daha fazla kabul gördüğünü söyleyebiliriz. Ancak en fazla vurgulanması gereken yönü ise; insanları bir araya getirmesi, bolluk ve bereket amacına yönelik olduğu kadar kaynaşmayı da sağlamasıdır.

“6 Mayıs'ta genelde bahar geldiğinde yapılır keşkekler böyle köylü birleşir, kaynaşma gençler... fazla yağmurlu yağışlı olmadığı sürece 6 Mayıs'ta yapılır... baharın gelmesi başka değişik bir şey yok, öğlen namazı kılınır bir Kuran okurlar ondan sonra keşkekler dağıtılır yenilir içilir gençler eğlenir yani öyle fazla da değişik bi şey yok sadece kaynaşma yani...” (Ayancık/Ömerdüz Köyü).

3.1.4. Hıdrellez Gününe Özgü Diğer İnanışlar

- Hıdrellez günü çalışanlar hasta olur (Ayancık/Ömerdüz Köyü).
- Damların kapısı açık bırakılırsa (Saraydüzü/Akbelen Köyü), evlerin kapısı açık bırakılırsa (Sinop/Merkez) bereket geleceğine inanılır.
- Hıdrellezden bir gün önce çocukların yıkanması halinde boylarının bir arpa boyu uzayacağına inanılır (Türkeli/Alyaz Köyü).
- Hıdrellez gecesi banyo yapılmaz (Türkeli/Yusuflu Köyü), (Gerze/Çeçe). Banyo yapılırsa suyun vücutta leke bırakacağına (Sinop/Merkez), (Erfelek); zayıflanacağına (Gerze/Çeçe), sakat kalınacağına (Türkeli/Alyaz Köyü) inanılır.
- Hıdrellez günü çamaşır yıkanmaz (Boyabat).
- Sabah ezanından önce yedi pınardan su alınarak hiç arkaya bakılmadan eve dönülür. Bu suyla hem yıkanılır hem de bu sudan içilir (Boyabat).
- Hıdrellez sabahı eve ilk olarak bir erkeğin gelmesinin bereket, kadının gelmesinin kıtlık getireceğine inanılır (Gerze).
- Hıdrellez gecesi genç kızlar bahçeye bir kucak odun atar ve ertesi sabah bu odunlar sayılır. Odun sayısı çift çıkarsa o yıl içinde evlenileceğine inanılır (Boyabat).

3.2. Helesa/Sellime Çıkma

Sinop'ta en eski geleneksel törenlerden biri olarak bilinen Helesa/Sellime çıkma Ramazan ayının 15. günü iftardan sonra gerçekleştirilir. Bir denizci geleneği diyebileceğimiz helesa, yazılı kaynaklarda yer alan, yöre halkının bildiği bir efsaneye dayandırılmaktadır. Sinop Limanı, yılın büyük bir bölümünde fırtınalı olan Karadeniz'de denizcilerin gemileriyle birlikte sığındıkları önemli bir noktadır. Bu fırtınalı zamanlardan birinde Sinop Limanına sığınan bir gemi mürettebatıyla birlikte uzun süre mahsur kalır. Gemide yiyecek hiçbir şey kalmayınca paraları da olmayan tayfa yiyecek bulmak için çeşitli çareler arar. Bu sırada bir filikayı süsleyip maniler söyleyerek gezdirmeyi düşünürler. Kaptanın önderliğinde tüm mürettebatın maniler eşliğinde şehrin sokaklarında süslenmiş filikayla birlikte dolaştığını gören halk bundan memnun olur ve onlara evde bulunan yiyecek maddelerinden verirler. Böylelikle denizciler de aç kalmaktan kurtulmuş olur (Gül 2018: 60).

Yazılı kaynaklarda bu şekilde anlatılan Helesa geleneğinin hikâyesi Sinop merkezde ve bazı ilçelerde de bilinmekte ve neredeyse aynı biçimde kaynak kişiler tarafından da anlatılmaktadır;

“Şimdi hep o ramazanın on beşinde belediye bi gayığı düzenler süsler, ışıklar mumlar yakar...30-40 kişi tutarlar kenarlarından, en az yirmi-otuz kişi, yüz kişi peşi sıra mumlarının ışıklarının o şeyde meşalelerinin takılır hep mahalle mahalle gapı gapı gezeller helesa söylerler herkes camdan para atar, bahşiş atar onu da bi dernekde kullanıyolar, fakirlere yardım olsun diye...onu daha önce şey olmuş gemiyen Sinoba gelmişler çıkmışlar Sinobun içine geriye dönememişler gemiler gayıklardan

aç galmışlar, aç galınca kimseden de para isdeyememişler...Türkler ama nerden geldiler bilmiyorum...İstanbul'dan bi ekip galkıp gelmiş Sinop Limanına, limana inmişler gemi, motorlar gemiyi açıkda bırakmışlar, kayıklarınan Sinoba çıkmışlar, çıkdıktan sonra büyük bi dalgalar çıkıyo, iskeleye yanaşamıyor tabi iskele miskele yok denizin açığında, geri gidecekler gidemiyolar, kumanya alacaklar paraları yok, aç kalmışlar dilenelim mi ne yapalım demişler, dilenmek de işlerine gelmemiş, demişler ki bi mani falan söyleyelim şöyle yürüyelim edelim, bağuralım çağuralım milletden para toplayalım demişler...ondan sonra bu denizcilerin manileri, denizciler mani söylemiş etmişler paraları toplamışlar karınlarını doyurmuşlar, galan paraları da hibe etmişler giderken, ondan sonra bu adet başlamış, Şimdi para toplarlar ama toplanan parayı kimse almaz, hibe edilir, fakirlere hibe edilir..."(Gerze).

Geçmişte halk arasında ramazan gelenekleriyle olan benzerliği nedeniyle çokça benimsenmiş olan Helesa geleneği zamanla daha geniş kitleler tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Son yıllarda ise belediyenin organizasyonuyla bazı geleneksel yönleri devam etse de resmi bir tören haline gelmiştir.

3.3. Ziraat Kesme/Ziyrat/Toz Bayramı

Bu gelenek Gerze ve Sinop çevresinde “ziraat kesme”, Boyabat çevresinde ise “ziyrat kesme” biçiminde adlandırılır. Ziraat kesme özellikle dini bayramlardan önceki arife günü ya da bayramın birinci günü sabah veya ikindi namazından sonra toplu olarak yemek yeme; getirilen ekmek, helva ve bişilerin küçük parçalara ayrılıp karıştırılarak dağıtılması şeklinde gerçekleşen geleneksel törendir.

Geleneğin uygulanma biçimine bakılacak olursa “ziraat” ve “ziyrat” sözcüklerinin ziyaret sözcüğünün halk ağzında değişmiş şekli olduğu düşünülebilir. Saraydüzü/Akbelen Köyü’nde ise “toz bayramı” adı verilen geleneğin eski dönemlerde iki dini bayramda da mezarlıkta yapılan bir tören olduğu anlaşılmaktadır. Kaynak kişi anlatısı aynı zamanda geçmişte sadece mezarlık ziyareti biçiminde yapılan törenlere sadece erkeklerin katılabildiğini göstermektedir;

“O bayramlarda salıncak gurarduk ünümüzün gitdiği yere gada...hani şu radyolardaki türkü çağırılar, böyle bağıruduk bağıruduk...dört gün beş gün böyle...ondan soğna beşinci gün toz bayramı dirdük bitürüdük...ha son gününe toz bayramı...burda ziraat keserle...adamla gider kebab alugider hürdan da bişi gibi bi şeyle yaparla...bişi diye ekmek yaparla...südünen südünen...sacda süt çalarla onu, bi de pay gorla böyle...orda ziraat keserle adamla, ziraat kesiyoz diyi okurla gabristanlara...ziraat...da orda okurla, orda ölenlere mezerlikde iyili içili...mezerliğe adamla gider, hepce giderle...kadınla gitmez...erkekle gider...orda okurla, yerle, içerle, bi muhabbet...bayramlarda işde bu...ramazanda da yaparla...ramazanda da hevla çevürüle, hevla yaparla...hevla alugidele, gurbanda da kebab alugidele...”(Saraydüzü/Akbelen Köyü).

Son zamanlarda geleneğin bu eski halinden oldukça farklı uygulandığını söyleyebiliriz. Törene katılan herkes tarafından getirilen yiyecekler uygun bir alanda bir araya getirilir ve küçük parçalara ayrılır. Öncelikle dualar okunur, ardından parçalanarak birleştirilen yiyecekler törene katılanlara dağıtılır. Boyabat’ta özellikle Kurban Bayramı’nın ikinci günü Ziyrat geleneği gerçekleştirilir. Bu günde tüm köy halkı bir araya gelerek mezarlık ziyareti yapar. Bu ziyaret sırasında hem mezarların üzerindeki yabani otlar temizlenir, mezarlık bakımları yapılır hem de ölenlerin ruhu için dua edilir. Mezarlık ziyaretinden sonra düz bir alana geçilir; evlerden gelen helvalar sofraya bezi üzerinde karıştırılarak kâselere konur. Aynı zamanda evlerde daha önceden yapılarak alana getirilen bişilerle birlikte helva kâseleri dağıtılır ve hep birlikte yenir (Gül, 2018: 57).

Boyabat İlçesi/Akyürük Köyü’nde ise Ziraat Kesme töreni bir türbede gerçekleştirilir. Evlerde hazırlanarak getirilen bişiler gelenlere dağıtılır. Daylı Köyü’nde ise Ziyrat Kesme geleneği dini bayramların ikinci günü uygulanır. O gün için helva yapılır; gelebilenlere helva dağıtılır ayrıca gelemeyenlere de bu helvadan gönderilir.

Sonuç

“Sinop İlinin Bazı Yerlerinde Geleneksel Takvim ve Meteoroloji Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmamız Ayancık İlçesi Ömerdüz Köyü, Saraydüzü İlçesi Akbelen Köyü, Boyabat İlçe Merkezi, Akyürük, Daylı ve Alibeyli Köylerinde, Gerze İlçe merkezi ve Çeçe Köyü, Türkeli İlçesi Yusufllu ve Alyaz Köylerinde çeşitli zamanlarda yapılan Kùltür ve Turizm Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen halk kùltürü alan araştırmalarında elde edilen ve literatürden sağlanan bilgiler ışığında hazırlanmıştır. İlde yapılan araştırmalar çoğunlukla yeni Belediye Kanunu öncesinde gerçekleştirildiği için şimdi “mahalle” biçiminde adlandırılan yerleşim yerlerinin eski isimleri, yani “köy” tabirinin kullanılması tercih edilmiştir. Çalışmamıza ilişkin bilgiler üç bölümde verilmiştir;

- 1.Sinop Yerel Takvimine Göre Zaman Algısı
- 2.Sinop'ta Yerel Meteoroloji Bilgisi
- 3.Sinop Yerel Takvimine Göre Kutlanan Bazı Mevsimlik Bayramlar

“Sinop Yerel Takvimine Göre Zaman Algısı” bölümünde yörede yaşayan kaynak kişilerin anlatımına göre özellikle dışarıda olunan zamanlarda saati tahmin etmek için en fazla güneş ve gölge ikilisinden yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Günün belirli saatleri anlamında en fazla önem verilen bölüm sabah vaktidir. Hem erken saatte kalkıp çok çalışabilmek anlamında hem de namaz vaktini bilmek anlamında sabahın olduğunu bilmek önemlidir. Sabahın olduğunu en doğru biçimde tahmin etmek için ise Sabah Yıldızı'ndan ve horozların sesinden yararlanılmaktadır. Horoz sesinin tüm namaz vakitlerini ayırt edebilmek için kullanıldığı da verilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Günün bölümlenmesi anlamında sabah, öğle, ikindi ve akşam vakitlerinin bilinmesine ilişkin olarak ayırt edici bazı tarifler verilebilirken yatsı vaktine ilişkin herhangi bir tanımlama yapılamamaktadır. Günün vakitlerine ilişkin olarak kullanılan “gün yayıldı”, “gün kavuştu” ve “sabah çorbası” tabirleri de yöreye özgü sözlü kùltürel miras açısından önem taşımaktadır.

Halk takvimlerinde haftanın günlerinin genellikle bilinenin dışında farklı isimlerle adlandırıldığından daha önce söz etmiştik. Sinop İli yerel takviminde de böyle bir farklılık olmasına karşın kaynak kişiler tarafından çok azı hatırlanabilmektedir. Haftanın günleri içerisinde bir farklılık olarak yalnızca Pazar gününe “deri” dendiği bilinmektedir. Haftanın günlerine ise kimi olumlu veya olumsuz anlamların yüklenmesi söz konusudur. Kaynak kişi anlatımlarında Pazar günü ve Çarşamba gününün daha hayırlı günler olarak görüldüğü ve herhangi bir işe başlarken bunların tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bazı yerel takvimlerde ayların da farklı adları olabilmektedir. Sinop yerel takviminde Ocak ayı “zemheri”, Şubat ayı ise “gücük” biçiminde adlandırılmaktadır. Ağustos ayına ise en fazla hasat yapılan dönem olarak “orak ayı” adı verilmektedir. Yerel takvime ilişkin kısıtlı olarak hatırlanabilen bu bilgiler Anadolu genelinde bilinen Rumi takvime ilişkin bilgilerdir.

Sinop yerel takviminde eskiden beri ekonomik ve sosyal anlamda en çok önem verilen zamanlardan birini anlatmak üzere kullanılan tabir “panayır zamanı”dır. Sinop kendine özgü coğrafi koşullarının sonucunda bir liman kenti ve aynı zamanda bir ticaret merkezi olmuştur. Bu durumun bir sonucu olarak Osmanlı İmparatorluğu zamanından beri belirli yerlerde panayırların kurulduğu bilinmektedir. Boyabat, Ayancık ve Bektaşğa Panayırları ilin en köklü panayırları arasında sayılabilir. Özellikle sonbahar döneminde düzenlenen panayırlar kış dönemiyle ilgili alışveriş hazırlıklarına imkân sağlar niteliktedir. Panayırlar temelde ticari bir etkinlik gibi görünse de zamanla yağlı güreşler, konserler gibi pek çok sportif ve kùltürel unsurların da dahil olduğu kompleks bir yapıya sahip olmuştur. Panayır zamanları artık insanları bir araya getiren, hem hoşça vakit geçirmeyi sağlayan hem de hesaplı alışveriş imkânı sunan yönleriyle yöre insanının heyecanla beklediği zamanlar olmuştur. Günümüzde ilkbahar mevsiminde gerçekleştirilen Bektaşğa Panayırı ise, Hidrellez Bayramı kutlama geleneğinden

beslenerek sürdürölmesi nedeniyle daha da anlamlı hale gelerek diğlerlerinden bir adım öne geçmiş gibi görünmektedir.

Teknolojik yetersizliğin olduğı dönemlerde geçimini büyük ölçüde tarım ve hayvancılıkla sağlayan, doğaya sıkı sıkıya bağı bir yaşam tarzı sürdüren insanların hava durumunu önceden bilmesi ve faaliyetlerini buna uygun olarak sürdürmesi gerekir. Bu zorunluluk sonucunda eskiden beri doğal olaylara ilişkin gözlemler sonucu bir hava tahmini bilgisi ve bu bilgiye hâkim insanlar var ola gelmiştir.

“Sinop’ta Yerel Meteoroloji Bilgisi” bölümünde detaylı olarak yer verdiğimiz gibi il genelinde hava tahmini ve hava durumunu değıştirmeye yönelik bazı bilgilerin ve uygulamaların olduğunu söyleyebiliriz. Sinop’ta hava tahmini yapılması yönünde en fazla bulutlardan ve rüzgârlardan yararlanıldığı görölmektedir. Yöreye özgü takvim ve meteoroloji bilgisini belirli bir yaşın üzerindeki kişilerin bildiğı ve uyguladığı söylenebilir. Ancak bu bilgilerin sonraki kuşaklara aktarılmadığı veya gençlerin bu bilgileri öğrenmek istemedikleri de anlaşılmaktadır. Bunun nedeni günümüzde bu bilgilere teknolojik imkânlarla ulaşmanın kolay olmasıdır.

İnsanlar hava durumunu bilmenin yanı sıra aynı zamanda tarlasını, bağ-bahçesini doğal olayların zararlı etkilerinden korumak anlamında hava durumunu değıştirmek de istemişlerdir. Sinop İli genelinde eski zamanlardan beri gerçekleştirilen yağmur isteme ve yağmuru kesme duaları, dolu kesmeye yönelik uygulamalar da aynı sebeplerle ortaya çıkmış ve bir kültürel unsur olarak günümüze aktarılmıştır. Yöresel olarak her zaman önem verilen yağmur duaları çoğunlukla bir ziyaret yeri etrafında gerçekleştirilir. O yılın yağış durumuna göre kimi zaman yağmur duası kimi zaman da şükür duası olarak gerçekleştirilir. Yağmur duası için gidilen yerlerde mutlaka kurban kesilir ve yemek hazırlanır. Sinop İli’nin vazgeçilmez tören yiyeceğı olan keşkek, yağmur dualarının da olmazsa olmazıdır. Bolluk ve bereket açısından keşkeğin ne kadar gerekli olduğu ise yörede anlatılan bir efsaneye dayandırılır. Öyle ki kimi zaman kaynak kişiler tarafından insanları keşkeğin bir araya getirdiğı iddia edilir. Günümüzde hem Sinop İli’nin farklı yerlerinde hem de başka illere göç eden Sinoplular tarafından gittikleri yerlerde çeşitli belediyeler ve derneklerin de organizasyonu ile gerçekleştirilen bolluk aşı törenleri, adeta yağmur dualarının günümüzdeki yeni görünümüdür. Yağmur dualarına özgü kimi motifleri temel alan Bolluk Aşı, kökü Sinop’ta olan bir gelenek olmasına karşın Sinop’tan göç eden halkın farklı bölgelere taşıdığı geniş kapsamlı sosyal bir faaliyet haline gelmiştir.

“Sinop Yerel Takvimine Göre Kutlanan Bazı Mevsimlik Bayramlar” bölümünde günümüzde resmi takvime göre kutlanan Hıdrellez Bayramı, Hicri Takvime uygun olarak gerçekleştirilen Helesa/Sellime Çıkma ve yine Hicri Takvime göre yerine getirilen Ziraat/Ziyat Kesme geleneklerine yer verilmiştir. Bunlar Sinop ili genelinde en yaygın olarak kutlama geleneğine sahip mevsimlik bayramlardır. Şüphesiz bunların dışında kalan lokal düzeyde kutlanan başka mevsimlik bayramlar da vardır.

Anadolu genelinde 6 Mayıs tarihinde baharın gelişi adına kutlanan Hıdrellez Bayramı Sinop İlinde de eskiden beri oldukça önem verilen bir bayramdır. Kaynak kişilerle yapılan görüşmeler yörede Hıdrellez Bayramı’na iki dini bayram kadar önem verildiğini göstermektedir. Hıdrellez Bayramı, içerisinde barındırdığı gelenekler ve inanç yönleriyle yörede oldukça karakteristik biçimde kutlanır. Sinop’ta Hıdrellez Kutlamalarına bakıldığında bu günün hem bir bayram, hem bahar mevsimine geçiş hem de yeni bir yılın başlangıcı olarak kutlandığı görülür. Birkaç gün veya bir gün öncesinden itibaren başlayan hazırlıklar o gün dünya üzerinden Hızır’ın geçeceğine veya dolaşacağına dair inancın etkisiyle yapılır. Nitekim Hızır’ın geçip geçmediğini anlamak üzere de birçok uygulama yapılır. Hıdrellez zamanı hem beklenen hem de korkulan bir zaman dilimidir. Bu sebeple yapılması gereken şeyler yanında o güne dair bazı yasakların da olduğu görülür. Sinop’ta Hıdrellez törenleri çoğunlukla bir ziyaret yerinin

etrafında yapılır. Hıdırellez'e özgü başka birtakım yemekler olmasına karşın mutlaka Hıdırellez Keşkeği de yapılır ve yemeklerin ardından dua bölümüne geçilir. Sinop İli genelinde eskiden bağımsız olarak yapılan Hıdırellez törenlerine özgü birçok geleneğin günümüzde unutulmuş olduğunu söyleyebiliriz. Ancak son zamanlarda Hıdırellez kutlamalarının 6 Mayıs dışında tespit edilen başka bir günde yapılması, panayır zamanı ve yağmur dualarıyla bir araya getirilmesi Hıdırellez geleneğinin ne denli değişmiş olduğunu bize gösterir. Günümüzde Bektaş'ağa'da yapılan Hıdırellez Festivali gelenekten beslenerek geleceğe aktarılan, ülkemizin dört bir yanından insanları bir araya getirebilen en önemli sosyal etkinliklerden biridir.

Helesa/Sellime Çıkma geleneği ise, tamamen liman kenti olan Sinop'a özgü bir denizcilik geleneğidir. Yöre halkının tamamı bu gelenekle ilgili Nuh'un Gemisi efsanesini çağrıştıran bir benzerini anlatmaktadır. Ramazan ayının 15. günü bir filikanın süslenerek sokaklarda maniler söylenerek dolaştırılması Helesa'nın birçok Anadolu geleneğinden beslenerek günümüze aktarıldığını gösterir. Ramazan ayında gerçekleştirilmesi her ne kadar dini bir gelenekmiş gibi algılanmasına neden olsa da günümüzde Belediye tarafından düzenlenen, medyada yer verilen ve farklı yerlerden insanların katılımıyla gerçekleşen büyük bir organizasyondur.

Sinop İli'nin en eski dini bayram geleneklerinden birisi de önceleri "toz bayramı" olarak adlandırılan Ziraat Kesme/Ziyat geleneğidir. En eski haliyle Ramazan ve Kurban Bayramlarının son günlerinde yemeklerin hazırlanarak topluca mezarlıklara götürüldüğü, orada önce birleştirildikten sonra herkese paylaştırılarak yendiği ve ölenlerin ruhuna dua edildiği geleneğin günümüzde oldukça değiştiğini söyleyebiliriz. Son zamanlarda bayram tatili içerisinde yapılan mezarlık ziyareti sırasında ölenlerin ruhuna dua edildikten sonra daha sade biçimde hazırlanan helva, bişi gibi yiyecekler dağıtılmaktadır. Kimi zaman da bu uygulama mezarlık yerine bir türbede gerçekleştirilmektedir. Bir tür "ölü bayramı" olarak nitelenebilecek bu ziyaret önceleri yalnızca erkeklerin katılımıyla yapılabılırken günümüzde kadın-erkek, çocuk ayrımı yapılmaksızın herkesin katılabildiği bir törendir.

Kaynakça

- Acıpayamlı, O. (1976). Türkiye'de Yağmur Duası ve Psiko-Sosyal Metotla İncelenmesi. I. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV. Cilt. Gelenek-Görenek ve İnançlar, Kültür Bakanlığı, MİFAD Yay. Ankara.
- Atalay, İ. ve Mortan, K. (2006). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul.
- Baçoğlu, B. (2007). *Boyabat'ta Yağmur Duası*. Yağmur Duası Kitabı. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1984). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Darkot, B. (1967). "*Sinop*" Maddesi. İslam Ansiklopedisi. İstanbul.
- Doğan, M. (2011). *İmparatorluktan Cumhuriyete Panayırlar*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erginer, G. (1984). *Uşak Halk Takvimi ve Meteorolojisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Gül, S. (2018). *Sinop'un Kültür Coğrafyası*. Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop. Ankara: Berikan Ofset Matbaa.
- Işık, A. (2018). *Seyyid Bilal, Çeçe Sultan ve Sinop Seyyidleri*. Alevilik Araştırmaları Dergisi.
- Kaya, M. ve Yılmaz, C. (2020). *Asırları Aşan Kültürel Mirasımız Sinop Panayırları*. Nobel Bilimsel Eserler.
- Kol, D. (2017) *XII. Yüzyılda Sinop Limanı*. Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü, Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Halk Kültürü Bilgi ve Belge Merkezi. B1989.0031, YB1990.0160, YB1990.0230, YB2010.0901, CD2013.0170, CD2013.0169, CD2016.0093.
- Özdemir, C. (2007). *Sinop'un Toplumsal Yapısı*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Bölümü, Yüksek Lisans Tezi. Malatya.

SİNOP İLİNİN ETKİNLİK TURİZM POTANSİYELİNİN SWOT ANALİZİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Şaban KARGİGLİOĞLU*

Öz

Dünyanın her yerinde ve her dönemde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Turizm talebine cevap verilmesi, turizmden daha fazla fayda sağlanabilmesi ve rekabet üstünlüğü açısından düzenlenen etkinliklerin önemli bir etmen olduğu kabul edilmektedir. Ülkemizde düzenlenen etkinliklerin genellikle dar kapsamlı, tanıtım ve pazarlanması ile ilgili sıkıntılar olmasına rağmen, düzenlendiği bölgenin turistik çekim gücünü arttırdığı yadsınamaz bir gerçektir. Sinop, Türkiye'nin en kuzeyinde bulunan deniz turizmi, kamp turizmi ve hüzün turizmine yönelik seyahatlerin düzenlendiği ve geceleme sayısının az, konaklama için günlük kiralık evlerin tercih edildiği bir destinasyondur. Etkinlik turizmi bağlamında, Domates Festivali, Lakerda Festivali, Dikmen Yağlı Güreşleri Sırık Kebabı ve Kültür Festivali, Ayancık Kültür Keteni ve Ahşap Festivali düzenlenmektedir. Bu çalışmanın amacı Sinop ilinin etkinlik turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ile birlikte gelecekte düzenlenecek festivallere yönelik öneriler sunmaktır. Araştırma kapsamında veri elde etmek için, daha önceki çalışmalardan yararlanılmış ve gözlem yapılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda etkinlik turizmi bağlamında Sinop ilinin etkinlik turizmi potansiyelinin SWOT analizi oluşturulmuştur. Bunun sonucunda, şimdiye kadar düzenlenen etkinliklerin küçük ölçekli, kısıtlı imkânlarla düzenlendiği ve bazı etkinliklerle ilgili olarak şehirde yaşayanların bile haberdar olmadığı tespit edilmiştir. Gelecekte düzenlenecek etkinliklerin; çok daha önceden planlanarak, dernekler, sivil toplum kuruluşları, kamu-özel iş birliğinde ve profesyonel reklam-pazarlama şirketleri veya ekibi ile yürütülmesi, düzenlenecek etkinlikler ilgili seyahat acentelerine haber verilerek bölgeye etkinlik dönemlerinde tur düzenlenmesine yönelik çalışmaların büyük önem arz ettiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Etkinlik turizmi, Sinop, Swot Analizi, Festival.

Evaluation of Event Tourism Potential of Sinop Province with Swot Analysis

Abstract

Various events are held in all periods of time and all over the world. It is accepted that the events organized are an important factor in terms of responding to the demand for tourism, providing more benefits from tourism and competitive advantage. Although the events organized in our country are generally limited with some problems in promotion and marketing, it is an undeniable fact that the events organized increases the regional touristic attraction power. Sinop is a destination located in Turkey's northeast point, where travels usually happen for sea tourism, camping tourism and dark tourism with limited number of overnight stays, and daily rental house is preferred for accommodation. In the context of event tourism, Tomato Festival, Lakerda Festival, Dikmen Oil Wrestling Festival, Sirik Kebab and Culture Festival, Ayancik Culture Linen and Wood Festival are organized in Sinop. The aim of this study is to evaluate the event tourism potential of Sinop and to offer suggestions for future festivals. In order to obtain data within the scope of the research, previous studies were used and observations were made. In line with the data obtained, a SWOT analysis of the event tourism potential of the city of Sinop was created. As a result, it has been determined that the events that have been organized until now are small-scale, with limited means, and even unawareness about the events from some of local people are present. It is thought that for future events to be planned long before hands and to be carried out by associations, non-governmental

* Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, sabankargiglioglu@mu.edu.tr-0000-0002-8952-7225.

organizations, public-private cooperation and professional advertising-marketing companies or teams, also to have the tours organized during the events and festival periods by informing the relevant travel agencies about the events are of great importance.

Keywords: Event tourism, Sinop, Swot Analysis, Festival.

Giriş

Seyahat etmeye karar vermede önemli bir role sahip olduğu düşünülen etkinliklerin, geliştirilip pazarlanmasına “Etkinlik Turizmi” denilmektedir. Etkinlik turizmi, dünyanın neredeyse her yerinde gerçekleştirilebilen bir turizm çeşidi olması sebebiyle ülkeler, şehirler, ilçeler için büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Yerel ve dünya çapında düzenlenen etkinliklere her yıl milyonlarca insan katılmakta ve bu durum bölgesel kalkınmaya direkt ve dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. Bu yüzden çoğu şehrin yerel lezzetleri, yöresel ürünleri, el sanatları gibi kendine kültürlerine has ürünlere yönelik etkinlikler düzenlenmektedir.

Etkinlikler ve festivallerin sosyal yaşama katkısı olduğu kadar ekonominin gelişip çeşitlenmesine de katkısı büyüktür. Etkinlik ve festivallerin gerçekleştirildiği dönemlerde bölgeye gelen ziyaretçilerin artmasıyla konaklama işletmelerinden yiyecek içecek işletmelerine, ulaşım hizmetlerinden eğlence sektörüne kadar katma değer oluşturduğu bilinmektedir. Etkinliklerin oluşturduğu katma değer yerel halk için ne kadar önemli olduğu görülmektedir (Ercan ve Civelek, 2020). Dünya çapında her geçen gün bir pazar haline gelen etkinlik turizminin ve bu pazarda artan rekabet sebebiyle ülkeler, şehirler, ilçelerin daha fazla dikkatini çekmiş ve destinasyonlar etkinlik turizmine daha fazla önem vermeye başlamıştır. Etkinlik turizmi, turizm pazarında rekabet avantajı sunmasının ve destinasyonlara iyi bir imaj sağlamanın yanı sıra, sezon dışında da bölgeye hareket kazandırdığı için, turizm endüstrisinde önemli bir problem olarak görülen mevsimsellik konusuna da büyük ölçüde çözüm getirmektedir (Jackson, 2008: 240).

Öncelikler araştırmada Etkinlik turizmi ile bilgiler verilecek olup Türkiye ve Dünyadaki etkinlik turizmine yönelik örnekler verilecektir. Sonrasında Sinop ile bilgiler verilerek, kentteki turizm çeşitliliği ve Sinop’ta düzenlenen etkinliklere yer verilecektir. Yöntem kısmından bahsedilerek bulgular kısmında Sinop’ta düzenlenen etkinliklerin durumu hakkında bilgi verilecektir. Sonuç kısmı ile genelden özele çalışmanın çıktılarına ve önerilerine yer verilecektir. Bu çalışma ile Sinop ilinde düzenlenen etkinliklere ait bilgiler verilecek, bu etkinliklerin düzenlenmesinin Sinop turizmine olumlu ve olumsuz yansımaları tartışılarak öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca düzenlenen festivallerin başarı durumları incelenerek bu festivallerin neden ve nasıl başarılı ya da başarısız olduğu hususunda çıkarımlar sunulacaktır.

1. Etkinlik Turizmi

Etkinliklerle ilgili alanyazın tarandığında tarihinin çok eski dönemlere dayandığı görülmektedir.

Anadolu’nun en önemli uygarlıklarından biri olan Hititler dönemine (M.Ö. 2000-1500) bakıldığında inanç eksenli etkinliklere rastlanmaktadır (Yüksel, 1993). Türkiye de en fazla düzenlenen etkinliklerden birisi olan deve güreşi etkinliklerinin 2400 yıldır yapıldığı bilinmektedir (Aydın, 2011).

Etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik yapılan araştırmada, etkinliklerin araştırmacılar tarafından farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir.

Getz (2008) Turizme katılma konusunda teşvik edici bir etkiye sahip olan etkinliklerin destinasyon pazarlaması ve gelişiminde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Etkinlikleri planlı ve plansız olmak üzere iki şekilde gruplandırmıştır. Gerçekleştirileceği tarih ve ne kadar süreceği önceden belirlenip tanıtımı yapılan planlı etkinlikler; kültürel etkinlikler, sanat, eğlence etkinlikleri ile ticaret ve iş et-

kinlikleri gibi etkinlikleri kapsamaktadır. Etkinliklerin, turizm üzerine destinasyon rekabetçiliği konusunda olumlu etkisi bulunmaktadır. Etkinliklerin turist çekme etkisi dışında, etkinliğin düzenlendiği bölgede yenilenmeye, ulusal kimliğin canlandırılması gibi önemli etkileri bulunmaktadır (Getz, 2008; Sadiq ve Åkerlind, 2004).

Babacan ve Göztaş (2011)'e göre etkinlikler; kültür, spor, politik ve iş dünyasına yönelik faaliyetlerden mega faaliyetlere, Expo, festivallere, küçük çaplı özel etkinlik ve toplantılardan yarışmalara kadar uzanan bir alan olduğunu vurgulamıştır. Getz (2008)'e göre etkinlikler içeriklerine, amaçlarına ve kapsamlarına göre farklılaştığını belirtmektedir. Etkinliklerin bazılarının yerel halkın kendi içerisinde kutlarken bazı etkinliklerin ise sosyalleşme, eğlenme, iş veya yarışma şeklinde önceden amaçlanmış olarak hazırlanan etkinlikler olduğunu vurgulamaktadır. Etkinliklere genel manada bakıldığında; boyutlarına, içeriklerine, ulusal ya da uluslararası olmalarına göre üçe ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmaya göre etkinlikler; Mega etkinlikler, hallmark etkinlikler ve yerel etkinliklerdir.

- a) Mega Etkinlikler: Büyük kitlelere hitap eden, uluslararası nitelikte olan, düzenleyici şehir ve ülkeler için soyut ve somut şekilde etkileri olan uzun süreli etkinliklerdir (FİFA Dünya Kupası, World Expo, Olimpiyatlar, vb.) (Arnegger ve Herz, 2016).
- b) Hallmark Etkinlikler: Tek seferlik ya da kısa bir zaman dilimi içerisinde gerçekleştirilen, dar kapsamlı, destinasyon imajı ve çekiciliğini arttırmak için planlanan etkinliklerdir (Getz ve Page, 2016).
- c) Yerel Etkinlikler: Diğer etkinliklere göre daha dar alanı kapsayan etkinliklerdir. Alanlarına göre etkinliklere bakıldığında ise, kültürel etkinlikler, sportif etkinlikler, fuarlar, festivaller, işletme etkinlikleri, sosyal amaçlı etkinlikler ve ödül törenleri şeklinde sınıflandırılmaktadırlar (Timur vd., 2014).

2. Sinop'ta Turizm

Sinop'ta turizm alanları turistlerin ilgisini her mevsim çekebilecek düzeydedir. Yağmur miktarının diğer illere göre az oluşu, Karadeniz insanının tatil için Sinop'u tercih sebebidir (Altunöz vd., 2017). Sinop, çeşitli turistik çekiciliklere sahip olmanın yanında; benzersiz doğal limanlara, sahillere ve tabiat parklarına sahip bir kenttir (Erkol Bayram, 2019). Sinop, Türkiye'nin en kuzey noktasında bulunan, Türkiye'nin en mutlu kenti olarak bilinen, Sinop Tarihi Cezaevi ve Diyojen ile markalaşmış bir kenttir.

Arkeoloji Müzesi, Etnografya Müzesi, Sinop Kalesi, Tarihi Cezaevi ve Tersanesi, Balatlar Kilisesi, Paşa Tabyaları gibi yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken tarihi yerlerin yanında inanç turizmi açısından öneme sahip pek çok tarihi cami, medrese, kervansaray ve kliselere sahiptir. Ayrıca Sarıkum Tabiat Parkı, Hamsilos Koyu, Erfelek Tatlıca Şelaleleri, İnaltı Kanyonu ve Mağarası, Akgöl, Gebelit Koyu gibi doğal güzellikleri ile eko turizm potansiyeline sahiptir.

İçinde yer alan çok farklı turistik çekicilikle birlikte Sinop, Türkiye'nin eşsiz turistik destinasyonlarından biridir. Gerek Türkiye'nin en kuzey ucundaki İnce Burun Deniz Feneri gerek fiyorda benzersizliğiyle ünlü Hamsilos Koyu gerekse İnanç turizmi açısından büyük bir değer olan Mahmut Kefevi Camii Sinop'ta yer almaktadır. Sinop'a özgü gastronomik ürünlere bakıldığında, Coğrafi işaretli Sinop Nokulu, Sinop Mantısı, Sırık Kebabı, Katlama, Boyabat Ezmesi, Tak Tak Helvası, Erfelek Kestanesi ve Kestane Balı gibi ürünler kente özgü yiyeceklerden sadece birkaçıdır.

Sinop farklı turizm çeşitlerini yapma potansiyeli olan bir şehir olma özelliğini taşımaktadır. Son yıllarda şehirde genç nüfusun artmasıyla yeni etkinlikler düzenlenmeye başlanmış bunun dışında da

geleneksel olarak düzenlenen etkinlikler düzenlenmeye devam etmektedir. Sinop'un etkinlik turizmin-den eskiye nazaran daha fazla yararlandığı söylenebilmektedir.

3. Yöntem

Çalışmanın konusu, Sinop'un etkinlik turizmi potansiyelinin SWOT analizi ile belirlemektir. Bu konu kapsamında şehrin etkinlik turizmi potansiyelini ortaya koymak, bu yöndeki güçlü, zayıf, yön-leri ile fırsat ve tehditleri belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada veri elde etmek için, daha önce alanda gerçekleştirilmiş ve çalışmaya katkı sağlayabilecek her türlü bilimsel araştırmalardan ve raporlardan yararlanılmıştır. Ayrıca Sinop ilinde faaliyet gösteren turizm paydaşları ile akademisyenlerin etkinlik turizmi ile görüşlerine başvurulmuştur. Bu amaçla Sinop ilinde daha önceden düzenlenen etkinliklerin incelenmesi ve öneriler geliştirilmesi önem arz etmektedir.

SWOT analizi pratik olması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır (Pickton ve Wright, 1998). Durum tespiti için sıklıkla kullanılan SWOT analizi, işletmelerin kendisini ve çevresini daha gerçekçi bir yaklaşımla değerlendirmesine ve sonuçlara göre geleceğe yönelik sağlıklı bir şekilde hazırlanmasına yardımcı olma misyonundan dolayı önem taşımaktadır (Toksoy vd., 2009). SWOT analizi; Herhangi bir işletme, işkolu veya bir faaliyetle ilgili olarak mevcut durumun ortaya konulması ve gelecekte hangi yaklaşımın ne gibi sonuçlar doğuracağını belirlemeye yönelik uzmanlarca yapılan bir analizdir (Akça, 2005). SWOT'un açılımına bakıldığında, İngilizce dört kelimenin baş harflerinin bir araya gelmesiyle oluştuğu görülmektedir. Bu dört kelime ve Türkçe anlamları; Strengths (Güçlü yönler), Weakness (Zayıf yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler) olarak literatüre geçmiştir (İnayet ve Akbulak, 2010).

4. Sinop İlinin Etkinlik Turizmine Yönelik SWOT Analizi

Literatür taraması, saha gezileri ve gözlemler ışığında Sinop İlinin etkinlik turizm potansiyeline yönelik Güçlü yönler (Strengths), Zayıf yönler (Weakness), Fırsatlar (Opportunities) ve Tehditler (Threats)'ini yansıtan SWOT analizi aşağıdaki Tablo 1'deki gibi oluşturulmuştur.

Tablo 1. Sinop İli Etkinlik Turizmi SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER (S)	ZAYIF YÖNLER (W)
➤ Türkiye'nin en mutlu kenti olarak bilinmesi, ➤ Bozulmamış bir doğaya sahip olması, fauna ve flora bakımından potansiyele sahip olması, ➤ Antik çağdan günümüze dayanan köklü bir tarihi olması, ➤ Rekreatif aktivitelere fiziksel olarak uygun olması, ➤ Balıkçılık, avcılık gibi etkinliklerin yapılmasına uygun olması, ➤ Karadeniz'de yüzelebilecek güzel bir denize sahip olması, ➤ Sportif faaliyetlere uygun plajlara sahip olması, ➤ Turizme yönlendirilebilecek işgücünün varlığı, ➤ Kampinglere sahip olması, ➤ Yetiştirilen tarımsal ürünleri, güreş geleneği ve doğal güzellikleri ile etkinlik düzenlenmesine yönelik donelere sahip olması,	➤ Altyapı ve üstyapıdaki eksiklikler, ➤ Kurumlar arası koordinasyonun yeterli düzeyde olmaması, ➤ Trafik yoğunluğu, ➤ Tanıtım ve pazarlama konusuna yeterince önem verilmemesi, ➤ Bölge tanıtımı için internet siteleri ve sosyal medya hesaplarının yetersizliği, ➤ Festival, panayır vb. etkinliklerin duyurulmasında eksiklikler, ➤ Düşük hizmet kalitesi ➤ Yöresel yemeklerin sunulduğu yiyecek ve içecek işletmelerinin az olması, ➤ Doğru alanların etkinlik turizminde kullanılmaması, ➤ Şehir içi ulaşım,

➤ Üniversitenin etkisiyle kentteki genç nüfus oranının yüksek olması, ➤ Etkinlik düzenlenmesinde rol alacak özel kuruluş ve sivil toplum kuruluşlarına sahip olması, ➤ Karavan parklara sahip olması. ➤ Karadeniz Bölgesindeki diğer şehirlere göre daha açık bir toplumsal yapıya sahip olması, ➤ Havalimanı, ➤ Yamaç paraşütü, yelkencilik ve motor sporları için olanaklarının olması.	➤ Yiyecek içecek işletmelerindeki fiyat tutarsızlıkları, ➤ Yaz aylarında hafta sonu oluşan yoğunluk, ➤ Sinop Tarihi Cezaevinin, Sinop'un turizm tanıtımında ön plana çıkmış olması.
FIRSATLAR (O)	TEHDİTLER (T)
➤ Alternatif turizm türleri için potansiyelin yüksekliği, ➤ Coğrafi bilgi sistemlerinin gelişmesi, ➤ Karadeniz ülkelerine yakınlık, ➤ Son dönemde yatırımlardaki artışın kısa vadede olumlu etkileri olacağı düşünülüyor olması, ➤ Havayolu ve Karayolu taşımacılığındaki artan sefer sayıları, ➤ Diğer bölgelere göre hava sıcaklığının belli derece aralığında olması, ➤ Havaalanının şehir merkezine yakınlığı, ➤ Türkiye'nin en kuzey noktası olmasının bir marka değerinin olması.	➤ Politika ve ekonomideki istikrarsızlıkların kente yansması, ➤ Yanlış betonlaşma, imar planları, ➤ Karadeniz kıyı bölgesinde yakın alternatif destinasyonların çokluğu ve rekabeti, ➤ Yapımı planlanan nükleer santralin çevreye olan olumsuz etkileri, ➤ Etkinliklere fazla sayıdaki katılımcının doğal kaynaklara zarar verme riski, ➤ Sosyal hayat ve kültür üzerindeki olabilecek olumsuz etkiler, ➤ Taşıma kapasitesinin aşılmasıyla yaşanacak olumsuzluklar.

Kaynak: Aytuğ vd., 2020; Kargiglioğlu ve Arifuddin, 2020; Yılmaz ve Zorlu, 2018; Yeşiltaş, 2009.

Sonuç ve Öneriler

Sinop, son yıllarda sayısı bir milyona yaklaşan ziyaretçi sayısı (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018) Karadeniz'in en yoğun turist ağırlayan destinasyonları arasında yer almaktadır. Geçmişten günümüze karayollarındaki olumlu değişimler, Sinop'a sefer düzenleyen karayolu taşımacılığı yapan firmaların sefer sayısındaki artışlar ve yine aynı şekilde havayolu taşımacılığı yapan firmaların sefer sayılarının artması ile birlikte Karadeniz'de önemli bir turistik destinasyon olan Sinop'a daha fazla turist gelmesine de olanak sağlamıştır. Ayrıca, üniversitenin de etkisiyle Sinop ilinde faaliyete geçen farklı niteliklerde yiyecek içecek işletmelerinin olduğu göze çarpmaktadır. Gerek direkt ve dolaylı yoldan üniversitenin gerekse Sinop'un ulaşılabilirliğinin artması ile birlikte Sinop'ta düzenlenen etkinliklerinde doğru orantılı olarak artmış olduğu gözlemlenmiştir.

Seyahat planlamasında da önemli yere sahip olan etkinliklerin, Sinop ilinde etkinlik turizmi açısından sorgulandığı bu çalışma ile birlikte, Sinop ilinde düzenlenen farklı türde etkinliklerin olduğu görülmüş ve Sinop ilinde düzenlenen etkinliklerin örnekleri sunulmuştur. Düzenlenen etkinliklerin bazılarının Sinop'un taşıma kapasitesinin üzerinde olduğu göze çarpmıştır. Sürdürülebilir turizm ve sorumlu turizm açısından düşünüldüğünde Sinop ilinde düzenlenen bazı etkinliklerin kentin doğal güzelliklerinde tahribat yarattığı ve aşırı turizme neden olduğu söylenebilir. Özellikle yaz aylarında Sinop'ta yaşanan aşırı turizmin etkililer zamanında da hemen hemen aynı sonuçları doğurduğu görülmüştür. Ercan ve Civelek (2020) yaptıkları çalışmanın sonucunda etkinliklerin ekonomik etkileri ile ilgili "Katılımcıların hepsi festivallerin ekonomik yapıyı olumlu etkilediği yönünde görüş bildirmiştir. Genel değerlendirme festivallerin yerel halka katkı sağladığı, esnafın gündelik ticari yaşamını hareketlendirdiği

yönündedir.” Bulgusuna erişmişlerdir. Ancak Sinop ilinde düzenlenen etkinliklerin bölgesel kalkınmaya etkisi açısından bakıldığında etkinliklerin çarpan etkisinin sınırlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunda en büyük etkinin etkinlik planlamasında tüm paydaşların bir arada yer almasından ziyade mekânlarla organizasyon şirketinin planlamayı kendi kendilerine yapmaları olumsuz etkinin nedeni olarak düşünülmektedir.

Sinop'ta Etkinlik Turizminin geliştirilmesine yönelik öneriler;

- Etkinlik planlamasında tüm paydaşların yer alması,
- Sinop'un kültürel ve doğal güzelliklerinin korunması amacıyla düzenlenecek olan etkinliklerin sınırlı katılımcı sayısı olması ya da etkinlik düzenleme alanının kapasiteye uygun olarak seçilmesi,
- Katılımcı sayısının fazla olabileceği düşünülen etkinliklerin günlere yayılması,
- Konaklama tesisi olarak genellikle günlük ev kiralanması işlemiyle alakalı olarak ev pansiyonculuğu gibi eğitimlerin düzenlenmesi ve yasal olarak düzenlemelerin anlatılması,
- Şehir içi ulaşım ile ilgili olarak düzenleyici çalışmaların yapılması,
- Düzenlenecek etkinliklerin duyurusunun etkinlikten en az bir ay öncesinde ve daha kapsamlı şekilde yapılması,
- Sosyal paylaşım sitelerinde daha fazla etkinliğin yer alması,
- İl kültür ve turizm müdürlüğünün istatistiki verileri internet sayfalarında periyodik olarak duyurması,
- Konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri ve turistlerle doğrudan iletişim halinde olabileceği düşünülen kişilere üniversite aracılığıyla eğitimlerin verilmesi,
- Diyojen gibi bir ikonik karakter sayesinde felsefe etkinliği düzenlenebilir,
- Tabiat parkları içerisinde ya da deniz kenarında yoga gibi etkinlikler düzenlenebilir,
- Düzenlenecek etkinliklerin çevre dostu, sürdürülebilir ve erişilebilir olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Sinop ile ilgili yapılacak çalışmaların başarıya ulaşması için Sinop Üniversitesi, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Sivil toplum kuruluşları ve turizmin tüm paydaşları gibi kişi ve kuruluşların destekleri önem arz etmektedir. Sinop iline ait hazırlanacak turizm master planı ile birlikte kent için en doğru adımlar belirlenip bu yol haritası ile birlikte uzun vadeli yatırım ve destekler sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Akça, H., (2005). “Burdur İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi”, 1. Burdur Sempozyumu, Bildiriler Cilt I, 16- 19 Kasım, Burdur, 515-517.
- Altunöz, Ö., Kargiglioğlu, Ş., ve Ak, S. (2017). Turizm ve Bölgesel Kalkınma Turistik Bir Destinasyon Olarak Sinop İlinin Durum Analizi. Presented at the 1. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresi, Kastamonu Kongresinde Sunuşmuş Bildiri.
- Aydın, A. F. (2011). A brief introduction to the camel wrestling events. Camel Conference of SOAS, University of London. 23-25 May 2011. 55-6.
- Aytuğ, H. K., Eryılmaz, Ç., Uçar, S., ve Can, O. (2020). Sinop İlinin Alternatif Turizm Çeşitleri Açısından Swot Analizi. *Karadeniz Araştırmaları*, (67), 715-736.
- Ercan, F. ve Civelek, M. (2020). Effects of Events and Festivals on Tourism Potential in Recreation Activities, *Journal of Turkish Tourism Research*, 4(1): 653-664.
- Erkol Bayram, G. (2019). Sinop İlinin Turizm Odaklı Gelişimine Dair Turist Rehberlerinin Roller ve Görüşleri, *Turist Rehberliği Dergisi*, 2(2), 57-71

- Getz, D. (2008). Event Tourism: Definition, Evolution, and Research, *Tourism Management*, 29, 403-428.
-  nayet, Z., ve Akbulak, C., (2010). “Troia Tarihi Milli Parkı’ndaki Turizm Potansiyelinin Swot Analizi İle Değerlendirilmesi, 11. Ulusal Turizm Kongresi, 2-5 Aralık Kuşadası, (Ed.  olakoğlu, O., E.), Detay Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, 203-213.
- Jackson, L. A. (2008). Residents’ perceptions of the impacts of special event tourism. *Journal of Place Management and Development*, 1(3), 240-255.
- Kargiglioğlu, Ş., ve Arifuddin, J. (2020). Analysis Of Silent Tourism Potential For Sinop. Presented At The Managing Tourism Across Continents – Tourism For A Betterworld – Mtcon, Ankara Kongresinde Sunulmuş Bildiri.
- Pickton, D. W., ve Wright, S. (1998). What's swot in strategic analysis?. *Strategic change*, 7(2), 101-109.
- Sadiq, S. ve Åkerlind, U. (2004). Corporate Special Events, A Strategic Tool in Internal Marketing to Motivate and Retain Employees”, Masters Thesis No: 2003:34, Göteborg, Graduate Business School.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2018). Turizm İstatistikleri, <http://www.sinopkulturturizm.gov.tr/TR-74927/istatistikler.html> (Erişim Tarihi: 10.07.2021).
- Toksoy, D., Yenigün, M., ve şen, G. (2009). “Orman Köylerindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi (Maçka İlçesi  rneği)”, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9(1), 12-18.
- Yeşiltaş, M. (2009). Karadeniz bölgesindeki turizm olanaklarının swot analizi ile değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 250-269.
- Yılmaz, A., ve Zorlu, K. (2018). Swot-Ahs Analizi Kullanılarak Sinop'ta Sürdürülebilir Turizm Stratejilerinin  nceliklendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 11(61), 390-403.
- Yüksel, A. H. (1993). Uygarlık tarihi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

SİNOP İLİNDE DÜZENLENEN FESTİVALLERİN TURİZME ETKİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Melahat AVŞAR*

Gülnur KARAKAŞ TANDOĞAN*

Öz

Sinop, sahip olduğu doğal güzellikler yanında tarihi ve kültürel değerleri ile de Karadeniz Bölgesinin dikkat çeken destinasyonlarından biridir. Kültür turizmi, yayla turizmi, inanç turizmi gibi özel ilgi turizmine hitap eden imkanları, gastronomi alanında öne çıkan yöresel yemekleri ile önemli turizm kentlerinden biri olmaya adaydır. Festivallerin destinasyon tanıtımına katkısı göz önüne alındığında, Sinop ilinin sahip olduğu tüm bu turistik değerlerin farkındalığını artırarak, bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kalkınması ve gelişmesi de söz konusu olacaktır. Bu nedenle çalışmada Sinop ilinin bir turizm kenti hatta markası olması yolunda festivallerin katkısını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Sinop ilinin yerel yöneticilerinden ve turizm işletmeleri yetkililerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile kentte düzenlenen festivalleri değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda Sinop ilinde düzenlenen festivallerin kente ne gibi faydalar sağladığı, katılımcıların festivallerin bölge tanıtımına katkıları hakkında düşüncelerinin neler olduğu ve festivallerin devamlılığının ve geleceğinin ne yönde sağlanabileceği ortaya konularak, çıkan sonuçlar doğrultusunda yerel yönetim ve sektöre çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Festival, Turizm, Sinop.

Evaluation of the Festivals Organized in Sinop in Terms of Their Effects on Tourism

Abstract

Sinop is one of the remarkable destinations of the Black Sea Region with its natural beauties as well as its historical and cultural values. It is a candidate to be one of the important tourism cities with its opportunities that appeal to special interest tourism such as cultural tourism, highland tourism, faith tourism, and local dishes that stand out in the field of gastronomy. Considering the contribution of the festivals to the promotion of the destination, by increasing the awareness of all these touristic values that Sinop has, the economic, social and cultural development of the region will also be in question. For this reason, in this study, it is aimed to reveal the contribution of the festivals in the way of making Sinop a tourism city and even a brand. For this purpose, the local administrators of Sinop province and the officials of tourism enterprises were asked to evaluate the festivals held in the city with semi-structured interview technique. In line with the data obtained from the research, the benefits of the festivals organized in Sinop province to the city, what the participants think about the contribution of the festivals to the promotion of the region, and how the continuity and future of the festivals can be provided, and various suggestions are presented to the local government and the sector in line with the results.

Keywords: Festival, Tourism, Sinop.

* Öğr. Gör., Amasya Üniversitesi, Taşova Yüksel Akın MYO, melahat.avsar@amasya.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-5700-2061>.

* Dr. Öğr. Üyesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, gulnur.tandogan@adu.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-1283-3910>.

Giriş

Festivaller yerel ekonomi, yerel kùltür ve sosyal yapının gelişmesi ve değışmesinde kullanılan önemli bir çekicilik unsuru olarak kabul edilmektedir (Gül vd., 2013:213). Festivaller bölgenin ve ülkenin, ulusal veya uluslararası alanda tanıtılmasına ve bilinirliğinin artırılmasına katkı sağlamaktadır ve ayrıca turizm faaliyetlerinin de desteklenmesinde oldukça önemli bir yeri olan etkinlikler arasındadır. Yerel halk ya da idare tarafından tarihi önceden belirlenip yapılan festivaller, yörenin simgesi haline gelip gelenekselleşerek, sürekliliğı sağlanıp gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması amacıyla sanat, bilim ve oyun gibi sosyal alanlarda düzenlenen ulusal ve uluslararası şenlikler ve gösterilerdir (Erdem vd., 2018:228).

Turizm etkinlikleri, gerçekleştirilen eylemin türüne ve büyüklüğüne bağılı olarak, yüksek düzeyde sosyal, ekonomik ve kùltürel potansiyel etkisi olan kısa süreli bir cazibe olarak kabul edilebilmektedir. Festivaller, çok sayıda etkinliğin kısa sürede yoğunlaştırılmasını mümkün kılmakta ve çok sayıda potansiyel turistik ürün geliştirmektedir. Etkinlikler, destinasyon imajını iyileştirmek ve yeni turizm akışları oluşturmak ve ayrıca mevcut markalar ve ürünler arasındaki ilişkiyi geliştirmek için iyi bir fırsattır (González-Revertè ve Miralbell-Izard, 2009:54). Bu bağlamda turizm bakımından festivaller bazen güdüleyici bir unsur olmakta ve destinasyonun tanınmasında ve markalaşmasında önemli rol oynamaktadır (Erdem vd., 2018:228). Ayrıca festivaller ve özel etkinlikler, yerel halk ve ziyaretçiler için önemli faaliyetler ve harcama alanları sağladıkları ve yerel toplulukların imajını geliştirdikleri için toplulukların hayatında önemli bir rol oynamaktadır (Gursoy vd., 2004:171). Günümüzde de festivaller hem ulusal hem de uluslararası turizm hareketlerinde olduğu gibi yerel turizmin gelişmesinde de oldukça etkin bir rol oynamaktadır. Diğer bir ifadeyle festivaller, ziyaretçilerine tanımadıkları bir bölgeyi veya yöreyi görme, farklı kùltürleri tanıma ve öğrenme ve farklı yaşam tarzları olan insanlarla bir araya gelme fırsatı verdiği için ülkenin ve yerel turizmin gelişmesine önemli düzeyde katkı sağlamaktadır (Gül vd., 2013:214).

1. Literatür Taraması

Festival sözcüğü, toplumlar ve insanlar arasındaki kùltürel, ekonomik, sosyal ve sanatsal açıdan tanıtım ve yakınlaşma sağlamak amacıyla düzenlenen etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak ise, dönemi, konusu, yapıldığı çevre ve katılanların sayısı gibi nitelikleri belli bir programla belirtilen ve özel önemi olan kùltür, sanat, bilim, ürün, ekonomik faaliyet ve dönem veya belirli bir temaya yönelik olarak belirli aralıklarla düzenlenen tek seferlik ya da belirli aralıklarla tekrarlanan etkinlikler ve gösteri dizisine festival denilmektedir (Atak, 2009:37).

Kùltürel etkinlikler turizmin gelişmesi, turizm mevsiminin genişletilmesi, şehir imajının iyileştirilmesi ve bölgesel ekonomilerin güçlendirilmesi için bir araç olarak ortaya çıkmıştır (Rivera vd., 2008:121). Bu bağlamda festivaller turistik bölgelerin tanıtılmasında ve adının duyurulmasında yüksek bir etki gücüne sahiptir ve uluslararası düzeyde bilinirliğe sahip festivaller de turizm faaliyetlerini sürükleyen önemli bir çekicilik unsurudur (Dalgın vd., 2016:1179). Festivaller insanların eğlenmek, sanatsal faaliyetlerden yararlanmak ve gösteri izlemek gibi ihtiyaçlarından doğduğundan dolayı festivallerin önemli ekonomik, kùltürel ve sosyal etkileri vardır. Bu etkiler şunlardır (Atak, 2009:40-41):

- Festivallerin düzenlenmesi için çeşitli kişi ve kuruluşların yeni hizmetler veya mallar üretmesi ya da üretilmiş olanları festivallerin yapılacağı yere taşımaları gerekmektedir. Bu ürün ve hizmetlerin alınması, tüketilmesi ve izlenmesi karşılığında insanlar bir bedel öderler ve bunun karşılığında bu ürün ya da hizmetleri satanlar para kazanırlar.

- Festivallerin  zenlenebilmesi için yapılan organizasyon faaliyetleri ve tanıtım için yapılan reklamlar yeni hizmetlerin üretilmesi anlamına gelmektedir.
- Ekonomide ve ekonomik faaliyetlerde canlanma ve kişilerin kazancında artış olur.
- Festivaller insanların birbirleri ile etkileşim kurmalarına ve sosyal aktivitelerin oluşmasına ortam sağladığından insanlar birbirlerinin kültürlerini tanıma fırsatı bulmaktadırlar.
- Festivaller şehirlerin ve ülkelerin tanıtımında da oldukça önemli bir yere sahiptir.

Literatürde festivallerin bölge turizmine sağladığı katkılar ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; Houghton, (2001)  arap festivallerinin daha sonraki  araphane ziyaretlerini teşvik etme eğilimi ile ilgili; Gursoy vd., (2004) festivallerin ve özel etkinlik organizatörlerinin algılanan etkileri ile ilgili; Gül vd., (2013) yerel festivallerin etkinliğine ba lı ziyaretçi kazanımları: Sındırgı Ya cibedir Festivali  rne i ile ilgili; Rivera vd., (2008) kültürel etkinliklerin ekonomik etkisi: Zora Festivali  rne i ile ilgili; Gonzales, (2017) festivallerin Filipinler Batangas'taki toplum sakinleri üzerine kültürel ve ekonomik faydaları ile ilgili; Erdem vd., (2018) festivallerin bölge turizmine katkıları ve sürdürülebilirliği: Uluslararası Mergen A  ılık ve Turizm Festivali  rne i ile ilgili; Efendi ve Karakaş Tandoğan, (2019) Kuşadası'nda yapılan festivallerin konaklama işletmesi yöneticileri gözünden yöreye etkileri ile ilgili; Süslü vd., (2019) festival turizminin ekonomik kalkınmaya etkisi: Silifke Uluslararası Müzik ve Folklor Festivali ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Gursoy vd., (2004) festival ve özel etkinlik organizatörlerinin festivallerin ve özel etkinliklerin yerel topluluklar üzerindeki etkilerine ilişkin algılarını ölçmek için bir araç geliştirmek amacıyla yaptıkları çalışmanın sonucunda festivallerin ve özel etkinliklerin sosyo-ekonomik etkilerine ilişkin algılarının topluluk ba lılı ı, ekonomik faydalar, sosyal teşvikler ve sosyal maliyetler şeklinde dört boyutu olduğu ortaya çıkmıştır.

Erdem vd., (2018) festivallerin bölge turizmine katkıları ve sürdürülebilirliği ile ilgili yaptıkları çalışmanın sonucunda katılımcılar, festivallerin düzenlendiği bölgeye sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel katkılarının olmasının yanında bölgeye tanıtım ve reklamın bir parçası olarak görmekte oldukları ortaya çıkmıştır.

Süslü vd., (2019) festival turizmin üzerinden destinasyonun turizm bazında bölgesel kalkınmada etkin olup olmadığını belirlemeye çalıştıkları çalışmanın sonucunda bölgede festival turizmine yönelik ilginin fazla olduğu fakat tanıtım, reklam ve pazarlama faaliyetlerinin daha etkin hale getirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

2. Araştırmanın Amacı

Sinop ilinde düzenlenen festivallerin turizme etkileri açısından değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan bu çalışma ile aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Sinop ilinde düzenlenen festivaller kente ne gibi faydalar sağlamaktadır?
- Katılımcıların festivallerin bölge tanıtımına katkıları hakkında d  nceleri nelerdir?
- Festivallerin devamlılığının ve geleceğinin sağlanması için neler yapılmalıdır?

3. Yöntem

Nitel araştırma yöntemi ile veri toplanan bu çalışmada yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme türünde araştırmacıya, görüşme öncesinde belirlemiş olduğu bir dizi soru ya da konu başlıkları rehberlik etmektedir (Gürbüz ve  ahin, 2017:184). Veri toplama sürecinde turizm paydaşlarına önce telefon ile çalışmanın amacı ve önemi hakkında bilgi

verilmiştir ve aynı zamanda veri toplama formuna çalışma ile ilgili bilgilerin verildiği kısa bir paragraf eklenmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan 6 yarı-yapılandırılmış açık uçlu soru, e-posta yoluyla turizm paydaşları ile paylaşılmıştır. Araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

1. Sinop'un bir turizm destinasyonu olarak yeterince tanındığını düşünüyor musunuz? Eğer tanınmıyor ise Sinop'un bilinirliğini artırmak için neler yapılabilir?
2. Sinop'ta hangi festivaller düzenlenmektedir? Düzenlenen festivaller ile ilgili bilgi verebilir misiniz? (Festivalin yapıldığı zaman, konusu, amacı, katılımcı sayısı, önemi ve faydaları vb. şeklinde).
3. Sinop'ta düzenlenen festivallerin bölgeye sađladđı faydalar nelerdir? (Otellerin doluluk oranlarını etkilemesi, kente gelen turist sayısını etkilemesi, kentin bilinirliğini artırması gibi.)
4. Sinop'ta düzenlenen festivallere yerli turist mi yabancı turist mi daha çok katılmaktadır?
5. Sinop'ta düzenlenen festivallerin devamlılığının sağlanabilmesi ve geliştirilebilmesi için neler yapılması gerekmektedir?
6. Sinop'ta düzenlenen festivallerin yurt içinde ve yurt dışında tanıtımının yapılabilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?

Haziran ve Ağustos 2021 tarihlerinde veriler toplanmıştır. Tesadüfi olmayan  rneklemeye yöntemlerinden kasti (kararsal)  rneklemeye tekniğinin kullanıldığı çalışmada 5 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Coşkun vd. (2017: 149)'a göre kasti  rneklemeye diğer bir adıyla kararsal  rneklemeye tekniğinde, araştırmacı tarafından araştırma problemine cevap bulacağına inandığı kişiler araştırma  rneklemeye seçilmektedir (aktaran Süslü vd., 2019:1080). Bu  rneklemeye tekniğinin amacı doğrultusunda belediye, kültür ve turizm müdürlüğü, otel ve seyahat acentesi sahibi ve yöneticisi ile g r ş lm ştir.

4. Bulgular

Araştırmanın bulgular kısmında araştırmaya katılan katılımcıların sorulara vermiş oldukları cevaplara yer verilmiştir.

“Sinop'un bir turizm destinasyonu olarak yeterince tanındığını düşünüyor musunuz? Eğer tanınmıyor ise Sinop'un bilinirliğini artırmak için neler yapılabilir?” sorusuna katılımcılar, Sinop'un bir turizm destinasyonu olarak yeterince tanınmadığını belirtmişlerdir. Sinop'un bilinirliğini artırmak içinde neler yapılabileceği ile ilgili katılımcıların vermiş olduğu cevaplar şunlardır:

K1: Kent adına bir marka değerini oluşturmak için yurt içi ve yurt dışı tüm tanıtım organizasyonlarda yer almak gerekmektedir (fuar, reklam platformları vb. gibi).

K3: Yurt içi kültür turları açısından.....son dönemlerde bu bölgeye kültür turu düzenleyen acente sayısı çok azalmıştır. Televizyon dizilerinin ve filmlerin kültür turlarına önemli bir etkisi vardır. Yapım şirketleri ile görüşülerek Sinop şehrinde dizi veya filmler yapmaları için cazip teklifler ve sponsorluklar götürülmelidir.....Yurt içi yaz tatili açısından: Sinop'a doğa ve sakinlik açısından benzerlik gösteren Ayvalık ve Cunda adası, Bozcaada, Güney Ege Sahil kasabalarındaki Sinop bölgesinde hizmet ve denize yakınlık bakımından denk oteller kıyaslandığında, yüksek sezonda Sinop'taki otellerin daha düşük fiyatlı olduğu gözlenmektedir. Yüksek gelir grubunun Sinop'a olan ilgisini arttırmak ve tanıtım için: a) Marina b) Restoranların olduğu bir cazibe bölgesi (tercihen marinaya yakın konumda) ve gastro turizmine pozitif etkisi olacak işletmelerin ilk aşamada maddi anlamda desteklenmesi (personel ve kira desteği) c) Influencerler için info turları ve davetler ve İstanbul ve Ankara pazarını hedef alan kapsamlı tanıtım faaliyetleri.....Yurt dışı pazarı açısından: Sinop

destinasyonu yurt dışında yok denecek kadar az tanınmaktadır ve tanıtım faaliyeti yapılmamaktadır. Önemli yurt dışı fuarlarından ciddi anlamda çalışmalar yapılmalıdır.

K4: 5 yıldızlı oteller yapılmalı bir an önce, Sinop'ta festivaller düzenlemek gerekir, Sinop şehri olarak yurt içi ve yurt dışı fuarlara katılmak gerekir, Sinop şehrinin tarihi ve turistik yerlerini diğer illerde tanıtmak ve reklam yapmak gerekir.

K5:.....Bu bilinirliğin sağlanması için öncelikle tüm kamu ve kuruluşlar tarafından komisyon oluşturularak periyodik aralıklarla toplantılar gerçekleştirilip, ulusal ve uluslararası alanda tanınırlık seviyesi açısından planlanacak çalışmaların faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.....

“Sinop'ta hangi festivaller düzenlenmektedir? Düzenlenen festivaller ile ilgili bilgi verebilir misiniz? (Festivalin yapıldığı zaman, konusu, amacı, katılımcı sayısı, önemi ve faydaları vb. şeklinde).” sorusu ile ilgili festivallerin genel tablosu Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden alınan bilgiler doğrultusunda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sinop'ta Düzenlenen Festivaller

Etkinliğin Adı	Etkinliğin Hangi Tarihten İtibaren Yapılmaya Başlandığı	Faaliyet Süresi	Yıl İçerisinde Hangi Tarihlerde Yapıldığı
Kuzeyfest	2019	4 gün	Ağustos ayının ilk haftası
“Buzda Değil Tuzda Balık” Festivali	2019		
Lakerda Festivali	2019		Kasım ayı içerisinde
Gezici Film Festivali	2011		Aralık ayının ilk haftası
Gazidere Domatesi Festivali	2017	1 gün	Ağustos ayının 3. haftası
Boyabat Kültür Sanat ve Yaz Festivali	İlk defa 2021’de yapılması planlanmaktadır.	3 gün	Ağustos ayı içerisinde
Kanlıçay Festivali	2014		Temmuz ayı başlarında
Dikmen Yağlı Güreş ve Sırık Kebabı Festivali	2019		Temmuz ayı içerisinde
Ayancık Kültür Keten ve Ahşap Festivali	1989	3 gün	26-27-28 Temmuz
Çeltik Festivali	2006-2007	3 gün	Ağustos ve eylül aylarında
Bal Festivali	1970	3 gün	Ağustos ayı içerisinde
23 Nisan Çocuk Festivali (Dijital)	2021	1 gün	Nisan ayı içerisinde
19 Mayıs Gençlik Festivali (Dijital)	2021	3 gün	Mayıs ayı içerisinde
Gerze Kültür ve Sanat Festivali	Başlangıç tarihi belli değildir.	3 gün	Temmuz-ağustos ayları

“Sinop'ta düzenlenen festivallerin bölgeye sağladığı faydalar nelerdir? (Otellerin doluluk oranlarını etkilemesi, kente gelen turist sayısını etkilemesi, kentin bilinirliğini artırması gibi).” sorusuna katılımcıların vermiş oldukları cevaplar şunlardır:

K1: Kentin kültür ve ekonomik yapısına katkı sağlamaktadır.

K2: Festivaller geleneksel kültürün yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlamasının yanında, yöreye gelen turist sayısının artmasına, yörenin sosyal ve ekonomik olarak kalkınmasına, yörenin tanıtımına ve yöre imajının sağlanmasında da büyük katkı sağlamaktadır.

K3: Sinopale Uluslararası Festivali her iki yılda bir Sinop'ta uluslararası sanatçıları otellerde ağırlamaktadır. Kentin uluslararası bilinirliğini arttırmakta ve ulusal yayın ve basında Sinop'un yayınlanmasını sağlamakta önemli bir etkisi vardır. Lakerda Festivali henüz ulusal olarak etkisi vardır. Her yıl yüze yakın konuk otellerde misafir olmaktadır.

K4: Oteller ve pansiyonların doluluk oranını artırıyor ve turizme faydaları vardır.

K5: İl ve ilçe genelinde düzenlenen organizasyon turizm sektörünü olumlu etkilemektedir. Şöyle ki, ulusal basında ses getiren bir organizasyon neticesinde Türkiye'nin her yerinden insanlar bölgeye gelerek otel, pansiyon, apart vb. konaklamaları kullanmakta, ayrıca yörenin esnafından alışveriş sağlayarak ekonomiye can vermektedir. Bunun sonucunda ise dijital çağın faydaları neticesinde sosyal medya hesapları üzerinden paylaşılan story, post'lar da haberdar olmayan kesimlere ulaşılmasında büyük fayda sağlamaktadır.

“Sinop'ta düzenlenen festivallere yerli turist mi yabancı turist mi daha çok katılmaktadır?” sorusuna görüşmeye katılan katılımcılar yerli turistlerin katılmakta olduğunu belirtmişlerdir.

“Sinop'ta düzenlenen festivallerin devamlılığının sağlanabilmesi ve geliştirilebilmesi için neler yapılması gerekmektedir?” sorusuna katılımcıların vermiş olduğu cevaplar şunlardır:

K1: Kurumlar arası i  birliğinin geliştirilmesi ve sponsorluk sisteminin güçlendirilmesi gerekmektedir.

K2: Festivallerin geleneksel hale gelmesini sağlayarak desteklenmesi ve iyi bir pazarlama stratejisi uygulanması gerekmektedir.

K3: Maddi destek ve kolaylıklar sağlanması.

K5: Resmi Kurum ve kuruluşların il genelindeki STK'larla paydaş oluşturup, el birliğiyle hazırlanacak organizasyonların devamlılık ve gelişime açık olması aşıkardır.

“Sinop'ta düzenlenen festivallerin yurt içinde ve yurt dışında tanıtımının yapılabilmesi için yapılması gerekenler nelerdir?” sorusuna katılımcıların vermiş olduğu cevaplar şunlardır:

K1: Başta güçlü bir ekonomiye sahip olmak ve görsel, yazılı ve işitsel mecraların en etkin şekilde kullanılması gerekmektedir.

K2: Ulusal ve uluslararası dijital platformlarda ilimiz ve ilçelerimizin tanıtım filmleri ve fotoğrafları yayınlanması tanıtımımıza katkı sağlayacaktır.

K4: Sinop'un turizm de kendi başına bir destinasyon merkezi olması için tanıtımımıza Sinop'a turizmciler ve basın için info turlarına, altyapı ve temizlik çalışmalarımıza ağırlık vermemiz gerekiyor. Tabi ki bir marka da yaratmak önemli.

K5: Profesyonel  ekimler ile kaynak oluşturulup yine profesyonel Basın Yayın ve Reklam Organizasyonlarıyla i  birliği içerisinde olunması gerekmektedir.

Sonuc ve  neriler

Araştırma sonucuna göre Sinop'un bir turizm destinasyonu olarak yeterince tanınmadığı ortaya çıkmıştır. Sinop ilinin bilinirliğinin artırılması için, kent adına bir marka değerinin oluşturulması, yurt içinde ve yurt dışında tanıtımının yapılması gerektiği, bölgeye kültür turlarının düzenlenmesi gerektiği, Sinop'ta dizi veya filmlerin çekimlerinin yapılarak tanıtımının yapılabilceği, yurt içinde ve yurt dışında fuarlara katılınması gerektiği ve kamu ve kuruluşlar tarafından komisyonların oluşturulup plan ve projelerin yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Süslü vd., (2019)'un yapmış olduğu çalışmanın sonucunda da festivallerin bölge turizmine katkıları ve sürdürülebilirliği için tanıtım, reklam ve pazarlama faaliyetlerinin daha etkin hale getirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Sinop'ta düzenlenen festivallerin şehrin ekonomik ve kültürel yapısına katkı sağladığı festivaller sayesinde geleneksel kültürün ya atıldığı ve bir sonraki kuşaklara aktarıldığı, yöreye gelen turist sayısını artırdığı ve bu bağlamda otel ve pansiyon doluluklarını artırdığı, turizmi olumlu yönde etkilediği, bölgeye gelen yerli ve yabancı turistlerin sosyal medya paylaşımları sayesinde birçok kişinin haberdar olmasını sağladığı ve şehrin tanınırılığının artmasını olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Sinop ilinde düzenlenen festivallere ağırlıklı olarak yerli turistlerin katılmakta olduğı ortaya çıkmıştır. Yurt dışında tanıtım, reklam ve fuarlar düzenlenerek yabancı turistlerin de katılımının sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

Sinop'ta düzenlenen festivallerin devamlılığının sağlanabilmesi ve geliştirilebilmesi için ise kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi, maddi desteğın ve kolaylıkların sağlanması ve festivallerin geleneksel hale gelmesinin sağlanması, desteklenmesi ve iyi bir pazarlama stratejisinin uygulanması gerektiğı ortaya çıkmıştır.

Sinop'ta düzenlenen festivallerin yurt içinde ve yurt dışında tanıtımının yapılabilmesi için görsel, yazılı ve işitsel mecraların etkili bir şekilde kullanılması, ulusal ve uluslararası dijital platformlarda tanıtım filmleri ve fotoğraflarının yayınlanması, Sinop'un altyapı ve temizlik çalışmalarına ağırlık verilmesi ve marka yaratılması gerektiğı ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak festivallerin bölgeye hem ekonomik hem de kültürel katkıları oldukça fazladır. Özellikle festivaller ulusal ve uluslararası alanda bilindiğinde, festival zamanı festivalin yapıldığı bölgeye yerli ve yabancı katılımcı geleceğı için bölge ekonomisine ciddi getirisi olacaktır. Otellerin doluluk oranlarının artması ve yerel esnaftan alış-veriş yapılması festivallerin ekonomik getirisine örnek olarak verilebilir. Aynı zamanda turizm sezonunun uzatılması, şehrin veya bölgenin tarihi, doğal ve kültürel değerlerinin bilinirliğinin artırılmasında da etkilidir. Ayrıca festival için gelen katılımcılar ile yerel halk arasında kültür etkileşimi olacaktır. Özellikle kentlerin markalaşmasında da festivallerin önemli etkileri vardır. Festivallerin gelişmesi, devamlılığının sağlanabilmesi ve bölge turizminin canlandırılması için yerel yönetim ve özel sektörün birlikte hareket etmesi ve kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi, festivallerin ve şehrin yurt içinde ve yurt dışında tanıtım ve reklamının yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Atak, O. (2009). Türk turizminin tanıtımında festivallerin yeri ve önemi: Antalya örneğı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliğı Anabilim Dalı*, İstanbul.
- Dalgın, T., Atak, O., ve Çeken, H. (2016). Festivallerin bir kırsal turizm çekiciliğı olarak önemi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 1179-1184.
- Efendi, M., ve Karakaş Tandoğan, G. (2019). Kuşadası'nda yapılan festivallerin konaklama işletmesi yöneticilerinin gözünden yöreye etkileri. 20. *Ulusal- 4. Uluslararası Turizm Kongresi "Şehir Turizmi"*, 16-19 Ekim 2019 Eskişehir Kongresine Sunulmuş Bildiri.
- Erdem, Ö., Mızrak, M., ve Aratoğlu, C. (2018). Festivallerin bölge turizmine katkıları ve sürdürülebilirliği: Uluslararası Mengen Aşçılık ve Turizm Festivali örneğı. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(1), 228-245.
- Houghton, M. (2001). The Propensity of Wine Festivals to encourage subsequent winery visitation. *International Journal of Wine Marketing*, 13(3), 32-41.
- Gonzales, V.D. (2017). Cultural and economic benefits of festivals to community residents of Batangas, Philippines. *Asia Pacific Journal of Education, Arts and Sciences*, 4(2), 14-22.
- González-Reverté, F., ve Miralbell-Izard, O. (2009). Managing music festivals for tourism purposes in Catalonia (Spain). *Tourism Review*, 64(4), 53-65.
- Gursoy, D., Kim, K., ve Uysal, M. (2004). Perceived impacts of festivals and special events by organizers: an extension and validation. *Tourism Management*, 25, 171-181.
- Gül, K., Erdem, B., ve Gül, M. (2013). Yerel festivallerin etkinliğine bağılı ziyaretçi kazanımları: Sındırgı Yağcıbedir Festivali örneğı. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 213-239.

- Gürbüz, S., ve Ŗahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri- felsefe-yöntem-analiz*. 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Rivera, M. A., Hara, T., ve Kock, G. (2008) Economic impact of cultural events: the case of the Zora! Festival. *Journal of Heritage Tourism*, 3(2),121-137.
- Süslü, C., Eryılmaz, G., ve Demir, E. (2019). Festival turizminin ekonomik kalkınmaya etkisi: Silifke Uluslararası Müzik ve Folklor Festivali. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 1074-1090.

YARATICI TURİZM BAĞLAMINDA SİNOP DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ

Gönül GÖKER*
Serkan SEMİNT*

z

Kaynağını ‘‘Yaratıcı Kentler’’ akımından alan ‘‘Yaratıcı Turizm’’ hem turistik faaliyetler hem de akademik bakımdan, turizm alanında yenidir. Teorik olarak kültürel turizm ile benzer olmasının yanı sıra farklılıkları da bulunmaktadır. Destinasyonların kültürel varlıklarının sadece ziyaret edilmesi ile gerçekleşen klasik kültürel turizme nazaran yaratıcı turizmde, turistler bizzati yerel halk ile i içe olmaktadır. Yemeklerin ya da el sanatı işlerinin nasıl yapıldığını izlemek ve birlikte yapmaya çalışmak gibi, kültürel turizmden çok farklı olan aktivitelerin yer aldığı yaratıcı turizm artık trend olmaktadır. Bu çalışmada kültürel bakımdan eski ve köklü bir geçmişe sahip olan Sinop ili yaratıcı turizm bağlamında değerdendirilmiş ve kaynakları kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Destinasyon , Kent, Yaratıcı Turizm, Kültür, Sinop.

Investigation of Sinop Values in the Context of Creative Tourism

Abstract

‘‘Creative Tourism’’, which takes its source from the ‘‘Creative Cities’’ trend, is new in the field of tourism, both in terms of tourism and academically. Besides being theoretically similar to cultural tourism, there are also differences. Compared to classical cultural tourism, which is realized only by visiting the cultural assets of the destinations, tourists in creative tourism are intertwined with the local people. Creative tourism, which involves activities that are very different from cultural tourism, such as watching how dishes or handicraft works are done and trying to do it together, is now a trend. In this study, the province of Sinop, which has an old and deep-rooted history in terms of culture, has been evaluated in the context of creative tourism and its resources have been comprehensively examined.

Keywords: Destination, City, Creative Tourism, Culture, Sinop.

Giriş

Destinasyonların ekicilik unsurlarını oluşturan kültürel ve tabi varlıkların pazarlanması ve sunulması destinasyon yöneticileri tarafından önemle ele alınması gereken bir durumdur. Mevcut destinasyon kaynaklarının çok sayıda ve cazibeli olmasının yanı sıra, bu kaynakları her açıdan değerdendirebilmek ve turistlerin ilgisini her daim canlı tutabilmek destinasyon yönetimlerinin dikkatli ve titiz çalışmalarına bağlıdır. Geçtiğimiz 20 yıl içerisinde bireylerin alternatif turizme olan ilgilerinin artması, pek çok destinasyonun kendi ilerinde revize olarak yeni ürün ve fırsat geliştirmeye konusunda adeta yarış halinde olmasına sebep olmuştur. Turizm eylemlerinin değışime açık ve dinamik yapıda olmaları sayesinde her geçen gün yeni alternatif keşiflerin olması kaçınılmazdır. Sağlık, kültür, spor, gastronomi ve özel ilgi turizmi gibi turizm çeşitlerinin yanı sıra son dönemlerde yaratıcı turizm olarak

* Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Ilgaz Turizm ve Otelcilik Yüksek Okulu, Turizm Rehberliği Bölümü, gonulgoker@karatekin.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-6161-7675>.

* Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı- semintserkann@gmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-6305-1898>.

adlandırılan yeni bir alternatif turizm çeşidi keşfedilmiştir. Pearce ve Butler tarafından 1993 yılında kullanılan fakat tam olarak tanımlanamayan (Zoğal & Emekli, 2017:24) yaratıcı turizmi; turistlerin gittikleri destinasyonlarda, destinasyonların özelliklerini aktif katılım ile öğrenmelerini sağlayan turizm çeşidi (Akşit Aşık, 2014:788) olarak tanımlayabiliriz.

Söz Konusu çalışmanın amacı kültürel bakımdan eski ve köklü bir geçmişe sahip olan Sinop ilinin yaratıcı turizm bağlamında değerlendirerek kaynaklarını kapsamlı bir şekilde incelemektir. Çalışmada yaratıcı turizm kavramından bahsedilmiş ve Sinop ili ile ilgili bilgiler verilmiştir. Son olarak yaratıcı turizm bağlamında Sinop ilinin değerleri incelenmiş buna bağlı olarak sonuç ve öneriler ortaya konmuştur. Çalışma turizm literatüründe Sinop İline yönelik çalışmaların az sayıda olması ve yaratıcı turizm bağlamında akademik alanda Sinop’a yönelik bir çalışma yapılmamış olmasından dolayı aynı zamanda da alana katkı sağlaması sebebi ile önem arz etmektedir.

1. Yaratıcı Turizm Kavramı

(UNESCO, 2013), yaratıcılığı “*bireylerin yeteneklerini geliştirmelerini ve tam potansiyellerini geliştirmelerini sağlayan bir insan kapasitesi*” olarak tanımlamıştır (Akt. Forleo & Benedetto,2020). Kaynağını UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı (UCCN) kapsamında yapılan kültürel ve ekonomik olarak kentlerin canlanması ve yaratıcı kent oluşturma stratejisinden alan yaratıcı turizm kavramına yönelik pek çok tanım mevcuttur.

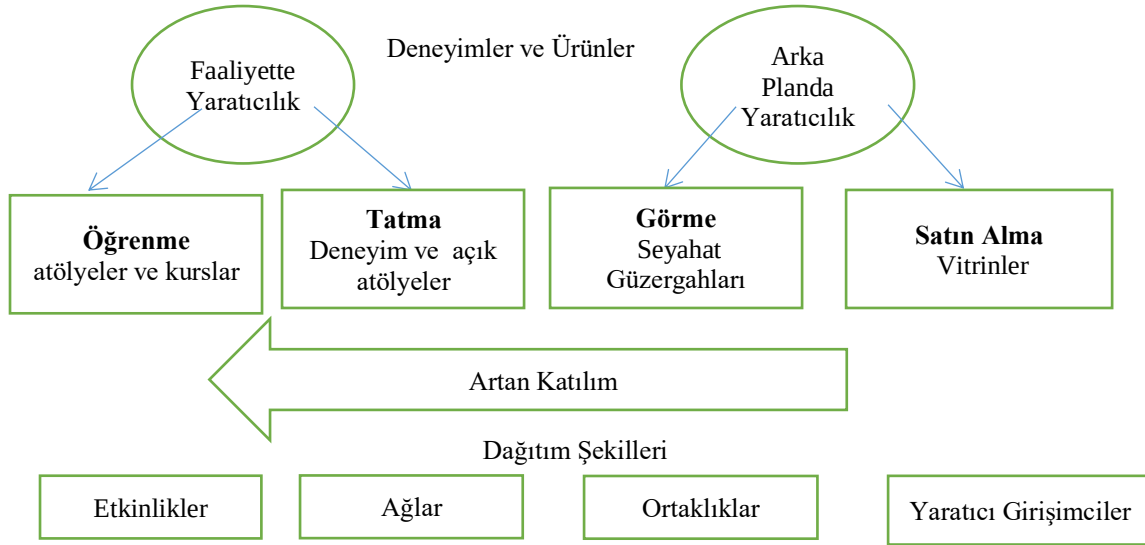
Richards ve Raymond (2000)’e göre; Kùltür turizmi bağlamında değerlendirebileceğimiz “yaratıcı turizm” soyut ve somut tüm kültürel varlıkları görsel olarak ziyaret etmekten ziyade yaşatmayı ve öğretmeyi amaçlayan eğlence ve seyahati bir arada deneyimlemeyi sağlayan turizm çeşididir. Yaratıcı turizm, gittikleri destinasyona ait, yöresel el sanatları, mutfak kùltürü vb. değerlere ilgi duyan turistlerin, yerel halk ile bağlantı kurmasını ve bu değerleri deneyimleyerek yaşamasını sağlayan turizm çeşididir (Akt. Gülüm, 2015:88)

2006 yılında UNESCO yaratıcı turizm stratejisi, “*İnsanların bir bölgeye ait kültürel mirasını, özgünlük kazanmış değerlerini öğrenmek ve yerel halk ile iletişime girerek bunu gerçekleştirip, otantik deneyimler yaşamak amacıyla yapmış oldukları seyahatlerdir*” olarak tanımlamıştır. (Akşit Aşık, 2014:789).

Özdemir Yılmaz ve Alçın (2017:214) ise İnsanların farklı ve otantik olan tüm yaşamları merak ve deneyimlemek istemelerinin sonucu olarak yaratıcı turizm kavramının ortaya çıktığını vurgulamışlardır.

Richards (2011), yaratıcı turizmin, yaratıcı sektör, yaratıcı kent ve yaratıcı sınıfin teşviki ile ekonomik bütünleşme dahil olmak üzere turizm ve farklı yerel pazarlar arasındaki stratejik ilişkiyi yansıttığını belirtmektedir (Akt. Wu, Lee & Jian, 2017).

Şekil 1. Richards (2011:4) 'ın Yaratıcı Turizm Modeli

Kaynak: Richards & Marques (2012)

1.2. Yaratıcı Turizm İlkeleri

Richards, (2010)' a göre destinasyonların yaratıcı turizm bakımından gelişim göstermeleri için bazı ilkeleri uygulamaları gerekmektedir (Akt. Ajanovic & Çizel, 2015:4, Zoğal & Emekli, 2017: 25)

- **Kendinizin ve bulunduğunuz ortamın farkında olmak:** Somut (kültürel ve tarihi anıtlar vb.) ve soyut (atmosfer, ortam, beceri, yaratıcılık vb.) varlıklar arasındaki farklılıkların farkında olmak.
- **Yerel kapasiteyi kullanmak:** Çekici kaynakları arttırmak için farklı destinasyonlardan fikir ithal etmek yerine destinasyonun kendine has özelliklerini geliştirmek ve diğer potansiyelleri keşfetmek.
- **Mevcut tesisleri kullanmak:** Destinasyonlara yeni tesisler inşa etmek yerine mevcut otantik, dokusu bozulmamış tarihi yerler restore edilerek kullanılabilir. Bunlar eski tarihi evler, mağara vb. olabilir.
- **Kaliteyi yükseltmek:** Destinasyonun kendi doğal ve özgü yapısını koruyarak kaliteyi arttırmak. Otantik yapı ve safiyet korunmalı.
- **Yaratıcı değerleri ilerleyen zamanlarda değişim tetikleyicisi olarak kullanmak:** destinasyona özgür yöresel el sanatları vb içerikli materyallerin hediyelik eşya olarak satılabilmesi adına yaratıcı fikir ve girişimler.

Tablo1. Yaratıcı Turizm Alanında Yapılan Diğer Bazı Çalışmalar

Tan, S. K. , Kung, S. F. & Luh, D. B. (2013)

Yazarlar "A Model Of 'Creative Experience' In Creative Tourism" adlı çalışmayı yapmışlardır. Çalışmanın amacı turistlerin bakış açısı ile yaratıcı turizmde yaratıcılığın özünü araştırmak olmuştur. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden "Gömülü Teori" yöntemi kullanılmıştır. Gömülü Teori Yöntemi; "araştırma süreci içinde verilerin sistematik bir şekilde toplanarak analiz edilmesi yoluyla yeni bir teoriye ulaşmak olarak" açıklanabilir (Aksakal & Kırkkaya, 2015:2). Tayvan'daki dört adet "Yaratıcı Yaşam Endüstrisi" sahasındaki gözlemler kullanılarak veri toplanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda "dış etkileşimler" ve "iç yansımaların" Turistlerin yaratıcı deneyim modelini oluşturduğunu göstermiştir. Çevre,

	insanlar ve ürün/hizmet/deneyim etkileşimi oluştururken, bilinç/farkındalık, ihtiyaçlar ve yaratıcılık ise iç yansımaları oluşturmaktadır.
Akdu, S. (2019)	Yazar “Sürdürülebilir Turizm Gelişimi ve Yaratıcı Turizm” adlı çalışmayı yapmıştır. Çalışmada sürdürülebilir turizm gelişimi sürecinde yaratıcı turizmin önemini incelemek amaçlanmıştır. Sürdürülebilir turizm kavramı üzerinde durulmuştur. Yaratıcı turizm ve kültür turizmi arasındaki farklılıklardan bahsedilmiştir. Soyut ve somut kültürel değerler hakkında bilgiler verilmiştir. Kültürel değerleri yaratıcı turizm bağlamında kullanmaya yönelik örnekler geliştirilmiştir. Çalışmada sonuç olarak yaratıcılığın ve kültürün ekonomik anlamda destinasyonların kalkınmasına ve sürdürülebilir turizmin gelişmesinde bir araç olabileceği vurgulanmıştır.
Duxbury, N. , Bakas, F. E., de Castro, T. V. & Silva, S. (2020).	Yazarlar “Creative Tourism Development Models towards Sustainable and Regenerative Tourism” adlı çalışmayı yapmışlardır. Çalışmanın amacı yaratıcı turizmi geliştirmek için yapılan projeye katılan şirketlerin yaklaşımlarının ulusal analizini rapor etmek olmuştur. Sürdürülebilir kültür turizmi ve rejeneratif turizm kavramlarıyla bağlamsallaştırılan bu çalışmada, yaratıcı turizmin potansiyeli toplumsal kalkınma süreçlerinde rejeneratif bir unsur olarak incelenmiştir. Çalışmada beş yaratıcı modeli verilmiştir. Bu modeller; 1. Tekrarlanan bağımsız teklifler, 2. Aynı tema altında bir dizi yaratıcı etkinlik ve diğer girişimler, 3. Yaratıcı turizm için yerleştirilmiş ağlar, 4. Yaratıcı turizm faaliyetleri için küçük ölçekli festivaller 5. Yaratıcı konaklama. Çalışma sonucunda kültür turizminin sürdürülebilir ve rejeneratif özelliğini artırmak adına bu beş modelden yola çıkılarak öneriler geliştirilmiştir. Soyut ve somut kültürel mirasların festivaller vb. canlandırılması ya da yaratıcı konaklama imkanları, uzaklık mesafe problemlerine çözüm, küçük yerlerde bölgesel kalkınma teşvikleri gibi öneriler bunların içerisinde yer almaktadır.

2. Yaratıcı Turizm Bağlamında Sinop İli

2.1. Sinop

Hitit kaynaklarında Sinova olarak bilinen Sinop’un ilk kurucularının M.Ö. 756’da Milet’ten ayrılan göçmenler olduğu bilinmektedir. Kentin en parlak zamanları Hellenistik çağa denk gelmektedir. Bu dönem içerisinde kurulan felsefe okulunda “Gölge etme, başka ihsan istemem” diyen Diyojen yetiştirilmiştir (Şenol, 2016:193). Bir başka kaynaklarda Türkiye’nin en kuzey ucunda bulunan Sinop’un adını Amazon kadın savaşçıların kraliçesi Sinope’den aldığı da söylenmektedir. Sinop geniş tarihsel geçmişe sahip tertemiz doğaya ve zengin kültürel dokuya sahip bir kenttir. (Sinop gezi rehberi).

Sinop Selçuklu Sultanı İzzettin Keykavus tarafından 1214’te Selçuklu topraklarına katılmıştır. Trabzon Rum İmparatoru 1. Manuel, Selçuklu Sultanları arasında yaşanan taht mücadelelerinden kaynaklı otorite boşluğundan yararlanarak Sinop’u tekrar almıştır. Kentte bulunan pek çok eseri tahrip etmiştir. Trabzon Rum İmparatorluğu sonrası Pervaneoğulları ve Candaroğulları Beyliği hakimiyetinde kalmıştır. Son olarak Fatih Sultan Mehmet tarafından 1461 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Sinop'un alınması ile kentteki tersane de Osmanlı İmparatorluğuna geçmiş ve burası Gelibolu ile birlikte devletin başlıca deniz üssü haline getirilmiştir (sinop.ktb.gov.tr).

Sinop şehri, Anadolu 'nun kuzeydeki uç noktası olan İnce Burun 'a doğu yönde bağlanan Boztepe Burnu berzahında bir kale-şehir olarak kurulmuş ve tarih boyunca doğu yönde gelişmiştir. Tarih boyunca kale dışına pek taşmayan şehir bir liman kenti özelliği taşır (www.sinop.gov.tr) Karadeniz'deki en uç sınır olan Boztepe Burnu Sinop'tadır (şenol, 2016:193).

2.2. Sinop Turistik Değerleri

Pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan Sinop ili kültürel zenginliğin yoğun olmasının yanında Karadeniz'in en doğal limanlarından birine sahiptir. Sinop Limanı'nın stratejik önemi pek çok uygarlığın burayı elde etme isteğine sebep olmuştur. Sinop'ta egemenlik süren her millet bu şehre kültürel eserler (kale, tapınak vs.) bırakmışlardır (Sinop gezi rehberi)

2.2.1. Kültürel Varlıklar (Müze, Kale vb.)

- **Sinop Kalesi:** M  VIII. yüzyılda Milet'ten gelerek Sinop'ta yerleşip koloni kuran göçmenler tarafından yapılmış ve daha sonra Kimmer saldırıları ile yıkıldıktan sonra Pontuslular tarafından yeniden onarılmıştır. (sinop.ktb.gov.tr). İç Kale adı verilen ve kuzey ile güneyi deniz olan bölüm Osmanlılar döneminde Karadeniz'in en büyük tersanesi konumunda olmuştur (şenol, 2016: 193).
- **Sinop Cezaevi:** Bir dönem "Anadolu'nun Alkatrazı" diye tanımlanan Tarihi Sinop Kapalı Cezaevi, 1999 yılında kapatılarak müzeye çevrilmiştir. Selçuklu Dönemi'nden itibaren uzun süre tersane olarak kullanılan iç kalenin burçları 1560 yılından itibaren zindan olarak kullanılmış ve 1887 yılında resmi anlamda hapishane olarak kullanılmaya başlanmıştır (muze.gov.tr).
- **Sinop Müzesi:** Müze içerisinde M.  . 3000'lere uzanan Tunç ağı'na ait eserler bulunmaktadır. Bu eserlerin yanı sıra 19. Yy'a ait altın yaldızlı ikonalar ve heykeller, Sinop açıklarında batan diğer gemilere ait amforalara rastlanmaktadır. Müze'nin bahçesinde Serapis Mabedi'nin temelleri ve 1395 yılında yapılmış Aynalı Kadın Türbesi bulunmaktadır (Sinop gezi rehberi).
- **Sinop Etnoğrafya Müzesi:** 19. Yy başlarında yapılmış olan Aslan Torunlar Evi adlı konak Etnoğrafya Müzesi olarak kullanılmaktadır. Müze içerisinde etnoğrafik eserler yanında, mimari, el sanatları ve ahşap süsleme ve duvar resimleri de sergilenmektedir (Sinop gezi rehberi).
- **Sinop Evleri:** Osmanlı ev mimarisini günümüze taşıyan ve Sit alanı olarak koruma altına alınmış olan sokaklarda bulunan Sinop Evleri görülmeye değerdir (Sinop gezi rehberi).
- Osmanlı-Rus savaşı sırasında acı olayların yaşandığı tersane içerisindeki şehitler eşmesi, yine Osmanlı-Rus savaşları sırasında denizden gelebilecek tehlikeleri önlemek için yapılmış olan Paşa Tabyaları, Tuzcular caddesindeki Aşağı Hamam, Osmanlı eserlerinden Meydan Kapı Cami, Mehmet Ağa Camisi, Candaroğlu döneminden Saray Camisi ve Fetih Baba Mescidi, Selçuklular döneminden Ali Paşa Camisi , Seyid Bilal Türbesi, Alaaddin Camisi, Durak Hanı ve Pervane Medresesi, Pervaneoğulları döneminden kalma Gazi Çelebi Türbesi, Türk-İslam eserleri içerisindedir (Sinop gezi rehberi).
- Bizans döneminden kalma Balatlar Kilisesi, M.  6'ncı yüzyılın başlarında Paflagonyalılar tarafından yapıımı başlanan ve Geç Roma- Erken Bizans döneminde ait kalıntıların da olduğu Boyabat Kalesi (www.kulturportali.gov.tr), M. . 7. yy' ait olduğu düşünülen üzerinde insan ve aslan mücadelesini anlatan figürlerin yer aldığı Salar Köyü Kaya Mezarları Türk-İslam  ncesi eserlerdir.

2.2.2. Geleneksel El Sanatları ve Hediyeelik Ürünler

Sinop ve çevresi geleneksel el sanatları bakımından zengin bir mirasa sahiptir. Evliya Çelebi, Sinop halkının ferace ve hil'at giydiklerini ve bu elbiselerin önemli bir bölümünü Boyabat, Durağan, Ayancık ve Gerze dokuma sanatlarından yaptıklarını Seyahatnamesinde aktarmaktadır. Sinop, Ayancık keten dokuma, Ayancık göynek yakası, Boyabat-Durağan dokumaları, Mahrama ve durağan bezi, Boyabat-Durağan çember dokuma, Peşkir dokuma gibi geleneksel el sanatlarını bünyesinde bulundurmaktadır. Bu el sanatları aşağıdaki şekilde kısaca özetlenmiştir. (Kıran, 2018:60-68).

- **Ayancık Keten Dokuma:** El dokuması ile 'Ayancık Keteni' Sinop'ta ün yapmış bir el sanatı ürünüdür. Türk Patent Enstitüsünden 2017 yılında coğrafi işaret almıştır. Keten liflerinden oluşturulmuş çeşitli kalınlıkta ve incelikte halk arasında bilinen 'bez' olarak adlandırılan bir parçadır. Bunun yanı sıra Ayancık keteni yöre halkının folklorik kıyafetlerinin ve geleneksel giysilerinin de dokusunu oluşturmaktadır
- **Ayancık Göynek Yakası:** 2017 yılında Türk Patent Enstitüsünden coğrafi işaret alan bir diğer ürün ise Ayancık göynek yakası adı verilen el sanatıdır. Bu sanat tamamen el ile örülerek yapılmaktadır. Yörede yaşayan kadınlar gömleklerinin yakasına elleri ile desenler işleyerek günlük hayatta bu ürünleri kullanmaktadırlar
- **Boyabat- Durağan Dokumaları:** El dokuması kumaşları denilince akla ilk gelen yerlerden biri de Sinop'un Durağan ilçesidir. Yöre halkının temel ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile yapılan durağan bezi, çember, mahrama ve peşkir dokumaları oluşturmaktadır. Mekikli dokuma yapan yöre, motifleri geleneksel özellikleri ile diğer bölgelerden ayrı özellik taşımaktadır
- **Mahrama ve Durağan Bezi:** Mahrama günümüzde mendil ya da el bezi olarak kullanılmaktadır. Saraydüzü ve Boyabat ilçelerinde yapılan Durağan bezi, beyaz ve ya kök boya ile renklendirilen pamuk ipliğinden düzen adı verilmiş olan tezgâhlarda oluşturulmaktadır.
- **Boyabat- Durağan Çember Dokuma:** Yörede çok eskiden beri dokunmakta olup günümüzde hala başörtüsü olarak kullanılmaktadır. Bu dokuma işlemi Saraydüzü ve Durağan ilçelerinde yapılmaktadır.
- **Peşkir Dokuma:** Bu dokuma işlemi de Durağan ilçesinde yapılmaktadır. Geçmişten günümüze kullanılan ve günümüzde de çeyizlerin vazgeçilmez bir ürünü olarak yerini korumaktadır.
- Tüm bunların yanında Sinop'ta hediyeelik eşya olarak turistlerin alabileceği, ceviz, gürgen, kavak, kiraz ve armut ağaçlarından yapılan gemi maketleridir. Sinop'ta yarım asırdan fazladır bu maketleri üreten ve satışını yapan ustalar bulunmaktadır. Maket gemi dışında yine Sinop'ta en fazla ilgi gören M.Ö. 412 yılında Sinop şehrinde doğmuş bir antik Yunan filozofu olan Diyojen heykelidir.
- Sinop'ta 1990 yılında Tatar Ramazan Filmi'nin bazı sahneleri, 2008 yılında da Parmaklıklar Ardında Dizisi'nin tüm bölümleri, Pardon Filmi'nin 2004 yılında cezaevi sahneleri Sinop'ta çekilmiştir. Bunların haricinde bazı sinema ve dizilerin de hapishane sahneleri burada çekilmiştir.

2.2.3. Beslenme Kùltürü

Sinop mutfağını şekillendiren en temel ürünlerden biri kùltürdür. Kent mutfağı tarihsel bir zenginlik taşımakta ve Marmara ve Karadeniz mutfağı özelliğini sürdürmektedir. Ticaret nedeniyle

Çok sayıda insanın kenti ziyaret etmesiyle zengin bir mutfak kültürünün gelişmesi sağlanmıştır. Yöredeki bu kültürel çeşitlilik kentin mutfak kültürünü de etkilemiştir. Yöre halkı genellikle tahıl ürünleri ile beslenmektedir. Bunun yanı sıra yöre halkı ayva ve kestane ürünlerini de çok fazla tüketmektedir. Bu meyveler yemeklerde de yerini almıştır. Kentte yemekler, yöre halkının sağlıklı bir şekilde beslenmesine de yardımcı olmaktadır. Sinop mutfağında geleneksel bir biçimde kullanılan ritüeller de mevcuttur. Örneğin Hıdrellez geleneğinde misafir ağırlama ve yardımlaşma gibi pek çok faaliyet bir arada yürütülmektedir. Bu bayramda birçok misafir ağırlanmakta olup keşkek adı verilen yemek ikram edilmektedir. Keşkeğin yanı sıra  erek, börek gibi yöresel yiyeceklerde ikram edilmektedir (Işkın ve Sarışık, 2019: 519-520)

Pilaki, mısır pastası, kaşık çıkartması (mamalika), Nokul ( z ml  cevizli, kıymalı, yoğurtlu), keşkek, içi etli hamur (kulak hamuru), mısır tarhanası, ıslama, sirkeli pırasa, mısır  orbası, içli tava, katlama, kabak millesi, hamursuz tatlısı gibi geleneksel lezzetler yöre mutfağına örnek verilebilir (sinop.ktb.gov.tr).

2.2.3. Sinop'ta Yapılan Festivaller ve şenlikler

Sinop ilinde hangi dönemde gelinirse gelinsin bir festival etkinliği bulunmaktadır. Kentte düzenlenen bazı festivaller ve şenlikler hakkında bazı bilgiler aşağıdaki gibidir (gezimanya.com).

- **Ayancık Kültür ve Keten Festivali:** Festival her yıl geleneksel olarak Temmuz ayının son haftalarında düzenlenmektedir. Festival    gün sürmüş olup, açık oturum, panel, s yleyişinin yanı sıra konserlerle de sürmektedir.

- **Erfelek Tatlıca şelaleleri Festivali:** Her sene 31 Temmuz- 1 Ağustos arasında Erfelek Belediyesi tarafından düzenlenmektedir. Festivalde yağlı güreş etkinlikleri ve konserler olmaktadır.

- **Gerze Kültür ve Sanat Festivali:** Sinop ilinde festivallerin başında gelen bu festival Temmuz ayında yapılmaktadır. Ses sanatçıları ve dans gösterileri ile festival, yöre halkı tarafından ilgiyle seyredilmektedir.

- **Hıdrellez ve Karakucak Güreş şenliği:** Sinop'un Türkeli ilçesinde her yıl 6 Mayıs'ta gerçekleştirilmektedir. Bu etkinlikte geleneksel mutfakta kullanılan keşkek ve börekler ikram edilmektedir. Güreş müsabakaları ile de festival çoşkuyla kutlanmaktadır.

- **Boyabat Domates Festivali:** Boyabat Belediyesi tarafından düzenlenen festival Ağustos ayında gerçekleştirilmektedir. En hızlı domates yeme yarışmasıyla festival ilgi çekici bir hale gelmektedir.

- **Lakerda Festivali:** Sinop Kültür ve Turizm Derneği tarafından Sinop'taki balık ve balıkçılık kültürünün tanıtılması ve deniz ürünleri gastronomisinin geliştirilmesi, kent turizmine katkı sağlanması amacıyla düzenlenmiştir. Festivalde en iyi tuzlu su balığı yemeği yarışması da düzenlenmektedir (sinop.edu.tr)

Sonuç

Geçmişten günümüze çeşitli uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Sinop'un pek çok kültürel varlığı içerisinde barındırdığı gözlemlenmiştir. Sürdürülebilirliğe katkısı olan ve kültürel mirasın daha ileri de seviyede korunması ve geliştirilmesini sağlayan, yaratıcı ekonomi kapsamındaki yaratıcı turizm açısından Sinop değerlendirilmiştir. Sinop'un yaratıcı turizm bağlamında sahip olduğu değeler şu şekilde sıralanabilir;

- Sinopta bulunan tarihi ceza evinde Sebahattin Ali gibi tanıdaık kişilerin de hüküm süresi geçirdiği bilinmektedir. Cezaevi içerisinde bizzati yazarın kaldığı koğuş ziyaretçilere sergilenmektedir. Koğuş içerisinde gezinmek tarihe gitmek yazarla empati kurmak deneyimsel bir aktivite olarak yaratıcı

turizm etkinliği olarak söylenebilir. Edebiyat sever pek çok kişi için Sebahattin Ali'nin beğenilen bir yazar olması onların ilgilerini Sinop'a yöneltebilir.      Sebahattin Ali burada kaldığı 1 yıl boyunca en ünlü roman ve şiirlerini yazmıştır. Yazılarında Sinop'tan ve cezaevinden bahseder. Soyut bir kültürel varlık olan ve sosyoloji, psikoloji gibi diğer bilimlerle bağlantılı olan Edebiyatın yaratıcı turizm gelişimine katkısı burada görülmüştür. Bu cezaevi senaryo, şiir, roman yazmak için ilham kaynağı olarak görülebilir.

- Cezaevinde 2008 yılında "Parmaklıklar Ardında" isimli bir dizi çekilmiştir. Dizinin televizyonlarda gösterildiği dönemde cezaevi, kitlelerin merakını uyandırarak ziyaretçi akımına uğramıştır. Cezaevi içerisinde dizinin çekildiği koğuş küçük bir dizi müzesi haline getirilmiş ve hiçbir eşyaya dokunulmamıştır. Koğuştan içeriye adım atıldığında dizi karakterleri ile  zdeşleme hissi uyanmaktadır. Bu eylem yine yaratıcı turizm etkinliği olarak söylenebilir.

-Yaratıcı turistler yaratıcı ürünün oluşma sürecinde hem katılımcı hem de sorumlu kişiler olmaktadır (Akşit Aşık, 2014:789) Dalış eğitimine sahip turistler deniz altında batık gemi amforaları yada diğer gemi malzemeleri araştırmalarına katılabilirler.

- Sinop'ta bulunan tarihi alanlarda arkeolojik gezi ve araştırmalarda gönüllü katılımcı olabilirler.

- Sinop'a ait yöresel dokuma kıyafetler ve örtülerin yapımına yönelik kurslar arttırılabilir. Yaratıcı turistler bu kurslara katılım sağlayıp hem el becerilerini geliştirebilir hem de üretime katkıda bulunabilirler.

- Sinop'ta maket gemi yapım atölyeleri arttırılabilir. Kapadokya bölgesindeki çömlek atölye ve satım yerlerine uygun olarak tasarlanmış maket yapım atölyeleri ve satım yerleri arttırılabilir. Maket gemiler dünya çapında  n yapabilir.

- Sinop yöresel mutfağının gelişimi ve tanıtımını arttırabilmek için a şılık kursları sayısı arttırılabilir. Sinop'a gelen ziyaretçiler gönüllü olarak bu kurslara katılabilir. Yöresel yemekleri hem tatma tadarken de yapımını öğrenebilme gibi deneyimler yaşanabilir.

-Sinop'ta yapılan festival ve şenliklerin tanıtımı uluslararası platformda arttırılmalıdır. Tüm bu tanıtımlar için bölgenin kültür ve turizm müdürlüğü ile belediyeler koordineli çalışmalıdır.

- Yaratıcı turizmin çıkış noktası olan yaratıcı ekonomi kavramından yola çıkarak bölgenin ekonomik kaynağı olan balıkçılık, ormancılık ve tarım faaliyetleri alanında, gelen ziyaretçilerin aktif üretime katılımları sağlanabilir. Boyabat'ta pirinç ekimi, balık tutma gibi çalışmalara gönüllü katılım sağlayabilirler.

- Çalışma turizm literatüründe Sinop  line yönelik çalışmaların az sayıda olması ve yaratıcı turizm bağlamında akademik alanda Sinop'a y neik bir çalışma yapılmamış olmasından dolayı aynı zamanda da alana katkı sağlaması sebebi ile önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Akdu, S. (2019). Sürdürülebilir Turizm Gelişimi ve Yaratıcı Turizm. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10. 132-139.
- Ajanovic, E. &  izel, B. (2015). Unesco Yaratıcı Kentler Ağı ile Antalya Kentinin Değerlendirilmesi, *Mediterranean Journal of Humanities*, 1, 1-16.
- Aksakal, N. & Kırkaya,  . (2015). Gömülü Teori: Spor Bilimlerinde Kullanılabilirliği, *CB  Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 1-10.
- Boyabat Kalesi, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/boyabat-kalesi> Erişim Tarihi: 31.08.2021.
- Akşit Aşık, N. (2014). Yaratıcı (Kreatif) Turizm, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (31), 786-795.

- Duxbury, N. , Bakas, F. E., de Castro, T. V. & Silva, S. (2020). Creative Tourism Development Models towards Sustainable and Regenerative Tourism. *Sustainability*, 13, 2, <https://dx.doi.org/10.3390/su13010002>
- Forleo, M. B. & Benedetto, G. (2020). Creative Cities of Gastronomy: Towards relationship between city and countryside, *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 22, <https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2020.100247>.
- Gùlüm, E. (2015). Yaratıcı Turizm - Halk Kùltürü İlişkisi ve Yerelin Popùlerleşmesi, *Milli Folklor*, 27 (105), 87-98.
- Işkın, M. ve Sarıışık, M. (2019). Editörler: Sarıışık, M. ve Özbay, G. Ulusal Gastronomi ve Türk Mutfağı, Bölüm Adı: Karadeniz Bölgesi Mutfağı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kıran, Ö. (2018). Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop, 1. Baskı, Berikan Yayıncılık, Ankara.
- Lakerda Festivali, <https://sinop.edu.tr/sinop-lakerda-festivali-renkli-anlara-sahne-oldu/> Erişim Tarihi: 30.08.2021.
- Özdemir Yılmaz, G. & Alçın, R. (2017). The Evaluation of the Local Handicraft “Evil Eye Talisman” within the Context of Creative Tourism : A Study in Nazarköy, *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 7 (4), 213-224.
- Richards, G. & Marques, L. (2012). Exploring Creative Tourism: Editors Introduction, *Journal of Tourism Consumption and Practice*, 4 (2), 1-11.
- Sinoptaki Festivaller, <https://gezimanya.com/turkiye/sinoptaki-festivaller> Erişim 31.08.2021
- Sinop Gezi Rehberi, <https://sinop.ktb.gov.tr/Eklenti/9951,sinop-gezi-rehberipdf.pdf?0> Erişim Tarihi: 29.08.2021
- Sinop Halk Mutfağı, <https://sinop.ktb.gov.tr/TR-74845/halk-mutfagi.html> Erişim Tarihi: 30.08.2021.
- Sinop Valiliğı, <http://www.sinop.gov.tr/tarih> Erişim Tarihi: 29.08.2021
- Şenol, F. (2016). Türkiye Turizm Coğrafyası ve Dünya Kùltürel Mirası, 5. Baskı, Detay Yayıncılık: Ankara.
- Tan, S. K. , Kung, S. F. & Luh, D. B. (2013). A Model Of ‘Creative Experience’ In Creative Tourism. *Annals of Tourism Research*, 41, 153–174.
- Wu, C. Y. Lee, C. J. & Jian, T. B. (2017). Authenticity: Creative Tourism and Large Variation of Community, *Athens Journal of Tourism*, 4(2),125-146.
- Zoğal, V. & Emekli, G. (2017). Yaratıcı Turizme Kavramsal ve Coğrafi Bir Yaklaşım, *Ege Coğrafya Dergisi*, 26 (1), 21-34.
- Sinop Tarihi Cezaevi <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=MRK&SectionId=SCE01> Erişim Tarihi: 29.08.2021.

SAMSUN MÜZESİ'NDE BULUNAN BİR GRUP SİNOPE AMPHORASI

Akın TEMÜR*
Gözde YENİAY*

Öz

Antik Dönemler de tarım ürünlerinin korunması ve taşınması amacı ile çeşitli kap türleri üretilmiştir. Bu kap türlerinden en çok tercih edilenlerden biri de amphoralardır. Başlangıçta tek tip üretilen amphoralar, ticaretin gelişmesi ve taşınan malzemelerin çeşitlenmesi ile birlikte çeşitli formlarda üretilmişlerdir. Erken Tunç Çağı'ndan Bizans Dönemine kadar varlığını sürdüren amphoralar, büyük bir alana yayılım göstermiştir. Bunun neticesinde, birçok bölgede amphora üretim merkezleri kurulmuştur. Çağlar boyunca kara ve deniz ticaretinde kullanılan amphoralar, ticaret hayatının alt yapısını oluşturan ve bu zamana kadar arkeolojik önemli bilgi ve belgeler sunan temel taşlarından biri olmuştur. Samsun Müzesi envanterine kayıtlı çok sayıda amphora bulunmaktadır. Yapılan çalışmada bir grup Sinope amphorasına yer verilmektedir. Sinope, Karadeniz Bölgesi'nin en önemli amphora üretim merkezi olma ünvanına sahiptir. Bu amphoraların birçoğu müzeye satın alma yolu ile kazandırılmıştır. Üzerlerinde bulunan kalıntılardan dolayı deniz buluntuları olarak değerlendirilmişlerdir. Daha önceleri bu eserlerin değerlendirilmesi tam anlamı ile yapılmamış ve literatüre kazandırılmamıştır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda eserlerin kullanıldıkları dönemin tarihlendirilebilmesi, benzer örneklerinin hangi coğrafyalarda görüldüğünü tespit etme açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karadeniz, Samsun, Sinope, Amphora, Deniz Ticareti.

A Group of Sinope Amphoras in the Samsun Museum

Abstract

Various container types were produced in Antiquity to protect and transport agricultural products. One of the most preferred of these vessel types is amphorae. The amphoras, which were produced uniformly at the beginning, were produced in various forms with the development of trade and the diversification of materials carried. Amphoras, which existed from the Early Bronze Age to the Byzantine Period, spread over a large area. As a result, amphora production centers have been established in many regions. Amphoras used in land and sea trade throughout the ages have been one of the cornerstones that form the infrastructure of the trade life and have provided important archeological information and documents until this time. There are many amphoras registered in the Samsun Museum inventory. The study includes a group of Sinope amphoras. Sinope has the title of being the most important amphora production center of the Black Sea Region. Many of these amphoras were brought to the museum by purchase. They were considered as marine finds due to the remains on them. Previously, the evaluation of these works has not been done fully and has not been brought to the literature. In accordance with the studies carried out, it is important to date the period in which the works are used, in order to determine in which geographies similar samples are seen.

Keywords: Black Sea, Samsun, Sinope, Amphora, Sea Trade.

* Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, akintemur@yahoo.com - <https://orcid.org/0000-0001-9777-5256>.

* Yüksek Lisans Öğr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, gozde.yeniay94@gmail.com.

Giriş

Amphora, Yunanca karşılıklı ya da iki taraflı anlamına gelen ‘‘Amphi’’ fiili ile taşımak anlamına gelen ‘‘Pherein’’ sözcüğünden türeyen ‘‘Phoros’’ fiilinin birleştirilmesi sonucu oluşmuş bir kelimedir (Bettles, 2003: 21; Kızıllarslanoğlu, 2016: 44; Tuncer, 2019: 3). Genel olarak pişmiş topraktan yapılmış, iki kulplu k p veya testi olarak tanımlanmaktadır (Doğ r, 1988: 16; Atila, 1991: 1). Kelime ilk olarak, M  2. bin yıla tarihlenen Mikenlere ait Linear B tabletleri üzerinde görülür (G lsefa, 2015: 4; Katıran ı, 2020: 10). Amphoralar, Roma Dönemi’nde ‘‘Ampharos’’, Erken Hristiyanlık Dönemi’nde ‘‘Kouphon’’, Bizans Dönemi’nde ise, ‘‘Megarikon’’ şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Alpözen, 1995: 13). Erken Tunç  ağı’ndan itibaren kullanım gören amphoraların en erken örneklerine Batı Anadolu ve Ege Adaları’nda rastlanır (Doğ r, 1991: 8; G lsefa, 2015: 4). Ticarete yoğun olarak kullanılan ilk, çift kulplu testilerin Doğu Akdeniz ticaretinde önemli bir güç olarak anılan, Kenanlılar tarafından üretildiğı bilinmektedir (Peacock, ve Williams, 1986: 21). Kenanlılar’ın egemenliğı altında olan Suriye ve Filistin yerleşmeleri ve mezarlarında da çok sayıda amphoralara rastlanılması buna kanıt olarak gösterilmektedir (Temür ve Yeniay, 2021: 20). Bu kap türü genelde yumurta formuna sahip bir gövde, dar bir ağız, oldukça kısa bir boyun ve çift kulpa sahiptir. M  1600-1500 yıllarında üretilen bu formlar, Kuzey Lübnan ve Suriye kıyılarında da aynı anda görülmeye başlamışlar, Mısır, Yunanistan ve Girit gibi geniş coğrafyalarda da yayılım göstermişlerdir (Korkmaz, 2011: 4; Ağılar, 2015: 34). Kenanlılardan sonra, onların mirasçısı olarak anılan Fenikeliler M  8. yüzyıla kadar Ege ve Akdeniz kıyılarında ticarete devam etmişlerdir. M  8. yüzyıldan sonra ise, ilk Yunan amphoraları Akdeniz’de varlığını göstermeye başlamış ve M  6. yüzyılın ortalarına kadar Sicilya, Güney İtalya, Marmara ve Karadeniz gibi bölgelere yayılım göstermişlerdir. Bu bölgelerde Yunanlılar için yeni pazarlar oluşturmuşlardır (Baylan, 2008: 7). Arkaik ve Klasik Dönemlerde, amphora üretimi başta Ege dünyası olmak üzere, Akdeniz’in doğusundan Karadeniz Bölgesine kadar yaygın olarak üretilse de Kuzey Afrika, İtalya ve Akdeniz’in batısında da üretimin yapıldığı bilinmektedir (Will, 1982: 343). Hellenistik Dönemden itibaren İtalya’da Ege kökenli amphora tiplerinde  eşitlemeler yapılmaya başlanmış, ancak form sayılarında bir artış görülmemiştir. Roma Döneminde ise üretim ve çeşitlilik önemli noktalara ulaşmışır (Alpözen, 1975: 8).

Amphoraların  retim aşamasıyla ilgili en önemli nokta, kil hamurunun hazırlanması,   mlek i  arkının kullanılması ve uygun ısıda fırınlanmasıdır (Alpözen, 1995: 15). Kilin içerisine mika, kum gibi katkı maddelerinin eklenmesi, çamurun yeteri kadar dinlendirilmesi, hava kabarcıklarının yok edilmesi ve  arka alınması, amphora üretiminin ilk aşamalarını oluşturmaktadır. İkinci aşamayı, çark yardımıyla kile şekil verme oluşturur (Twede, 2002: 184). Kaliteli killer yoğun olarak küçük boyutlu amphora yapımında kullanılırken, büyük amphora yapımı için daha kaba katkılı hamurlar tercih edildiğı bilinmektedir (Atila, 1991: 3; Keser, 2019: 19). Ticari amaçla kullanılan amphoralar, büyük boyutlarda yapıldıklarından dolayı parçalar halinde yapıldıktan sonra birleştirilmişlerdir (Doğ r, 1991: 70).

Mısır’da bulunan duvar resimleri, M  14. yüzyılda, deniz taşımacılığında ticari amphoraların kullanıldığını gösteren en erken kanıttır (Kerem, 1999: 27). Bunun dışında batık gemilerde yapılan kazılarda, amphoraların nasıl taşındığıyla ilgili kanıtlara da rastlanmıştır (Doğ r, 1991: 51). En dikkat çeken örneklerden biri, Fransa’daki M  1. yüzyıla tarihlenen bir batıkta görülmektedir. Burada gemi içinde üst üste yığılmış bir şekilde bulunan amphoralar alt kısımdakiler dikey, üst kısımda bulunanlar ise, alt kısımdakilerin arasına sıkıştırılmış bir şekilde konumlandırılmışlardır (Temür ve Yeniay, 2021: 21).

Antik  ağda normal boyutlardaki bir gemiye ortalama 2000-3000 amphoranın y klenebildiğı bilinmektedir (Alpözen, 1975: 6; Alpözen, 1995: 17). Deniz taşımacılığının yanı sıra kara taşımacılığında da ticari amphoraların kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu taşımacılık genellikle denize kıyısı olmayan bölgelerde kullanılmaktadır. Kara taşımacılığının varlığını gösteren en erken kanıt ‘‘Geometrik

Döneme” tarihlenen atlı arabalardır (Alpözen, 1995: 17). Bu iki taşımacılığın dışında, özellikle de Roma İmparatorluğu Dönemi’nde şarap ticaretinin uzak bölgelere ulaşabilmesi için nehir taşımacılığının da çok yaygın olarak kullanıldığı bilinmektedir (Doğer, 1991: 61; Tüylüoğlu, 2015: 15).

Amphoralarda taşınan maddeler dikkate alındığında ilk sırayı şaraplar oluşturmaktadır. Şarap dışında balık, et, bal, şeker, zeytinyağı, peynir, çeşitli meyveler, baharat, fındık, badem ve ceviz gibi maddeler de taşınmaktadır (Doğer, 1991: 64; Tursun, 2010: 16). Bunlardan farklı olarak Tell-el Amarna batığında ele geçen Kenan amphoralarında ve Uluburun batığındaki amphoralarda menengiç reçinesine ait izlere rastlanmıştır (Hamza, 2006: 36). Aynı batığa ait bir amphoranın içinde ise, kehribar boncuklarının bulunması dikkat çekici bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır (Pulak, 1990: 293).

1. Sinope Amphoraları

Sinope, MÖ 6. yüzyılda Milet kolonisi olarak kurulmuştur (Temür, 2018: 922). Hellenistik ve Roma Dönemleri’nde Karadeniz Bölgesi’ndeki merkezler arasında en önemli amphora üreticisi olarak anılmaktadır (Tezgör, 1998: 335). Kentte, MÖ 4. yüzyıldan, Bizans Dönemine kadar ticari amphora üretimi yapılmıştır. Sinope, Karadeniz kıyılarında bulunan pazarlar için şarap, zeytinyağı ve mühürlü kiremit ihmal eden bir merkez olarak dikkat çekmiştir (Bilir, 2017: 229). Başlıca gelirini şaraptan elde eden kentin, diğer ihraç ürünü tuzlu balıktır ve bu ürün için farklı amphora formları kullanılmıştır (Şenol, 2006: 44). Amphora formlarında görülen bu küçük fakat fazla sayıdaki değişikliğin sebebi kesin olarak bilinmemektedir. Amphoraların birçoğunun üzerinde mühürlere rastlanmıştır. Sinope mührü taşıyan yaklaşık 20.000 amphora (Boer, 2013: 109), Karadeniz dışında, batıda birçok merkezde ele geçmiştir. Bu amphora mühürlerinde yöneticinin, atölye şefinin ya da imalatçının adına rastlanmasının (Kızırlaranoğlu, 2016: 18) yanı sıra mühürlerde kantharos, üzüm salkımı ve kartal gibi çeşitli simgelere de rastlanmaktadır (Atila, 1991: 22).

Sinope amphora formları, bazı üretim merkezleri ile benzerlik göstermektedir. Bunlara örnek olarak, MÖ 5. yüzyıl Khios mphoralarını andıran şişkin boyunlara sahip olmaları, Rhodos amphoralarının diplerine benzer topaç şeklinde düz dipli yapılmaları verilmektedir (Doğer, 1991: 116). Kendine özgü özellikleri arasında ise, yuvarlatılmış ağız kenarları ve keskin omuzlara sahip olmalarıdır (Keser, 2019: 44). MÖ 3-2. yüzyıllar içinde de buna benzer form özellikleri devam etmiştir. Ancak form açısından birbirinden farklı amphoraların üretildiği de bilinmektedir (Şenol ve Aydınöğlu, 2008: 125). Son dönemlerde üretilen ve Bizans Dönemi’ne denk gelen Sinope amphoraları ise, form olarak ince ve uzun gövdeli, burma dipli bir yapıya sahiptir (Doğer, 1991: 116).

Sinope kentinde üretime dair ilk bilgiler 1900’lü yıllarda yapılan yayınlar sayesinde gün yüzüne çıkmıştır (Atila, 1991: 22). Bu dönem atölyelerinin Zeytinlik adı verilen bir bölgede olduğu belirtilmektedir (Temür ve Yeniay, 2021: 26). Kent içerisinde yer alan sekiz atölye izine rastlanmıştır (Şenol ve Aydınöğlu, 2008: 126). Amphoraların neredeyse tamamını kapsayan mühürlü amphora üretiminin gerçekleştiği atölyeler kent çevresinde geniş bir yayılım göstermiştir.

1.1. Sinope Amphoralarının Çalışma Geçmişi ve Form Gelişimi

1990’lı yılların başında Sinop ve çevresinde yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların sonucunda amphora üretiminin varlığını gösteren kanıtlara rastlanmıştır. İlk kazılar Boztepe’de Garlan ve Tatlıcan tarafından 1993-1997 yılları arasında gerçekleştirilmiş ve MÖ 3. yüzyıla tarihli birçok amphora mührü ortaya çıkarılmıştır (Garlan ve Tatlıcan, 1996: 337). 2000’li yıllarda Tezgör, Tatlıcan ve Dereli tarafından yapılan kazılar neticesinde Demirci yakınlarında birçok seramik atölyesi kalıntıları bulunmuştur (Tezgör ve Dereli, 2001: 235-236). Bu buluntular göz önüne alındığında ilk üretimin MÖ 4. yüzyıldan MS 6. yüzyıla kadar devam ettiği sonucuna varılmıştır. Sinope

amphoraları ile ilgili tipolojik çalışmalar yaklaşık yüz yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Ancak önemli ilerlemeler Vnukov ve Tezgör'ün katkıları sonucunda elde edilmiştir. Tezgör, Sinope amphoraları hakkında Karadeniz Bölgesi'nde geniş bir çalışma yapmış (Tezgör, 2010: 94), bölgede yer alan birçok kenti inceleyerek sınıflandırma sistemini ve amphora kataloğunu oluşturmuştur. Tezgör, Sinope amphoralarını A, B, C, D olmak üzere dört ana ve alt gruplara ayırmıştır (Garlan, vd, 2012: 179). Harflerle ayrılan dört ana grup kil hamurunu, Roma rakamlarıyla ifade edilmiş kısım, tip gruplarını ve Arap rakamlarıyla gösterilen kısım ise alt grupları tanımlamak için kullanılmıştır. Amphoralar “Snp” kısaltmasını ile gösterilmektedir. Tezgör, A grubunu oluşturan amphoraları, yakalı amphoralar olarak tanımlamaktadır. Bu grup Tip A (Snp) I şeklinde kısaltılarak kodlanmıştır. Amphoralar form olarak dışa çekik oval ağız kenarlı, şişkin boyunlu, uzun ve bombeli gövdelidir. Kil renkleri turuncu ya da açık turuncu bir tona sahiptir (Vnukov ve Tsatskheladze, 1992: 380). A grubu amphoralar MS 4. yüzyıla tarihlendirilmiştir. B grup pembe hamurlu amphoralar olarak isimlendirilmektedir. Bu amphoralar Tip B (Snp) I, Tip B (Snp) II ve Tip B (Snp) III olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır (Vnukov, 2010: 366). Tip B (Snp) I form olarak, uzun ve geniş silindir şeklinde bir boyna ve geniş omuzlara sahiptir. Tip B (Snp) II, yüksek ve geniş silindir şeklinde bir boyun ve belirsiz bir omuz formuna sahiptir. Tip B (Snp) III ise uzun ve geniş bir boyun ve belirsiz omuz formundadır. Bu grup amphoralarının, kil renkleri genellikle açık turuncu, sarı veya pembe tonlardadır. Amphoralar MS 2-4. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir. C grubu amphoralar Tip C (Snp) I, Tip C (Snp) II ve Tip C (Snp) III olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır. Bu amphoralar MS 4-6. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir. Tip C (Snp) I amphoraları, çift kulplu basit üçgen kesitli bir gövdeye, uzun ve dar bir boyna ve büyük omuzlar ile başlayan sivri dipli konik bir forma sahiptir (Tezgör, 2011: 198). Tip C (Snp) II amphora formu, çift kulplu basit üçgen kesitli bir gövde ve uzun ve dar boyun şeklindedir. Tip C II,1,2,3 olmak üzere üç alt grupta incelenmektedir. Bu form “Carrot” (Bilir, 2017: 228) yani havuç biçimli amphora olarak da tanımlanmakta ve genellikle şarap taşımacılığında kullanılmaktadır (Opait, 2010: 373). Tip C (Snp) III ve Tip C (Snp) II amphoraları birbirlerine oldukça benzemektedir. Tek farkları Tip C (Snp) III amphoralarının daha ince bir forma sahip olmasıdır. Tip C (Snp) III amphoraları III,1 ve III,2 olmak üzere iki alt grupta incelenmektedir. Amphoraların kil renkleri turuncu, kırmızı ve açık kırmızımsı kahve tonlarındadır. Opait daha önce Kassab Tezgör tarafından çalışılan Tip C (Snp), havuç biçimli amphoraları ayrıntılı bir biçimde inceleyerek tipolojik tanımlamalara katkı sağlamıştır (Opait, 2010: 373). Tip D (Snp) amphoraları, Tip D (Snp) I, Tip D (Snp) II ve Tip D (Snp) III olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır. Tip D (Snp) I amphoraları, LRA 1 amphoraları olarak da tanımlanmaktadır (Tezgör, 2009: 135). Bu amphoraların en belirgin özellikleri, dışa eğik tabana ve konik bir gövdeye sahip olmalarıdır. Kil renkleri berraktır. Tip D (Snp) II amphoraları, Tip D (Snp) I amphoralarına göre daha geniş omuz ve sivrilmiş bir dipte birbirlerinden ayrılmaktadır. Bu grup amphoraları MS 6. yüzyılın başlarında kullanılmaya başlanmıştır.

1.2. Tipoloji

Samsun Arkeoloji Müzesi'nde bulunan 24 adet Sinope amphorası çalışma kapsamına alınmıştır. Üzerlerinde yivler dışında herhangi bir bezeme ya da mührü rastlanmamıştır. Amphoraların çoğu satın alma yolu ile müzeye kazandırılmıştır ancak üzerlerinde bulunan kalıntılardan dolayı deniz buluntusu olduğu anlaşılmaktadır. Eserlerin ölçülerine genel olarak bakıldığında, yükseklikleri 65 ile 80 cm, ağız çapları 5 ile 9 cm ve omuz çevreleri 19 ile 22 cm arasında, hamur renkleri ise, kahverengi, açık kahverengi, kırmızımsı kahve ve devetüyü tonları arasında değişmektedir. Katkı maddesi olarak piroksene yoğun olarak rastlanmıştır. Değerlendirmeye alınan eserler Tip C (Snp) II 1, Tip C (Snp) III 1, Tip (Snp) III 2 ve Tip D (Snp) I olmak üzere dört alt tipte incelenmişlerdir (Tezgör, 2009: 128).

1.2.1. Tip C (Snp) II

Bu amphoralar genellikle geniş karınlı ve üçgen kesitlidir. Boyun kısımları yüksek ve silindirik bir yapıya sahiptir. Kulpların iki merkezi kaburgaları bulunmaktadır.

1.2.1.a. Tip C (Snp) II-1

Samsun Arkeoloji Müzesi envanterine kayıtlı Kat. No 1-9 (Res. 1-9) numaralı eserler form olarak Tip C (Snp) II 1 grubuna aittir. Tip C (Snp) II-1 amphoraları, geniş ve silindirik bir boyuna ve çift boncuk şeklinde dudaklara sahiptir. Kulplar boyunun ortasından başlayıp gövde kısmında birleşmektedir. Hamur renkleri, 5YR 5/4, 7,5YR 5/3, 5Y 7/3, 2,5YR 5/4 ve 7,5Y 6/3 tonları arasında değişmektedir. Tezgör,  alışmasında C Snp II 1 amphora tipine benzer bir  rneği MS 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlemekte (Tezgör vd, 2003: 177) ve bu amphoranın Sinope Demirci atölyesi üretimi olduğundan bahsetmektedir. Amphoranın derin bir karın ve konik gövdeye sahip bir formda olması bu tarihlemeyi doğrular niteliktedir. Vnukov, çalışmasında bu tip amphoraları MS 1-2. yüzyıl aralığına tarihlerken (Vnukov, 201: 366), Opait, bu amphoraları Havuç amphoralar olarak tanımlamakta ve MS 4. yüzyılın son çeyreği ile MS 5. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlemektedir (Opait, 2010: 375).

1.2.2. Tip C (Snp) III

Bu amphoralar uzun dar ve üçgenimsi bir forma sahiptir. Boyutları 65 ile 80 cm arasında değişmektedir. Boyunları silindirik ve ağız kısmı dardır. Kulpları bazen iki kaburga şeklinde. Bu tip amphoralar, iki alt gruba ayrılmaktadır.

1.2.2.1. Tip C (Snp) III-1

Samsun Arkeoloji Müzesi envanterine kayıtlı Kat. No 10-13 (Res. 10-13) numaralı eserler Tip C (Snp) III 1 grubuna aittir. Tip C (Snp) III-1, amphoralarının boyutları 67 ile 74,5-75 cm, boyun yükseklikleri 8 ile 10,5 cm ve omuz çapları 22 ile 25 cm arasında değişmektedir. Ağız yapıları, düz ve çift boncuk dudaklı olmak üzere iki şekle sahiptir. Düz dudağa sahip amphoralar “a” çift boncuk dudağa sahip olanlar ise “b” olarak kodlanmıştır. Bu grupta incelenen eserlerin tamamı çift boncuk dudaklıdır. Hamur renkleri, 7,5YR 5/3, 7,5 6/3 ve 2,5YR 8/2 tonları arasındadır. Garlan ve Tezgör, çalışmalarında bu gruba ait eserlerin Sinop Müzesi’ndeki bezer örneklerine değinmiş ve bu eserleri MS 4. yüzyıla tarihlemişlerdir (Garlan ve Tezgör, 1996: 332). Bodrum Müzesi Ticari amphoralarını inceleyen Alpözen ise, çalışmasında, ince uzun boyunlu boyundan omuza doğru genişleyen konik gövdeli bir amphoradan söz etmektedir. Bu amphoranın Dressell Tip 33 amphoraları ile benzerlik gösterdiğini ve MS 2-4. yüzyıla tarihlendirildiğini belirtmiş (Alpözen, 1975: 17) Ancak amphoranın kökeni hakkında bilgiye yer vermemiştir. Amphoranın form özelliklerine bakıldığında kökeninin Sinope olduğu ve Tip C (Snp) III 1 formu gösterdiği d ş n lmektedir. Tekocak ve Zoroğlunun Kalenderis’te bulunan Roma Dönemi amphoralarını incelediği çalışmasında da benzerlerine rastlamak mümkündür (Tekocak ve Zoroğlu, 2013: 115). 1992 yılında Aşağı şehir sondajında ortaya çıkarılmış amphoraları, Sinope amphoraları olarak değerlendirmiş ve Variant C Snp III amphoraları olarak isimlendirmişlerdir. Bu amphoraları MS 4-6. yüzyıl arasına tarihlemişlerdir.

1.2.2.2. Tip C (Snp) III-2

Samsun Arkeoloji Müzesi’nde bulunan, Kat. No 14-21 (Res. 14-21) numaralı eserler ise Tip C (Snp) III 2 grubuna aittir. Tip C (Snp) III-2 amphoraları 74-75 cm ile 80 cm arasında değişen boyutlara sahiptir. Boyun yükseklikleri 10 cm ile 14,5 cm arasında, omuz çapları 19,5 cm ile 21 cm arasındadır. Kapasite olarak 6-7 litre almaktadırlar (Tezgör, 2009: 130). Ağız yapıları, düz ve çift boncuk dudaklı olmak üzere iki şekle sahiptir. Bu ağız yapıları için a ve b kodlaması kullanılmaktadır. Ağız yapılarından dolayı Res. 17-21 numaralı eserler 2a grubuna, Res. 16 numaralı eser ise, 2b grubuna dahil edilmiştir. Res. 14-15 numaralı eserlerin ağız kısımları kırık olduğu için grupta yapılamamış ancak benzer

Örneklere bakılarak 2a grubuna ait olabileceği d   n lm   t r. Hamur renkleri; 2,5YR 5/4, 2,5Y 8/2, 2,5YR 5/3, 5YR 5/3 ve 2,5Y 7/3 tonları arasında değişmektedir. Garlan ve Tezgör' n Sinope amphora üretimini incelediği çalışmasında, Sinop Müzesi'ne ait birkaç örneğe yer vermiştir. Bu örneklere keskin karınlı ve dar üçgen forma sahip olan amphora C Snp III 2 amphoraları ile benzerlik göstermektedir (Garlan ve Tezgör, 1996: 331). Garlan ve Tezgör, bu amphoraları MS 4-6. yüzyıl arasına tarihlemektedir. Tezgör ve Tatlıcan tarafından 1996-1997 yılları arasında yapılan Sinop Demirci Atölyesi kazılarında açığa çıkan eserlerin, Samsun Arkeoloji Müzesi'nde yer alan eserlerle büyük benzerlik göstermeleri, bu amphoraların Demirci Atölyesi  retilimi olduğu kanısını kuvvetlendirmektedir. Sinop Müzesi'nde sergilenen ve Carrot amphoraları (Tezgör ve Tatlıcan, 1998: 429) olarak anılan eserler C Snp III 2 amphoraları ile neredeyse bire bir aynıdır. Ba demir, Troas bölgesinde bulunan ticari amphoralar ile ilgili yaptığı çalışmada bir Sinope amphora buluntusuna yer vermektedir. Form açısından C Snp III 2 amphorası ile büyük benzerlik gösteren amphorayı MS 4-6. yüzyılın başına tarihlemektedir (Ba demir, 2019: 155). Bilir,  arap taşımacılığında kullanılan bu amphoraların, Tarsus'taki kazılarda ve   el Müzesi'nde bulunan örneklere MS 3-4. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir. Kelenderis'te bu amphora formuna ait üç örnek ele geçmiştir. Ele geçtiği tabakadaki diğer buluntular ve de başka merkezlerdeki benzer örneklere, Kelenderis'teki Sinope Amphoraları'nın MS 5. yüzyıla ait olduğunu göstermektedir (Bilir, 2017: 229). Bu örneklere bakıldığında Sinope amphoraları genel olarak MS 4-6. yüzyıl aralığına verilmektedir.

1.2.3. Tip D (Snp) I

Samsun Arkeoloji Müzesi envanterine kayıtlı Kat. No 22-24 (Res. 22-24) numaralı eserler incelemeye alınmıştır. Eserlerin ölçülerine bakıldığında ağız çapları 6 ile 6,6 cm, omuz çevreleri 17,5 ile 19,2 cm arasında, yükseklikler 51 ile 66 arasında değişmektedir. Bu tip amphoraların en belirgin özellikleri dışa eğik tabana ve konik bir gövde ye sahip olmalarıdır (Temür ve Yeniay, 2021: 26).  lerleyen dönemlerde formda geniş omuz ve sivrilene bir dip gibi değişiklikler gözlenmektedir. Hamur renkleri 7,5 YR 6/4 Light Brown, % Yr 5/3 Reddish Brown ve 7,5 YR 5.3 Brown tonları arasında değişmektedir. Tezgör, bunların Snp D 1 olarak tanımlamış ve MS 6. yüzyılın ba larına tarihlemi tir (Tezgör, 2003: 132). Garlan ve Tezgör bu tip amphoraların Demirci atölyesi  retilimi olduğunu ifade etmektedir (Garlan ve Tezgör, 1996: 334). Öniz, Antalya Müzesi'nde bulunan benzer forma sahip amphoraların şarap taşımacılığında kullanıldığını, Karadeniz, Marmara, Doğu Akdeniz ve Mısır'a kadar geniş bir alana dağılım gösterdiğini söylemiş ve amphoraları MS 4-6. yüzyıl arasına tarihlemi tir ( niz, 2016: 166).

Sonuc

Samsun Müzesi'nde yer alan ve değerlendirmeye alınan bir grup Sinope amphorası, satın alma ve müsadere yolu ile müze envanterine kazandırılmıştır. Eserlerin müze envanter kayıtlarında, buluntu yerlerine dair bilgiler belirtilmemiştir. Bu nedenle eserlerin kullanıldıkları döneme ait güvenilir bir bilgiye ula ılamamı tır. Bir kanıya varabilmek amacıyla daha önce amphoralar üzerine yapılan çalışmalardaki benzer örneklere ile karşılaştırma yapılarak eserlerin dönemleri hakkında fikir sahibi olmaya çalışılmıştır. Samsun Müzesi'nde yer alan Sinope amphoraları, form özelliklerine göre incelenmiş ve üç tip altında değerlendirilmiştir. Eserlerin tamamı çarkta biçimlendirme yöntemi ile yapılmıştır. Üzerlerinde herhangi bir bezeme veya m hre rastlanmamıştır. Renkleri genellikle açık kahverengi, kahverengi, kırmızımsı kahverengi ve devetüyü tonlarında tercih edilmiştir. Yoğun olarak şarap taşımacılığında kullanıldıkları belirlenmiştir. Eserlerin neredeyse tamamı sağlam bir şekilde ele geçmiş ve çoğunluğu deniz buluntusunu oluşturmuştur. Nitekim üzerlerinde bulunan kalıntılar da bunu

doğrulamaktadır. Amphoraların kronolojik değ rlendirilmesi yapılmış, eserin ölçüleri, tanımları, benzerleri ve çizimlerinin bulunduğu bir katalog çalışması hazırlanmıştır. Amphoralar yapılan çalışmalar ve araştırmalar sonucunda tarihlendirmeye çalışılmıştır. Yapılan  alışmalar neticesinde eserler MS 4-6. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Tarihleme  alışması yapılırken yararlanılan örnekler müze envanterinde yer alan eserlere büyük oranda benzerlik göstermektedir. Değerlendirilen eserlerin tamamının tek bir atölye üretimi olması, eserler arasında farklılık g zlenmediğinin kanıtı niteliğindedir.

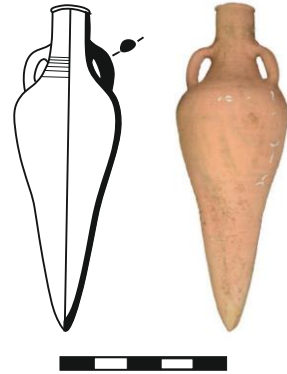
Sonuç olarak; Samsun'da herhangi bir amphora üretim atölyesine rastlanmaması, eserlerin bölgeye ticari yollarla getirildiğini göstermektedir. Samsun bölgesi önemli bir liman kenti konumunda olmasına ve köklü bir geçmişe sahip olmasına rağmen bölgede bir amphora üretim atölyesinin bulunmaması şaşırılan bir konudur. Samsun'da ileriki yıllarda yapılacak kazı çalışmalarının bu konuya ışık tutacağı aşıkardır.

Kaynakça

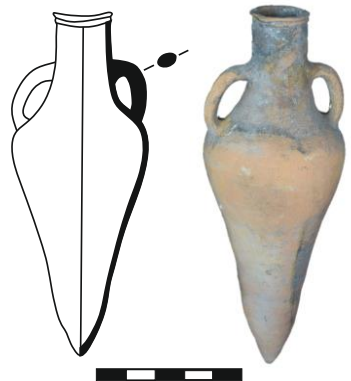
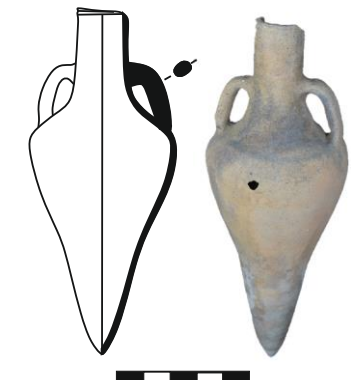
- Alpözen, T. O., vd. (1995). *Commercial Amphoras of the Bodrum Museum Underwater Archaeology*, Bodrum Museum Underwater Archaeology Publication, No: 2, Bodrum.
- Alpözen, T. O. (1975). "Bodrum Müzesi Ticari Amphoraları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XXII, 6-38.
- Atila, S. (1991). *Batı Anadolu Ticari Amphoraları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başdemir, B. (2019). *Troas Bölgesi Buluntusu Ticari Amphoralar: Tipolojik ve Fonksiyonel Bir Analiz*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale:  anakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baylan, S. (2008). *2006-2007 Tralleis Kazılarında Ele Geçen Amphoralar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bettles, A. E. (2003). *Phoenician Amphora Production and distribution in the Southern Levant, A Multi-Disciplinary Investigation Into Carinated- Shoulder Amphorae of the Persian Period (539- 332 B.C)*, Printed in England by the Basings Take Press, England.
- Bilir, A. (2017). "Roma İmparatorluk Dönemi ve Ge  Antik  ağ'da Kilikya Bölgesi'nde Amphora  retimi", Prof. Dr. Recep Yıldırım'a Armağan, (Ed. Pınar Pınarcık), *Bilgin K lt r ve Sanat Yayınları*, 219-255.
- Boer, J. D. (2013). "Stamped Amphorae From the Greek Black Sea Colony of Sinopen the Mediterranean During the Hellenistic Period", *Proceedings of the Fourth International Congress on Black Sea Antiquities*, Oxford, 109-114.
- Doğer, E. (1988). *Klozomenai Kazısındaki Arkaik Dönem Ticari Amphoraları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğer, E. (1991). *Antik  ağ'da Amphoralar*, İzmir: Sergi Yayınevi.
- Garlan, Y. ve Tathıcan, İ. (1996). "1994 ve 1995 Yılları Zeytinlik (Sinop) Amphora Atölyeleri Kazıları", *XVIII. Kazı Sonuçları Toplantısı II*, Ankara, 337-351.
- Garlan, Y., vd. (2012). "Bulletin Amphorique. Amphores et Timbres Amphoriques (2007-2011)", *Revue des Etudes Grecques*, 159-271.
- G lsefa, G. (2015). *2006-2013 Myndos Kazılarında Ele Geçen Amphoralar ve Amphora Mühür Buluntular*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hamza, L. (2006). *Antik  ağda Doğu Akdeniz'de Deniz Ticareti*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katıran ı, S. (2020). *Tripolis Amphoraları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kerem, F., (1999). *İçel Müzesinden Bir Grup Amphora*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1999.
- Keser, İ. H. (2019). *Deli Halil Amphoraları Işığında Geç Antik Dönem Akdeniz Amphoraları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

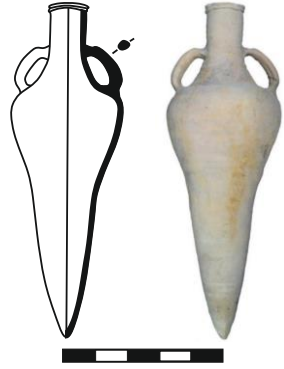
- Kızılsarılanoğlu, A. (2016). *Antik Çağ'da Elaiussa Sebaste'nin Amphora Üretimi Ve Ticari İlişkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, H. (2011). *2007-2008 Yıllarında Belentepe ve Mengefe Yöresindeki Sondajlarda Ortaya Çıkarılan Amphora Dipleri ve Mühürlü Amphora Kulpları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Opait, A. (2010). "Sinopean, Heraklean and Chersonesan "Carrot" Amphorae", *Ancient Civilizations from Scythia to Siberia*, (16), 371-556.
- Öniz, H. (2016). *Doğu Akdeniz'de Amphoralar*, Antalya: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Peacock, D. ve Williams, D. (1986). *Amphorae and the Roman Economy; an Introductory quide*, New York: Longman Group UK Limited.
- Pulak, C. (1990). "Ulu Burun (Kaş) Sualtı Kazısı; 1989 Kampanyası", *XII. Kazı Sonuçları Toplantısı I*, Ankara, 293-310.
- Şenol, A. K., ve Aydınoglu, Ü. (2008). "Antik Çağda Anadolu'da Zeytinyağı ve Şarap Üretimi", (Ed. A. Kaan Şenol, Ümit Aydınoglu), *Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Mersin, 121-142.
- Şenol, G. C. (2006). *Klasik ve Hellenistik Dönem'de Mühürlü Amphora Üreten Merkezler ve Mühürleme Sistemleri*, İstanbul: Ege Yayınları.
- Tekocak, M. ve Zoroğlu, K. L. (2013). "Kalenderis'te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri", *Olba XXI*, 109-140.
- Temür, A. (2018). "Sinop Müzesi Hellenistik ve Roma Dönemi Mezar Stelleri", *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 921-945.
- Temür, A. ve Yeniay, G. (2021). "Samsun Müzesi'nden Bir Grup Amphora", *KAREN*, 7/12, , 19-37.
- Tezgör, D. K. (2009). *Les Fouilles et le Materiel de L'atelier Amphorique de Demirci Pres de Sinope*, Institut Français D'etudes Anatoliennes-Georges Dumezil, Paris.
- Tezgör, D. K. (2010). "Fouilles et Projets de Recherche a Sinope" *Premieres Rencontres d'Archeologie de l'Institut Français d'Etudes Anatoliennes*, 85-99.
- Tezgör, D. K. (2011). "Types Amphoriques Romains Tardifs Produits Simultanement a Demirci Pres de Sinope et Dans Dautres Centres", *PATABS II*, 197-210.
- Tezgör, D. K. vd. (1998). "Sinop'ta Sualtı Çalışmaları", *IX. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Antalya 27-29 Nisan, 335-342.
- Tezgör, D. K. ve Dereli, F. (2001). "Sinop-Demirci Amphora Atölyeleri 2000 Kazısı", *23. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 28 Mayıs-1 Haziran, 235-242.
- Tuncer, O. (2019). *Assos'da Bulunan Amphora Mühürler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tursun, V. (2010). *Antik Dönem Taş Çapaları Gelişimi ve Tipolojisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tüylüoğlu, D. (2015). *Mylasa'dan Bir Antik Çağ Seramik Atölyesinin (?) Ticari Amphora Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans, Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Twede, D. (2002a). "Commercial Amphoras: The Earliest Consumer Packages?", *Journal of Macromarketing*, 22, 98-108.
- Twede, D. (2002b). "The Packaging Technology and Science of Ancient Transport Amphoras", *Packaging Technology and Science*, 15, 181-195.
- Vnukov, S. Y. (2010). "Sinopean Amphorae of the Roman Period", *Ancient Civilizations from Scythia to Siberia*, (16), 361-370.
- Vnukov, S. Y. and Tsetschladze, G. R. (1992). "Colchian Amphorae: Typology, Chronology, and Aspects of Production", *The Annual of the British School at Athens*, (87), 357-386.
- Will, E. L. (1982). "Greco-Italic Amphoras", *Hesperia*, 51/3, 338-356.

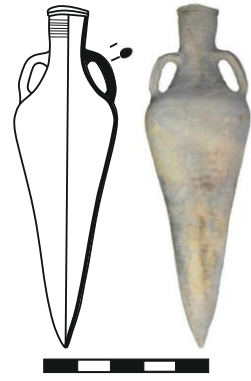
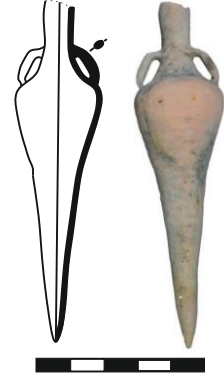
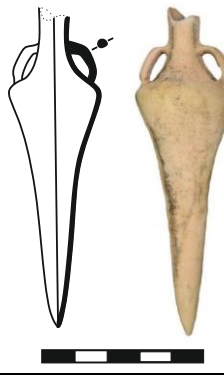
Katalog

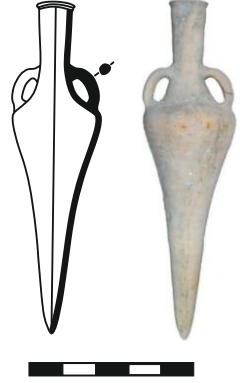
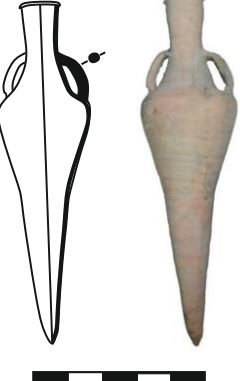
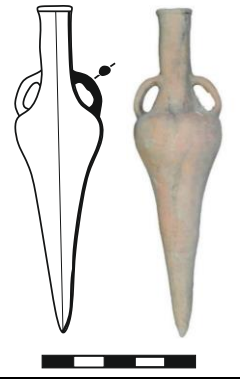
Kat. No: 1(Res. 1)	Müze Env. No: 2-2-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
�l�leri: Ağız �apı: 8,8 cm, Omuz �ev.: 23,8 cm Yükseklik: 70 cm		
Hamur Rengi: 5YR 5/4 Reddish Brow Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kırmızımsı kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağı doğru genişleyen silindirik boyunlu, boyun kısmında birbirine paralel yatay kabartma yivli, yuvarlak omuzlu, sivri tutamaklı yassı kısa çift kulplu, boynun orta kısmından başlayıp dışa doğru kavis yaparak omuz kısmında birleşen kulplar		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5)		
Kat. No: 2 (Res. 2)	Müze Env. No: 7-1-1977	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
�l�leri: Ağız �apı: 8 cm, Omuz �ev.: 24,9 cm Yükseklik: 65 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 5/3 Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kahverengi hamurlu, dışa çıkık ağız kenarlı, keskin omuzlu, omzuna doğru genişleyen boyunlu, havuç formu, konik gövdeli, sivri tutamaklı, kısa ve kavisli olup boynun alt kısmından başlayıp omuz kısmında birleşen kulplar		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		
Kat. No: 3 (Res. 3)	Müze Env. No: 10-8-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
�l�leri: Ağız �apı: 8,6 cm, Omuz �ev.: 25 cm Yükseklik: 68,2 cm		
Hamur Rengi: 2,5YR 5/4 Reddish Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kırmızımsı kahverengi hamurlu, yer yer siyahımsı dalgalı renkli, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindirik boyunlu, yuvarlak geniş omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu boynun altına yakın bir kısımdan başlayarak omuza dik bir şekilde birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yatay yivler		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		

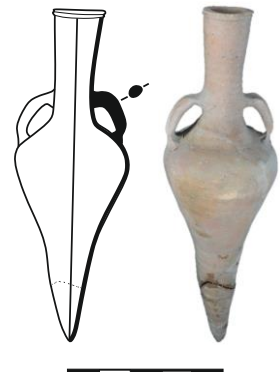
Kat. No: 4 (Res. 4)	Müze Env. No: 10-9-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,5 cm, Omuz Çev.: 23,9 cm Yükseklik: 68 cm		
Hamur Rengi: 7,5Y 6/3 Light Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Açık kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindir boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortalarından başlayarak omuz kısmında dik bir şekilde birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yivler, ağız kısmı kırık		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		
Kat. No: 5 (Res. 5)	Müze Env. No: 10-10-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,1 cm, Omuz Çev.: 20,5 cm Yükseklik: 65 cm		
Hamur Rengi: 7,5Y 6/3 Light Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Açık kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindir boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortalarından başlayarak omuz kısmında dik bir şekilde birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yivler		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		
Kat. No: 6 (Res. 6)	Müze Env. No: 2008-77(A)	
Buluntu Yeri: Hibe		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 10 cm, Omuz Çev.: 22 cm Yükseklik: 70 cm		
Hamur Rengi: 7,5Y 6/3 Light Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Sarımsı kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindir boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortalarından başlayarak omuz kısmında dik bir şekilde birleşen kulplar, gövde üzeri sonradan parlatılmış.		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		
Kat. No: 7 (Res. 7)	Müze Env. No: 2012-21(A)	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,7 cm, Omuz Çev.: 20,3 cm Yükseklik: 72 cm		

Hamur Rengi: 2,5YR 5/4 Reddish Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kiremit renkte hamurlu, yuvarlak ağızlı, dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindir boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortalarından başlayarak omuz kısmında dik bir şekilde birleşen kulplar.		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		
Kat. No: 8 (Res. 8)	Müze Env. No: 2013-20(A)	
Buluntu Yeri: Müsadere		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,5 cm, Omuz Çev.: 20,7 cm Yükseklik: 70 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 5/3 Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kahverengi hamurlu, yuvarlak ağızlı, dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindir boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortalarından başlayarak omuz kısmında dik bir şekilde birleşen kulplar, gövde ve boyun yivli.		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		
Kat. No: 9 (Res. 9)	Müze Env. No: 2013-79(A)	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 7 cm, Omuz Çev.: 21,3 cm Yükseklik: 71 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 5/3 Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kahverengi hamurlu, yuvarlak yarısı kırık ağızlı, aşağıya doğru genişleyen silindir boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortalarından başlayarak omuz kısmında dik bir şekilde birleşen kulplar, gövdenin üst kısmında delik mevcut.		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör vd., “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope”, s. 199, No: 16; Vnukov, Sinopean Amphorae of the Roman Period, s. 367, Fig. 2/15; Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan “Carrot” Amphorae, s. 377, Fig. 2/1.5.		
Kat. No: 10 (Res. 10)	Müze Env. No: 9-1-1978	

Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,1 cm, Omuz Çev.: 23,7 cm Yükseklik: 67 cm		
Hamur Rengi: 5Y 7/3 Pale Yellow Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Devetüyü rengi hamurlu, dışa çıkık ağız kenarlı, aşağı kısma doğru genişleyen silindirik boyunlu, boyun kısmı yatay yivli, geniş yuvarlak omuzlu, aşağıya doğru daralan gövdeli, sivri tutamaklı, çift kulplu, boynun orta kısmından başlayan kavis yaparak omuz kısmında birleşen, elips kesintili, dikey yivli kulplar		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, “Prospection d’ateliers d’amphoras et de Ceramiques de Sinope”, s. 333. (Fig. 10); Alpözen, Bodrum Müzesi Ticari Amphoraları, s. 23. (Lev. 9), (Şek. 3); Tekocak ve Zoroğlu, “ Kalenderis’te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri”, s. 138 (Fig. 9-10).		
Kat. No: 11 (Res. 11)	Müze Env. No: 9-2-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,2 cm, Omuz Çev.: 23,5 cm Yükseklik: 68,5 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 5/3 Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, silindirik boyunlu, geniş yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, çift kulplu, boynun ortasından başlayarak omuz kısmında birleşen, elips kesintili, kısa kulplar		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, “Prospection d’ateliers d’amphoras et de Ceramiques de Sinope”, s. 333, Fig. 10; Alpözen, Bodrum Müzesi Ticari Amphoraları, s. 23, Lev. 9, Şek. 3; Tekocak ve Zoroğlu, “ Kalenderis’te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri”, s. 138, Fig. 9-10.		
Kat. No: 12 (Res. 12)	Müze Env. No: 11-3-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 7,5 cm, Omuz Çev.: 23,7 cm Yükseklik: 68,2 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 6/3 Light Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Açık kahverengi hamurlu, suda kalması nedeni ile yer yer siyahımsı dalgalı renkli, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı kesitli çift kulplu, boynun ortalarından başlayarak omuz kısmında birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yivler		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, “Prospection d’ateliers d’amphoras et de Ceramiques de Sinope”, s. 333, Fig. 10; Alpözen, Bodrum Müzesi Ticari Amphoraları, s. 23, Lev. 9, Şek. 3; Tekocak ve Zoroğlu, “ Kalenderis’te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri”, s. 138, Fig. 9-10.		
Kat. No: 13 (Res. 13)	Müze Env. No: 18-2-1973	
Buluntu Yeri: Müsadere		

Ölçüleri: Ağız Çapı: 9 cm, Omuz Çev.: 23,1 cm Yükseklik: 71,5 cm		
Hamur Rengi: 2,5Y 8/2 Pale Yellow Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Siyah kum taneli, sarımsı bej hamurlu, deniz ticaretinde kullanılan, dar yüksek gövdeli, sivri dipli, kaidesiz, geniş omuzlu, geniş boyunlu, yuvarlak ağızlı, üzeri düz olup boyuna göre daha geniş bir bantla çevrelenen ağızlı, çift kulplu, deniz hayvanları kalıntısı		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, "Prospection d'ateliers d'amphoras et de Ceramiques de Sinope", s. 333, Fig. 10; Alpözen, Bodrum Müzesi Ticari Amphoraları, s. 23, Lev. 9, Şek. 3; Tekocak ve Zoroğlu, "Kalenderis'te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri", s. 138, Fig. 9-10.		
Kat. No: 14 (Res. 14)	Müze Env. No: 2-5-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 7,4 cm, Omuz Çev.: 20 cm Yükseklik: 74,5 cm		
Hamur Rengi: 2,5YR5/4 Reddish Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kırmızımsı kahverengi hamurlu, ince ve uzun silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu, sivri gövdeli, sivri tutamaklı, yassı kısa, çift kulplu, boynun ortasından başlayıp dışa doğru açılarak omuz kısmında birleşen boynun alt kısmında ve gövdede yivler, ağız kısmı kırık		
Tarih: 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Tezgör ve Tatlıcan, Fouilles Des Ateliers D'amphores A Demirci, s. 429, Fig. 9; Başdemir, Troas Bölgesi Buluntusu Ticari Amphoralar: Tipolojik ve Fonksiyonel Bir Analiz, s. 155.		
Kat. No: 15 (Res. 15)	Müze Env. No: 7-1-1974	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 5,2 cm, Omuz Çev.: 20,7 cm Yükseklik: 75 cm		
Hamur Rengi: 2,5Y 8/2 Pale Yellow Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Devetüyü renkli, iri siyah tanecikli hamurlu, çark yapımı, dar, uzun ve sivri dipli, geniş gövdeli, geniş silindirik boyunlu, boynun ortasından omuz üzerine doğru inen kulplu, ağız kısmı kırık		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, Prospection d'ateliers d'amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 333, Fig. 11; Tezgör ve Tatlıcan, Fouilles Des Ateliers D'amphores A Demirci, s. 429, Fig. 9; Başdemir, Troas Bölgesi Buluntusu Ticari Amphoralar: Tipolojik ve Fonksiyonel Bir Analiz, s. 155.		
Kat. No: 16 (Res. 16)	Müze Env. No: 10-1-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		

Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,1 cm, Omuz Çev.: 19,9 cm Yükseklik: 77,5 cm		
Hamur Rengi: 2,5YR 5/3 Reddish Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kırmızımsı kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortasından hafif bir kavis yaparak omuz kısmında birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yivler		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, Prospection d'ateliers d'amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 333, Fig. 11; Tezgör ve Tatlıcan, Fouilles Des Ateliers D'amphores A Demirci, s. 429. (Fig. 9); Opait, Sinopean, Heraklean and Chersonesan "Carrot" Amphorae, s. 375, Fig. 1.7; Tezgör, Les Fouilles Et Le Materiel De L'atelier Amphorique De Demirci Pres De Sinope, s. 229, Fig. 17/7.		
Kat. No: 17 (Res. 17)	Müze Env. No: 10-2-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8,6 cm, Omuz Çev.: 20,5 cm Yükseklik: 75 cm		
Hamur Rengi: 5YR 5/3 Reddish Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kırmızımsı kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu boynun ortasından hafif bir kavis yaparak omuz kısmında birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yivler		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Başdemir, Troas Bölgesi Buluntusu Ticari Amphoralar: Tipolojik ve Fonksiyonel Bir Analiz, s. 155; Tezgör, Fouilles et Projets de Recherche a Sinope, s. 8, Fig. 10; Tezgör, Les Fouilles Et Le Materiel De L'atelier Amphorique De Demirci Pres De Sinope, s. 229, Fig. 17/8.		
Kat. No: 18 (Res. 18)	Müze Env. No: 10-3-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8 cm, Omuz Çev.: 20,4 cm Yükseklik: 75,5 cm		
Hamur Rengi: 5YR 5/3 Reddish Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kırmızımsı kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu, daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun ortasından kavis yaparak omuz kısmında birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yivler		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Başdemir, Troas Bölgesi Buluntusu Ticari Amphoralar: Tipolojik ve Fonksiyonel Bir Analiz, s. 155; Tezgör, Dominique Kassab, "Fouilles et Projets de Recherche a Sinope, s. 8, Fig. 10; Tezgör, Les Fouilles Et Le Materiel De L'atelier Amphorique De Demirci Pres De Sinope, s. 229, Fig. 17/8.		

Kat. No: 19 (Res. 19)	Müze Env. No: 10-4-1978	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 7,9 cm, Omuz Çev.: 24,8 cm Yükseklik: 78,2 cm		
Hamur Rengi: 2,5YR 7/3 Pale Yellow Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Devetüyü rengi hamurlu, yer yer siyah dalgalı renkli, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu, geniş kıvrımlı daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun altına yakın bir kısımdan başlayarak omuzda birleşen kulplar, boyun ve gövde kısmında birbirine paralel uzanan yivler		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, Prospection d'ateliers d'amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 333, Fig. 11; Tezgör, Dominique Kassab, "Fouilles et Projets de Recherche a Sinope, s. 8, Fig. 10; Tezgör, Les Fouilles Et Le Materiel De L'atelier Amphorique De Demirci Pres De Sinope, s. 229, Fig. 17/8.		
Kat. No: 20 (Res. 20)	Müze Env. No: 2006-8(A)	
Buluntu Yeri: Müsadere		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 7,6 cm, Omuz Çev.: 23 cm Yükseklik: 79 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 5/3 Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu, geniş kıvrımlı daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun altına yakın bir kısımdan başlayarak omuzda birleşen kulplar.		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, Prospection d'ateliers d'amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 333, Fig. 11; Tezgör, Dominique Kassab, "Fouilles et Projets de Recherche a Sinope, s. 8, Fig. 10; Tezgör, Les Fouilles Et Le Materiel De L'atelier Amphorique De Demirci Pres De Sinope, s. 229, Fig. 17/8.		
Kat. No: 21 (Res. 21)	Müze Env. No: 2013-81(A)	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 8 cm, Omuz Çev.: 22,4 cm Yükseklik: 78,5 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 5/3 Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kahverengi hamurlu, yuvarlak dışa çıkık ağız kenarlı, aşağıya doğru genişleyen silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu, geniş kıvrımlı daralan gövdeli, sivri tutamaklı, kısa yassı çift kulplu, boynun altına yakın bir kısımdan başlayarak omuzda birleşen kulplar, üzeri yivli.		
Tarih: MS 4-5. yüzyıl		
Benzerleri: Garlan ve Tezgör, Prospection d'ateliers d'amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 333, Fig. 11; Tezgör, Dominique Kassab, "Fouilles et Projets de Recherche a Sinope, s. 8, Fig. 10; Tezgör, Les Fouilles Et Le Materiel De L'atelier Amphorique De Demirci Pres De Sinope, s. 229, Fig. 17/8.		
Kat. No: 22 (Res. 22)	Müze Env. No: 2008-105(A)	

Buluntu Yeri: Hibe		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 6,6 cm Omuz Çev.: 19,2 cm Yükseklik: 66 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 5/3 Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kahverengi hamurlu, yuvarlak ağızlı, bilezik ağız kenarlı, silindirik boyunlu, yuvarlak omuz kenarlı, dibe doğru daralan uzun konik gövdeli, yuvarlak dipli, boyundan omuza birleşen çift kulplu, üzeri yivli.		
Tarih: MS 6. yüzyılın başları		
Benzerleri: Tezgör, “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope, s. 220, Plate 8, 1-2; Garlan- Tezgör, Prospection d’ateliers d’amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 334, Fig. 12; Öniz, Doğu Akdeniz’de Amphoralar, s. 166, Kod. No. 3667.		
Kat. No: 23 (Res. 23)	Müze Env. No: 2012-23(A)	
Buluntu Yeri: Satın Alma		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 6 cm, Omuz Çev.: 18,5 cm Yükseklik: 52 cm		
Hamur Rengi: 7,5YR 6/4 Light Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Devetüyü renkte hamurlu, yuvarlak ağızlı, silindirik boyunlu, yuvarlak omuz kenarlı, dibe doğru daralan uzun konik gövdeli, yuvarlak dipli, boyundan omuza birleşen çift kulplu, omuz ve gövde üzeri yivli		
Tarih: MS 6. yüzyılın başları		
Benzerleri: Tezgör, “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope, s. 220, Plate 8, 1-2; Garlan- Tezgör, Prospection d’ateliers d’amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 334, Fig. 12; Öniz, Doğu Akdeniz’de Amphoralar, s. 166, Kod. No. 3667.		
Kat. No: 79 (Res. 79)	Müze Env. No: 2018-6(A)	
Buluntu Yeri:		
Ölçüleri: Ağız Çapı: 6 cm, Omuz Çev.: 17,5 cm Yükseklik: 51 cm		
Hamur Rengi: 5YR 5/3 Reddish Brown Katkı Maddesi: Piroksen		
Tanım: Kiremit renkte hamurlu, yuvarlak ağızlı, bilezik ağız kenarlı, silindirik boyunlu, yuvarlak omuz kenarlı, dibe doğru daralan uzun konik gövdeli, yuvarlak dipli, boyundan omuza birleşen çift kulplu, gövde üzeri yivli, yüzeyde siyah lekeler mevcut.		
Tarih: MS 6. yüzyılın başları		
Benzerleri: Tezgör, “La Collection Damphores D’İsmail Karakan a Sinope, s. 220, Plate 8, 1-2; Garlan- Tezgör, Prospection d’ateliers d’amphoras et de Ceramiques de Sinope, s. 334, Fig. 12; Öniz, Doğu Akdeniz’de Amphoralar, s. 166, Kod. No. 3667.		

DESTİNASYON ÇEKİCİLİĞİNİN ARTTIRILMASINDA SİNOP ARKEOLOJİ MÜZESİNE YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ

Kerem KAPTANGİL*

Hazar KABA*

Öz

Bu çalışma, Sinop ilinin önemli kültür ve turizm unsurlarından olan Sinop Arkeoloji Müzesi'nin çekiciliğinin ve ziyaretçi sayısının artırılarak temsil ettiği arkeolojik ve kültürel mirasının ön plana çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Sinop Arkeoloji Müzesi, Sinop ili kültürel ve tarihsel mirasının bilinirliği ve turizme potansiyel katkısının artırılmasının yanında şehrin sosyo-kültürel ve ekonomik göstergelerinin geliştirilmesi açısından önemli bir unsurdur. Bu nedenle yapılan bu çalışma, Sinop ilinin tarihsel ve kültürel mirasının turizme kazandırılması açısından bütünsel bir bakış açısı sunması bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada ikincil veri olarak yıllar bazındaki karşılaştırmalı istatistiklerden yararlanılmış, birincil veri olarak ise oluşturulan veri haritasındaki temalara uygun şekilde nitel araştırma olan görüşme tekniği uygulanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre Sinop iline turistik amaçlı gelen ziyaretçiler Sinop Arkeoloji Müzesi'ne yönelik ziyaretleri tur rotalarının planlamaları, şehrin yerleşim planı ve zaman kısıtları gibi unsurlardan olumsuz etkilenmektedir. Bu konuda ortaya konabilecek yeni bir yerleşim düzeninin, zamanı daha etkin kullanmanın yanında kültürel ve turistik unsurların bir araya toplanmasını sağlaması yönünden faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sinop Arkeoloji Müzesi, Sinop Tarihi Cezaevi, Destinasyon Çekiciliği, Turizm, Sinop.

A Model Proposal for Increasing the Destination Attraction of the Sinop Archaeology Museum

Abstract

This study was carried out in order to increase the attractiveness and number of visitors of the Sinop Archeology Museum, which is one of the important cultural and tourism elements of the province of Sinop, and to bring the archaeological and cultural heritage of the city to tourism. Sinop Archeology Museum is an important element in terms of increasing the awareness of the cultural and historical heritage of Sinop province and its potential contribution to tourism, as well as improving the socio-cultural and economic indicators of the city. For this reason, this study is important in terms of presenting a holistic perspective in terms of bringing the historical and cultural heritage of Sinop province to tourism. According to the results of the study, visitors coming to Sinop for touristic purposes are negatively affected by factors such as the planning of tour routes, the layout of the city and time constraints. It is thought that a new settlement order that can be put forward in this regard will be beneficial in terms of using time more effectively, as well as bringing together cultural and touristic elements.

Keywords: Sinop Archeology Museum, Sinop Historical Prison, Destination Attraction, Tourism, Sinop.

Giriş

Sinop Arkeoloji Müzesi, Tarihi Cezaevi ile beraber, Sinop'un en önemli kültür ve tarih odaklarından biridir. Kent turizminin önemli unsurlarından sayılan her iki yapı da tüm sene boyunca ziyarete açık olup hem kapalı hem de açık hava teşhir alanları bulunan birer müze statüsündedir. Bu

* Dr.Öğr.Üyesi, Sinop Üniversitesi, TİOYO, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, keremkaptangil@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-2319-2661>.

* Dr.Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, hazarkaba@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-3369-3363>.

açından her iki müze de kentin geçmişine ve sahip olduğu kùltüre ait fiziksel unsurları görsel ve işitsel yollarla ziyaretçilere sunan birer turistik mekândır. Diğer bir yandan her iki müze kenti kùltürel amaçlı seyahat eden turistlerden elde ettikleri gelirler sayesinde kentin turizm sektörüne de katkı sağlamaktadır. Ancak Sinop ili turizm imkanları açısından ortak paydaya sahip bu iki müzenin ziyaretçi sayıları arasında önemli rakamsal farklılıkların bulunması dikkat çekmektedir. Bu rakamsal farklılığın Tarihi Cezaevi'nin lehine olduğu gör÷lmektedir.

Türkiye'nin kùltür turizmi açısından önemli bir yere sahip olan Sinop ilinde, turistik destinasyonların gerekli ilgiyi görememesi ve neticesinde, sürdürülebilir turizm anlayışı açısından gerekli ekonomik desteğin de elde edilemiyor olması maddi manevi kayıpları da beraberinde getirmektedir. Genel olarak müzelerin turizm sektörü içerisinde önemli bir yere sahip olduğu (Prideaux ve Kininmont, 1999; Jolliffe ve Smith, 2001; Siano vd., 2010; Altınbaşak ve Yalçın, 2010; Koçyiğit, 2016; Pınar ve Kurtural, 2017; Bekar vd., 2017), kent ekonomisi ile turizm gelişimi için kaynak sağladığı (Carey vd., 2013; Cellini ve Cuccia, 2013; Korkmaz, 2017; Jolliffe ve Smith, 2001), gelişim ve farklılık yaratarak bulunduğu kente çeşitli yatırımlara olanak sağladığı (Deffner vd., 2009; Adenji ve Ekanem, 2013) ve ayrıca bulundukları kentin markalaşması ile olumlu imaj yaratmasında da katkısının olduğu bilinmektedir (Altınbaşak ve Yalçın, 2010; Koçyiğit, 2016; Pınar ve Kurtural, 2017; Bekar vd., 2017). Tüm bu unsurlar düşün÷ldüğünde, Sinop için önem arz eden ve gelişimini sağlayacak her yeni fikre ve ekonomik kayıpların sebeplerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak farklı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Tüm bunların farkındalığı ile ortaya çıkan bu çalışma her iki müzenin de Sinop tarihinin anlaşılmasında eş öneme sahip olduğu düşüncesinden hareketle şekillenmiştir. Çalışmanın temelinde Sinop Arkeoloji Müzesi ile Tarihi Cezaevi'nin ziyaretçi sayılarındaki farklılığın sebeplerini analiz ederek ortaya koyma gayesi yer almaktadır. Yapılan analizlere bağılı olarak ortaya konacak uzgörü aşamasında ise ziyaretçi sayıları arasındaki farklılıkların sebepleri irdelenecek, Arkeoloji Müzesi'ne yönelik çekicilik oranını artıracak olası öneri ve senaryo modellemeleri üzerinde durulacaktır. Özellikle öneri ve modelleme süreçlerinde hem yurtiçi ve yurtdışında yer alan çeşitli müzeler vaka incelemesi olarak kullanılacaktır. Çalışma sonunda Sinop Arkeoloji Müzesi'nin ziyaretçi sayılarını artıracak olası öneri(ler) ortaya konmaya çalışılacaktır. Elde edilen sayısal verilerin pandemi sürecinde farklılaşması ve sunulan önerilerin bir kısım sayısal verilerden hareketle uzgörü şekilde ortaya konulması ise çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır. Buna rağmen Sinop Arkeoloji Müzesi'ne yönelik düşün÷len modelin ulaşılabilirlik ve çekicilik düzeylerini arttırarak şehir turizm potansiyeline katma değer sağlayabilecek bir potansiyeli ortaya koyması çalışmayı önemli kılmaktadır.

1. Sinop Arkeoloji Müzesi ile Tarihi Cezaevi'nin Tarihsel ve Mekânsal Analizi

Sinop Arkeoloji Müzesi aslında kentte açılmış olan ilk arkeoloji müzesi değildir. Kentteki arkeolojik faaliyetlerin nispeten erken sayılabilecek 1920'li yıllardan itibaren başlamış olması ortaya çıkan eserlerin sergileneceğı bir yapıya olan ihtiyacı da bir o kadar eski yıllara dayandırmıştır. Nitekim kentin ilk "Arkeoloji Müzesi" için mekân seçimi Mekteb-i İdadi (günümüz Öğretmenevi) şeklinde olmuş ve kazılardan çıkan eserler bu yapı içerisinde depo-teşhir tarzında ziyaretçilere sunulmuştur. Artan eser miktarı neticesinde yaklaşık on yılı biraz aşan bir süre sonra Pervane Medresesi'ne nakledilen eserler burada depolanmaya devam edilmiş ve konsept bakımından tam bir müze olan ilk yapının da çekirdeğı oluşturulmuştur. Medrese bünyesinde 1941 yılında ziyarete açılan Sinop Arkeoloji Müzesi, sırası ile önce 1945 yılında memurluk sonrasında ise 1947 yılında müdürlük olmuş ancak bir süre sonra yine memurluk olarak faaliyetini sürdürmüştür. İlerleyen süreçte özellikle de 1951-1953 yılları arasında

kentte gerçekleştirilen Türk Tarih Kurumu kazıları ile kentin arkeolojik değeri artmış ve hem sergilenebilecek eser potansiyeli hem de çeşitliliği gelişmiştir. Bunun sonucunda Sinop Belediyesi'nden temin edilen ve içinde Selçuklu Türbesi ile Serapis Tapınağı da bulunan bir hibe arsa üzerine yeni bir inşaat başlatılmıştır. Bu inşaatın bitirilerek bir müze halinde hizmete açılması 1970 yılında olmuştur. Müze günümüzdeki çehresine, özellikle de i teşhir salonlarında, 2001-2006 yılları arasında süren uzun bir onarım ve düzenleme safhasından sonra kavuşabilmiştir. Sinop Arkeoloji Müzesi, zerine inşa edildiği hibe arsanın konumu neticesinde kent merkezinde Valilik, Adliye ve Defterdarlık gibi devlet kurumlarına ait binalar ile yan yana bir konumda yer almaktadır. Bu konumu yüzünden Müze rahat erişim veya uygun park yeri gibi imkanlardan her daim mahsur kalmıştır.

Resim 1 – Sinop Arkeoloji Müzesi (Sinop Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Günümüzdeki müze binası yaklaşık olarak 500 m2 civarında bir kapalı teşhir alanına sahiptir. Teşhir alanları zemin katta iken ikinci kat idari ofisler, bodrum katı ise depo-laboratuvarlar için ayrılmıştır. Zemin kattaki teşhir alanı içerisinde çeşitli arkeolojik eserlerin sergilendiği beş adet tematik teşhir salonu yer almaktadır. Teşhir salonları mezar stelleri, seramik eserler, figürinler, metal kaplar, mozaikler, altın-gümüş sikke defineleri ve Sinop ile özdeşleşmiş çeşitli formlarda amphoralar içermektedir. Müze'nin bahçesi ise taş ve mermer mimari parçaların, lahitlerin veya İslami mezar taşlarının yer aldığı bir açık hava sergi alanı görevi görmektedir. Müze bahçesi ayrıca Serapis Tapınağı'na ve Sinop Deniz Baskınında şehit düşmüş askerlerin mezar anıtına da ev sahipliği yapmaktadır.

Tarihi Cezaevi ise hemen kent girişinde yer almaktadır. Mimari olarak kent dokusu içindeki geçmişi de oldukça eskiye dayanmaktadır. Yapının "kabuğu" şeklindeki çevirme duvarları antik kent suru ve onunla ilişkili eklentilerin (yukarı kale-citadel) bir bileşeni şeklinde dir. Yapının belli bir bölümü Hellenistik ve Roma dönemlerine tarihlenebilmekte ve o dönemlerde de iç kale olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Barat, 2010). Selçuklu Dönemi'nden itibaren uzun süre tersane olarak kullanılan iç kalenin burçlarının 1560 yılından itibaren zindan olarak kullanılmaya başladığı bilinmektedir. Bu iç kale içerisine 1882 yılında Mutasarrıf Veysel Paşa zamanında bir cezaevi yaptırılmıştır. 1996 yılında "Sinop E-Tipi Kapalı Cezaevi"nin inşaasını takiben, Tarihi Cezaevi boşaltılmış ve eski bina kültürel amaçlı değerlendirilmek üzere Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir (Kültür Bakanlığı,2020). 2000 yılından itibaren ziyarete açılan cezaevinde çeşitli ünlü şahsiyetlerin yattığı koğuşlar başlıca ziyaret alanlarıdır. Yapının açık alanları ayrıca inşaatında devşirme olarak kullanılan çok sayıda tarihi eser, yazıt ve kitabe nedeniyle bir nevi "Açık Hava Müzesi" işlevi de sunmaktadır.

Resim 2 – Sinop Tarihi Cezaevi (Fotoğraf: Orhan Özgülbaş)

Tarihi Cezaevi, Sinop ile en fazla özdeşleşmiş tarihi binaların başında gelmektedir. Turizm amaçlı kullanımından çok önce bile yapı Türk sinemasının en popüler mekanlarından biri olması ile tanınmıştır (Maktav, 2017). Yapı pek çok gazeteci ve yazarın hapis yattığı bir cezaevi olması bakımından da Türk yazın hayatında da önemli bir yere sahiptir (Yılmaz, 2018). Cezaevinin Türk sineması ile başlayan “medyatik” önemi Kültür ve Turizm Bakanlığı’na devredilmesinin ardından daha da artmış ve pek çok sevilen film ile dizinin çekimleri burada gerçekleştirilmiştir. Cezaevi tüm bu özellikleri ile hem Sinop hem de Türk halkının sosyo-kültürel yaşantısında daha iyi bilinir kalıcı bir bellek edinmiştir. Günümüzde de “hüzün turizmi” kapsamında Türkiye’de hizmet veren başlıca müzeler arasındadır (Doğancılı ve Oruç, 2016). Arkeoloji Müzesi’nin aksine Tarihi Cezaevi modern kent dokusunun yoğunluğundan uzaktadır. Denize olan yakınlığı neticesinde ise kentin “denizsel” kimliğine daha uygun bir karakter yansıtmaktadır. Diğer önemli bir avantajı da rahat erişim ve park sorunlarından tamamen uzak olmasıdır. Nitekim yapı kentin hemen başlangıcında oluşu sebebi ile ziyaretçiler tarafından kolaylıkla erişilebilmekte ve yakınında yer alan park alanları sayesinde park sorunundan da muaf kalmaktadır.

2. Yöntem ve Araştırma

Araştırmanın temel unsurlarından olan Sinop Arkeoloji Müzesinin şehrin kültürel ve arkeolojik değerlerinin ön plana çıkartılarak, turizm açısından çekiciliğinin arttırılması noktasında destinasyonun özelliklerinin ortaya konması önemlidir. Destinasyon kavramı, turizm alanyazınında; turizm bölgesi ya da turistik yer çerçevesi kapsamında turistik ürünleri de kapsayarak ziyaretçilere deneyimler sunabilen ülke, ada veya şehir gibi belirlenmiş coğrafik bölgelerden oluşmaktadır (Davras ve Uslu, 2019). Bunun yanında destinasyon ayrıca; belirli bir bölgenin dışında yaşayan yabancıların, ziyaret süreleri boyunca ihtiyaçları olan mal ve hizmetlerin ve o yörede deneyimlenen faaliyetlerden oluşan bir bütün olarak da ifade edilebilmektedir (Gönenç, 2010). Destinasyonun çekici olabilme özelliği ziyaretçi sayısının artışı ve tercih edilme oranı ile doğru orantılı olarak artabilmektedir (Song, 2020). Bu bakış açısı ile değerlendirildiğinde bir bölgenin, mal veya hizmetin turistik olabilmesi için çekici olması şarttır. Ancak bir destinasyonun çekici olması turistik açıdan bir avantaj sağlarken bu avantajın uygulanabilmesi ise rekabet üstünlüğü için operasyonel sistemlerin etkin bir şekilde kullanımıyla mümkündür.

Bu konuda yapılmış bir çok araştırma (Demir, 2010, Vengesai, 2009, Alhroot, 2007, Caber vd, 2012, Nikjoo ve Ketabi, 2015, Pektaş, 2017, Aktaş, 2010, Özdemir, 2012, Campo ve Garaau, 2008, Marin ve Taberner, 2008, Andriotis, 2018, Vassiliadis, 2008, Assiouras, 2015) destinasyon

 ekiciliklerini farklı çekicilik faktörleri ile ilişkilendirmiş ve benzer gruplamalarla ortaya 200'  aşkın faktör konmuştur. Bu farklı faktörler genel olarak güvenlik, altyapı, alışveriş, yiyecek-içecek, tutum, tarihi ve kültürel unsurlar, konaklama, doğa, hizmet, hijyen, eğlence, fiyat, aktivite, iletişim ve aktivite başlıkları altında gruplanabilmektedir (Karasakal, 2019). Araştırmanın nitel bir çalışma olması sebebiyle tema haritası oluşturulurken ilgili terimlerin bir arada gruplanması ve çalışmanın genel çerçevesine uygunluğu göz önüne alınmıştır. Bunun yanında nicel araştırmalarda için kullanılan farklı ölçekler incelenmiş ve çalışmaların birçoğunda Liu vd. (2017) tarafından geliştirilmiş olan destinasyon çekiciliği  l eğinin kullanıldığı belirlenmiştir. Liu vd (2017) tarafından oluşturulan ölçek gizem, zenginlik, cazibe, benzersizlik, uygunluk ve sıcakkanlılık alt boyutlarından oluşmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme tekniğinin kullanımında katılımcılara yöneltilen görüşme sorularının oluşturulmasında destinasyon çekiciliğinin ortaya çıkartılması için yapılmış çalışmalardaki benzer gruplamalar ve nitel araştırma alt boyutlarının birlikte değerlendirilmesi ile oluşturulmuş tema haritasından faydalanılmıştır.

Araştırmada kullanılan yöntem, nitel bir yöntem olan görüşme ile gerçekleştirildiği için araştırmanın planlanması ve sonuçlandırılmasında neden-sonuç ilişkisi ile elde edilen verilerin yorumlanması yerine ortaya konan sosyal gerçeklik kendi doğal ortamında bütünsel olarak ele alınmakta ve çok boyutlu olarak değerlendirilmektedir. Bu yöntemdeki temel dayanak araştırılan konunun görüşme yapılmak için seçilen kişilerin bakış açısı ile değerlendirilmeye çalışılmasıdır. Ancak elde edilen veriler subjektif olup, işlenmesi sürecinde de araştırmacının bakış açısına, algısına ve verilerin işlenme yöntemine göre önemli farklılıklar gösterebilmektedir (Altınparmak, 2005).

Bu çalışmada da Sinop Arkeoloji Müzesinin turizme katkısının ortaya çıkarılması ve Sinop turizm değerleri arasındaki yerinin geliştirilmesi amacıyla mevcut turizm potansiyelinin  l  mlenmesi ve karşılaştırmalı olarak önem derecesinin arttırılması amacıyla uygulanabilecek yöntemlerin ortaya konmasını amacıyla keşifsel bir araştırma desenlenmiştir. Görüşmelerde katılımcılara Sinop Arkeoloji Müzesi'nin bilinirliği, önemi, ziyaret için tercih edilme sebepleri, çekiciliği ve farklı kültürel unsurlarla karşılaştırılması durumundaki ziyaretçi sayısının farklılaşma sebepleri ile ilgili sorular sorulmuştur. Sorular hazırlanırken yapılan çalışmalardaki çekicilik unsurların gruplandırılmasının yanında Liu vd (2017) tarafından yapılan ölçek alt unsurlarından da yararlanılmıştır. Katılımcıların seçilmesi noktasında kar topu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu  rnekleme yöntemi farklı ve değerli bilgiye sahip anahtar katılımcılara ulaşmak için tercih edilen bir yöntemdir (Patton, 2002). Ayrıca katılımcıların seçiminde Sinop kültür varlıkları ve turizm alanları olarak çekiciliğe sahip olan mekanlar hakkında ve mevcut turizm hareketliliği ile ilgili farklı analitik bilgiye sahibi olmaları belirleyici olmuştur.

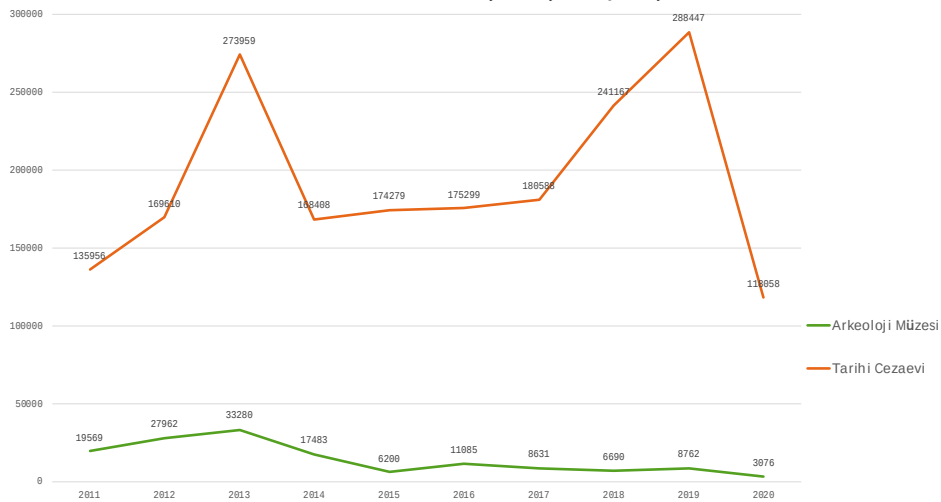
Katılımcılara *“Sinop ilindeki turizm hareketliliğinin temel dayanaklarının neler olduğu ve hangi temel turizm çeşidine yönelik bir potansiyelin olduğuna yönelik”* soruya genel olarak Sinop ilinin Türkiye genelinde olumlu bir referansa sahip olmasından kaynaklı ilk defa ziyaret edecek kişilere yönelik olarak bir gizem unsurunun ortaya çıkartıldığı ve bu noktada potansiyel ziyaretçilerin bu gizem unsurunu ziyaretleriyle ortaya çıkarma eğilimlerinin önemli bir itici güç olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir. Ayrıca kültürel olarak Tarihi Sinop Cezaevi'nin bölgesel turların rotalarında bulunmasının ve ziyaretçilerde tarihi bir merak uyandırması sebebiyle ziyaret isteği uyandırdığı ortaya konmuştur. Bu noktada bölgesel olarak benzersiz bir kültürel yapının Sinop ilinde bulunması da yine şehrin destinasyon çekiciliğini destekler nitelikte bir unsur olmaktadır. Genel ziyaretçi portföyü değerlendirildiğinde kültür turizminin Sinop ilinde ön planda olmasından kaynaklı olarak öncelikle Tarihi Cezaevi, Arkeoloji Müzesi, Balatlar Kilisesi, Etnografya Müzesi, Sinop Kalesi ve  nceburun Feneri'nin ziyaretçilerin ilgi odağı ol-

duğu belirtilmektedir. Araştırma konumuzun odağı olan “*Sinop Arkeoloji Müzesi ile ilgili olarak ziyaretçi profiline yönelik*” sorulara ise genel anlamda alınan cevaplar ziyaretçilerin Sinop kültürel birikimine ilgisi olan ve aynı zamanda Sinop ilinde konaklamalı olarak bulunan ziyaretçilerin ağırlıklı olduğu bilgisi elde edilmiştir. Sinop Arkeoloji Müzesi’ni ziyaret edebilecek turist profilinin daha çok müstakil ziyaretçilerden oluştuğu ancak düzenlenen turların programlarında genel olarak yer almadığının ancak talep edilmesi durumunda belirli bir zaman ayrılarak ziyaret edildiği ortaya konmuştur. Görüşme katılımcılarının bu durumun en temel sebebi olarak da Sinop ilindeki trafik düzenlemesi, tur otobüslerinin güzergahlarındaki sınırlamalar ve çekici tarihi mekanların aralarındaki mesafelerin fazla olması yönünde fikir beyan etmişleridir. Genel anlamda Sinop ili ziyaretçilerinin temel odağı olan Sinop Tarihi Cezaevi Sinop şehir merkezi girişinde yer almakta, park sorunu bulunmamakta ve ziyaret mekanının geniş bir yer kaplaması sebebiyle ziyaretlerdeki uzun bir süre Tarihi Cezaevinde geçmektedir. Bu sebeple konaklamalı ziyaretçilerin özel tercihleriyle ziyaret edebilecekleri Sinop Arkeoloji Müzesi, günübirlik ziyaretçiler için uzakta kalmakta ve ziyaret için de gerekli zamanı ayırma noktasında da dezavantajlı bir durumu ortaya çıkartmaktadır.

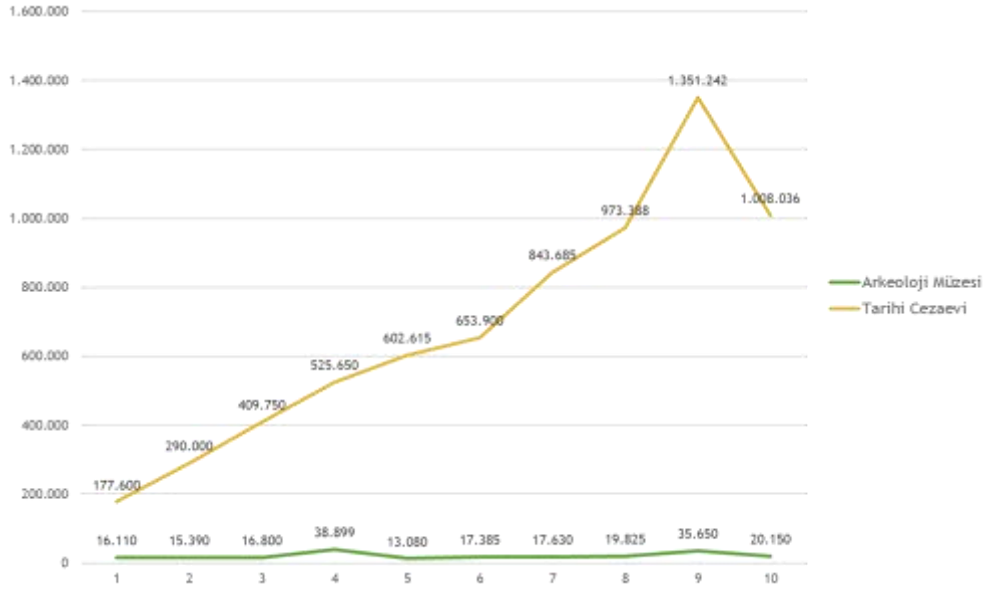
Arkeoloji Müzesi ile ilgili olarak çekiciliğin ortaya çıkarılmasına yönelik olarak “*Sinop Arkeoloji Müzesinin bölgede benzer özelliklere sahip farklı müzelerle olan benzerliğinin ve kültürel bir zenginlik sunabilme yeterliliğine yönelik*” sorulan sorulara genel olarak Sinop Arkeoloji Müzesi’nin kültürel ve tarihsel birikim noktasında istenilen bilgileri aktarabilecek yeterlilikte olduğuna, Müze’nin yerleşim planı ve yönetim anlayışı noktasında ise mevcut şartların geliştirilerek farklı düzenlemelerin yararlı olabileceği görüşlerine ulaşılmıştır. Ancak ziyaretçi sayısının Tarihi Cezaevi’nden çok daha düşük seviyelerde olmasına yönelik fikirler genel olarak Müze’nin konumu ile ilgili olarak dezavantajlı olduğu yönünde belirtilmiştir.

Bu noktada elde edilen bilgilerin daha sağlıklı olmasının sağlanması için Sinop İl Turizm Müdürlüğü ve Sinop Arkeoloji Müzesi kayıtlarından elde edilen bilgilerin karşılaştırılması ve böylece katılımcıların vermiş oldukları bilgilerin sayısal karşılıklarının desteklenmesi amaçlanmıştır. Yıllar bazında ziyaretçi sayılarının karşılaştırıldığı Tablo- 1’de Ziyaretçi Sayıları katılımcıların belirtmiş olduğu sebepleri destekler nitelikte bir durumun oluşabileceği sonucuna ulaşmak mümkündür. Tablo – 2’de Yıllar İtibariyle Gelir durumları da yine ziyaretçi sayılarına paralel biçimde ziyaret sayılarındaki duruma yakın bir durum söz konusudur.

Tablo – 1 Yıllar İtibariyle Ziyaretçi Sayıları

Tablo – 2 Yıllar İtibariyle Gelirler

Genel olarak değerlendirildiğinde gerek ziyaretçi sayıları gerekse gelirler bazında Arkeoloji Müzesi ile Tarihi Cezaevi arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Gelirler ile ziyaretçi sayılarının grafiklerindeki farklılık eğilimleri hesaplamaların içerisinde ücretsiz girişlerin ve müzekart uygulamalarının ziyaretçi sayısını artırırken gelirde bir değişikliğe yol açmamasından kaynaklanmaktadır.

“Sinop Arkeoloji Müzesi’nin ziyaretçilerin turistik davranışlarına uygunluklarına ve destinasyondaki kişisel ilişkilerin sıcaklığı” ile ilgili sorulara gelen cevaplara yönelik olarak alınan cevaplar, ziyaretçilerin genel olarak demografik yapılarının ve Sinop’u tercih etme sebeplerinin kültürel mirasa olan merak ve ilgiyle doğru orantılı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Sinop yerel halkının gelen ziyaretçilere yönelik sıcakkanlı ve misafirperver davranışlarının genel olarak Sinop turizminin gelişiminde destinasyon çekiciliğini destekler niteliktedir. Bu noktaların da birlikte değerlendirilmesi Sinop ilinin ziyaretçi sayısının belirli bir düzeyde olduğunu ve turistik mekanların arasında ziyaretçi çekiciliği noktasında farklılaşmadığına yönelik bilgiler vermektedir. Bu açıklamaya ek olarak destinasyon çekiciliğini sağlayan faktörlerin benzer turistik yerlerin ziyaretçi portföyü açısından birbirine çok benzer olduğu sonucuna varılabilmektedir. Bu noktada katılımcılara sorulan “Sinop Arkeoloji Müzesi’nin popülerliğinin ve ziyaretçi sayısının artırılmasına yönelik ne gibi bir çalışmanın yapılabileceğine” yönelik sorulara katılımcıların farklı yaklaşımları olmuştur. Bunların bir kısmı Arkeoloji Müzesinin yıllar bazında ziyaretçi sayısının bir dalgalanma göstermemesinden ötürü mevcut durumun normal olarak karşılanması gerektiği yönündedir. Ancak bir diğer görüş ise Müze ziyaretlerinin ziyaretçi profili olarak çok daha farklı bir düzeyde olduğunu, Müze’nin ziyaretçi noktasında çok daha spesifik bilgiye sahip kişilere hitap ettiği yönündedir. Ayrıca Müze ziyaretlerinin belirli bir kültürel birikim gerektirdiğini ve rehberlerin bu konuda zaman sınırları nedeni ile ziyaretçileri gereği kadar Arkeoloji Müzesi’ne yönlendiremedikleri belirtilmiştir. Sinop’daki ziyaretçilerin ziyaret başlangıçlarının Tarihi Cezaevi ile başlamasının ve ardından ziyaretçilerin açık hava faaliyetlerini tercih etmeleri sebebiyle ve Müzeye ulaşım mesafesinin de düşünüldüğünde ziyaretçiler için gerekli ilgiyi uyandıramadığı yönünde görüşler sunulmuştur.

Araştırmanın yapılma nedeni ve yapılan görüşmeler sonunda ortaya konan çözüm yöntemleri değerlendirildiğinde Arkeoloji Müzesi’nin konum değişikliğinin Müze’nin çekiciliğini arttıracak ve aynı zamanda kültürel varlıkların ve ekonomik etkilerinin sinerjik olarak birbirlerinden pozitif olarak

etkileneceği görüşü hakimdir. Bu nedenle araştırmanın literatüre etkisi noktasında konum değişikliğinin irdelendiği bir model önerisi üzerinde durulacaktır.

3. Destinasyon Çekiciliğinin Arttırılmasına Yönelik Bir Öneri Olarak Konum Değişikliği

Gerçekleştirilen nitel araştırma Sinop Arkeoloji Müzesi'nin daha az olan ziyaretçi sayısının ardındaki temel nedenin şehir içindeki konumu olduğunu destekler niteliktedir. Müzenin konumu etraflıca ele alındığında bu faktörün gerçekten de destinasyon çekiciliği anlamında oldukça negatif bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Bu tespiti daha da açmak gerekirse: Sinop'a en yoğun biçimde turist girişini sağlayan tur otobüslerinin durak noktası Tarihi Cezaevi civarındır. Bu noktada inip kente gelen turistler için Tarihi Cezaevi birkaç adım uzaklıkta bir ziyaret noktası iken Arkeoloji Müzesi göreceli olarak uzak kalmaktadır. Öyle ki, Tarihi Cezaevi önünde inip müzeyi gezen turistler Arkeoloji Müzesi'ne gitmek için yaklaşık 1 km'lik bir yolu şehrin içinden ve de en yoğun hat olan Sakarya Caddesi'nden geçerek yaya olarak kat etmek zorunda kalmaktadır. Bu mesafenin kat edilmesi kadar Müzeye ulaştıktan sonra da içerisinin rahatça gezilmesi için harcanan zaman ise turların kentteki kısıtlı süresini aşmaktadır. Tüm bunların sonucunda Arkeoloji Müzesi kente turlarla gelen yoğun turist kabileleri tarafından tercih edilen bir turizm noktası olmamaktadır.

Resim 3 – Sinop Tarihi Cezaevi ve Sinop Arkeoloji Müzesi Konumları

Arkeoloji Müzesi'nin konum odaklı bu sıkıntısının çözümü ancak konum değişikliği ile çözülebilecek gibi görünmektedir. Konum değişikliği bağlamında da Müzenin zaten yoğun bir turist potansiyeline sahip Tarihi Cezaevi yakınlarında bir noktaya kurulması konum seçimi olarak uygun olacağı düşünülmektedir. Bu sayede Arkeoloji Müzesi turların erişim sahası içerisine çekilecek ve potansiyel ziyaretçi sayısı da hiçbir ekstra çaba sarf edilmeden artırılmış olacaktır. Arkeoloji Müzesi'ne olan ziyaretçi sayılarının artışı her iki Müzeyi kapsayan kombine bilet satışları ile garanti altına da alınabilecektir. Bu hususta cevaplanması gereken bazı soruların ortaya çıktığı da görülmektedir. Sinop Arkeoloji Müzesi için böyle bir çözüm mümkün müdür? Dayanak olarak kullanılabilecek Sinop dışı

başka benzer örnekler (özellikle de hayata geçirilmiş örnekler) mevcut mudur? Eğer var ise bu örnekler ne kadar başarılı olmuştur ve Sinop için uygulanabilirlikleri nedir?

Aslında bu tarz bir konum değişiminin Türkiye müzeleri düşünüldüğünde ilk olmadığı bilinmelidir. Benzer örnekler içerisinde özellikle Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nin Troia antik kenti sit alanı yakınlarına taşınarak "Troia Müzesi" adı ile yeniden kurulması irdelenmeye değer bir vaka çalışmasıdır (de Gelder, 2014, 36-38). Bu taşınma ile Çanakkale Müzesi ulusal ve uluslararası boyutlardaki önemi ışığında turlar için bir çekim noktası olan Troia antik kentinin yakınlarına taşınmış ve böylece Troia'nın destinasyon çekiciliğinden faydalanması sağlanmıştır.

Resim – 4 Troia Müzesi ve Troia Ören Yeri Yerleşim Planı (Görsel: arkeoloji.biz)

Yaklaşık olarak 540,000 nüfuslu kent merkezinden en yakın yerleşimden 31 km uzakta, bölgenin nispeten uzak kırsalına taşınan müzenin ziyaretçi sayılarında gözlemlenen değişim bu politikanın etkinliğinin başlıca göstergelerindendir. Nitekim ziyaretçi sayılarına baktığımızda Çanakkale Müzesi'nin Troia yakınlarına taşınmadan önce yıllık ziyaretçi sayısı 8.000-9.000 arasında değişen bir Müze statüsünde olduğu görülmektedir.

Tablo – 3 Çanakkale Müze ve Ören Yerleri Ziyaretçi Sayıları (2017-2019)

ÇANAKKALE	385.156
ÇANAKKALE MÜZESİ	8.813
ÇANAKKALE TROİA ÖRENYERİ	242.027
ÇANAKKALE ASSOS ÖRENYERİ	115.635
ÇANAKKALE ALEXANDRIA TROİAS ÖRENYERİ	7.388
ÇANAKKALE APOLLON SYMINTHEION ÖRENYERİ	11.293

Çanakkale Bölgesi Müze ve Ören Yerleri Ziyaretçi Sayıları (2018)

ÇANAKKALE	711.577
ÇANAKKALE MÜZESİ	524
ÇANAKKALE TROİA ÖRENYERİ	534.233
ÇANAKKALE ASSOS ÖRENYERİ	151.105
ÇANAKKALE ALEXANDRIA TROİAS ÖRENYERİ	4.628
ÇANAKKALE APOLLON SYMINTHEION ÖRENYERİ	9.898

Çanakkale Bölgesi Müze ve Ören Yerleri Ziyaretçi Sayıları (2019)

ÇANAKKALE	838.991
ÇANAKKALE TROİA ÖRENYERİ	583.491
ÇANAKKALE ASSOS ÖRENYERİ	142.109
ÇANAKKALE ALEXANDRIA TROİAS ÖRENYERİ	11.721
ÇANAKKALE APOLLON SYMINTHEION ÖRENYERİ	10.460
ÇANAKKALE TROİA MÜZESİ	91.210

Müzenin Çanakkale’de bulunduğu dönemde yine zengin bir eser repertuvarına sahip olmasına rağmen ziyaretçi sayısındaki d   kl k Sinop Arkeoloji Müzesi’ne oldukça yakın bir örneklem sunmaktadır. Bu çerçevede Çanakkale Müzesi’nin taşınma işlemlerinin sürdüğü 2018 yılında daha ciddi bir d     sergileyen ziyaretçi sayılarının dikkate alınmaması gerektiği vurgulanmalı ancak tersine 2019 yılındaki a ılı tan sonraki artışlara özellikle dikkat edilmelidir. Öyle ki, 2019 yılında “Troia Müzesi” adıyla yeniden açılması ile beraber Müzenin ziyaretçi sayısı sadece bir yılda 82.397 kişilik bir artışla rekor seviyede yükselme göstermiştir. Bu sayı, makro ölçekte bir değerlendirmede, yani yanı başındaki Troia’yı ziyaret eden kişi sayısı ile karşılaştırıldığında, hala küçük ölçekli kalmaktadır. Ancak mikro ölçekli bir değerlendirmede, yani Çanakkale Müzesi’nin önceki ziyaretçi sayıları ile karşılaştırıldığında, Müzenin kendi tarihinde bir dönüm noktası oluşturduğu fark edilmektedir. Bu noktada unutulmaması gereken bir nokta da bu artı taki tek etken faktörün konum değişikliği olmadığı; oldukça iyi yürütülen halkla ilişkiler ve reklam politikaları yanında 2019 yılının “Troia Yılı” olarak ilan edilmesinin de hatırı sayılır katkı sağladığıdır (Korkmaz vd., 2019).

Troia Müzesi vaka çalışmasının sunduğu model bize Sinop Arkeoloji Müzesi’nin de benzer bir uygulama ile daha çekici bir turizm merkezi haline getirilebileceğine işaret etmektedir. Ayrıca bu modelin uygulanması halinde Troia Müzesi’nde karşılaşılan “...Turların ulaşımı açısından sıkıntı yok ama münferit gidenler için ulaşım zor...” (Korkmaz vd., 2019)  eklindeki sıkıntının Sinop’un kentsel karakteri gereği minimize edileceği ve ziyaretçi sayılarını artırmadaki başarı oranının daha da artacağı öngörülebilecektir. Bu noktadan sonra sorulması gereken soru Troia Müzesi vaka çalışmasına benzer bir uygulamanın Sinop’ta nerede ve nasıl ger ekle tirilebileceğidir. Konum değişikliği model önerisinin bazı sorunsalları ve yapılabilirliği ile ilgili dikkat gerektiren noktalar tam da bu aşamada ortaya çıkmaktadır.

Ortaya çıkan sorunsallardan ilki yeni bir inşaatın gerçekleştirilebileceği kadar geniş ama aynı zamanda Tarihi Cezaevi’ne de yakın bir alan bulma gereğidir. Bu  er evede Tarihi Cezaevi’nin yakınlarında mevcut olan iki adet boş parsel uygunlukları ile dikkat çekmektedir. Bu  alı ma bünyesinde tarafımızca A ve B olarak adlandırılacak olan iki parsel de farklı ölçülerde uygun alan sağlamaktadır.

Resim 5 – Sinop Arkeoloji Müzesi’nin Potansiyel Ta ınabileceği Alanları

Parsel A konum itibarı ile kuzeyde antik kentin deniz surlarına, batıda kara surlarına ve doğuda ise askeri nitelikli bir alana bitişik vaziyettedir. Güney sınırının tamamı ise kente girişi de sağlayan Fatih

Caddesi'ne bitişiktir. Parsel yaklaşık 2.168 m² inşaatı uygun alan sunmakta ve günümüzde Sinop Belediyesi'ne bağlı bir otopark olarak kullanılmaktadır. Parsel B kuzeyde Fatih Caddesi'ne bitişik iken doğuda kentin kara surları ve batıda ise İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile sınırlandırılmıştır. Parsel B'nin güney kısmı da yine kot farkı sergileyerek bu sefer Derin Boğaz Ağız Sokak'a (Lunapark alanı) bakacak şekilde bir yamaca bakmaktadır. Bu parselin sunduğu inşaatı uygun alan ise yaklaşık olarak 2.717 m²dir. Parsel günümüzde ilçeler arası otobüsler için bir terminal görevi görmektedir. Uygun alan tercihi konusunda üzerinde durulması gereken ilk nokta her iki parselin de bir Müze inşaatı için kamulaştırma anlamında müsait olup olmadığıdır. Parsel A olarak adlandırılmış olan alan kadastro kayıtlarında Kaleyazısı Mahallesi, 680 Ada, 4 Parsel olarak kayıtlı olup zemin bazında "Ana Taşınmaz" statüsündedir. Parsel B ise yine Kaleyazısı Mahallesi, 218 Ada, 43 Parselde olup "Arsa" niteliğindedir. Çalışma kapsamında Müze yönetimi ile gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde her iki parselin de gerekli görüldüğü takdirde kamulaştırmasında herhangi bir yasal sıkıntı olmadığı, hatta kendilerince de olası bir yeni Müze inşaatı için öngörülmüş alanlar olduğu öğrenilmiştir.

Üzerinde durulması gereken ikinci nokta ise alanların olası bir inşaat için uygunluk dereceleri. Bu bağlamda incelendiklerinde Parsel A'nın bazı sorunlar barındırdığı görülecektir. İlk sorun kuzey ve batı tarafında oldukça kısa mesafede yer alan kent surlarının bir inşaat esnasında çökme tehlikesi taşımasıdır. Özellikle kuzeydeki surlar Barbaros Caddesi boyunca uzanan dik tepenin üzerine inşa edilmiş olmaları ile bu aşamada daha büyük bir tehlike arz etmektedir. Diğer yandan buraya yapılacak bir inşaatın kent turizmi açısından önemli olan antik surların bir bölümünün önünü kapatacak olması başka bir olumsuzluk olarak öne çıkmaktadır. Bu durum zaten kentin bazı noktalarında kent surlarının önlerini kapatan modern binalardan arındırılmak sureti ile açılması ve bu alanların turizme kazandırılması şeklindeki güncel projeler ile de tezat oluşturmaktadır (<https://www.toki.gov.tr/haber/tokiden-sinopa-millet-bahcesi>). Parsel A ayrıca Müze'nin mevcut alanından (yaklaşık 3.000 m²) daha küçük boyutlu bir inşaat alanı sunmaktadır. Parsel B olarak adlandırılan alan ise tüm bu sorunlardan arınmış bir yapı içindedir. Parsel B bu bağlamda tarihi surlara yeterli bir mesafede yer almakta ama en önemlisi de inşaat için daha sağlam bir zemin sunmaktadır. Sunduğu alan bağlamında ise Parsel A'ya kıyasla 500 m² daha geniş olsa da yine de Müze'nin mevcut alanından 300 m² daha küçük olduğu mutlaka hatırlanmalıdır.

Sundukları tüm imkanlar çerçevesinde değerlendirildiklerinde Parsel B Tarihi Cezaevi yakınlarına inşa edilebilecek yeni bir müze için daha uygun bir alan olarak öne çıkmaktadır. Ancak Parsel B'nin Arkeoloji Müzesi'nden daha küçük olan inşaat alanı potansiyeli hala önemli bir sıkıntıdır. Bu durumda Parsel B'de inşa edilecek olan yeni müze Tarihi Cezaevi'nin destinasyon çekiciliğinden faydalanacak olsa da teşhir alanları ve görsel sunumu zenginleştirilmemiş bir müze olmaktan öteye gidemeyecektir.

Sunduğu imkanlar ile konum değişikliği modelini uygulanabilir kılan Parsel B'nin yeterli alan sıkıntısını çözmek için atılması gerekli adım Sinop Müzesi yönetimi ile istişare edildiğinde ortaya kendilerince de daha önce düşünülmüş bir olasılık sunulmuştur. Bu olasılıkta Parsel B'nin batısındaki İl Tarım ve Orman İşletmesi'ne ait misafirhanelerin bulunduğu alana doğru genişletilmesi öngörülmektedir. Bu genişleme yeni müzeye, en iyi haliyle, fazladan 6.000 m²'lik bir alan sağlayacaktır. Böylelikle Sinop Arkeoloji Müzesi için önerilmiş konum değişikliği modelinin Parsel B bünyesindeki en ciddi sorunsalı olan uygun alan sıkıntısı da çözülmüş olacaktır. Parsel B'nin batısındaki İl Tarım ve Orman İşletmesi'ne ait alanın yeni müze inşaatı için devrinin ilgili Bakanlıklar arasında olur sağlanmasını takiben "Kamu İdarelerine ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik"

(Kamu İdarelerine ait Taşınmazların Tahsis ve Devri Hakkında Yönetmelik, 10.10.2006 tarih ve 26315 sayılı Resmî Gazete) çerçevesinde gerçekleştirilmesi önünde hiçbir yasal engel yoktur.

Parsel B'deki alan sorunsalının çözülmesi durumunda dikkat edilmesi gereken diğer bir husus ise arkeolojik doku sorunsalıdır. Nitekim alanda yapılacak olası bir müze inşaatı esnasında arkeolojik kalıntılara rastlanabilme olasılığı yüksektir. Tarihi Cezaevi'nden başlayıp Pervane Tepesine kadar uzanan alan kentin antik mezarlığını (nekropol) teşkil etmektedir (Kaba ve Vural, 2018; Aksoy, 2020). Bu durumda gerçekleşecek olası bir inşaat kazısında antik kalıntılara rastlanması yüksek bir ihtimaldir. Tarafımızca önerilen model için daha uygun olan Parsel B bu bağlamda bir avantaja sahiptir. Hem Parsel B, hem de İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün arazisinin 1950'li yıllarda Ord. Prof. Dr. Ekrem AKURGAL tarafından arkeolojik kazılarla araştırıldığı bilinmektedir. Bu kazılarda kentin mezarlık alanlarından biri tam da bu noktada tespit edilmiş, ortaya çıkan mezarlar ise belgelendikten sonra kaldırılmış ve böylece alan arkeolojik dokudan tamamen temizlenmiştir (Akurgal, 1956). Yine de 1950'li yıllarda gerçekleştirilmiş kazıların derinliği ve tam yayılım alanı kesin olarak bilinmediğinden Parsel B'de yine de arkeolojik kalıntılara rastlanması olasıdır. Ancak bu sorunsal da çözümü konusunda kolaylıkla çözüm üretilebilecek bir yapı içerisinde yer almaktadır.

Bu bağlamda öne çıkan ve mutlaka irdelenmesi gereken vaka çalışması Atina Akropolis Müzesi'dir. İnşaatı 2007 yılında tamamlanmış olan Akropolis Müzesi'nin tamamı kentin antik mahallelerinden biri üzerinde yükselmektedir (de Gelder, 2014, 35-36; Geraki, 2012). Arkeolojik kalıntılara değmeyecek şekilde özel beton ayaklara oturan sütunlar üzerinde yükselen modern bir yapı şeklindeki Akropolis Müzesi arkeolojik sit alanı üzerine müze inşa etme mantığının en başarılı örneklerindendir (Filippopoulou, 2017).

Resim 6 – Atina Akropolis Müzesi (Fotoğraf: Hazar Kaba)

Akropolis Müzesi'nin mimarisinin iyi bir etüdü Sinop'ta Parsel B'de inşa edilecek yeni müzenin arkeolojik doku sorunsalına etkili ve yapıcı bir çözüm getirme anlamında oldukça etkili olacak bir örnek olarak öne çıkmaktadır. Böylece Sinop Arkeoloji Müzesi için önerilmiş olan model bünyesinde inşaat aşamasından önce arkeolojik kalıntıların çıkması durumunda Akropolis Müzesi benzeri bir proje ile hem arkeolojik dokunun korunması hem de inşaatın tamamlanması sağlanabilecektir. Çıkan kalıntılar arasına atılacak özel sütunlar üzerinde yükselen bir yapı fikri aslında Sinop'a çok da yabancı değildir. Kumkapı PTT Binası ve Erenler Sokak'taki Koçtaş Fix mağazaları arkeolojik kalıntılara temas etmeyecek şekilde inşa edilmiş ve üzerinde yükseldikleri arkeolojik kalıntıların cam tabanlarla sergilendiği Sinop örnekleri olarak dikkat çekmektedir.

Sinop gibi antik ve modern kent dokusunun bir arada olduğu yerleşimlerde inşa edilecek binaların çevreye olan görsel uyumu da günümüz kentleşmesinin büyük sorunsallarındandır. Bu sorunsal çalışma bünyesinde kentsel doku sorunsalı olarak anılacaktır. Parsel B'de yeni müze inşaatı

için kullanılacak alan Tarihi Cezaevi ve aynı zamanda antik surlara yakın olması bakımından hem modern hem de antik kent dokusunun kesişim noktasındadır. Yapılacak olan binanın uygun bir mimari gözetilerek inşa edilmemesi durumunda ortaya çıkacak görüntü kirliliği kentin antik ve modern kentsel dokusuna geri döndürülemez zararlar verecektir. Bu konuda sıkıntılar doğuran ve geçmişte yaşanmış olan bazı olaylar çeşitli medya kanallarında eleştirilmiştir (<https://arkeofili.com/sinop-kalesinin-dibinde-insaat-basladi/>). Amacı Sinop’un kültürel ve arkeolojik tanıtımına katkı sunmak olan bir yapının kent dokusuna bu şekilde uyumsuzluk sergilemesi haliyle kabul edilemeyecek bir durumdur. Bu sıkıntının önüne geçmek için de yine Atina Akropolis Müzesi üzerinden bir vaka çalışması yürütülebilecektir (Geraki, 2012, 69-70). Nitekim Akropolis Müzesi kentin ana turist çekim odağı olan Akropol tepesi üzerindeki antik kalıntıların önünde yükselmekte ancak mimarisi ile bu antik dokuya uyum sağlayacak bir yapı yansıtmaktadır. Müzenin Akropol tepesine bakan tüm cephesi cam ile kaplanarak yapı hem tarihi kent dokusu içerisine adeta “giydirilmiş” hem de Müze bünyesinden antik kent dokusunun izlenebilmesine olanak sağlayarak iki kentsel doku arasında inorganik bir bağ kurmuştur.

Diğer yandan Akropolis Müzesi modern kent dokusu anlamında da yine örnek alınacak bir vaka çalışmasıdır. Müze, Atina’nın önemli Neo-Klasik binalarından biri olan “Weiler Binası”nın hemen arkasında olacak şekilde bu yapı ile uyumlu bir mimari sergileyerek yükselmektedir (Resim 12). Benzer malzeme kullanımı, yeni inşa edilen yapının bazı bölümlerinde çevresindeki binalardan alıntılanmış kısmi enstalasyonların olması veya yapının formunun  evre binalara uydurulması bu uyum için başvurulabilecek temel uygulamalardır. Kısaca Neo-Klasik bir yapı ile uyumlu modern müze modeli sunması açısından Akropolis Müzesi, Tarihi Cezaevi yanına inşa edilecek yeni ve modern bir Sinop Arkeoloji Müzesi projesine de m kemmell bir model sağlamaktadır.

Sonuc

Bu  alışma, Sinop’un turistik potansiyelinin önemli ancak göz ardı edildiği düşünülen bir parçası olan Sino Arkeoloji Müzesi’nin hak ettiği önemi kazanamaması ve kentin turistik çehresine tam anlamı ile dahil edilememesinin temel nedeninin destinasyon çekiciliği odaklı sorunlarla ilintili olduğunu göstermiştir. Önerilen   z m ise Müzenin hali hazırda büyük bir turist çekim merkezi konumundaki Tarihi Cezaevi’nin yanına inşa edilecek daha modern bir yapıya taşınması şeklinde olmuştur.

Önerilen çözümün etkinliğinin sınanması Çanakkale Müzesi-Troia Müzesi üzerinden izlenen bir vaka çalışması ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Uygulama esnasında karşılaşılabilecek sorunların fizibilitesi, çözüm ve uygulanabilirliklerinin anlaşılması da diğer bir vaka çalışması üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak bu vaka analizlerinde mevcut finansal yapı, şehirlere özel olabilecek yasal düzenleme ve devlet politikalarının işleyişlerindeki farklılıklarla, nitel araştırma kısmındaki görüşme yöntemi ile alınan bilgilerin sübjektifliği çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır. Bu çerçevede irdelenen Atina Akropolis Müzesi vaka çalışmasından da görüldüğü üzere Sinop Tarihi Cezaevi’nin yanına inşa edilecek modern bir arkeoloji müzesinin önündeki tüm sorunlar başarılı ve etkin çözümlerle ortadan kaldırılabilecek potansiyelindedir. Akropolis Müzesi’nin daha detaylı bir etüdü kısmen Tarihi Cezaevi yanındaki otobüs terminali ve kısmen de İl Tarım ve Orman Müdürlüğü’ne ait parseli kapsayacak alanda yeni bir Müze inşaatını mümkün ve başarılı bir proje haline getirecektir. Burada inşa edilecek olan yeni Müze kolaylıkla arkeolojik doku ile hem antik hem de modern kentsel dokunun da içine “giydirilerek” kent için yeni bir çekim noktası haline getirilebilecektir. Bu sayede ayrıca uzun yıllardır depolarda hapsolmüş Sinop Balatlar Kazısı eserleri, istisnai çok renkli-kabartmalı seramikler içeren Gelincik Lahdi g m s  ve Karadeniz’in en geniş amphora koleksiyonu da modern sergileme yöntemleri ile yeni ziyaretçilerle buluşturulabilecektir.

Teşekkürler

Yazarlar olarak, çalışmanın gerçekleşmesi adına tüm resmi izin ve bilgileri sağlayan, ayrıca çalışma konusu hakkındaki fikirlerini bizden esirgemeyen Sinop Arkeoloji Müzesi Müdürü Sn. Hüseyin Vural'a teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Adeniji, P. Ve Ekanem, A. (2013). The Role Of Museums in Sustainable Tourism Development – The Black Heritage Museum, Badagry. *African Journal of Hospitality, Tourism And Leisure*, 2(4), 1-13.
- Aksoy, E. (2020). Sinope Batı Nekropolünden Yeni Bir Gömü Alanı- Ord 2016. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 46, 235-256.
- Aktaş, Ahmet, Çevirgen, Aydın ve Toker, Boran, (2010). "Tourists' Satisfaction And Behavioral Intentions On Destination Attributes: An Empirical Study İn Alanya". *Tourism Analysis*, 15(2), S. 243-252.
- Akurgal, E. (1956). Sinop Kazıları. *Türk Arkeoloji Dergisi*, 6 (1), 47-61.
- Alhroot, A. H H. Jaddou, (2007). "Marketing Of A Destination: Jordan As A Case Study". Doktora Tezi, Huddersfield Üniversitesi, Huddersfield.
- Altınbaşak, İ., ve Yalçın, E. (2010). City Image And Museums: The Case Of Istanbul. *International Journal Of Culture, Tourism And Hospitality Research*, 4(3), 241-251.
- Andriotis, Konstantinos, Agiomirgianakis, George ve Mihiotis, Athanasios (2008). "Measuring Tourist Satisfaction: A Factor-Cluster Segmentation Approach". *Journal of Vacation Marketing*, 14(3), S. 221-235.
- Assiouras, Ioannis, Skourtis, George, Koniordos, Michalis, ve Giannopoulos, A. Antoiros, (2015). "Segmenting East Asian Tourists To Greece By Travel Motivation". *Asia Pacific Journal Of Tourism Research*, 20(12), S. 1389-1410.
- Barat, C. 2010. La Ville De Sinope, Réflexions Historiques Et Archéologiques. *Ancient Civilizations From Scythia To Siberia*, 16, 25-64.
- Bekar, A., Arman, M. S. ve Sürücü, Ç. (2017). Turizmde Çekicilik Unsuru Olarak Gastronomi Müzeleri: Marmaris Bal Evi Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(42), 468-477.
- Caber, Meltem, Albayrak, Tahir ve Matzler, Kurt, (2012). "Classification Of The Destination Attributes İn The Content Of Competitiveness (By Revised Importance-Performance Analysis)". *Journal Of Vacation Marketing*, 18(1), S. 43-56.
- Campo, Sara Ve Garau, Joan, B, (2008). "The Influence Of Nationality On The Generation Of Tourist Satisfaction With A Destination". *Tourism Analysis*, 13(1), S. 81-92.
- Carey, S., Davidson, L., Ve Sahli, M. (2013). Capital City Museums And Tourism Flows: An Empirical Study Of The Museum Of New Zealand Te Papa Tongarewa. *International Journal Of Tourism Research*, 15, 554-569.
- Cellini, R., Ve Cuccia, T. (2013). Museum And Monument Attendance And Tourism Flow: A Time Series Analysis Approach. *Applied Economics*, 45(24), 3473-3482.
- Deffner, A., Metaxas, T., Syrakoulis, K., Ve Papatheohari, T. (2009). Museums, Marketing And Tourism Development: The Case Of The Tobacco Museum Of Kavala. *Discussion Paper Series*, 15(10), 191-208.
- De Gelder, L. (2014). Het archeologisch sitemuseum in plaats van het nationaal archeologisch museum: het nieuwe Acropolis Museum en het Troas Museum. *Tijdschrift voor Mediterrane Archeologie*, 51, 35-39.
- Demir, Ş. (2010). Çekici Faktörlerin Destinasyon Seçimine Etkisi: Dalyan Örneği. *Ege Akademik Bakış*, 10 (3), 1041-1054.
- Filippopoulou, E. (2017). The Acropolis Museum: Contextual Contradictions, Conceptual Complexities. *Museum International* 69(1-2), 20-31.
- Geraki, P. (2012). A Building's Building; The New Acropolis Museum. *Log*, 4, 63-70.
- Gönenç, Güler, E. (2010). Destinasyon Pazarlamasında Edirne Markalama Süreci. 1. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

- Jolliffe, L., and Smith, R. (2001). Heritage, Tourism And Museums: The Case Of The North Atlantic Islands Of Skye, Scotland And Prince Edward Island, Canada. *International Journal Of Heritage Studies*, 7(2), 149-172.
- Kaba, H., ve Vural, H. (2018). Arkeoloji İle Geçen Yetmiş Yıl Kazılar Işığında Sinop Arkeolojisi. Ed. Ö. Kıran, Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop, (Pp. 439-463). Ankara: Berikan Yayıncılık.
- Koçyiğit, M. (2016). The Role Of Religious Tourism İn Creating Destination İmage: The Case Of Konya Museum. *International Journal Of Religious Tourism And Pilgrimage*, 4, 21-30.
- Korkmaz, H., Savaşçı, U., Ve Aydın, B. (2019). Müze Tanıtım Faaliyetleri ve Ziyaretçi Deneyiminin Değerlendirilmesi: Troya Müzesi Örneği. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 7(4), 3156 – 3173.
- Korkmaz, Ö. (2017). Kültür Turizminde Müzelerin Yeri: Baksı Müzesi ve Bayburt Ekonomisine Etkisi. *Journal Of Yaşar University*, 12(45), 76-92.
- Maktav, H. (2017). Türkiye Sinemasının Cezaevleri. *Sinecine*, 8 (I), 7-38.
- Marin, Joaquín, Alegre and Taberner, Jaume Garau, (2008). “Satisfaction And Dissatisfaction With Destination Attributes: Influence On Overall Satisfaction And The Intention To Return”. [Http://Www.Esade.Edu/Ce-dit/Pdfs/Papers/Pdf6.Pdf](http://www.esade.edu/Ce-dit/Pdfs/Papers/Pdf6.Pdf), Son Erişim Tarihi: 13.01.2019.
- Nikjoo, Adel, H. Ve Ketabi, Mahmoud, (2015). “The Role Of Push And Pull Factors İn The Way Tourists Choose Their Destination”. *Anatolia*, 26(4), S. 588-597.
- Özdemir, B., Aksu, A. vd, (2012).” Relationships Among Tourist Profile, Satisfaction And Destination Loyalty: Examining Empirical Evidences İn Antalya Region Of Turkey”. *Journal Of Hospitality Marketing and Management*, 21(5), S. 506-540.
- Pektaş, Fatih, (2017). “Seyahat Motivasyonunu Oluşturan İtici Ve Çekici Faktörlerin Tüketici Temelli Destinasyon Değeri Üzerine Etkisi”. Doktora Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Pınar, İ., Ve Kurtural, S. (2017). Kent Markalaşmasında Müzelerin Rolü Ve İzmir Mega Müze Projesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 491-502.
- Prideaux, B.R., Ve Kininmont, L.-J. (1999). Tourism And Heritage Are Not Strangers - A Study Of Opportunities For Rural Heritage Museums To Maximize Tourism Visitation. *Journal Of Travel Research*, 37, 299-303.
- Sezen Doğancılı, O., Ve Civelek Oruç, M. (2016). Cezaevlerinin Müzeye Dönüşüm Süreci: Sinop Cezaevi Örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 268-284.
- Siano, A., Eagle, L., Confetto, M. G., Ve Siglioccolo, M. (2010). Destination Competitiveness And Museum Marketing Strategies: An Emerging Issue in The Italian Context. *Museum Management And Curatorship*, 25(3), 259-276.
- Song, H., Chen, M., J. Ve Chen, Y. (2020). Mediating And Moderating Effects in Golf Tourism: Evidence From Hainan Island. *Tourism Economics*, 1(17), 510-526.
- Vassiliadis, Chris, A., (2008). “Destination Product Characteristics As Useful Predictors For Repeat Visiting And Recommendation Segmentation Variables in Tourism: A Chaid Exhaustive Analysis”. *International Journal Of Tourism Research*, 10(5), S. 439-452.
- Vengesayi, S., Mavonda, F. Ve Reisinger, Y. (2009). Tourism Destination Attractiveness: Attractions, Facilities, And People As Predictors. *Tourism Analysis*, 14 (5), 621- 636.
- Yılmaz, C. (2018). Tarihi Sinop Cezaevi. *Eastern Geographical Review*, 22, 1-16.

S NOP YÖRESEL YEMEKLERİNİN B LİNİRLİĞİNİN TEST EDİLMESİ: S NOP ÜNİVERSİTESİ TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

Aykut  İM EK*
Özge KORKMAZ*

 z

Günümüz turizm hareketlerine bakıldığında turistler ziyaret edecekleri bölgelere karar verirken göz önünde bulundurdıkları kıstaslar arasında yöresel yemekleri tatma istekleri de görülmektedir. Bu sebeple turistlerin akılda kalıcı deneyimler yaşaması için yöresel yemekler ön planda tutulmalı ve ilgililer tarafından desteklenmelidir. Böylece hem yöresel yemeklerin sürdürülebilirliğini sağlanmakta hem de destinasyon bölgesinin ekonomik ve sosyo-kültürel değeri artmaktadır. Buradan yola çıkararak bu çalışmanın amacı, Sinop turizm  ğrencilerinin, Sinop mutfağına ait yöresel yemekleri bilme ve tatma durumlarını tespit etmektir. Araştırmanın evrenini Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu'na kayıtlı tüm öğrenciler olu tırmakta olup, uygulanan anketlerden 122 anket değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin yüzde, frekans ve ortalamaları alınmış ve araştırma amacına uygun olarak yorumlanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda turizm  ğrencilerinin Sinop'un yerel ürünleri (kestane ve ayva) haricinde yöre mutfağında yer alan yemekleri ağırlıklı olarak bilmedikleri ve tatmadıkları saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına bağlı kalarak araştırma içerisinde bulunan ilgili alanlara önerilerde bulunmuş ve gelecek çalışmalar için çalışma  nerileri verilerek araştırma sonlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yöresel Yemek, Mutfak Kültürü, Yerel Mutfak, Sinop Mutfağı, Turizm  ğrencileri.

Testing the Awareness of Sinop Local Food: Sample of Sinop University Tourism Management and Hotel Management School Students

Abstract

Considering today's tourism movements, the desire to taste local dishes is among the criteria that tourists consider when deciding on the regions they will visit. For this reason, local dishes should be prioritized and supported by the relevant people in order for tourists to have memorable experiences. Thus, both the sustainability of local food is ensured, and the economic and socio-cultural value of the destination region increases. From this point of view, this study aims to determine the situation of knowing and tasting the local dishes of Sinop cuisine of Sinop tourism students. The universe of the research consists of all students enrolled in the School of Tourism and Hotel Management at Sinop University, and 122 questionnaires were evaluated from the applied questionnaires. The percentages, frequencies, and averages of the data obtained in the research were taken and interpreted following the research purpose. As a result of the findings, it has been determined that tourism students do not know and taste the dishes in the local cuisine, except for the local products of Sinop (chestnut and quince). Adhering to the results of the research, suggestions were made to the relevant areas within the research and the research was concluded by giving suggestions for future studies.

Keywords: Local Food, Cuisine Culture, Local Cuisine, Sinop Cuisine, Tourism Students.

* Dr.  ğr.  yesi, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fak ltesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları B l., asimsek@kastamonu.edu.tr-<https://orcid.org/0000-0002-3317-2330>.

* Yüksek Lisans  ğrencisi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, krkmzozgee@outlook.com-<https://orcid.org/0000-0003-3755-7155>.

Giriş

Canlıların yaşamlarını sürdürebilmesi için enerjiye ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacı karşılamak beslenme ile mümkün olmaktadır. Tarihte toplumların yaşadıkları mağaralara bakıldığında duvarlarda av hayvanları, tüketilen meyve, bitki ve tohumların resimleri görölmektedir. Bu resimlere bakıldığında besin maddelerinin insanlar için ne kadar önemli olduğunu söylemek mümkündür (Deveci,2020:3). İnsanların hayatlarını devam ettirebilmek için tükettikleri yiyecekler, insanlar ve çevreleri arasındaki ilişkinin yanı sıra, insanlar ve inandıkları şeyler arasındaki ilişkiyi de ifade eden sembolik bir olgudur (Guansheng, 2015:195). Yiyecek maddelerinin üretilmesi, hazırlanması, pişirilmesi, saklanması ve kullanılması sürecindeki eylemlere bağılı olarak beslenme ve yiyecek maddeleri kùltür kavramı kapsamında incelenmektedir (Beşirli, 2010: 159-160). Kùltür kavramı bir grubun ya da toplumun bilgiler, inançlar, gelenek-görenekler ve alışkanlıkları olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar miras kalmamakta ancak nesilden nesile aktarılarak öğrenilmektedir (Kullkarni,2004: 190). Yiyecekler ve içecekler kùltürlerin diğeri bir belirleyicisi olmaktadır. Zaman içerisinde topluluklar halinde yaşayan insanların sayısındaki artış, yemeğin merkeze alındığı dini törenler, önemli yıllar, aylar ve günlerin olması, insanların beslenme sürecine ideolojik ve kùltürel bir bakış açısı geliştirmiştir (Fırat,2014:130). Geçmişten bugüne farklı toplum, kùltür ve kimliklerin oluşması farklı tatlar ve farklı mutfakların gelişmesine öncü olmuş ve (Smith, 1995:5-7) zaman içerisinde toplumlar birbirlerinden etkilenerken yeni kùltürlerle mutfaklarını geliştirmişlerdir (Liu ve Lin, 2009:139). Bunun sonucunda da toplumlar tarafından benimsenen ve onların mutfak kùltürlerini temsil eden yöresel yemekler ortaya çıkmaya başlamıştır. Yöresel yemekler bir olay sonucunda kùltüre yerleşmiş ve halkın kùltürünü yansıttığı gerekçesiyle diğeri yemeklerden üstün tutulan, bölge insanı tarafından benimsenmiş ve gelenek haline gelmiş, genellikle özel günlerde tüketilen yiyeceklerdir (Hatipoğlu, Zengin, Batman ve Şengül, 2012:7). Yöresel mutfak ise yöreye ait birikimi ve taşıdığı kıstasları diğeri yörelerden ayıran en önemli unsurdur (Long, 2004).

Bir bölgede turistlerin yaşadığı deneyimlerin en temel parçası olan yöresel yiyecekler hem o bölgedeki turizmin gelişmesine hem de yöresel yemeklerin sürdürülebilirliği açısından önemli olmaktadır. Ayrıca yöresel yiyecekler; destinasyon özelliklerini farklılaştırma, ziyaretçi sayısını arttırma, sürdürülebilir istihdam yaratma ve ekonomik anlamda bölgedeki sektörlerin uyarılmasına yardımcı olmaktadır (Ayaz ve Sibel, 2017:414). Türk mutfağı yüzyılların birikimi ve taşıdığı kıstaslar sayesinde zengin bir mutfak kùltürüne ve köklü bir tarihe sahiptir (Serçeoğlu,2014:39). Bunun yanı sıra Türk mutfağının sahip olduğu bu zenginlik, kùltürel yapı ve yöresel lezzetlerin kalıcılığı her geçen gün azalmakta ve unutulmaya yüz tutmaktadır (Şanlıer,2005:214). Bunun sonucunda yöresel gıdalar, yöresel yemekler ve beslenme alışkanlıkları konusu üzerine akademik araştırmalar gün geçtikçe önem kazanmaya (Çalışkan,2013:40) ve bu alanda yapılan çalışmalar artmaya başlamıştır. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde, yöre halkının yöresel mutfak kùltürüne ne kadar hakim olduğunun belirlenmesine (Serçeoğlu, 2014; Baytok, Pelit ve Cerit, 2020), yöresel yemeklerin yiyecek-içecek işletme menülerinde kullanım düzeylerinin saptanmasına (Erdem, Mızrak ve Kemer, 2018; Hatipoğlu, Zengin, Batman ve Şengül, 2013; Büyükaşvalı, Şapçılar ve Yılmaz, 2016) ve yemek kùltürünün özel durumlarda beslenmeyi nasıl etkilediğine (Sapkota vd., 2017) yönelik olduğu görölmektedir. Ayrıca Sinop mutfağına yönelik çalışmalarda ise Sinop yöresel mutfağına ait unutulmaya yüz tutmuş yöresel tatların değerlendirildiği (Seçim ve Genç, 2019), gastronomik değerler kapsamında nokulun (Karaçar ve Sezen Doğancılı, 2018) ve yöreye özge bir lezzet olan sırık kebabının incelendiği (Akyol, 2018) belirlenmiştir.

Yapılan araştırmaların amaçları doğrultusunda yöresel yemeklerin unutulmaması ve sürdürülebilirliği için o bölgede yaşayan insanlara görevler düştüğünü söylemek mümkündür. Bu insanlar arasında bilgi seviyesi yüksek olduğu düşünülen  niversite öğrencileri kendi bölgelerinden uzakta kalmakta ve geldikleri bölgedeki kültürü ve mutfağı karşılaştırmalı olarak deneyimleyebilmektedirler. Üniversitelerde turizm eğitimi alan öğrenciler turizmin gelişmesini, sürdürülmesini ve turiste akılda kalıcı deneyimler yaşatılması gibi konularda eğitim görmektedirler. Mutfak, kültür ve yöresel yemekler konularında da ders alan öğrencilerin kendilerine verilen görevleri yerine getirmek ve bölgenin mutfak kültürünü tanıtmak ve geliştirmek beklenmektedir. Bu kapsamda turizm  ğrencilerinin bulundukları yöredeki mutfak kültürünü bilip bilmedikleri önemli bir konu olarak görülmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında araştırmanın amacı Sinop  niversitesinde turizm eğitimi alan öğrencilerin mutfak kültürünü ne kadar bilip bilmediklerinin saptanması ve mutfak kültürünü geliştirmek amacıyla neler yapılacağı konusunda fikirlerini ortaya koymaktır.

1. Kavramsal ereve

1.1.Sinop Mutfağı

Karadeniz mutfağı geçmişte sahip olduğu mutfak kültürünü koruyarak günümüze kadar gelebilmiş bir mutfak olarak gösterilmekte ve Karadeniz halkının soflarında bölgeye has yiyeceklerin yer aldığı bilinmektedir (Seçim ve Genç ,2019:305). Anadolu’nun en kuzeyinde bir burun üzerinde yer alan ve Karadeniz Bölgesi’nde bir liman şehri olarak bilinen Sinop da farklı kültürlerin yaşaması sebebiyle mutfak kültürü çeşitlilik göstermektedir (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,2021). Coğrafi bir bölge olarak, yemek kültürü açısından hem Karadeniz hem de Anadolu mutfağının zengin örneklerine sahiptir (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü). Sinop mutfağında tahıl ürünleri ağırlıklı olmakla birlikte kış sebzelerinin çoğu yöre mutfağını zenginleştiren bir faktördür. Yine Sinop’un verimli topraklara sahip olması sebebiyle yörede pek çok sebze ve meyve yetiştirildiği görülmektedir. Yetiştirilen  r nler arasında en meşhuru Sinop keşanesi ve ayvadır. Yöre mutfağının büyük bir bölümü ise hamur işlerinden oluşmaktadır. Bunların arasında  z ml , cevizli, kıymalı ya da yoğurtlu nokul, içi etli hamur (kulak mantı) ve katlama gelmektedir. Yörenin yöresel yemekleri arasında sirkeli pırasa, mısır orbası, para orbası, oğmaç orbası, balık bileke (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü,2021), tatlılar arasında ise incir uyuşturması, hasuda ve pekmezli un helvası gelmektedir. Ayrıca yöreye g  edenler (Gürcü, Çerkez, Muhacir vb.) kendi yemek kültürlerini Sinop yemek kültürüne yansıtarak yöreye farklı tatlar getirmişlerdir. Mısır pastası, erik kalyesi, hamursuz tatlı ve keşane millesi Sinop’u temsil eden yemeklerin başında gelmektedir (G l, 2018; 73).

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Amacı ve  nemi

Türk mutfağı Batı ile kurulan ilişkiler sonucunda sürekli olarak bir değişim içerisine girmektedir. Batı ile etkileşime girilmesi, ayaküstü yeme alışkanlığı “fast food”u ortaya çıkarmıştır (Biber, 1990:256-257). Genellikle  niversitesi  ğrencilerinin tercih ettiği ayaküstü yemek yeme alışkanlığı, okullarda ve üniversitelerde bulunan işletmeler tarafından hazırlanmakta ve sunulmaktadır. Öğrencilerin boş zamanlarında bu gıdaları tüketme sebebi hazırlanma ve sunulma s resinde vakit kaybı yaşanmamasıdır. Diğer bir ifadeyle öğrenciler zaman açısından fast food ürünlerini tercih etmektedir (Brady, Robertson ve Cronin 2001:135). Dolayısıyla zaman içerisinde hızlı yemek yeme alışkanlığı ile yöresel yemeklerin unutulma tehlikesi içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumdan hareketle çalışmada, Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu’nda öğrenim

gören öğrencilerin Sinop'un yemek kültürünü ne oranda tanıdıkları ve tattıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Sinop mutfak kültürünün bilinirliğinin artması için öğrenci fikirlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda araştırma aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- Turizm öğrencilerinin Sinop mutfak kültürü içerisinde yer alan yöresel yemekleri bilme ve tatma durumları nedir?
- Turizm öğrencileri Sinop mutfağında bulunan yemek çeşitlerinin lezzetli ve yeterli buluyor mu?
- Turizm öğrencilerinin Sinop mutfak kültürü ve yöresel ürünlerin geliştirilmesi için düşünceleri nelerdir?

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu öğrencileri olarak belirlenmiştir. Evrenin tamamına ulaşmak zaman ve maliyet bakımından mümkün olmadığından örnekleme yoluna gidilmiştir. İsteyen herkesin araştırmaya katılabilmesi için tesadüfı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu kapsamda araştırmaya katılmayı kabul eden 122 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Yöntemi ve Tekniği

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi belirlenmiş ve veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Turizm öğrencilerinin Sinop mutfak kültürünü bilme ve tatma durumlarını ölçmek amacıyla dört bölümden oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anket içerisinde yer alan ifadeler Serçeoğlu (2014) tarafından yöresel mutfak kültürünün tanınma durumunun tespit edilmesi amacıyla hazırlanan anket ifadelerinden faydalanılmıştır. Birinci bölümde öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, okuduğu bölüm gibi değişkenleri içeren 6 adet soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilerin Sinop mutfak kültürü hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla 3 adet soruya yer verilmiştir. Üçüncü bölümde yer alan yöresel yemekler, Sinop mutfağı ile ilgili yapılan çalışmalardan (Kargiglioğlu ve Ayyıldız, 2018; Gül, 2018; Seçim ve Genç, 2019) ve ilgili internet adreslerinden (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2021) faydalanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca üçüncü bölümde 36 yöresel yemeğe yer verilmiş ve öğrencilerin yöresel yemekleri, 1=Biliyorum Tattım, 2=Biliyorum Ama Hiç Tatmadım, 3=Bilmiyorum Tatmadım şeklinde değerlendirilmeleri istenmiştir. Son olarak dördüncü bölümde öğrencilerin Sinop mutfak kültürünü yaşatmak ve geliştirmek amacıyla ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla 5 adet ifadeye yer verilmiştir. Bu ifadeler Serçeoğlu (2014)'nın "Yöre Halkının Mutfak Kültürünü Tanıma Durumunun Tespit Edilmesi: Erzurum İli Örneği" isimli araştırmasından alınmıştır. Ölçekler 5'li Likert formatında düzenlenmiş ve katılımcıların ölçekteki ifadeleri, 1= Tamamen Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4= Katılıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum şeklinde değerlendirilmeleri istenmiştir. Anketler tamamen gönüllülük esasına bağlı olarak 24.04.2021-24.05.2021 tarihleri arasında çevrimiçi uygulamalar yardımıyla gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Sinop yöresel mutfağının üniversite öğrencileri tarafından bilinirliği ve tadılma durumunu tespit etmek amacıyla hazırlanan ankete katılan 122 öğrencinin demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo1: Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kadın	70	57,4
Erkek	52	42,6
Yaş	Frekans	Yüzde (%)

18-19	11	9,0
20-21	34	27,9
22-23	48	39,3
24-25	23	18,9
26 ve üzeri	6	4,9
Bölüm	Frekans	Yüzde (%)
Gastronomi ve Mutfak Sanatları	26	21,3
Konaklama İşletmeciliği	40	32,8
Turizm Rehberliği	26	21,3
Rekreasyon Yönetimi	30	24,6
Sınıfınız	Frekans	Yüzde (%)
1	21	17,2
2	21	17,2
3	14	11,5
4	66	54,1
Sinop'a Geldiğiniz Bölge	Frekans	Yüzde (%)
Akdeniz	6	4,9
Ege	7	5,7
Marmara	25	20,5
Karadeniz	56	45,9
İç Anadolu	18	14,8
Doğu Anadolu	8	6,6
Güneydoğu Anadolu	2	1,6
Kaldığınız Yer	Frekans	Yüzde (%)
Yurt	28	23,0
Aile-Akraba Evi	27	22,1
Ev-Apart	57	54,9

Tablo 1’de görüldüğü üzere ankete katılan 122 katılımcının %57,4’ü kadın, 42,6’sı ise erkektir. %39,3 ile katılımcıların çoğunluğu 22-23 yaş aralığındadır. Öğrencilerin okuduğu bölümlere bakıldığında %32,8 ile çoğunluğunun Konaklama İşletmeciliği bölümünde oldukları görülmektedir. Katılımcıların sınıfına bakıldığında ise %54,1 ile çoğunluğunun 4. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların %45,9 ile çoğunun Karadeniz bölgesinden geldiği ve çoğunluğunun %54,9 ev veya apartta kaldıkları tespit edilmiştir.

Anketin ikinci kısmında öğrencilere Sinop mutfak kültürünün değerlendirilmesine ilişkin bazı sorular sorulmuş ve cevaplara Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo2: Sinop Mutfak Kültürünün Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Kaldığınız Yerde Yöresel Yemeklere Yer Verir misiniz?	Frekans	Yüzde (%)
Evet	108	88,5
Hayır	14	11,5
Sinop Mutfağının Yemeklerinin Çeşitliliğinin Yeterli Olduğunu Düşünüyor Musunuz?	Frekans	Yüzde (%)
Evet	27	22,1
Hayır	73	59,8
Bilmiyorum	22	18,0
Sinop’un Yöresel Yemeklerini Lezzetli Buluyor Musunuz?	Frekans	Yüzde (%)
Evet	84	68,9
Hayır	20	16,4
Bilmiyorum	18	14,8

Tablo 2’de sunulan veriler incelendiğinde öğrencilerin “Kaldığınız Yerde Yöresel Yemeklere Yer Verir Misiniz?” sorusuna %88,5 oranında evet yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu cevaba istinaden öğrencilerin yöresel yemek kültürünü unutmadığını söylemek mümkündür. “Sinop Mutfağının Yemeklerinin Çeşitliliğinin Yeterli Olduğunu Düşünüyor Musunuz?” sorusuna ise öğrencilerin %59,8’i Sinop mutfağının yemeklerinin yeterli çeşide sahip olmadığını ifade etmişlerdir. Son olarak “Sinop’un

Yöresel Yemeklerini Lezzetli Buluyor Musunuz?” sorusuna ise öğrenciler %68,9 ile Sinop’un yöresel yemeklerini lezzetli buldukları tespit edilmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin Sinop mutfağının yöresel yemeklerini yeterince bilmediğini ancak bildikleri yemekleri de lezzetli buldukları sonucuna varabilmek mümkündür.

Anketin üçüncü bölümünde ise Sinop mutfağında yer alan yöresel yemeklerin öğrenciler tarafından bilinme ve tadılma durumları sunulmuştur. Yöresel yemekler anket içerisinde karışık verilmiş ancak bulgular kısmında tablolar halinde yorumlanmıştır.

Tablo3: *Çorbaların Bilinme ve Tadılma Durumu*

	Biliyorum Tattım		Biliyorum Ama Hiç Tatmadım		Bilmiyorum Tatmadım	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Çorbalar						
Paça Çorbası	9	7,4	11	9	102	83,6
Taze Fasulye Çorbası	38	31,1	22	18	62	50,8
Kavurma Çorbası	16	13,1	16	13,1	90	73,8
Oğmaç Çorbacı	22	18	12	9,8	88	72,1
Hoşaf Çorbası	24	19,7	14	11,5	84	68,9
Kula Çiçeği Çorbası	5	4,1	7	5,7	110	90,2
Kire (Kızılıcak) Çorbası	13	10,7	11	9	98	80,3
Ortalama	18	14,9	13	10,9	91	74,2

Tablo 3 incelendiğinde ankete katılan öğrencilerin en çok bildiği ve tattığı çorbalar %19,7 ile hoşaf çorbası ve %18 ile oğmaç çorbasıdır. Bunun sebebi olarak ankete katılan öğrencilerin çoğunluğunun Karadeniz bölgesinden geldiğini ve bu çorbaların o bölgede de yapıldığından dolayı bilindiğini söylemek mümkündür. Öğrencilerin en az bildiği ve tattığı çorbalara bakıldığında ise %90,2 ile ilk sırada kula çiçeği çorbası gelmektedir. Söz konusu çorbayı sırasıyla %83,6 ile paça çorbası ve 80,3 ile kire (kızılıcak) çorbası takip etmektedir. Ortalamalar incelendiğinde ise öğrencilerin Sinop çorbalarını %14,9 ile bildiği ve tattığı, %10,9 ile bildiği ancak tatmadığı ve %74,2 ile bilmediği ve tatmadığı görülmektedir.

Tablo4: *Ana Yemeklerin Bilinme ve Tadılma Durumu*

	Biliyorum Tattım		Biliyorum Ama Hiç Tatmadım		Bilmiyorum Tatmadım	
Ana yemekler	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Etli Ekmek	77	53,1	20	16,4	25	20,5
Balık Bileke	22	18,0	15	12,3	85	69,7
Mısır Ekmekli Hamsi	50	41,0	23	18,9	40	40,2
Yoğurtlu Dildan Köftesi	7	5,7	14	11,5	101	82,8
İçli Tava	25	20,5	18	14,8	79	64,8
Zılbıt Kavurması	17	13,9	13	10,7	92	75,4
Zılbıt Yaprağı Dolması	17	13,9	11	9,0	94	77,0
Pancar-Pazı Kavurması	52	42,6	13	10,7	57	46,7
Karaca Eriği Yemeği	10	8,2	11	9,0	101	82,8
Kestane Yemeği	20	16,4	12	9,8	90	73,8
Kese Fasulyesi	13	10,7	13	10,7	96	78,7
Kazıyak Yoğurtlusu	6	4,9	11	9,0	105	86,1
Ortalama	26	20,7	15	12,0	81	66,5

Tablo 4’e göre ankete katılan öğrencilerin ana yemekleri bilip tatma durumlarının en fazla olduğu yemekler sırasıyla %53,1 ile etli ekmek, %42,6 ile pancar-pazı kavurması ve %41 ile mısır ekmekli hamsi yemekleridir. Bunun nedeni olarak bu yemeklerin genel olarak her bölgede yapıp tüketilmesi gösterilebilir. Ayrıca Kastamonu’nun meşhur bir yemeği olan etli ekmeğin coğrafi yakınlığından dolayı Sinop’ta da sık yapıp tüketildiği söylenebilir. Diğer bir taraftan en az bilinen ve tadılan yemekler sırasıyla %86,1 ile kazıyak yoğurtlusu, %82,8 ile yoğurtlu dildan köftesi ve yine %82,8 ile karaca eriği yemeği, %78,7 ile kese fasulyesi ve %77 ile zılbıt yaprağı dolmasıdır. Bilinen ve

tadılan yemeklerin az olması Sinop mutfağında bulunan ana yemeklerin genel olarak öğrenciler tarafından bilinmediği ve tadılmadığını ifade etmektedir. Ortalamalara bakıldığında ise öğrencilerin ana yemekleri %20,7 ile bilip tattıkları, %12 oranında bildikleri ancak tatmadıkları ve %66,5 oranında ise bilmedikleri ve tatmadıkları görülmektedir.

Tablo 5: *Hamur İşlerinin Bilinme ve Tadılma Durumu*

Hamur İşleri	Biliyorum Tattım		Biliyorum Ama Hiç Tatmadım		Bilmiyorum Tatmadım	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Nohut Böreği	15	12,3	13	10,7	94	77,0
Haluç	20	16,4	10	8,2	92	75,4
Mamalika	8	6,6	9	7,4	105	86,1
Kaygana	37	30,3	16	13,1	69	56,6
Katlama	60	49,2	19	15,6	43	35,2
Pazı Saç Böreği	28	23,0	14	11,5	80	65,6
Pırasalı Mısır Ekmeği	23	18,9	14	11,5	85	69,7
Sinop Mantısı	100	82,0	12	9,8	10	8,2
Puçiko	4	3,3	8	6,6	110	90,2
Ortalama	33	26,9	13	10,5	76	62,7

Tablo 5'te yer alan veriler incelendiğinde Sinop mantısı %82 ile en yüksek oranda öğrenciler tarafından bilinmektedir. Bunun sebebi olarak Sinop mantısının şehrin adıyla özdeşleştiğini söylemek mümkündür. Şehirde bulunan hemen her restoranın menüsünde bulunan mantı müşteriler ve öğrenciler tarafından sıklıkla tüketildiği ifade edilebilir. Diğer bir taraftan öğrencilerin hamur işlerini de çorbalar ve ana yemeklerde olduğu gibi bilmediği ve tatmadığı tespit edilmiştir. Bunlar arasında en az bilinen ve tadılanları sırasıyla %90,2 ile puçiko, %86,1 oranı ile mamalika, %77 oranı ile nohut böreği gelmektedir. Ortalamalara bakıldığında ise öğrencilerin hamur işlerini %26,9 bilip tattıkları, %10,5 oranında bildikleri ancak tatmadıkları, %62,7 oranında ise bilmedikleri ve tatmadıkları görülmektedir.

Tablo 6: *Salata ve Turşuların Bilinme ve Tadılma Durumu*

Salata ve Turşular	Biliyorum Tattım		Biliyorum Ama Hiç Tatmadım		Bilmiyorum Tatmadım	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Damar Otu Salatası	8	6,6	11	9,0	103	84,4
Kiren Turşusu	12	9,8	9	7,4	101	82,8
Erik Turşusu	31	25,4	15	12,3	76	62,3
Töngel Turşusu	17	13,9	12	9,8	93	76,2
Ortalama	17	14,0	12	9,6	93	76,4

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin damar otu salatasını büyük oranda (84,4) bilmedikleri ve tatmadıkları görülmektedir. Sinop mutfağına ait turşuların ortalamasına bakıldığında ise turşuların da büyük oranda (76,4) bilinmediği ve tadılmadığı görülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında salata ve turşuların genel olarak mevsimsel olarak toplanması ve tüketilmesi olarak gösterilebilir.

Tablo 7: *Tatlıların Bilinme ve Tadılma Durumu*

Tatlılar	Biliyorum Tattım		Biliyorum Ama Hiç Tatmadım		Bilmiyorum Tatmadım	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Pekmezli Un Helvası	37	30,3	18	14,8	67	54,9
İncir Uyuşturması	23	18,9	10	8,2	89	73,0
Hasuda	9	7,4	7	5,7	106	86,9
Nişasta Helvası	17	13,9	14	11,5	91	74,6
Ortalama	22	60	12	10,1	88	72,6

Tablo 7 incelendiğinde öğrencilerin en yüksek oranda (%86,9) hasuda tatlısını bilmediği ve tatmadığı görülmektedir. Bunun nedeni hasuda tatlısının geçmişinin çok eski olmasından dolayı günümüze kadar devamlılığını sürdürememiş olması veya sadece evlerde yapılıyor olması olarak da açıklanabilmektedir. Ortalamaya bakıldığında ise öğrenciler genel olarak (72,6) Sinop mutfağına ait tatlıları bilmedikleri ve tatmadıkları görülmektedir.

Tablo 8: Sinop'un Yerel  r nlerinin Bilinme ve Tadılma Durumu

Yerel �r�nler	Biliyorum Tattım		Biliyorum Ama Hiç Tatmadım		Bilmiyorum Tatmadım	
	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)	Frekans	Yüzde (%)
Ayva	79	64,8	14	11,5	29	23,8
Kestane	94	77,0	6	4,9	22	18,0
Ortalama	86	71,0	10	8,2	26	21,0

Tablo 8'de  ğrencilerin Sinop mutfağında yer alan yerel ürünleri bilme ve tatma durumlarına ilişkin veriler sunulmuştur. Ortalamaya bakıldığında öğrencilerin yerel ürünleri %71 oranında bilip tattıkları görülmektedir. Çalışma verileri genel olarak değerlendirildiğinde yapılan gruplandırmalar arasında en çok bilinen ve tadılan  r nler Sinop'un yerel ürünleri olmuştur.

Araştırmada uygulanan anketin son bölümünde Sinop mutfağını yaşatabilmek ve geliştirmek için yapılması gerekenlere yönelik sorulara yer verilmiştir. Verilen cevaplar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9: Sinop Mutfağını Yaşatabilmek ve Geliştirmek için Yapılması Gerekenler

İfadeler	1		2		3		4		5		Ort
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Sinop mutfağını yaşatabilmek için eğitim verilmelidir.	10	8,2	4	3,3	23	18,9	20	16,4	65	53,3	4,03
Sinop mutfağını yaşatabilmek için çaba harcanlar/girişimde bulunanlar desteklenmelidir.	9	7,4	5	4,1	9	7,4	17	13,9	82	67,2	4,29
Sinop mutfağını yaşatabilmek için basından tanıtım için yararlanılmalıdır.	9	7,4	4	3,3	10	8,2	22	18,0	77	63,1	4,26
Sinop mutfağına ilgiyi arttırmak için çeşitli sosyal etkinlikler düzenlenmelidir.	10	8,2	2	1,6	9	7,4	16	13,1	85	69,7	4,34
Sinop'ta yöresel yemeklere yer veren işletmelerin sayısı arttırılmalıdır.	10	8,2	4	3,3	6	4,9	18	14,8	84	68,9	4,32

1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum

Tablo 9 incelendiğinde ankete katılan öğrenciler genel olarak Sinop mutfağını yaşatabilmek ve geliştirmek için yapılması gereken ifadelere katılım göstermişlerdir. Ortalama olarak bakıldığında ise Sinop mutfağı için çeşitli sosyal etkinlikler düzenlemesi (%69,7), yöresel yemek veren işletme sayısının arttırılması (68,9) ve Sinop mutfağını geliştirmek için çaba gösterenler ve girişimcilerin desteklenmesi (67,2)  oğunluk olarak katılım gösterilen ifadelerdir.

Sonuc ve  neriler

Turizm hareketlerinin sürekli değişkenlik gösterdiğini görülmektedir. Günümüz turizm hareketlerine bakıldığında ise gelenek ve kültürel değerlerin ön planda olduğu ve bunların sürdürülebilirliğine önem verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra turistler yerel değerlere sahip çıkan ve bu değerleri pazarlayan destinasyonları tercih etmektedirler. Diğer bir taraftan turistlerin tatil tercihlerini yaparken göz önünde bulundurdıkları başka bir konu ise yöresel yemeklerdir. Yöresel yiyecekler yerel halka ekonomik ve sosyo-kültürel faydalar sağlamasının yanı sıra yemeklerin sürdürülebilirliğine ve turizmde kullanılabilmesine katkı sağlamaktadır. Bu sebeplerden dolayı yöresel yemeklerin unutulmaması ve sürdürülebilirliğinin devamı için o bölgede bulunan insanların katkıları

gerekmektedir. Bu insanlar arasında bilgi seviyesinin yüksek olduğu düşünülen, turizm pazarlaması konusunda eğitim alan ve bilgi sahibi olan, diğer mutfakları deneyimleme şansları olduklarından karşılaştırma yapabilen turizm öğrencilere de bazı görevler d   mektedir. Öğrenciler bulundukları yerlerin kültürel değerlerini bilmeli, gelişimine katkıda bulunmalı ve sürdürülebilirliğini sağlamalıdır. Bu çalışmada turizm  ğrencilerinin Sinop mutfağında bulunan yöresel yemekleri ne oranda bilip tattıklarının tespit edilmesi ve Sinop mutfak kültürünün gelişmesini için öğrencilerin fikirlerini belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Sinop Üniversitesi Turizm   letmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda  ğrenim gören 122  ğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun kaldıkları yerlerde yöresel yemeklere yer verdikleri g r lm   tur. Ancak  ğrencilerin büyük kısmı Sinop mutfağının yemeklerinin çeşitli olmadığını ve tattıkları yöresel yemeklerin de lezzetli olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca  ğrencilerin önemli bir kısmının Sinop mutfağına ait çorbaları, ana yemekleri, hamur i lerini, tatlıları, salata ve tur uları bilmedikleri ve tatmadıkları g r lm   tur. Kestane ve ayva gibi yöresel ürünlerin ise bilinme oranlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Son olarak  ğrenciler Sinop mutfağını ya atabilmek ve geliştirebilmek adına yöneltilen ifadelerin hepsine katılım göstermişlerdir. Araştırma sonuçları konuyla ilgili daha önceki yapılan çalışmalarla benzer sonuçlar göstermektedir.  anlier, Cömert ve  zkaya (2008) gençlerin Türk mutfağında bulunan geleneksel tatlıları ve helvaları hakkında bilgi düzeylerini tespit etmek amaçıyla yaptığı araştırmada gençlerin çoğunun geleneksel tatlılar ve helvalar hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Baytok, Pelit ve Cerit (2020) de turizm  ğrencilerinin yerel ürünler haricinde yöresel yemekleri bilmediklerini ve tatmadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma COVID-19 salgını döneminde gerçekleştirildiği için veri toplama konusunda birtakım zorluklar ya anmı tır. Bu sebeple gelecek araştırmalarda salgın sonrasında daha fazla öğrenciye ulaşılarak araştırma sonuçları ile kıyaslama yapılabilir. Araştırma örneklemini geliştirilerek farklı bölümlerdeki öğrenciler araştırmaya dahil edilebilir. Sinop yöresel yemeklerinin bilinirliğinin arttırılmasına etkisi olması adına da Sinop ilinde yer alan yiyecek içecek işletmelerindeki menülerde yöresel yemeklere yer verilme düzeylerinin tespit edilmesi amaçıyla çalışmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca gerçekleştirilen çalışma bulguları doğrultusunda aşağıda yer alan  oneriler gerçekleştirilmiştir;

- Şehirde bulunan restoranlarda hazır gıda ve fastfood tarzı ürünler yerine yöresel yemeklere ağırlık verilebilir veya bu alanda faaliyet gösteren işletme sayısı arttırılabilir.
- Yöresel yemeklerin gelecek kuşaklara aktarılması için şehirde çeşitli organizasyonlar düzenlenebilir.
- Yöresel yemeklerin sürdürülebilirliğini sağlamak için Sinop yerel gazetelerinde her hafta bir yöresel yemek tarifi yayınlanabilir. Söz konusu gazetelerde yöresel yemeklerin yer aldığı işletmelere ilişkin bilgiler verilebilir.
- Yerel halkın ve  niversite  ğrencilerinin bir araya gelebileceği ve yöresel yemeklerin yapıldığı sosyal etkinlikler düzenlenebilir.

Kaynakça

- Akyol, C., (2018). Boyabat Mutfak Kültüründe Sırık Kebabının Gastronomi Açısından  nemi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, Ek Sayı 1, 142-156.
- Ayaz N., Sibel,  . (2017). Ev Kadınlarının Turizm Amaçlı Yöresel Yemek  retimine Bakı  A ılar: Bartın İli  rneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 413-427.

- Baytok, A., Pelit, E., Cerit, A. (2020). Afyonkarahisar Mutfağının Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Tarafından Bilinme ve Tadılma Durumlarının Tespiti Üzerine Bir Araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(1), 501-522.
- Beşirli, H. (2010). Yemek, Kültür ve Kimlik. *Milli Folklor*, 22(87),159-160.
- Biber, S. (1990). cc. *Beslenme ve Diyet Dergisi*,. 19, 251-260.
- Brady, K.M, Robertson, C.J. ve Cronin, J.J (2001). Managing Behavioral Intentions in Diverse Cultural Environments: An Investigation of Service Quality, Service Value and Satisfaction for American and Ecuadarian Fast Food Customers, *Journal of International Management*, 7(1), 29-49.
- B y k şalvara, A., Şapçılar, M.C., Yılmaz, G. (2016). Yöresel Yemeklerin Turizm İşletmelerinde Kullanılma Durumu: Konya Örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studie*,. 4(4), 165-181.
- Çalışkan, O. (2013). Destinasyon Rekabetçiliği ve Seyahat Motivasyonu Bakımından Gastronomik Kimlik. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 1 (2), 39-51.
- Deveci, B. (2020). Yemek, Kültür ve Toplum. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Erdem,  ., Mızrak, M., Kemer, A.K. (2018). Yöresel Yemeklerin Bölge Restoranlarında Kullanılma Durumu: Mengen  rneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1). 44-61.
- Fırat, M. (2014). Yemeğin İdeolojisi ya da İdeolojinin Yemeği: Kimlik Bağlamında Yemek Kültürü. *Folklor/Edebiyat*, 20(80), 129-140.
- Gül, S. (2018). Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop. Berikan Yayıncılık. Ankara.
- Guansheng M.A. (2015). Food, Eating, Behavior and Culture in Chinese Society. *Journal of Ethnic Food*, 2,195-199.
- Hatipoğlu, A., Zengin, B., Batman, O., Şengül, S. (2012). Yöresel Yemeklerin Kırsal Turizm İşletmesi M n lerinde Kullanım Düzeyleri: Gelveri  rneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(1), 6-12.
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. <https://sinop.ktb.gov.tr/> . Erişim tarihi: 01.04.2021.
- Karaçar, E., Sezen Doğancılı. (2018). Gastronomik Değerler Kapsamında Sinop Mutfağına  zg  Bir Değer: Nokul. VII. Ulusal III. Uluslararası Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu. 1012-1026.
- Kargiglioğlu, Ş., Ayyıldız, S. (2018). Mutfak Kültürünün S rd r lebilirliğı Bakımından Yöresel Yiyeceklerin M n lerde Yer Alma Düzeyi: Sinop  l eğinde Bir Araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(86), 346-355.
- Kullkarni, K.D. (2004). Food, Culture and Diabetes in the United State. *Clinical Diabete*, 22(4),190-192.
- Liu, H. & Lin, L. (2009). Food, Culinary Identity, and Transnational Culture: Chinese Restaurant Business in Southern California. *Journal of Asian American Studies*, 12(2), 135-162.
- Long, L.M. (2004). Culinary Tourism. Kentucky: The University Press of Kentucky.
- Sapkota, S., Brien, J.E., Gwynn, J., Flood, V., Aslani, P. (2017). Perceived İmpact of Nepalese Food and Food Culture in Diabets. *Appetite*, 113, 376-386.
- Se im, Y., Gen , N. (2019). Sinop Yöresel Mutfağını Unutulmaya Y z Tutmuş Tatlılarının Değerlendirilmesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (44),302-319.
- Serçeoğlu, N. (2014). Y re Halkının Mutfak K lt r n  Tanıma Durumunun Tespit Edilmesi: Erzurum ili  rneği. *Journal of Tourism Gastronomy Studies*, 2(4), 36-46.
- Smith, A.D. (1995). Gastronomy or Geology? The role of nationalism in the reconstruction of nations. *Nations and Nationalism*, 1(1), 3-23.
- Şanlıer, N. (2005). Yerli ve Yabancı Turistlerin Türk Mutfağı Hakkındaki Görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1),213-227.
- Şanlıer, N., Cömert M., ve Durlu  zkaya F. (2008). Türk Mutfağındaki Geleneksel Tatlı ve Helvaların Gençlerin Tanıma Durumu. *Türkiye 10. Gıda Kongresi*, 1123-1227.

KİTLE KAYNAK (CROWDSOURCING) TABANLI DOĞA ETKİNLİK ROTALARI: SİNOP ÖRNEĞİNDE BETİMSSEL BİR ARAŞTIRMA

Kübra AŞAN*
Recep BAKAR*

Öz

Çalışmada kitle kaynak kullanımı kapsamında Sinop ilindeki doğa rotalarına ilişkin betimsel çıkarımlara ulaşmak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada keşifsel bir yol izlenerek Türkiye’de en çok bilinen ve tercih edilen rota uygulamalarından olan wikiloc.com uygulamasında kullanıcılar tarafından Sinop il sınırlarında tanımlanan 461 doğa rotası betimsel düzeyde analiz edilmiştir. Öne çıkan bulgulara göre en çok tercih edilen aktivite türleri, doğa yürüyüşü, bisiklet ve araçla gezidir. En popüler lokasyonların belirlenmesi için yapılan kelime analizi sonucunda Erfelek, Hamsilos ve İnceburun’un öne çıktığı görülmüştür. Her bir parkura bakılma sayısının ortalaması 132.5 iken indirme sayısının ortalaması ise 1.01’dir. Çalışma sonucunda Sinop’un mevcut ve geliştirilmesi gereken parkurlara ilişkin uygulamaya dönük öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Açık Alan Rekreasyonu, Doğa Rotaları, Kitle Kaynak, Wikiloc, Sinop.

Crowdsourcing-Based Nature Activity Trails: A Descriptive Study in the Case of Sinop

Abstract

The study aims to reach implications about the nature trails in the Sinop within the scope of crowdsourcing. In this regard, by following an exploratory research approach, 461 nature trails were defined by the users in the wikiloc.com application, which is one of the most known and preferred route applications in Turkey, were analyzed at a descriptive level. According to the prominent findings, the most preferred types of activities are trekking, cycling, and vehicle trips. As a result of the word analysis to determine the most popular locations, it was seen that Erfelek, Hamsilos, and İnceburun came to the fore. While the average number of views for each trial is 132.5, the average number of downloads is 1.01. At the end of the study, practical suggestions are presented regarding the existing and developing trails of Sinop

Keywords: Outdoor Recreation, Nature Trail, Crowdsourcing, Wikiloc, Sinop.

Giriş

Tarih boyunca turizm ve seyahat faaliyetlerinin vazgeçilmez unsurları arasında yer alan rotalar, geçmişin ve günümüzün hareketlilik kalıplarının temelini oluşturmaktadır. Doğa parkur ve rotaları, pek çok rekreatif ve turistik fırsat sunmanın yanı sıra üzerine tesis edilecek küçük ölçekli turistik işletmelerle yerel düzeyde ekonomik fayda sağlama potansiyeline sahiptir. Doğa rotaları genellikle etkinlik uzmanları ya da yerel rehberler tarafından keşfedilmekte ve diğer insanlarla paylaşılmaktadır. Öte yandan iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte doğa etkinliklerine ve rota bilgisine erişim kolaylaşmıştır. Yeni medya teknolojilerinin kullanıcılara sunduğu içerik oluşturma işleviyle artık sıradan bir sırtçantalı turist ya da açık alan rekreasyonisti kendi oluşturduğu rotayı sanal ortamda tüm

* Ar. Gör. Dr., Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu. Rekreasyon Yönetimi Böl., kubra.asan@hotmail.com - <https://orcid.org/0000-0002-8739-3585>.

* Sinop Üniversitesi, rbakar@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0003-0854-5649>.

dünya ile paylaşabilmektedir. Bu açık kaynak oluşturma hareketinden doğan uygulamalardan biri de kitle kaynak kullanımı (crowdsourcing) olmuştur.

Herkese açık bir ağ yapısı ifade eden kitle kaynak platformları, birey ya da grupların yaratıcı bir şekilde kendi içeriklerini geliştirerek birbirleriyle etkileşime girmesiyle oluşmaktadır. Turistik ya da rekreatif amaçlı içeriklerle oluşturulan pek çok kitle kaynak uygulamasını görmek mümkündür. Doğa etkinlikleri alanında Türkiye’de en çok bilinen ve tercih edilen uygulamalardan biri wikiloc.com’dur. Bu uygulama tek bir doğa aktivitesi türüyle sınırlı olmayıp, doğa yürüyüşü, kano, bisiklet gibi çok çeşitli aktivite türlerinde bireylerin kendi rotalarını oluşturması, paylaşması ya da diğer kullanıcılar tarafından oluşturulan hazır rotalara ulaşmasına imk n sağlamaktadır. Böylece program belirli bir coğrafya kapsamında sadece rota arzı değil rota taleplerine ilişkin de genel bir bakış sunmaktadır.

Alanyazına bakıldığında bir destinasyonun çekiciliklerinin veya potansiyelinin belirlenmesi kapsamında yapılan araştırmalarda doğa rotalarının dolaylı olarak konu edildiği görülmektedir. Dahası doğa rotalarına doğrudan odaklanan çalışmalar çoğunlukla,  evre koruma konusu üzerine yoğunlaşmaktadır (Gotman Kling vd., 2017). Buna göre turistik ya da rekreatif ürün olarak doğa rota ve parkurlarının detaylı bir şekilde incelenmeyi bekleyen bir konu olduğu anlaşılmaktadır. Bilgi teknolojilerinin hayatın tüm aşamaları etkilediği bilgi çağında, kitle kaynak platformları destinasyon pazarlama ve yönetiminde özellikle incelenmesi ve araştırılması gereken mecralardır. Ancak doğa rotaları özelinde wikiloc ve bunun gibi uygulamalar az sayıda akademisyenin ilgisini çekmiştir (Barros vd., 2020; Norman ve Pickering, 2018). Buradan hareketle bu çalışmada kitle kaynak içerik üretimi temelinde Sinop örneğindeki doğa rotalarına ilişkin çıkarımlara ulaşılması amaçlanmaktadır.

Çalışmada keşifsel bir yol izlenerek wikiloc.com uygulamasında, kullanıcılar tarafından Sinop il sınırlarında tanımlanan doğa rotaları kapsamında içerik analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda Sinop’un mevcut ve geliştirilmesi gereken rotalarına ilişkin uygulamaya yönelik  oneriler sunulması hedeflenmektedir. Ayrıca  alışma sonuçları kitle kaynak kullanımının destinasyon geliştirmede önemli işlevlere sahip olacağını gösteren teorik çıkarımlar sunmaktadır. Son olarak çalışma bir yeni medya araştırması olup turizm ve rekreasyon alanında yapılacak yeni medya çalışmalarına örnek olma potansiyeline sahiptir.

1. Doğa Etkinlik Parkurları

Parkurlar ve rotalar, yüzyıllar boyunca seyahat ve turizm için vazgeçilmez olmuş, geçmişin ve günümüzün hareketlilik kalıplarının temelini oluştırmaya yardımcı olmuştur (Timothy ve Boyd, 2014). Günümüzde ise rekreatif ve turistik açıdan rotalar, egzersiz, kendini yenileme, rahatlama, yaban hayatı izleme, kültürel çekicilikleri ziyaret etme, doğa manzaraları içinde seyahat etme ve i ğ  r  sağlama gibi bir dizi bireysel amaca hizmet etmektedir (Gotman Kling vd., 2017).

Çoğu turizm alanında olduğu gibi doğal rota ve parkurlar üzerinde de sürdürülebilir turizm yönetimi hayati önem arz eder (Peterson et al., 2018; Tomczyk et al., 2017). Böylece çok sayıda rekreasyonel ve turistik fırsat sunan rotalarda rekreasyon hizmetlerinin sunumu gerçekleştirildiği gibi ziyaretçi kullanımının yoğun olduğu noktalarda da doğal kaynakların korunması sağlanabilir (Farrell ve Marion, 2001). Çoğu doğa rotası, korunan alanlarda rekreasyona açık çekiciliklere ve cazibe noktalarına erişim sağlamaktadır. İyi tanımlanmış ve korunmuş rotalar, üzerinde geliştirilecek turistik ürün ve hizmetler için temel oluşturur ve gelecek nesillerin de bu kaynaklardan yararlanmasına imk n sağlar (Moore ve Shafer, 2001). Rotalar,  zerine kurulu tesisler ve yerel rehberlik ile ekonomik fayda sağlanır (Halpenny, 2004). Dahası rotalar üzerinde gerçekleştirilen doğa etkinlikleri sadece bölge ekonomisinde

değil, ekipman ve malzeme sektöründe yarattığı çapraz ekonomik etki ile son yirmi yıldır yükselen trende sahip bir açık alan rekreasyon sektörünü beslemektedir.

Rotalar, kültür ya da doğa rotaları olmak üzere farklı gruplarda tanımlanabilir (Timothy ve Boyd, 2014). Bu çalışmada ise doğa rotalarına odaklanılmaktadır. Turizm ve rotalar konusunda alanyazında öncü isimlerden olan Timothy ve Boyd (2014) kitaplarında kavramsal olarak parkur (trail) ve rota (route) arasındaki farka dikkat çekmektedir. Buna göre parkur, doğal ya da kültürel çeşitli unsurların görülebileceği, tarihi ya da yeni, temelde seyahat ve taşıma işlevini yerine getiren somut bir yol, patika ya da güzergahı ifade etmektedir. Diğer yandan rota, genellikle benzer doğal veya kültürel özellikleri tematik bir doğrusal koridorda birbirine bağlayan daha soyut bir yol anlamı içerir. Ancak uygulamaya bakıldığında bu iki kavramın birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Gotman Kling vd., 2017). Bu çalışmada ise Türkçe’deki yaygın kullanım nedeniyle rota kavramının kullanılmasına karar verilmiştir.

Doğa parkurları genellikle kullanıldıkları aktivite türüne (yürüyüş, sırt çantasıyla gezme, binicilik, dağ bisikleti veya arazi araçlarının kullanımı gibi) veya coğrafi konumlarına ya da bulundukları ortam türüne (dağ, deniz, vadi vb.) göre sınıflandırılabilir (Gotman Kling vd., 2017). Alanyazına bakıldığında en çok inceleme konusu olan aktivite türünün doğa yürüyüşü (hiking ve trekking) olduğu görülmektedir (Gotman Kling vd., 2017; Gómez-Martín, 2019). Ayrıca doğa parkurları ile ilgili çalışmaların, parkur belirleme ya da haritalama üzerine odaklandıkları anlaşılmaktadır. Örneğin ulusal alanyazında Bektaş vd. (2016) bisiklet etkinliği, Türkel ve Gökdemir (2019) dalış, Kiper ve Arslan (2007) ve Selim (2019) yürüyüş, Bektöre vd. (2018) kamp etkinliği kapsamında çeşitli parkur çalışmaları yürütmüştür. Bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunda yöntem olarak Coğrafi Bilgi Sistemleri’ne (CBS) başvurulmuştur.

Özetle doğa rotaları, açık alan rekreasyonu ve doğa temelli turizm etkinliklerinin yürütülmesinde önemli alanlardır. Alanyazında parkur ve rota konusunda bir kavram karmaşıklığı olmakla birlikte doğrudan parkurları konu alan çalışmalar özellikle CBS kullanımının yaygınlaşmasıyla artmaya başladığı anlaşılmaktadır.

2. Kitle Kaynak Kullanımı (Crowdsourcing)

Kitle kaynak kullanımı (crowdsourcing) birey ve/veya kurumların, farklı bilgi ve heterojen özelliklere sahip nispeten açık ve geniş bir uzman grubundan hizmet aldığı çevrimiçi katılımcı faaliyetler şeklinde tanımlanmaktadır (Enrique ve Fernando, 2012). Temelde bir insan şebekesi olarak açıklanabilecek kitle kaynak platformları, internette kullanıcıların da içerik üretebildiği, açık kaynak hareketinden doğmuştur (Howe, 2008). Maliyet tasarrufu, hız, kalite, esneklik, ölçülebilirlik ve çeşitlilik avantajlarına sahip kitle kaynak kullanımı, ticari girişimlerce de bilgi teknolojilerine dayalı bir iş modeli olarak kullanılmaktadır (Prpić vd., 2015). Turizmde de internet teknolojileri ve alt yapısındaki gelişmeler, akıllı telefonların yaygınlaşması, GPS, sanal gerçeklik ya da bulut gibi teknolojilerin kullanıldığı turistik ve rekreatif mobil uygulamaların çoğalmasıyla kitle kaynak kullanımı artmaktadır (Zhang vd., 2021).

Rekreatif ya da turistik amaçlı doğa etkinliklerinde konum tabanlı kitle kaynak platformlarının sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Konum tabanlı uygulamalar, Coğrafi Bilgi Sistemlerine (GBS) dayanır. CBS, coğrafi bilgiyi toplamaya, saklamaya, güncellemeye, işlemeye, gerektiğinde yaratmaya, analiz etmeye ve göstermeye yarayan; içerisinde donanım, yazılım ve personel bulunduran, kurumsal ve organizasyonel entegrasyon gerektiren bilgi sistemlerinin genel adıdır (Uyguçgil, 2015). GPS teknolojileri doğal alanların keşfedilmesinde ve doğa etkinliklerinin amatör bireyler için dahi erişilebilir

olmasında büyük öneme sahip olmuştur. Wikiloc, Gaia, Strava ve Google Earth gibi programlar hem web sitesi hem de mobil uygulamalar üzerinden kullanicılarına kendi rotalarını oluşturmanın yanı sıra turistik ya da rekreatif amaçlarla ziyaret ettikleri ya da keşfettikleri doğal turistik  ekicilikler hakkında fotoğraf ve video gibi görsellerle birlikte bilgi sunma imk nı sağlamaktadır.

Zhang vd. (2021) kitle kaynak kullanımı temelinde oluşturulan içeriklerin destinasyonların pazarlanması ve yönetiminde önemli avantajlar sunduğuna dikkat çekmektedir. Doğa rotaları özelinde de çeşitli araştırmalar kitle kaynak kullanımının işlevlerini ortaya koymaktadır. Örneğin Norman ve Pickering (2018) göre konum tabanlı kitle kaynak uygulamaları, milli parklar gibi korunan alanlar ve doğal çekiciliklerin popülaritesi, kullanım oranları, faaliyet türleri ve faaliyet kalıpları hakkında faydalı bilgiler sağlamaktadır.

Bir başka çalışmada Barros vd. (2020) İsyanya'da en çok ziyaret alan Teide Milli Parkı'na ilişkin Flickr (fotoğraf paylaşım platformu) ve Wikiloc (GPS verileri) uygulamalarında kullanicılar tarafından üretilen içerikleri incelemiştir. Yazarlara göre bu kitle kaynak platformlarından elde edilen verilerle ziyaretçilerin mekansal dağılımı, en çok ziyaret edilen rota noktaları, güzergah ağı, çeşitli ziyaretçi özellikleri gibi bilgilere farklı zamansal düzlemlerde ulaşılabilmektedir. Buna göre bu platformların korunan alan ziyaretçi davranışlarının analizinde önemli bir kaynak olduğu anlaşılmaktadır. Dahası yazarlara göre, rotalar üzerinde danışma merkezleri, bilgi stantları ya da tesisler inşa edilmesinde bu platformların sağladığı veriler güvenilir bir başvuru kaynağıdır.

Benzer şekilde Balleto vd. (2019) İtalya'nın Sardunya Adası'nda bulunan Santa Barbara yürüyüş yolu kapsamında, Wikiloc uygulamasındaki içerik paylaşımlarını incelemiştir. Kullanicıların bir araya gelerek akıllı toplum (smart community)  zellikleri gösterdiğine dikkat çeken araştırmacılar, rotaların güncellenmesinde, rota üzerinde olası sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin alınması gibi konularda kullanicıların oluşturduğu içeriğin i levselliğine dikkat çekmektedir. Dahası araştırmacılar, bu içeriklerin sadece mevcut rotalar değil, gelecek rotalar ve rotalara ilişkin bilgi taleplerinin alınması konusunda da destinasyon yönetim örgütleri için önemli bir iletişim platformu olduğuna dikkat çekmektedir.

Çalışmalarda bu avantajların yanı sıra söz konusu uygulamaların sınırlılıklarında da bahsedilmektedir. Örneğin Zhang vd.'ne (2021) göre kitle kaynak yönetimi hassas bir işbirliğine dayanır ve sorunların çözümü zorlaşabilir. Norman ve Pickering (2018) ise uygulamaların tanımlanan kategoriler (faaliyet türleri ya da rota özelliklerine ilişkin bilgiler) ile sınırlı olabileceği, tanımlanan kategoriler dışındaki rota içeriklerinin göz ardı edilebileceği ve özellikle zamansal verilerin araştırmacıların erişimine açık olamayabileceği gibi hususlara dikkat çekmektedir.

Özetle kitle kaynak kullanımı, kalabalığın bilgi ve deneyiminden faydalanmaya dayanır. Konum temelli kitle kaynak uygulamaları, destinasyon yönetimi ve pazarlanmasında önemli bir iletişim ortamıdır. Özellikle doğal alanlarda ziyaretçi yönetimi ve izlenmesi konusunda bu uygulamalar çok sayıda avantaj sağlamaktadır.

3. Yöntem

Çalışmanın amacı doğrultusunda wikiloc.com uygulaması kapsamında keşifsel bir araştırma tasarlanmıştır. Wikiloc.com, akıllı araçlar üzerinden doğada yön bulma,  evrimi i ya da çevrimdışı harita oluştırma, hazır rotalara ulaşma, rota çizme ve diğer kullanicılarla etkileşim sağlayan CBS tabanlı bir kitle kaynak platformudur. 2006 yılından bu yana hizmete açık olan uygulama hem Türkiye'de hem de dünyada sıklıkla kullanılan rota uygulamaları arasında yer alır (Mota ve Pickering, 2020).

Çalışmada wikiloc uygulamasında Sinop örneğinde kullanıcılar tarafından kaydedilen ve herkese açık olduğu için kamusal veri olarak tanımlanabilecek içerikler incelemeye alınmıştır. İçerikler incelenirken şu sorulara yanıt aranmıştır: Sinop örneğinde en sık uğranan noktalar hangileridir? Hangi etkinlik türleri görülmektedir? Tarihsel süreç içinde kayıt sayısı nasıl değişmektedir? Kaydedilen rotaların etkileşimleri nasıl değerlendirilebilir?

Belirlenen bu araştırma soruları ışığında wikiloc.com'daki kayıtlarda yer alan “rota isimleri”, “kayıt tarihi”, “aktivite türü” değişkenlerinin yanı sıra rotaların popülerliğini ölçmeye yarayan rotaya “bakılma sayısı”, rotanın “indirilme sayısı” ve “trail rank” değişkenleri incelenmiştir. Trail rank, içeriğin detaylarının tanımlaması oranı, fotoğraf içermesi, kullanıcılar tarafından olumlu dönütler alması ya da favorilere eklenmesi gibi durumlara göre uygulama tarafından hesaplanan bir ölçüttür (Wikiloc, 2021). Bu ölçüt 0 ve 50 puan arasında değişmekte olup eğer rota çok iyi beğeni aldıysa 100’e kadar çıkabilir.

11-12 Temmuz 2021 tarihlerinde wikiloc.com'da Sinop il sınırlarında tespit edilen 461 rota tek tek incelenmiş, belirlenen değişkenlere göre manuel olarak veri seti oluşturulmuştur. Elde edilen veri seti üzerinde frekans analizi, yüzde, ortalama gibi betimsel istatistiksel analizler yürütülmüştür.

4. Bulgular

Çalışmada ilk olarak toplanan 461 rotanın isimleri üzerinde inceleme yapılmıştır. Kullanıcılar rotalarını kaydederken, rotanın başlangıç, bitiş ya da önemli noktalarına göre isimlendirme yapmaktadır. Örneğin “Aklıman-Başöz-Hamsilos-Aklıman”, “Yeşilçam Köyü- Hürremşah Köyü- Ormantepi Köyü” ya da “Çobanlar – Bektaşğa” gibi rota isimleri görülmektedir. Rota isimleri üzerinde kelime analizleri yapılmış ve Sinop içinde 266 farklı rota noktası kaydedilmiştir. Bu noktalar arasında yapılan frekans analizine göre en sık kaydedilen noktalar, öne çıkan rota noktaları şeklinde tablolastırılmıştır (Tablo 1). Buna göre en sık kaydedilen rota noktaları, İnceburun Feneri, Hamsilos Tabiat Parkı ve Erfelek Tatlıca Şelaleleri’dir. Bunu Gerze Sorkun Şelalesi, İnaltı (Köyü ve mağarası), Akgöl Tabiat Parkı ve Aklıman takip etmektedir.

Tablo 1: Öne Çıkan Rota Noktaları

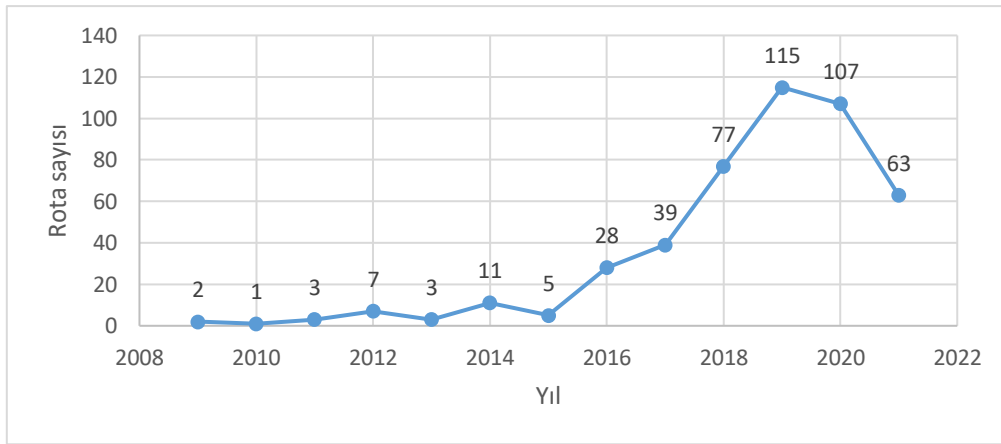
Rota noktası	Frekans	Rota noktası	Frekans	Rota noktası	Frekans
İnceburun	32	Sarnıç	8	Gebelit Koyu	4
Hamsilos	31	Ayancık İnaltı Mağarası	7	Dikmen	4
Erfelek Tatlıca Şelaleleri	30	Dibekli	7	Avlağısökö	4
Sarıkuş	24	Göldağı	7	Acısu	4
Erfelek	22	Abalı	7	Tekmezar	4
Sorkun Şelalesi	14	Şeyhli	7	Yenikent/Kıbaroğlu	4
İnaltı	14	Boyabat Bazalt Kayalıkları	6	Hacivat	4
Aklıman	11	Pirahmet	6	Çanakçı	4
Akgöl	11	Yeşilçam Köyü	5	Akveren	4
Başöz Burnu	8	Çakırlı	5	Saray Gölü	4
Soğuksu	8	Asartepe	5	Soğukoluk	3
Bektaşğa Göleti/Köyü	8	Saraycık	4	Şan Kayası	3

İkinci olarak kullanıcılar tarafından kaydedilen rotalardaki etkinlik türleri incelenmiştir. Tablo 2, etkinlik türüne göre rota sayısına ilişkin frekans analizi ve yüzde hesaplama sonuçlarını göstermektedir. Buna göre en sık görülen etkinlik türü doğa yürüyüşüdür. Bunu bisiklet ve araçla gezi takip etmektedir. Bulgular, su temelli rekreatif etkinliklere ilişkin zengin kaynaklara sahip olmasına rağmen Sinop’ta az sayıda kullanıcının bu etkinliklere yöneldiğini ya da paylaşım yaptığını göstermektedir.

Tablo 2: *Etkinlik Türü*

Etkinlik türü	Frekans	Yüzde
Doĝa y�r�y����	301	65,29
Bisiklet	54	11,71
Gezi (araçla)	49	10,63
Yürüyüş	22	4,77
Motosiklet	16	3,47
Ko��	5	1,08
Off-road	5	1,08
Yelken	4	0,87
Yamaç para��t�	2	0,43
Karavan	2	0,43
Kano	1	0,22
Toplam	461	100,00

Yıllara göre rota sayısı, bir kitle kaynak platformu olarak wikiloc.com'un tarihsel baĝlamda kullanımına ilişkin veriler sunmaktadır. Grafik 1'de g rselle tirilen bu verilere göre Sinop'a ilişkin en eski kayıt 2009 yılına aittir. İlk yıllarda yapılan az sayıda kayıta, bisiklet ve motosiklet etkinlikleri  ne çıkarken yakın tarihe yakla tı ca doĝa y r y     etkinliklerinin arttıĝı kaydedilmiştir. 2015 yılından sonra rota kayıtlarında hızlı bir artış görülmektedir. Bu durum akıllı telefonların yaygınlaşarak kullanıcıların kendi içeriklerini üretmesinin artışıyla açıklanabilir. Covid-19 salgını nedeniyle yasak ve kısıtlamalardan ötürü insan hareketliliĝindeki azalmanın yaşandığı 2020 yılına gelindiĝinde ise rota kayıt sayılarında d     gözlenmektedir. Ancak bu d     %10'dan çok deĝildir. Bir başka ifadeyle salgına raĝmen kayıt sayılarında keskin bir d     görülmemektedir. Devam eden 2021 yılında ise kayıt sayısının d     olması henüz yılın tamamlanmamış olmasıyla açıklanabilir.

Grafik 1: *Yıllara Göre Kayıtlı Rota Sayısı*

Kullanıcıların olu turduĝu ve etkileşim yaratan rotalar Sinop'ta doĝa turizmine ilişkin talebin bir göstergesi olarak okunabilir. Wikiloc.com üzerinden yaratılan etkileşimlerle popüler rota noktaları tespit edilebilir. Bu baĝlamda trail rank, rotalara bakılma sayısı ve indirilme sayısı deĝi kenleri dikkate alınarak yapılan betimsel analizlerin sonuçları Tablo 3'de gösterilmektedir. Sinop rotalarına ilişkin wikiloc trail rank deĝerleri 1 ve 53 arasında deĝi mektedir. Veri setinde 53 puan alan rota " nceburun feneri-Saraycık mah." Rotasıdır. Puanı 30 ve üzerine olan rotalarda  ne çıkan noktalar: Erfelek Tatlıca  elaleleri,  naltı,  ukurhan, Sarıkum, Bazalt Kayalıkları, Tekmezar, Ba oz Burnu ve Soĝuksu'dur. Ortalaması 10.8 olan trail rank puanları, rotaların genel olarak d     deĝerler aldığını göstermektedir. Ortanca ve tepe deĝer de bunu desteklemektedir. Bu bulgu rotaların, detaylı i eriĝe sahip olmaması, fotoĝraf içermemesi gibi nedenlerle açıklanabilir.

Tablo 3: *Etkileşimlere İlişkin Değerler*

	Trail rank	Bakılma sayısı	İndirilme sayısı
Minimum değ�r	1	1	0
Maksimum değ�r	53	5217	25
Standart sapma	8,698	449,880	2,591
Ortalama	10,819	132,590	1,013
Ortanca	8	13	0
Tepe değ�r	8	2	0

Rotaların etkileşimine ilişkin diğ r değ rler bakılma ve indirilme sayılarıdır. Bakılma sayıları 1 ile 5217 arasında değışmektedir. Rotalara bakılma sayılarının nispeten yüksek olduğu görülmektedir (ortalama: 132). Bakılma sayısı en yüksek rota ‘‘Erfelek Tatlıca Şelaleleri’’ doğa yürüyüşü rotası olmuştur.  ne çıkan diğ r rota noktaları arasında  nceburun, Sarıkum, Sorkun Şelalesi, Gebelit Koyu yer almaktadır. Dikkat çeken bir bulgu olarak yüksek bakılma oranlarına sahip etkinlikler arasında bisiklet etkinliği  ne çıkmaktadır. Bu bulgu bisiklet kullanıcılarının rota bilgisine önem verdikleri şeklinde yorumlanabilir. Rota indirilme sayıları da 0 ile 25 arasında değışmektedir. En çok indirilen rota ise ‘‘Erfelek Tatlıca Şelaleleri’’ rotası olmuştur.

Sonuç

Çalışmada bir kitle kaynak platformu olan wikiloc.com kapsamında Sinop ili doğa rotalarına ilişkin betimsel bir inceleme sunulmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre Sinop’ta en popüler doğa etkinlik noktaları  nceburun Feneri, Hamsilos Tabiat Parkı ve Erfelek Tatlıca Şelaleleri’dir. Özellikle Tatlıca Şelaleleri’nin yoğun ilgi gördüğü anlaşılmaktadır. Bunları Sarıkum Tabiat Koruma Alanı, Boyabat Bazalt Kayalıkları, Ayancık Akg l ve  naltı takip etmektedir. Bu noktalar turizm kurum ve kuruluşlarınca da tanıtılan ve pazarlanan destinasyon noktalarıdır. Bununla birlikte çalışmanın bulguları doğal  ekicilikler anlamında pazarlanması düşünülebilecek yeni noktaları da işaret etmektedir. Örneğin Tekmezar (Gerze Sarımsak Köyü civarı), Soğuksu, Başoz Burnu, Gebelit Koyu bu bağlamda değerlendirilmesi gereken doğa noktalarıdır.

 ncelenen doğa rotaları içinde en fazla, doğa yürüyüşü (hiking) rotasına rastlanmıştır. Doğa yürüyüşü en erişilebilir, maliyeti az ve uzmanlık gerektirmeyen etkinlikler olduğundan en yaygın doğa etkinlikleri olarak kabul edilebilir. Ancak bisiklet etkinliklerinin de önemli bir talebe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sinop yürüyüş ve bisiklet için çok elverişli doğal alanlar sunmakla birlikte yelken, kano gibi suya dayalı etkinlikler için de önemli doğal kaynaklara sahiptir. Ancak bu etkinlikler için rotalar oldukça sınırlıdır. Bu noktada ekipman ve malzeme temin edecek tesislerin çoğalmasıyla ve bu etkinliklere ilişkin eğitimler verecek kulüp ve toplulukların artmasıyla doğa etkinlikleri çeşitlenebilir ve artabilir.

Yıllara göre rota sayıları doğa etkinlik talebinde artış olduğuna işaret etmektedir. Öyle ki Covid-19 salgınına rağmen rota kayıt sayılarında önemli bir düşüş kaydedilmemiştir. Salgın sonrası araştırmalar da insanların hijyen ve sağlık kaygılarının etkisi ile daha çok açık alan etkinliklerine yöneleceği tahmin edilmektedir. Bu bağlamda artacak yoğunluk ve çevresel kaynakların sürdürülebilirliğinin ve talebin izlenmesi ve yönetilmesi adına önem arz edecektir.

Çalışma sonuçlarından yola çıkararak turizm uygulayıcı ve planlayıcılarına yönelik çeşitli öneriler sunmak mümkündür. Wikiloc kitle kaynak platformundan alınan bu veriler, Sinop ilinin doğal  ekicilikler ve doğa etkinlikleri arzı anlamında büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Sinop ilinin neredeyse tamamına yayılmış bu doğa noktaları arasında bağ kurularak, bu zenginliklerin

bütünsel bir şekilde tanıtımı ve yönetilmesi şehrin turizmüne büyük katkı sağlayacaktır. Özellikle şehrin deniz kum güneş ürünlerine odaklı mevsimsellik sorununun önüne geçilmesinde ve turizmden sağlanan ekonomik faydanın yerele dağılmasında rota projeleri doğrudan çözüm olabilir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik yaklaşımıyla hazırlanacak “Sinop Doğa Rota Ağı” konulu proje ya da uygulamaların geliştirilmesi önerilmektedir. Bu kapsamda çalışma verileri parkur, mola noktası ve tesis noktalarının belirlenmesi bağlamında dikkate alınabilir. Dahası alan gözlemlerine göre rota kayıtlarının dikkate değer bir kısmı Sinop’ta faaliyet gösteren yürüyüş grupları liderleri ve üyeleri tarafından oluşturulmuştur. Buradan anlaşılabileceği üzere alanı en iyi tanıyan, alan uygulayıcıları olarak tanımlanabilecek rekreatif grup, dernek, spor kulübü ve topluluklar olası bir “Sinop Doğa Rota Ağı” projesinde aktif rol alabilir. Sadece rotaların geliştirilmesi değil, sürdürülmesi ve güncellenmesinde de bu gruplara sorumluluk tanınabilir. Ayrıca bu çalışma sonucunda öne çıkan etkinlik rotalarının ve Sinop genelinde değer taşıyan mevcut veya yeni oluşturulacak rotaların kayıt altına alınarak tek bir kaynaktan birleştirilmesi daha sonra yapılacak projeler için önemli bir veri tabanı oluşturacaktır. Wikiloc kitle kaynak platformunun, kullanıcılar tarafından her an yeni kayıt yapıldığı için sürekli kendini yenileyen bir yapısı vardır. Bu sebeple belirli zaman aralıklarında buna benzer çalışmaların yapılması güncel veriye ulaşım açısından önem arz etmektedir.

Çalışmada bir kitle kaynak platformunun doğa rotaları konusunda içerik sağlama işlevine odaklanılmıştır. Kitle kaynak kullanımında tüketiciler, deneyimleri hakkında içerik üretmektedir. Üretilen bu içerikler ise alıcılar için yeni deneyimler ve bilgiler sunmaktadır. Dolayısıyla üretici ve tüketici arasındaki fark belirsizleşmektedir. Bu çalışmada da doğa rotası üreten rolüyle bireylerin, Sinop doğa etkinlikleri arz envanterine katkı sunduğu görülmektedir. Bu bağlamda gelecek çalışmalarda, kitle kaynak platformları üzerinden turistik çekicilikler ve rotalar kapsamında içerik üreten kullanıcıların/turistlerin “üreten tüketici (prosumer)” işlevleri inceleme konusu olabilir. Özellikle bilgi teknolojilerine yönelik araştırmalara olan ilginin arttığı düşünüldüğünde bu dönemde buna benzer çalışmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Dahası incelenen bölgelerde uygulamaya dönük somut çıktılar üretmek üzere CBS’ye dayalı araştırmalara ağırlık verilebilir. Son olarak bu çalışma tek bir uygulama ile sınırlıdır. Gelecek çalışmalarda birden fazla kitle kaynak platformundan alınan veriler bir arada veya kıyaslanarak incelenebilir.

Kaynakça

- Barros, C., Moya-Gómez, B. ve Gutiérrez, J. (2020). Using geotagged photographs and GPS tracks from social networks to analyse visitor behaviour in national parks. *Current Issues in Tourism*, 23(10), 1291–1310. <https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1619674>
- Bektaş, F., Kural, B., Erbaş, S., ve Nişancı, R. (2016). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) İle 3d (3 Boyutlu) Dağ Bisikleti (Cross-Country) Parkur Haritalarının Üretilmesi: Artvin-Yusufeli Örneği. *International Journal of Sport Culture and Science*, 4(Special Issue 1), 163–171.
- Enrique, E. ve Fernando, G. (2012). Towards an integrated crowdsourcing definition. *Journal of Information Science*, 38(2), 189–200.
- Farrell, T. A. ve Marion, J. L. (2001) Trail Impacts and Trail Impact Management Related to Visitation at Torres del Paine National Park, Chile, *Leisure/Loisir*, 26:1-2, 31-59.
- Halpenny, E. (2004). Trails, J. Jenkins, and J. Pigram, *Encyclopedia of leisure and outdoor recreation* (p.509,510) Routledge.
- Howe, J. (2008). *Crowdsourcing: How the power of the crowd is driving the future of business*. Random House.
- Gómez-Martín, M. B. (2019). Hiking tourism in Spain: Origins, issues and transformations. *Sustainability (Switzerland)*, 11(13). <https://doi.org/10.3390/su11133619>

- Kiper, T. ve Arslan, M. (2007). Anadolu'da DoĒa Turizmi Kapsamında DoĒa Y r y     G zergahlarının Belirle-
mesinde  rnek Bir  alı ma, TekirdaĒ Ziraat Fak ltesi Dergisi, 4(2), 165-174.
- Kling, K. G., Fredman, P., ve Wall-Reinius, S. (2017). Trails for tourism and outdoor recreation: A systematic
literature review. *Tourism*, 65(4), 488–508.
- Mota T., ve Pickering, C. (2020). Using social media to assess nature-based tourism: Current research and future
trends. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 30(February), 100295.
<https://doi.org/10.1016/j.jort.2020.100295>
- Moore, R. L., ve Shafer, C. S. (2001). Introduction to special issue trails and greenways: Opportunities for plan-
ners, managers, and scholars. *Journal of park and recreation administration*, 19(3), 1-16.
- Norman, P. ve Pickering, C. (2018). Using volunteered geographic information to assess the visitor use of parks.
The 9th International Conference on Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protec-
ted Areas (MMV), 2017–2019.
- Peterson, B. A., Brownlee, M. T. J., ve Marion, J. L. (2018). Mapping the relationships between trail conditions
and experiential elements of long-distance hiking. *Landscape and Urban Planning*, 180(December 2017),
60–75. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2018.06.010>
- Prpi c, J., Tacihagh, A. ve Melton, J. (2015). The fundamentals of policy crowdsourcing". *Policy & Internet*, 7(3),
340–361.
- Selim, S. (2019). En Uygun G zerg h Algoritması ile DoĒa Y r y     Rotalarının Modellenmesi, Süleyman De-
mirel  niversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 23(2), 617-624.
- Uygu gil, H. (2015). CoĒrafi Bilgi Sistemlerine İlişkin Temel Kavramlar (Editör: A.  ubuk) CoĒrafi Bilgi Sis-
temlerine Giriş, s.118-131. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Timothy, D. J., ve Boyd, S. W. (2015). *Tourism and trails: Cultural, ecological and management issues* (Vol. 64).
Channel View Publications.
- Tomczyk, A. M., Ewertowski, M. W., White, P. C. L., ve Kasprzak, L. (2017). A new framework for prioritising
decisions on recreational trail management. *Landscape and Urban Planning*, 167(June), 1–13.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2017.05.009>
- T rkel İ.  . ve G kdemir S. (2021). Dalı  Turizmi Kapsamında, Çanakkale BoĒazı ve  evresinde Bulunan Batık-
ların Dalı  Rotalarının Belirlenmesi Determination of Diving Routes of Shipwrecks in the Dardanelles
Strait an .. Dalı  Turizmi Kapsamında, *Turist RehberliĒi Nitel Araştırmalar Dergisi* 2(1), 44-74.
- Wikiloc web sitesi. (2021). <https://help.wikiloc.com/article/186-trailrank-trail-wikiloc> (Erişim tarihi: 12.09.2021)
- Zhang, H., Leung, X. Y., Bai, B., ve Li, Y. (2021). Uncovering crowdsourcing in tourism apps: A grounded theory
study. *Tourism Management*, 87(July), 104389. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2021.104389>.

SİNOP MANİLERİNİN DİLİ

Ergün ACAR*
Sibel ÇELİKEL*

Öz

Geçmişten günümüze çeşitli birikim ve yaşanmış olayların dışa yansımaları olan maniler, içinde çok zengin bir kültür malzemesi taşımaktadır. Çalışmamızda Sinop ve yöresine ait manilerin içinde barındırdığı ağız özellikleri ele alınmıştır. Bu bağlamda manilerde geçen genel ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı bazı örnekler vasıtasıyla ortaya konulmuştur. Bu veriler ışığında Sinop ağızlarının Oğuz ve Kıpçak dil özellikleri taşıdığı ortaya çıkmıştır. Yine maniler içinde kullanılan bazı sözcüklerin Derleme Sözlüğünde bulunmaması da Türkçenin söz varlığına katkı sunması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Mani, Ağız, Dil, Söz Varlığı.

The Language of the Sinop Manias

Abstract

Manias, which are the outward reflection of various accumulations and events from the past to the present, carry a very rich cultural material in them. In our study, the oral characteristics of the manias belonging to Sinop and its region are discussed. In this context, the general sound information, shape information and word presence in the manias have been revealed through some examples. In the light of these data, it has been revealed that Sinop dialects have Oghuz and Kipchak language features. Again, the absence of some words used in mani in the Compilation Dictionary is of particular importance in terms of contributing to the vocabulary of Turkish.

Keywords: Sinop, Mania, Language, Dialekt, Vocabulary.

Giriş

Halk şiirinin en küçük nazım türlerinden birisi olan maniler üzerine birçok sözlük ve kaynak eserinde çeşitli tanımlar yapılmıştır.

Yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

Türkçe Sözlük'te "Genellikle birinci, ikinci, dördüncü dizeleri uyaklı olan, daha çok hecenin yedili ölçüsüyle söylenen halk şiiri" biçimindedir. (TDK, 1998: 1501).

Cem Dilçin, yedi heceli, dört dizeden oluşan mani için ilk iki dizesinin uyağı doldurmak ya da ana düşünceye giriş yapmak için söylendiğini, üçüncü dizenin serbest olmasının mani söyleyene kolaylık sağladığını ve son dizenin ise söylenmek istenen temel duygu ve düşüncenin belirtildiğini söyler (Dilçin, 1997: 279).

Maniler içinde pek çok konuyu ve sosyal yapıyı barındıran nazım türleridir. Sinop manilerinin içeriğine baktığımızda içinde beşeri aşk, sevgi, özlem, hasretlik, gelin-kaynana çekişmeleri, muhtarlık çekişmeleri, acı, ızdırap, keder, nefret ve ramazana dair konuların işlendiğini görürüz. Ayrıca Sinop manilerinin içinde oldukça zengin dil malzemesinin de yer aldığı görülür. Bu çalışmamızda manilerin içinde görülen ağız özelliklerini ses bilgisi, şekil bilgisi ve sözlüksel yapılarıyla ele almaya çalıştık.

* Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, ergunergunacar@gmail.com - orcid.org/0000-0002-8771-0683.

* Dr., drsibelcelikel@outlook.com - orcid.org/0000-0002-5670-6198.

1. Yöntem

Çalışmamızı hazırlarken, üzerinde inceleme yaptığımız mani örneklerini Acar'a ait "Sinop Manileri" adlı eserden ve sahada kaynak kişilerden derlediğimiz manilerden oluşturduk. Sahada derlemiş olduğumuz maniler oldukça fazla olmasına rağmen çalışmamızda yalnızca üzerinde inceleme yaptığımız manileri kullandık. Seçmiş olduğumuz manilerin Sinop ve yöresini genel olarak yansıtan maniler olmasına özen gösterdik. Manilerden hemen sonra kaynak kişi ya da kaynak eseri verdik. Derleme esnasında ağız özelliklerinin daha etkin tespiti için kaynak kişilerin yaş ortalamasının elli ve üzerinde olmasına dikkat ettik. Sinop ve yöresine ait ağız özelliklerinin dengeli olarak verilmesi adına her ilçeden derleme yapmaya özen gösterdik.

2. İnceleme

2.1. Ses Bilgisi

Sanduk üstünde sanduk

Duramāsañ gel artuk

Duttuk da gōñul verdük

Adam evlenü sanduk (Hatice Muslu-Saraydüzü Akbelen Köyü, İlkokul-3, Yaş:65)

- Sinop manilerinde bazı eklerde ve kelime tabanlarında Eski Türkçenin bir kalıntısı olarak düzlük-yuvarlaklık uyumu yoktur: sanduk (sandık), evlenü (evlenir), verdük (verdik), ...
- Ön seste Oğuz Türkçesinin en önemli özelliklerinden biri olan tonlulaşma hadisesi yaygındır. Yukarıdaki manide /t-/>/d-/ tonlulaşması örneği mevcuttur: duttuk (tuttuk).
- Ünsüz düşmesine bağlı olarak ikâme uzun ünlüler oluşmuştur: duramāsañ (duramazsan).

Çıranuñ içi mezir

İtdiñ beni irezil

Benim sevdüñüm ūlan

Köyüñ içinde vezir (Sevim Öztin, Boyabat-Korucuk Köyü, Okuma yazması yok, Yaş:73)

İsdambul su içinde

Suyu bardak içinde

Yansın yıkılsın disem

Bi yārim var içinde (Nuriye Ulak, Gerze-Çakallı, Okuma yazması yok, Yaş:70)

- Türkçede kelime başı /r/ fonemi bulunmadığı için önüne telaffuzu kolaylaştırmak üzere bir ünlü gelir: irezil (rezil).
- Türkçe bazı kelime köklerinde /e/ ve /i/ ünlü nöbetleşmesi görülür. Genelde tek heceli sözcüklerde görülen bu hadise bazı ağızlarda da görülebilmektedir. Sinop'un Boyabat yöresinde /i/ şekli kullanılır: itdiñ (ettin), disem (desem), ...

Dabancam dolu saçma

Gel yārim benden kaçma

Benim yaram bā yeter

Bi yara da sen açma (Fatma Altun, Erfelek-Balıfakı, İlkokul-5, Yaş: 58)

- Ön seste tonlulaşma hadisesi bu örnekte de mevcuttur. Yalnız burada /k-/>/g-/ tonlulaşması mevcuttur: kaçma (kaçma).
- Alıntı sözcüklerdeki ünlü uzunlukları mevcuttur: yārim (yarım).
- Hece kaynaşması neticesinde iki ünlü kaynaşarak uzun /a/ ünlüsünü oluşturmuştur: bā (bana).

Hambariñ ğapısına

Gün çaldı yapusuna

Eşim sabın göndermiş

Uyandım ğoĥusuna (Şükrüye Gündoğdu, Dikmen-Akçekese, Okuma yazması yok, Yaş: 65)

- Ön seste /h-/ protezi türemiştir: hambariñ (ambarın).
- İç seste iki ünlü arasında kalan kalın /k/ fonemi /-k-/>/-h-/ değişimiyle sızıcılaştırır: ğoĥusuna (kokusuna).
- Ön seste /k-/>/g-/ tonlulaşması mevcuttur: ğoĥusuna (kokusuna).

Su ğuydum tenciriye

Gel ğuzum penciriye

Eğer beni seversey

Al beni içeriye (Acar, 2017: 150)

- İç seste /-e-/>/-i-/ daralması görülür. Bu hadise /c/ foneminin darlaştırıcı özelliği ile açıklanabilir: tenciriye (tencereye), penciriye (pencereye), ...
- Son seste /-ñ-/>/-y/ sızıcılaştırması vardır: seversey (seversen).
- Ön seste /k-/>/g-/ tonlulaşması mevcuttur: ğuydum (koydum), ğuzum (kuzum), ...

2.2. Şekil Bilgisi

Ayancuk'da gezersiy

Biliyorum gözelsiy

Bir eviy bir olusuy

Niye bekar gezersiy (Acar, 2017: 52)

- Geniş zaman ikinci teklik kişi eki {-siy} şeklinde kullanılmaktadır: gezersiy (gezersin)
- İlgi hâl eki {-iy} şeklinde kullanılmaktadır: eviy (evin).
- Ek-fiilin geniş-şimdiki zaman ikinci teklik kişi eki {-siy} şeklinde kullanılmıştır: olusuy (oğ-lusun).

Saçım uzun ğakmıya

Yar yüzüme bakmıya

Yedi daldan gül aldım

Yarım gibi ğokmāya (Acar, 2017: 145)

- Şimdiki zaman ekinin ünlüsü düz ünlü olarak kullanılmaktadır. Ayrıca sondaki /-r/ ünsüzü titreşimli yapısından dolayı düşmüştür: ğakmıya (kalkmıyor), bakmıya (bakmıyor), ğokmāya (kokmuyor), ...

2.3. Söz Varlığı

Kar yağar ipek gibi

Dökülür kepek gibi

Peşimde dolaşıyoñ

Yal yimez gölbez gibi (Acar, 2017: 120)

gölbez: Köpek yavrusu

Saçı dubağ gırkdurucaz

Irzā'yı mıkdar yapdurcaz

Debelenme dülger Osman

Seni yine yıkduracaz (Acar, 2017: 145)

dubağ: Kel

Ceviz içi dört kıynak
Zordur yardan ayrılmak
Ayrılmak bir şey değil
İlle sabredip durmak (Acar, 2017: 65)
kıynak: Bölüm

Ebüürşümden örgüsü
Yüreğimde sevgisi
Haçan düğüne gitsem
Unutaman deyyüsü (Acar, 2017: 83)
haçan: Ne zaman

Ğara ğuşuñ ğanadı
*Sağā sola **tortmasın***
Bubaña selam söyle
Sakın seni satmasın (Acar, 2017: 121)
tort-: Çarpmak

Sonuç

Biz bu çalışmamızda Sinop manilerinde geçen genel ağız özelliklerini ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı bakımından örnekler yoluyla vermeye çalıştık. Elbette daha pek çok örnek üzerinden Sinop ve yöresine ait dil özelliklerini çoğaltmak mümkün, ancak genel olarak diğer manileri de kapsayacak örnekler üzerinden genel bir değerlendirme oluşturmaya çalıştık. Gördük ki bu maniler içinde barındırdığı söz varlığı ve dil özellikleriyle geçmişe dair Sinop'un birikimlerini yansıtan kültür hazinesi olmuştur. Ağız özellikleri bakımından elde ettiğimiz çıktıları bakarak Sinop ağız Eski Anadolu Türkçesi'nin dil özelliklerini hâlâ içinde barındırmaktadır. Ayrıca maniler içinde Oğuz Türkçesinin yanı sıra Kıpçak Türkçesine ait ses özelliklerini de yansıtılmaktadır. Yine söz varlığı bakımından Sinop manileri Derleme Sözlüğü'nde bulunmayan pek çok sözcüğü içermesi bakımından da önemlidir.

Kaynakça

- Acar, E. (2016). *Sinop Yöresi Söz Varlığı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Acar, E. (2017). *Sinop Manileri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akman, E. (2006). *Kastamonu Manileri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Dilçin, C. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ergin, M. (1990). *Dede Korkut Kitabı I*. Ankara: TDK Yayınları.
- Güven, A. (2012). Toplumsal Dilbilimin Kapsam Alanı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 55-62.
- İmer, K. (1990). *Dil ve Toplum*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- König, G. (1985). Toplum Dilbilimin Tarihsel Dilbilime Katkıları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 33-42.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük I-II*. Ankara: TDK Yayınları.

BİR İÇ TURİZM DESTİNASYONU OLARAK SİNOP’U TANITMAK YA DA TANIT(A)MAMAK: SİNOP TANITIM MATERYALLERİ VE ÇEŞİTLİ YAYIM ORTAMLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Alpay TIRIL*

Öz

Turizmin ayrılmaz bileşeni olan tanıtma faaliyetleri, basılı materyaller yanında, gelişen iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklarla ağ üzerinde üretilen dijital materyallerin de eklenmesiyle yaygınlığını ve etkisini artırarak gelişmektedir. Ağ teknolojilerinin doğası gereği, bilginin kopyalanarak yayılması, turizm destinasyonları hakkında önceden bilgi toplama ve imaj oluşturmada etkisi olan büyük bir bilgi havuzunu daha geniş bir kitlenin hizmetine sunmuştur. Önemli bir bölümü ağ üzerinde katlanarak büyüyen bu bilgi havuzu, destinasyonu ziyaret eden ya da etmeyi planlayan turistleri, turizm destinasyonlarında yaşayan yerel halkı ve diğer tüm ilgi gruplarını, bu büyük havuza “bilgi” ile katkı koyar hale de getirmektedir. Bu olgusal gerçeklik, turizm destinasyonlarına yönelik turist değerlendirmeleri ve eleştirileri de dâhil olmak üzere her türlü bilginin ve yorumun her kanalda dünyanın her yanına yayılabilecek bir iletişim çağında olduğumuzu göstermektedir. Sinop, özellikle son on yılda adından çok söz ettiren ve pazar payını artıran bir iç turizm destinasyonudur. Daha öncesinde, Türkiye turizmindeki iddiasız sayılabilecek konumunda, yaklaşık son on yıllık dönemde büyük bir değişim olmuş ve ulusal turizm pazarında adından söz ettirmeye başlamıştır. Sinop destinasyonunun turizm alanında gösterdiği bu atılım, coğrafi, tarihsel, sosyal ve ekonomik kimi nedenlere bağlı olarak bilinmeyen bir yerleşim olan il merkezini ulusal düzeyde bir ilgi odağı haline getirmiştir. Sinop’un iç turizm pazarındaki bu hamlesi, destinasyonun tanıtım materyallerinde ve hakkında yapılan basılı ve elektronik yayımlarda nicel bir artışı beraberinde getirmiştir. İletişim teknolojilerindeki gelişmelerin sunduğu olanakları kullanarak ağ üzerine de taşınan bu materyaller, Sinop’u sadece turistlere tanıtmakla kalmamakta, yerel aktörlerin de yaşadıkları yer üzerine bilgilenmelerini sağlamaktadır. Bu amaçla, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından özel sektöre uzanan geniş bir perspektife yayılmış aktörler tarafından üretilen basılı ve elektronik ortamda ilgililere sunulan her türlü materyal ve yayımın Sinop’la ilgili önemli bir bilgilendirme eksikliğini giderdiği sonucuna varılabilir. Konuyu bu bağlamda ele alan bildiri, Sinop’la ilgili turistik tanıtım materyalleri ve çeşitli yayımlardaki bilgi hatalarından yola çıkarak, sıklıkla tekrarlanan yanlışlara dikkat çekmeyi ve bunların tekrarlanmasını önlemeye katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Tanıtma, Sinop Tanıtım Materyalleri.

Promote or (Can)Not Promote Sinop as A Domestic Tourism Destination: An Assessment on Sinop Promotional Materials and Various Publications

Abstract

Promotion activities are an important component of tourism. Promotion is developing by increasing its prevalence and impact by articulating digital materials produced on the net. Due to the nature of network technologies, the dissemination of information by copying has made a large pool on the net. This information pool, a significant part of which grows exponentially on the network, also makes tourists who visit or plan to visit the destination, local people living in tourism destinations and all other interest groups contribute to this large pool with “information”. This reality shows that a communication age has arrived where tourism destinations can spread all kinds of information, including tourist reviews and criticisms, all over the world in every channel.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, alpaytiril@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-0167-7609>.

Sinop, as a domestic tourism destination, has been making a name for itself and increasing its market share especially in the last decade. In this period, promotion materials of Sinop has increased due to it became more well-known destination in the domestic tourism market. These materials have also been moved on the web. They not only promote Sinop to tourists, but also inform local actors. For this purpose, public institutions and the tourism sector produce and broadcast printed and electronic promotional materials. These materials have many information natural and cultural information on Sinop. In this study, information errors in promotion materials and other various publications of Sinop discussed.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Promotion, Sinop Promotion Materials.

Giriş

Turizmde çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkan tanıtma; bütün bilgi, teknik ve yöntemlerin etkin ve koordineli kullanılması sonucunda hedef pazarda yapılmak istenilen bilgilendirme, aydınlatma ve kamuoyu oluşturma faaliyetlerinin tümü olarak tanımlanabilir (Karasu, 1990:32).     ' n (1991:35), mevcut ürünün tüketicilere duyurulmasını sağlayan işlemeler olarak nitelendirdiği tanıtma; neyi, nasıl, nerede ve kime tanıtacağını bilimsel yöntemlerle saptama, tanıtma politika ve planlamasını yapma ve bu işlemleri yürütme aşamalarından oluşur (Olalı, 1983:8). Karasu (1990:32), tanıtmayı pazarlamanın bir alt fonksiyonu olarak nitelendirmektedir. Bir uzmanlık alanı olan tanıtma, öncelikle tanıtacakların tanınmasını gerektirir. Tanıtacakların tanınması gereken iki bileşenden biri tanıtılacak olanın tanınması, diğeri tanıyacak olanın tanınmasıdır. Olalı (1983:17), turistik ürünü tanıtma amaçlı çalışmaların, hedef kitleye bilgi vermeyi içerdiğini de belirtmektedir. Turistik ürünü tanıtma, bilgi verme, eğitme ve ikna etme sürecinin ayrılmaz bir parçası ise tanıtım materyalleridir. Kozak (2014:29), turizm pazarlamanın yedi karma elemanı arasında saydığı ve bu elemanlar arasında önemli bir yer tuttuğunu belirttiği fiziksel kanıtlar arasında tanıtımla ilgili materyalleri de saymaktadır. Bu materyaller, çağımızın bilişim teknolojilerinin ulaştığı noktada, sadece basılı olarak değil, her türlü dijital teknolojinin kullanıldığı ortamlarda ve formatlarda üretilmekte ve sunulmakta, çoğunlukla interaktif bir ortam içinde işlevlerini yerine getirmektedir. 1906 yılında radyo, 1930 yılında da televizyon yayınlarının başlamasıyla değismeye başlayan iletişim paradigmaları, iletişimi hızlandıran ve bütün tarafları aktif hale getirme olanağı sunan internet ile yeni bir döneme girmiştir. 1980'lerde kullanılmaya başlayan ağ teknolojilerinin 1990'larda yaygınlaşmasıyla; bilginin hızlı paylaşımı, bağımsız iletişim ve etkileşim, kayıpsız ve hatasız bilgi aktarımları, sınırsız sayı ve alanda herkese kendini ifade etme özgürlüğü sunan platformlar, eksiksiz analiz ve raporlama olanağı sağlayan veri kayıtları gibi olanaklar kültürü, sosyal yaşamı, alışkanlıkları, öncelikleri, ticareti, dolayısıyla reklam ve pazarlama sektörünü de derinden etkilemiştir (Tanyer, 2017:47-48). Bu etkiler, yaşamın her alanını olduğu gibi, hizmetler sektörü içinde sınıflandırılan turizm endüstrisini de kapsamına almıştır. Hizmetlerin temel özelliklerinden olan dokunulmazlığın, turistik ürünün tanınmasında, bu amaçla hazırlanmış basılı ve elektronik tanıtım materyalleri ile söz konusu turistik ürünü önceden deneyimlemiş bireylerin görüşleri ve yorumlarının önemini artırdığı söylenebilir. Hizmetleri mallardan ayıran en önemli özelliklerden biri olan dokunulmazlık, tüketicilerin hizmetlerin değerini ölçmesini güçleştirmektedir. Bundan dolayı tüketiciler, hizmetlerin kalitesini anlamak için fiziksel ve sosyal kanıtlar aramaktadır (Kozak, 2014:19). Hizmetlerin üretilmeden önce g r lememe özelliği, turizm hizmetlerini de kapsamakla birlikte, turizmin mek nsal yönü, destinasyonu ziyaret etmeden görmeyi ve özelliklerini öğrenmeyi mümkün kılmaktadır. Destinasyonun mek nsal bağlamının önceden görülmesi ve kendilerini sunulan turistik ürünü tüketmek isteyen kitlenin destinasyon hakkındaki imajının uyarılmasında tanıtım materyallerinin ve her tür medyadaki tanıtım ve yorum yazılarının önemi, ağ teknolojilerinin gelişmesiyle daha da artmıştır. Sadece basılı ya da elektronik tanıtım malzemeleri değil, tüketicilerin yayıncıya dönüştüğü sosyal medya ortamları da destinasyon özelliklerinin önceden bilinmesini sağlayarak turistik ürünün seçiminde

önemli rol oynamaktadır. Turizm pazarının müstakbel tüketicileri, uygun bağlantı araçlarını kullanarak turizm destinasyonları ve hizmetleriyle ilgili her türlü bilgiye ulaşabilmektedir. Bu konuda bilgi alınabilecek kaynakların çoğalmas ve ulaşılabilirliklerinin kolaylaşması, destinasyon imajlarının uyarılmasını güçlendirmektedir. Böylece, Avcıkurt (2017:42) tarafından da belirtildiği gibi, turistik alanın genel bilgilere dayalı organik imajı, pazarlamaya yönelik çeşitli materyaller ve yayınlarla uyarılmış imaja dönüşür. Her sektörde son derece önemli olan imaj, destinasyonlar arası rekabette daha da önem kazanmaktadır. Olumlu bir imaj yaratmak için harcanan maddi ve manevi çabalarla tüketici üzerinde psikososyal etkiler yaratma ve destinasyonlara üstünlük sağlama çabaları, bazen gerçekdışı özellikler söylemlerle göz boyama aracına da dönüşebilir. İmaj kavramını olumlu algılayanlar tarafından imajın bir yanıltma aracı değil, var olanı yansıtmaya olduğu ifade edilmektedir (Akyurt ve Atay, 2009:2). Turistin ziyaret ettiği destinasyondaki doyumunu üst düzeye çıkarma güdüsü, turizmin psikososyal bir tabanı olduğuna işaret etmektedir. Bu doyumunu artırmaya yönelik uyarıcıların kullanılmasıyla destinasyonların bazı özellikleri ön plana çıkarılmaya çalışılmakta, ziyaretçiler uyarılmaktadır. Bu tür dikkat çekici özelliklerle imaj oluşturma ve oluşmuş imajları pekiştirme, gelişme eğilimindeki bir iç turizm destinasyonu olan Sinop'ta da kullanılmaktadır. Türkiye'de tek olduğu iddia edilen bir yeryüzü şeklini, söz gelimi, "Türkiye'nin tek fiyordur olan Hamsilos Fiyordu'nu" (!) ziyaret etmenin, ziyaretçinin doyumunu artıracak düşünülüşünden, Sinop'la ilgili tanıtım materyallerinde "Türkiye'nin tek fiyordur"na sürekli vurgu yapılmaktadır. Diğer yandan, Cumhuriyet döneminin siyasi ve edebi tarihinde ön planda olan iki figürün, Necip Fazıl'ın ve Nazım Hikmet'in Sinop geçmişlerinin vurgulandığı da Sinop'la ilgili kimi yayınlarda görülmektedir. Karşıt siyasi görüşleri temsil etmede adları genellikle birlikte anılan bu iki edebiyatçı ve ideologun bir zamanlar (tarihi) Sinop Cezaevi'nde yattıklarını (!) anımsatmak, Sinop'la ilgili bazı tanıtım materyallerinin ve yayınların vazgeçemediği hususlardandır. İki karşıt siyasi kutbun önde gelen edebiyatçısı ve ideologu olan Nazım Hikmet ve Necip Fazıl'ın Sinop'la bağlantılarını kurmakla (!), bu karşıt görüşlerin mensuplarını ortak bir noktada buluşturup zihinlerindeki Sinop imajının pekişmesini sağlamak amaçlanıyor olmalıdır. Bu örnekler yanında, birkaç yıl öncesine kadar aktif olan yerel bir otobüs firmasının, Türkiye'nin büyük şehirlerine giden otobüslerinden bazılarının dış yüzeylerine, Sinop'u tanıtmak amacıyla "Sinop'taki Kızıl Kule'nin fotoğraflarını giydirmek ve Sinop'un bu nadide kültür varlığını tanıtmak, yerel dinamiklerin olumlu tanıtım hamlelerinden biri olarak (mı?) görülmelidir!

1. Özdek ve Yöntem Üzerine

Amaçlı bir yönelim sonucunda özneye nesne arasında kurulan ilişkinin ürünü olarak tanımlanan bilgi, varlıkları tanımayla ilintili bir kavramdır. Bilgi, çeşitli biçimlerde öğrenilen ve doğru olduğu düşünülen bir algıdır. İnsan bilincinde doğru olarak algılanan herşey bilgi kabul edilir (Cevizci, 1999:23). Bu makalede, bir iç turizm destinasyonu olarak ele alınan Sinop'u tanıtan, basılı ve elektronik turistik tanıtım materyalleri öncelikli olmak üzere, Sinop'la ilgili diğer basılı ve elektronik kaynaklar ve yorumlarda sıklıkla rastlanan ve senelerdir yinelenmeye devam eden bilgi hatalarından örneklerin sunumudur. Herhangi bir analize dayanmadığından bir içerik analizinden söz etmek mümkün olmamakla birlikte, seçilmiş örneklere dayalı bir içerik incelemesi yapılmıştır. Bu nedenle, bu makale, bu konudaki bir içerik analizinin sınırlı bir öncülü olarak değerlendirilebilir.

Bilgin'in (2014:11), Henry ve Moscovici'den aktardığı gibi, söylenen veya yazılan her şey içerik analizine tabi tutulabilir. İçerik analizinin ilk aşaması, araştırma hedeflerinin belirlenmesi, sonraki aşaması ise örneklemin oluşturulmasıdır. Örnekleme, geniş ya da dar tutulabilir. Bu makalede örnekleme, Sinop'la ilgili basılı ya da elektronik bilgi kaynakları arasından seçilmiş bir grup yayın olup, turistik tanıtım materyalleri ağırlıklı olmak üzere rastlantısal olarak oluşturulmuştur. Bu materyallerde üzerinde durulan beş ana konu; Türkiye'de örneği olmayan bir kıyı tipinin Türkiye'de yalnızca Sinop'ta

bulunduğu söylemi, Evliyâ Çelebi'nin Sinop hakkında yazdıkları ve yazmadıkları, Sinop'un en çok ziyaret edilen destinasyonu olan tarihi cezaevinde yatmamış olan kimi ünlü edebiyatçıların siyasi mahkum olarak burada yattıkları söylemi, Cumhuriyet döneminin önemli şairleri arasında yer alan Ahmet Muhip Dıranas'a ait kimi biyografik bilgiler ve Alanya'da bulunan Kızıl Kule'nin Sinop tanıtımından kullanılmasıdır. Öncelikli olarak ele alınan bu beş konu hakkında doğrular da bilimsel literatürden ve adı geçen edebiyatçıların anılarından derlenerek bir kez daha açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır.

2. Bir İç Turizm Destinasyonu Olarak Sinop

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı coğrafyasında yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik süreçler, bu coğrafyaya eklemleme uğraşı veren Türkiye'de turizm sektörünü de etkilemiş ve 1950'li yıllarda Türkiye turizminde bir kıpırdanma dönemi başlamıştır. Türkiye'nin o dönemlerdeki siyasal yönelimleri, sosyal değişim ve mekânsal dönüşümlere yansıyan bu kıpırdanmalar kamu yönetimi, sektörel yapılanma ve tesis yatırımlarıyla kendini hissettirmeye başlamıştır. Turizm, bu dönemde kamusal alanda daha görünür bir sektör olma yolunda ilerlerken, özellikle konaklama tesisleri mimari ve kitlesel ağırlıklarını hissettirmeye başlamıştır. Türkiye'nin büyük kentlerinde 1950'lerden itibaren kent morfolojinde varlığını hissettiren kitleye sahip otel yapılarının bir örneği de, Türkiye'nin en küçük il merkezlerinden biri olan Sinop'ta inşa edilmiştir. Yakın zamanda yıkılan bu yapı, deniz kenarında yapılmış ve uzun yıllar kentin kıyı peyzajının baskın yapısı olarak kalmıştır (Tırıl, 2017:354). Ancak, Sinop o tarihlerden günümüze kadar Türkiye turizm pazarında ön plana çıkamamış, dış turizm açısından ise neredeyse hiç gelişme gösterememiştir. Yine de 1960'lardan itibaren Sinop'ta turizm konusunda bir farkındalığın oluşmaya başladığı, turizmin geliştirilmesiyle ilgili girişimlerin 1960 yıllarından itibaren artarak devam ettiği söylenebilir. Sinop'u Tanıtma ve Turizm Derneği de 1960'lı yıllarda Sinop'un tanıtılması ve turizmin geliştirilmesi için aktif olarak çalışmaktadır.

Cumhuriyet gazetesi, her haftanın cuma günü bir tam sayfayı turizm konusuna ayırdığı 1960'lı yıllarda Sinop'a art arda iki hafta yer vermiştir. Gazetenin 10 ve 17 Temmuz 1964 tarihli nüshalarında Sinop, "Diyojen'in doğduğu yer"¹ üst başlığıyla tanıtılmıştır. 10 Temmuz 1964'te yayımlanan ilk kısımda doğal güzellikleri ile konaklama ve yeme içme olanaklarının, 17 Temmuz 1964'te yayımlanan ikinci kısımda ise tarihi eserlerin tanıtıldığı gazetede Sinop'tan övgüyle söz edilmektedir. İl merkezinde 1964 yılında yedisi birinci sınıf, beşi ikinci sınıf olmak üzere on iki otel hizmet vermektedir. İl merkezinde bulunan Liman, Karadeniz ve İstanbul Lokantaları birinci sınıf lokantalar. Gazetede, içkisiz olduğu belirtilen Liman Lokantası'ndan, "*Karadeniz şehirlerinde eşine rastlanamaz*" cümlesiyle söz edilmekte; Sinop'u Tanıtma ve Turizm Derneği'nin işlettiği aile kampının lokantasının da içkili birinci sınıf lokanta niteliğinde² olduğu belirtilmektedir. 1964 yılında il merkezinde on adet de ikinci sınıf lokanta hizmet vermektedir. Yazıda, otellerdeki konaklama bedelleri ve lokantalardaki yemek bedelleri de verilmektedir.

Günümüzden elli yedi sene önce Sinop'u tanıtan bir ulusal gazete yazısında yer alan ifadeler, adı belirtilmeyen yazarın Sinop'tan etkilendiğini göstermektedir. "*Kastamonu sahillerini bitirir bitirmez tabiat daha da güzelleşmeye başlar. Çamların denizi ile denizin mavisi, ince kumlu fevkalâde güzel plâjlarla ayrılır. Çam ormanları denize kadar iner.*" cümlelerinden oluşan kısa bir paragrafla başlayan (*Cumhuriyet*, 1964a) yazının ikinci kısmının son paragrafı şöyledir:

¹ 10 Temmuz 1964 tarihli "İnci Yazı"da, "Diyojenin doğduğu yer" olarak basılan üst başlık, 17 Temmuz 1964 tarihli "2nci Yazı"da ise "Diyojen'in doğduğu yer" biçiminde basılmıştır.

² Bu lokantanın resmen birinci sınıf lokanta statüsünde mi olduğu yoksa nitelik olarak bu düzeyde mi olduğu gazetede ifadede net bir biçimde çıkartılamamıştır.

“Yukarıda görüldüğü gibi Sinop Karadeniz gezisi esnasında mutlak surette birkaç gün ayrılacak değerinde bir şehirdir. Otel ve yemek şartları müsait olduğuna göre Sinopda gerek deniz ve gerekse tarih, umumi bilgi bakımlarından çok faydalı günler geçirebileceğinize inanmalısınız.” (Cumhuriyet, 1964b).

Ülkemizde turizm sektörünün bakanlık düzeyinde ilk örgütlenmesi 1957’de Basın-Yayın ve Turizm Vekâleti’nin kurulmasıyla başlamış, bu bakanlık 1963 yılında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı’na dönüşmüştür. 1960’lı yıllar, küresel rüzgârların da etkisiyle turizmin gelişme eğiliminde olduğu yıllardır. Adını taşıyan bakanlığın kurulmasıyla kamu örgütlenmesindeki önemi artan turizm, yerli ve yabancı turistleri ağırlamak isteyen birçok şehir ve kasabanın bu konuya eğilmesini sağlamıştır. Öğretmen Şükrü Aydın³ tarafından kaleme alınan, Sinop İl Basımevi’nde 1968 yılında basılan *Sinop ve Turizm* isimli yirmi üç sayfalık kitapçık, 1965 yılında kaleme alınan ve Sinop’un turistik çekiciliklerinden söz eden ilk örneklerden biridir. Turizm açısından avantajlı bir konumda olmasına rağmen Sinop’un Samsun ve Abana ile rekabet edemediğini belirten Aydın, geç de olsa kuruluşunu memnuniyetle karşıladığı turizm derneğinden daha büyük hizmetler beklediğini ifade etmektedir. Sinop’un turizminin yaşadığı sorunlar arasında şehrin temizliği, fiyatların yüksekliği, tanıtım materyallerinin yokluğu, kamp yeri ve plajların yetersizliği gibi konulara değinen yazar; Zeytinlik, Akliman, Karagöl, Sinop surları, Bahçeler, Soğuksu, Sarıkum gibi mekânları edebi bir üslupla ele alan kitapçık, yazarın 1967 tarihli bir şiiri ile sona ermektedir (Aydın, 1968). Kimi eklemelerle genişletilen bu kitapçık, otuz iki sayfa olarak, *Anadolunun Elmas Gerdanlığı Sinop* adıyla tekrar basılmıştır.⁴

Şükrü Aydın’ın, *Sinop ve Turizm* adlı eserinde “Turizm Derneği” olarak geçen derneğin tam adı, “Sinop’u Tanıtma ve Turizm Derneği” olup bu dernek 1962 yılında kurulmuştur.

Sinop’ta turizm potansiyelinin ve durumunun, 1970’li yıllardaki bilimsel yayınlarda da ele alındığı görülmektedir. Köksal (1972:225), kıyıların eşsiz güzelliğine ve yaz mevsiminin elverişliliğine rağmen Sinop’un turizme açılmamış olmasının nedenini, Samsun-Sinop karayolunun henüz tamamlanmış olmasına bağlamaktadır.⁵ Akkan (1975:8) da, Karadeniz kıyılarında turizm bakımından gelişmeye en uygun köşelerden biri olduğu halde, Sinop’un turizm gelirlerinden payını alamayan yerlerin başında olduğunu belirtmektedir. Daha yakın tarihli bir çalışmada; doğal turistik çekicilikleri itibarıyla turizm merkezi olabilecek potansiyele sahip olduğu belirtilen Sinop ve yöresinde turizmin gelişmesini engelleyen bazı temel sorunlara dikkat çekilmektedir. Bu sorunlardan bir kısmı yörenin doğal coğrafi özellikleri, bir kısmı ise üst yapı yetersizliklerine bağlanmaktadır (Uzun, 1998:4-5).

Sinop’la ilgili basılı tanıtım materyallerinin 1990’lı yıllarda başlayan artışının 2000’li yıllarda ivme kazandığı, özellikle son yıllarda ise ağ üzerinde yer alan elektronik materyallerin sayısının ve etkisinin arttığı gözlenmektedir.

2000’li yıllarda ortaya çıkan ya da gelişen bir takım içsel ve dışsal nedenler, Sinop’u özellikle son on yılda iç turizm pazarında adından daha çok söz edilen bir destinasyon haline getirmiştir. İç turizm pazarında Sinop’a yönelen ilginin nedenlerine kısaca değinmek gerekirse, bunlar temel olarak aşağıdaki ana başlıklar altında ele alınabilir:

- Sinop’un doğal özellikleri ve doğal peyzajların göreceli bozulmamışlığı,

³ Sinop’un Gerze ilçesinin Yakıl köyünde 1933 yılında doğan Şükrü Aydın, Gökçöy Köy Enstitüsü’nü bitirerek bir süre ilköğretim öğretmeni yaptıktan sonra 1958 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü’nü bitirerek görevine branş öğretmeni olarak devam etmiştir. 1982’de emekli olan Aydın’ın, Sinop’la ilgili çeşitli konularda yazıları ve kitapları yayımlanmıştır.

⁴ Kitapçıkta basım yılı yer almamaktadır. Yazarın önsözü 7 Ağustos 2003 tarihini taşımaktadır.

⁵ 1970’li yılların başında Ankara’dan Sinop’a otobüs ulaşımının Çorum-Samsun-Bafra üzerinden sağlanabildiği bu güzergâhın 600 km’den fazla olması, yarım asır önceki ulaşımın durumunu göstermektedir. Samsun-Sinop arasındaki asfalt yolda 1970’lerin başında henüz tamamlanmış olup, 1970 yılında Alaçam’ın batısına kadar gelen asfalt yol 1971 yılında Sinop’a ulaşmıştır (Köksal, 1972:223 ve 225).

- Sinop’un kültürel ve tarihsel geçmişi ve bu geçmişi yansıtan somut ve somut olmayan kültürel mirası,
- Yarattığı psikolojik etkilerle insanlarda görme ve atmosferini soluma dürtüsü uyandıran tarihi cezaevinin varlığı,
- Karadeniz kıyılarının Sinop dışındaki bölümlerinin doğal yapısını ve rekreasyonel eriŐilebilirliğini deėiŐtiren kimi müdahaleler,
- Sosyoekonomik değişimler, ulaşım ve iletişim olanaklarındaki gelişmeler ve serbest zamanlardaki artış gibi bir dizi parametreye bağlı olarak artan i turizm hareketliliği,
- Makro turizm politikalarının turizmi çeŐitlendirme ve on iki aya yayma çabaları ve bunun yerel turizm dinamiklerine yansıması,
- T  K verilerine dayanarak ortaya atılan “Mutlu Şehir” olgusu ve resmi istatistiklere göre Sinop’un “Türkiye’nin En Mutlu Şehri” unvanını kazanması,
- Tanıtım materyal ve yöntemlerinin teknolojik olanakları kullanarak çeşitlenmesi ve ağ üzerinden eriŐebildikleri kitlelerin artması,
- Profesyonel elektronik yayıncılığın gelişmesi ve internet eriŐimi olan her bireyin potansiyel yayıncı olabilmesi sayesinde imaj oluŐturucu uyaranların nicel ve nitel artışı,
- Televizyon dizileri ve sinema filmlerinin etkisi,
- İ turist sayısındaki artışın kulaktan kulağa pazarlamayı geliŐtirmesi,
- Sinop’un iç turizm pazarında yeterince tanınmayan, bakir bir pazar olması.

Sinop’un iç turizm pazarında daha çok talep edilen bir destinasyon hale gelmesinin dayandırılabilceği bu başlıklar hakkında birkaç söz söylememiz yerinde olacaktır.

Sinop’un doğal özellikleri ve güzellikleri seyahatnamelerde, monografilerde, bilimsel ve popüler yayınlarda, çeşitli amaçlarla üretilmiş görsellerde, belgesel ve sinematografik eserlerde çokça iŐlenmiŐtir ve iŐlenmektedir. Doğal ortamlardan ve döngülerden uzaklaŐmıŐ, modernizmin ve konformizmin dayattığı yaŐamsal döngülerin yarattığı psikolojik ve bedensel baskıları yaşayan günümüz bireylerinin psikosomatik rahatlama ihtiyaını ifade eden rekreasyon ve bunun en yaygın gerçekleştirme biçimlerinden biri olan turizm olguları, doğal niteliğini yitirmemiŐ peyzajların varlığıyla işlevsel yönlerini güçlendirmektedir. Sinop, peyzaj özellikleri ve sağladıkları biyokonfor ile ruhsal ve bedensel doyum arayan bireylerin bu ihtiyaçlarının karşılama potansiyeli yüksek bir destinasyondur.

Antikçağın önemli yerleŐimlerinden ve ticaret limanlarından biri olan Sinop, o dönemlerden günümüze kadar süren kesintisiz yerleşimi yansıtan kültür katmanları sayesinde zengin bir kültür mirasına sahiptir. Arkeolojik dönemlerden Cumhuriyet d nemi ne ulaşan bu birikimi yansıtan somut kültürel mirası oluşturan çeşitli dönemlere ait taŐınabilir kültür varlıkları ve *in situ* mimari eserler Sinop coğrafyasının kültürel çeŐitliliėini gözler önüne sermektedir. Tarih boyunca yüzü Karadeniz limanlarına dönük olan Sinop’un yerel kültürel çeşitliliği, 19. yüzyılın uluslararası siyasi atmosferinden kaynaklanan nedenlerle bu coğrafya gelen, özellikle Kırım ve Kafkasya kökenli kimi halklara mensup göçmenlerin kültürüyle harmanlanarak daha da zenginleŐmiŐtir. Böylece yüzyılların somut ve somut olmayan kültürel mirası; mek nlar, gündelik eşyalar, yemekler,  detler ve sözlü kültürel unsurlar gibi geniş bir alanda birikerek, geçmişin kültürel unsurlarına, bunları yansıtan etkinliklere ve hatta modern sanat etkinliklerine uzanan bir kültür turizmi çeŐitliliėini olanaklı kılmaktadır.

Sinop’a gelen turistlerin ve ziyaretçilerin ziyaret ettikleri mek nların başında yıllardır tarihi cezaevi gelmektedir. Özellikle paket turlar kapsamında Sinop’a günübirlik uğrayan pek çok ziyaretçinin Sinop’u g rme  isteme nedeninin bu cezaevi olduğu söylenebilir. Kapsamlı bir restorasyona alınarak ziyarete kapatılan tarihi cezaevinin yarattığı psikolojik etkiler ve yaŐanmıŐlıkların hik yelerini yerinde deneyimleme isteği, bu tarihi mek nın popülaritesini artırmıştır. Bu yüzden, Sinop tarihi cezaevinin, destinasyondaki diğer kültürel çekiciliklerden ayrı bir i turizm değeri olduğunu düşünmekteyiz.

Yukarıda bahsi geçen iki konu, doğal ve kültürel zenginlikler Sinop'un çekiciliklerini oluşturmaktadır. Sinop'un iç turizm pazarında karşılaştığı ilgi, bu  ekicilikler yanında, bölgede görülen bazı değişikliklerin yerli ziyaretçileri Sinop'a itmesinden de kaynaklanmaktadır. Sinop, Karadeniz Bölgesi'nde güneye bakan, uzun ve geniş kumsallara sahip plajlara sahip bir destinasyon olarak deniz turizminde avantajlı olmakla birlikte, Sinop'un doğusundaki kıyılarda denize girilebilecek lokasyonlar bulunmaktayken, Gürcistan sınırından Samsun'a kadar olan hatta 1987-2007 yılları yapılan yolla bu olanak bir ölçüde ortadan kalkmıştır. Karadeniz kıyılarının bu bölümünün büyük ölçüde denizin doldurulması ve sahil yolu inşa edilmesiyle, denize girilebilecek kıyılar azalmış ya da ulaşılabilirlikleri güvenli olmaktan çıkmıştır. Karadeniz kıyı şerisinde yaşanan bu bozulma, kıyılarında önemli bir dolgu olmayan Sinop'un deniz turizmi değerini artırmış ve Karadeniz kıyısındaki illerden de deniz turizmi öncelikli bir talep artışı görülmüştür.

Başta serbest zamanların varlığı ve ekonomik olanakların yeterliliği olmak üzere bir dizi parametreye bağlı olan turizm aktiviteleri, bu parametrelerin elverişliliği arttıka toplumun tüm kesimlerinin katılmak istediği aktivitelerdir. Türkiye'de tatil olgusunun orta ve alt sosyoekonomik kesimleri içerecek şekilde genişlemesi, bu kesimlere hitap eden daha kolay ulaşılabilir ve ucuz destinasyonların önemini artırmıştır. Sinop'un da bu bağlamda bir i  turizm destinasyonu olarak önem kazandığı görülmektedir. Sinop'u ulaşılabilirliğinin kolaylaşması da bu eğilimi desteklemektedir.

Turizm yatırımlarının geliştirilmesi ve turizm gelirlerinin artmasını  ng ren Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, *“kaynakların sınırlı olması sebebiyle yurdun turizme elverişli bölgelerinden ancak bir kısmının geliştirilmesi”*  ng r lm ş ve *“turist çekme kabiliyeti yüksek olan ve kısa zamanda netice alınabilecek bölgeler”*  ncelikle ele alınmıştır (DPT, 1963:425). Kalkınma planlarının Ege ve Akdeniz kıyılarındaki yaz turizmini önceleyen yaklaşımları 1990'larda değişmeye başlamıştır. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda bazı alternatif turizm türlerinden bahsedilmiş (DPT, 1989:3, 39, 272, 281, 282). Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ise turizmin mevsimsel ve coğrafi dağılımında çeşitlendirmeye gitmekten ve yeni potansiyel alanlar yaratmaktan söz edilmiştir (DPT, 1995:162). Sonraki kalkınma planlarından da turizmin çeşitlendirilmesi, on iki aya ve ülke geneline yayılması yaklaşımları artarak devam etmiştir. *“Ege ve Akdeniz kıyı kesiminde aşırı yığılma”* olduğunu belirten ve bunu eleştiren *Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2023*, turizmde bölgelerarası gelişmişlik farklarını kaldırma ve alternatif turizmi geliştirme gibi ilkeleri benimsemiştir. Planın önerdiği turizm gelişim koridorları arasında, *“Batı Karadeniz Gelişim Koridoru”*, ekoturizm bölgeleri arasında, *“Batı Karadeniz Eko-Turizm Bölgesi”* bulunmaktadır (KTB, 2007:1-3, 76, 77). Türkiye Turizm Stratejisinin, kamu otoritesinin turizmi çeşitlendirerek on iki aya yayma politikasını yaygınlaştırmayı amaçlayan bir doküman olarak Sinop destinasyonunda da bu amaca yönelik çalışmaları k r kleği söylenebilir.

TUİK tarafından ilk defa 2013 yılında il düzeyinde yapılan yaşam memnuniyet araştırmasından Türkiye birincisi olarak çıkan Sinop, bu özelliğini de turistlik tanıtımlarda kullanmaktadır.

İnternetin cep telefonlarına taşınarak yaygınlaşması, pazarlamanın her alanı gibi turizm pazarlamasında da bireylere ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Diğer yandan, ağa bağlanmanın getirdiği kolaylıklar, bu konuda istekli olan herkesin, ağa erişebilen tüm bireylere yayın yapma olanağını sağlamıştır. Böylece destinasyonları tanıtan yazılı, görsel ve video yayınları çoğalmış ve erişebildikleri kitle büyümüştür. Bu sayede, dünyanın her yerinde isteyen herkes, her destinasyonla ilgili en ayrıntılı bilgileri öğrenebilme olanağı kazanmıştır.

Kitle iletişimin önemli bir aracı haline gelen televizyon ve sinema da, turistlik hareketliliği sağlamada önemli bir araç olarak değerlendirilmelidir. Turizmi oluşturan unsurlardan biri olan istek unsurunun değişerek turistlerde mek n, imaj ve anlatım arayışına dayanan bir hiper gerçeklik beklentisini olduğu aktaran şahin vd (2003), Kapadokya'da çekilen bir televizyon dizinin turizm talebine etkisini araştırmışlardır. Araştırmacılar, elde ettikleri veriler doğrultusunda, dizinin yöreye

gelen yerli turist sayısını en az iki kat arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Yerli turistler tarafından kış aylarında tercih edilmeyen destinasyonun diziden sonra kış döneminde de canlandığını aktaran araştırmacılar, daha önce orta ve üst orta seviyede turist gelen yöreye diziden sonra her sosyoekonomik düzeyden turist geldiğini belirlemişlerdir (Şahin vd, 2003). Sinop tarihi cezaevinde çekilen bir televizyon dizisinin 2007-2010 yılları arasında özel bir televizyon kanalında yayımlanması ile Sinop’a yönelen iç turizm talebindeki artışın kronolojik olarak örtüşmesini dikkate değer bir gözlem olarak aktarmak isteriz. Bu dizi yanında, tarihi Sinop cezaevinde çekilen başka televizyon dizileri ve sinema filmlerinin de destinasyon imajının gelişmesinde uyarıcı etki yaptıkları düşünülmektedir.

Yukarıda sıralanan ve kısaca değinilen nedenlere bağlı olarak arttığı düşünülen iç turizm talebi, Sinop’a gelenlerin kulaktan kulağa pazarlama yoluyla bu imajı pekiştirmesini sağlamış ve artışı körüklemiş olmalıdır. Ayrıca, Sinop’un ulusal yol ağının dışında kalan ve sadece bu kenti ziyaret etmek isteyenlerin gördüğü bir kent olması, turizm pazarına sunulan imajını bilinmezliklerle pekiştirerek yeni deneyimler peşinde koşanları çekmektedir.

On iki alt başlık altında sıralamaya çalıştığımız nedenlere bağlı olarak özellikle 2010 sonrasında yoğun bir iç turizm talebiyle karşı karşıya kalan Sinop destinasyonunda son on dört yılın turist (ve ziyaretçi) sayıları, çeşitli zamanlarda İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü’nden alınan veriler çerçevesinde bir araya getirilerek Tablo 1’de derlenmiştir. Burada yer alan sayısal veriler, resmi istatistikleri yansıtmakta olup, en azından kayda giren turistler ve ziyaretçiler konusunda bir fikir vermektedir. Sinop İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü, açıkladığı verileri, “*otel konaklamaları, ev pansiyonculuğu, günübirlik ziyaretçiler, müze ziyaretleri, kruvaziyer gemileri ile gelen ziyaretçiler, karavan ve çadırlarda konaklayan ziyaretçiler, misafirler ve 12 yaşından küçük çocukların sayıları dahil edilerek belirlenmiştir.*” notuyla yayımlamakla birlikte, bunların kayıt dışı kısımlarını tam olarak tespit edilmesi kolay değildir. Sinop turizminin en tartışılan konularından biri olan kayıt dışı konaklama mekânlarının dikkat çekici fazlalığı, araçlarında ya da çadırlarda konaklayarak altına alınamayanların varlığı ve çevre il ve ilçelerden gelen kalabalık günübirlik ziyaretçiler, bu verilere şüpheli yaklaşmayı gerektirmektedir. Elde edilebilen tek istatistik veriyi oluşturan sayılar incelendiğinde, Sinop turizminde yabancı turist oranının ortalama olarak % 1’ler civarında seyrettiği görülmektedir. Yabancı turist sayısındaki dalgalanmalar, büyük ölçüde Sinop limanını ziyaret eden kruvaziyer gemilerinin sayısı ile ilintili olup, kruvaziyer ziyaretçileri kentte konaklamamaktadır. Yerli turist sayısında ise 2008 yılından itibaren artış olduğu görülmektedir. Resmi verilere göre, 2007 yılında 375.600 olarak belirlenen yerli turist sayısı, 2008’de 536.150 kişiye, dört yıl sonra, 2011’de yaklaşık ikiye katlanarak 745.869’a ulaşmıştır. Bu artışta, televizyon dizisinin rolünün önemli olduğunu düşünmekteyiz. Sonraki yıllarda kente gelen yerli turist sayısında genel olarak önceki yıla göre artış olduğu görülmektedir. 2018 yılında gelen yerli turist sayısı bir milyon olarak verilmiştir. 2020 yılındaki düşüş, tahmin edilebileceği gibi pandemiyle ilgilidir.

Tablo 1: 2007-2020 Yılları Arasında Sinop’a Gelen Turist Sayısı.

Yıl	Yerli	Yabancı	Toplam
2007	375.600	7.300	382.900
2008	536.150	53.200	589.350
2009	562.958	40.379	603.697
2010	592.597	19.171	611.768
2011	745.869	25.845	771.714
2012	790.151	30.011	820.162
2013	842.214	28.487	870.701
2014	856.278	53.742	910.020
2015	895.282	16.318	911.600
2016	884.926	11.656	896.582
2017	929.109	4.901	934.010
2018	1.000.000	18.582	1.018.582
2019	903.355	11.241	914.596
2020	455.507	2.325	457.832

(Sinop İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü’nden çeşitli zamanlarda alınan verilerle derlenmiştir.)

Sinop’a gelen turist sayısı, ülkemizin önemli destinasyonlarıyla karşılaştırıldığından dikkate değer olmamakla birlikte, kent merkezine gelenleri yansıtan bu veriler, kent merkezinde yaşayan nüfusa oranlandığında, Sinop’un ağırladığı turist sayısının önem kazandığı söylenebilir. Sinop’un yaz aylarını yaşamak, özellikle bayram ve hafta sonu tatillerinde turistik mekânları ve kentin ana arterlerini gözlemek, konaklayan veya günübirlik ziyarete gelen konuk miktarının bu küçük kent üzerindeki etkisini ve baskısını gözlemleme olanağı sağlamaktadır.

Sinop’un turizm politikaları, yerel aktörlerin konuya yaklaşımları, turist ve ziyaretçi profili, bunların sosyal, ekonomik, çevresel vb etkileri ile benzeri diğer konular bu bildirinin konusu dışındadır. Bu bildiri açısından önemli olan, turizm pazarında kendisini tanıtmaya yolunda azimli olan bir destinasyonun varlığı, bu destinasyona yönelik özellikle son on yılda artış gösteren bir iç turizm talebi, TÜİK’in ilk kez 2013 yılında il bazında yaptığı yaşam memnuniyeti araştırması sonucunda Sinop’un ilk sırada yer alması ve bundan sonra “Türkiye’nin en mutlu kenti Sinop” sloganının üretilmesi, medyanın ilgisi ve Sinop yazıları ve haberleri, oluşmuş ve oluşturulmak istenen imajları yansıtan ve her türlü iletişim kanalıyla sunulan yayınlar, Sinop’u görenlerin bu kanallardaki yazılı ve görsel paylaşımları ve böylece giderek büyüyen, imaj yüklü bir Sinop algısı. Buna elbette bilimsel yayınları da eklemek gerek ama biz bu bildiride bu konuya girmemeyi uygun gördük.

İsteyen herkesin kendisini “yazar” ve “fotoğrafçı” sandığı çağımızın sunduğu olanaklarla üretilen ve hızla yayılan, birbirini kopyalayan basılı ve elektronik kaynaklar bize nasıl bir Sinop gösteriyor, ne öğretiyor ya da biz sahiden “bilgi çağı”nda mı yaşıyoruz, yoksa “bilgisizlik çağı”nda mıyız, var gücümüzle cehaleti çoğaltan ve yücelten bir dünyada mıyız?

3. Vazgeçilemeyen Fiyort (!) Hamsilos: Fiyortsuz Ülkenin Tek Fiyorduna Sahip Olmak!

Sinop’u konu alan turizm tanıtım materyalleri, gezi yazıları ve yorumları incelendiğinde, Sinop’un, “Türkiye’nin tek fiyorduna sahip olduğu” bilgisine birçok basılı ve elektronik ortamda yer verildiği görülmektedir. Birçok tanıtım materyalinde ve çeşitli yayınlarda Türkiye’nin tek fiyord olduğu iddia edilen Hamsilos/Hamsaros/Hamsaroz,⁶ Sinop’u turizm pazarında daha talep edilir bir ürün haline getirmek isteyenler için önemli bir pazarlama aracı olarak kullanılmaktadır. Sinop’ta faaliyet gösteren A grubu bir seyahat acentesi “Fiyord” adını taşıırken, Sinop’u ziyaret etmek isteyen potansiyel turistler için en önemli uyarıcı imajlardan biri haline getirilen “Türkiye’nin tek fiyord”, kimi bilimsel yayınlara kadar girmiştir. Burayı ziyaret edenler gezi günlüklerinde/bloglarında, Türkiye’de tek olan bir yeri ziyaret etmenin (ya da ziyaret ettiklerini zannetmenin) haklı gururunu yaşamakta; ağ üzerinde paylaştıkları yazıları ve fotoğraflarıyla bu ayrıcalıklarını yansıtmaktadır.

“Bilgi çağı”nın ürünü olan ve yaygın kullanılan bir arama motoruna “Hamsilos Fiyordu” yazdığımızda, on binin üzerinde sayfada bu yerden bahsedildiği görülmektedir. Birçok yazılı dokümanda ve videoda, “Türkiye’nin tek fiyord” hakkındaki bilgilere ve görüntülere ulaşılabilir. Bunların çok azında, fiyort zannedilen bu yerin fiyort olmadığı, hatta Türkiye’de hiç fiyort olmadığına dair bilgilere veya kullanıcı yorumlarına rastlanmaktadır. Gazetelerin turizm ekleri, gezi dergileri, seyahat acenteleri, bloglar, sosyal medya sayfaları vb yayın ortamları, adı üzerinde anlaşmazlığın sürdüğü meşhur “fiyord” hakkında yazıları genellikle birbirlerinden kopyalayarak çoğaltmaktadırlar. Bununla birlikte, en azından Sinop’ta, bu konuda bilgi sahibi olanların ve bu hatayı düzeltenlerin

⁶ Bu coğrafi birimin günümüzdeki resmi adı “Hamsilos”tur. Yaklaşık kırk seneden daha önceki kitaplarda ve haritalarda “Hamsaros” ya da “Hamsaroz” adı yaygındır (1941 yılına ait bir coğrafya kitabında “Amsaros” haliyle yazılmıştır (Tarkan, 1941:13). Sinop’ta belirli bir yaşın üzerindeki de Hamsaros/Hamsaroz adını kullanmaktadır. Bu konudaki bir iddiaya göre, Hamsilos adı, 12 Eylül ihtilalinden sonra göreve gelenlerce uydurulmuş bir addır. “Hamsi” kelimesinin çağrışımıyla oluşturulan bu adın uydurulduğu belirten ve bilinen adının geri verilmesini isteyen Sinoplular bu konuyu birçok platformda gündeme getirmektedir.

sayısında artış vardır. Ancak uyarılara rağmen, “Türkiye’nin tek fiyordu”ndan vazgeçmek istemeyen yayınlar da sürmektedir. Sinop’un iç turizm pazarındaki yükselişi ve “Mutlu Şehir” olmasıyla kamuoyu ilgisinin artmasından sonra yapılan yayınlardan birkaç örnek verecek bile olursa, azımsanmayacak yayında bu hatanın devam ettiği görülmektedir.

Hamsilos’un fiyordlaştırılması yeni değildir. 1973 yılında yayımlanan *Sinop Tarihi Turizmi ve Eski Eserler Rehberi*’nin *Giriş* bölümünde, “*Karadeniz’in tek fiord’u olan Hamsaroz*” ibaresi yer almaktadır (Tokgöz, 1973). Bu kitaptan otuz yıl sonra basılan, *Anadolunun Elmas Gerdanlığı Sinop*’ta da Hamsaroz, “*Karadenizin hiçbir yerinde görülmeyen bu fiyort*” olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2003:14). Sinop’la ilgili bir derleme olan çok daha yeni bir kitabın ulusal bir yayınevi tarafından 2017 yılında yapılan ilk baskısında ise şu bilgilere rastlanılmaktadır:

“Hamseros Fiyordu

Ülkemizin tek fiyord olan Hamseroz Körfezi, 1987 yılında turizm merkezi ilan edilmiştir. İlginç peyzaj özellikleri taşıyan Hamseros; çevresinde kara ve deniz avcılığının birlikte yapılabildiği kıyı kesiminde zengin orman dokusu, deniz kıyı bir arada doğal ve ekolojik bir bütünlük oluşturmaktadır. Denizin bir nehir gibi kara içine girdiği Hamseros Fiyordu’nun çevresi kayalık olup, zengin bitki çeşitlerine sahip maki topluluğuyla kaplıdır. Akliman ve Hamseros kıyı kesimi çiçek ve ağaçlarla bezemiş, olağanüstü güzellikte bir piknik, mesire ve turizm-dinlenme yeridir. Yöredeki av hayvanları parkında keklik, sülün ve karaca üretilmektedir. İl merkezine 11 km uzaklıktadır.” (Yavuz, 2017:26).

Sinop Valiliği tarafından hazırlanan son il yıllığı 1993 tarihli. Dönemin İl Kültür Müdürü, “Yıllığın Hazırlanış Amacı” başlığıyla kaleme aldığı yazıda, “*Sinop’ta 1969 ve 1973 yıllarında “Yıllık” adı altında iki kez toplu bir çalışma yapılarak kitap halinde yayınlanmıştır.*” demektedir (Sinop Valiliği, 1993:13). Ancak, bu yazıda sözü edilmeyen, 1938 tarihli, *Sinop-Cumhuriyetin 15nci Yılında* başlıklı kitap da yıllıktır. Cumhuriyetin on beşinci yılında Sinop’u tanıtan yıllıkta turizm konusunda da bilgi verilmektedir. “*Karadenizde münbit vadileri ve yeşil ormanları ve mebzul menba suları ve ırmak mahiyetinde çayları ile (5500) kilometre murabbai bir saha çerçevesi içinde bulunan Sinop vilâyetinin tabiat güzellikleri emsalsizdir.*” cümleleriyle başlayan turizm ile ilgili bölümde (Sinop Valiliği, 1938:45). ya da yıllığın başka bölümlerinde “Hamsaros” adı geçmemektedir. 1967 yılına ait *Sinop İl Yıllığı*’nda “Hamsaroz”, “turistik bakımdan önem arzeden yerler” arasında sayılmakta, “fiyord” kelimesi geçmemektedir (Sinop Valiliği, 1967:147). *Sinop 1973 İl Yıllığı* (Sinop Valiliği, 1973) tarandığında ise bu koyun adına rastlanılmamıştır. Bu yıllıktan yirmi sene sonra yine Sinop Valiliği tarafından yayımlanan 1993 yıllığında, “Sinop-Akliman-Hamsilos Turizm Merkezi” başlığı altında verilen bilgilerin bir kısmı şöyledir:

“*Turizm Merkezinde, ilginç peysaj özellikleri taşıyan Türkiye’nin tek fiyord Hamsilos ile bir liman niteliği gösteren Akliman bulunmaktadır. Kara ve deniz avcılığından birlikte yapılabildiği kıyı kesiminde, zengin orman dokusu, deniz, kıyı bir arada doğal-ekolojik bir bütünlük oluşturmaktadır. Denizin bir nehir gibi kara içine girdiği Hamsilos Fiyordu’nun çevresi kayalıktır ve zengin bitki çeşitlerine sahip maki topluluğu ile kaplıdır.*” (Sinop Valiliği, 1993:219).

Sinop Valiliği’nin yayımladığı yıllıklar ve bu yıllıklardaki bilgilere dayandığı anlaşılan bazı kitaplardaki bilgiler, bazen neredeyse aynı cümlelerle Sinop’u anlatırken, bu bilgilerin turizm amaçlı broşürlere ve kitapçıklar da aktarıldığı görülmektedir. Baskı teknolojilerindeki gelişme ve maliyetlerindeki düşüşle birlikte nicel ve nitel artış gösteren basılı materyaller, bu tip yanlışları sürdürürken, yayıncılığın ağ üzerine yayılması ve denetlenemez bir içerikle geniş kitleleri “yazar” haline getirmesi, “bilgi çağı”nda doğru bilgi kadar yanlışların da denetimsiz bir biçimde ve çoğalarak yayılmasına neden olmuştur. Bu tür yanlışların kamu kurumları eliyle, özellikle de Kültür ve Turizm

Bakanlığı eliyle tekrarlanarak yayılması ise son derece düşündürücüdür. Bizzat Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından, künyede adı ve unvanı verilen bir “kültür ve turizm uzmanı” tarafından hazırlanarak Ankara’da farklı dillerde çeşitli yıllarda bastırılan tanıtım kitapçığı, bu hataların sürdüğü çok sayıda turistik tanıtım materyalinden biridir. Elimizde Rusça 2010 baskısı, Türkçe 2011 ve 2012 baskıları bulunan, İngilizce baskısının olduğu da bilinen bu kitapçıkta Hamsilos’la ilgili şu bilgi verilmektedir:

“Sinop’a geldiğinizde görülmeden gidilmeyecek Hamsilos Koyu Akliman’ın ilerisinde. Üç taraftan da yemyeşil orman örtüsüyle kaplı kara parçalarıyla ve sarp kayalıklarla çevrili olduğundan Karadeniz’in devamından ziyade küçük boyutlu bir koy gibi görünen Türkiye’deki ender fiyortlardan birisi.” (KTB 2012:26).⁷

Sinop’ta 2006 yılından itibaren, o yıllarda düzenli olarak yapılan turizm koordinasyon toplantılarına, turizm konulu çalıştaylara, panellere ve birçok etkinliğe konuşmacı ya da dinleyici olarak katıldık. Bu ortamlarda, Hamsilos’un fiyord olmadığı tarafımızca ya da Sinop dışından gelen konuk hocalarımızca zaman zaman belirtilmiştir. Hamsilos’un kıyı sistematğinde “ria tipi kıyı” olarak adlandırılan kıyıların bir örneği olduğu ve “koy” olarak adlandırılmasının daha doğru olduğunun belirtilmesiyle, “ria” terimi de kullanılmaya başlamış, ancak vazgeçilemeyen bir hatalı tanımlama ve bir türlü giderilemeyen karmaşa, melez terimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunların bir örneği, 2010’lu yılların ikinci yarısına ait olan, tarihsiz bir tanıtım materyalinde yer almaktadır. Tarih belirtilmeden basılan Sinop Belediyesi logolu bu kitapçıkta, karşılıklı sayfalarda Türkçe ve İngilizce olarak verilen bilgilerle Sinop tanıtılmaktadır. Sol taraftaki Türkçe sayfada “Hamsaroz”, sağ taraftaki İngilizce sayfada “Hamsaroz Bay” başlığı altında yapılan tanıtımda “ria” teriminin benimsendiği ama “fiyort”tan vazgeçilemediği görülmektedir. Bu yanlış melezleme, “Şehre 11 km uzaklıkta bulunan Hamsaroz Koyu, Türkiye’nin ria tipi tek fiyortudur.” cümlesiyle ifade edilmiştir (Sinop Belediyesi, tarihsiz:10).

Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün internet sayfasında Eylül 2021 itibarıyla ulaşılabilen, “Tanıtıcı Yayınlar” sekmesi altında elektronik formatta katlanabilir bir Sinop haritalı broşürde “Hamsilos” başlığı altında şu bilgiler verilmiştir:

“Hamsilos peyzaj özellikleri taşıyan Türkiye’nin tek fiyordudur. Kıyı kesimindeki kara ve deniz avcılığıyla, zengin orman dokusuyla, kıyı-deniz bir arada doğal ve ekolojik bir bütünlük oluşturmaktadır. Doğal bir iç liman olan Hamsilos Fiyordu, yatlar için inanılmaz güzellikler sunmaktadır. Denizin bir nehir gibi kara içine girdiği Hamsilos Fiyordu’nu mutlaka görmelisiniz. Hamsilos Fiyordu’nu hayranlık, hayret ve zevkle izleyeceksiniz.” (URL 1)

Eylül 2021 itibarıyla aynı sayfada elektronik formatta yayımlanmaya devam eden bir diğer Sinop broşüründe ise Hamsilos ile ilgili şu bilgilere yer verilmiştir:

“Hamsilos Tabiat Parkı, Sinop İl merkezinde, Sinop Yarımadası’nın doğusunda Akliman Mevkiinde yer almakta olup, Ülkemizin tek fiyord olarak kabul edilen ancak oluşumu açısından fiyord özelliği taşımayan Hamsilos Koyu’nun da içerisinde yer aldığı eşsiz güzellikteki alanlarımızdan biridir.” (URL 2)

Hamsilos’un ne olup ne olmadığıyla ilgili hatalar ve çelişkiler sürerken, bazı broşürlerde ve internet sitelerinde, buranın fiyort olarak adlandırılmakla birlikte fiyort olmadığını belirten notlar bulunmaktadır. Yukarıda verilen son örnek bu durumu yansıtmaktadır.

⁷ Bu kitapçıkta Akliman’la ilgili, “Sinop’un ve Türkiye’nin en kuzey ucu İnceburun’da yer alan Akliman tesislerle bozulmamış 1. derece doğal sit alanı.” cümlesine yer verilirken, aynı paragrafta, bu cümleyi takip eden dördüncü cümlede, “Türkiye’nin en kuzey noktası İnceburun Feneri de Akliman’ın 10 km ilerisinde.” denilmektedir (KTB, 2012:22). Akliman’ın İnceburun’da olduğunu söyleyen ilk cümle hatalı bilgi verirken, takip eden dördüncü cümlede bu bilgi düzeltilmektedir.

Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yayınlanan *Türkiye'nin Kaptan Köşkü Sinop* kitapçıklarında tarih bulunmamaktadır. 20 X 11.8 cm ölçülerinde karton kapaklı ve 16.5 X 16.5 cm ölçülerinde ciltli olarak basılan bu kitapçıklar, anımsadığımız kadarıyla 2010'lu yılların ilk yarısında yayımlanmıştı. Eylül 2021 itibarıyla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün internet sayfasında, "Tanıtıcı Yayınlar" sekmesi altında elektronik formatta ulaşılabilecek olan bu kitapçıkların kare formu ve ciltli olarak yayımlanan versiyonunda, "*Karadeniz'in tek fiyordu olan Hamsilos fiyordu, Akliman'ın önemini daha da arttırmaktadır.*" bilgisine yer verilirken (SKTM, tarihsiz₁); diğer versiyonunda, "*İl merkezine yaklaşık 14 km uzaklıkta olan Hamsilos, karada oluşan çöküntüler sonucunda sular altında kalmasıyla oluşmuş, dünyada sadece Norveç ve Sinop'ta bulunan "ria" tipi bir kıyıdır.*" denilmektedir (SKTM, tarihsiz₂). Hata düzeltilmeye çalışılmakla birlikte, Norveç benzetmesinden henüz vazgeçilemediği anlaşılmaktadır.

Sinop'un da içinde bulunduğu TR 82 Bölgesi Kalkınma Ajansı olan Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZA), Türkiye'de 2009 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan yirmi altı kalkınma ajansından biridir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda faaliyet gösteren ajans, Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerinde bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmak amacıyla çalışmalarını yürütmektedir (KUZA 2021). Turizm konusunda da çalışmaları ve destekleri olan ajansın Sinop için hazırladığı tanıtım materyalleri çeşitli formatlarda basılı olarak üretildiği gibi, <http://www.sinop.travel/Home/> Anasayfa ağ adresi üzerinden, çarpıcı görseller ve diğer ses ve görüntü olanaklarını kullanarak hazırladığı sayfa ile de Sinop'u tanıtmaktadır. KUZA, Sinop'la ilgili tanıtım materyallerini üreten İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Sinop Belediyesi ve diğer tarafların aksine, ürettiği tanıtım materyalleriyle ilgili görüşümüzü alan ve bildirdiğimiz hataların önemli bir bölümünü düzelten bir kurumdur. Ağ üzerinden Türkçe ve İngilizce seçenekleriyle yayın yapan tanıtım sayfası yanında, ajansın değişik formatlarda yayınladığı basılı materyaller tarafımıza iletdikten sonra, ilk baskılardaki kimi hatalar düzeltilmiştir.

KUZA'nın *Sinop Travel* adıyla ağ üzerinde paylaştığı bilgileri içeren, *Sinop-Bir Gezginin Hikâyesi* isimli, 28 X 22 cm ölçülerindeki kitapçıklardan 2017 tarihli bir örnek görüşlerimiz alınmak üzere tarafımıza bırakıldıktan sonra, aynı yıl içinde yapılan bir diğer baskıda hataların kısmen düzeltildiği görülmüştür. "Hamsilos Fiyordu" başlıklı bir sonraki baskıda "Hamsilos" olarak düzeltilirken, "Maviyle Dans" başlıklı bir başka bölümdeki ibarenin düzeltilmemiş olması, gözden kaçtığını düşündürmektedir:

"Gün batarken okyanus sahili tadındaki Sarıkum kumsalındaki manzarada mavinin tüm tonları adeta dans ediyordu. Dalga sesleri figürlerine ritim tutarken, her ritimde kumsala resim çiziyordu sanki. Hamsilos Fiyordu'nda ise koyun ardından batan güneşin sıcaklığını hala iliklerine kadar hissedebiliyordu." (KUZA 2017:37).

Yukarıdaki hatanın, Eylül 2021 itibarıyla ağ üzerindeki sitede de düzeltilmediği görülmüştür.

Türkiye'nin tanıtımını çok dilli olarak yapan <https://www.goturkiye.com/> adresli internet sitesinde ise "fiyort"tan bahsedilmemekte, Hamsilos ile ilgili şu bilgiler verilmektedir:

"Hamsilos Tabiat Parkı

Parka adını veren denizin bir nehir gibi kara içine girdiği Karadeniz'deki ria tipi kıyı oluşumunun en güzel örneklerinden biri olan Hamsilos Koyu (halk arasında Hamsaroz olarak da söylenmektedir) ile Akliman Koyu gibi eşsiz güzellikteki iki doğal limanı, bataklık-kumul-deniz ve ormanlık alanları ile zengin biyoçeşitliliği bir arada barındıran doğa harikası bir alan olup il merkezine 14 kilometre uzaklıktadır. Hamsilos Tabiat Parkı İnceburun uzantısında yer almaktadır. Tabiat parkı içinde antik dönem tarihlendirilen liman ile eski denizcilerin mezarlarının ve Amazon kadınlarının yıkandığı alan olduğuna inanılan Kadınlar Hamamı'nın yer aldığı kültürel kaynak değerleri açısından da zengin bir alandır."(URL 3)

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ağ üzerinde oluşturduğu *Kültür Portalı* ise Hamsilos hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Hamsilos Mevkii ise İskandinavya'daki fiyortlara benzerliğinden yola çıkılarak birçok yayında fiyort olduğu belirtilen bir doğal liman olan Hamsilos Limanı ve yakın çevresini kapsamaktadır. Hamsilos; görünüş itibariyle bir fiyort'a benzemekle birlikte, aslında Deveci Deresi Vadisi'nin daha derin kazılmış bölümlerinin denizin yükselmesi sonucunda boğularak limana dönüşmesiyle oluşmuş bir yer şeklidir. Hamsilos Fiyort'u olarak anılan bu oluşum, ziyaretçilerine; deniz, koy ve yeşilin bir arada yer aldığı eşsiz ve doyumsuz bir görsel peyzaj zenginliği sunmaktadır.” (Kültür Portalı¹)

Kültür Portalı'nda bulunan yukarıdaki alıntının kaynağı, “Tarım ve Orman Bakanlığı” olarak gösterilmiştir. Bu bakanlığa bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün Sinop'tan sorumlu birimi olan 10. Bölge Müdürlüğü'nün internet sayfasında, yukarıdaki paragraf yer almaktadır. Ancak, aynı sayfanın üst kısımlarında, “Denizin bir kara içine girdiği Hamsilos Fiyor[d]unun çevresi kayalık ve zengin bitki çeşitlerine sahip maki topluluğu ile kaplıdır.” cümlesi de yer almaktadır. URL 4. Yukarıda alıntılanan paragrafın aynısı, günümüzde Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı olan, o yıllarda, mülga Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı olan bir birim tarafından hazırlanan bir belge de de karşımıza çıkmıştır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 10. Bölge Müdürlüğü tarafından hazırlanan, 2013 tarihli *Sinop Doğa Turizm Master Planı*'nda da bulunan (Yeni vd., 2013:100) bu paragrafın ilk kez bu plan raporunda kullanıldığı olasılığının yüksek olduğunu düşünmekteyiz.

Kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, özel sektör tarafından üretilen tanıtım materyallerinde de benzer hatalar sürdürülmektedir. Sinop'ta faaliyet gösteren bir ajans, son yıllarda her yıl ticari bir gezi rehberi hazırlamaktadır. Reklâm gelirleri için hazırlandığını düşündüğümüz bu gezi rehberinde Hamsilos Koyu, “Türkiye'nin tek fiyordur” olmanın yanı sıra “Milli Park” olarak gösterilmektedir (Sinop Gezi Rehberi, 2016/2017). Aynı ajans tarafından yayımlanan, iç sayfalarında “Travel Guide 2014” ibaresi bulunan, tarihsiz olarak basılmış *Sinop Tourism Guide* başlıklı İngilizce rehberde de Hamsilos'un Türkiye'nin tek fiyordur ve Milli Park olduğu yazmaktadır (Sinop Tourism Guide, 2014). Bu yanlışları tekrarlayan, aynı mizanpaja sahip bir diğer materyal ise, 2016'da düzenlenen I. Uluslararası Sinop Mutluluk Festivali için Türkçe ve İngilizce bakımlı sayfa düzeninde basılmış kitapçıktır. Sinop Güçbirliği Derneği tarafından hazırlanmış, Sinop Belediyesi logosunu da taşıyan bu kitapçıkta da Türkçe ve İngilizce olarak, olmayan bir “Hamsilos Milli Parkı”ndan ve “Türkiye'nin tek fiyordur”ndan söz edilmektedir (Festival Happiness, 2016:44).

Sinop Alan Yönetimi proje çalışmaları kapsamında yabancı uzmanlarca hazırlanan ve incelenmek üzere tarafımıza iletilen 2015 tarihli *Sinop İli Turizm Master Planı* incelendiğinde, Hamsilos'un, “Türkiye'deki nadir fiyortlardan biri” olarak nitelendirildiği ve birçok yerde fiyort olarak değerlendirildiği görülmektedir (Hinteregger, 2015). Rapordaki bilgiler yerli kaynaklardan elde edildiğinden, bu kaynaklardaki kimi hatalar bu rapora da girmiştir. Söz konusu raporun nihai halini göremediğimizden, bu tip hatalarla ilgili geri bildirimlerin ne ölçüde dikkate alındığı hakkında bir şey söylememiz mümkün değildir.

Ağ üzerinden yayın yapan turizm sitelerinde, Sinop tanıtım sitelerinde, gazetelerde, dergilerde, bültenlerde, kurumsal ve kişisel sitelerde, gezi yazılarında da, birçok basılı kaynaktaki yinelenen bilgilere rastlanabilir.⁸ “Hamsilos Fiyordur”, bir “galat-ı meşhur” olarak, ne yazık ki bilimsel yayınlara kadar sızmayı başarmıştır! Yoksa, Hamsilos gerçekten bir fiyordur mudur?..

⁸ Örnek olarak verilebilecek birkaç ağ adresi arasında şunlar sayılabilir:

<http://www.ankarabaru.org.tr/siteler/ankarabaru/hgdmakale/2014-2/23.pdf>

<https://www.milliyet.com.tr/cadde/meltem-inan/sinop-taki-fiyort-bir-baska-guzel-985082>

<https://www.turkiyegazetesi.com.tr/genel/a399135.aspx>

Bu konuda, uzmanlık alanı jeomorfoloji⁹ olan bilim insanlarının yazdıkları, Hamsilos hakkında doğru bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Bu konuda doğru bilgi edinmemizi sağlayan kaynakların çok büyük bir bölümü, yukarıda alıntılanan ve önemli bir kısmı “bilgi çağı”na tarihlenen yayınlardan önce vardı. Alanında otorite olan bilim insanlarının kaleme aldığı bu kaynaklar, bilginin peşinde koşanların kolayca ulaşabileceği kaynaklardır.

Arazi araştırmalarına dayanan birçok kitabı, makalesi ve hazırladığı haritalarla Türkiye coğrafyasının tanınmasına ve Türkçe coğrafya literatürüne büyük katkıları olan Reşat İzbirak’ın,¹⁰ 1955 yılında ilk baskısı yapılan *Sistematik Jeomorfoloji* kitabı, önsözde de belirtildiği gibi, bu alanda çalışan ve çalışacak uzmanların yer şekillerini tanımlaması ve sınıflandırmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Elimizde bulunan 1977 baskısı üç yüz otuz bir sayfadan oluşan kitabın son bölümünde (s. 257-293) “Kıyı Şekilleri” başlığı altında kıyı tipleri ve morfolojileri incelenmektedir. Burada, kıyıları alçak kıyılar ve yüksek kıyılar olmak üzere iki ana bölüme ayıran İzbirak, bu kıyı tiplerini de kendi içinde bölümlere ayırmıştır. Yüksek kıyılar kendi içinde on bölüme ayrılmıştır (İzbirak, 1977:259-261). Bunlardan biri, Türk Dil Kurumu’na göre dilimize Fransızca *Fjord* kelimesinden *Fiyort* olarak giren (TDK, 2019:882) kelime ile ifade edilmektedir. İzbirak’ın eserinde, Norveççe olduğu belirtilen *Fjord* kelimesi ile adlandırılan kıyılar hakkında bilgi verilmektedir. Fiyortların oluşum mekanizmalarını, özelliklerini ve dünyada nerelerde bulunduklarını anlatan İzbirak, bu bölüme, “*Memleketimizde bu tip kıyılar yoktur*” bilgisini de eklemiştir (İzbirak, 1977:291-293).

Sinop Yarımadası’nın fiziki coğrafyasını incelediği eseriyle profesör olan Erdoğan Akkan’ın¹¹ *Sinop Yarımadasının Jeomorfolojisi* adlı çalışması 1975 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yayını olarak basılmıştır. Akkan, Sinop Yarımadası’nın kuzey kıyılarının morfolojisini incelediği bölümde, Hamsilos hakkında şu bilgileri vermektedir:

“Platonun doğuda çöküntüye uğramış olduğunun en belirgin morfolojik delili Hamsilos Limanı adı ile anılan deniz girintisi, “ria”dır.

Hamsilos Limanı Deveci Deresi adı verilen küçük bir akarsuyun vadisinin ağzında yer alan 300-400 m. lik bir deniz girintisidir. Bu girinti, akarsuyun eski vadisinin uzanışına uygun olarak geniş geniş bir büklüm meydan getirir; yine vadinin doğal şekline bağlı olarak giderek genişleyen bir ağızla denize açılır. Hamsilos Limanın derinliği çöküntünün doğal sonucu olarak denize doğru gidildikçe artış gösterir.

Bütün bu morfolojik deliller Hamsilos Limanının Deveci Deresi vadisinin aşağı kesiminin karada oluşan çöküntüler sonucunda sular altında kalmasıyla teşekkül etmiş tipik bir “ria” olduğunu ifade etmektedir.” (Akkan, 1975:78).

Akkan’ın, Sinop Yarımadası’nın jeomorfolojisini ayrıntılı olarak incelediği profesörlük çalışmasında *fiyort* terimi geçmemekte, bir akarsu ağzında oluşan ve Hamsilos¹² adıyla anılan bu deniz girintisinin *ria* tipi kıyı olduğu belirtilmektedir. *Ria* kelimesini çoğul haliyle, *rias* olarak kullanan İzbirak,

⁹ Yeryüzü şekilleri bilimi.

¹⁰ Türkiye’de fiziki coğrafyanın (jeomorfoloji) gelişmesinde çok önemli yeri olan Prof. Dr. Reşat İzbirak (1911-1998) İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü’nden mezun olduktan sonra 1935 yılında devlet sınavıyla gönderildiği Almanya’da, Ord. Prof. Dr. Norbert Krebs’in yanında jeomorfoloji alanında başladığı doktora çalışmalarını Ankara’da, Ord. Prof. Dr. Herbert Louis’in yanında 1940 yılında tamamlamış, 1953 yılında profesör unvanını almıştır (Yiğit ve Tunçel, 2017:73).

¹¹ Prof. Dr. Erdoğan Akkan (1931-2010), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fiziki Coğrafya ve Jeoloji kürsüsünden 1957 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl bu kürsüde asistan olan Akkan, Prof. Dr. Reşat İzbirak danışmanlığındaki doktora tezini 1961 yılında tamamlamış, profesör unvanını 1975 yılında, Sinop Yarımadasının Jeomorfolojisi adlı çalışmasıyla almıştır (Yiğit ve Tunçel, 2017:175).

¹² 1980 öncesi haritalarda Hamsilos yerine Hamsaros adı kullanıldığı gibi eski kaynaklarda da Aynı ad kullanılmaktadır. Günümüzde resmen kullanılan ve Hamsaros’un yerine alan Hamsilos adının, 12 Eylül 1980 ihtilali sonrasında yakıştırıldığı, Bu koyun eski adıyla anılması için çabalayanlar dillendirilen yaygın ve kabul gören

bu kelimenin İspanyolca'da "ırmak ağzı" anlamına geldiğini ve bu anlamıyla jeomorfoloji terimi olarak kullanıldığını belirtmektedir. Yüksek ve alçak tipleri olan ria tipi kıyılar, deniz kıyısında bulunan ve zamanla aşınan bir akarsu vadisinin deniz suyuyla dolmasıyla oluşur ve oluşum mekanizmasıyla fiyorttan büyük farklılık gösterir. Karaya doğru sokulan bükümlü körfezler ve koylar oluşturan bu kıyı tipinin ağız bölümü denize doğru gittikçe genişler (İzbırak, 1977:274-275 ve 284-285).

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ali Uzun¹³ ise, 1998'de yayımlanan bir makalesinde şunları yazmaktadır:

"Bu arada, bir düzeltmeye de özellikle dikkat çekmek istiyoruz. Zira, burası çeşitli broşürlerde, hatta şehir içindeki turistik belde levhalarında bile "Hamsilos fiyordu" ya da "Türkiye'nin tek fiyordu" gibi yer almakta, fakat oluşum ve özellikleri itibarı ile fiyortlarla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Çünkü, fiyortlar eski buzul vadilerinin buzulların erimesinden sonra denizin istilası ile oluşmuş, ancak yukarı enlemlerde (İskandinavya ülkeleri gibi) görülebilen bir kıyı şeklidir. Halbuki Hamsilos limanı, anakayayı volkanik aglomeralarm oluşturduğu yörede, Hamsilos deresinin son buzul döneminde (Würm) yatağını derine yarması ve buzul dönemi sonrasında denizin yükselerek vadinin aşağı çıkışını işgal etmesi ile oluşmuş genel anlamda "ria"lı bir kıyıdır. Bu terim pek bilinmediği için tercih edilmeyebilir. Bunun yerine İstanbul'da olduğu gibi "haliç" demek daha uygun olabilir. Ya da en azından yörede zaman zaman kullanıldığı gibi "Hamsilos Limanı" terimi tercih edilmelidir." (Uzun, 1998:6-7).

Dr. F. Sancar Ozaner'in, TÜBİTAK Yer Deniz Atmosfer Bilimleri ve Çevre Araştırma Grubu'nda çalıştığı dönemde, 1998 yılında hazırladığı, *Sinop Batısındaki Ekosistemler ve İlginç Yerçekillerinin Jeomorfolojisi, Ekoturizm Yönünden Önemi* başlıklı raporun "Hamsilos Limanı" bölümünde şu bilgiler bulunmaktadır:

"Birçok yayında, İskandinavya'daki fiyortlara benzerliğinden gidilerek, Hamsilos Limanının bir fiyort olduğu belirtilmektedir. Ancak Hamsilos Limanı görünüş itibarıyla bir fiyort'a benzemekle birlikte, fiyort değildir." (Ozaner, 1998:12).

Sovyetler Birliği'nin askeri faaliyetlerinin dinlenmesi amacıyla Sinop'ta kurulan ve 1952-1992 yılları arasında faaliyet gösteren radar üssünde bir zamanlar görev yapan Amerikalı bir askerin Hamsilos'u görerek "fiyort" yakıştırması yapması bazı Sinoplular'ın iddia ettiği gerçek midir yoksa şehir efsanesi midir, bilemiyoruz. Söylenildiği gibi böyle bir yakıştırma yapıldıysa, bunun yaygınlaşarak birçok yerde kabul görmesi, bunun da ötesinde kültür, turizm ve tanıtım konularını bilimsel gerçeklikler ve yöntemlerle ele alması gereken resmi kurumlarında bu kervana katılması, kuyuya atılan bir taşın çıkarılamaması metaforuna dayanan Türk atasözünü de hatırlatan bir durumu göstermektedir. "Fiyort" söyleminin, Amerikalı bir askerden kaynaklandığı iddiası belki bir şehir efsanesidir belki değildir; ama görünen o ki, kendinizi Norveç'te hissetmenizi sağlayacak, Türkiye'nin "tek fiyordu" balonu, ne acıdır ki, görevi kültür olan, turizm olan, tanıtım olan kamu kurum ve kuruluşları eliyle de yayılmış bir şehir efsanesidir!..

Hamsilos Koyu hakkında değinmek istediğimiz bir konu da bu alanın statüsüdür. 9 Ağustos 1983 tarihinde kabul edilen, 11 Ağustos 1983 tarihli ve 18132 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. maddesinde, bu kanun kapsamında oluşturulan dört koruma statüsü tanımlanmıştır. Kanunun 2. maddesi şöyledir:

"Madde 2 – Bu Kanunda yer alan;

bir iddiadır. Ancak, 1975 yılında basılan bir kitapta "Hamsilos" adının kullanılmış olması (Akkan, 1975:78-79) bu iddiayı bir soru işaretiyle karşılamayı gerektirmektedir.

¹³ Prof. Dr. Ali Uzun (1959), 1982'de Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nü bitirmiş, aynı üniversitede fiziki coğrafya alanında 1986'da yüksek lisans, 1990'da doktora eğitimini tamamlamıştır. Halen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde görev yapmaktadır (Yiğit ve Tunçel, 2019:89).

- a) Milli park; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarını,
- b) Tabiat parkları; bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını,
- c) Tabiat anıtı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını,
- d) Tabiatı koruma alanı; bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını,
-  fade eder.” (Resmi Gazete, 1983).

Milli Parklar Kanunu’nun yukarıda alıntılanan ilgili maddesinden de anlaşılacağı gibi, bu kanun dört koruma statüsü getirmiş olup bunlardan biri “Milli Park” adıyla anılmaktadır. Buradan da anlaşıldığı gibi; Milli Parklar Kanunu kapsamına alınarak korunan ve idaresi Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’ne bırakılan her koruma alanı milli park değildir. Hamsilos da, Milli Parklar Kanunu kapsamında korunan alan olmakla ve alandaki tabelada, ilgili genel müdürlüğün adı olan “Doğa Koruma ve Milli Parklar” ibaresi bulunmakla birlikte, milli park değildir, tabiat parkıdır.

2013 tarihli *Sinop Doğa Turizm Master Planı*’nı hazırlayanların, Milli Parklar Kanunu ile belirlenen koruma statüleri arasındaki farkları bildikleri açık ve kesin olmakla birlikte, bu planda yer alan, “Milli Park vb. Sahalar” alt başlığının (Yeni vd., 2013:81), söz konusu mevzuatı, koruma statülerini ve aralarındaki farkları bilmeyenler için yanıltıcı bir ibare olduğu d ş n lmektedir. Kaldı ki, Eylül 2021 itibarıyla Sinop il sınırları içinde milli park statüsü taşıyan bir koruma alanı bulunmamaktadır.

Hamsilos yakınlarındaki Akliman, 1987 yılında “Mesire Yeri” olarak tescil edilmiş, daha geniş bir alanın 2007 yılında “Hamsilos Tabiat Parkı” adıyla yeni bir statü kazanması  zerine “Mesire Yeri” statüsü kaldırılmış, ancak mesire yeri işlevini “Akliman Günübirlik Kullanım Alanı” adıyla sürdürmüştür (Yeni vd., 2013:99; Altunöz vd., 2014:23).

Yakın yıllara tarihlenen bazı yayınlarda, alanın “Turizm Merkezi” statüsü taşıdığı belirtildiğine (Yavuz, 2017:26) daha önce değinmiştik. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın internet sayfasında Türkiye’de “Turizm Merkezi” ilan edilmiş yerlerin listesi bulunmaktadır. Bu listede, Sinop’ta 1991-2006 yılları arasında Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilen dört “Turizm Merkezi”nin adı geçmekte olup, Hamsilos (ya da Akliman) (KTB, 2021), bunlar arasında bulunmamaktadır.

4. Evliy   elebi’nin Yazmadıkları ve Sinop (Tarihi) Cezaevi’nde Yattığının Farkında Olmayan (!) Meşhur Mahkumlar

Sinop’a gelen turistlerin ve g n birlik ilerin en çok ziyaret ettiği destinasyonların başında Sinop Tarihi Cezaevi gelmektedir. Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nden alınan veriler, son on yıllık dönemde bu durumun değişmediğini göstermektedir. Restorasyon nedeniyle bir süredir ziyarete kapalı olan Sinop Tarihi Cezaevi, kent merkezinde olmasından kaynaklanan kolay ulaşılabilirliği ve yarattığı metaforların insan psikolojisi üzerindeki etkileri nedeniyle her kesimden ziyaretçinin ilgisini çekerek Sinop’u Türkiye’nin önde gelen hüzün turizmi destinasyonları arasına sokmuştur.

Hüzün turizmi, turizm teriminin ilk başta çağrıştırdığı, insanda hoş duygular uyandıran eylemlerin dışında kalan seyahatleri ifade eder. Hüzün turizmi kapsamında ziyaret edilen destinasyonlar, uzak ya da yakın geçmişin acı olaylarının anılarıyla yüklü yerlerdir ve insanda olumsuz duygular uyandır. Hüzün turizminin özünü, acı ya da üzüntü veren bir olayı anımsatan mek nların ziyaret edilmesi ve bu acıların, üzüntülerin paylaşılması oluşturur. Bu turizm türünde eğlenmek, hoşça vakit geçirmek değil, acılı bir olayı anımsak esastır (Kozak vd., 2015:45-46). Hüzün turizminin dört temel unsurunu oluşturan

tarih, miras, trajedi ve turizm (Akyurt Kurnaz ve Kılıç, 2020:4), Sinop Tarihi Cezaevi’nde bir arada bulunmaktadır.

Ülkemizde en bilinen hüznün turizmi destinasyonları arasında; Çanakkale Savaşı, Sarıkamış Harekâtı, Büyük Taarruz gibi savaşların yapıldığı alanlar, şehitlikler, Anıtkabir ile Ulucanlar ve Sinop gibi tarihi cezaevleri bulunmaktadır. Sinop Tarihi Cezaevi, geçmişte burada yatan mahkumların dramlarını gözler önüne seren bir anı mekânı olan sıradan bir cezaevi olmayıp burada yatan mahkumların siyasi ve edebi kişilikleri ve bu sayede Türk edebiyatındaki yeri ile de önemlidir. Tarihi binanın cezaevi olarak kullanılmasının sona erdiği 1996 yılından sonraki gelişmeler, odağında tarihi cezaevinin olduğu projeler ve modern sanat etkinliklerine sahne olması gibi ayırt edici özellikleri bulunan Sinop Tarihi Cezaevi (Tırlı, 2017:25), İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre, Sinop’a gelen turistlerin ve günübirlik turlarla gelenlerin ziyaret ettiği mekânların başında gelmektedir. Tarihi cezaevinin, Sinop’u konu alan gazete ve dergi yazılarında, ağ üzerinde çeşitli amaçlarla yayımlanan yazılarda ve gezi anılarından en çok değinilen mekân olduğu görülmektedir. Sinema filmlerine ve televizyon dizilerine konu olan Sinop Tarihi Cezaevi’nin popüler kültüre mâl olmuşluğu, bu diziler ve filmler sayesinde katlanarak artmıştır. Mahkumiyetin ve mahkûmiyet mekânlarının insan üzerindeki etkilerinin uyandırdığı psikolojik etkiler ve dürtülerle görme isteği uyandıran Tarihi Cezaevi, son yıllarda siyasi tarih ve edebiyat tarihindeki bağlamlarından neredeyse soyutlanarak popüler kültür ikonuna dönüşmüştür. Ziyaretçilerin bir bölümünün siyasi ve edebi geçmişiyile bağ kuracak birikimden yoksun olması, buranın, Sinop’taki ikinci bir “fiyort vakası” olma yolunda ilerlemesini kolaylaştırmaktadır.

Sinop Tarihi Cezaevi’ni ilk kez ziyaret ettiğimiz 2005 yılında, cezaevinin en dış kapısından girdikten sonra görülen ve ziyaretçilere bilgi vermek amacıyla dikilmiş olan bir levhada, edebi ve/veya siyasi kimlikleri nedeniyle bu cezaevinde yattığı iddia edilen kişilerden oluşan uzun bir listeye karşılaştık. Bu listedeki isimlerin çoğunun Sinop Tarihi Cezaevi’nde yatmış olduğu bilgisi şaşırtıcı gelse de, herhalde bu işlerle ilgili bakanlıktan daha iyi bilecek değildik. Ancak, tarih ve edebiyat okumalarını derinleştirip arşiv belgeleriyle destekledikçe, Sinop Tarihi Cezaevi’nde yattığı iddia edilen mahkumlardan bazılarının bu mahkumiyetin farkında olmadıklarını da gördük.

Mekânın tarihinden başlayan hatalar; 19. yüzyıl sonunda inşa edilerek 20. yüzyıl sonuna kadar cezaevi olarak kullanılan bina sanki daha önceki yüzyıllarda da varmış gibi yansıtılan “tarihi bilgiler” yaygın yanlışların ilk halkasını oluşturmaktadır. Sinop’a sürülen, yani şehirde ikamet etmeye zorunlu tutulan, şehir içinde serbest yaşayan ama şehri terk etmesi yasak olan onlarca siyasi sürgünün cezaevinde yatan mahkumlara dönüştürülmesi ise en yaygın hata olarak görülmektedir. Oysa, Sinop’ta serbest bir biçimde yaşayarak sürgünlüklerini tamamlayan bu kişiler arasında, dönemin valisi ile kâğıt oyunu oynadığını, şehir dışına çıkma yasağını biraz gevşeterek Sinop çevresinde ava çıktığını, İstanbul’daki hanım arkadaşının Sinop’a gelme teklifini geri çevirdiğini anlatan birçok hatırat bulunmaktadır. Onlarca yıldır okunan bu kitapların büyük bir bölümü Sinop’taki kütüphanelerde de bulunmaktadır. Sürgün geldiği Sinop’ta, bir başka sürgün olan paşanın kızıyla evlendiğini yazan bir yazarın hatıralarının yeni baskılarının internet üzerindeki onlarca sitede satıldığı çağda, bu kişinin Sinop’ta demir parmaklıklar ardına tıkılmış bir kişi olduğu da yüzlerce internet sitesinde yazmaktadır. Ama kendisi hayattayken bunun farkında değildi! O, hatıralarında çok başka şeyler yazmıştır. Kitabı okuyan az, internetteki “bilgi”leri okuyup inanan ve yayan çoktur. Bu çağa yaygın olarak verilen ad ise, “bilgi çağı”dır.

Sinop Cezaevi’ni ilk ziyaret ettiğimizde gördüğümüz, sonraki birkaç yılda da orada kalan levha, daha sonra uyarılar üzerine kaldırılarak büyük ölçüde düzeltilmiş hali dikilmiştir. Levha kısmen düzeltilmiş ve ama yayılan yanlış bilgiler, basılı belgeler ve ağ üzerinde çoğalarak yayılmıştır. Fiyort konusu gibi, bu yanlışlar da ne yazık ki kimi bilimsel çalışmalarda görülmektedir.

Evliyâ Çelebi, *Seyahatnâmesi*’nde Sinop’tan da bahsetmektedir. Ama nasıl bahsetmektedir? Evliyâ Çelebi’nin *Seyahatnâmesi*’nde yer aldığı iddiasıyla internet sitelerinden, gezi yazılarına ve bilimsel

makalelere kadar çok geniş bir yayın yelpazesinde tekrarlanan bir bölüm, bizim incelediğimiz iki transkripsiyonda yoktur! Bunlardan birisi, Zuhuri Danışman'ın hazırladığı metindir. İkincisi ise, bugüne kadar yapılan transkripsiyonların en sonuncusu ve tek eksiksiz çeviri olarak gösterilen metindir. Yetkinlikleri konunun uzmanlarınca vurgulanan (Karatepe, 2011:130) çevirmenlerin, en güvenilir el yazması nüshadan yaptıkları tam çeviride, ağ üzerinde kalmayıp akademik yayınlara da giren alıntıyı iki farklı dönemde aradık. İlk kez 2009 yılında arayıp da bulamadığımız, on iki yıl sonra bu makaleyi hazırlarken tekrar arayıp yine bulamadığımız alıntı, basılı kaynaklardan elektronik ortama aktarılacak şekilde yinelenerek çoğaltılmaktadır. Bu alıntıyı aktaran basılı ya da elektronik yayınlar, bu satırların *Seyahatnâmesi*'nin hangi transkripsiyonundan alındığını belirtmemektedir. Bu alıntıyı tekrarlayan 2009 tarihli bir akademik yayın da alıntının kaynağını göstermemiştir. Özellikle ağ üzerinde çok sayıda sayfada yer verilen ve kopyalanarak çoğaltılan bu alıntı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü (DÖSİMM) internet sayfası ve www.muze.gov.tr adresi gibi ağ üzerindeki kamu yayınlarında da yinelenmektedir:

“Büyük ve korkunç bir kaledir. 300 demir kapısı, dev gibi gardiyanları, kolları demir parmaklıklara bağlı ve her birinin bıyığından 10 adam asılır nice azılı mahkumları vardır. Burçlarında gardiyanlar ejderha gibi dolaşır. Tanrı korusun, oradan mahkûm kaçtırmak değil, kuş bile uçurtmazlar.” (URL 5, URL 6, Ökten, 2019).

17. yüzyılda yaşayan Evliyâ Çelebi, Osmanlı kültür dünyasının en bilinen gezi yazarıdır. Özgün hali on ciltten oluşan Seyahatnâme'yi ömrünün son yıllarında bulunduğu Mısır'da temize çekti(rdi)ği zannedilmektedir. Yazmaların birçok nüshası bulunmakla birlikte, bunlar arasında en güvenilir olanın, Topkapı Sarayı'ndaki Bağdat Kökü'nde bulunan nüsha olduğu Kreutel ve MacKay tarafından belirtilmiştir. On ciltlik *Seyahatnâme*'nin varlığına, yaşadığı çağdan Tanzimat dönemine kadar geçen sürede Türk kaynaklarında hiç değinilmemiştir. Birinci cildinin Arap harfli ilk baskısı 1890'ların sonunda yapılan eserin diğer ciltleri takip eden yıllarda hazırlanarak basılmış; onuncu cildinin basımı 1938 yılında yapılmıştır. Basımı yaklaşık kırk yıllık bir döneme yayılan eserin, sonraki yıllarda kısmen veya tamamen çeşitli baskıları yapılmıştır (İz, 1989:709, 716, 722-723 ve 725). 1970-1976 yılları arasında Zuhuri Danışman tarafından on beş cilt olarak yayımlanan baskı, gözlediğimiz kadarıyla, Yapı Kredi Yayınları tarafından basılan yeni transkripsiyona kadar en yaygın olarak kullanılan ve referans alınan baskıdır. Her iki baskıda da (Evliyâ Çelebi, 1970: 75-78; Evliyâ Çelebi, 2011:88-90), abartılarıyla ünlü Evliyâ Çelebi'ye atfedilen abartılı ibareleri göremedik.

Fahri İz, baskılarla yazmalar arasındaki kimi farklara değinirken, okunamayan kelimelerin yerine kelime yakıştırıldığını söylemektedir (İz, 1989:723). Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, *Seyahatnâme*'yi en güvenilir yazmadan eksiksiz olarak günümüz Türkçesi'ne aktarmaya başlamış, Dağlı'nın vefatından sonra transkripsiyona Seyit Ali Kahraman devam etmiştir. Bizim de temel aldığımız bu baskıda, birçok yerde aktarılan, yukarıdaki alıntı bulunmamaktadır. *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi* üst başlığıyla yayımlanan külliyatta Sinop, 2. Kitap 1. Cilt'te yer almaktadır. Sinop'la ilgili bölüm, kitabın 88. sayfasında, “Eski ve güzel şehir yani Sinop Kalesinin anlatılması” alt başlığıyla başlamaktadır. 88.-90. sayfalarda yer alan bu bölümden sonra; “Sinop camiinin minberinin özellikleri”, “Süleymaniye camii”, “Yeni Cami”, “Ayasofya camii”, “Mehmed Ağa camii”, “Mescidlerin anlatılması”, “Hamamların anlatılması” ve “Sinop'un ziyaret yerlerinin anlatılması” alt başlıkları sıralanmakta ve 91. sayfanın sonunda eserin Sinop'la ilgili bölümü sona ermektedir (Şekil 1).

İstefan Köyü: Bu da deniz kıyısında bağlı ve bahçeli, Kastamonu hükmünde kasaba gibi büyük köydür. Bütün evleri kiremit yerine kayağan taşı örtülüdür. Buradan (---) mil (---) (---) (---).

Eski ve güzel şehir yani Sinop Kalesinin anlatılması

Hicretin 92 [711] tarihinde Emevioğullarından Süleyman bin Abdullah [Abdûlmelik] fermanıya kız kardeşinin oğlu Ömer bin Abdülaziz İstanbul'u kuşatıp fethedemeden döndüklerinde bu Sinop Kalesini de kuşatıp burayı da fethedemeden geri döndüler.

Sinop (---) 'dan bozmadır, (---) yapısıdır. Kastamonu hakimi Ulu Beğ (---) fethidir. Ondan 796 [1394] tarihinde Yıldırım Bayezid Han fethidir. Gayet sarp, sağlam ve dayanıklı kale olduğundan Rum keferesi elinden üçüncü kuşatmada zorluk ile feth oldu.

Kastamonu eyaletinde serbest, muaf ve müselleme mefrûzu'l-kalem ve maktûu'l-kadem zeamettir. Kale muhafızı, kumandanı, kale neferatları, 300 akçe pâyesiyile kadısı, şeyhülislâmı, nakibüleşraftı, a'yan ve eşrafi vardır.

Çoğunlukla halkı tüccar, marangoz ve kara ve deniz tüccarlarıdır. Bir fırkası halk, bir kısmı âlimler ve şeyhlerdir. Halkı çoğunlukla çuka ferace ve bogası hil'at giyerler.

Bilginler bu şehri 17. örfi iklimde bulmuşlar. Kible ve doğu tarafı dağları baştanbaşa bağlardır. Doğu yönünde Kastamonu şehri üç günlük yoldur.

Bu şehir Karadeniz'in Anadolu tarafı kıyısında Sinop Burnu demekle bilinen bir burunda kurulmuştur ki Karadeniz'in batı tarafında (---) mil Rumeli tarafında bu Sinop'a karşılık Keliğra Sultan kayaları vardır. Sinop ile o Keliğra burnu arası sanki bir boğazdır. İstanbul tarafı ve Trabzon tarafı yine geniş denizlerdir. Sinop İstanbul'a 500 mildir.

Bu Sinop Kalesi, Samsun şehrinin batı tarafındadır. Sinop ile Samsun'un arası dört merhale yerdir.

Kalesi yüksek bir tepe üzerinde, üç kat şeddâdî rıhtım Rum Kayseri oğlu Sinopa adlı krâlin yapısıdır. Ama gayet sağlam ve dayanıklı taş kaledir. Firdolayı büyüklüğü (---) adımdır. Tamamı (---) kule ve 6600 bedendir.

(---) adet kapısı vardır. Evvelâ Kum kapısı, Meydan kapısı, Tershane kapısı, Yenicekapı ve Tabahane kapısı ve İçhisarın Lonca kapısı yüksekçedir. Uğrunkapı ve aşağı kalede Deniz kapısı. Bu sa-

yılan kapıların tamamı ikişer kanatlı demir kapılardır ki her biri birer Kahkaha Kalesi kapısıdır.

Bu kale bir düz yerde yapıldığından iki yanını deniz döver. Bu kalenin şekli dörtgünden uzunlamasına yapılmıştır. Ama Boztepe dağından bakarsan gemi alboratası kesiminde üç kat bir çeşit sağlam kaledir.

Kale muhafızı (dizdarı) kalenin top menziline uzak giderse şehirlilerin ellerinde olan fermanları gereğince kale muhafızını öldürmekle görevlidirler. O korkudan dolayı zavallı kale muhafızı bir top menziline uzak yere gidemez. Tamamı 600 silâhlı, cesur ve yiğit neferatları vardır.

(---) tarihinde Sultan Ahmed Han asrında bu kaleyi Kazaklar arsızın karanlık bir gecede basıp merdivenler ile çıkarak işgal etmişlerdi. Veziriazam Nasıf Paşa bu Sinop Kalesini küffârın aldığını Ahmed Han'a bildirmeyip gizlediği için katli olundu.

Daha sonra bu kaleyi küffardan kurtararak 50 kul daha aşağı kaleye koyup 1000 kantar siyah barut, küçük ve büyük 1000 parça top koydular ve bütün cebehanesini, çeşit çeşit silâhlar ile donattılar.

O zamandan beri her gece ikişer yüz adam bölükbaşları ve çavuşlarıyla tâ sabaha kadar gözcülük, bekçilik ve koruyuculuk edip davul ve borudan sonra nöbetçiler bağırlar. Beyt:

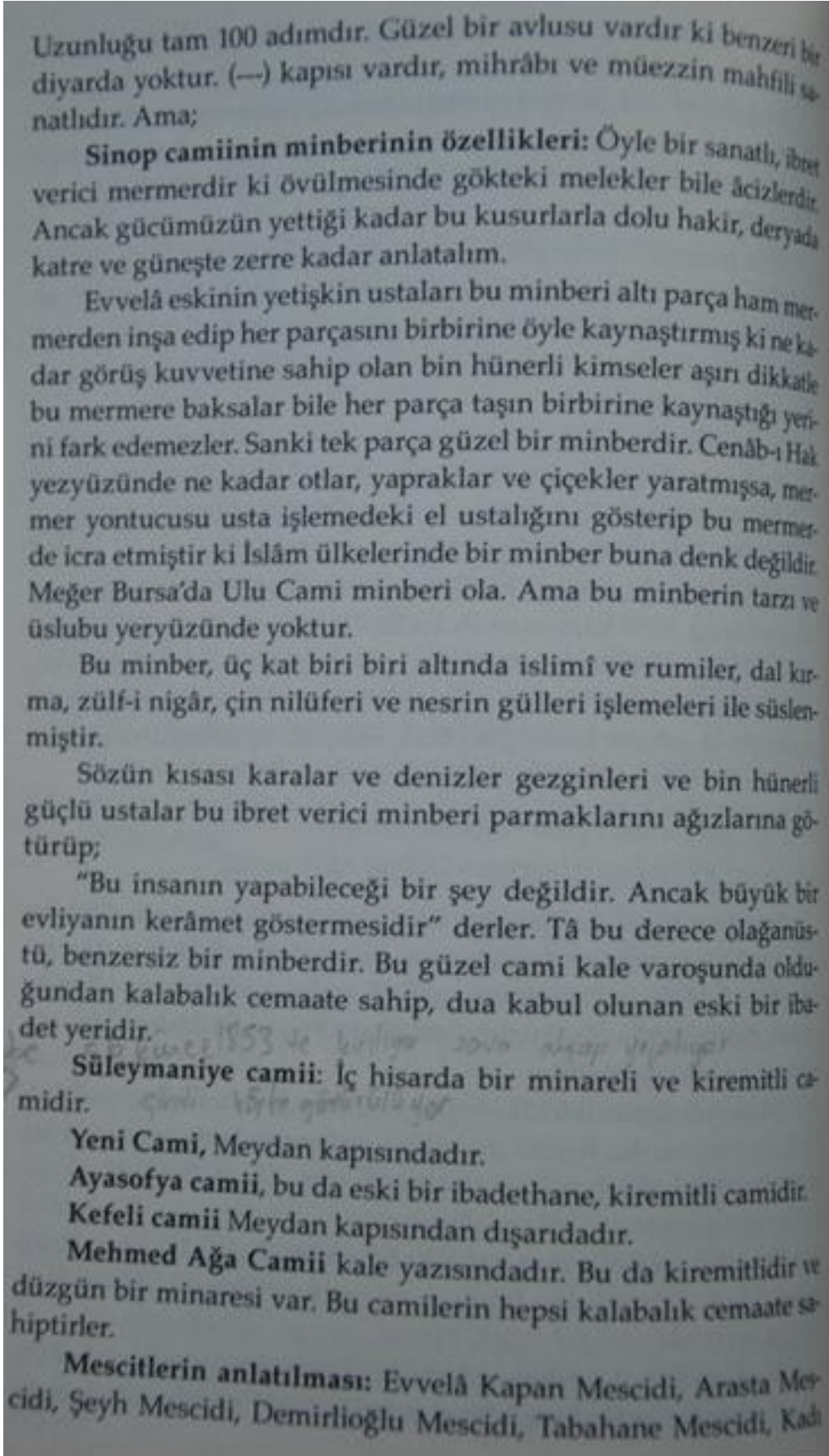
*Kal'a-i tende çalar nevbetini nâlelerin
Çağırır burc-ı bedenden "Gönül Allah yekdir!"*

Her gece böyle deyip nöbet beklerler. Cenge hazır pür silâh bir kaledir. Nice geceler yeri cehennem olası küffar gelip kuşatırlar, ancak nice bini kılıcın dişlerinden geçip bozulmuş ve hüsrana uğramış olarak geri giderler. Tanrı'ya hamd olsun Sultan IV. Murad Han zamanından beri gelmediler.

Bu derece dayanıklı olan sağlam kalenin içinde ve dışında [246b] 24 mahallesi vardır. Kefere mahallesi tamamen deniz kıyısında kurulu olup 1100 adet haraç verici keferelerdir. Ancak 100 keferenin tamiri ve bakımı için muaflardır.

Tamamı 1060 adet kat kat eski tarz kârgir yapı, tarihi evlerdir, genellikle (---) örtülüdür. Bütün haneleri batı tarafına, denize bakmaktadır.

Bu şehirde (---) ibadethane vardır. Bunlardan en eski mabet kaleden Sultan Alâeddin Camii kurşun kubbeli ve bir minareli camidir.

şekil 1: Günümüz Türkçesiyle Evliy  Çelebi Seyahatn mesi 'nde Sinop (Evliy  Çelebi, 2011:88-90).

Şekil 1’deki sayfa görüntüleri incelendiğinde, “300 demir kapı”, “dev gibi gardiyanlar”, “her birinin bıyığından 10 adam asılır nice azılı mahkumlar” gibi betimlemelere rastlanmamaktadır. Acaba, Yücel Dağlı¹⁴ ve Seyit Ali Kahraman,¹⁵ el yazmalarındaki bu ibareleri görmemişler midir, yoksa okuyamamışlar mıdır? *Seyahatnâme*’nin en yaygın ve birçok kütüphanede rastlanabilen transkripsiyonlarından birini kendi yayınevinde on beş cilt olarak yayımlayan Zuhuri Danışman’ın¹⁶ da bu ibareleri görmemiş olması ilginçtir!

Kaynağı gösterilmeyen bir *Seyahatnâme* transkripsiyonuna dayandırılmış olma ihtimali bulunan, birisi son ve tam transkripsiyon olmak üzere incelediğimiz iki farklı transkripsiyonda yer almayan bir alıntı, basılı ve elektronik ortamlarda yayılırken, bazı kaynaklar, örtülü de olsa, iç kalede 19. yüzyıl sonlarında inşa edilmiş cezaevi yapısının varlığını önceki yüzyıllara ötelemektedir. II. Abdülhamit döneminin modern hapishanesi olarak inşa edilen yapı, 17. yüzyıl *Seyahatnâmesi*’nde yer verildiği iddia edilen, “burçlarında gardiyanların ejderha gibi dolaştığı” mekânda, bu tarihlerde de varmış gibi anlatılmaktadır. KUZKA tarafından hazırlanan ve ağ üzerinde yayın yapan Sinop tanıtım sitesi *Sinop travel*, bu örtülü imayı şu sözlerle yapmaktadır:

“Denize sınır noktada boyları 32 metreyi bulan 11 adet burçla desteklenen iç kaleyi çevreleyen 13 bin metre karelik bir alana kurulan Cezaevi, pişmanlıkların, özlemlerin, umutların merkezi olmuştur. 1560 yılına kadar tersane olarak kullanılan yapı sonrasında zindana çevrilmiş ve 1882’den itibaren cezaevi görevini üstlenmiştir. Kuzey ve güney cephesini birbirinin simetrisi iki bina kapatırken, yapının alt kısmını oluşturan orta binayla Cezaevi bütünlük kazanmıştır.” (URL 7)

Bu paragraf, 19. yüzyıl sonunda inşa edilen cezaevi yapısını önceki yüzyıllarda da var gibi göstermektedir. İlk cümlemin öznesi, kuşkusuz bir biçimde “cezaevi”dir. O zaman, ikinci cümlemin öznesi olan “yapı” da cezaevidir ve bu yapının 1560 öncesinde de var olduğu yazılmaktadır. Bu paragraf, cezaevinin 1560 öncesinde tersane olduğunu, bu tarihten 1882’ye kadar zindan olduğunu, 1882’de ise cezaevine çevrildiğini iddia etmektedir. Sinop Tarihi Cezaevi ne zaman inşa edilmiştir? Cezaevi binası, 1560 öncesinde tersane olarak kullanılmış mıdır? Bu günlerde restore edilen cezaevi binası ne zamandan beri vardır?

Sinop’u tanıtmak amacıyla hazırlanan basılı ve elektronik materyallerin önemli bir kısmında, Hamsilos’un fiyort olduğu hatası yinelenirken, tarihi cezaevi binası konusuna daha temkinli yaklaşıldığı, yukarıdaki alıntıda görülen türde hatalara çok sık rastlanmadığı görülmektedir. Belki de bunun sebebi, “fiyort” örneğinde olduğu gibi tek bir sözcükle yanılgıya düşülmeyecek bir konu olmasıdır. Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı kökenli ve yakın tarihli tanıtım materyallerinde, tarihi cezaevi binasıyla bu binanın içine inşa edildiği iç kalenin farklı yapıları olduğu, kronolojik farklılıklardan kaynaklanan işlevsel farklılıklar olduğunun bilindiği anlaşılmaktadır. *Türkiye’nin Kaptan Köşkü Sinop* adlı kitapçıkta, “Tarihte birçok ünlüye konukluk etmiş Sinop Cezaevi iç kalenin içerisinde eski tersane alanındadır” denilerek bu ayırım net bir biçimde ortaya konulmaktadır. İç kale ve tarihi cezaevi odaklı Sinop Alan Yönetimi Projesi’nin, iç kale ve tarihi cezaevi binası hakkında yarattığı farkındalık ve konuyla ilgili

¹⁴ 1963 Gerze doğumlu Yücel Dağlı, 1987’de Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdikten sonra, İstanbul Üniversitesi’nde Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi’nin birinci cildindeki yer ve şahıs isimleri indeksini hazırlayarak 1994 yılında Türk Dili ve Edebiyatı alanında yüksek lisans derecesi almıştır. 1987-1996 yıllarında Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı’nda çalışan Dağlı, Eski Türk Dili üzerine İstanbul Üniversitesi’nde yaptığı doktorasını 1999’da tamamladı. 1996-2000’de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü’nde okutman, 2001-2009’da Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü’nde okutman olarak görev yaptı. 2009’da vefat etti (Karatepe, 2010:546).

¹⁵ 1953 Kayseri doğumlu Seyit Ali Kahraman, 1977’de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’ni bitirdi. Bir süre felsefe öğretmenliği yaptıktan sonra, 1987-1992’de Vakıflar Genel Müdürlüğü’nde arşiv uzmanı olarak çalıştı. 1993’te çalışmaya başladığı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı’ndaki görevini sürdürmektedir (URL 8).

¹⁶ Öğretmen, yazar ve yayıncı Zuhuri Danışman (1902-1971), 1950-1957’de milletvekilliği yapmıştır (URL 9).

araştırmaların artmasının bu konudaki bilgi kirliliğinin ortadan kaldırılmasında önemli bir rolü olduğunu düşünmekteyiz.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafında hazırlanan Kültür Portalı ise şu bilgilere yer vermektedir:

“Sinop’un 1214 yılında Anadolu Selçukluları tarafından fethedilmesinden sonra Sultan İzzeddin Keykavus’un emriyle bir iç kale yaptırılmıştır. İç kale, Sinop Kalesi’nin batı cephesinde batı surlarına paralel kuzey-güney yönünde uzanan bir sur bedeni yapılarak meydana getirilmiş ve bu surlar inşa edilirken Helenistik, Roma ve Bizans dönemine ait pek çok mimari parça (sütün, sütün başlığı kitabe vb) devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. İç kalede 11 adet burç bulunmaktadır. Denize hakim güney bedendeki sur duvarları 18 metre, burçlar ise 22 metre yüksekliktedir. İç kale, yapılışından itibaren aynı zamanda tersane olarak kullanılmıştır. Tersaneye ait iki büyük kemer sonradan kapatılmış olsa da güney bedende hala görülebilir durumdadır.

Selçuklu Dönemi’nden itibaren uzun süre tersane olarak kullanılan İç kalenin burçları 1560 yılından itibaren zindan olarak da kullanılmaya başlanmışır. İç kale içindeki cezaevi 1882 yılında Mutasarrıf Veyssel Paşa zamanında yaptırılmışır.” (Kültür Portalı₂).

Sinop Tarihi Cezaevi, 19. yüzyıl sonu yapısıdır. Ancak bu cezaevi iç kalenin içine yapılmadan önce, i  kalenin burçlarında ve duvarlarında bulunan zindanlar kullanılmışır. Karışıklık buradan kaynaklanmaktadır. Cezaevi yapılmadan önce i  kale tersane olarak kullanılmaktaydı. Tersane olarak kullanılırken de az sayıda zindan vardı. Kırım Savaşı’nın ardından 1856’da imzalanan Paris Antlaşması’yla Osmanlı Devleti’nin Karadeniz’de tersane sahibi olması engellendiğinden bu askeri tersanenin faaliyetlerine son verilmiştir. Tarihi cezaevi binası, öncesinde tersane olarak kullanılmamıştır; faaliyeti durdurulan tersanenin yerine yapılmıştır (Tırıl, 2010:20, 254). Sinop Tarihi Cezaevi binasını, inşa edildiği 19. yüzyıldan önceye öteleyen kaynakların düştüğü yanılğı, güney ucu 19. yüzyıl ortalarına kadar tersane olarak kullanılan iç kalede bulunan ve biri restorasyon öncesinde ziyarete açık olan k  k zindanların varlığıdır. Bunlar, burçlar ve duvarlar içine oyulmuş k  k mek nlardır. Cezaevi binası ise, dönemin modern anlayışını yansıtan bir bina olarak 1880’lerde inşa edilmiştir. Peki, bu cezaevinde kimler yatmıştır, yatmış gibi gösterilen kimler yatmamıştır? Turistik tanıtım materyallerinde bu cezaevinde yatmış gibi gösterildiği halde, anılarında bunun farkında değilmiş gibi başka şeyler yazan edebiyatçılar var mıdır?

Tarihi Sinop Cezaevi, 2007-2010 yıllarında özel bir televizyon kanalında gösterilen bir dizinin geçtiği mek n olarak Türkiye’nin dikkatini çekerek Sinop’un i  turizmine büyük bir katkı koymuştur. Bu dizi sayesinde Sinop’un ziyaretçi sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Sinop’ta ziyaret edilen turistik unsurlar arasında ilk sırada olmayı o zamandan beri sürdüren tarihi cezaevi, bu dizi sayesinde tanınırlığını artırmadan önce de ilin en çok ziyaret edilen çekim merkeziydi. Bizim de tarihi cezaevinin ilk ziyaretimiz, dizi öncesinde 2005 yılındadır. O yıllarda tarihi cezaevinin içinde bulunan bir panoda, cezaevinde yattığı iddia edilen kişilerin adları yer almaktaydı. Bu pano bir süre sonra kaldırıldı ancak bu panodaki hatalar, ne yazık ki, başta Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından üretilen dokümanlar olmak üzere basılı ve elektronik birçok tanıtım materyalinde ve yayında sürdürülerek günümüze kadar ulaşmıştır. Bu konuda, çeşitli platformlarda yaptığımız uyarılara rağmen, Sinop içinde bile bu hataların düzeltilmesini sağlamak mümkün olamamıştır.

Sinop i kalesi içindeki cezaevi, on dokuzuncu yüzyıl sonlarından yirminci yüzyıl sonlarına kadar, bir asrı biraz aşan bir dönemde kullanılıp boşaltıldıktan sonra, kısa zamanda, Türkiye’nin en önemli hüzün turizmi destinasyonlarından birine d n şm ştir. Bundan sonra “Sinop Tarihi Cezaevi” olarak anılan yapı, boşaltıldığı haliyle ziyarete açılmış, farklı dönemlerde çeşitli amaçlarla kullanılmak üzere projeler ve görüşler üretilmiş, son olarak, Sinop Alan Yönetimi Projesi kapsamında restorasyona alındığından ziyarete kapatılmışır. Tarihi cezaevinin turistik materyallerde yer alması, boşaltılarak ziyarete

açılmasıyla başlamakla birlikte, bu mekândan bahseden her tür yayın ve tanıtım materyali, dizinin gösteriminden sonra artmıştır.

Ziyaretçileri bilgilendirmek üzere tarihi cezaevi bahçesine yerleştirilen ve bir dönem burada kalan Türkçe-İngilizce bir panoda, “*Sinop Cezaevinde Yatan Ünlüler*” başlığı altında, tarihi cezaevinin önemine değinen birkaç cümleden sonra, “*1960 yılına kadar cezaevinde arşiv tutulmadığı için burada yatan ünlüler hakkında detaylı bilgiye ulaşmak oldukça zordur.*” açıklamasına yer verilmiştir. Bu açıklamadan sonra; Sabahattin Ali, Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Hüseyin Hilmi, Refii Cevat, Kerim Korcan, Zekeriya Sertel ve Burhan Felek’in adları sıralanmakta; son olarak, “*Nazım Hikmet ve Necip Fazıl’ın da Sinop cezaevinde kaldıkları söylenmekle birlikte bu konuda kesin bir bilgi yoktur*” cümlesiyle bilgilendirme tamamlanmaktadır. Tarihi cezaevi bahçesinde bir dönem kalan bu panonun başlığının, “Sinop Cezaevinde Yatan Ünlüler” olması, panoda verilen isimlerin hepsinin Sinop Tarihi Cezaevi’nde yattığı iddiasında bulunduğu anlamına gelmektedir. Ancak, isimlerin karşısındaki kısa bilgilendirme notlarında sadece Sabahattin Ali ve Kerim Korcan’ın isimleri karşısında bu kişilerin cezaevinde yattıkları tekrarlanmakta, diğer isimlerinin karşısındaki kısa açıklamalarda cezaevinde yattıkları açıkça belirtilmemekte, kimilerinin Sinop’a sürüldüğü yazılmaktadır. Cezaevi bahçesine konulan daha geç tarihli bir başka bilgilendirme panosunda ise sadece üç ismin varlığı dikkat çekicidir. Bu panoda, “*Sabahattin Ali, Kerim Korcan ve Osman Deniz cezaevinde yatan ünlüler arasındadır*” denilmektedir. Panonun yenilenmesi sırasında Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Hüseyin Hilmi, Refii Cevat, Zekeriya Sertel ve Burhan Felek ne oldu, adları unutuldu mu?

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan, Sinop Valiliği tarafından yayımlanan, iç başlığında “*Türkiye’nin Kaptan Köşkü Sinop*” ibaresi bulunan “*Sinop*” kitapçığında, “*Edip Akbayram’ın yorumladığı “Aldırma Gönül” şarkısının sözlerini 26 Aralık 1932 / 29 Ekim 1933 tarihleri arasında bu cezaevinde hükümlü olarak yatan Sabahattin Ali yazmıştır. Sabahattin Ali’nin yanı sıra Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Refii Cevat, Hüseyin Hilmi, Burhan Felek, Osman Cemal Kaygılı, Kerim Korcan, Osman Deniz, Zekeriya Sertel gibi ünlüler Sinop Cezaevinde hükümlü olarak yatan ünlülerdir.*” cümlelerine yer verilmiştir (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarihsiz₁:16). Aynı cümle, ciltli olarak yayımlanan “Sinop’un Kaptan Köşkü” adlı eserde de yer almaktadır (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarihsiz₂:25-26).

Özel bir ajans tarafından hazırlanan ve Sinop Valiliği tarafından bastırılan, üzerinde tarih bulunmayan, ancak diğer iki kitapçıktan daha yakın tarihli olduğunu bildiğimiz “*Sinop Kent Rehberi*”nde, “*Sabahattin Ali meşhur şiiri “Aldırma Gönül”ü mahkumiyeti sırasında bu hapishanede yazmıştır. Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Refii Cevat gibi ünlü isimler Sinop Cezaevinde yatmış mahkumlar arasındadır.*” yazmaktadır (Sinop Kent Rehberi, tarihsiz:24).

Sinop Belediyesi’nin 2021’de yayımladığını bildiğimiz, ancak üzerinde basım tarihi bulunmayan bir başka “*Sinop Kent Rehberi*”nde, “*Sinop Tarihi Cezaevi*” başlığı altında, “*Sabahattin Ali’nin meşhur şiiri “Aldırma Gönül”ü mahkumiyeti sırasında bu hapishanede yazmıştır. Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Refi Cevat Ulunay, Hüseyin Hilmi, Burhan Felek, Osman Celal Kaygılı, Celal Zühtü Benneci, Sabahattin Ali ve Necip Fazıl Kısakürek hapis ve sürgün olarak kalmışlardır.*” denilmektedir (Sinop Kent Rehberi [2021]:26).

Sinop Müzesi’nde, Ekim 2021’de dağıtımı devam eden, Kültür ve Turizm Bakanlığı logosunu taşıyan, “*Sinop Tarihi Cezaevi*” başlıklı dört sayfalık broşürün üçüncü sayfasında şu bilgiler yer almaktadır:

“*Cezaevinde Kalan Ünlüler*

Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi devlet, siyaset ve edebiyat adamlarından birçok ünlü kişi cezaevinde yatmıştır. Kırım Hanı Devlet Giray, Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Refik

Cevat Ulunay, Hüseyin Hilmi, Burhan Felek, Osman Cemal Kaygılı, Sabahattin Ali, Kerim Korcan, Osman Deniz, Zekeriya Sertel bunlardan bazılarıdır.” (Sinop Tarihi Cezaevi, tarihsiz).

Yine Kültür ve Turizm Bakanlığı’na ait olan www.muze.gov.tr adresi altında yer alan “Sinop Tarihi Cezaevi” sekmesi incelendiğinde, “*Sadece Sabahattin Ali değil birçoğu ordaydı*” alt başlığının altında, “*Burada yatanlar arasında ilk akla gelen Sabahattin Ali olsa da, Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Kerim Korcan, Eşber Yağmurdereli, Burhan Felek, Osman Deniz, Osman Cemal Kaygılı, Zekeriya Sertel ve Refi Cevat gibi isimler de unutulmamalı.*” yazdığı görülmektedir (URL 10).

Sinop’ta faaliyet gösteren özel bir ajans tarafından yayımlanan, iç sayfalarında “Travel Guide 2014” ibaresi bulunan, tarihsiz olarak basılmış *Sinop Tourism Guide* başlıklı İngilizce rehberde, “Fortress Prison” başlığı altında, “*The prison also hosted many intellectuals, who were charged for political reasons*” denilerek şu isimlere yer verilmiştir: Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Refi Cevat Ulunay, Hüseyin Hilmi, Burhan Felek, Osman Celal Kaygılı, Celal Zühtü Banneci, Sabahattin Ali ve Necip Fazıl Kısakürek, Kerim Korcan, Osman Deniz, Zekeriya Sertel (Sinop Tourism Guide, 2014). Bu yayın ile aynı mizanpaja sahip bir diğer materyal olan, 2016’da düzenlenen I. Uluslararası Sinop Mutluluk Festivali için Türkçe ve İngilizce bakışlıklı sayfa düzeninde basılmış kitapçıkta da aynı isimler sıralanmış, ancak isimlerin sonunda, “*hapis ve sürgün olarak kalmışlardır*” ibaresi eklenmiştir. Sinop Güçbirliği Derneği tarafından hazırlanmış, Sinop Belediyesi logosunu da taşıyan bu kitapçıkta Türkçe ve İngilizce olarak basılan sayfanın başlığı ise “Sinop Tarihi Cezaevi”dir (Festival Happiness, 2016:34-35). Aynı ajansın ürünü olduğu anlaşılan gezi rehberi de aynı isimleri aynı harf hataları ve aynı ibarelerle vermektedir (Sinop Gezi Rehberi, 2016/2017).

Bir başka “*Sinop Gezi Rehberi*”, 2014 yılında yayımlanan daha kapsamlı rehberdir. “Sinop Araştırmaları Merkezi” adına yayımlanan bu rehberin, “Tarihi Cezaevi” başlıklı bölümünde, “*Sinop Tarihi Cezaevinde Yatan ve Sürgün Ünlüler*” başlığı altında, “Sebahattin Ali, Osman Deniz, Kerim Korcan, Refik Halit Karay, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Refii Cevat, Hüseyin Hilmi, Zekeriya Sertel, Osman Cemil Kaygılı ve Burhan Felek” isimleri sayılmaktadır (Maviş, 2014).

Yukarıda verilen isimler, birçok basılı ve elektronik ortamda tekrarlanmaktadır. Türk edebiyatında ve siyasi tarihinde, hem edebi ürünleri hem de ideolojik önderlikleriyle karşıt siyasi kutupların önde gelen iki ismi olan Nazım Hikmet ve Necip Fazıl’ın Sinop Cezaevi’ndeki mahkumiyetleri ise bazı yerlerde tedbirli olarak, böyle bir ihtimal olduğu belirtilerek yazılmaktadır. Bu isimlerin çoğunluğunun Sinop Cezaevi’nde yatmadığına inanmak ve bunu iddia etmek çok güç gibi görünmektedir.

Tarihi Cezaevi, restorasyona girmesi nedeniyle 2020’de kısmen, 2021’de tamamen ziyarete kapatılmıştır. Avrupa Birliği fonları ile yapılan restorasyonu Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı’nın ziyaret edeceğimiz yaz ayları başında, restorasyon projesini tanıttak görseller ve bilgiler, tarihi cezaevinin dış cephesinde sergilenmeye başlamıştır. Bu tanıtımı modüllerinden biri “Edebiyat Kulübü” başlığını taşımakta olup, bu başlık altında; “*Sinop Tarihi Cezaevi’nde mahkum olduğu bilinen, Sabahattin Ali, Nazım Hikmet, Refik Halit Karay, Ahmet Bedevi Kuran ve çok sayıda diğer ünlü yazar ve şairler, yapının hafızalarda edebiyatla bağlantısına sebep olmuştur.*” yazmaktaydı (Şekil 2). Bu modüldeki bilgiler bir ay gibi bir süre içinde değiştirilerek, “*Sinop Tarihi Cezaevi’nde mahkum olduğu bilinen, Sabahattin Ali ve diğer şair, yazarlar yapının hafızalarda edebiyatla bağlantısına sebep olmuştur.*” haline dönüştürülmüştür (Şekil 2). Acaba Nazım Hikmet, Refik Halit Karay ve Ahmet Bedevi Kuran adları niye silindi?..

Şekil 2: Sinop Tarihi Cezaevi'nde Yatan Edebiyatçılar Revizyondan Geçti.
(Üst Foto: Alpay TIRIL, 12 Haziran 2021; Alt Foto: Alpay TIRIL, 19 Eylül 2021)

Nazım Hikmet ve Necip Fazıl Kısakürek, Türk edebiyat ve siyaset tarihinde önemli yerleri olan ve yakın dönemde yaşamış kişilerdir. İkisinde de günümüze birçok biyografik malzeme kaldığı gibi onları tanıyan birçok kişi de haklarında biyografik metinler kaleme almıştır. Nazım Hikmet, neredeyse attığı her adımı şiirlerinde yansıtmış bir şairdir. Yattığı cezaevlerini anlatan birçok şiir bıraktığı gibi, cezaevi arkadaşları da bilinmektedir. Nazım Hikmet'in Sinop'a ve Sinop cezaevine ait bir şiirine ulaşamadık. Manevi oğlu Memet Fuat, "*A'dan Z'ye Nazım Hikmet*" kitabının sonuna (s. 337-384) bir "Zamandizin" ekleyerek bütün hayatını kronolojik olarak vermiştir. Bu bölümde, Nâzım Hikmet'in Sinop Cezaevi'nde yattığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca, Nâzım Hikmet, 17 Ocak 1938'de İstanbul'da göz altına alınmış, 18 Ocak'ta Ankara'ya götürülerek burada tutuklanmış ve Merkez Komutanlığı Cezaevi'ne konulmuş; "orduyu ihtilale teşvik etmek" suçlamasıyla yargılanarak on beş yıla mahkum edilmiştir. 29 Mart 1938'de verilen bu hüküm 28 Mayıs 1938'de Askeri Yargıtay'da onaylanmıştır. Haziran'da Merkez Komutanlığı Cezaevi'nden Ankara Cezaevi'ne nakledilen Nâzım Hikmet, başka bir dava nedeniyle İstanbul'a gönderilerek bir grupla birlikte yargılanmıştır. Nâzım Hikmet, yargılama sürecinde Sultanahmet Cezaevi'nde ve Adalar açıklarında demirli bir savaş gemisinin ambarında tutulmuştur. 29 Ağustos 1938'de bu davadan da ceza alarak tekrar Sultanahmet Cezaevi'ne nakledilmiştir. Mahkûmiyet kararı 29 Aralık'ta Askeri Yargıtay'da onaylanmış; birlikte yargılandığı mahkûmlar 23 Mart 1939'da Sinop Cezaevi'ne gönderilmiştir. Hikmet Kıvılcımlı ve Nâzım Hikmet, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki başka bir dava nedeniyle Sinop'a gönderilmeyerek İstanbul'da tutulmuştur. Daha sonra Çankırı ve Bursa Cezaevleri'nde yatmış, 1950 seçimleriyle iktidarın değişmesi üzerine çı-

kartılan afla serbest kalmıştır (Fuat, 2021:355-370). Nazım Hikmet biyografisinde Sinop Cezaevi geçmez. Nazım Hikmet şiirinde Sinop Cezaevi geçmez. Sinop’a gönderilen hiçbir arkadaşı onun Sinop’ta yattığından bahsetmez. En azından şimdiye kadar bilinenler bunu işaret etmektedir.

Prof. Dr. Ali Birinci, Necip Fazıl için, “Yirminci asır Türk edebiyatının, hiç şüphesiz en dikkate değer şahsiyeti” diyerek, “bugüne kadar hakkında birçok yazı ve kitap yazılmış olmasına rağmen hayat hikayesinde büyük boşluklar ve yanlışlıklar bulunmaktadır” tespitini yapmaktadır (Birinci, 2015:33). Necip Fazıl’ı Sinop’ta yatırımlardan bazıları, onun ünlü şiirlerinden olan “Zindandan Mehmed’e Mektubu” Sinop’ta kaleme aldığını iddia ederler. Bu şiir, 1961 tarihlidir (Şehsuvaroğlu, 2003:192). Necip Fazıl’ın 1946-1983 yılları arasındaki yargılamalarının bir bölümüne ait dava belgeleri “Müdafaalarım” adıyla kitaplaşmıştır. Bu kitapta 1954-1965 dönemine ait herhangi bir davanın belgesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu kitapta Necip Fazıl’ın 1961 mahkumiyeti ile ilgili bir belge yoktur. Kitaptaki diğer belgelerde de Sinop’la ilgili bir bilgi geçmemektedir (Kısakürek, 2008). Necip Fazıl 1961’de İstanbul Üsküdar’daki Toptaşı Cezaevi’ndedir. “Zindandan Mehmed’e Mektup” da orada yazılmıştır. Bu şiirde, şairin bulunduğu cezaevini tanımlayan, “Avlu... Bir uzun yol... Tuğla döşeli, / Kırmızı tuğlalar altı köşeli.” dizeleri incelendiğinde, şairin tutuklu bulunduğu cezaevinin avlusunun altı köşeli kırmızı tuğla döşeli olduğu anlaşılmaktadır. Sinop Tarihi Cezaevi’nin avlusunda böyle bir döşeme kullanılmamıştır.

“Zindandan Mehmed’e Mektup”, Toptaşı Cezaevi’nde yazılmış olmalıdır. Bu cezaevi, İstanbul Üsküdar’dadır. 2020 tarihli bir bilimsel makale, “Sinop Toptaşı Cezaevi’nden” söz ederek bu cezaevini Sinop’a taşımıştır! Biz bu çalışmada, akademik yayınları değerlendirme dışı bıraktığımızdan bu örnekler üzerinde durmuyor ve kaynakçamızda belirtmiyoruz.

Sinop Tarihi Cezaevi ile ilintilendirilen en popüler edebiyatçı Sabahattin Ali’dir. Bunda, Sabahattin Ali’nin Sinop Cezaevi’nde yazdığı bir şiirin bestelenerek çok tutulan bir şarkı olarak yıllardır söylenmesinin payının büyük olduğu düşünülmektedir. Sabahattin Ali, Sinop Cezaevi’nde yatmıştır. Ancak, Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanıp Sinop Valiliği tarafından yayımlanan bir kitapçıkta belirtildiği gibi, “Edip Akbayram’ın yorumladığı “Aldırma Gönül” şarkısının sözlerini 26 Aralık 1932 / 29 Ekim 1933 tarihleri arasında bu cezaevinde hükümlü olarak yatan Sabahattin Ali yazmıştır.” cümlesi (Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tarihsiz₂:25) gerçeği yansıtmakta mıdır? KUZKA’nın hazırladığı, “Sinop-Bir Gezginin Hikâyesi” başlıklı tanıtım kitabı ve web sitesinde yer alan “Sabahattin Ali, 1932 yılında parmaklıkların ardında şu mısraları karalamış: “Dışarda deli dalgalar, gelir duvarları yalar. Beni bu sesler oyalar, aldırma gönül aldırma...”” cümlesi (KUZKA, 2017:124) doğru olabilir mi?...

Sabahattin Ali, kısa sürmüş yaşamında önemli eserler vermiş bir edebiyatçı ve gazeteci olmanın yanında, döneminin önemli bir siyasi figürüdür. Muhafız kimliği nedeniyle 1948 yılında katledilmesi, ölümünden sonra yirmi yıl kadar gündemden düşmesine neden olmakla birlikte, kitaplarının 1960’ların sonunda tekrar yayımlanmaya başlaması ve hakkındaki biyografik araştırmaların başlaması, kısa hayatının bütün aşamalarını gözler önüne sermeye başlamıştır. Ailesinin elindeki biyografik malzeme, mektuplar ve görseller de Sabahattin Ali’nin kısa hayat hikâyesinin detaylı yazımına yönelik çabaları desteklemiştir. Bu sayede, Sabahattin Ali’nin Sinop günleri hakkında da bazı bilgiler elde edilebilmektedir.

Sabahattin Ali, Konya Ortaokulu’nda öğretmenlik yaptığı sırada, Aralık 1932’de¹⁷ tutuklanmıştır. İlk duruşma, 7 Ocak 1933’te Konya Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılmış ve Sabahattin Ali bir yıl hapis cezası almıştır. Temyiz Mahkemesi’ne başvuran Sabahattin Ali’nin cezası on dört aya çıkartılmıştır. 10 Mayıs 1933 tarihine kadar Konya Cezaevi’nde tutulan Sabahattin Ali, Sinop Cezaevi’ne nakledilmek üzere 10 Mayıs gecesi yol çıkartılmış, 12 Mayıs 1933’te Sinop Cezaevi’ne getirilmiştir (Sönmez,

¹⁷ Sönmez (2017), s. 64’te 22 Aralık, s. 225 ve 226’da 26 Aralık tarihini vermektedir. Cezaevi M[üdürlü] ve C[umhuriyet] M[üddei] U[mumisi] imzalı “Tevkif Müzekkeresi” 22 Aralık 1932 tarihini taşıdığına göre doğru tarih bu olmalıdır.

2017: 230). Mahkumiyetinin ilk dört ayını Konya’da geçiren Sabahattin Ali, Sinop’a Mayıs 1933’te getirilmiş ve Cumhuriyet’in onuncu yıl dönümü nedeniyle çıkan afla serbest kalmıştır. Sabahattin Ali’nin Sinop Cezaevi’ndeki mahkumiyeti, 1933 yılının mayıs ayından ekim ayının sonlarına kadar sürmüştür. Dolayısıyla, Sabahattin Ali, 1932 yılında Sinop Cezaevi’nde herhangi bir şiir “karalamış” olamaz gibi görünmektedir.

Peki ya diğer isimler? 2010’lu yılların başında, tarihi cezaevinin bahçesinde kalabalık bir isim listesinin bulunduğu pano varken, 2010’ların ortalarına doğru değişen panoda, “*Sabahattin Ali, Kerim Korcan ve Osman Deniz cezaevinde yatan ünlüler arasındadır*” denilmesin sebebi ne olabilir? Sinop İlk Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün sonraki dönemlerde ürettiği materyallerde isim kalabalığının artması nasıl yorumlanabilir? Mesela, tanıtım materyallerinde adı en çok geçenlerden Refik Halit Karay, tarihi cezaevinde yatmış mıdır? Refii Cevat, Sinop Cezaevi’nde yatmış mıdır? Ya da Zekeriya Sertel, acaba o Sinop cezaevinde yatmış mıdır?

Yukarıda adı geçen üç yazar, hatıra kitaplarıyla da ünlüdür. Bu kitaplarda Sinop da vardır. Ama üçü de Sinop’ta cezaevine girdiklerinin farkında değillerdir! Refik Halid’in kendi kaleminden çıkan ve sicil dosyasında bulunan resmi özgeçmişinden okuyalım:

“Mahmud Şevket Paşa’nın katlini müteakip fi 1 Haziran sene 329 tarihinde tevkif ve 5 Haziran sene 329 tarihinde Bahricedit vapuruyla Sinop’a idareten nefy edildim. Badehu Dahiliye Nezareti’nin 9 Temmuz sene 331 tarihli emirnamesiyle menfa Sinop’tan Çorum’a tebdil olundu.” (Karay, 2011:XLI).

Refik Halid, Haziran 1913-Temmuz 1915 döneminde Sinop’ta sürgün bulunduğunu yazmaktadır. Yazdıklarının satır aralarında, sürgün yaşamına değinmektedir. Yazdıklarından Sinop’ta nasıl bir sürgün hayatı geçirdiği çıkarılabilmektedir: “..... benim sadece hoşlandığım, ahbablık ettiğim bir kızcağızdı; sürgüne gittikten sonra bu dostluğa sadık kaldı, mektuplar yazdı, daha ilerisine vardı: Teselli ve oyalama için yanıma, Sinop’a gelmeğe bile kalkıştı...” (Karay, 2011:29) sözlerinden, İstanbul’daki hanım misafirin, Sinop’a gelmek istediği anlaşılmaktadır. Bu hanım misafir, şartlarının ağırlığıyla ünlü Sinop cezaevine gelmeyecektir herhalde! Israrla Sinop cezaevinde yatmış gibi gösterilmek istenen sürgünlerden biri olan Refik Halit’in cezaevine girmediğini gösteren tek anısı bu değildir. Refik Halit, “*Sürgünleri önce İdadi Mektebi binasına yerleştirmişlerdi.*” (Karay, 2011:33) diyerek sürgün hayatının başlangıcını anlatmaktadır. “*Ben sürgünde bulunmam dolayısıyla elime kalem almıyordum..... Derken Yakup’tan bir mektup aldım; selâm kelâmdan mı ibaret? Hayır, Peyâm için haftada bir muhasebe istiyordu, hem de -sürülmeden önceki piyasama uyularak- yazı başına bir altın ücret verileceğini de tebşir ediyordu..... Sinop gibi bir balıkçı köyünde yemekle bitmez. Gel keyfim gel!*” (Karay, 2011:66) satırlarını yazan Refik Halit, cezaevinde yatıyor olabilir mi? “*Anadolu o halde değildi. Karnımız doyuyordu. Şeker olmasa bal, baklava bulunmasa börek, bol yemiş ve hele daima tereyağı ve ekmek buluyorduk... Ve ehven fiyatlarla... Rakı, pekmez, bulama da cabası...*” sözleri (Karay, 2011:68), serbest bir hayatı işaret etmektedir. “*Vakta ki nasibime Sinop çıktı..... orada yaşlı ver karı koca bir Rum’un pansiyonuna yerleştim.*” (Karay, 2011:69) ve “*İki sene yatağım bir tarafta bağlı kaldı; zira artık otel ve pansiyonda oturuyordum, yatağımla uğraşmak bana düşmüyordu. Fakat har patlayıp da bombalar sıklaştınca içeri Anadolu’ya gönderilmemiz lâzım geldi.*” (Karay, 2011:81) sözleri, iki senelik zoraki ikametgahın önce bir okul binasında, sonra otel ve pansiyonlarda geçtiğini göstermektedir. Pansiyonda, İstanbul’dan aldığı bir mektubu aktarır Refik Halit Karay, İstanbul’daki bir genç bayan yanına gelmek istemektedir. “*Çoğunun huyuna güvenmediğim bin kadar sürgün içine bu kız nasıl sokulurdu. Ayrıca Sinop devirde Rumlarla, Rum kızlarıyla meskundu. Uzaktan işaret, nişaret, gülümseme ve pencere seyirleri, oyalanıp gidiyorduk.*” (Karay, 2011:70) sözlerinden de anlaşıldığı gibi, Sinop’ta bin kadar sürgün serbest yaşamaktadır. 1912 sürgünleri olarak anılan bu kişiler, günümüzün tanıtım materyallerinin çoğunda, uyarılara

rağmen, cezaevinde yatmış gibi gösterilmektedir. Bu sürgünlerden biri olan Refik Halit, başka bir sürgün olan Dr. Celâl Paşa'nın kızı Nazime Hanım'la Sinop'ta nikahlanmıştır. Ancak düğün daha sonra yapılabilmıştır (Karay, 2011:XXVIII).

Bir başka 1913 sürgünü olan Refii Cevat Ulunay da Sinop sürgününün başlangıcını şöyle anlatır: *“Önü parmaklıklı bir binaya geldik. Bize hapisane olacak Sinop mekteb-i idadisi bu idi. İçeriye girdik.”* (Ulunay, 1999:83). Bir süre okul binasında tutulan sürgünler, şehir içinde serbest bırakıldıktan sonra kimi ev kimi oda tutar, parası olmayanlarda sahildeki kayıklarda gecelemeğe başlar (Ulunay, 1999:94). Şehir içinde serbest bırakılan sürgünlere günlük beş kuruş tahsisat bağlanmıştır (Ulunay, 1999:107). Aralarında av merakı olanlar Sinop çevresinde, özellikle Ada'da köpeklerle ava çıkarken, tanıtım materyallerinde cezaevinde yatanlar arasında sayılmaktan vazgeçilmeyen Refii Cevat da İstanbul'dan bir tüfek getirerek Sinop civarında tüfekle avlanmaktadır. Bir tüfek de Refik Halit'e bulurlar, o da av partilerine katılır (Ulunay, 1999:133-134). Peki, 1913 sürgünlerinin Sinop cezaeviyle hiç ilişkileri olmamış mıdır? Elbette olmuştur! Birinci Dünya Savaşı başlayınca, Sinop Cezaevi boşaltılmış, mahkumlar Kastamonu'ya nakledilmiştir. Sürgünlerin bir bölümü, tahliye günü hapisanenin kapısına dizilerek, zincire vurulmuş halde çıkartılan mahkumları seyretmişlerdir (Ulunay, 1999:197-199). 1913 sürgünlerinin cezaevi macerası bundan ibarettir!

1913 sürgünlerinde durum buyken, 1925-1928 yılları arasında Sinop'ta sürgün hayatı yaşayan Zekeriya Sertel'in anılarında geçen, *“Haftada bir vapur gelir, postayı getirirdi: O gün, şehrin tek hareketli günüydü. Vapur bize İstanbul'un kokusunu getirdiği için erkenden sahile iner, gece yarılarında kadar sahil boyunca sürünür dururduk.”* sözleri (Sertel, 2001:136) onun da Sinop'ta serbest bir sürgün hayatı yaşadığını göstermektedir.

Bu kısa açıklamalardan sonra toplamak gerekirse; Nazım Hikmet ve Necip Fazıl Sinop Tarihi Cezaevi'nde yatmamıştır. Sabahattin Ali, Sinop Tarihi Cezaevi'nde Mayıs-Ekim 1933 döneminde yatmıştır. Çeşitli tanıtım materyallerinde adı geçenlerden Celal Zühtü Benneci, Kerim Korcan, Osman Deniz ve Eşber Yağmurdereli, Sinop tarihi cezaevinde çeşitli tarihlerde yatmıştır. Refik Halit Karay, Refii Cevat Ulunay, Osman Cemal Kaygılı, Mustafa Suphi, Ahmet Bedevi Kuran, Hüseyin Hilmi ve Burhan Felek 1913 sürgünleri arasındadır, cezaevinde yatmamışlardır. Zekeriya Sertel, 1925-1928 yılları arasında Sinop'ta sürgün olarak yaşamıştır, cezaevinde yatmamıştır.

Kırım Hanı Devlet Giray'ın Sinop sürgünlüğü de bizim için soru işaretidir.

5. Ahmet Muhip Dranas: Nerede Doğdu, Mezarı Nerede?

Yerel bir Sinop haber sitesinde, 2012 yılında ilginç bir haber yayımlanır. *“Türk şiirinin önemli isimlerinden Ahmet Muhip Dranas'ın Erfelek ilçesinde ki köyünü ziyaret eden sanatseverler, kaynaklarda ki yanlış bilgi nedeniyle köyde saatlerce ünlü şairin mezarını aradı.”* alt başlığıyla servis edilen haberin tam metni şöyledir:

“Türk şiirinin önemli isimlerinden Ahmet Muhip Dranas'ın Erfelek ilçesinde ki köyünü ziyaret eden sanatseverler, kaynaklarda ki yanlış bilgi nedeniyle köyde saatlerce ünlü şairin mezarını aradı. Mezara ulaşamayan sanatseverler, önemli bir yanlış düzeltti.

Hece vezninin önemli temsilcisi ve 'Fahriye Ablâ' şiirinin sahibi Ahmet Muhip Dranas'ın tüm kaynaklarda 21 Nisan 1980 yılında öldüğü ve vasiyeti üzerine Sinop'un Salı Köyünde toprağa verildiği bilgisi Gerzeli sanatseverler tarafından çürütüldü. Aslında Sinop'ta meftun bulunan ünlü şairin kabrinin köyde olmadığını, köyde yaşayan bazı akrabaları ve köylülerin de bilmediği ortaya çıktı.

Gerze Şiir Sevenler Kulübü üyeleri Dr. M. Emin Dinççağ ve Mesut Belovacıklı ile bir grup sanatsever gittikleri, birçok kaynağı rehber alarak ünlü şairin mezarını ziyaret etmek istedi. Bunun için Erfelek ilçesine bağlı Salı köyüne giden kulüp üyesi sanatseverler Emine Mahallesi'ne gittiğinde şairin ağa-

beyi olduğunu öğrendikleri Mehmet Dranasın mezarını buldu. Ancak, Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Ahmet Muhip Dranas'a ait mezarı uzun süre arayan sanatseverler, şairin amca çocuklarından birinin eşi olduğu öğrenilen bir bayan, şairin mezarının köyde olmadığını söyledi.

“Önemli Bir Yanlış Düzelttik”

Sanatseverlerden Dr. M. Emin Dinççağ, böylece kaynaklarda ki bir yanlışın daha düzeltilmesi gerektiğini söyledi. Dinççağ; “Kestane ağaçları arasından, her çeşit meyve ağacının süslediği dar bir yoldan ulaştığımız köyde çok az insanın yaşadığını gördük. Nüfusun büyük bir kısmının Erfelek'te veya Sinop'ta bulunduğu köyde kalanlardan, şairin mezarına ait bir bilgi net bilgi edinilemedi. Bölgede mezarlıkların dağılık olduğu görülürken, Emine Mahallesi mezarlığı, Salı Köyü Merkez Mahallesi mezarlığında yapılan araştırmada şaire ait mezar bulunamadı. Konu ile ilgili İl Kültür Müdürlüğü ve diğer kamu kurumlarından bilgi alarak, tekrar şairin mezarını ziyaret edeceğiz. Hece vezni ile yazılmış, pek çok güzel şiirin şairinin mezarının ziyaret edilmesinin bir amacı da unutulmuş kültür değerlerimizin hatırlanmasıdır” diye konuştu.” (URL 11)

Dıranas'ın, Erfelek'teki köyünde değil, Sinop Merkez'de bulunan Çukurbağ Mezarlığı'ndaki mezarı başında yapılan ölüm yıldönümü anmaları, internet sitelerinde hâlâ okunabilmektedir. Örneğin, 2006 ve 2008 yılındaki anmaların haberlerine internet sitelerinden ulaşılabilir (URL 12 ve URL 13). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi ile Sinop Üniversitesi 12 Mayıs 2009'da Sinop'ta, “Doğumunun 100. Yılında Ahmet Muhip Dıranas Paneli” düzenledi. Biz de, konuşmacı olduğumuz bu panelde şairin biyografisini ele almış, Sinop Merkez'deki mezarının fotoğrafını da göstermiştik. Dıranas'ın mezarının köyde olduğunu yazan birçok internet sitesi olduğu gibi, Sinop Merkez'deki Çukurbağ Mezarlığı'nda olduğunu yazan internet siteleri de vardır. Ortada bir mezar olduğundan, nerede gömülü olduğu kesindir. Peki, Ahmet Muhip Dıranas nerede doğmuştur?

Yılmaz Yavuz, “Dıranas Sinop'ta doğdu” yazmaktadır (Yavuz, 2017:264). KUZKA, “1909 yılında bu köyde doğan usta” diyerek, şairin Erfelek'teki köyde doğduğunu belirttiği gibi, “vasiyeti üzerine yine doğduğu yere defnedilmiştir” diyerek köyde var olmayan bir mezar uydurmuştur (KUZKA, 2017:56). Sinop Belediyesi de, *Kent Rehberi*'nde şairin köyde doğduğunu belirtmiştir (Sinop Kent Rehberi [2021]:70).

2009 yılındaki panel için tüm araştırmalarımızı 75 sayfalık bir raporda toplayarak bir nüshasını Dr. Rıza Nur İl Halk Kütüphanesi'ne bıraktık. Sinop Belediyesi'ne de basılması vaadiyle verdiğimiz bu araştırma bağımsız olarak basılmadı, ama başka bir kitabın içinde kısmen basıldı. Buradaki bilgilerden de takip edilebileceği gibi, Ahmet Muhip Dıranas İstanbul doğumludur (Tırıl, 2009:2-4). Şairin Erfelek'teki köyde 1964 yılında yaptırdığı evini doğduğu ev olarak gösteren yayınlar da bu konudaki yanlış bilgilendirmelerin bir ayağını oluşturmaktadır.

6. Sinop'un “Kızıl Kule”si!

Şimdi var olmayan yerel bir otobüs firması, 2010'lu yılların ilk yarısında, İstanbul'a ve İzmir'e sefer yapan otobüslerini Sinop'u tanıtmak amacıyla Sinop fotoğraflarıyla kaplamıştı. Böylece, bu otobüsün geçtiği güzergâhlarda ve otogarlarda Sinop'un tanıtımı yapılıyordu. Ama ufak bir sorun vardı, otobüsün dış yüzeyine Sinop Kalesi niyetine yapıştırılan resim Antalya'nın Alanya ilçesindeki Kızıl Kule idi! O yıllarda bunu bir yerel gazete yazdığımız yazıda eleştirdiğimizde, yazıyı göndermemizin ardından gazeteden aranarak sahiden böyle bir şey olup olmadığı sorulmuş, fotoğraf göndermemiz üzerine inanılarak bu yazı yayımlanmıştı. Kızıl Kule resimli Sinop otobüslerinin Türkiye'de dolaşmasından önce ve sonra, Kızıl Kuleli turistik tanıtım materyalleri, internet blogları ve hatta bilimsel yayınlar görünmeye devam etti. Sinop'un ünlü bir unlu mamüller üreticisi de bir dönem bu kervana katılıp, tüm

Türkiye'ye, hatta yurt dışına gönderilen ürünlerini Kızıl Kuleli kutulara koydu (şekil 3). Arama motorlarına "Sinop Kalesi" yazıp görseller aratıldığında, Sinop Kalesi'nden çeşitli görüntüler yanında Alanya'daki Kızıl Kule'nin görüntüleri de ekrana gelmektedir. Bunun nedeni, Kızıl Kule'yi inşa eden Halepli ustanın Sinop'ta da işleri olmasından kaynaklanan bir algoritma birliği olabilir. Ama nedeni ne olursa olsun, Türkiye'nin en önemli ve bilinen yapılarından biri olan, bir dönem kağıt paralarda basılan Kızıl Kule'yi Sinop Kalesi niyetine kullanmanın mazereti olmamalıdır. Bu konu önceki örneklerden biraz farklı görülmektedir; okumak, araştırma yapmak gibi çok büyük ve gereksiz zahmetlere gerek yoktur. Biraz göz dikkati ve zen yeterlidir.

şekil 3: Alanya'daki Kızıl Kule Grselinin Sinop Kalesi Niyetine Kullanıldığı Ambalajlardan Biri (logo kapatılmıştır).

Sonsöz

Bu bildiride, Sinop'la ilgili kimi tanıtım materyallerinde sıklıkla yinelenen kimi hatalar değerlendirilmiştir. Burada ele alınan hataların tümü, son on beş yılda çeşitli panel, konferans ve çalıştaylarda tarafımızca dile getirilmiş, yerel gazete köşelerinde yazılmış, bazıları da doğrudan ilgililerine iletilmiş-

tir. Pek azı düzeltilmiş, bazıları düzeltildikten sonra çalışanların değişmesiyle yine eski haline d nd r lm ştir. Elbette hatalar bunlarla sınırlı da değildir ama burada yer verilen hatalar çok bariz ve çok sık rastlanan hatalardır. Bunlar doğru kabul edilerek özellikle internet ortamında çoğaltılarak yayılmakta, kimi akademik çalışmalara girmektedir. Umarız bu son dikkat çekiş ile anılan hatalar düzeltilme yoluna gidilir ve Sinop hakkettiği yanlışsız tanıtım materyallerine kavuşur.

Kaynakça

- Akkan, E (1975). *Sinop Yarımadasının Jeomorfolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Akyurt, H. ve Atay, L. (2009). Destinasyonda imaj oluşturma süreci. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(1):1-14.
- Akyurt Kurnaz, H. ve Kılıç, B. (2020). *Hüzün Turizmi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Altunöz,  ., Tırlı, A. ve Arslan,  . E. (2014). Hamsilos Tabiat Parkı'nın rekreasyon potansiyelini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 1(1):20-38.
- Avcıkurt, C. (2017). *Turizm Sosyolojisi* (5. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aydın, ř. (1968). *Sinop ve Turizm*. Sinop: Sinop İl Basımevi.
- Aydın, ř. [2003]. *Anadolunun Elmas Gerdanlığı Sinop*. Ankara: Yorum Matbaacılık.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi* (3. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Birinci, A. (2015). Necip Fazıl biyografisi hakkında bazı yeni tespitler ve tashihler. *Necip Fazıl Kitabı*. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları içinde s. 33-56.
- Cevizci, A. (1999). *Paradigma Felsefe Sözlüğü* (3. Baskı). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cumhuriyet* (1964a). Sinop (1inci Yazı). 10 Temmuz 1964.
- Cumhuriyet* (1964b). Sinop (2nci Yazı). 17 Temmuz 1964.
- DPT (1963). *Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (1989). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı 1990-1994*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (1995). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1996-2000*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Evliy  Çelebi (1970). *Evliy  Çelebi Seyahatn mesi-III. Kitap* (Türkçeleştiren: Z. Danışman). İstanbul: Zuhuri Danışman Yayınevi.
- Evliy  Çelebi (2011). *Günümüz Türkçesiyle Evliy  Çelebi Seyahatn mesi-2. Kitap-1. Cilt* (Haz: Y. Dağlı ve S. A. Kahraman) (3. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Festival Happiness (2016). *1. Uluslararası Sinop Mutluluk Festivali*. Sinop: Sinop Güçbirliği Derneği.
- Fuat, M. (2021). *A'dan Z'ye N zım Hikmet* (3. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hinteregger, C. (2015). *Sinop İli Turizm Master Planı Nihai Rapor Taslağı*. Avusturya: Kohl & Partner Hotel & Tourism Consulting.
- İçöz, O. (1991). Turizm sektöründe tanıtma ve pazarlama stratejileri. *Anatolia*, 2(2):35-39.
- İz, F. (1989). Evliy   elebi ve Seyahatn mesi. *Belleten*, Cilt LIII, Sayı: 207-208, s. 709-734.
- İzbırak, R. (1977). *Sistematik Jeomorfoloji* [3. Baskı]. Ankara: Harita Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Karasu, T. (1990). Turizmde tanıtma  zerine. *Anatolia*, 1(6):31-34.
- Karatepe, T. Ü. (2010). Dr. Yücel Dağlı. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(3):544-550.
- Karatepe, T.  . (2011). Seyahatname'nin genel yapısı, önemli yazmaları ve baskıları. *Evliy  Çelebi: Doğumunun 400. Yılında*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları içinde s. 116-130.
- Karay, R. H. (2011). *Bir  m r Boyunca* (Haz: A. Birinci). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kısakürek, N. F. (2008). *M d faalarım* (9. Basım). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kozak, N. (2014). *Turizm Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. ve Kozak, M. (2015). *Genel Turizm* (18. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köksal, A. (1972) Turizm coğrafyası bakımından Sinop. *Coğrafya. Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 5-6:223-228.
- KTB (2007). *Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2023*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- KTB (2012). *Sinop*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı

- KTB (2021). *KTKGB ve Turizm Merkezleri*. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9669/ktkgb-ve-turizm-merkezleri.html>
- KUZKA (2017). *Sinop-Bir Gezinin Hik yesi*. Sinop: Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.
- KUZKA (2021). <https://www.kuzka.gov.tr/kurumsal.asp?K=1&Kurumsal=hakimizda>
- Kültür Portalı₁, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/hamsilos-tabiati-parki>
- Kültür Portalı₂, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer/tarihi-cezaevi>
- Maviş, Ş. (2014). *Sinop Gezi Rehberi*. İstanbul: Sinop Araştırmaları Merkezi.
- Olalı, H. (1983). Dış tanıtım ve turizm. Olalı, H., Nazilli, S. S. Kırıcıoğlu, E. N. ve Sümer, M. (1983). *Dış Tanıtım ve Turizm*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları içinde s. 1-227.
- Ozener, F. S. (1998). *Sinop Batısındaki Ekosistemler ve İlginç Yerşekillerinin Jeomorfolojisi, Ekoturizm Yönünden  nemi*. Ankara: T B TAK Yer Deniz Atmosfer Bilimleri ve  evre Araştırma Grubu.
- Ökten, A. İ. (2019). Sabahattin Ali'nin İzinden Sinop Cezaevi. *Altınrota Gezi, Kültür Sanat ve Fotoğraf Dergisi*, <https://www.altinrota.org/yazilar/sabahattin-alinin-izinden-sinop-cezaevi/121>
- Resmi Gazete (1983). *Milli Parklar Kanunu*. RG Tarihi: 11.08.1983, Sayısı: 18132.
- Sertel, Z. (2001). *Hatırladıklarım* (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sinop Belediyesi (tarihsiz). *Sinop Kent Rehberi*. basım yeri yok
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (tarihsiz₁). *Sinop*. Sinop
- Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (tarihsiz₂). *Türkiye'nin Kaptan Köşkü Sinop*. Sinop: Şimal Ajans.
- Sinop Gezi Rehberi* (2016/2017). Sinop: Lizart Ajans.
- Sinop Kent Rehberi* (tarihsiz). Sinop: Sinop Valiliğ .
- Sinop Kent Rehberi* [2021]: Sinop: Sinop Belediyesi.
- Sinop Tarihi Cezaevi* (tarihsiz): Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Sinop Tourism Guide* (2014). Sinop: Lizart Ajans.
- [Sinop Valiliğ ] (1938). *Sinop-Cumhuriyetin 15nci Yılında*. İzmir: Marifet Basımevi.
- Sinop Valiliğ  (1967). *Sinop İli 1967 Yıllığı*. Sinop: İl Basımevi.
- Sinop Valiliğ  (1973). *Cumhuriyetin 50. Yılında Sinop-1973 İl Yıllığı*. Ankara:  nder Matbaa.
- Sinop Valiliğ  (1993). *Sinop İl Yıllığı*. Ankara: PTT MGB Matbaası.
- Sönmez, S. (2017). *A'dan Z'ye Sabahattin Ali* (2. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Şahin, B., Poyraz, T.,  ktem, P. ve Şimşek, A. (2003). Bir popüler kültür ürünü olarak Asmalı Konak dizisinin yöre turizmine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi* (<http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/asmalimakale.pdf>).
- Şehsuvaroğ lu, L. (2003). *Necip Fazıl*. Ankara: Alternatif Yayınları.
- Tanyer, T. (2018). Dijital medyanın pazarlama teknikleri üzerindeki etkisi. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 2(1):46-52.
- Tarkan, H. (1941). *Sinop Coğrafası*. İzmir: Marifet Matbaası.
- TDK (2019). *Türkçe Sözlük* (11. Baskının Tıpkıbasımı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tırl, A. (2009). "Bir  lke, Bir İnsan". *Doğumunun 100. Yılında Ahmet Muhip Dıranas Paneli* (12 Mayıs 2009, Sinop). Sinop.
- Tırl, A. (2010). *Cumhuriyet Döneminde Sinop (1923-1950)*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tırl, A. (2017). Türkiye peyzajlarının dönüşümünde turizmin rolü. 6. *Peyzaj Mimarlığı Kongresi (2016) Bildiriler Kitabı (1. Cilt)*. Ankara: TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayınları içinde s. 343-363.
- Tırl, A. (2017). Hüzün turizmi bağlamında Sinop tarihi cezaevi. *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi*,  zel Sayı: 21-41.
- Tokgöz, D. (1973). *Sinop Tarihi Turizmi ve Eski Eserler Rehberi*. Ankara:  nder Matbaa.
- Ulunay, R. C. (1999). *Sürgün Hatıraları*. İstanbul: Arma Yayınları.
- Uzun, A. (1998). Sinop ilinin bazı doğal turistik  ekicilikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1):4-13.
- Yavuz, Y. (2017). *Sinopeli*. İstanbul: Akis Kitap.

- Yeni, E., Gürleyen Kuru, F., Gülnar, Ö., Karahan, F., Gökğün, A., Taşdemir, Ü. ve Demir, İ., (2013). *Sinop Doğa Turizmi Master Planı*. Sinop: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 10. Bölge Müdürlüğü.
- Yiğit, A. ve Tunçel, H. (2017). *100. Yılında Türkiye’de Coğrafyacılar*. Bilecik: Türkiye Coğrafya Kurumu Yayınları.
- Yiğit, A. ve Tunçel, H. (2019). *100. Yılında Türkiye’de Coğrafyacılar-2*. Bilecik: Türkiye Coğrafya Kurumu Yayınları.
- URL 1 <https://sinop.ktb.gov.tr/Eklenti/40293,il-haritasi-ve-kent-plani-3-2pdf.pdf?0>
- URL 2 <https://sinop.ktb.gov.tr/Eklenti/40288,brosur-sinoppdf.pdf?0>
- URL 3 <https://gosinopturkiye.com/tr/gor>
- URL 4 <https://bolge10.tarimorman.gov.tr/Menu/48/Sinop-Hamsilos-Tabiat-Parki>
- URL 5 <http://dosim.kulturturizm.gov.tr/muze/148>
- URL 6 <https://muze.gov.tr/urun-detay?CatalogNo=WEB-SCE01-01-008>
- URL 7 <http://www.sinop.travel/Home/Unsur?unsur=41>
- URL 8 <http://www.turkishculture.org/whoiswho/academics/sevit-ali-kahraman-382.htm>
- URL 9 <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zuhuri-danisman>
- URL 10 <https://muze.gov.tr/urun-detay?CatalogNo=WEB-SCE01-01-008>
- URL 11 <https://www.vitrinhaber.com/kultur-sanat/sinoplu-sairin-mezarini-bulamadilar-h697.html>
- URL 12 <https://www.sondakika.com/haber/haber-sinop-sair-ahmet-muhip-dranas-anildi/>
- URL 13 <https://www.haberler.com/sair-ahmet-muhip-dranas-olumunun-28-yilinda-anildi-haberi/>

SİNOP İLİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN KÙLTÜR VE İNANÇ TEMELLİ ETKİNLİKLERDE ÜRETİLEN YEMEKLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Adem ARMAN*
Hikmet Can ÇETİN*

Öz

Çalışma, Sinop şehrinde yerel halk tarafından düzenlenen kùltür ve inanç temelli etkinlik yemeklerini genel kapsamda incelemeyi, etkinliklerdeki yemek üretim sürecine dair açıklamalarda ve saptamalarda bulunmayı amaçlamaktadır. Araştırmada kùltür temelli etkinlikler kapsamında evlilik törenleri, uğurlama-karşılama törenleri değerlendirilmekte iken inanç temelli etkinlikler kapsamında iftar, bayram ve mevlit etkinlikleri incelenmektedir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi tercih edilmekte ve yarı yapılandırılmış soru formu kullanılarak Sinop kökenli kadınlar ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda verilerin edinimi sağlanmaktadır. Ayrıca çalışmanın deseninde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmektedir. Çalışma, bahsi geçen konuda Sinop şehrinde yerel halkın yaşamına etki eden kùltür ve inanç temelli etkinliklerde üretilen yemeklerin sınıflandırılması ve envanterinin oluşturulması bakımından önemli gör÷lmektedir. Elde edilen verilere dayanarak Sinop şehrinde yerel halk tarafından düzenlenen kùltür ve inanç temelli etkinliklerle ilişkilendirilen yiyeceklerin bir taraftan yerel halkın kùltürünü simgelediğı diğer taraftan yerel halkın geleneklerinin oluşumunda önemli bir yere sahip olduğı saptanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinop Kùltürü, Sinop Geleneğı, Geleneksel Yemekler, Kùltür Etkinlikleri, İnanç Etkinlikleri.

An Investigation on Meals Manufactured at Culture and Faith Based Events in Sinop

Abstract

The study aims to examine the culture and faith-based event meals organized by the local people in the city of Sinop in general terms, and to make explanations and determinations about the food production process in the events. In the research, marriage ceremonies, farewell-welcome ceremonies are evaluated within the scope of culture-based activities, while iftar, feast and mawlid events are examined within the scope of faith-based activities. In the study, qualitative research method is preferred and data is obtained as a result of interviews with women from Sinope using a semi-structured questionnaire. In addition, maximum variation sampling, one of the purposive sampling methods, is preferred in the design of the study. The study is considered important in terms of classifying and inventorying the dishes produced in cultural and faith-based activities that affect the life of the local people in the city of Sinop. Based on the data obtained, it is determined that the foods associated with the culture and faith-based activities organized by the local people in the city of Sinop, on the one hand, symbolize the culture of the local people, and on the other hand, have an important place in the formation of the traditions of the local people.

Keywords: Sinop Culture, Sinop Tradition, Traditional Food, Cultural Events, Faith Events.

Giriş

İsmi çok tanrılı dinler döneminde inanılan Sinope (Irmak Tanrısı) adlı tanrıçadan alan kadim şehir Sinop, birçok köklü medeniyete ev sahipliğı yapmıştır. Sinop ili, tarih boyunca Doğı Roma, Büyük

* Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakùltesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Böl., ademarmarman@akdeniz.edu.tr.

* Arş. Gör., İstanbul Gedik Üniversitesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Hikmetcancetin@hotmail.com.

Selçuklu, Osmanlı gibi imparatorluklar tarafından yönetilmiş önemli bir liman ve ticaret şehri olarak değerlendirilmektedir (Koçak, 2003). Tarihsel süreçte ticaretin yaygınlaşması ve g   sebepleriyle Sinop, farklı kültür ve inanç şekillerine ev sahipliği yapmıştır. Bu etkileşiminin, Sinop şehrinde düzenlenen kültür ve inanç temelli etkinliklerin şekillenmesinde rol oynadığı d ş n lmektedir (Güldal, 2003). şehir halkı tarafından düzenlenen bu tür etkinliklerde, üretilen yemekler etkinliğin bütünlüğüne etki eden faktörlerden biri olarak görülmektedir. Nitekim yemeklerin pişirilme ve servis edilme aşamalarında Sinop yöresinin geleneksel ürünlerinin yer aldığı gözlemlenebilmektedir. Nokul, Kulak Hamuru, Palamut Pilaki, Islama, Katlama, Mısır Pastası, Sırık Kebabı vb.  r nler yöreye ait geleneksel yemekler olarak öne çıkmaktadır (Karaçar ve Doğancılı, 2017; Kocatepe ve Turan, 2012; Akyol, 2018). Çalışma Sinop şehrinde yerel halk tarafından düzenlenen kültür ve inanç temelli etkinlik yemeklerini incelemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda şehir sakinlerinin düzenlediği kültür temelli etkinlik yemeklerine örnek olarak nişan, düğün ve  urlama-karşılama yemekleri gösterilebilmektedir. Sinop ilinde gerçekleşen kültür temelli etkinliklerin yanı sıra inanç temelli etkinliklere de rastlamak mümkündür. İnanç temelli etkinlik yemeklerine örnek olarak iftar, bayram, kandil ve mevlit gibi törenlerde servis edilen yemekler gösterilebilmektedir ( zg , 2017).

1. Alan Yazın Taraması

1.1. Kültür Temelli Etkinlik Yemekleri

İnsan topluluklarının yerleşik hayata geçmesi sonucu oluşan büyük gruplar, farklı gerekçelere dayanan birtakım etkinlikler düzenlemektedir. Düzenlenen etkinliklerde, misafirlerin besin ihtiya ını karşılamak için yemek üretimi gerçekleştirilmektedir. Üretilen yemeklerin bölge mutfağının kültür özelliklerini yansıtmaya işlevi de bulunmaktadır (Bynum, 1985). Bu bağlamda Sinop şehrinde düzenlenen kültür temelli etkinliklerde servisi yapılan yemekler Sinop mutfak kültürünün parçası olarak değerlendirilmektedir. Yemeklerin simgelediği kültürel yapıyı oluşturan Sinop mutfağının gelişim sürecinde, Karadeniz'e kıyısı bulunan ülkelerden yiyecek ürünlerinin ticaret aracılığıyla şehre taşınmasının önemli bir yeri bulunmaktadır. Nitekim Slav, Rumen, Gürcü yiyecek  r nlerinin Sinop şehrine ithalatı sağlanmaktadır (Kıran, 2018). Bu sebeple şehirde etkinlik yemeklerinde servis edilen ürünler sadece yöre kökenli olmamakta, aynı zamanda diğer bölge ve ülkelerden ithal edilen yiyecek ürünleri de etkinlik yemeklerinin oluşumuna katkıda bulunmaktadır (Kızıldemir,  zt rk ve Sarışık, 2014). Bunun yanı sıra etkinlik süreci içerisinde yer alan yiyecek ürünlerinin bazılarının Sinop iline gerçekleştirilen g  ler sebebiyle şehre taşındığı d ş n lmektedir. Örneğin Sinop mutfak kültürünün içerisinde  erkes halkının mutfak ürünlerine rastlamak mümkündür. Yerel dilde Kulak Hamuru olarak da anılan Sinop Mantısının,  erkes mutfak kültürü temelli yiyecek ürünlerinden biri olduğu d ş n lmektedir (Acar ve Karaosmanoğlu 2019).

Kültür temelli etkinliklerde, yemek üretiminde kullanılan yiyecek ürünlerinin ekonomik değeri, etkinlik sahiplerinin sosyo-demografik özellikleri hakkında enformasyon oluşturabilen değişkenlerden biri olarak görülmektedir (Coveney, 2019; Bynum, 1988). Dolayısıyla pişirilen yemekler, servis edildiği etkinliğin statüsünü belirlemede önemli bir yer tutmaktadır (Kittler, Sucher ve Nelms, 2016). Bu sebeple etkinlik sürecinde servis edilen yemeklerin kalitesi, çeşitliliği, tat, koku ve doku gibi duysal özelliklerinin misafirlerin memnuniyeti üzerinde etkili olması açısından etkinlik sahipleri için önem taşımaktadır (Kim, Kim, Goh ve Antun, 2011). Bu tür etkinlik yemeklerinin sosyal statü gösterim işlevinin yanı sıra bireylerin, ailelerin ve toplulukların ilişkilerini geliştirme işlevi de bulunmaktadır (Kaya ve Yılmaz, 2017). Sinop ilinde kültür temelli etkinliklerinin yanı sıra inanç temelli etkinlikler de düzenlenmektedir (İpar ve Tırıl, 2014).

1.2. İnanç Temelli Etkinlik Yemekleri

İnanç temelli etkinlikler, inanan toplum bireylerinin dini gerekler sebebiyle bir araya gelmesini sağlayan faaliyetler olarak nitelendirilmektedir (Blackwell, 2007; Gil ve Curiel 2008). Sinop ili genel itibari ile Müslüman, Sünni nüfusa sahip bir kent olarak görülmektedir (zdemir, 2007). Bu sebeple düzenlenen etkinlikler İslam dininin gereklerine ve İslam kültürüne göre düzenlenmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirilen inanç temelli etkinliklerin bir kısmı tamamen birlikte yemek yeme esasına dayalı etkinlikler iken bir kısmı da yemek eşliğinde gerçekleştirilen etkinlikler olarak değerlendirilmektedir (Seçim ve Genç, 2019). Örneğin birlikte yemek yeme amacıyla gerçekleştirilen İftar yemekleri Müslümanların Ramazan ayında 29-30 günlük oruç sresinin her akşamında yer alan oruç açma etkinliği olarak görülmektedir (Güler, 2010). Toplu iftar etkinlikleri, İslam peygamberi Hz. Muhammed'in hadislerine dayandırılarak gerçekleştirilmektedir. İlgili hadislere istinaden Müslümanlar, iftar etkinliklerinde bir araya gelmekte, oruçlarını birlikte amaktadır (elik, 2010). Nitekim Sinop ilinde de aynı dini gelenek sürmektedir. Bir kısım büyük iftar etkinlikleri yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilse de genel itibari ile hane halkı yakınlarından oluşan ufak çaplı iftar etkinlikleri düzenlemektedir. Birbirlerine misafir olan yerel halk genel itibari ile yöreye ait ürünleri paylaşmaktadır (Kargiglioğlu ve Ayyıldız, 2018). İftar etkinliklerinin haricinde inanç temelli etkinlikler arasında yer alan mevlit etkinlikleri, ölüm, doğum, sünnet gibi birçok gerekçe ile ilişkilendirilerek düzenlenmektedir. İnanç temelli olmasına rağmen ibadet sayılmamakta, dini gerekler adına hoş bir etkinlik olarak nitelendirilmektedir (Efe, 2009). Anadolu inanç kültüründe yaygın olarak gerçekleştirilen mevlit etkinlikleri Sinop ilinde de varlığını sürdürmekte, bahsedildiği gibi cenaze, doğum, sünnet gibi etkinliklerde yemek eşliğinde gerçekleştirilmektedir (Sağır, 2016).

2. Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmektedir. Araştırmada katılımcılara yarı yapılandırılmış soru formunda sorular yöneltilmektedir. Bunun sebebi kültür ve inanç temelli etkinliklerle eşleştirilen yiyeceklerinin (varsa) geleneksel, simgesel yönlerini çalışmaya dahil etme imkanını bulabilmektir. Çalışma deseninde amaçlı örnekleme (non-probabilistic sampling) yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi seçilmektedir. Literatürde amaçlı örnekleme yöntemleri başlığı altında incelenen maksimum çeşitlilik yöntemi, ortak ya da paylaşılan tutumların, düşüncelerin olup olmadığını ölçmeye olanak sağlamaktadır. Çalışmada belirlenen araştırma deseni sayesinde araştırmanın Sinop ili özelinde kapsayıcı olması beklenmektedir. Bu bağlamda Sinop ilinin 9 bölgesel yönetim alanı içerisinde yaşamını sürdüren 9 Sinoplu kadın ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Sinoplu kadınların katılımcı olarak tercih edilmesinin sebebi kültür ve inanç temelli etkinliklerin yemekleri hakkında erkeklere kıyasla daha fazla enformasyon sahibi olduklarının düşünülmesidir. Araştırma, üzerinde çalışılan kapsamla ilgili incelemelere ihtiyaın olduğunun varsayılması sebebiyle gerçekleştirilmektedir. Görüşmeler neticesinde edinilen sözel veriler kodlanmaktadır. Corbin ve Strauss (2014)'a göre üç tür kodlama yöntemi bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla i.önceden belirlenen kavramlar üzerine kodlama, ii.verilenden elde edilen bilgilere göre kodlama, iii.genel ereve içerisinde kodlama. Çalışmada verilerden elde edilen bilgilere göre kodlama yöntemi kullanılmaktadır. Tablolar bu çerçevede oluşturulmaktadır.

3. Bulgular

Araştırmanın alışma grubu, Sinop ilinin 9 ayrı yerel yönetim bölgesinin nüfusuna kayıtlı olan ve yaşamlarını Sinop il sınırları içerisinde sürdüren 9 kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Görüşmeler,

katılımcılara yarı yapılandırılmış 11 soru sorularak gerçekleştirilmiştir. Katılımcı bilgileri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Sinoplu Kadınların Bilgileri

Katılımcı	Meslek	Yaş
Katılımcı A	Ev hanımı	75
Katılımcı B	Kamu Emeklisi	64
Katılımcı C	Ev hanımı	56
Katılımcı D	Özel Sektör Emeklisi	55
Katılımcı E	Özel Sektör Çalışanı	53
Katılımcı F	Ev hanımı	49
Katılımcı G	Ev hanımı	40
Katılımcı H	Ev hanımı	36
Katılımcı İ	Kamu Çalışanı	32

Gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcılara alan yazın sonucu elde edilen bilgilere dayanarak Sinop şehrinde geleneksel olarak pişirilen yemek isimleri verilmiş, verilen yemek isimlerinin çalışma çerçevesinde belirlenen etkinliklerle eşleştirilmesi ve etkinlikle ilişkilendirilebilecek farklı yemeklerin eklemesi, tanımlaması beklenmiştir. Ayrıca katılımcılardan Sinop ilinde gerçekleştirilen kültür ve inanç temelli etkinlikler hakkında enformasyon oluşturacak eklentiler sunması da beklenmiştir. Çalışmanın bulgularını oluşturan verilerin açıklığı gerekçesiyle katılımcılardan birinin yöneltilen sorulara verdiği cevaplardan örnek bir metin oluşturulmuştur. Bu bağlamda Katılımcı B'nin yöneltilen sorulara verdiği cevapların bir kısmından oluşan bütünleştirici bir metin elde etmek istenildiğinde;

“Belirlenen yiyeceklerden, Keşkek (Sütlü, etli, şekerli), Kabak Millesi (Börek), Pekmezli Un Helvası yemeklerini kültür temelli etkinliklerden evlilik törenleri ile eşleştirilebilir buluyorum. Bu yemeklerin Sinop şehrinin kültürünü yansıttığını düşünüyorum. Keşkek yemeğinin çeşitliliğinin şehrin zenginliğini, Kabak Millesi yemeğinin şehirde yetişen yeşillik ürünlerinin tanıtımına katkı sağladığını düşünüyorum. Pekmezli Un Helvasının nispeten ilginç sayılacak bir öyküsü bulunuyor. Şimdilerde az rastlasam da çocukluğumda evlilik törenlerine misafirleri davet ederken davetiye kağıtlarının yanında Pekmezli Un Helvası servis edilirdi. Hatta bir kimsenin evli olup olmadığını düşünür iken o kimsenin Un Helvasını (Pekmezli) yiyip yemediğimizi sorgulardık. Bu yönüyle Sinop ilinde kültür ve inanç temelli etkinliklerde üretilen yemeklerin şehir kültürünün gelişimine katkı sağladığını söyleyebilirim. Çocukluğumdan bu yana Sinop şehrinde yerel halk tarafından düzenlenen inanç temelli etkinliklerden Kurban ve Ramazan Bayramı toplanmalarında Cevizli Baklava, Nokul ve Karalahana Sarması yemeklerinin pişirildiğini anımsıyorum. Belirttiğim yemeklerin bu tür etkinliklerde servis edilmesini, etkinliğin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlamaktayım.” şeklinde bir metne ulaşmak mümkün görülmektedir.

Tüm katılımcıların katkıları sonucu elde edilen veriler ışığında kültür temelli etkinliklerden Sinop ilinde gerçekleştirilen geleneksel evlilik törenlerinde, Mısır Unlu Tarhana Çorbası, Kabak Millesi (Börek), Eli Koynunda (Börek), Palamut Pilaki, Pirinçli Tavuklu Börek, Sırık Kebabı, Etli Nohut, Pekmezli Un Helvası ve UNESCO'nun “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası” listesinde yer alan Geleneksel Tören Keşkeği (Etli, Sütlü, Şekerli) gibi yemekleri yaygın olarak misafir sayısı ölçüsünde pişirilmekte olduğu görülmektedir. Özellikle Pekmezli Un Helvasının misafirleri evlilik etkinliklerine davet ederken davetiyeyle birlikte servis edilmesi, şehrin kültürel gelenekleri arasında yer almaktadır. Günümüzde ise bu tür geleneklerin sürdürülemediği ve yemeklerin sayısının azaldığı, yerini hazırlanması kolay ve maliyeti nispeten daha düşük yemeklerin aldığı söylenmektedir. Bir diğer örnek olan

uğurlama-karşılama törenlerinde, askeri hizmetini tamamlamak üzere uğurlanan veya karşılanan bireyler için yahut herhangi bir sebeple uğurlayanlar ya da karşılananlar tarafından ehemmiyet arz eden kişiler için Sırık Kebabı, Kestaneli İç Pilav, Sıkmık Tatlısı servis edilmektedir. Bu tür adetlerin uğurlanan-karşılanan kişiye verilen değeri simgelemek amacıyla geliştiği düşünülmektedir. Ayrıca yörede gerçekleştirilen kültür temelli etkinliklerin kültür mirasını koruma sürecinde yardımcı faktör olarak yer aldığı söylenilebilmektedir. Bu bağlamda geleneksel olarak üretilen bazı yemeklerin sosyolojik olarak bir takım kültürel etkinlikle ilişkilendirilmiş olduğu gözlemlenebilmektedir.

Tablo-2 Sinop İlinde Yerel Halk Tarafından Düzenlenen Kültür Temelli Etkinliklerle İlişkilendirilen Yemekler

Evlilik Törenleri	Uğurlama ve Karşılama Törenleri
Etlı Nohut	Kestaneli İçli Pilav
Eli Koynunda (Börek)	Sırık Kebabı (Sırıkta kebab çevirme)
Sütlü, Etlı, Şekerli Keşkek	Sıkmık Tatlısı (Lokma tatlısı)
Mısır Unlu Tarhana Çorbası	
Kabak Milleli (Börek)	
Sırık Kebabı	
Pirinçli Tavuklu Börek	
Palamut Pilaki	
Pekmezli Un Helvası	

Görüşmelerde uygulanan yarı yapılandırılmış soru formu sonucunda edinilen bilgilere göre inanç temelli etkinliklerden iftar etkinliklerinde, Mısır Çorbası, Karalahana Sarması, Kulak Hamuru (Sinop Mantısı), Kesme Makarna (Erişte) Islama (Tirit), İçli Tava (Pirinç pilavı içli hamsi) Katlama (Mayasız ekmek), Bakla Ekmeği (Börek) gibi yemeklere ek olarak Kestane Yahnisi, Ayva Aşı, Karaca Eriği Aşı gibi etli meyve yemekleri de üretilmektedir. İnanç temelli etkinliklerden diğeri olan Ramazan veya Kurban Bayramlarında, ziyaretlerde bulunan misafirlere servis etmek üzere hazırlanan Cevizli Baklava, Nokul, Karalahana Sarması eğer Kurban Bayramı ise kurban edilen hayvanın ciğerinden, Ciğer Yahnisi genellikle servis edilen yemeklerin arasında yerini almaktadır. Çalışmada diğeri bir inanç temelli etkinlik türüne örnek olarak mevlit etkinlikleri gösterilmektedir. Sinop yöresinde, mevlit etkinliklerinde servis edilmek üzere Kestaneli İç Pilavı, Sıkmık Tatlısı, Hamursuz Tatlısı (Şerbetli börek) gibi yöreye özgü yiyeceklerin üretimi yapılmaktadır. Sonuç olarak Sinop ilinde yerel halk tarafından düzenlenen inanç temelli etkinliklerde üretilen yemekleri tam manasıyla sınıflandırmak mümkün görülmemektedir. Buna sebep olarak bir tür etkinlikte pişirilen yemeklerin başka bir kısım etkinliklerde de pişirilebilmesi gösterilmektedir. Buna rağmen bazı yöresel yemekler birtakım inanç temelli etkinlikle ilişkilendirilebilmektedir.

Tablo-3 Sinop İlinde Yerel Halk Tarafından Düzenlenen İnanç Temelli Etkinliklerle İlişkilendirilen Yemekler

İftar	Bayram	Mevlit
Mısır Çorbası	Cevizli Baklava	Kestaneli İç Pilavı
İçli Tava (Pirinç pilavı içli hamsi)	Nokul (Üzümlü cevizli yahut kıymalı börek)	Sıkmık Tatlısı (Lokma tatlısı)
Kulak Hamuru (Sinop Mantısı)	Karalahana Sarması	Pekmezli Un Helvası
Islama (Tirit)	Ciğer Yahnisi	Hamursuz Tatlısı (Şerbetli börek)
Katlama (Mayasız ekmek)		

Bakla Ekmeği (Kuru baklagilli börek)
Mısır Pastası (Mısır ekmeği)
Kestane Yahnisi (Koyun etli ve kestaneli yahni)
Ayva Aşı (Kıymalı meyve aşı)
Karaca Eriği Aşı (Kıymalı meyve aşı)
Kesme Makarna (Erişte)

Sonuç ve Öneriler

Tarihi boyunca birçok köklü medeniyete ev sahipliği yapmış Sinop şehri, ticaretin gelişmesi, göç yollarının üzerinde bulunması sebebiyle önemli kùltürel zenginliklere sahiptir. Özellikle göç ile Sinop iline yerleşen, zaman içerisinde yerel halk haline gelen bireyler, aileler toplumu oluşturmuş ve şehrin kùltürel mirasına eklentiler yaparak zenginleştirmiştir. Bu sebeple farklı etnik kökenlere sahip insanların oluşturduğu yerel kùltür şehir yaşamını etkilemektedir. Şehir yaşamında bireylerin ve toplulukların belirli gerekçeler sebebiyle etkinlikler düzenlediği gör÷lmektedir. Evlilik törenleri, uğurlama ve karşılama törenleri kùltür temelli etkinlikler kapsamında; iftar, bayram, mevlit etkinlikleri de inanç temelli etkinlikler kapsamında değerlendirilmektedir. Genellikle yerel halk tarafından düzenlenen bu tür etkinliklerde yemeğin önemli bir yeri bulunmaktadır. Misafirlerin beslenme ihtiyacını karşılamının yanı sıra, memnuniyet düzeylerini arttırmayı da sağlayan yemekler, bir başka boyutuyla da etkinlik sahibinin sosyal statü gösterimine imkân sağlamaktadır. Bu işlevlerinin yanı sıra etkinliklerde servis edilen yemekler toplumun kùltürünü yansıtmakta ve toplum kùltürünün oluşumuna katkı sağlamaktadır. Çalışmada bu duruma örnek olarak, düzenlenecek evlilik törenlerine davet edilen misafirlere, davetiyenin yanında Pekmezli Un Helvasının servis edilmesi gösterilebilmektedir. Bu boyutuyla Sinop şehrinde yerel halk tarafından düzenlenen kùltür ve inanç temelli etkinliklerde yer alan yemeklerin, şehrin geleneksel öğelerini yansıtan bir yapıya sahip olduğu söylenilebilmektedir. Çalışmada Sinop şehrinde düzenlenen kùltür ve inanç temelli etkinlik yemeklerine ek olarak bazı yemeklerin kùltürü de incelenmiştir. Bu bağlamda katılımcılar ile yarı yapılandırılmış soru formu eşliğinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Alan yazından edinilen bilgilere göre önerilen Sinop yemeklerini, belirlenen kùltür ve inanç temelli etkinliklerle eşleştirilerek sınıflandırılması, katılımcıların önerilen yemeklere eklentiler yaparak alan yazında az rastlanan yahut rastlanmayan yemekleri çalışma içeriğine dahil etmesi beklenmiştir. Belirlenen etkinliklerde önerilen ve eklenen yemekler tablo haline getirilmiş çalışmanın bulgularına eklenmiştir. Bu kapsamda kùltür temelli etkinliklerden evlilik törenleri ile, Mısır Unlu Tarhana Çorbası, Kabak Millesi (Börek), Eli Koynunda (Börek), Palamut Pilaki, Pirinçli Tavuklu Börek, Sırık Kebabı, Etli Nohut, Pekmezli Un Helvası ve Geleneksel Tören Keşkeği (Etli, Sütlü, Şekerli) eşleştirilmiştir. Kùltür temelli etkinliklerden bir diğeri olan uğurlama ve karşılama tören etkinlikleri ile Sırık Kebabı, Kestaneli İç Pilav, Sıkmık Tatlısı ilişkilendirilmektedir. İnanç temelli etkinliklerden iftar etkinlikleri ile ise Mısır Çorbası, Karalahana Sarması, Kulak Hamuru (Sinop Mantısı), Kesme Makarna (Erişte) Islama (tirit), İçli Tava (Pirinç pilavı içli hamsi) Katlama (Mayasız Ekmek), Bakla Ekmeği (börek) bağdaştırılmaktadır. Bir diğ er inanç temelli etkinlik olan Ramazan ve Kurban Bayramı etkinlikleri ile Cevizli Baklava, Nokul, Karalahana Sarması; Kurban Bayramı özelinde kurban edilen hayvanın ciğ erinden, Ciğ er Yahnisi eşleştirilmektedir. Son olarak inanç temelli etkinliklerden doğ um, ölüm, sünnet vb. gerekçelerden dolayı gerçekleştirilebilen mevlit etkinlikleri ile Kestaneli İç Pilavı, Sıkmık Tatlısı, Hamursuz Tatlısı (Şerbetli börek) ilişkilendirilmektedir. Sonuç olarak araştırmanın amaçları arasında bulunan çalışmaya konu olan

etkinliklerde üretilen yiyeceklerin (alan yazına ve katılımcıların eklentilerine dayanan yiyecekler) envanterinin oluşturulması ve sınıflandırılması sağlanmıştır.

Çalışmada araştırmacılara;

- Sinop kökenli olan ve yaşamını orada sürdüren insanların  rneklemesinde bulunduğu nicel yöntemli etkinlik yiyecekleri tercihi konulu çalışmalarda bulunmaları,
- Sinop şhrinde düzenlenen etkinliklerde sunulan ve yeme-içme kültürüne etki eden yiyecekler üzerinde nitel yöntemli ve kapsayıcı çalışmalar gerçekleştirmeleri,
- Sinop şhrinde yerel halk tarafından düzenlenen etkinliklerde üretilen yerel içecekleri inceleyen araştırmalarda bulunmaları önerilmektedir.

Kaynakça

- Acar, V., ve Karaosmanoğlu, K. (2019). Çerkes Mutfak Kültürünü Deneyimlemeye Yönelik Bir Tur  nerisi: Düzce İli  rneği. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 177-197.
- Akyol, C. (2018). Boyabat Mutfak K lt r nde Sırık Kebabının Gastronomi Açısından  nemi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2, 142-156.
- Blackwell, R. (2007). Motivations for Religious Tourism, Pilgrimage, Festivals and Events. *Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective*, 35-47.
- Bynum, C. W. (1985). Fast, Feast, and Flesh: The Religious Significance of Food to Medieval Women. *Representations*, 11, 1-25.
- Bynum, C. W. (1988). *Holy Feast and Holy Fast: The Religious Significance of Food to Medieval Women* (Vol. 1). Univ. Of California Press. 45-53.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basic of Qualitative Research Technuiques and Procedures for Developing Ground Theory*. London: Sage Publications. 312-340.
- Coveney, J. (2019). *Food, Morals and Meaning: The Pleasure and Anxiety of Eating*. Routledge. 25-46.
-  elik, S. D. Y. (2010). Mengen'de  zel g n yemekleri. *Milli Folklor Dergisi*, 86, 127-139.
- Efe, A. (2009). Türk Toplumunda Mevlid Mer simlerinin Yeri ve Fonksiyonları (Isparta ve çevresi  rneği). 9-30.
- Gil, A. R., ve Curiel, J. D. (2008). Religious Events As Special Interest Tourism. A Spanish Experience. *Comit  Editorial Director: Agustin Santana Talavera*, 6, 419.
- Güldal, F. (2003). Fetihten Osmanlılara Kadar Sinop şhri Tarihi. 1-107.
- Güler, S. (2010). Türk Mutfak Kültürü ve Yeme İçme Alışkanlıkları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(S 1), 24-30.
- İpar, M. S., ve Tırl, A. (2014). Sinop İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesine Yönelik  neriler. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7(2), 45-54.
- Karaçar, E., ve Doğancılı, O. S. (2017). Gastronomik Değerler Kapsamında Sinop Mutfağına  zg  Bir Değer: Nokul. 1012-1026.
- Kargiglioğlu, ř., ve Ayyıldız, S. (2018). Mutfak Kültürünün Sürdürülebilirliği Bakımından Yöresel Yiyeceklerin Menülerde Yer Alma Düzeyi: Sinop  l eğinde Bir Araştırma. 6(86), 346-355.
- Kaya, M., ve Yılmaz, C. (2017). (Yaşlı, Mutlu, Huzurlu İl) Sinop'un Nüfus  zellikleri. *Doğu Coğrafiya Dergisi*, 22(38), 137-160.
- Kıran,  . (2018). Sinop. 13-35.
- Kızıldemir,  .,  zt rk, E., ve Sarışık, M. (2014). Türk Mutfak Kültürünün Tarihsel Gelişiminde Yaşanan Değişimler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3(14), 191-210.
- Kim, Y. H., Kim, M., Goh, B. K., ve Antun, J. M. (2011). The Role of Money: The Impact on Food Tourists' Satisfaction and İntention to Revisit Food Events. *Journal of Culinary Science & Technology*, 9(2), 85-98.
- Kittler, P. G., Sucher, K. P., ve Nelms, M. (2016). *Food and Culture*. Cengage Learning. 420-442.

- Kocatepe, D., Turan, H. (2012) Sinop’a özgü Geleneksel Palamut Balığı Yemekleri. 1.
- Koçak, . (2003). Erken Sinop Yerleşmeleri. *Belleten*, 67(250), 697-718.
- zdemir, C. (2007). *Sinop’un Toplumsal Yapısı* (Master's Thesis). 17-40.
- zg, B. (2017). Gastronomik Değerler Kapsamında Sinop Mutfağına zg Bir Değer: Nokul. 170-179.
- Sağır, A. (2016). Ölüm Sosyolojisi Bağlamında Yemek, Cenaze ve lmn Sofra Pratikleri zerine. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 271-298.
- Seçim, Y., ve Genç, N. A. (2019). Sinop Yöresel Mutfağıının Unutulmaya Yüz Tutmuş Tatlarının Değerlendirilmesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (44), 302-319.

GASTRONOMİ TURİZMİ KAPSAMINDA SİNOP'TAKİ BALIK RESTORANLARININ İNCELENMESİ

Handan ÖZÇELİK BOZKURT*

Öz

Bu araştırmanın amacı, Sinop'taki balık restoranlarına yönelik çevrimiçi turist yorumlarının içerik analizi yöntemiyle incelenmesidir. Araştırmada içerik analizi yöntemlerinden “kelime bulutu” tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan yorum metinleri TripAdvisor platformunda yer alan ve en fazla yoruma sahip Sinop merkezde bulunan 3 farklı balık restoranına aittir. Söz konusu balık restoranlarına ilişkin olumlu ve olumsuz yorumlar iki farklı bölümde incelenmiştir. Böylelikle restoranlara ilişkin olumlu ve olumsuz yorumlarda sık kullanılan kelimeler şekilsel ve akılda kalıcı biçimde özetlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Sinop'taki balık restoranlarına yönelik yapılan yorumlarda göze çarpan kelimeler sırasıyla; lezzetli, güzel, taze, tavsiye, çarpan (balık türü), mekân, güler yüzlü olduğu görülmektedir. Olumsuz kelime bulutunda ise sırasıyla; “mekân, fiyatlar, yer, mezeler, zayıf, salata, hesap, kalite ve hizmet” kelimelerinin dikkat çektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Gastronomi Turizmi, Gastronomik Lezzetler, Sinop Balık Restoranları, TripAdvisor.

Examining of Fish Restaurants in Sinop within the Scope of Gastronomy Tourism

Abstract

The purpose of this research is to analyze the online tourist comments about fish restaurants in Sinop by using content analysis method. In the research, the "word cloud" technique, one of the content analysis methods, was used. The comment texts used in the research belong to 3 different fish restaurants in the center of Sinop, which are on the TripAdvisor platform and have the highest number of comments. Positive and negative comments about the fish restaurants in question were analyzed in two different sections. Thus, the words frequently used in positive and negative comments about restaurants are summarized in a formal and memorable way. According to the findings, the prominent words regarding the fish restaurants in Sinop are; it is seen that it is delicious, beautiful, fresh, recommended, çarpan (type of fish), place, friendly. In the negative word cloud, respectively; it can be said that the words “place, prices, appetizers, weak, salad, account, quality and service” attract attention.

Keywords: Gastronomy Tourism, Gastronomic Tastes, Sinop Fish Restaurants, TripAdvisor.

Giriş

Sinop; Türkiye'nin Batı Karadeniz bölümünde yer alan, en uç kuzey kıyısına sahip ve balıkçılıkta önemli pay teşkil eden bir kıyı şehridir. Karadeniz su ürünleri üretim miktarı bakımından istatistiksel olarak birinci sıradadır (TUIK, 2019). Avlanan deniz ürünlerinin %75'i hamsi balığıdır (Özdemir, Duyar & Özsandıkçı, 2020). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nca yürütülen Rekabetçi Sektörler Programı kapsamında Türkiye'nin önemli balıkçılık kentlerinden Sinop'ta, 10,5 milyon Euro bütçeyle balık işleme, şoklama ve depolama tesisi kurulacaktır (İkizoğlu, 2021).

Sinop bir kıyı şehri olması, plajları, doğal güzellikleri ve tarihi mekânlarıyla önemli bir turizm kentidir. Tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi öncesinde Sinop'a gelen turist miktarı 1 milyon civarındaydı. İstatistiksel verilerin henüz yayınlanmamış olmasına rağmen 2021 yılında da pandemiye

* Dr. Öğr. Üyesi., Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, hozcelikbozkurt@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-0035-3362>.

rağmen Kurban Bayramı döneminde 1 milyon turistin geleceğı tahmin edilmektedir (habertürk.com, 2021). Sinop'ta kayıt dışı turizm faaliyetlerinin fazla olması nedeniyle söz konusu miktarlardan çok daha fazla turistin kenti ziyaret ettiğı düşünölmektedir (Gücöklüoğlu, 2019).

Gastronomi turizmi ise özellikle son yıllarda oldukça popüler olan bir alternatif turizm çeşididir. Bazen sadece farklı lezzetleri tatmak için yapılan seyahatlerin yanı sıra bazen de ziyaret edilen bölgedeki yemekleri deneyimlemek gastronomi turizmini şekillendirmektedir. Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı bir turizm ve kıyı şehri olan Sinop'taki balık restoranlarına yönelik ziyaretçi yorumlarının içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmesidir. Bu bağlamda TripAdvisor platformunda yer alan ziyaretçi yorumları "kelime bulutu" tekniğı kullanılarak olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı kümede bir araya getirilmiştir. Böylece Sinop'taki balık restoranlarının beğenilen veya beğenilmeyen özelliklerinin ortaya konması çalışmanın temel amacını oluşturmuştur. Ayrıca restoranların yetersiz veya geliştirilmesi gereken yönleri hakkında çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Gastronomi Turizmi

Beslenmek insanın birincil ihtiyaçlarından biridir. Refah seviyesinin yükselmesiyle birlikte bu ihtiyaç çeşitlenmiş yeme içme sadece bir beslenme faaliyeti değil aynı zamanda estetik bir zevk alanına dönüşmüştür. Yeme-içme, seyahat planlamalarının da önemli bir bileşenidir. Turistler ziyaret ettikleri destinasyonun yemeklerini tatma konusunda her geçen yıl daha istekli olmaktadır. Bu durum popüler kùltürün bir etkisidir. Bazı turistler için yerel gıda ürünlerini tatmak için seyahat etmek başlıca motivasyon kaynağı olurken; kimileri için ise yöresel lezzetler seyahatin tamamlayıcısı niteliğindedir (Tikkanen, 2007). Bu nedenle turistleri cezbeden ve bölgenin temel unsurlarından biri olan yemeğın rolünü ve önemini tanımlamak gerekmektedir (Fox, 2007).

Gastronomi turizmi, gıda üreticilerini, yemek festivallerini, restoranları ziyaret ederek özel bir yemeğı tatmak, yapılış ve hazırlanma sürecini gözlemlemek veya çok ünlü bir şefin elinden özel bir yemeğı yiyip nasıl yapıldığını görmektir (Hall et al. 2003; Hall & Mitchell, 2005). Sadece yemek rehberleri ve restoranlardan ibaret olmayan gastronomi turizmi sektörü, her türlü mutfak deneyimini kapsamaktadır. Bu sektör içerisinde aşçılık okulları, yemek kitabı satan dükkanlar, gastronomi tur operatörleri ve tur rehberleri; gastronomi ile ilgili medya, televizyon programları, dergiler ve etkinlikler, şarap üreticileri, üzüm bağları, bira fabrikaları, içki fabrikaları, saha sahipleri ve üreticiler yer almaktadır (Caglı, 2012).

Gastronomi turizminin bir unsuru olarak kùltür, genellikle insanların farklı kùltürleri tanımaya yönelik içsel istekleri ile ifade edilmektedir. Gastronomi turizminin bir ilgi turizmi olmasının yanı sıra gastronomi turistleri de yöreye ait yöresel yemekler sayesinde ev sahibi bölgelerin kùltürel özelliklerini öğrenerek kùltür turisti olmaktadır (Akgol, 2012). Bir bölgenin yemekleri ve yemek kùltürünü tanıtmak amacıyla düzenlenen gastronomi turları, o bölgeyi ön plana çıkarabilir. Bu bölgelerden bazıları şarap turizminin daha gelişmiş olduğı Fransa, Avustralya, Güney Afrika, İtalya, Amerika, İngiltere vb. ölkelerdir (Sormaz vd., 2016).

Gastronomi turizmi, turist seyahatini benzersiz hale getirmeye, destinasyonu pazarlamaya ve rakipler arasında iyi bir itibar oluşturmaya yardımcı olabilir. Ayrıca yiyecek- içecek tüketiminin fizyolojik olduğı kadar sembolik anlamlarının da olabileceğini göstermesi açısından oldukça önemlidir (Caliskan, 2013). Gastronomi turizmi turistlerin neyi, nerede ne zaman ne kadar, kim ile yediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle pazarlama faaliyetleri açısından büyük önem taşıyan bu tür detaylara özellikle dikkat edilerek imaj oluşturma çalışmaları büyük bir titizlikle yapılmalıdır (Sahin, 2015).

1.2. Sinop'ta Turizm, Gastronomi ve Balıkçılık

Sinop, Kalkolitik Çağ'dan bu yana birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu'nun kadim bir yerleşim yeridir (Sinop Valiliği, 2021). Türkiye'nin en kuzey kıyısına sahip olan Sinop, yeşil doğası ve deniziyle ünlüdür. Sinop Türkiye'nin en yaşlı nüfusa sahip ili (18,8) unvanının yanı sıra 2020 yılı dahil olmak üzere geçmiş yıllarda birçok kez Türkiye'nin en mutlu ili (%77,66) olmuştur (TÜİK, 2020). Ayrıca Sinop Tarihi Cezaevi, Kefevi Camii, Meydan Kapı Camii, Balatlar Kilisesi, Arkeoloji Müzesi, Etnografya Müzesi, Paşa Tabyaları, Hamsilos Tabiat Parkı, Sarıkum, Karakum, Aklıman, Mobil ve Korucuk Plajları, Akgöl, Erfelek Tatlıca Şelaleleri gibi tarihi ve turistik değerler bu coğrafyada yer almaktadır. Ev pansiyonculuğunun ve kayıt dışı turizmin hâkim olduğu Sinop'ta özellikle 2018 yılından bu yana yıllık turist hacmi 1 milyon kişiden fazladır (habertürk.com, 2021).

Şehirde birçok farklı medeniyetin yaşaması sebebiyle yemek kültürü de çeşitlilik göstermektedir. Bunun yanı sıra yemeklerde kullanılan temel ürünün tahıl olması dikkat çekmektedir. Yemeklerde ayva ve kestane gibi meyvelerin kullanıldığı görülmektedir. Sinop'un gastronomik ürünlerinden bazıları; nokul, mantı, mısır pastası, mamalika (kaşık çıkartması), kulak hamuru (içi etli hamur), sırık kebabı, Çerkez pastası, kestaneli iç pilav, höbelenli pilav, oğmaç çorbası ve mısır tarhanasıdır (Karaçar & Doğancı, 2018).

Sinop doğal liman özelliğinde koy ve körfezlere sahiptir. Sinop iskelesi limanı, Karadeniz kıyılarında doğal limana sahip tek bölgedir. Bu nedenle tarih boyunca gemilere korunak olmuştur (Çakmak, 2009). Türkiye'de deniz ürünlerinin büyük bir kısmı (%80) Karadeniz'den sağlanmaktadır (kuzka.gov.tr, 2021). Sinop ili palamut, hamsi, lüfer, kalkan, mezgıt, barbunya, sarkan, çarpan, çinekop, istavrit, kefal, tırsi, zargana, eşkina gibi tercih edilen ve ekonomik değer bakımından yüksek olan balıkların göç yolu üzerindedir. Sinop'u ziyaret eden turistlerin bölgede avlanan balıkları tüketmek istemesi ve balık tüketiminin yöresel gıda deneyimi nezdinde değerlendirilmesi "gastronomi turizmi" kapsamına uygun düşmektedir. Balık turistler için iyi bir lezzet alternatifi olabilir; ancak bu lezzetin tüketiciyi tatmin etme düzeyi ürünü arz edenlere bağlıdır. Bu bağlamda bölgede hizmet veren balık restoranlarının mevcut durumu ve ziyaretçileri memnun etme düzeyinin incelenmesi önem arz etmektedir.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada betimsel inceleme tekniği kullanılmıştır ve TripAdvisor platformunda yer alan turist yorumları içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. TripAdvisor platformunun seçilme nedeni benzer web siteleri arasında turistler tarafından en fazla tıklanmaya sahip olmasıdır (Alexa, 2020). TripAdvisor platformu 2019 yılında 859 milyon ziyaretçi yorumuna ulaşmıştır. Dolayısıyla ulusal ve uluslararası platformda bilinirliği oldukça fazladır (Statista, 2020). Ziyaretçi yorumlarının incelenecek olması sebebiyle de çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle değerlendirilen yorumların akışı mesajın göndericisi, mesajın içeriği ve mesajın alıcısı kapsamında gerçekleşmektedir (Weber, 1989). Bu bağlamda çalışmada içerik analizi yönteminin kullanılması uygun görülmektedir. Yorumlarda kullanılan kelimelerin bir araya getirilmesi ve bir çıkarım oluşturması için ise "kelime bulutu" tekniği kullanılmıştır. Kelime bulutu tekniğinde kullanılan görseller, çalışmayı inceleyenler için pratik ve akılda kalıcı bir özet niteliğindedir (Fronza vd., 2013).

Araştırmanın evrenini Sinop ilinde faaliyet gösteren ve TripAdvisor platformunda yer alan balık restoranları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem modeli en çok tercih edilen "küme örnekleme" modelidir. Bu model çerçevesinde Sinop'ta aktif olarak faaliyet gösteren üç farklı balık restoranına iki yıl içerisinde yapılmış olan yorumlar, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Söz konusu üç balık restoranı hakkındaki yorumlar WordArt programı aracılığı ile bir araya getirilmiş ve kelime bulutu oluşturulmuştur.

Şekil 1’de TripAdvisor platformunda en fazla yorum yapılmış üç Sinop balık restoranına ait kelime bulutu yer almaktadır. Kelime bulutu metinlerin içerisinde en fazla tekrarlanan kelimeleri ön plana çıkararak özellikle çok sık kullanılan kelimelerin bir özetini ortaya koymaktadır. Bu şekilde konu hakkında pratik ve akılda kalıcı bir görsel bilgi sunulmaktadır (Williams vd., 2013). Şekil 1’de yer alan Sinop balık restoranları ile ilgili olumlu yorumlara ilişkin kelime bulutu incelendiğinde en fazla tekrarlanan kelimelerin; *lezzetli, güzel, taze, tavsiye, çarpan (balık türü), mekan, güler yüzlü* olduğu görülmektedir. Bu bağlamda turistlerin Sinop’taki balık restoranlarına ilişkin görüşlerine göre; ürünlerin lezzetli, taze, tavsiye edilebilir ve çalışanların kısmen güler yüzlü oldukları söylenebilir. Elde edilen bu bulgunun Sinop’taki balık restoranlarının durum analizi için oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir.

Şekil 2: Sinop'taki Balık Restoranlarına Ait Tripadvisor'daki Olumsuz Yorumların Kelime Bulutu

Şekil 2’de Sinop balık restoranları ile ilgili olumsuz yorumlara ilişkin kelime bulutu incelendiğinde en fazla tekrarlanan kelimelerin; *mekan*, *fiyatlar*, *yer*, *mezeler*, *zayıf*, *salata*, *hesap*, *kalite*, *hizmet*, olduğu görülmektedir. Bu bağlamda turistlerin Sinop’taki balık restoranlarına ilişkin görüşlerine göre; mekanların (ambiyans) beğenilmediği, fiyatların yüksek bulunduğu, salata ve mezelerin yetersiz görüldüğü, kısmen de hizmet ve kalitenin eleştirildiği görülmektedir.

Sonuç

Sinop'taki balık restoranlarının içerik analizi yöntemiyle incelendiği bu çalışmada kelime bulutu tekniği kullanılarak TripAdvisor platformunda en fazla görüş bildirilen restoranların yorum metinleri incelenmiştir. Kelime bulutları restoranlarla ilgili olumlu ve olumsuz yorumların ayrı ayrı bir araya getirildiği farklı iki bölümde oluşturulmuştur. Olumlu yorumların kelime bulutuna bakıldığında; “lezzetli, güzel, taze, tavsiye, çarpan (balık türü) mekân, güler yüzlü” kelimelerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Buna göre Sinop'taki balık restoranlarının güçlü ve beğenilen yönleri sunulan ürünlerin lezzetli, taze ve tavsiye edilebilir olmasıdır. Turistler kısmen de mekân ve personelin güler yüzlü oluşuyla alakalı yorumlarda bulunmuşlardır. Ayrıca olumlu yorumlar içerisinde “çarpan” kelimesinin sık kullanılması çarpan balığının beğenildiğine işaret etmektedir. Farklı evren ve örneklemelerde farklı gastronomik ürünlere yönelik olarak yapılan benzer çalışmalarda da turistlerin olumlu yorumlarının ağırlıklı olarak “lezzetli” yönünde olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Aksoy & Sezgi, 2015; Arslan, 2020; Kendir, 2020).

Sinop'taki balık restoranlarının olumsuz kelime bulutuna göre ise “mekân, fiyatlar, yer, meze-ler, zayıf, salata, hesap, kalite ve hizmet” kelimeleri dikkat çekmektedir. Buna göre söz konusu resto-ranlarda ambiyansın yetersiz veya uygunsuz bulunduğu, ürünlerin pahalı olduğu, mezeler ve salatalarla ilgili sorunların göze çarptığı ve kısmen hizmet ve kaliteyle ilgili olumsuz yorumların yapıldığı söyle-nebilir. Olumsuz yorumlarda özellikle “mekân” kelimesinin ön plana çıkması, Sinop'taki balık resto-ranlarının dekorasyon, konsept veya genel kabul gören balık restoranı ambiyansına kıyasla hayal kırık-lığı yaratıyor olduğunu düşündürmektedir. Bunun yanı sıra sunulan ürünlerin fiyatları ile ilgili değer-lendirmelerin tekrar yapılması önerilebilir. Meze ve salataların lezzet veya çeşit olarak geliştirilmesiyle turistlerin tatmin olmuş şekilde Sinop'tan ayrılmaları sağlanabilir.

Araştırmada Sinop'taki balık restoranlarından yalnızca TripAdvisor platformunda yer alan ve en fazla yorum alanların incelenmesi araştırmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Bir diğer kısıtlılık ise araştırmada “kelime bulutu” tekniğinin kullanılmış olmasıdır. Bu bağlamda konuyla ilgili benzer çalış-malar yapmak isteyen araştırmacıların farklı ölçme teknikleri kullanarak yeni bulgular elde etmeleri veya mevcut bulguları güçlendirmeleri tavsiye edilebilir.

Kaynakça

- Akgol, Y., (2012). Gastronomi Turizmi ve Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Gastronomi Deneyimlerinin Degerlendirilmesi, Mersin University, Institute of Social Sciences, Department of To-urism and Hotel Management, MA Thesis, Mersin.
- Aksoy, M. & Sezgi, G. (2015). Gastronomi Turizmi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gastronomik Unsurları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 3(3), 79-89.
- Alexa (2020). Competitive Analysis, Marketing Mix and Traffic. <https://www.alexa.com/siteinfo/tripadvisor.com>. [Erişim Tarihi: 20.08.2021]
- Arslan, E. (2020). Çevrimiçi Gastronomik Turist Deneyimlerinin İçerik Analiziyle İncelenmesi. *AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi*, 23(2), 442-460.
- Caglı, I.B., (2012). Türkiye’de Yerel Kültürün Turizm Odaklı Kalkınmadaki Rolü: Gastronomi Turizmi Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çalışkan, O., (2013). Destinasyon Rekabetsizliği ve Seyahat Motivasyonu Bakımından Gastronomik Kimlik, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 1(2), 39-51.
- Çakmak, A. (2009). Sinop Kıyı Kentinin Gelişimi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Fox, R. (2007), Reinventing the Gastronomic Identity of Croatian Tourist Destinations, *Hospitality Management*, 26, 546-559.
- Fronza, I., Janes, A., Sillitti, A., Succi, G. & Trebeschi, S. (2013). Cooperation Wordle Using Pre-Attentive Processing Techniques. 6th International Workshop on Cooperative and Human Aspectsof Software Engineering (CHASE). 25 May 2013, San Francisco, CA, USA.
- Gücüklioğlu, G. (2019). Mutlu Kent Sinop’un Turizmde 2020 Hedefi Kalite Olacak <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/mutlu-kent-sinopun-turizmde-2020-hedefi-kalite-olacak/1684293> (Erişim Tarihi: 13.08. 2021).
- Habertürk.com (2021). <https://www.haberturk.com/sinop-haberleri/88946473-sinopta-artan-turist-sayisi-virus-endisesi-yasatiyor> (Erişim Tarihi:13.08.2021).
- Hall, M., Mitchell, R., Sharples, L., (2003). Consuming Places: The Role of Food, Wine Tourism in Regional Development, *Food Tourism Around The World*, London.
- Hall, M., Mitchell, R., (2005). Gastronomic Tourism: Comparing Food and Wine Tourism Experiences, In M. Novelli (Editor), *Niche Tourism, Contemporary Issues, Trendsand Cases*, ss. 89-100
- İkizoğlu, V. Y (2021). Balıkçılık Sektörüne 10,5 Milyon Avro'luk Dev Yatırım. <https://www.haberler.com/vali-karaomeroglu-sinop-su-urunleri-ekosisteminin-13983502-haberi/> (Erişim Tarihi: 09.08.2021).

- Karaçar, E. ve Doğancılı, O. S. (2018). Gastronomik Değerler Kapsamında Sinop Mutfağına zg Bir Değer: Nokul. Sosyal, BeŖer ve İdari Bilimlerde Akademik alıŖmalar-2019/2 (s. 1012-1026), İVPE.
- Kendir, H. (2020). Gastronomik Lezzetlere Yönelik evrimii Turist Deneyimlerinin İncelenmesi: Edirne Tava Ciğeri rneği. Safran Kültür ve Turizm AraŖtırmaları Dergisi, 3 (3), 408-423.
- Kuzka (2021). Balıkçılık Sektörüne 1,5 Milyon Avroluk Dev Yatırım. <https://www.kuzka.gov.tr/basinda-detay.asp?H=1494&Haber=balikcilik-sektorune-105-milyon-avroluk-dev-yatirim> (EriŖim Tarihi: 14.08.2021).
- zdemir, S., Duyar, H.A. & zsandıkı, U., (2020). Karadeniz Kıyılarında Avlanan Hamsi (Engraulis Encrasicolus) Balığının Mevsimsel Olarak Boy-AĞırlık İliŖkisi ve Besin Madde BileŖimleri DeĖiŖimi. Menba Kastamonu Üniversitesi Su rnleri Fakültesi Dergisi, 6(2), 53-62.
- Sahin, E., (2015). Bir Destinasyon Unsuru Olarak Yerel Gastronominin Marka Ŗehir Pazarlamasında Etkileri: Gaziantep rneği, Gaziantep University, Institute of Social Sciences, Department of Gastronomy and Culinary Arts, MA Thesis, Gaziantep.
- Statista, (2020). Number of User reviews and opinions on TripAdvisor worldwide from 2014 to 2019. <https://www.statista.com/statistics/684862/tripadvisor-number-of-reviews/>. [EriŖim Tarihi: 18.08.2021].
- Sinop Valiliği (2021). Tarih. <http://www.sinop.gov.tr/tarih> (EriŖim Tarihi: 13.08.2021).
- Sormaz, U., AkmeŖe, H., Gnes, E., & Aras, S. (2016). Gastronomy in Tourism. Procedia Economics and Finance, 39, 725-730.
- Tikkanen, I. (2007), Maslow's Hierarchy and Food Tourist in Finland: Five Cases, British Food Journal, 109 (9), 721-734.
- TripAdvisor (2021). Sinop Balık Restoranları https://www.tripadvisor.com.tr/Restaurants-g652366-Sinop_Sinop_Province_Turkish_Black_Sea_Coast.html (EriŖim Tarihi: 13.08.2021).
- TUIK, (2019). Su rnleri 2018. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Su-Urunleri-2018-30697> (EriŖim Tarihi: 09.08.2021).
- TUIK, (2020). Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri: Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/Pre-HaberBultenleri.do> (EriŖim Tarihi: 13.08.2021).
- Weber, R.P. (1989). Basic Content Analysis. Sage, London.

SİNOP VE KÜLTÜREL TURİZİMİN ÖNEMİ

Öznur ÖZDEN*

Öz

Günümüzde, şehirlerin kalkınmasında endüstriyel yapılaşmanın yanı sıra bir o kadar da önemli ve etkili olan turizmdir. Turizm şehirler için bir fabrika kadar değerli ve önemlidir. Bu nedenle turizm genellikle bacasız fabrika olarak görülmektedir. Şehirlerde oluşan ve oluşturulacak olan turizm de “Şehir Turizmi” olarak adlandırılmaktadır. Dünyada ve ülkemizdeki şehirlerin gelişim ve ilerlemesinde turizm giderek daha önemli hale gelmektedir. Dünya turizm birliği (UNWTO) verilerine göre, en gelişmiş turizm olarak kültür turizmi gösterilmektedir. Şehirlerin kültürel mirasları, o şehrin turizmi açısından diğer özelliklerinin yanı sıra oldukça önemli bir yere sahiptirler. Kültürel miras alanları içinde yer alan somut alanlar ile birlikte diğer kültürel varlıkların da değerlendirilmesi alternatif bir turizm olan kültürel turizm için önemli bir alan oluşturmaktadır. Türkiye, turizm açısından zengin bir kaynağa sahip ülkelerdendir. Ülkemiz gezgincilere cazip gelecek oldukça fazla kaynağa sahip şehirler içermektedir. Sahip olduğu doğal zenginlikler nedeni ile yerli ve yabancı turist açısından ilgi odağıdır. Ülkemizde turizmin tek kaynağı doğal güzellikleri değil zengin kültür kaynaklarıdır. Anadolu medeniyetlerinin merkezi olan ülkemizin her şehri ayrı güzellikte ve değerinde kültür varlıklarına sahiptir. Sinop eski ve köklü bir yerleşime sahip, kültürel zenginliği fazla olan bir şehirdir. Sinop ve ilçeleri, Çerkez, Abaza, Gürcü ve Muhacir gibi farklı kültürlerle sahip kişilerden oluşmaktadır. Bu toplulukların yaşam tarzları örf, adet, gelenek ve görenek, mutfak ve müzikleri farklıdır. Tüm bu farklılıkların yerinde gözlemlenmesi, insanların turizme katılımlarını da teşvik etmiş olacaktır. Bu çalışmada da Sinop ve ilçelerinde yer alacak kültürel ve kırsal turizmin şehrin kalkınmasına kazandıracak etkilerin neler olabileceği konusu ele alınmıştır. Bunun için mevcut durum ve geliştirilmesi gereken durum irdelenmiş ve öneriler getirilmiştir. Sonuç olarak kültür turizminin sürdürülebilir olması için ise kamu, yerel, sivil ve özel birliklerin birlikte hareket etmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Kültür, Kültürel Turizm, Kırsal Turizm, Alternatif Turizm.

Sinop and the Importance of Cultural Tourism

Abstract

Nowaday, in addition to industrial structuring in the development of cities, it is tourism that is equally important and effective. Tourism is as valuable and important as a factory for cities. For this reason, tourism is generally seen as a factory without a chimney. The tourism that is and will be created in the cities is called "City Tourism". Tourism is becoming more and more important in the development and advancement of cities in the world and in our country. According to the data of The United Nations World Tourism Organization (UNWTO), cultural tourism is shown as the most developed tourism. The cultural heritage of the cities has a very important place in terms of the tourism of that city, among other features. The evaluation of other cultural assets along with the concrete areas within the cultural heritage areas constitute an important area for cultural tourism, which is an alternative tourism. Turkey is one of the countries with a rich tourism resource. Our Country contains cities with many resources that will be attractive to travelers. Due to its natural wealth, it is a center of interest for local and foreign tourists. The only source of tourism in our country is not natural beauty but rich cultural resources. Each city of our country, which is the center of Anatolian civilizations, has cultural assets of different beauty and value.

* Dr. Öğr. Üyesi(emekli), İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi, Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü, ozdeno@istanbul.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0003-3507-2445>.

Although it may seem like a disadvantage to have different cultures in some cities, it can be a great advantage for the tourism flow of that city when evaluated well. Sinop is a city with an old and well-established settlement and a rich cultural wealth. Sinop and its districts consist of people from different cultures such as Circassian, Abkhazia, Georgian and Emigrant. The lifestyles of these communities, customs, traditions and customs, cuisine and music are different. Observing all these differences on the spot will also encourage people to participate in tourism. In this study, the effects of cultural and rural tourism that will take place in Sinop and its districts on the development of the city are discussed. For this, the current situation and the situation that needs to be improved have been examined and suggestions have been made.

Keywords: Sinop, Cultur, Cultural Tourism, Rural Tourism, Alternative Tourism.

Giriş

K lt r, toplumların kimliğini oluşturan, yaşadıkları sürece korudukları ve bir sonraki nesillere bıraktıkları maddi ve manevi t m olgulardır. K lt r  oluşturan bir tek olgu değil tarihsel gelişim içinde topluma mal edilmiş değerler toplamıdır.

Kültürün  ğeleri içinde örf adet, gelenekler, el sanatları, yemekler, ahlak ve kuralları, din, dil, halk oyunları, giyim şekilleri ve mimari yer almaktadır. Bunları içinde yer alan mimari, taşınamaz kültür varlıkları olarak da adlandırılmaktadır.

Tüm bu öğeleri bünyesinde barındıran kültürün turizm üzerindeki önemi geçmişten günümüze daha etkin olarak gelmiştir. Toplulukları oluşturan unsurlarından biri olan kültür zaman içinde uluslararası önem kazanmıştır. İnsanlar kendilerinin dışındaki toplulukların ve ulusların kültürlerini merak edip öğrenmek istemişlerdir. Bu  ğrenme isteği sözel ve yazınsal olmanın dışında görsel olma isteğini de arttırmıştır. Kültürler arası iletişim insanların kültür yolu ile iletişimlerinin de artmasını beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmada, bir şehir üzerinde kültürün turizm açısından değerlendirilmesinde Sinop  rneğinde kültürel değerler açısından önemi işlenecektir. Bu kapsamda da turizm önemlidir. Turizm kültürler arası iletişimde önemli bir yere sahiptir. şehirlerde ve farklı şehirlerde farklı kültürlere mensup kişiler ve topluluklar yaşamaktadır. Farklı kültürlere sahip kişiler arasında kültürlerarası iletişim önemlidir. Farklı kültürlere mensup insanlar arasındaki etkileşim ve anlam aktarımları ve kültürel farklılıkların gözetilmesi gibi konuların incelenmesi kültürler arası iletişim olarak bir çalışma alanıdır.

1. Kültür Turizminde Sinop

Bir yerin turizm açısından değerlendirilmesinde, tarihi, yeme içme alışkanlıkları, inanışları, coğrafi yapısı ve kültürel değerleri önemli bir yere sahiptir. Konumuz olan Sinop ve kültürel turizm için öncelikle şehrin genel yapısına bakarsak;

1.2. Sinop

Sinop; Ayancık, Boyabat, Gerze, Dikmen, Erfelek, Türkeli, Saraydüzü ve Durağan olmak üzere 8 ilçesi ile birlikte orta Karadeniz kıyısında yer alan bir ilimizdir. Aynı zamanda Türkiye'nin en kuzey ucu olan Boztepe Burnu ve Yarımadasında yer almaktadır. Sinop İli, bir tarafı Karadeniz olmak üzere Kastamonu,  orum ve Samsun illeri ile çevrilmiştir(URL 1, URL 2).

Şekil 1: Sinop İl haritası

Kaynak: URL 2

4000 yıl önce inşa edildiği belirtilen surlardan da anlaşıldığı gibi, çok eski ve köklü bir geçmişe sahip olan Sinop, Osmanlı döneminde Kastamonu'nun sancaklarından biri idi. 1460 yılına kadar Candaroğlu Beyliğinde olan Sinop, Fatih Sultan Mehmet tarafından Candaroğlu Beyliğinin ortadan kaldırılması sonucunda Kastamonu ile birlikte Osmanlı Devletine katılmıştır. 1924 yılında da Kastamonu'dan ayrılarak il haline getirilmiştir(URL 3).

Bir yarımadaolan Sinop yol hattı üzerinde olmaması ve yeterli tanıtım yapılamaması nedeni ile uzun yıllar kendi içinde, ilçelerinden gelen insanlar ile ekonomisini döndürmüştür. 1960 yılından itibaren 1992 yılına kadar uzun yıllar Amerikan RADAR üssünün(NATO üssü) Sinop'ta yer alması, üsde görevli Amerikan askerleri ve ailelerinin Sinop'ta yaşamaları, o yıllarda ekonomiye katkı sağlamıştır. Aynı zamanda yerli halktan birçok kişinin de burada işçi olarak çalışmaları ekonomide hareketlilik sağlamıştır.

Sonraki yıllarda ise genel olarak turizmin şehirlerin ve Ülkelerin ekonomisine katkısının anlaşılması ile birlikte Sinop'ta da turizm yönetimine önem verilmiştir. Sinop ile ilgili tanıtımlar artmış, bu da son yıllarda şehre gelen turist yani gezgincilerin sayısının artmasına sebep olmuştur.

Sinop ve ilçelerinde gezginler için ilgi çekici ve gezicileri çeken güzellik ve özellikle birçok görülecek yer bulunmaktadır. Özellikle Sinop ilinde çok güzel alanlar bulunmaktadır ki bunların bazıları;

Kuzeyin en uç noktasına sahip olan Sinop'ta bu nokta İnceburun adı ile anılmaktadır ve burada 1863 yılında yapılmış, 12 metre uzunluğunda, hala ışığı sönmeden balıkçılara yol gösteren tarihi bir fener bulunmaktadır.

Şuanda müze olan ve kaynaklarda 4 bin yıl önce inşa edildiği ifade edilen kale surları içinde yer alan, şiirlere ve şarkılara konu olan Sinop Cezaevi büyük ilgi görmektedir.

Bazı varlıklar bulunduğu yerde hep vardır fakat birinin onu fark edip gündeme getirmesini bekler. Erfelek Tatlıca Şelaleleri de bu şekilde ortaya çıkmıştır. Erfelek'te yaşayan bir gurubun ortaya çıkardığı ve tanıtımı için büyük emek harcadığı, yörenin doğal yapısı içinde zaten var olan şelaleler ki 28 şelaleden oluşmaktadır ve eşsiz bir doğa harikasıdır.

Bir diğer doğa harikası, Türkiye'nin tek fiyort oluşumu olan Hamsiloz(eski adı Hamsoroz) Koyu da Sinop merkeze 11Km mesafede yer almaktadır.

Selçuklular Romalılar gibi tarihte yer alan birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Sinop'ta Roma hamamı olarak MS 660 yılında yapılan yapı; Bizans döneminde kilise, Osmanlılar zamanında da manastır olarak kullanılmıştır.

Sinop merkez kadar Sinop'un ilçeleri de gezginler için görülmeye ve gezilmeye değer birçok güzeleliğe sahiptirler. Bunların bazıları; Ayancık'ta Akgöl Tabiat Parkı ve muhteşem bir damlataşı mağarası olan İnaltı mağarası bulunmaktadır. Boyabat'ta yer altı şehri ve Boyabat Kalesi, Gerze'de Sorgun Takım Şelaleleri Tabiat Anıtı görülmesi gereken yerlerdendir. Tüm bu güzellikler gezicileri ve doğa yürüyüşçülerini cezbeden olağan üstü yerlerdir.

2. Kültür ve Turizm

Toplumların sahip olduğu bilgi birikimi ve deneyimleri o toplumun yarattığı maddi üretimi, dolayısıyla maddi kültürüdür. Eğitim, hukuk, felsefe, ahlak, din ve devlet alanındaki faaliyetlerin toplamı ise o toplumun manevi kültürünü oluşturmaktadır (Saltık, T., 2020)

Toplumların maddi ve manevi kültürleri ayrı ayrı değil, birleşik hali ile kültür olarak tanımlanmaktadır. Toplumların ekonomisi ve gelişmesinde, turizm ve kültür etkin rol oynayan bir faktördür. Kültür ve turizm arasında sıkı ve güçlü bir ilişki olduğu OECD tarafından da kabul edilmektedir. Kültür geniş bir anlamda, müzik aletleri, el sanatları, yemekler, örf ve adetler, ahlak kuralları, halk oyunları, mimari, bayramlar, gelenekler, düğünler, giyim şekli, din ve dil öğelerinden oluşmaktadır.

Günümüzde, kültürlerarası iletişimde Turizm sektörü vazgeçilmez ve çok önemli bir hale gelmiştir. Kültürlerarası iletişim, şehirlerin turizm açısından değerlendirilmesinde, yerelde kabul görmüş ve bilinen kültür öğelerine ek olarak farklı kültürlerle mensup insanlar arasındaki etkileşimin ve kültürel farklılıkların dikkate alınması konularının çalışıldığı bir alandır. İnsanlar; eğitim, işletme organizasyonları, diplomatik süreçler, turistik geziler, siyasal ve ekonomik kısıtlılıklar gibi nedenlerle farklı kültürlerle temasa yönelmektedirler. Bugün kültürlerin karşılaşmalarında, iletişim dili, kültürel kimliğin kurulması önem taşımaktadır.

Bu çalışmada da Sinop'ta yaşam bulan Abhaz, çerkez, gürcü ve muhacirlerin kültürlerinin yereldeki halkın kültürleri ile karışmış şekli ele alınıp farklılıkları vurgulanmaya çalışılacaktır. Farklı etnik guruplara(alt kültürlere) sahip olan Sinop ve ilçeleri bu nedenle kültürler arası turizm için katma değeri yüksek bir olgudur ve ekonomik sorunlara çözüm için de önemli bir yere sahiptir.

Ülkeler ve şehirler varlıklarını sürdürebilmek ve turizmden pay alabilmek için çalışmalar yapmaktadırlar. Bu aşamada da Turizmin öne çıkabilmesi ve önem kazanması için bilinen uygulamalara ek olarak alternatif turizmleri de düşünmek zorundadırlar. Bu kapsamda da bölgedeki etnik gurupların kültürlerini alternatif turizm olarak da düşünebiliriz.

2.2. Alternatif Turizm Olarak Alt Kültürler

Sağlık, doğa turizmi, kış sporları, termal turizm gibi etkinlikler alternatif turizm kapsamında sayılmasına rağmen azınlıkların(alt kültür gurupları) kültürlerinden oluşan etkinlikler de alternatif turizm olarak değerlendirilebilirler.

Günümüzde yeni yerleşen bir kavram kültür ekonomisidir. Bu ifade içinde yeni kültürel bağlantıları sağlayacak olan kültürel ürün ve hizmetleri sunan birçok aktör yer almaktadır. Bu aktörler sayesinde gezgincilere kültür, eğlence ve deneyimi bir arada sunarak otantik ve folklorik öğeleri de bu harmana eklemek turizmde yaratıcılığı artırmaktadır(Emekli, G., 2018).

Türkiye'nin hemen hemen her şehrinde farklı kültürlerle sahip, göçler ile gelen azınlıklar(alt kültürler) bulunmaktadır. Bulundukları şehrin yaşam koşullarına entegre olmuş azınlıkların(alt

kùltürlerin) çokluğu şehrin kùltür zenginliğini de artırmaktadırlar. Azınlıklar, yaşadıkları şehirlerde var olan kùltürler dışında sahip oldukları farklılıklar ile Sinop'un genel dokusunu da çeşitlendirmişlerdir.

Göçün kelime anlamı, bir topluluğu oluşturan kişilerin isteyerek veya zorunluluk ile hayatlarının bir kısmını ya da tamamını geçirmek üzere bulundukları yerden bir başka yere yerleşmek üzere yaptığı coğrafi yer değıştirme hareketidir(Akkayan, 1979: 21).

Kafkas halklarından olan Abhaz, Çerkez ve Gürcülerin zorunlu göç dışında kalan ve sonrasında dönenleri günümüzde Kafkas bölgesinde farklı kısımlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Abhazlar, Güney Kafkasya'nın batısında yaşayan halk, Çerkez ve Gürcüler de Kuzey Kafkas halklarından ve Çarlık Rusya ile gelişen savaş sonrasında uygulanan baskıcı politikalar ile göçe zorlanmışlardır yani sürgün edilmişlerdir. 21 Mayıs 1864 tarihi, Kuzey Kafkasyalılar için üzüntü ve acıların başladığı gündür(Saltık, T., 2020). Diasporanın baskısı ile Abhazlar 1864 yılında büyük topluluklar halinde Suriye, Ürdün, Mısır, Filistin, bazı Avrupa ülkeleri, Amerika ve Anadolu'nun değışik bölgelerine sürülmüşlerdir(Aslan, 2005: 10). Anadolu'ya geldikleri ilk yıllarda birlikte yaşayacakları Türk ve diğer topluluklar ile uyum sorunu yaşamışlar fakat sonraki yıllarda kendi kùltürlerini kaybetmeden birlikte yaşama kùltürünü geliştirmişlerdir(Atasoy, 2014).

Günümüzde de Sinop ve ilçelerinde yaşayan Abhaz, Çerkez ve Gürcüler(Kuzey ve Güney Batı Kafkasyalılar) de kùltürlerini koruyarak yaşamlarını sürdürmektedirler. Eski yıllarda çoğunluğu Sinop, Erfelek ve Ayancık köylerinde yaşayan halklar, ilerleyen yıllarda şehir ve ilçe merkezlerine yerleşmişlerdir.

Diğer bir azınlık gurubu olan muhacirler de Osmanlı döneminin sonlarına doğru Balkanlardan mecburi göç ile Anadolu'ya gelen halktır. Muhacir ifadesi, mübadele veya tek yön olarak göç edenler için kullanılmaktadır. 1912 yılından 1930 yılına kadar zorunlu göç ya da Mübadelede Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan ve Arnavutluk gibi Balkan ülkelerinde yaşayan Türkler, Türkiye'de yaşayan Rum ve Ermeniler ile yer değıştirmişlerdir. Aynen Kafkas halklarından olan Abhaz, Çerkez ve Gürcüler gibi Muhacirler de Türkiye'de geldikleri şehirlerde, kendi kùltürlerini kaybetmeden birlikte yaşama kùltürünü geliştirmişlerdir.

Mübadele sonucu gelenleri diğer göç guruplarından ayıran özellik, gelenlerin sıcak bir çatışma sonrasında değil barış süreci içinde yapılan antlaşmalar ile yer değıştirmeleridir (Tuncay Ercan Sepetcioğlu, 2014).

Kùltürlerini koruyarak yaşamlarını sürdüren alt kùltürlerin kendilerine özgü olan dansları, müzikleri ve yemek kùltürleri, entegre oldukları ülke kùltürleri ile zenginleştirilerek, gezginlerin ilgi odağı haline getirilebilir. Alternatif turizmin önem kazanmasından biri de klasik turizm anlayışından sıkılan gezgincilere farklı bir kùltür sunarak ilgilerini artırmaktır. Günümüzde de seyahatlerin çoğunu kùltür turizm oluşturmaktadır.

Halkların özgün müzik aletleri ile yaptıkları özgün müzikleri ilgi çekici olabilmektedir. Kuzey Kafkas halk ozanlarının çaldıkları geleneksel müzik aletlerinin başlıcaları; akordeon, arp, doli, kamılapş, bjemiye, şkepşine, sırim, p'heç'iç, nakire gibi müzik aletleridir. Bunların bazıları günümüzde kullanılmamaktadır. Bunlardan akordeon benzeri olan Amırzakan en fazla kullanılanlardandır. Vurmalı çalgılardan olan adaul, ainkaga, açij, açarpın de müziklerine eşlik eden aletlerdir(Baba(Papba), A., Bağ, B., Özveri(Yağan), A.,2012).

Hem Kafkas halklarının hem de muhacirlerin yemek kùltürleri, yemeklerinin çeşitliliği ve sunum şekli ile hala korudukları, çok farklı ve zengin bir kùltürleri vardır.

Sonuç ve öneriler

Sinop özelinde kültür turizminin artması için;

Sinop'un tanıtımı ve pazarlamasının çok iyi kurgulanıp uygulanması yanı sıra tarihi ve kültürel değerlerinin öne çıkarılması yerinde olacaktır.

Tanıtımlar yapılırken dış Pazar düşünülmeden önce iç pazarın geliştirilmesi öne çıkarılmalıdır. Çünkü iç Pazar ile dış Pazar birlikte yürümektedir. İç pazarın iyi planlanması dış pazarın da önünü açacaktır.

Turizmin önem kazanması için kamu ve özel kuruluşlar ile sivil toplum örgütlerinin birlikte çalışmaları ve aralarında senkronize bir çalışma planı yapmaları gerekir.

Alt kültürlerin sahip olduğu dernekler ile turizm geliştirmenin birlikte hareket ederek özel günler ve şenlikler düzenlemesi yerinde olacaktır.

Kültür kapsamı içinde yer alan öğelerden biri olan müzik her zaman olduğu gibi iç Pazar ve dış pazarda ortak dil olabilir. Bu nedenle alt kültürlerin müziklerinin yer aldığı özel günler programlanabilir.

Doğa ve kültür bilincinin gelişmesi için yazılı ve sözlü basını kullanarak eğitim programları ayarlanması ve gezginlerin tatile özendirilmesi şehre olan ilgiyi artıracaktır.

Birleşmiş milletlerin kabul ettiği küresel tasarım(herkes için tasarım) çerçevesinde ortopedik, görme, duyma engelliler yanı sıra hasta, yaşlı ve çocukları da dikkate alarak daha fazla kişinin yararlanmalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması erişilebilirliği artıracaktır.

Yerel yönetimlerin kamusal ve özel alanlarda erişilebilir mekanlar oluşturulması için gayret sarf etmesi ve bu tür mekanları artırması her yaş gurubunun şehre ulaşımını kolaylaştırması ilgi ve isteği de artıracaktır.

Şehir için plan ve düzenlemeler yapılırken düşük gelirliilerin de hesaba katılarak kamu ve özel sektör işbirliği içinde turizm projeleri geliştirmelidir.

Ayrıca uzun yıllar var olan fakat sonrasında kaldırılan deniz ulaşımının tekrar Sinop'a kazandırılmaya için girişimlerde bulunulması ve gerçekleştirilmesi Deniz turizminin geliştirilmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Sinop merkez ve ilçelerinden Gerze, Ayancık ve Türkeli de denize kıyıları olmaları nedeni ile genellikle deniz öne çıkarılmış bu da denize kıyısı olmayan ilçelerin geri planda kalmalarına sebep olmuştur. Oysaki içinde yaşayanların bile olağan gördüğü ve farklılığın farkında olmadığı bazı unsurlar öne çıkarılarak tanıtımlarının yapılması şehirlere ilgiyi artıracaktır. Saraydüzü, Dikmen ve Durağan ilçeleri sahip oldukları yaylalar nedeni ile doğa ve kamp turizmine çok uygundur. Boyabat koruduğu eski şehir yapısı ile öne çıkarılabilir.

Dünya şehirleri kültür platformu raporlarına göre, bir şehrin ekonomik zenginliğine en büyük katkı turizmdir. Gezgincilerin seyahat amaçlarının büyük kısmı eğlence amaçlıdır. Yapılan çalışmalar turist olarak da adlandırılan gezgincilerin ziyaret sebeplerinin kültür olduğunu göstermektedir. Bu tür kişileri çekmek için şehirlerin karakterlerinin öne çıkarılarak tercih etmeleri sağlanabilir(WCCR 2015).

Sinop, kültürel turizm konusunda yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve turizm dernekleri ile birlikte yapacağı projeler ile somut kültür mirasları yanı sıra soyut mirasları da öne çıkartarak yaratıcılığını artırabilir. Gelecek yıllar için hedef olarak yaratıcılık üzerine odaklanan programlardan biri olan, 2004 yılında kurulan, "UNESCO yaratıcı Kentler Ağı"na katılmayı hedef alacak şekilde çalışmalar yapabilir. Yaratıcı Kentler Ağı; kültürel çeşitlilik ve sürdürülebilir kentsel gelişme kavramlarını, dünyaya yaymak için oluşturulan ve UNESCO tarafından bu yapıya dahil olan kentlerin küresel düzeyde fırsatlardan yararlanması için kurulmuştur. (UNESCO, 2013; 2015: 1).

Sonuç olarak, yukarıda belirtmeye çalıştığım öneriler ne kadar fazla uygulamaya koyulursa Sinop Turizmi o kadar erişilebilir ve sürdürülebilir olacaktır. Seyahat edilecek yerlerin sürdürülebilirliği Kültürel turizmin daha fazla ve büyüyerek gelişmesine yardım edecektir.

Bunun için;

- Her yıl 3 günlük bir kültür günü düzenlenebilir ve Sinop ve ilçelerinde yaşayan alt kültürler bu süre içinde müzikleri, yemekleri, giysileri ve diğer özelliklerini sergilerler.
- Bu şekildeki kültür günleri etkinliğini de alt kültürlerle ait olan dernekler kanalı ile yapabilirler.
- Geleneksel bir Abhaz, Gürcü ve Muhacir evi ve eşyaları sergilenebilir. Ulusal lezzetler gelenlere sunulabilir.
- Abhaz, Gürcü ve Muhacir müziği eşliğinde dansları sergilenebilir.
- Böyle bir etkinliğe yurt dışındaki diasporalar davet edilebilir veya diğer Ülkelerde yaşayan halklar gelebilir.
- Bu tür etkinlikler de Sinop'un popüleritesini artırarak turizme katkı sağlayacaktır.

Belirtmeye çalıştığım etkinliklerin her sene tekrarlanarak yapılması Sinop'un ülke içi ve dışında tanınırlığını belirgin hale getirecektir.

Kaynakça

- Akkayan, T., (1979), *Göç ve Değişme*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: İstanbul
- Aslan, C., (2005). *Doğu Akdeniz'deki Çerkezler*, Adana: Adana Kafkas Kültür Denegi Yayınları.
- Atasoy, İ., (2014). *Türkiye Çerkezlerinin Siyasi Tarihi ve Sosyo-Kültürel Yapısı*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Baba (Papha), A., Bağ, B., Özveri(Yağan), A., (2012). *Geri Dönüşümün El Kitabı-Her Yönü ile Abhazya*, ISBN: 978-975-8828-52-4, CSA Global Publishing, İstanbul
- Emekli, G., (2018), Kent Turizminde Kültür ve Yaratıcılık, *TUCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu International Geography Symposium on the 30th Anniversary of TUCAUM*.,sempozyumuna sunulmuş bildiri, Editörler, Türkoğlu, N., Bayar, R., Karabacak, K., Anlı, C. K., Kılar, H., Gökkaya, E., 3-6 Ekim 2018 /3-6 October 2018, Ankara
- Saltık, T., (2020). *Tarihsel Mücadele Sürecinde, Adigeler, Abhazlar, Alanlar(Osetinler), Çeçenler*, Genişletilmiş ikinci baskı, Mart 2020, syf. 90-91, Babek Yayınları 48, İstanbul
- Sepetcioğlu, T. E., (2014). İki Tarihsel “Eski” Kavram, Bir Sosyo-Kültürel “Yeni” Kimlik: Mübadele Nedir, Mübadiller Kimlerdir? *TSA / YIL: 18 ÖZEL SAYI S: 3, Ocak/January 2014*, 49-83
- URL 1: <http://www.sinop.gov.tr/cografya> 24.08.2021
- URL 2: http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari4.html 27.08.2021
- URL 3: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Sinop> 27.08.2021
- UNESCO., 2013; 2015: 1
- WCCR., (2015). World Cities Culture Reports, www.worldcitiescultureplatform.com, 2015.

SİNOP TURİZMİNİN DİJİTAL MEDYA HABERLERİNDE TEMSİLİ

Ersin ARIKAN*

Öz

Bu çalışmada Sinop ili ile ilgili turizm haberlerinin dijital medyaya yansımaları araştırılmıştır. İncelenen turizm haberleri Google News arama motorunda Sinop turizmi ile ilgili haberlerden elde edilen veriler Anadolu Ajansı, Hürriyet, Habertürk, NTV, Sözcü, CNN Türk, Haber7, Milliyet, TRT Haber, Haberler.com ve Sabah medya araçlarında listelenen sonuçlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında 1 Ocak 2019 - 1 Ağustos 2021 tarihleri arasında medya araçlarında Sinop turizmi ile ilgili yer alan haberler değerlendirilmiştir. Çalışmada Sinop turizmi ile ilgili haberlerin konuları, Sinop turizmi ile ilgili haberlerde kullanılan anlatım tarzı ve Sinop ilinin Sinop turizm haberlerinde temsil biçimi kategorilerinde incelenmiştir. Çalışma sonucunda Sinop turizmi hakkında çıkan haberlerin; Alternatif turizm, Kovid-19, Turizm talebi, Aşırı turizm, Yatırımlar ve Kent çalışmaları konularında yer aldığı belirlenmiştir. Dijital medyada yer alan haberlerde kullanılan anlatım tarzı; bilgilendirici, takdir edici, umut verici ve beklenti alt kategorilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Sinop turizmi ile ilgili haberlerde Sinop ilinin temsil biçimi; mutlu şehir, kalabalık, güvenli, huzurlu alt kategorilerinden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sinop, Turizm, Dijital Medya, Haberler.

Representation of Sinop Tourism in Digital Media News

Abstract

In this study, the reflections of tourism news about Sinop province on digital media were investigated. The tourism news analyzed was carried out through the results listed in the media tools of Anadolu Agency, Hürriyet, Habertürk, NTV, Sözcü, CNN Türk, Haber7, Milliyet, TRT Haber, Haberler.com and Sabah. Within the scope of the study, the news about Sinop tourism in the media between January 1, 2019 and August 1, 2021 were evaluated. In the study, the topics of the news about Sinop tourism, the style of expression used in the news about Sinop tourism and the representation of Sinop province in the tourism news of Sinop were examined in the categories. As a result of the study, the news about Sinop tourism; It has been determined that it takes place in the subjects of alternative tourism, Covid-19, Tourism demand, overtourism, investments and urban studies. The narrative style used in the news in the digital media; informative, appreciative, hopeful and expectation sub-categories. The representation of Sinop province in the news about Sinop tourism; happy city, crowded, safe, peaceful sub-categories.

Keywords: Sinop, Tourism, Digital Media, News.

Giriş

Karadeniz'e hâkim olmak isteyen ve bunu başarabilen birçok uygarlığın izlerini Sinop'ta bulmak mümkündür. Helen kolonisi olarak kurulduğu bilinen Sinop ilinin Romalıların, Bizanslıların, Selçukluların ve Osmanlıların hâkimiyetinde yer aldığı bilinmektedir. Sinop ilinin sahip olduğu bu özelliği farklı dönem ve kültür özelliklerini bünyesinde bulundurmasına olanak sağlamıştır (Boz, Yurdakul ve Turdubekova, 2017: 52). Karadeniz coğrafyasında önemli bir yere sahip olan ve kalkolitik dönemden günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Sinop, önemli bir doğal liman özelliğine sahip

* Dr. Öğr. Üyesi, Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Rekreatyon Yönetimi Bölümü, earikan@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-6171-1813>.

olmasıyla yoğun bir ticaretin ve kültürel yaşantının görüldüğü bir kent özelliğine sahiptir. Ayrıca kale ve tersanesi ile de Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde önemli bir askeri  s olarak da ön plana  kmıştır. Geçmişten günümüze sahip olduğu kültürel birikimle kendini kültür, yatırımlarla turizm ve eğitim kenti olarak tanımlamaktadır. Ancak kitle turizminde sezonun kısalığı Sinop ilini turizmden sürekli gelir elde etme ve istihdam konusunda alternatif turizm çeşitlerini önceleyen bir stratejiyi benimsemesine neden olmaktadır (Aytuğ vd., 2020: 716). Karadeniz kıyı kuşağı, içerisinde yer alan doğal ve tarihi çekiciliklerinin yanı sıra deniz turizmi açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Ancak deniz turizmi açısından istenilen seviyeye ulaşamadığı söylenebilir. Bu bağlamda denizden yararlanma noktasında ve diğer turizm çeşitlerinde ortamın iklim koşullarının belirlenen eşik değerler arasında bulunması ve uygunluk göstermesi gerekmektedir. Ortamın iklim koşulları büyük önem taşımakta ve turizmin en önemli kaynaklarının başındaki unsurlardan birisi de iklimdir (G  lu, 2010: 120). İ lim koşullarının yanı sıra nüfus yoğunluğu bakımından düşük kabul edilebilecek bir nüfusa sahip Sinop ili, kentleşme ve sanayileşme bakımından gelişim göstermediği bu durumun beraberinde bozulmamış zengin doğal kaynakları ve peyzajları ile önemli bir kırsal turizm potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Sinop il sınırları içerisinde kitle turizmine alternatif olabilecek kırsal turizm kapsamında geliştirilmesi mümkün olan turizm türleri; tarım turizmi, yayla turizmi, doğa yürüyüşü, kuş gözlemciliği, bitki gözlemciliği, kamp ve karavan turizmi, bisiklet turları, kültürel miras turizmi, mağara turizmi, gastronomi turizmi ve foto safari turları söylenebilir ( par ve Tırıl, 2014: 50).

Tablo 1. Sinop İlinin Ziyaretçi  eken Turizm Noktaları

Sinop Arkeoloji Müzesi	Sarıkum Tabiatı Koruma Alanı
Etnografya Müzesi	Tarihi Cezaevi
Sinop Kalesi	Hamsilos Tabiat Parkı
Boyabat Kalesi	Pervane Medresesi
Balatlar Yapı Topluluğu/Kilisesi	Akg�l
Paşa Tabyaları	Tatlıca şelaleleri Tabiat Parkı
Alaaddin Cami	İnaltı Mağarası
İnceburun	Bazalt Kayalıkları
Seyyid Bilal Türbesi	Etnografya Müzesi

Kaynak: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/>. Erişim Tarihi (24. 05. 2021).

Tablo 1’de de görüldüğü üzere Sinop; Bazalt kayalıklar, Tatlıca şelaleleri, İnaltı Mağarası, Hamsilos Tabiat Parkı, Sarıkum tabiat koruma alanı, İnceburun gibi birçok doğal güzellikleri bünyesinde bulundurmaktadır. Diğer taraftan önemli turistik çekicilik merkezi oluşturabilecek; Arkeoloji müzesi, Sinop kalesi, Boyabat kalesi, Balatlar kilisesi, Al eddin Camii, Tarihi Cezaevi gibi tarihi ve kültürel turistik unsurlara sahiptir. Doğal orman örtüsü, uzun kıyı şeridi ve sahilleri ile de turizm alanında son yıllarda artan bir turistik talebe sahip olduğu söylenebilir.

Mevsimsel bir özelliğe sahip olan Sinop turizmi, genellikle yoğun turist hareketliliğini yaz aylarında yaşamaktadır. Bu dönemlerde yatak sayısı, alt ve üst yapı olanakları bakımından yetersiz olduğu görülmektedir. Yaşanan yoğun talebe rağmen arz kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle oluşan açık diğer sayfiye yerlerinde olduğu gibi ev pansiyonculuğu yapan kişiler tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır. Özellikle kayıt dışı ev pansiyonculuğu verilebilecek hizmetin kalitesini düşürebilmekte turistlerin şehir ile ilgili düşüncelerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Bakar, 2019: 58).

Turizm açısından Sinop ilinin SWOT analizini Met (2012: 171-172)  st nl kler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditleri genel özellikler ile açıklamıştır:

Üstünlükler

- Turizm kaynaklarında zenginlik ve çeşitlilik (deniz turizminden kùltür turizmine ve özel ilgi turizmine kadar),
- Bozulmamış doğa,
- Sakin ve huzurlu bir kent yapısı,
- Ulaşım başta olmak üzere altyapı sorununun olmaması (kara, deniz ve havayolu ulaşım imkânları)
- Ucuz bir turizm destinasyonu olması,

Zayıf Yönler;

- Tanıtım ve pazarlama eksikliği,
- Üstyapı yatırımlarının, özellikle konaklama imkânlarının yetersizliği,
- Deniz sezonunun kısa olması,
- Ülkenin diğer bölgelerine (özellikle büyük şehirlere) uzaklığı

Fırsatlar;

- Karadeniz ölkelerine yakınlık,
- Kruvaziyer turizmine elverişlilik,
- Karadeniz turizminde bir uğrak yeri olma olanağı,
- Kongre ve toplantı turizminin geliştirilmesi imkânı,

Tehditler;

- Deniz turizminde ülkenin Ege ve Akdeniz kıyılarındaki destinasyonların rekabeti (yerli ve yabancı turistler açısından Sinop'un fiyat ve kalite dezavantajı),
- Kùltür turizminde markalaşan destinasyonların (Kapadokya, Beypazarı, Safranbolu, Mardin, Şirince vb.) rekabeti,
- Karadeniz kıyı bölgesinde yakın alternatif destinasyonların çokluğu ve rekabetidir.

Kitle turizmi bakımından yaşanan yoğunluk ve iklim koşullarının sezonun uzun yaşamasına yönelik kısıtlamaları ve alternatif turizme destinasyonların gösterdiği ilginin yanı sıra turizmden sürekli gelir elde edebilmek amacıyla turizmin on iki aya yayılabilmesinin sağlanmasında turizm çeşitleri üzerine yatırımlar ve çalışmalar önem kazanmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Sinop ilinin sahip olduğu alternatif turizm potansiyeli ve turizmden düzenli gelir elde edilebilmesinin sağlanması ile birlikte ekonomik anlamda bölge ekonomisinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar (İpar ve Tırıl, 2014; Boz, Yurdakul ve Turdubekova, 2017; Yılmaz ve Zorlu, 2018; Aytuğ vd., 2020) yapılmaktadır. Bu kapsamda Sinop ili turizminin dijital medya araçlarında nasıl haberleştirildiğinin belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın temel amacı "Sinop Turizmi" ile ilgili haberlerin ulusal gazetelerin internet siteleri arşivlerindeki haberlerin basına nasıl yansıdığını içerik analizi yönetimi ile ortaya koymaktır. Bu temel amaç ile birlikte ulusal gazetelerin ve dijital medyada faaliyet gösteren haber kanallarının internet siteleri arşivinde Sinop Turizmi ile ilgili haberlerin hangi kavramlar ve hangi konularla ön plana çıktığı da tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çevrimiçi gazetelerde yer alan Sinop turizmine yönelik haberlerin kapsamını, yer alış biçimi, anlatım tarzının ve temsil biçiminin ortaya çıkarılmasını amaçlayan çalışmada içerik çözümlemesi kullanılmıştır. Çalışmanın inceleme alanı olarak çevrimiçi gazeteler seçilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın evrenini internet haber siteleri oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında söz konusu gazetelerin çevrimiçi sayfaları 1 Ocak 2019 ile 1 Ağustos 2021 tarihleri arasında yayınlanan Sinop turizmine yönelik haberler “Google News” arama motorunda taranması sonucunda ulaşılan tüm haberler, doküman analizine dayalı olarak değerlendirilmiştir. Belirlenen tarihlerdeki medya araçlarının internet sayfalarında yer alan Sinop turizmine yönelik haberlere ulaşılmıştır. Haberlerde Sinop turizmi ile ilgili haberlerin konu başlıkları, anlatım ve sunum biçimleri ve Sinop ilinin temsil biçimi değerlendirilmiştir. Çalışmanın sınırlılığı, içerik analizi için seçilen haber sitelerinden oluşmaktadır. Geleneksel medyanın dijital medyada yer alan haber sitelerinden 11 farklı haber sitesi (Anadolu Ajansı, Hürriyet, CNN Türk, Habertürk, NTV, Sözcü, Haber7, Milliyet, TRT Haber, Haberler.com ve Sabah) ile çalışma sınırlandırılmıştır. Ayrıca belirli bir zaman aralığında yer alan haberlerin değerlendirilmesi araştırmanın diğer bir sınırlılığını (1 Ocak 2019 - 1 Ağustos 2021) oluşturmaktadır.

Çalışmada toplanan veriler alanında uzman iki öğretim üyesi yardımıyla incelenmiştir. İncelenen içeriklerin çeşitli temalara ayrılarak kategorilendirilmesi gerçekleştirilmiştir. İki öğretim üyesi tarafından gerçekleştirilen temalara ilişkin kodlamalar sonucunda çalışmanın güvenilirliğini belirlemek için görüş birliği ve görüş ayrılığı belirlenmiştir. Miles ve Huberman (1994) tarafından açıklanan P (Uzlaşma Yüzdesi %) = $\frac{[Na \text{ (Görüş Birliği)}]}{Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}} \times 100$ kullanılmış olup P=% 83,33 olarak hesaplanarak çalışma güvenilir kabul edilmiştir.

Çalışma için belirlenen ve yanıt aranan araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- Dijital medyada Sinop turizmi ile ilgili haberlerin konu başlıkları nelerdir?
- Dijital medyada yer alan haberlerde kullanılan anlatım tarzı ve üslubu nasıldır?
- Dijital medyada yer alan Sinop turizmi ile ilgili haberlerde Sinop’un temsil biçimi nasıldır?

Çalışmada Tokat (2019) tarafından yapılan araştırmada yer alan; haber konuları, haberlerin anlatım tarzı ve üslup, temsil biçimi kategorilerinden yararlanılarak veriler değerlendirilmiştir.

Son yıllarda destinasyon yönetimi alanında çalışmalar (Saatçi ve Türkmen, 2019; Adamış ve Özçoban, 2020; Aybar ve İçigen, 2020; Yaba ve Koç, 2021) her geçen gün artmaktadır. Özellikle destinasyonlar ile ilgili yazılı ve dijital medyada yapılan haberlerin incelenmesi ile destinasyon yönetimi ve destinasyon pazarlaması çalışmalarına bir temel oluşturabileceği söylenebilir. Bu kapsamda destinasyonların mevcut durumunun ve potansiyelinin medyaya yansımalarının incelenmesi turizm alanında yapılabilecek çalışmalara katkı sağlayabilecektir.

Araştırma soruları kapsamında Sinop ile ilgili dijital medyada yer alan haberlerin konu başlık ve içeriklerine dağılımlarının incelenmesi ve bu bağlamda Sinop turizminin haberlerde anlatılan tarz ve üslup bakımından değerlendirilmesi araştırmanın genel çerçevesini oluşturmaktadır. Ayrıca Sinop ile ilgili haberlerde Sinop’un nasıl temsil edildiği ile ilgili bilgilerin ortaya konulması araştırmada üzerinde durulan diğer bir konu olarak ön plana çıkmaktadır.

2. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde dijital medya araçlarının kurumsal internet sitelerinde yer alan Sinop turizmine yönelik haberlerin farklı haber sitelerinde, temsil biçimi ve anlatım tarzıyla konular değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Dijital Medyada Sinop Turizmi ile İlgili Yer Alan Haberlerin Konulara Göre Dağılımı

Kategoriler	Sıklık (n)	Yüzde %	Haber Başlık ve İçeriklerinden Örnekler
Alternatif Turizm	56	63,63	“Sinop'ta bulunan 1600 yıllık mozaikler turizme kazandırılacak” Anadolu Ajansı “Pandemide ilgi odağı olan Kastamonu ve Sinop'un kanyonları tüm dünyaya tanıtılacak” Hürriyet “Sinop'un modern stadı spor turizmini canlandıracak Sinop'un deniz manzaralı stad-yumunda geri sayım başladı” Habertürk “Sinop'ta deniz sezonu açıldı” Habertürk “Cezaevi restorasyonunda çalışmalar tam gaz” Habertürk “Sinop Kalesi'nde hedef UNESCO Kültürel Miras Listesi” NTV “Sinop'ta 3 bin yıllık yeraltı tünelleri turizme kazandırılacak” NTV “Tarihi Sinop Cezaevi duvarlarında, Roma dönemi kitabeleri çıktı” Hürriyet “Hüzün turizminin Karadeniz durağı tarihi Sinop Cezaevi” Anadolu Ajansı “Mutlu şehir' Sinop inanç turizminde hedef büyütüyor” Anadolu Ajansı “Karavan turizminin ilgisi Karadeniz'e yöneldi” Hürriyet
Kovid- 19	6	6,82	“Mutlu kent' Sinop'ta turizmcilerden vatandaşlara 'Kovid-19 tedbirlerine uyalım' çağ-rısı” Anadolu Ajansı “Artan turist sayısı 'virüs endişesi' yaşıyor” Sözcü
Turizm Talebi	10	11,37	“Mutlu şehir" Sinop 2021 turizmine hazır”Haber7 “Sinop Cezaevi Müzesi'ni, 2,5 ayda 100 bin kişi ziyaret etti” Milliyet “Sinop'ta bulundu! Dünyanın gözü burada...” Hürriyet “Karadeniz Bölgesi'nde en çok turist çeken ilimiz” Haber7
Aşırı Turizm	9	10,22	“Sinop'ta 3 kilometrelik araç kuyruğu” Habertürk “Türkiye'nin en mutlu şehri! Ziyaretçi sayısı açıklandı, rakam sizi çok şaşırtacak...” Hürriyet “Sinop bayramda ziyaretçi akınına uğradı” Anadolu Ajansı
Yatırımlar ve Kent Çalışmaları	7	7,96	“Sinop, meydan projesiyle turizmde ivme kazanacak” TRT Haber “Kuzeyin yıldızı Sinop geçen yıl 1 milyon turisti ağırladı İl nüfusunun 4 katından fazla, şehir merkezi nüfusunun ise 15 katından fazla turisti konuk etti Sinop'a 10 yılda 100 milyon liralık turizm yatırımı yapıldı” Habertürk
Toplam	88	100	

Dijital medyada Sinop turizmi ile ilgili incelenen yetmiş dokuz haber üzerine yapılan içerik analizinde bazı haberler belirlenen kategorilerde birden fazla kodlanmıştır. Yapılan bu kodlamalar doğrultusunda beş kategori (Alternatif Turizm, Turizm Talebi, Aşırı Turizm, Yatırımlar ve Kent Çalışmaları, Kovid-19) belirlenmiştir. Söz konusu haberlerin %63,63'ü Sinop ilindeki alternatif turizm türleri ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Sinop turizmi ile ilgili dijital medyada yer alan haberlerin % 11,37'si Sinop iline yönelik turizm taleplerinden oluşmaktadır. Sezon içerisinde Sinop turizmine yönelik gerçekleşen talepler ve konaklamalar neticesinde meydana gelen yoğunluğa ilişkin aşırı turizm kapsamında değerlendirebilecek haber sayısı neticesinde toplam haberlerin %10,22'sini aşırı turizm oluşturmaktadır. Sinop turizmini geliştirmek amacıyla yapılabilecek ve yapılan yatırımlar ile kent çalışmalarına yönelik haberler toplam haberlerin %7,96'sını, Sinop turizminde meydana gelen talep neticesinde Kovid-19 pandemi süreci ile ilgili haberler %6,82'dir.

Tablo 3. Dijital Medyada Yer Alan Haberlerde Kullanılan Anlatım Tarzı ve Üslubu

Kategori	Sıklık (n)	Yüzde %	Haber Başlık ve İçeriklerinden Örnekler
Bilgilendirici	66	67,35	“Karadeniz Bölgesi'nin en az vaka görülen kenti Sinop'ta turizm beklentisi arttı” Ana-dolu Ajansı “Sinop'un tarihi kale surlarında restorasyon başlıyor” Haberler.com “Sinop'ta 2 bin 500 yıllık tarihi surlar turizme kazandırılıyor” Hürriyet “Sinop'taki konaklama tesislerinde doluluk oranı yüzde 70'e yaklaştı” NTV “Sinop'ta artan turist sayısı 'virüs endişesi' yaşıyor” Habertürk

			“Türkiye'nin en çok ziyaret edilen müzelerinden 'Sinop Tarihi Cezaevi' ziyarete kapatıldı” NTV “Anadolu'nun Alkatrazı 20 bin kişiyi ağırladı” Anadolu Ajansı “Sinop Tarihi Cezaevi ve Müzesi'nde restorasyon çalışmaları başladı” Anadolu Ajansı
Takdir Edici/Övücü	18	18,37	“Karadeniz'in en güvenli sahilleri Sinop'ta” Haberler.com “Denizle orman Sinop'un doğa harikası tabiat parklarında birleşiyor!” CNN Türk “Sinop Erfelek Tatlıca Şelalelerini 2,5 ayda 60 bin kişi ziyaret etti” Hürriyet “Sinop'un görkemli kalesi Boyabat” Anadolu Ajansı “Doğası, denizi ve tarihiyle turistlerin gözdesi Sinop” TRT Haber “Türkiye'nin en kuzeyinde saklı bir koy: Hamsilos” Hürriyet “Türkiye'nin en kuzeyinin saklı cennetleri: Hamsilos ve Aklıman koyları” Haber7
Umut Verici	7	7,14	“Sinop'ta turizm sektörünün bayram tatili beklentisi yüksek” Anadolu Ajansı “Kruvaziyer turizmde rota Sinop Tosun: “Bu yıl 6 gemi gelecek” Habertürk
Beklenti	7	7,14	“Mutlu şehir Sinop, tatilcileri bekliyor” Sabah
Toplam	98	100	

Dijital medyada Sinop turizmi ile ilgili yapılan haberlerde anlatım tarzı ve üslubu incelendiğinde haberlerin en çok bilgilendirici nitelikte haberlerden oluştuğu belirlenmiştir (n=66). Toplam haberler içerisinde yapılan kodlamalar ile haberlerin içeriğinde yer alan metinlerde %67,35 oranında bilgilendirici ifadelerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sinop turizmi ile ilgili haberlerde Sinop ilinin sahip olduğu turistik çekicilik unsurlarını haberleştiren ve bu bağlamda takdir edici, övücü haberlerin %18,37 olduğu belirlenmiştir. Haberlerin içeriklerinde Sinop turizmi ile ilgili umut verici haberlerin de sıklıkla (%7,14) dijital medya kanallarında yer aldığı tespit edilirken aynı oranda (%7,14) Sinop turizmi ve Sinop'ta turizmin kısa ve orta vadede gelişimi ile ilgili haberlerin yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Birden fazla kodlama ile haberlerin içeriklerinin değerlendirildiği üslup ve anlatım tarzı ile ilgili değerlendirmeler neticesinde haberlerin sıklıkla bilgilendirici ardından takdir edici, umut verici, beklenti tarzında dijital medyada yer aldığı belirlenmiştir.

Tablo 4. *Dijital Medyada Yer Alan Sinop Turizmi ile İlgili Haberlerde Sinop'un Temsil Biçimi*

Kategori	Sıklık (n)	Yüzde %	Haber Başlık ve İçeriklerinden Örnekler
Mutlu şehir/ Mutlu kent	41	69,5	“Mutlu şehir Sinop'un 2021 yılı turizm beklentisi yüksek” TRT Haber “Mutlu şehir Sinop'ta sezonunun uzaması turizmcileri memnun ediyor” Sabah “Mutlu kent Sinop yaz sezonuna hazırlanıyor” Milliyet “Mutlu kent Sinop'un turizmde 2020 hedefi kalite olacak” Anadolu Ajansı
Kalabalık	9	15,25	“Sinop 1 milyon ziyaretçiyi ağırladı” Habertürk “Mutlu kent Sinop bayramda doldu taşı” Hürriyet “Mutlu kent Sinop'un nüfusu bayram tatilinde 4'e katlandı” Habertürk “Turizmde yıldızı parlayan Sinop'ta konaklama sıkıntısı yaşanıyor” Anadolu Ajansı “Mutlu şehir Sinop'ta turizm mutluluğu” Habertürk
Güven/ Güvenli/ Huzurlu	9	15,25	“Türkiye'nin en kuzeyindeki huzurlu kent Sinop” CNNTürk “Güvenli plajlar kenti Sinop'ta deniz turizmine ilgi artıyor” Sabah
Toplam	59	100	

Sinop turizmi ile ilgili haberlerde Sinop iline ilişkin haber başlıklarında ve içeriklerinde sıklıkla mutlu şehir ve mutlu kent kelimesinin kullanıldığı belirlenmiştir (%69,5). Bununla birlikte güven ve güvenli kelimeleri Sinop ilini açıklarken kullanılmaktadır (%15,25). Sinop turizmi ile ilgili haberlerde Sinop kalabalık olarak ifade edilmektedir (%15,25). Haberlerin incelenmesinde dikkat çeken unsurlardan birisi mutlu kelimesinin çoğu zaman mutlu şehir, mutlu kent şeklinde kullanılması olmuştur. Bu

bağlamda incelenen toplam haber sayısında yüksek bir oranda ‘mutlu’ kelimesinin Sinop’u tanımlarken kullanılması Sinop ilinin imajında yer edindiğı ve bilinirliğinin bu kapsamda olduğı söylenbilir.

Sonuç

Markalaşma çalışmalarında, kentin imajının mevcut durumunun ve potansiyelinin belirlenmesi önemli bir başlangıç aşamasıdır. Bu kapsamda kentler ile ilgili yapılan haberler kent imajının oluşturulmasında önemli bir role sahiptir (G r kemi ve Solmaz, 2014). İnsanların izledikleri filmler, diziler ile okudukları ve yazılı basında karşılaştıkları kitaplar ve haberlerin yanı sıra kişisel deneyimleri kent imajının oluşmasında önemli bir role sahiptir. Bütün bu bilgiler toplamda kentler ile ilgili olumlu, olumsuz veya nötr bir imajın oluşmasında etkilidir (şahin, 2010). Ayrıca kentler ile ilgili ulusal ve uluslararası medya gruplarında yer alan negatif haber olayları, kent imajları için yıkıcı sonuçları beraberinde getirebilmektedir (Avraham, 2004: 472). Medyada yer alan haberlerin sıklık dereceleri ve içerikleri söz konusu haberleri takip eden bireylerin algıladıkları ülke imajının gelişmesine olumlu yönde katkı sağlar ken, olumsuz haberler de imajı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kişiler daha önce ziyaret deneyimi sağlayamadıkları ve hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları ülke ve destinasyonlar ile ilgili haberlerden elde edindikleri bilgiler doğrultusunda birtakım algılara sahip olabilmektedirler (Ateşoğlu ve Türker, 2013: 127).

Bu kapsamda dijital medya kanallarında Sinop turizmi ile ilgili yapılan haberlerin değerlendirildiğı çalışmada kategorilerin; alternatif turizm, turizm talebi, aşırı turizm, yatırımlar ile kent çalışmaları ve Kovid-19  zerine olduğı belirlenmiştir. Özellikle haberlerin genellikle Sinop ilinin sahip olduğı alternatif turizm çeşitlerinden olduğı söylenbilir. Sinop ilinin sahip olduğı alternatif turizm  eşitleri üzerine yapılan çalışmalarda ( par ve Tırl, 2014; Boz, Yurdakul ve Turdubekova, 2017; Aytuğ vd., 2020) yer alan konuların haberleştirildiğı sonucuna ulaşılmıştır. Dijital medyada yer alan haberlerde kullanılan anlatım tarzı ve üslubu incelendiğinde en çok bilgilendirici nitelikte haberlere yer verildiğı sonucuna ulaşılmıştır. Sinop ilinin sahip olduğı doğal g z lliklerinin, kültürel değerlerin, tarihinin ve sahillerinin takdir edici ve övücü bir biçimde işlendiğı belirlenmiştir. Alternatif turizm çeşitlerine gösterebilecek ilgi ile sezona ilişkin öngörülerin yer aldığı haberler umut verici kategoride değerlendirilmiştir. Sezon  ncesi Sinop turizmine yönelik beklenti ve tahminler beklenti kategorisi olarak isimlendirilmiştir. Bu kapsamda Sinop turizmine yönelik haberlerin bilgilendirici, takdir edici, umut verici ve beklenti başlıklarında medyada yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Dijital medyada yer alan Sinop turizmi ile ilgili haberlerde Sinop ilinin temsil biçimi incelendiğinde, mutlu şehir, kalabalık ve güven kategorilerinde medyada yer aldığı belirlenmiştir.

Kentler, haber medyalarında felaket, suç, kaza vb. gibi haberlerde olumsuz olarak yer alabilmektedir. Ancak kent imajının haber değeri taşıyan kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerin düzenlenmesi, etkinliklere kamuoyu önderlerinin davet edilmesi ile olumlu imajın oluşturulmasına katkı sağlanabilir (şahin, 2010). Özellikle kentlerin sahip oldukları turizm çekiciliklerinin söz konusu bu etkinliklerle desteklenerek haberleştirilmesi hem çekiciliklerin tanıtımında hem de kentlerin sahip oldukları turistik çekiciliklerin görsellerle desteklenerek tanıtımında önemli olduğı söylenbilir. Bu bağlamda Sinop ilinin sahip olduğı doğal turizm potansiyeli, tarihi ve kültürel turizm potansiyeli ile etkinlik turizmi kapsamında haberlerin medya unsurlarında sıklıkla yer alması önemlidir.

Kaynakça

Adamış, E. ve  z oban, E. (2020). Kış Turizminin Dijital Medya Haberlerinde Temsili: Uludağ Kayak Merkezi  zerine Bir Söylem Analizi, *International Journal of Social Inquiry*, 13 (1), 1-26.

- Ateşoğlu, İ. ve Türker, A. (2013). Türkiye'yi Ziyaret Eden Turistlerin Algıladıkları Ülke İmajı ve Olumsuz Algılara İlişkin Çözüm Önerileri, *Yeni Fikir Dergisi*, 5 (10), 112- 135.
- Avraham, E. (2004). Media Strategies for Improving an Unfavorable City Image”, *Cities*, 21 (6), 471- 479.
- Aybar, D. H. ve İçigen, E. (2020). Yeni Bir Destinasyon Olan Salda Gölü ile İlgili İnternet Haberleri Üzerine Bir İçerik Analizi, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, X, 49-59.
- Aytuğ, H.K., Eryılmaz, Ç., Uçar, S. ve Can, O. (2020). Sinop İlinin Alternatif Turizm Çeşitleri Açısından Swot Analizi, *Karadeniz Araştırmaları*, XVII, 67: 715-736.
- Bakar, R. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Sinop İli Destinasyon İmaj Algıları*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Boz, M., Yurdakul, S. B. ve Turdubekova, S. (2017). Yerli ve Yabancı Turistlerin Sinop'un Kùltür Turizmi Çekiciliklerine ve Altyapısına İlişkin Algıları, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (5), 49-65.
- Görkemli, N. ve Solmaz, B. (2014). Evaluating News In Press About Konya In Context Of City Image, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı, 145-157.
- Güçlü, Y. (2010). Sinop-Ordu Kıyı Kuşağında İklim Konforu ve Deniz Turizmi Mevsiminin İklim Koşullarına Göre Belirlenmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 15 (23), 119-144.
- İpar, M. S. ve Tırlı, A. (2014). Sinop İlinin Kırsal Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7 (2), 45-54.
- Met, Ö. (2012). Turizm İle Yöresel Gelişme: Sinop İçin Bir Turizm Gelişim Stratejisi Önerisi, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı 34, 163-179.
- Miles, B. M. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*, (2nd edition), Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Saatçi, G. ve Türkmen, S. (2019). Dünya Basınında Türkiye Turizmi ile İlgili Yer Alan Haberlerin Değerlendirilmesi, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7 (20), 72-84.
- Şahin, G. (2010). Turizmde Marka Kent Olmanın Önemi: İstanbul Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı (2021). Sinop İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/>, Erişim Tarihi (24.05.2021).
- Tokat, G. (2019). *Televizyon Haberlerinde Suriyeli Sığınmacıların Temsili*, Selçuk Üniversitesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Yaba, M. ve Koç, H. (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Basında Yer Alan Turizm Haberlerinin Değerlendirilmesi, *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 1-12.
- Yılmaz, A. ve Zorlu, K. (2018). Swot-Ahs Analizi Kullanılarak Sinop'ta Sürdürülebilir Turizm Stratejilerinin Önceliklendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 390-403.
- İnternet Kaynakları
- <https://www.sabah.com.tr/arama?query=sinop%20turizm>, Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- <https://www.cnnturk.com/arama?q=sinop%20turizm>, Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- <https://www.haberturk.com/arama/?tr=sinop%20turizm>, Erişim Tarihi: 05.08.2021.
- <https://www.hurriyet.com.tr/arama/#/?page=1&key=sinop%20turizm&order=Yeniden%20Es-kiye&where=/&how=Article,NewsVideo,NewsPhotoGallery,Column,Recipe&platform=/&isDetail=false>, Erişim Tarihi: 05.08.2021.
- <https://www.aa.com.tr/tr/search/?s=sinop+turizm>, Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- <https://www.ntv.com.tr/ara?q=sinop%20turizm#gsc.tab=0&gsc.q=sinop%20turizm&gsc.page=1>, Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- <https://www.haberler.com/ara/?q=sinop+turizm>, Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- <https://www.trthaber.com/arama.html?q=sinop+turizm>, Erişim Tarihi: 03.08.2021.
- <https://www.milliyet.com.tr/arama/sinop-turizm>, Erişim Tarihi: 03.08.2021.
- <https://www.sozcu.com.tr/arama/>, Erişim Tarihi: 04.08.2021.
- <https://www.haber7.com/arama?q=sinop+turizm>, Erişim Tarihi: 03.08.2021.
- <https://news.google.com/search?q=sinop%20turizm&hl=tr&gl=TR&ceid=TR%3Atr>, Erişim Tarihi: 02.08.2021.

GASTRONOMİK BİR ÜRÜN OLARAK SİNOP MANTISI'NIN ÇEVİRİM İÇİ TURİST DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ

Hüseyin Avni KIRMACI*

Emre AKMANOĞLU*

Hüseyin Fatih ZARARSIZ*

Öz

Turizm çeşitli nitelikler içerir, ancak turizm endüstrisinin son on yılda elde ettiği mevcut gelişme aşamasıyla, bir destinasyon için bir pazarlama aracı olarak yiyecekleri şiddetle tavsiye eden yeni bir turizm biçiminin geliştirilmesine yol açmış ve bu turizm biçimi "gastronomik turizm" olarak adlandırılmıştır(Kumar, 2019). Araştırmanın amacı gastronomik bir ürün olan Sinop Mantısının çevrim içi turist deneyimlerini incelemek ve bu doğrultu da değerlendirmeler de bulunmaktadır. Araştırma betimsel bir nitelikte olmanın yanı sıra nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmeye tabii tutulmuştur. Değerlendirme kapsamında Sinop ilçe merkez ve ilçeleri araştırılmış, Turist deneyimlerini çevrimiçi inceleme fırsatı veren Tripadvisor'da olumlu ve olumsuz yorumlar elde edilerek incelenmiştir. Araştırmanın everenini, Tripadvisor web sitesinde yer alan Sinop Mantısının satışının gerçekleştiği Sinop ilinde faaliyette bulunan aktif işletmeler oluşturmaktadır. Sinop ilinde aktif faaliyet gösteren 1 Ocak 2018- 10 Ocak 2021 tarihleri arasındaki 3 yıllık süreçte TirpAdvisor'da en çok yorum alan 4 Sinop Mantısı satışı gerçekleştiren işletme oluşturmıştır. Yapılan çalışmalar doğrultusunda Sinop işletmelerin yöresel bağlamda en çok menüde yer alan ürün 'Sinop Mantısı' olduğu ancak coğrafi işaret alma durumunda geç kalındığı düşünülmektedir. Sinop Mantısının olumlu yorumları 551'iken sadece 62 olumsuz yorumun gelmesi turistlerin memnuniyet düzeylerinin olumlu olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda önerilerde bulunulmuş ve bu çalışma Sinop mantısına yönelik gelecek çalışmalar da yardımcı kaynak niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Gastronomi, Gastronomi Turizmi, Sinop, Sinop Mantısı, Coğrafi İşaret.

Investigation of Online Tourist Experiences of Sinop Ravioli as a Gastronomic Product

Abstract

Tourism includes various qualities, but with the current stage of development that the tourism industry has reached in the last decade, it has led to the development of a new form of tourism that strongly recommends food as a marketing tool for a destination, and this form of tourism has been named "gastronomic tourism" (Kumar, 2019). The aim of the research is to examine the online tourist experiences of Sinop Mantısı, which is a gastronomic product, and to make evaluations in this direction. In addition to being a descriptive study, the research was also evaluated by content analysis method, one of the qualitative research methods. Within the scope of the evaluation, Sinop district center and its districts were researched, and positive and negative comments were obtained on Tripadvisor, which provides the opportunity to review tourist experiences online. The universe of the research consists of active businesses operating in the province of Sinop, where Sinop Mantısı are sold on the Tripadvisor website. In the 3-year period between January 1, 2018 and January 10, 2021,

* Doç. Dr., Karabük Üniv., Safranbolu Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Böl., avnikirmaci@karabuk.edu.tr-<https://orcid.org/0000-0001-8164-0920>.

* Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, eemre.akmanoglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2224-0980>.

* Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, huseyinfatihzararsiz@gmail.com <https://orcid.org/0000-0001-5623-6133>.

operating in the province of Sinop, 4 Sinop Ravioli, which received the most comments on TirpAdvisor, were established. In line with the studies carried out, it is thought that 'Sinop Mantısı' is the product that is on the menu most in the local context of Sinop businesses, but it is now too late to get geographical indication. While the positive comments of Sinop Mantısı were 551, it was determined that the satisfaction level of the tourists was positive with only 62 negative comments. In this context, suggestions have been made and this study is a helpful resource for future research on Sinop mantı.

Keywords: Gastronomy, Gastronomy Tourism, Sinop, Sinop Mantısı, Geographical Indication.

Giriş

Yiyecek, insanlığın varoluşu için her zaman temel gereksinim olmuştur(Kumar, 2019). Ancak gastronominin önemli ölçüde odağının yiyecek ve i e eğın maddi özü olmadığını, daha ziyade - yiyecek ve içecek ancak tüketildikten sonra bizi ayakta tutabildiğı için - nasıl, nerede, ne zaman ve neden yeme ve i eme olduğunu öne sürmektedir. Yakın tarihli bir metinde gastronomi, 'refleks olarak yemek pişirme, hazırlama, sunma ve yeme' olarak tanımlanmaktadır(Santich, 2004). Gastronomi, gıdanın ana konu olduğu çeşitli sosyal, kültürler, tarihsel bileşenler, edebiyat, felsefe, ekonomik durum, din ve diğ rleri hakkında bir anlayıştır(Zahari ve ark., 2009). Turizm işletmelerinin pazarlama faaliyetlerinin yeterlilik düzeyi yüksek olabilmesi için çevredeki faktörleri önemsemesi, araştırması, yeni fırsatlar yaratması ya da gelen fırsatları iyi değerlendirmesi gerekir(Kılıç ve Demir, 2017). Günümüzde her yıl milyonlarca insan, sürekli yaşadıkları yerlerden geçici sürelerle ayrılarak başka ülkelere veya bölgelere gitmekte ve buralarda gezip-görme, dinlenme, eğlenme-öğrenme gibi psikolojik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılamaktadırlar(Kargiglioğlu ve Akbaba, 2016). Giderek daha rekabetçi bir pazarda, destinasyonlar kendilerine rekabet avantajı sağlayabilecek benzersiz nitelikler ararlar. Rekabet gücünü etkileyebilecek popüler ve gelecek vaat eden bir destinasyon özelliği gastronomidir. Kültür turizmi bir unsur olarak, gastronomi ziyaretçilerin öğrenme fırsatları sağlar, yeni tatlar ve yerel kültürlerin lezzetlerini sunar(Seyitoğlu ve Ivanov, 2020). Bu araştırmanın amacı gastronomik bir ürün olan Sinop Mantısının  evrim içi turist deneyimlerini incelemek ve bu doğrultu da değerlendirmeler de bulunmaktadır. Araştırma betimsel bir nitelikte olmanın yanı sıra nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmeye tabii tutulmuştur. Değerlendirme kapsamında Sinop ilçe merkez ve ilçeleri araştırılmış, Turist deneyimlerini  evrimi i inceleme fırsatı veren Tripadvisor'da olumlu ve olumsuz yorumlar elde edilerek incelenmiştir. Tripadvisor kullanıcıları, otelleri, restoranları vb. Değerlendirebilir ve ayrıca fikirlerini metin biçiminde yazabilirler(Khorsand, 2020). Çalışma kapsamında Tripadvisor'un incelenme nedeni Turizmi barındıran en kapsamlı web platformu olmasıdır(Kendir, 2020). Bunun yanı sıra Sinop Mantısının seçilme nedeni ise İşletmelerde en çok menüde yer almasıdır. Nitekim Kargiglioğlu 2018'de yapmış olduğu bir çalışma da restoranların menüsünde en fazla yer alan yöresel yemeğın Sinop Mantısı olduğu sonucuna varmışır(Kargiglioğlu ve Ayyıldız, 2018).

1. Gastronomi Turizmi

Zamanla turizm ve turist kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte insanların seyahat etme amaçlarına göre turizm  eşitleri oluşmaya başlamış ve gün geçtikçe trendlere göre turizm çeşitlerinde farklılaşmalar yaşanmıştır(Kargiglioğlu ve Akbaba, 2016). Ve bu bağlam da gastronomi kavramı oldukça köklü geçmişe sahip bir bilim dalını ifade etmesine rağmen gastronomi turizmi, özellikle son on yıldır tartışılan ve farklı bakış açılarıyla yeni çalışmalar kazandırılan bir alan olarak dikkat çekmektedir(Sarışık ve  zbay, 2015). Gastronomik kimlik,  evre (iklim ve coğrafya) ve kültür (din,

tarih, etnik çeşitlilik, gelenekler, değerler ve inançlar) olmak üzere iki faktörün birleştiği yerde ortaya çıkar(Seyitoğlu ve Ivanov, 2020). Pratik olarak gastronomi ise, birlikte bir yaşam sanatı oluşturduğu, düşünülebilecek tavsiye ve rehberliğin uygulanması, becerilerin ve bilginin kullanılması anlamına gelir. "Pratik gastronomi", Gillespie'nin ayırt ettiği dört ana gastronomi alanından biridir ve "ham ürünlerin estetik, ulusal, bölgesel ve kültürel olarak özel yenilebilir ürünlere dönüştürülmesinde yer alan teknikler ve standartlarla ilgili olduğu" olarak tanımlanmaktadır(Santich, 2004). Gastronomi çeşitliliğine ve günümüz dünyadaki gelişimine bakıldığında, oteller, yemek servisi, gıda imalatçıları, catering, gıda medyası ve diğer konaklama ve turizmle ilgili alanlar dahil olmak üzere tüm alanlarda iyi hazırlanmış, kendini işine adanmış şefler, müdürler ve yöneticiler için umut verici bir ihtiyaç olacaktır(Zahari ve ark., 2009). Gastronomi, bir turist destinasyonunun seçiminde temel unsurlardan biri haline gelmiştir (turistlerin% 15'i, turistik destinasyonlarını seçmedeki ana motivasyonları arasında yerin gastronomisine sahiptir). Bu, "Gastronomi Turizmi" adı verilen yeni bir turist modalitesinin doğması anlamına gelmektedir.(Berbel-Pineda ve ark., 2019). Türkiye'ye gastronomi amaçlı gelen turistlerin harcamalarının yaklaşık %27'si, normal turistlerin harcamalarının ise yaklaşık %20'si gastronomik amaçlıdır(Tuna, Kargiglioğlu ve Ağaoğlu, 2020). Gastronomik bir kimlik oluşturmak ve sağlamak için farklılaştırma, estetikleştirme, kimlik doğrulama, simgeleştirme ve gençleştirme gibi yaklaşımlar önermektedir. Bu, bir destinasyonun gastronomik kimliğini sunmak için faydalı bir çerçeve olarak kabul edilir(Seyitoğlu ve Ivanov, 2020). Gastronomi, turistlerin destinasyonun kültürel kökenlerini keşfetmesine olanak tanır, böylece seçimin motivasyonlarından biri olur ve hatta turist deneyiminin genel memnuniyetinin analizinde temel bir faktör haline gelir(Santa Cruz ve ark., 2019).

1.2. Sinop Mantısı

Un, su, tuz, yumurta, kıyma, soğan, karabiber, kırmızıbiber, yoğurt, sarımsak, ceviz, tereyağı(Seçim ve Genç, 2019).

Un, su, tuz, yumurta karıştırılarak kulak memesi kıvamında hamur yoğrulur. Daha sonra ince doğranmış soğan, az yağlı kıyma, karabiber ve tuz ile iç harcı hazırlanır. Dinlendirilen hamur bezelere ayrılarak oklava yardımıyla açılır. Açılan hamur kare şeklinde oklava hizası ile kesilir. Sonrasında içlerine hazırlanmış olan kıymadan eklenir. Burada püf nokta bir kaşığa üç mantı sığacak şekilde büyüklüğü ayarlanmalıdır. Kare şekilde olan mantı hamuru içine kıyma koyulduktan sonra üçgen şekilde katlanır sonrasında kesişmeyen iki tarafı da kayık şekli verecek şekilde katlanmalıdır. Hazırlanan mantılar kaynayan suya atılır. Mantılar yukarıya çıkmaya başlayınca az soğuk su ile yapışması engellenir ve tencereden alınır. Önceden hazırlanan sarımsaklı yoğurt veya eritilmiş tereyağı ve dövülmüş ceviz üzerine gezdirilir.

Kaynak: <https://otelleri.net/sinopun-meshur-yemekleri.htm>

1.3 Coğrafi İşaret

Coğrafi işaret belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile bütünleşmiş bir ürünü gösteren ad veya işaretlerdir (Oraman, 2015). Bir bölgenin herhangi bir ürünü, halısı, kilimi, meyvesi, taşı, madeni, çeşitli malzemelerle oluşan işlemleri diğer yörelerde üretilenlerden farklı olabilir. Bir yörede üretilen bir ürün ün kazanmış olabilir. Bu ürünlerde o yörenin adının kullanılması, tüketiciler tarafından o ürünün belli bir kaliteye sahip olduğu şeklinde algılanıp, güvenilir bulunabilir (Meral ve Şahin, 2013). İnsanlar günümüzde ulaşımdan, yeme-içmeye her alanda doğal, geri dönüştürülebilir, doğaya zarar vermeyen, yerel halkı koruyan ürünleri tercih etmektedir. Coğrafi işaretli ürünleri de kullanıcılarda büyük bir güven oluşturmakta, bunun bilincinde olan firma, kurum ve kişiler kendi kimliklerini yansıtan ürünlerinde coğrafi işaretleme yoluna gitmiştir (Kargiglioğlu, Bayram ve Çetin, 2019). Yöresel ürün ve yemeklerin çoğu coğrafi işaret olarak Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenmekte ve bunlar Türkiye'nin gastronomi turizminin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Hazarhun ve Tepeci, 2018). Coğrafi işaretli Ürünlerin içerisinde Doğal, Tarım, Maden, El Sanatları ve Sanayi gibi ürünler yer almaktadır. Coğrafi işaretli ürünün tescili; yerli üretim, kırsal kalkınma, kültürel ürünlere sahip çıkma, Turizm gayesi gütmeye ve Taklitlerden sakınma amacıyla gerçekleştirilmektedir (Oraman, 2015). Yöresel değerleri ekonomiye kazandıran ve daha da önemlisi bunları yaşatarak gelecek nesillere aktarmayı sağlayan coğrafi işaretler önemli bir sınaî mülkiyet hakkıdır (Tanrıku, 2007).

1.4. Sinop İlinde Gastronomi Turizmi ve Coğrafi İşaret Yolunda Sinop Mantısı

Tablo 1: Sinop'un Coğrafi İşaret Tescilli ve Tescil Sürecinde ki Gastronomi Ürünleri

Ürün Adı	Dosya No	Başvuru	Tescil Tarihi	Tescil	İlçe
Boyabat Gazidere Domatesi	C2017/136	13.09.2017	12.04.2019	427	BOYABAT
Boyabat Sırık kebabı	C2018/119	21.05.2018	28.09.2020	549	Boyabat
Sinop Nokulu	C2011/087	08.12.2011	15.12.2017	284	Merkez
Sinop Kestane Balı	C2020/069	06.03.2020	13.01.2021	649	Merkez
Gerze düğün helvası	C2018/104	30.04.2018	Değerlendirme aşamasında	-	Gerze
Sinop Mantısı (Kulak hamuru)	C2020/024	24.01.2020	Değerlendirme aşamasında	-	Merkez
Gerze Hacıkadı Tavuğu Eti	C2020/450	30.12.2020	Değerlendirme aşamasında	-	Gerze

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, 2021

2. Yöntem

Bu araştırmanın amacı gastronomik bir ürün olan Sinop Mantısının çevrim içi turist deneyimlerini incelemek ve bu doğrultu da değerlendirmeler de bulunmaktadır. Araştırma betimsel bir nitelikte olmanın yanı sıra nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analiz yöntemi ile değerlendirilmeye tabii tutulmuştur. Değerlendirme kapsamında Sinop ilçe merkez ve ilçeleri araştırılmış, Turist deneyimlerini çevrimiçi inceleme fırsatı veren Tripadvisor'da olumlu ve olumsuz yorumlar elde edilerek incelenmiştir. Tripadvisor 2019 senesinde toplam 859 milyon kişi tarafından yorum almış (Statista, 2020) ve bununla birlikte Tüketici sanal topluluklarında dünya çapında ki aktif Turizm faaliyeti, otel

ve yiyecek deneyimlerinin tartışılmaya olanak sağlayan en başarılı sosyal web sitelerinden biri olduğu bilinmektedir(Buhalis ve Law, 2008). Çalışma bağlamında elde edilen yorumlar kelime bulutu yöntemi ile görselleştirilerek çalışmaya sunulmuş, içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Kelime bulutları bir araştırmanın öne çıkan kelimelerin ya da görüşlerin sanat ve sosyal açıdan gösterimini gerçekleştiren ve sürekli kullanılan ve yaygın hale gelen başarılı bir tekniktir(Ustaoğlu, 2019). Elde edilen bulguların görselleştirilme sebebi ise göze hitap ederek estetik bir hal alma sonucu değil, konunun anlaşılabilir olmasını sağlamak ve konuyla alakalı bilgilendirme sürecini hızlandırmaktır(Fronza ve diğerleri, 2013). Sözcük bulutlarının öğrenme açısından katkısını ölçmek için 2015’de yapılan bir araştırma da öğrencilerin öğrenme becerilerine kelime bulutların etkisi olduğuna ulaşılmıştır(Yıldız, 2015). İçerik analizi tercih edilme sebebi ise verilerin yeniden oluşturulmasına yani tekrarının yapılmasına aynı zamanda geçerli bir sonucun oluşumuna olanak sağlayan bir araştırma şekli olarak nitelendirebilmesidir(Krippendorff, 2018).

Araştırmanın everenini, Tripadvisor web sitesinde yer alan Sinop Mantısının satışının gerçekleştiği Sinop ilinde faaliyette bulunan aktif işletmeler oluşturmaktadır. İçerik analizi çalışmalarında en çok seçilen ‘kümeleme’ yöntemi kullanılarak araştırma örneklem modeli oluşturulmuştur. Örneklemelerde ki bu model belirli tarihlerin arasında içerik yönünden daha yoğun olan birimlerin bir araya toplanmasını belirtir(Balcı, 2001). Kümeleme örnekleme modeli bağlamında, Sinop ilinde aktif faaliyet gösteren 1 Ocak 2018- 10 Ocak 2021 tarihleri arasındaki 3 yıllık süreçte Tripadvisor’da en çok yorum alan 4 Sinop Mantısı satışı gerçekleştiren işletme oluşturmıştır. Seçilmiş olan işletmelerin turistlerin deneyimlerine bağlı yorumlar içerik analizi yöntemiyle incelendi ve elde edilen veriler tablolar halinde gösterilmiştir. Bunun yanı sıra belirlenen tarihler arasında gerçekleştirilen turizm deneyimlerinin yorum yansımaları ve görüşleri uygun çevrimiçi program vasıtasıyla (WordArt, 2021) ‘kelime bulutu’ oluşturulmuştur. Bu şekilde Turistlerin Sinop Mantısına dayalı en fazla önemsedikleri konu görselleştirilerek net bir şekilde sunulmuştur.

3. Bulgular

Araştırma da bulgular kısmını ilk olarak yöreye ait Sinop Mantısının satışında aktif faaliyet gösteren işletmelerin istatistik bilgi tablosu oluşturmaktadır. Bilgilerin tamamı dijital sitelerden elde edilen veriler kapsamında oluşturulmuştur(Google maps,2021; Tripadvisor, 2021).

Tablo 2: Sinop İlçe ve Merkezlerinde ki Sinop Mantısı Satan Restoranların Dağılımı

İLÇELER	RESTORANLAR
MERKEZ	26
GERZE	10
ERFELEK	3
AYANCIK	3
BOYABAT	2
TÜRKELİ	1
TOPLAM	45

Kaynak:(Google maps, 2021, Tripadvisor, 2021)

Tablo’da aktif bir şekilde Sinop Mantısının satışını gerçekleştiren Restoranların dağılımı görülmektedir. Sinop ilinde faaliyette olan tam 45 işletme tespit edilmiştir. Tablo göz önünde bulundurulduğunda en yüksek rakama sahip olan restoran sayısı Sinop merkez ilçe (26) olarak göze çarpmaktadır. Ve bununla birlikte en çok yorum alan 4 restoranda merkez ilçe’de bulunmaktadır.

Tablo 3: *En Çok Yorum Alan ve Puanlanan Sinop Mantı Restoranları*

RESTORAN	YORUM SAYI	PUAN
R1	553	4,0
R2	144	4,5
R3	109	4,5
R4	34	4,0
TOPLAM:	840	4,25(ort.)

Kaynak:(Google maps, 2021, Tripadvisor, 2021)

Tablo’da Sinop ilinde aktif bir şekilde Sinop Mantısı satışı gerçekleştiren ve en çok yorum alan işletmeler olarak seçilen restoranların puanlanması Tripadvisor’da 1-5 arası bir değerlendirme mevcut olup, işletmelerin, 4,25 ortalama puanlama derecesi ile iyi bir puanlamaya sahip oldukları görülmektedir. Yorum sayısı olarak 840 toplam yorum alan bu restoranların gelen misafirlere deneyimleri sonrası puanlamalara etkisi olduğu aşikârdır.

Tablo 4: *Seçilen Restoranların Olumlu Yorum*

RESTORAN	YORUM SAYISI
R1	402
R2	111
R3	26
R4	12
TOPLAM:	551

Kaynak:(Google Maps, 2021, Tripadvisor, 2021)

Tablo’da Sinop Mantısı’nın, aktif şekilde satışının gerçekleştiği işletmelerin, Tripadvisor’da yapılan olumlu yorumların toplam sayısı belirtilmiş olup, toplam yorum sayısına bakıldığında işletmelerin 551 olumlu yorum alması, iyi bir çizgi izlediği görülmektedir.

Tablo 5: *Seçilen Restoranların Olumsuz Yorum*

RESTORAN	YORUM
R1	42
R2	10
R3	3
R4	7
TOPLAM:	62

Kaynak:(Google Maps, 2021, Tripadvisor, 2021)

Tablo’da Sinop Mantısı’nın, aktif şekilde satışının gerçekleştiği işletmelerin, Tripadvisor’da yapılan olumsuz yorumların sayısı belirtilmiş olup, 840 toplam yoruma karşılık 62 olumsuz dönüt almaları işletmelere gelen bireylerin deneyimlerinin olumlu sonuçlandığı görülmektedir.

Sinop ilinde Sinop mantısının aktif satışının gerçekleştiği işletmelerin TripAdvisor'da ki Turist deneyimlerinin olumsuz yorumları Şekil 2'de gösterilmekte ve en çok tekrar eden yorumların ise büyük puntolarla gösterilmektedir. Turist deneyimlerinin olumsuz yansımaların da en çok tekrar eden yorumlar ise; *'Pahalı, beğenmedik, özensizdi, hamuru tatsızdı, kıyma lezzetsizdi, çok kötü, porsiyonlar küçük, endüstriyelmiş, sıradandı, yağlıydı, hijyenik değildi, sıradandı, abartılmıştı, pişkindi, hijyenik değil,'* buna bağlı olarak kişilerin memnuniyetsizliğinin sebebi olarak Sinop mantısının gelen taleple birlikte fiyatlarının yükseldiği ve yoğun bir sirkülasyonun olduğu kanısına varılmış olup, yapılan 840 yorumdan 62 olumsuz yorumun olması ise gözle görülen bir memnuniyeti ortaya koymaktadır. Yine de olumsuz yorumlar göz önünde bulundurularak Turistler açısından fiyat ürün ilişkisi önem arz etmekte ve ürün lezzet ilişkisi buna paralellik göstermekte olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Kültürel çeşitliliğin beslenme şekillerini de etkilediği Sinop'ta beslenme tahıl ürünleri ağırlıklıdır. Mısır çorbası, mısır yarması, barbunya fasulyesi ve kemikli kuzu etinden yapılırken, Sinop mantısı (Kulak Hamuru) sarımsaklı yoğurt ve cevizin serpilerek özellikle dini bayramlarda yenilmektedir (Karaçar ve doğancı, 2018). Yapılan çalışma doğrultusunda da gelen misafirlerin gastronomik bağlamda mantı tercihlerinde olumlu deneyim yaşadıkları saptanmıştır. Genel itibarıyla gelen misafirler mantının lezzetinden, bolluğundan ve büyüklüğünden memnuniyetlerini belirtmişlerdir. Nitekim Sinop Mantısı diğer mantılara oranla daha büyük olarak bilinir ve halk tarafından bir kaşığa üç mantı gireceği söylenmektedir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda da Sinop işletmelerin yöresel bağlamda en çok menüde yer alan ürün 'Sinop Mantısı' olduğu ancak coğrafi işaret alma durumunda geç kalındığı düşünülmektedir. Çalışma bağlamında Sinop Mantısının olumsuz yorumlar değerlendirildiğinde ise genel itibarıyla pahalı, özensiz, endüstriyelmiş gibi olumsuz yorumlar bulunmaktadır. Yapılan olumsuz yorumların birçoğu gelen misafirlerin yaz sezonunda deneyimledikleri saptanmıştır. Nitekim Sinop deniz, kum, güneş turizmi açısından yüksek potansiyele sahip olması ve yaz sezonunda nüfusunun iki katından fazlasını ağırlıyor olması sirkülasyonun fazla olmasına neden olacak bu da üretilen ürünün kısa sürede servise hazırlanılacağı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda gastronomik bir unsur olan Sinop mantısı yöresel bir ürün boyutundan çıkmamalıdır. Gastronomi turizmi, turizm çeşitlerinden en dinamik olanlardan biridir ve büyümeyi durdurmaz. Bu turizm türü, seyahat ederken ana motivasyonu ziyaret edilen şehrin gastronomisi, geleneği ve özellikle yerel ürünü tanımak olan turistlerin analizini ifade eder (Berbel-Pineda ve ark., 2019). Gastronomi, çevresel bir mesele olmaktan ve turist yönetiminde önemsiz bir konu olmaktan çıkıp, bir destinasyonun kapsamının ve konsolidasyonunun daha büyük parçalarından biri haline gelmiştir (Santa cruz ve ark., 2019). Sinop Mantısı Sinop için gastronomik bir unsur olarak destinasyona getirisi bulunmaktadır. Gelecek çalışmaların Sinop mantısının pazarlanmasına yönelik çalışmalar olması da bir öneri niteliğindedir. Sinop Mantısı, çevrim içi turist deneyimlerine göre;

- *Yapılan mantının pişirme tekniği dikkat edilerek süreklilik içermelidir.
- *Yöresel bağlamda Sinop Mantısı ücret konusunda yeniden yapılandırılabilir,
- *Gelen misafirlerin ihtiyaçlarından çok belli sayıda ürün çıkarılabilir,
- *Çalışma bağlamında Sinop Mantısı için Turist paydaşları sorunları ele almalıdır,
- *Sinop Mantısının geleceğe yönelik cazip edici bir ürün olacağı düşünüldüğünden pazarlama faaliyetlerin de özen gösterilmelidir.

Kaynakça

- Berbel-Pineda, J. M., Palacios-Florencio, B., Ramírez-Hurtado, J. M., & Santos-Roldán, L. (2019). Gastronomic experience as a factor of motivation in the tourist movements. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 18, 100171.
- Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet-The state of eTourism research. *Tourism management*, 29(4), 609-623.
- Fronza, I., Janes, A., Sillitti, A., Succi, G., & Trebeschi, S. (2013, May). Cooperation wordle using pre-attentive processing techniques. In *2013 6th International Workshop on Cooperative and Human Aspects of Software Engineering (CHASE)* (pp. 57-64). IEEE.
- Google maps Sinop ilinde ki işletmeler de satılan ‘Sinop Mantısı’ adlı arama [online] <https://www.google.com/maps/search/Sinop+mant%C4%B1s%C4%B1/@42.0139406,35.1361466,15z>: [Erişim tarihi: 10.01.2021].
- Hazarhun, E., & Tepeci, M. (2018). Coğrafi İşarete sahip olan yöresel ürün ve yemeklerin Manisa’nın gastronomi turizminin gelişimine katkısı. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(Ek1), 371-389.
- İnternet: <https://otelleri.net/sinopun-meshur-yemekleri.htm> [Erişim Tarihi:31.08.2021].
- Karaçar, E., & Doğancılı, O. S. (2018). Gastronomik değerler kapsamında sinop mutfağına özgü bir değer: nokul.
- Kargiglioğlu, Ş., & Akbaba, A. (2016). Yerli gastroturistlerin eğitim seviyeleri ve yaş gruplarına göre destinasyondaki gastronomi turizmi etkinliklerine katılımları: Gaziantep’i ziyaret eden gastroturistler üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(1), 87-95.
- Kargiglioğlu, Ş., Bayram, G. E., & Çetin, Y. (2019). Gastronomi Turlarının Coğrafi İşaretli Ürünler Aracılığı ile Oluşturulması: Batı Karadeniz Turları Örneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 3(4), 624-639.
- Kargiglioğlu, Ö. G. Ş., & Ayyıldız, Ö. G. S. (2018) Mutfak Kültürünün Sürdürülebilirliği Bakımından Yöresel Yiyeceklerin Menülerde Yer Alma Düzeyi: Sinop Ölçeğinde Bir Araştırma Öz.
- Kendir, H. Gastronomik Lezzetlere Yönelik Çevrimiçi Turist Deneyimlerinin İncelenmesi: Edirne Tava Ciğeri Örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 408-423.
- Khorsand, R., Rafiee, M., & Kayvanfar, V. (2020). Insights into TripAdvisor's online reviews: The case of Tehran's hotels. *Tourism Management Perspectives*, 34, 100673.
- Kılıç, S., & Demir, S. (2017). Turizm pazarlamasında yerli turistlerin turizm talebini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Sinop ili örneği.
- Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage publications.
- Kumar, G. M. K. (2019). Gastronomic tourism—A way of supplementing tourism in the Andaman & Nicobar Islands. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 16, 100139.
- Meral, Y., & Şahin, A. (2013). Tüketicilerin coğrafi işaretli ürün algısı: Gemlik zeytini örneği. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi*, 16(4), 16-24.
- Muharrem, T., Kargiglioğlu, Ş., & Ağaoğlu, (2020) D. Tarım Turizminin Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma Açısından Önemi: Bodrum Mandalina Bahçeleri Örneği. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 31-47.
- Oraman, Y. (2015). Türkiye’de coğrafi işaretli ürünler. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 76-85.
- Santa Cruz, F. G., Tito, J. C., Pérez-Gálvez, J. C., & Medina-Viruel, M. J. (2019). Gastronomic experiences of foreign tourists in developing countries. The case in the city of Oruro (Bolivia). *Heliyon*, 5(7), e02011.
- Santich, B. (2004). The study of gastronomy and its relevance to hospitality education and training. *International journal of hospitality management*, 23(1), 15-24.
- Sarıışık, M., & Özbay, G. (2015). Gastronomi turizmi üzerine bir literatür incelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(2).

- Seim, Y., & Gen, N. A. (2019) Sinop Yöresel Mutfağının Unutulmaya Yz Tutmuş Tatlarının Değerlendirilmesi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (44), 302-319.
- Seyitoğlu, F., & Ivanov, S. (2020). A conceptual study of the strategic role of gastronomy in tourism destinations. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 21, 100230.
- Statista, (2020). Number of user reviews and opinions on TripAdvisor worldwide from 2014 to 2019. <https://www.statista.com/statistics/684862/tripadvisor-number-of-reviews/>.
- Tanrıkulu, M. (2007). Türkiye’de coğrafi işaretlerin tespiti ve tescil edilmesinin nemi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 173-184.
- Tripadvisor, (2021). Sinop Mantısı Restoranları. [Online] <https://www.tripadvisor.com.tr/Search?q=Sinop%20mant%C4%B1s%C4%B1&searchSessionId=461D0CCB00AF2AA9FD914A4C5206E41C1610226330460ssid&sid=EC010459C8344B5BB5A19931B77A08811610226360247&blockRedirect=true&src=e&geo=10143862&rf=1> [Erişim Tarihi 10.01.2021].
- Türk Patent ve Marka Kurumu. (2020). Coğrafi İşaret ve Geleneksel rn Adı Veritabanı. [Online] <https://www.ci.gov.tr/veri-tabani> [Erişim Tarihi 18.01.2021].
- Ustağlu, E. T. İnsan Robot Etkileşimi Konusunu Kelime Bulutu Analizi İle Kavramsallaştırma. *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, 3(2), 221-239.
- Williams, W., Parkes, E. L., & Davies, P. (2013). Wordle: A method for analysing MBA student induction experience. *The International Journal of Management Education*, 11(1), 44-53.
- Yıldız, D. (2015). *Ortaokul yedinci sınıf ingilizce dersinde okuma öncesi etkinliklerde sözcük bulutu kullanımının kelime öğrenmeye etkisi* (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Zahari, M. S. M., Jalis, M. H., Zulfily, M. I., Radzi, S. M., & Othman, Z. (2009). Gastronomy: An Opportunity for Malaysian Culinary Educators. *International Education Studies*, 2(2), 66-71.

AİLE İÇİ REKREASYON FAALİYETLERİNİN TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞINA ETKİSİ SİNOP İLİ ÖRNEĞİ

Ömer Faruk ÇAKICI*

Ercan KARAÇAR*

Öz

Günümüzde teknolojiye uzak bir hayat yaşamak neredeyse imkânsızdır. Evlerimizin, iş yerlerimizin ve sosyal hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen teknoloji, kazandırdığı yenilikler kadar ölçsüz ve kontrolsüz kullanıma bağlı olarak pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Teknolojinin, sosyal çevremizi, iş hayatımızı ve aile ilişkilerimizi sekteye uğratabilecek derecede sıklıkla kullanılması, günün büyük çoğunluğunun akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi teknolojik aletlerle geçirilmesi ve teknolojiye uzak kaldığı durumlarda yoksunluk hissi yaşanması, teknoloji bağımlılığı olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, boş zamanı değerlendirme olarak tanımlanan rekreasyon faaliyetlerinin teknoloji bağımlılığını azaltıcı etkisi olduğu düşünülerek bir araştırma modeli geliştirilmiştir. Rekreasyonun özellikle aile içinde uygulanması ve sürekliliğinin sağlanmasıyla birlikte teknoloji bağımlılığının ebeveynler ve çocuklar üzerindeki etkisini hafifleteceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Rekreasyon, Teknoloji Bağımlılığı, Sinop.

The Effect of Family Recreation Activities on Technology Addiction Example of Sinop Province

Abstract

Today, it is almost impossible to live a life away from technology. Technology, which has become an inseparable part of our homes, workplaces and social life, brings along many problems due to excessive and uncontrolled use as well as the innovations it brings. The frequent use of technology to disrupt our social environment, business life and family relations, spending most of the day with technological devices such as smartphones, tablets and computers, and experiencing a feeling of deprivation when staying away from technology are considered as technology addiction. In this study, a research model was developed considering that recreational activities, defined as leisure time, have a reducing effect on technology addiction. It is thought that the effect of technology addiction on parents and children will be alleviated by the implementation and continuity of recreation, especially within the family.

Keywords: Recreation, Technology Addiction, Sinop.

Giriş

Günümüzde bilgisayar, akıllı telefon ve tablet gibi teknolojik aletlere ulaşmak eskiye oranla çok daha kolaydır. Bu da teknolojiyi birey için vazgeçilmez bir unsur haline getirmiştir. Özellikle COVID-19 pandemisiyle birlikte büyük bir dijital dönüşümün yaşandığı dünyamızda, internet kullanıcılarının sayısı 5 milyara yaklaşırken internet başında geçirilen günlük sürenin ortalaması 6 saat 43 dakika olarak belirlenmiştir. Türkiye ise 7 saat 29 dakika ile dünya ortalamasının üzerinde bir kullanım süresine sahiptir. (We Are Social Digital 2020).

* Sinop Üniversitesi Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Personeli, ocakici@sinop.edu.tr.

* Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, ekaracar@sinop.edu.tr - <https://orcid.org/0000-0002-1124-9667>.

İnternet kullanımı her ne kadar bilgiye ulaşmada daha kısa, ucuz ve güvenli bir yöntem olarak tercih edilse de aşırı ve kontrolsüz kullanıldığında bağımlılık problemini de beraberinde getirmektedir. Dijital bağımlılık veya teknoloji bağımlılığı olarak da adlandırılan bu durum, bireyde odaklanma güçlüğü, iletişimsizlik ve sorumluluktan kaçınma gibi olumsuz etkiler doğurmakta, iş hayatı, sosyal çevre ve aile içi ilişkilerde aşılması güç sorunlar meydana getirmektedir. İnternete erişim ve kullanım yaşının her geçen gün düştüğü günümüzde ise teknoloji bağımlılığının fizyolojik ve psikoloji zararlarından en fazla çocuklar etkilenmektedir. Günümüzde gerçek dünyadan tümüyle uzaklaşıp hayata yalnızca sosyal medyada penceresinden bakan genç nüfusun oranı ciddi boyutlara ulaşmıştır (Küçükvardar 2019).

1. Rekreasyon

Genel olarak insanların ruh halleri ve boş zamanlarına uygun biçimde yapmaktan zevk aldıkları etkinliklere rekreasyon denilebilir. Rekreasyon kişinin sosyalleşmesine ve günlük rutinlerinin dışına çıkmasına yardımcı olur. Elbette rekreasyonun net olarak izah edilmesi ve tanımlanması günümüz şartlarında zordur. Çünkü hızla gelişen dünyada ekonomik ve sosyal gelişmelere bağlı olarak rekreasyon kavramı da değişime uğramıştır.

Teknolojinin günümüzde yaygınlaşması, kentlerdeki nüfusun yoğunlaşması ve tüketim kültürünün önlenemez boyutlara ulaşması, insanın rekreasyona olan ihtiyacını artırmış, rekreasyonu araç olmaktan çıkarıp bir amaca dönüştürmüştür. Rekreasyonun insanların yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediği fikri, çoğu araştırmacı ve akademisyen tarafından da kabul görmektedir. Baştemur'a göre insanın üzerindeki gerginliğin azaltılmasında ve negatif enerjinin boşaltılmasında rekreasyon önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca 'yenileme' özelliğine sahip olan rekreasyonun, kişinin mutlu olmasına katkı sağladığı da düşünülmektedir (Emre vd., 2019).

Diğer taraftan rekreasyon, yalnızca sağlıklı bireylerin boş zamanlarını değerlendirdiği bir aktivite değil, aynı zamanda zihinsel ve bedensel engeli olan bireyler açısından da özgün bir terapi uygulamasıdır. Rekreasyon terapisi, engelli bireylerin sosyokültürel ve fiziki gelişimine doğrudan etki etmekte ve onlara ruh sağlığı açısından motivasyon ve özgüven kazandırmaktadır.

Rekreasyon faaliyetleri sosyal çevre, ekonomik şartlar, yaş aralığı ve katılımcı sayısına göre farklılık gösterse de mekânsal boyutuyla ele alındığında katılımcıların geneli açık alanda yapılan rekreatif faaliyetleri tercih etmektedir.

2. Aile İçi Rekreasyon

Bireyin boş zamanlardaki davranışlarını oluşturan ve yönlendiren ilk ve en önemli sosyal çevre ailedir. Ailenin kurduğu duygusal bağ, bireyin yaşamdaki bütün ilişkilerin gelişmesinde belirgin bir rol oynamaktadır. Kişinin alt kültür temellerini oluşturan aile, aynı zamanda bireyin boş zamanlarını değerlendirdiği ilk ortamdır. Yani aile rekreasyonun ilk uygulayıcısıdır. İnsanların büyük bir bölümü boş zamanlarını kendi aileleriyle geçirmektedir. Zaman içinde çevresel, ekonomik ve sosyal etkenler nedeniyle bu birliktelikte değişkenlikler görülse de kişi serbest zamanı değerlendirme alışkanlığıyla ilk ailesi aracılığıyla tanışır. Bu yaklaşım göz önüne alındığında aile içi rekreasyonu ayrı bir başlıkta incelemek sonuca ulaşmamızda bize yardımcı olacaktır.

Bazı değerlendirmelerde rekreasyonun kişinin tek başına boş zaman olarak değerlendirilmesinin yanlış olduğu ileri sürülmektedir. Bunun yerinde kişinin rekreasyonu birden fazla katılımcıyla gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Aile bu noktada yaşam çemberinin ilk halkasını oluşturduğu için kişinin birlikte aktivite yapmak istediği ilk adres konumundadır.

Ancak günümüzde aile içi rekreasyon veya aktiviteler geleneksellikten uzaklaşarak postmodern bir yapı kavuşmuştur. Teknolojinin devreye girmesiyle birlikte çocuğun sosyal aktiviteler aracılığıyla öğrenme ihtiyacını karşılamada ailenin yetersiz kalabildiği görülmektedir. United-Media tarafından 1982 yılında yapılan araştırmaya göre; komşu ve akraba ziyaretleri, hikâyeler anlatmak, sohbet etmek, birlikte resim yapmak, münazara etmek gibi geleneksel aile içi aktiviteler yerini, televizyon seyretmek ve internette vakit geçirmek gibi anlık tatmin edici alışkanlıklara bırakmıştır. Bu gibi aktiviteler aile içindeki çatışmayı azaltıyor olsa da iletişim düzeyini de bir o kadar asgari seviyeye düşürmüştür.

Kırdan kente göçün artması, teknolojinin gelişmesi, kentleşme ve tüketim kültürünün hayatımızın her alanında varlığını belirgin bir şekilde göstermesi, aile içi ilişkilerde önemli bir kopuşu da beraberinde getirmiştir. Günümüzde rekreasyonun, ‘aile özelinde’ teknoloji bağımlılığını azaltıcı bir yöntemi olarak kullanılmasıyla alakalı geniş bir bilimsel çalışmaya rastlanmasa da Eryılmaz ve Bal tarafından üniversite öğrencilerine yönelik yapılan araştırmada, fiziksel aktivite yöntemiyle uygulanan rekreasyon faaliyetlerinin, teknolojiye bağımlılığını azaltıcı bir unsur olduğu sonucuna varılmıştır. Okullarda ise ders dışı aktivitelerde çeşitliliğin artmasıyla çocuklardaki teknoloji bağımlılığının azalacağı savunulmaktadır. Yine aynı araştırmada belirli bir motivasyon, odaklanma ve enerji kullanılarak gerçekleştirilen aktivitelerin, sosyal medya bağımlılığının azalmasında etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca erişilebilir ve düşük maliyetli rekreasyon faaliyetlerinin, teknoloji bağımlılığına karşı önemli bir alternatif oluşturacağı da ifade edilmektedir.

3. Bağımlılık

Bağımlılık, bireyin kullanmaya bağımlı olduğu şeye ulaşamaması halinde yoksunluk hissetmesi durumudur. Fizyolojik ve psikolojik olmak üzere iki farklı başlıkta incelenen bu kavram, kişinin bağlanma güdüsüyle “bağımsızlığını” yitirmesi olarak da tanımlanabilir (Güçlü 2015).

Bağımlılığa neden olan herhangi bir madde ve gereç, birey üzerinde psikolojik değişkenlik yaratırken ona geçici süreliğine de olsa rahatlık hissi verir. Birey zamanla bu maddeye karşı hassaslaşır ve ulaşamadığı takdirde yoksunluk duygusuna kapılır (Beyazyürek ve Şatır 2000). Bağımlılık kavramı ilk kez 1964 yılında Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından tanımlanmıştır. Bu tanıma göre bağımlılık, “Bir kişinin vazgeçemediği bir davranışın, diğer davranışlar üzerinde üstünlük sağlaması” şeklinde yorumlanmıştır. Bağımlılık günümüzde üç temel bileşene sahiptir.

Bunlar;

- Bağımlı olunan maddeye karşı önlenemez bir arzu hissedilmesi. (İstek)
- Kullanılan dozu arttırma isteği. (Tolerans)
- Bağımlı olunan maddeye ve etkilerine ulaşamaması veya erişimin kısıtlanması sonucu fizyolojik ve psikolojik açıdan yoksunluk hissedilmesi (Yoksunluk) (Çetinkaya 2019).

Diğer taraftan bağımlılık tanımı kimyasal ve davranışsal olarak iki temelde incelenmektedir. Sigara, uyuşturucu, alkol gibi fiziksel maddelere dayanan bağımlılık türünün dışında, davranış tabanlı yemek bağımlılığı, televizyon bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, oyun bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, internet bağımlılığı gibi fiziksel bir maddeye dayanmayan bağımlılıklardan da söz edilebilir (Günüş ve Kayri 2010).

4. Teknoloji Bağımlılığı

Teknoloji bağımlılığı diğer bağımlılık türlerinde olduğu gibi istek, tolerans ve yoksunluk gibi bileşenlerine sahip olsa da tütün, alkol, uyuşturucu vb. bağımlılığının dışında kimyasal olmayan davranışsal bağımlılık grubuna girmektedir. Ancak teknoloji bağımlılığı da kimyasal madde

bağımlılığında olduğu gibi kişide kontrol edilmesi güç bir istek uyandırmaktadır. Günlük yaşamın odak noktası haline gelen teknoloji bağımlılığının en belirgin özelliği giderek artan kullanım isteği ve mütemadiyen kullanımdaki zaman artışıdır. Güçlü'nün Wang (2001)'den aktardığına göre, sosyal çevre ve aile ilişkileri zayıf olan kişilerin teknoloji bağımlısı olma riski daha yüksektir. Bu bağlamda psikolojik sorunlar yaşayan ve kendisini yalnız hisseden bir kişinin, interneti bir vasıta olarak kullandığı; kendisine sanal bir dünya yaratarak eksikliğini hissettiği birçok şeyin boşluğunu burada doldurduğu ileri sürülmektedir.

Teknoloji bağımlılığı günümüzde bütünleşik olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda bilgisayar bağımlılığı, cep telefonu bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve sosyal medya bağımlılığı bir bütün olarak incelenmektedir. Günümüzde sürekli televizyon izlemek pasif teknoloji bağımlılığı olarak nitelendirilirken, dijital oyun ve sosyal medya kullanımında aşırıya kaçmak ise aktif teknoloji bağımlılığı başlığı altında değerlendirilmektedir. Arslan, Kırık, Karaman ve Çetinkaya'nın Chen (2004)'den aktardığına göre, teknoloji bağımlılığının belirtileri şunlardır:

- Planlanan süreden daha fazla internette vakit geçirmek,
- Aşırı kullanmadan kaynaklı sosyal, mesleki, psikolojik ve fizyolojik sorunlar yaşamak.
- İnternete duyulan ilginin artması ve kullanımın kontrol altında tutulamaması.
- Bireyin uzak kaldığında saplantılı duygulara kapılması, sürekli merak, korku ve endişe duyması.
- Çeşitli sosyal ve mesleki aktivitelerin sırf internet ortamına daha çok vakit ayırmak için bırakılması.
- İnterneti sorunlardan uzaklaşma, suçluluk, yalnızlık ve mutsuzluk gibi olumsuz hislerden kaçmak amacıyla kullanma.

Baydar (2016)'ın konuyla alakalı yaptığı araştırmaya göre, 2015 yılında Türkiye nüfusunun yarısından fazlasının Facebook'u aktif bir şekilde kullandığı görülmektedir. Yine Instagram kullanımında 6'ncı sırada yer alan ülkemiz, Twitter'da ise en çok kullanıcısı olan 5'nci ülke konumundadır. Bu veriler dikkate alındığında, üretmediğimiz teknolojiye açık bir şekilde “maruz” kaldığımız görülmektedir.

Ertemel ve Aydın (2018)'in aktarmasına göre, Avrupa Çevrim İçi Çocuklar (EU Kids Online) proje grubu tarafından yapılan araştırmada, 2010-2015 yılları arasında Türkiye'deki internet kullanan çocukların sayısının 2 kat arttığı ve internet kullanma yaşının 5'ten 2'ye kadar düştüğü tespit edilmiştir. Yine TÜİK tarafından 2018 Ağustos ayında yayımlanan “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” raporuna göre, her 10 hanenin 8'inin internet erişimine sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı araştırmada 16-24 yaş aralığında internet kullanma oranı %90,8 iken, cep telefonu kullanma oranı ise son 5 yılda %53,7'den %98,7'ye yükselmiştir. Bu bilgiler ışığında ülkemizde internet kullanım oranının hızlı bir artış eğilimi gösterdiği görülmektedir. Özellikle COVID-19 salgınının insanları evlere hapsetmesi de internet kullanımını rekor seviyeye taşımıştır. We Are Social verilerine göre Türkiye'de günlük internet kullanım süresi 7 saat 29 dakika ile dünya ortalamasının üzerindedir. Elbette internet kullanımındaki bu ciddi artış, aile içi ilişkileri de doğrudan etkilemekte, ebeveyn ve çocukların birlikte zaman geçirmesine imkân vermemektedir. Bu olumsuz durumdan en fazla etkilenenler ise maalesef çocuklardır.

Eskiden günün belirli saatlerini sokaklarda geçiren, bisiklete binen, ailesiyle zekâ geliştirici oyunlar oynayan çocuklar, yaygınlaşan teknolojiyle birlikte dış dünyayla arasına duvarlar örüp, sanal gerçekliğe kapı aralamış durumdadır. Çocuklarımız artık evlerinde bilgisayar ve televizyonlarla, sokakta ise akıllı telefonlarla çepeçevre kuşatılarak her duyguyu anlık yaşayan, tüketimi önceleyen ve hayal kurmak yerine başkasının hayaliyle yetinmek zorunda bırakılan kitlelere dönüştürülmüştür. Teknoloji

kullanımı çocuklara sanal platformda sınırsız bir erişim imkânı tanırken, onları gerçek hayatta iletişim-sizlik problemiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Küçükvardar'ın Caplan (2002)'den aktardığına göre, gerçek hayatta yaşanan utangaçlık duygusu, bireyi teknoloji bağımlılığına iten en önemli etkenlerden biridir.

Canogulları ve Güçray'ın Campelli, High ve Caplan (2009)'dan aktardığına göre, sağlıklı iletişiminin olmadığı ailelerde çocukların teknoloji bağımlılığına çok daha yatkın olduğu belirtilmektedir. Diğer taraftan sosyal medyada kendisini cesurca ifade edebilen, dışadönük ve açık fikirli olduğunu iddia eden çocukların, gerçek hayatta yüz yüze iletişim kurma problemi yaşadığı, kendi dış görünüşlerini beğenmediği ve kendi sosyal yaşantılarından mutlu olmadığı ifade edilmektedir.

Günümüzde sosyal medyanın dışında bilgisayar ve mobil telefon aracılığıyla oynanan dijital oyunların da bağımlılık yapıcı düzeye ulaştığı görülmektedir. Günümüzde sektörel anlamda önemli bir pazara sahip olan ve sürekli büyüyen dijital oyunlar, her yaştan bireyin ilgisini çekmekte, özellikle çocuklar ve gençler arasında giderek yaygınlaşmaktadır. Son yıllarda Mavi Balina, Momo gibi kullanıcı-sına online talimatlar veren dijital oyunların, küçük yaşlardaki çocuklar üzerinde travmatik etkiler yarattığı, hatta onları intihara kadar sürüklediği tecrübe edilmiştir. Bu akıl almaz oyunlar, pek çok Avrupa ülkesinde erişime kapatılsa da halen illegal yöntemlerle gençleri ağına düşürmeye devam etmektedir.

Sonuç olarak, günümüzde teknoloji bağımlılığına en fazla çocuklarımız maruz kalmaktadır. Bu durum, sosyal ilişkileri zayıf olan ailelerde çok daha sıklıkla görülmektedir. Teknoloji bağımlılığının önüne geçilmesinde güçlü anne-baba ve çocuk ilişkilerinin önemli bir etken olduğu düşünülmekte ve bu düşünce araştırmamızın temelini oluşturmaktadır.

5. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, aile içi rekreasyon faaliyetlerinin neler olduğunun belirlenmesi ve aile içi rekreasyon faaliyetlerinin teknoloji bağımlılığına olan etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

6. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma boş zamanı değerlendirme olarak tanımlanan rekreasyon faaliyetlerinin teknoloji bağımlılığını azaltıcı etkisi olduğu düşüncesiyle yapılmıştır. Rekreasyonun aile içinde uygulanması ve sürekliliğinin sağlanmasıyla birlikte teknoloji bağımlılığının ebeveynler ve çocuklar üzerindeki etkisini hafifleteceği düşüncesi, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

7. Yöntem (Evren ve Örneklem)

Nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi kullanılarak kolayda örneklem yöntemiyle aile bireyleri üzerinde uygulanacak yapılandırılmış soru formlarıyla elde edilecek veriler SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilecek ve raporlanacaktır.

8. Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Erkek	355	69,9
	Kadın	153	30,1

Yaş	18-24	106	20,9
	25-35	203	40,0
	36-45	90	17,7
	46-55	65	12,8
	56-65	41	8,1
	66 ve �st�	3	0,6
Eğitim Durumu	İlköğretim	116	22,8
	Lise	179	35,2
	�nlisans/Lisans	186	36,6
	Lisansüstü	27	5,3
Aylık Gelir	Kötü	21	4,1
	Az	113	22,2
	Orta	250	49,2
	İyi	106	20,9
	çok iyi	18	3,5
Meslek	İşçi	66	13,0
	Serbest Meslek	137	27,0
	Kamu Personeli	114	22,4
	�ğrenci	26	5,1
	Tüccar	68	13,4
	Ev Hanımı	32	6,3
	İşsiz	11	2,2
	Emekli	39	7,7
	Diğ�r	15	3,0

Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde, araştırmaya katılan 508 kişinin % 69,9'nun erkek, % 30,1'nin ise kadın olduğu, yaşı aralıklarına göre dağılımları incelendiğinde % 20,9'nun 18-24, % 40'nın 25-35, % 17,7'sinin 36-45, % 12,8'inin 46-55, % 8,1'inin 56-65 ve % 0,6'sının 66 yaşı ve üzeri yaşı aralığında olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre araştırmaya katılarak anketi cevaplayanların yaklaşık % 78,5'inin 18-45 yaşı arasında olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim durumlarına ilişkin yüzde ve frekans dağılımları incelendiğinde ise % 22,8'inin ilkokul, yüzde % 35,2'sinin lise, % 36,6'sının ön lisans veya lisans, % 5,3'ünün ise lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanların % 44'ünün en az ön lisans veya lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların gelirlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise % 4,1'unun kötü, % 22,2'sinin az, % 49,2'sinin orta, % 20,9'unun iyi ve % 3,5'nin çok iyi bir gelire sahip olduğu saptanmıştır. Tablodan da anlaşıldığı üzere katılımcıların büyük bir kısmı orta gelirle sahiptir. Mesleklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde ise katılımcıların % 22,4'ünün kamu personeli, % 27'sinin serbest meslek, % 13,4'ünün tüccar ve % 13,0'n n işçi olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, diğ r katılımcılar ise  ğrenci (% 5,1), ev hanımı (% 6,3), işsiz (% 2,2), emekli (% 7,7) ve diğ r (% 3,0) meslek gruplarından olmaktadır.

Tablo 2: *Teknolojinin Hayatımızdaki Yerine İlişkin Bulgular*

İfade		f	%
Aile içi rekreasyon faaliyetleri teknoloji bağımlılığını azaltır.	Kesinlikle Katılmıyorum	21	4,1
	Katılmıyorum	25	4,9
	Kararsızım	50	9,8
	Katılıyorum	139	27,4
	Kesinlikle Katılıyorum	273	53,7

Katılımcıların %53,7'si, günlük yaşantılarında teknolojik aletlerin hayatlarını istila ettiklerine dair sorulan soruya katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Yine verilen cevaplara göre katılımcıların %9,0'u, teknolojinin hayatlarını istila ettiğine ilişkin sorulan soruya katıldıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 3: *Aile İçi Rekreasyon Faaliyetleri Teknoloji Bağımlılıkla İlgili Bulgular*

İfade		f	%
Günlük yaşantımızı teknolojik aletler istila etmektedir.	Kesinlikle Katılmıyorum	50	9,8
	Katılmıyorum	273	53,7
	Kararsızım	139	27,4
	Katılıyorum	21	4,1
	Kesinlikle Katılıyorum	25	4,9

Verilen yanıtlara göre katılımcıların % 81,1'i aile içi rekreasyon faaliyetlerinin teknolojiye olan bağımlılığı azalttığını savunurken, katılımcıların % 9,8'inin kararsız olduğu, % 4,9'unun katılmadığı ve % 4,1'inin ise kesinlikle katılmadığı görülmektedir.

Tablo 4: *Aile İçi Hangi Rekreatif Etkinliklerle İlgili Bulgular*

İfade		f	%
Aile içi hangi rekreatif etkinliklere katılırsınız?	Sohbet	62	12,2
	Küçük ev oyunları	422	83,1
	Yemek yapma	9	1,8
	Sanatsal etkinlikler	1	0,2
	Film, sinema vb.	10	2,1
	Bilgisayar	1	0,2
	Kitap okuma	3	0,6

Katılımcıların aile içinde hangi rekreatif etkinliklere katılırsınız sorusuna verdiği yanıtı bakıldığında ise büyük bir kısmının (% 83,1'inin) küçük ev oyunları oynadığı, % 12,2'sinin sohbet ettiği, % 2,1'inin film, sinema, vb. etkinlikler gerçekleştirdiği görülmektedir.

Tablo 5: *Aile İçi Rekreasyon Faaliyetlerine İlişkin İlgili Bulgular*

	X	S. S.
Teknolojik aletlerle çok fazla uğraşırım.	3,7659	,65626
Genel anlamda teknoloji bağımlısı olduğumu düşünüyorum.	3,7931	,70003
Boş zamanlarımı ailemle birlikte geçiririm.	3,4311	1,64178
Evdeki işleri ailemle birlikte yaparız.	3,7106	1,19867
Teknolojik aletlerle uğraşmam kariyerimi olumsuz etkiler.	3,9685	1,15085
Daha fazla mutlu olmak için teknolojik aletlere yönelirim.	3,9272	1,20674
Haftada en az 3 gün ailemle etkinlik yaparız.	3,7165	1,21235

Ailemle boş zamanlarımızı geçirmekten zevk alırız.	3,7303	1,05663
Aile içinde kitap okuma günlerimiz vardır.	3,9882	,97698
Aile içi yapılan etkinlikler teknolojik aletlere yönelmemizi engeller.	3,8720	1,25356
Çocuklarla genellikle rekreasyon faaliyetleri için teknolojik aletlere yöneliriz.	3,7297	,78151
Aile bireyleri ile fiziksel rekreasyon aktivitelerini tercih ederiz.	3,3858	1,40889
Aile iç rekreasyon faaliyetler mutlu olmamızı sağlar.	3,8425	1,09455
Aile içi etkinlikler esnasında teknolojiden uzak kalırız.	3,6142	1,22786
Aile içi yapılan rekreasyon faaliyetleri aile içi iletişimi güçlendirir.	3,7126	1,22276
Boş zamanlarımızda ailemizle birlikte yaptığımız etkinlikler aile içi çatışmayı önler.	3,9685	1,05424
Yapmış olduğumuz aile içi rekreasyon faaliyetleri psikolojik olarak yenilenmemizi sağlar.	3,8543	1,12811

Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre ifadelerin ortalamaları incelendiğinde en yüksek değer sahip olan ifadeler; *“Aile içinde kitap okuma günlerimiz vardır. (3,9882)”*, *“Boş zamanlarımızda ailemizle birlikte yaptığımız etkinlikler aile içi çatışmayı önler.”* ile *“Teknolojik aletlerle uğraşmam kariyerimi olumsuz etkiler. (3,9685)”* ve *“Daha fazla mutlu olmak için teknolojik aletlere yönelirim. (3,9272)”* yanıtlarından oluşmaktadır. Yine ifadelerin ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamaya sahip ifadeler ise şunlardır;

“Aile bireyleri ile fiziksel rekreasyon aktivitelerini tercih ederiz. (3,3858)”, *“Boş zamanlarımız ailemle birlikte geçiririm. (3,4311)”* ve *“Aile içi etkinlikler esnasında teknolojiden uzak kalırız. (3,6142)”*

Sonuç ve Öneriler

Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde, araştırmaya katılan 508 kişinin % 69,9’nun erkek, % 30,1’nin ise kadın olduğu, yaş aralıklarına göre dağılımları incelendiğinde % 20,9’nun 18-24, % 40’nın 25-35, % 17,7’sinin 36-45, % 12,8’inin 46-55, % 8,1’inin 56-65 ve % 0,6’sının 66 yaş ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre araştırmaya katılarak anketi cevaplayanların yaklaşık % 78,5’inin 18-45 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim durumlarına ilişkin yüzde ve frekans dağılımları incelendiğinde ise % 22,8’inin ilkökul, yüzde % 35,2’sinin lise, % 36,6’sının ön lisans veya lisans, % 5,3’ünün ise lisansüstü eğitime sahip olduğu görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanların % 44’ünün en az ön lisans veya lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların gelirlerine ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise % 4,1’unun kötü, % 22,2’sinin az, % 49,2’sinin orta, % 20,9’unun iyi ve % 3,5’nin çok iyi bir gelire sahip olduğu saptanmıştır. Tablodan da anlaşıldığı üzere katılımcıların büyük bir kısmı orta gelirle sahiptir. Mesleklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde ise katılımcıların % 22,4’ünün kamu personeli, % 27’sinin serbest meslek, % 13,4’ünün tüccar ve % 13,0’nün işçi olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, diğer katılımcılar ise öğrenci (% 5,1), ev hanımı (% 6,3), işsiz (% 2,2), emekli (% 7,7) ve diğer (% 3,0) meslek gruplarından oluşmaktadır.

Katılımcıların % 53,7’si, günlük yaşantılarında teknolojik aletlerin hayatlarını istila ettiklerine dair sorulan soruya katılmadıklarını ifade ederken, % 9,0’u aynı soruya katıldıklarını beyan etmişlerdir.

Verilen yanıtlara göre katılımcıların % 81,1’i aile içi rekreasyon faaliyetlerinin teknolojiye olan bağımlılığı azalttığını savunurken, katılımcıların % 9,8’inin bu fikre karasız olduğu, % 4,9’unun katılmadığı ve % 4,1’inin ise kesinlikle katılmadığı görülmektedir.

Katılımcıların aile içinde hangi rekreatif etkinliklere katılınsınız sorusuna verdiği yanıtı bakıldığında ise büyük bir kısmının (% 83,1’inin) küçük ev oyunları oynadığı, % 12,2’sinin sohbet ettiği, % 2,1’inin film, sinema, vb. etkinlikler gerçekleştirdiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplara göre ifadelerin ortalamaları incelendiğinde en yüksek değer sahip olan ifadeler; “*Aile içinde kitap okuma günlerimiz vardır. (3,9882)*”, “*Boş zamanlarımızda ailemizle birlikte yaptığımız etkinlikler aile içi çatışmayı önler.*” ile “*Teknolojik aletlerle uğraşmam kariyerimi olumsuz etkiler. (3,9685)*” ve “*Daha fazla mutlu olmak için teknolojik aletlere yönelirim (3,9272).*” yanıtlarından oluşmaktadır. Yine ifadelerin ortalamalar incelendiğinde en düşük ortalamaya sahip ifadeler ise şunlardır;

“*Aile bireyleri ile fiziksel rekreasyon aktivitelerini tercih ederiz. (3,3858)*”, “*Boş zamanlarımı ailemle birlikte geçiririm. (3,4311)*” ve “*Aile içi etkinlikler esnasında teknolojiden uzak kalırız (3,6142).*”

Sinop ilinde yaşayan aile bireylerinin görüşleriyle hazırlanan araştırmada, rekreasyon faaliyetlerinin hem aile bireyleri arasındaki iletişimi güçlendirdiği hem de teknoloji bağımlılığını önlemede etkili olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılanların önemli bir bölümü, rekreasyon faaliyetlerinin kişinin teknolojik aletlere yönelme ihtiyacını büyük ölçüde azalttığını belirtmektedir. Rekreasyon faaliyetlerinin aile bireyleri üzerinde ‘psikolojik yenilenme’ etkisi gösterdiği de araştırmada elde edilen diğer önemli bulgular arasındadır.

Araştırmayı Sinop özelinde detaylandırdığımızda ise şehirde kültür-sanat etkinliklerinin asgari düzeyde olması sebebiyle, aile içi rekreasyon faaliyetlerinin uygulamasında konser, sinema, fuar vb. etkinliklerin daha az yer tercih edildiği görülmektedir. Sinop ilinde ailelerin genellikle ev içi etkinliklere çok daha fazla zaman ayırdığı dikkat çekmektedir.

Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında, rekreasyon faaliyetleri; sosyal çevre, ekonomik koşullar ve şehir olanaklarına göre farklılık gösterse de bütünsel olarak teknoloji bağımlılığının önlenmesinde etkili bir yöntem olarak uygulanabilir. Diğer taraftan rekreasyon faaliyetleri, aile içi ilişkilerde karşılıklı sevgi, güven ve dayanışmanın sağlanmasında da etkilidir. Bu sevgi, güven ve dayanışma iklimi, kişiyi teknoloji bağımlılığından koruyan en önemli etkidir. Zira aile ve sosyal çevreyle kurulan güçlü bağ, DSL ve fiber bağlantıdan çok daha kıymetlidir. Rekreasyon faaliyetleri bu yönüyle hem bağımlılığı azaltıcı bir metot hem de güçlü aile ilişkilerine katkı sağlayan önemli bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M., & Çetinkaya, A. (2015). Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık. *İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 34-58.
- Baydar, S. (2016). Dijital Yerliler Dijital Göçmenler. *Hece Dergisi* (127130) s. 129-130.
- Beyazyürek, M., Şatır, T.T. (2000). Madde kullanım bozuklukları. *Psikiyatri Dünyası*, 4: 50-56.
- Canoğulları, Ö, Güçray, S. "İnternet Bağımlılık Düzeyleri Farklı Ergenlerin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik İhtiyaçları, Sosyal Kaygıları Ve Anne Baba Tutum Algılarının İncelenmesi". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 26 (2017): s.45
- Çetinkaya, L. (2019). The relationship between perceived parental control and Internet addiction: A cross-sectional study among adolescents. *Contemporary Educational Technology*, 10(1), 55–74.
- Emre, O. , Ulutaş, A. , Nisan, F. , Görgen, A. N. & Cumurcu, H. B. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Teknoloji ve İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 9 (2), 167-182.
- Ertemel, A.E. Aydın, G. (2018). Dijital Ekonomide Teknoloji Bağımlılığı ve Çözüm Önerileri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(4) S.669.
- Eryılmaz, S. ve Bal, H. T. (2019). Teknoloji Bağımlılığı ile Rekreasyonel Eğilimler Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4): 902-919.

- Güçlü, G. (2015). Yaşam Boyu Öğrenme Argümanı olarak Teknoloji Bağımlılığı ve Yaşama Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, s.53-58
- Günüç, S. & Kayri, M. (2010). Türkiye’de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-Güvenirlik Çalışması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39 (39), 220-232
- Küçükvardar, M. (2019). Bilişim Çağında Teknoloji Bağımlılığı ve Dijital İstila Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, MÜ İletişim Fakültesi s. 47-48.
- İnternet kaynağı: <https://wearesocial.com/digital-2020>.

Sinop

Kültür ve Turizm
Sempozyumu
21-24 Ekim 2021 - Sinop

Sinop Kültür ve Turizm Sempozyumu'na katkı sunan
kurumlarımıza ve sponsorlarımıza
teşekkür ederiz.

Korucuk Mah. Üniversite Cad. 15 Temmuz Yerleşkesi No:21-B 57010 - SİNOP / TÜRKİYE
Tel: +90 (368) 271 57 57 - 58 - 59 - 60 | Faks: +90 (368) 271 57 63

sktsemp.sinop.edu.tr